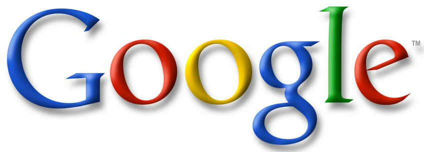

Google

12.155
SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650
CHRISTO ET ECCLESIAE
N. Hurd Sc.
BOSTON.
2834

S T I N I
ORIARVM
PHIL IPPICARV

LIBRI XXXXIIII.

TEXTVM GRAEVIANVM

PASSIM REFINXIT;

ARGVMENTIS ET TABVLA CHRONOLOGI

PRAEMISSIS,

TEMPORIBVS AD MARGINEM NOTATIS,

NOTIS ET CRITICIS ET HISTORICIS SVBIECT

INDICIBVSQVE ET RERVM ET VERBORVM

ILLVSTRAVIT

IOAN. CHRISTIAN. FRID. WETZE

PHILOSOPHIAE DOCTOR,

LYCEI PRIMISLAVIENSIS RECTOR.

LIPSIAE

SVMTIBVS IOANNIS AMBROSII BARTH

1817.

PRAEFATIO.

Quam in Cornelio Nepote, quinque ante annis edito rationem ſum ſecutus, eandem et in hoc ſcriptore ſequendam eſſe putavi. Hinc

1) in ipſius textu conſtituendo Graevium (nr. 20) ſum ſecutus; a quo tamen multis in locis discesſi, quod quaevis pagina tibi oſtendet notas percurrenti: quamquam id non ſemper indicavi, cum codices ſecutus ſim, qui lectionem potiorem mihi viderentur exhibere.

 In

In hoc haec omnino velim teneri:

a) Graecam etymologiam secutus scripsi sylva, hyems, lacryma, coelum.

b) eosdem Graecos secutus dedi nomina propria, mirum quantum in Mss. corrupta, hinc ex his non recipienda, cum, ut unum tantum exemplum afferam, *Tamyris* (sic enim scripsi ex Herodot. 1,205, ubi est Τομυρις, q. idem tenent h. l. Ald. et Iunt.) alii scribant *Thomyris*, alii *Tomeris*; alii *Tamyris*; alii *Tamiris*; alii *Thameris*; alii *Tamaris*.

c) contra autem Latinorum secutus consuetudinem adspiravi nomina *Hadrias*, *Hamilcar*, *Hannibal*, *Hammon*, sine *h* Graecis pronunciata.

2) in illustrando scriptore (ut iam demonstravi in praefatione Cornelio meo pag. 3 et Ciceronis Catoni pag. 13 praemissâ, nec non in prae-

fa-

fatione *meinem Handwörterbuche der alten W. u. Völk. Gesch.* praefixâ) cum difficultates, quae verborum structurâ, sententiarum obscuritate et aliâ tali causâ oriuntur, editori sint tollendae; his subvenire volui in

notis substratis; cetera, verborum formularumque interpretationem in

indicem reieci, in quo multum mihi praefuit Fischerianus (nr. 28), congestus a Freinshemio (nr. 17), auctus a Vorstio et Scheffero (nr. 22 et 23), translatus a Fischero ex edit. Graevii (nr. 26).

Congestum autem illum indicem cum dico, eundemque in Fischerianâ editione numeris vitiosissime expressum; meum dico *digestum*. Non enim temere, ubi vocabulum occurrit, sunt congesta, sed suo quaevis vocabuli vis loco assignata, ita, ut Iustini latinitas commode inde perspici possit.

a)

a) Scriptor autem noster cum sit *historicus*; quae universe ad historiam illustrandam pertinent, ea in *notis* dixi. Autor tamen noster cum longam sane annorum seriem a Nino inde ad Augustum usque Parthorum victorem (42, 5. 11. a. u. 733), ergo ab a. inde m. 1808 ad a. usque 3963, sive 2155 annorum spatium complectatur brevi hocce libello quindecim fere plagularum; cum, quod omnis haec eius ratio ostendit, quam brevissimâ viâ velit lectores suos ducere, atque hunc in finem Trogum suum in *epitomen* redegerit, equidem huius, quem scriptor meus sibi proposuit, finis non immemor ad illustrandam historiam non nisi ea addidi, quae huic rationi convenirent, i. e. quae non minus breviter eam, quam scriptor breviter attigit, rem illustrarent, neque ex Iustino Trogum refingerent, sed te, carissime lector, in Iustino *celeriter* per-

lu-

lustrando ducerent, pluresque cognoscendi cupidum ad fontes, unde haurire possis sitimque restinguere, ablegarent.

b) atque huic eidem brevitati in notis textui substratis studens *indicem historicum*, quem ut in Cornelio, sic et in hoc scriptore ab indice latinitatis separavi, diligentissime congestum indeque longe Fischeriano (nr. 28) locupletiorem, longeque accuratiorem *) addidi, quo duce et quae legeris, possis recordari, et quae in scriptore ipso dispersa legantur, hic comprehensa uno in conspectu videre.

c) quod idem spectavi in *tabulis chronologicis*, quas ipse denuo concinnavi, cum, quas Bon-

*) quippe in quo non pauca nomina sunt confusa; v. c. uterque *Aemilius*, et pater et filius, cs. a. 534 et 584: *Nicomedes* nr. 1 et 2 pater et filius; *Eumenes* nr. 2 et 3; *Ariarathes* nr. 4 et 5: Scipio *Africanus* maior et minor; discerptus contra *Midas*.

Prae-

Bongarsius (nr. 14) dedit *exceptiones chronologicas ad Iustini historiam accommodatas*, illae parum aptae mihi viderentur.

In annis ipsis computandis quam rationem sim secutus, accuratius explicui *in meiner Alterthumskunde, vorgestellt in Tabellen*, duobus ante annis editâ §. 4 pag. 38-40.

Praeterea pluribus locis *fil.* et *frater* sunt confusi. Habet id denique incommodi, quod maximam partem accommodatus sit textui Bongarsiano, a quo Graevianus non paucis in locis discedit.

PRAECOGNITA DE IUSTINO.

Iustinus noster, quod ipse nos docet in praefatione, excerpsit

I) *Trogum Pompeium*, qui, ut indidem cognoscimus, totius orbis historias 44 libris scripserat latine, historias *Philippicas* inscriptas, i. e. de imperio Philippico siue Macedonico, quippe in quo maior pars operis (lib. 7-41) versatur: in quibus imitandum sibi proposuerat inprimis *Theopompum*, Isocratis auditorem, historicum aetatis suae celeberrimum, cuius fragmenta collecta et illustrata avide exspectamus a F. Kochio, rectore gymnasii, quod Stetini floret, doctissimo. Qui quidem ut 12 libris, quod cognoscimus ex Diodoro Siculo (14, 84), amplexus fuerat historiam Graecorum ab a. inde u. c. 344, ubi Thucydides substiterat, ad a. usque 360; sic Pompeius ille a Nino, primo Assyriorum rege ad Augustum usque totius orbis historias 44 libris complexus fuerat, annorum 2155 seriem percurrens, circa a. fere u. c. 748, quinque annis ante C. n.

a) Ipse natione *Gallus*, ortum trahens, quod ipso autore (43, 5. 11) referimus, a Vocontiis (Delphinatu, siue, quod nomen nuperrima, quae evanuit et imperio cessit, respublica huic indidit, Alpibus altis),

avum habuerat, a Pompeio Magno in bello Sertoriano (a. u. 675-81) civitate Romanâ donatum;

patruum sub eodem imperatore bello Mithridatico (a. u. 687-92) equitum turmarum ducem;

patrem sub Caesare, Galliarum proconsule (a. u. 695-703) militantem, eiusdemque imperatoris epistolarum et legationum, simul et annuli curam habentem.

b) Veterum de Trogi fide historicâ testimonia legis infra nr. 6 et 12. Quae qualis sit, ex epitomatore quoque cognosci potest, quippe qui pedissequus ducem suum sit secutus.

Ipſe quidem cum e *Graecorum* fontibus ſua hauſerit; non magis fidem merebitur, quam illi. Graeci autem quam certi ſint, ſiue potius quam incerti omnium *Orientis* populorum, indeque ſimul Aegyptiorum, Scytharum, vel unus liber 36. c. 2-3 te docet, in quo pauca referuntur de Iudaeis; de quibus tum iam per terrarum orbem diſperſis cum certiora facilius cognoſci poſſent, quam quae hic vaga et falſa leguntur; inde coniicere poterimus, non certiora exſpectanda eſſe de ceteris Orientis populis antiquiſſimis, quorum origo et hiſtoria longe craſſiore caligine vel ipſorum ſacerdotibus eſſet involuta. *Sacerdotum* enim apud omnes iſtos populos cum unus eſſet ordo, penes quem eſſent literae; ab his ſolis edoceri poterant populi hiſtoriam Graecorum peregrinatores. Iſti autem quam multa ignorarent ipſi neceſſe erat! quam multa profanorum auribus committere abhorrebant!

In *Graecorum* ipſorum hiſtoriâ, in quâ longe maior pars operis verſatur, quâ fide Graeci digni ſint, a pluribus iam eſt expoſitum.

In antiquiſſimâ enim horum hiſtoriâ, quae dicitur *mythologica*, longe clarius nos iam cernimus, quam ipſi illi bis mille annis ante cernebant. Quod quidem latius exponere et exemplis illuſtrare non eſt huius loci.

Poſteriorum autem temporum quam vaga ſit et incerta eorundem hiſtoria, vel hoc unum nos docet, quod ipſorum hiſtorici ad Pherecydem usque et Cadmum Mileſium (c. a. u. 200 Plin. 7, 57) verſibus ſcripſerint, ergo epicorum inſtar poëtarum res geſtas maluerint ornare quam referre.

Huc accedit hoc in Noſtro, quod *Theopompum* ſibi propoſuerit imitandum, quem maledicentiſſimum dicere non dubitat Cornelius (in Alcib. 11, 1). Hinc non miremur, huic inprimis accidiſſe, quod longe plurimis Graecorum hiſtoricis accidit, quod nimio gentis ſuae amore abrepti inprimis Perſarum res geſtas obſcurando ſuae gentis res illuſtrare ſtuduerint.

c) Huius quidem opus illud uberius, a Iuſtino noſtro in epitomen redactum, non diu huic epitomae ſuperſtes fuiſſe videtur, cum hominum ſocordia brevius Iuſtini corpuſculum facilius arriperet, iuſtum autem Trogi corpus negligeret. Quod idem Polybio, Diodoro, Dioni Caſſio accidiſſe dolemus.

Men-

Mentionem tamen illius faciunt nonnulli Veteres, in his

1) *Priscianus*, grammaticus seculi 6 init., lib. 6 ex Trogi lib. 6 haec verba proferens:

„inde Scepsin petit, quo se Medias interfectâ sorore (Maniâ) contulerat. Is ab Dercyllidâ petito colloquio“ —

Cf. Iustin. 6, 1. 2. cl. Xen. hell. 3, 1. 8-21.

2) Priscian. lib. 5 ex Trogi lib. 22 docet nos, hunc historicum formasse sibi nomen *flaminea* generis feminini, haec eius verba proferens:

„Papirius propter mortem flamineae flaminio abiit.“

Id quod Gellius 10, 15 dicit: „flamen Dialis uxorem si amisit, flaminio (i. e. sacerdotio suo) decedit:“ ubi paulo post in loco quodam Masurii Sabini, quae h. l. est *flaminea*, siue, quod est in uno cod., *flaminia*, dicitur *flaminica* (i. e. flaminis uxor), sicuti ibidem paulo ante in alio loco Fabii Pictoris *flaminia* est domus flaminis: „ignem e flaminiâ nisi in sacrum efferri ius non est.“

3) *Servius* circa a. C. 400 ad Virgil. aen. 3, 108: „de parentibus Teucri dupliciter traditur. Alii enim — — inter quos et Trogus, Scamandri filium tradunt.“

4) Idem ad aen. 4, 37, ubi Africa dicitur terra dives *triumphis*, haec annotat:

„Plinius Secundus hist. nat. et Pompeius Trogus Afros dicunt pompam triumphi primos invenisse, quam sibi Romani postea vindicaverunt.“

Dixerat autem hoc Pompeius lib. 19. Nam Iustinus 19, 1. 7. Hasdrubalem quatuor *triumphis* insignem interiisse in Sardiniâ refert.

5) *Plinius* in indice historiae naturalis saepius laudat Trogum autorem, v. c.

lib. 7. vid. nr. 7.
lib. 8 et 9.
lib. 10. vid. nr. 8.
lib. 11. vid. nr. 6 et 9.
lib. 12-16.
lib. 17. vid. nr. 10.
lib. 18.
lib. 31. vid. nr. 11.

6) Quae tamen omnia ex illo translata non ex eius *historiarum* libris esse statuit Bongarsius. Nam de *animalibus* quoque libros conscripserat, *Charisio* I pag. 79 laudatos, unde depromta esse videntur, quae laudat *Plinius* 11, 114, ubi, cum Aristotelem retulisset non modo

credidisse, praesēita esse aliqua in corporibus ipsis, verum etiam prodidisse, haec subiicit:

„addit morum quoque adspectus simili modo apud nos (i. e. auctor latinus) Trogus, et ipse autor severissimus, quos verbis eius subiiciam:

„*frons* ubi est magna, segnis animus subest; quibus parva, mobilis; quibus rotunda, iracundus, velut hoc vestigio tumoris apparente."

„*Supercilia* quibus porriguntur in rectum, molles significant; quibus iuxta nasum flexa sunt, austeros; quibus iuxta tempora inflexa, derisores; quibus in totum demissa, malevolos et invidos."

„*Oculi* quibuscunque sunt longi, maleficos esse indicant. Qui carnosos a naribus angulos habent, malitiae notam praebent. Candida pars extenta notam impudentiae habet; qui itentidem operire solent, inconstantiae."

„*Oricularum* magnitudo nota est loquacitatis et stultitiae."

Quae quidem omnia totidem omnino verbis Trogum ex Aristotele transtulisse, res ipsa docet et Aristoteles hist. anim. 1, 9.

7) Indidem promsisse videtur, quod Plinius habet 7, 3: „in Aegypto septenos uno utero gigni, autor est Trogus." ubi Harduinus bene annotat, idem Strabonem referre lib. 15. pag. 695 ex Aristotele; Strabonis tamen locum mendosum videri, ut πεντάδυμα legatur pro ἑπτάδυμα, cum Aristoteles de gen. anim. 4, 4 et 5; hist. an. 7, 5 mulierem *quinque* pueros enixam referat, et Gellius 10, 2 eundem autorem laudans affirmet, finem hunc esse multiiugae hominum partionis; neque plures unquam simul genitos compertum.

8) Indidem depromtum est, quod idem Plinius ex eo refert 10, 51:

„perdices quidem et maritos suos fallunt, quoniam intemperantiâ libidinis frangunt earum ova, ne incubando detineantur. Tunc inter se dimicant mares desiderio feminarum: victum aiunt Venerem pati. Id quidem et coturnices Trogus et gallinaceos aliquando, perdices vero a domitis feros et novos aut victos iniri promiscue."

Eadem habet Aristoteles hist. an. 9, 12 cl. Aelian. hist. an. 3, 16: 4, 16.

9) Indidem quoque fluxisse videntur, quae idem Plinius habet 11, 94:

„dasypodi et in buccis intus (sunt pili), et in pedibus: quae utraque Trogus et in lepore tradidit, hoc exemplo libidinosiores hominum quoque hirtos colligens."

Haec

Haec quoque Trogum ex Aristotele hausisse, docet hic, cuius est probl. 32, sect. 4 hoc: δια τι και ορνιθες και οἱ δασεις ανθρωποι λαγνοι?

10) *Plinius* 17, 9: „folia palmarum apud Babylonios seri atque ita arborem provenire, Trogum credidisse divinor."

Cf. Theophr. hist. an. 2, 2.

11) *Plin.* 31, 47: „Trogus autor est, circa Lyciam penicillos mollissimos nasci in alto, unde ablatae sint spongiae."

12) *Flavius Vopiscus*, qui floruit a. C. 304, in Aureliano c. 2: „equidem dico, neminem scriptorum, quantum ad historiam pertinet, non aliquid esse mentitum: prodere quin etiam possum, in quo Livius, in quo Salustius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus manifestis testibus convincantur."

Certissimae igitur fidei hunc scriptorem his verbis satis luculenter declarat.

Certe Trogus in Livio et Salustio reprehenderat, referente huius epitomatore 38, 3. 11, quod conciones *directas* pro suâ oratione operi suo inserendo, historiae modum excesserint. Historicus enim viros suos ita dicentes inducens agit poëtam, lectores non tam docturus, quam potius delectaturus. Vide *meine Alterthumskunde* pag. 2.

13) Idem historicus in Probo c. 2 scriptorem nostrum cum Salustio, Livio, Tacito numerat in viris *disertissimis*.

14) *Hieronymus*, mort. a. C. 420, prooemio in Danielem, Trogum nostrum iuxta Livium et Iustinum laudat, ex quibus ut Graecorum historia cognosci possit, sic et extraneae Danielis partes.

Idem in comment. in c. 5 Danielis, a Dario (Cyaxare), Medorum, et Cyro, Persarum rege Chaldaeorum imperium destructum referens affert autores Xenophontem in Cyropaediâ et Trogum Pompeium.

15) *Augustinus*, mort. a. C. 430, de civitate dei 4, 6: „Iustinus Graecam, vel potius peregrinam, Trogum Pompeium secutus, non latine tantum, sicut ille, verum etiam breviter scripsit historiam."

et paulo post: „qualibet fide rerum vel iste, vel Trogus scripserit (nam quaedam illos fuisse mentitos, aliae fideliores literae ostendunt); constat tamen et inter alios scriptores, regnum Assyriorum a Nino rege fuisse longe lateque porrectum."

16)

16) *Orosius*, qui floruit a. C. 417, lib. 1. c. 8 de fame Aegypti, cui Ioseph subvenit: „Pompeius historicus, eiusque breviator Iustinus docet."

c. 10: „ait Pompeius siue Iustinus hoc modo: (sequuntur verba Iustini 36, 2-12).

17) *Iornandes*, qui floruit a. C. 551, libro de rebus Gothicis: „ex Gothorum nomine vel genere Trogus Pompeius Parthorum dicit exstitisse prosapiam.

Idem: „Cyrus, rex Persarum, Pompeio Trogo testante, Getarum reginae Tomyri, sibi exitiale intulit bellum."

18) *Martinus* Polonus, mortuus a. 1228 plura falsa paucis verbis refert, Trogum dicens *Hispanum* floruisse sub *Antonino Pio*; Iustinum dicens eius *discipulum*, eundemque Iustinum confundens cum Iustino philosopho, *Martyre* dicto, qui Imperatori illi librum de Christianâ religione compositum reddiderit (a. C. 139) et benignum eum Christianis fecerit.

Cf. not. ad praef. §. 5.

19) *Ioannes Sarisberiensis*, mortuus a. 1281, policr. 5, 12 Iustini, quem Trogi Pompeii dicit compendiarium, locum laudat 9, 8. 4.

Atque huius Trogi Pompeii epitomator fuit

II) *Iustinus*, qui quando vixerit, ignoratur, cum alii, in his I. G. Vossius, Saxe in Onom. 1 p. 309, eum has historias conscripsisse velint a. C. 150, alii tertio demum seculo, quod veri est similius, vixisse eum statuant. Veterum enim hac de re nullum exstat testimonium. Ante sec. 5 vixisse eum ostendunt, quae supra I, 14. 15 et 16 attuli Hieronymi, Augustini et Orosii loca.

In inscriptione libri 1 MSS. quidam habent: *M. Iustini Frontini.*

a) *prologi* (eiusmodi fere, qualia historiarum Livii argumenta sub Flori nomine habemus) primum editi sunt a Bongarsio (nr. 14. infra III), qui eos in codicibus suis invenit valde depravatos; quos ab hoc correctos (e quibus plus, inquit, stercoris exhausi, quam olim ex Augiae stabulis Hercules ipse) corrigere deinde perrexerunt Modius, Freinshemius, Vossius, Vorstius, Hearne (nr. 15. 17. 19. 22. 25), inprimis autem Longervaeus (de Longerue), abbas, adiutus a Montefalconio, qui tres in

Ita-

Italiâ codices contulit, et cuius notas in suam editionem transtulit Abr. Gronovius (nr. 26).

Fischer: prologi illi, inquit (praef. p. 28), si genuini sunt, de quo vix dubitari posse videtur, facile apparet, quam multa a Iustino epitomatore omissa fuerint, in his ea, quae Trogus de terrarum situ scripserat." Nomen autem ipsum *prologorum* in hac significatione, quâ hic adhibetur, notante Hearnio, est barbarum, et phrasis in his frequentata *in excessu* (per digressionem) serioris est latinitatis, unde suspicatur Faber (nr. 21), hominem Graeculum fuisse, quippe ita Graecos dicere ἐν παρεκβάσει, διὰ παρεκβάσεως.

b) Hos ipsos autem prologos libris scriptoris nostri praemisi non discerptos, ut in uno codice singulos singulis libris praefixos invenit Bongarsius, sed continuo ordine; hisque ipse adiunxi *argumenta* a me excerpta, qualia, breviora tamen post Is. Vossium dedit Graevius (nr. 20), unde ceteri repetierunt; atque et haec non minus continuâ serie, quo facilius celeriusque et res narratas, et, quod scriptor sequitur, filum possis perspicere.

c) De Nostri oratione recte iudicat Fischer in praef. pag. 6 ita: „illa non videtur eiusmodi esse, ut committi recte iis possit, qui linguae latinae naturam et nativam pulchritudinem noscere velint. Nam non solum in *verbis singulis formulisque loquendi* non pauca sunt, quae a consuetudine dicendi eorum, quorum libri pro quodam quasi canone et regulâ latini sermonis habentur, abhorreant, et quae nemo adeo, qui quidem cupiat eleganter scribere, imitari possit, verum in *totâ* quoque *orationis formâ et in ipsis sententiis* nimis multa nimisque expressa scriptoris exstant vestigia singularis cuiusdam ingenii laudem affectantis: quod quidem commune fere omnium posterioris aetatis scriptorum vitium est, quo turgida et frigida maximeque ingrata efficitur oratio."

„Sed quia Iustinus in suo genere unicus est, cuius libri ab iis, qui res totius orbis simul et eâ mente cognoscere velint, ut, quomodo suam et aliorum aliquando vitam gubernare et moderari debeant, exemplis quam plurimis admoniti videant, non sine summâ utilitate et vero etiam voluptate legi possint; non modo olim diligentissime lectos esse ostendunt non pauci, qui horum exstant, et Mss. et editiones, sed etiam nunc a multis scholarum magistris sapiente sane consilio proponuntur iis, qui historiam catholicam cognoscere velint."

d)

d) Illud etsi universum est verum; tamen elegans est, si a paucis verbis dicendique formulis discesseris. Nostri dicendi genus, suavis narratio, eademque brevitate atque naturali simplicitate in plerisque se commendans.

Utitur autem

1) *verbis* apud aureae aetatis scriptores non obviis, quae non nisi apud posteriores temporis deterioris invenias: adunare: asserere cui quid; civitas pro urbe; et contra urbs pro civitate: impossibilis: intelligere pro animadvertere: iuxta pro secundum: restaurare: unicus pro unus.

Participia deponentia adhibet vi passivâ: aggressus: comitatus: consolatus: depopulatus: deprecatus: emensus: emeritus: expertus: exsecutus: inultus: pactus.

2) Nec minus in construendis verbis sententiisque coniungendis peccare solet; v. c.

α) cum *praesenti* verbi narrantis tempore usus eodem tamen verborum contextu utatur *imperfecto* 12, 8. 10: exercitus regem *precatur*, finem belli *faceret*. Cf. 18, 4. 9: 28, 2. 5: 31, 1. 2: 31, 2. 1: 34, 3. 1.

β) cum *perfectum* loco imperfecti sequi iubeat perfectum: 12, 8. 6: doluit, ut *voluerit* (vellet). Cf. 2, 10. 10: 2, 14. 9: 7, 4. 1: 7, 6. 16: 9, 7. 4: 11, 14. 7: 1, 10. 9: 12, 6. 3: 12, 14. 7: 12, 15. 3: 12, 16. 10: 14, 4. 19: 14, 5, 7: 15, 2. 14: 2, 9. 11 (ubi edd. antiq. venirent) et 19.

Latine contra perfectum sequitur 12, 16. 11: 2, 10. 18: 3, 5. 14: 7, 2. 14: 7, 4. 1.

γ) cum in oratione obliquâ thesin interiectam et pronomine *qui* cum praecedente per *coniunctivum* coniungendam coniungat per *infinitivum* constructione graecâ, ut 11, 3. 10: 11, 4. 3: 11, 5. 7: 11, 15. 12: 11, 13. 10: 18, 6. 3: 28, 2. 5 et 8.

not. huc referendus usus participii praet. pass. absolute politi: cognito, posito, petito 43, 5. 6.

δ) cum Graecos imitatus abrupte loqui soleat animi motum celerem sequens instar poëtarum *), nec thesin praecedentem cum sequente coniungens vi particularum, quibus aureae aetatis scriptores uti solent: 22, 8. 12: 8, 4. 7: 10, 1. 6: 8, 2. 12: 14, 5. 7: 38, 1. 5. Adde not. ad 2, 9. 19 et 2, 14. 9.

ε)

*) quos et alibi sequi solet, ut in his: Conon quasi tempestas quaedam prosternit cuncta 6, 2. 16: 7, 4. 1.

ι) in usu participii futuri: 8, 6. 6: 7, 3. 5: 9, 2. 1 et 11: 12, 2. 2: 14, 1. 7: 21, 1. 4: 22, 4. 4: 27, 2. 11: 29, 2. 6 et 8: 33, 1. 5.

ζ) minus latine loquitur: visa est sibi *gravidam* *factam* 15, 4. 3: dicitur *eos* esse 22, 5. 12: spero, *ut* 5, 3. 3: polliceor, *ut* 9, 2. 12: ignarus, *quod* 25, 1. 7: cognito, *quod* 27, 3. 8: 31, 4. 8: proditur, Titanas gessisse 44, 4. 1, cl. §. 12, ubi latine: Cyrus proditur altus.

η) cum indicativo utatur in oratione obliquâ: 19, 3. 3 et 5 et 7: 18, 4. 13: 29, 2. 4: 30, 4. 11.

ϑ) contentus *facere*, vid. ind.

3) In *rebus* peccat, falsa, certe minus accurate referens. Vid. not. ad 2, 7. 2.

tempora non accurate definiens 2, 5. 13: 2, 6. 16.
tempora falso definiens 6, 9. 7.
tempora confundens 2, 6. 15: 6, 1. 2 et 7: 41, 4. 3: 42, 4. 1: 43, 3. 5.
loca confundens 2, 13. 8: 13, 6. 2-3.
res pervertens 6, 2. 17: 6, 4. 3.
falsa referens 13, 8. 7.
personas confundens 17, 2. 15: 14, 6. 13: 13, 4. 6: 41, 5. 7: 42, 4. 1: 36, 4. 1.
Romanorum ritus aliis populis affingens, v. c. triumphum, principia castrorum, duodecim deos 11, 5. 4: aediles Corinthiis 21, 5. 7.

Memor autem sui consilii, non nisi excerptis, quae cognoscendi voluptate sint iucunda et exemplo necessaria, florum corpusculum faciendi (praef. §. 4), haud semel rerum seriem interrumpit multaque praeterit. Vid. not. ad 1, 6. 15: 1, 7. 3: 1, 7. 14: 6, 6. 7.

Perverse haud raro de rebus iudicat 22, 3. 7: 22, 7. 7-9: 18, 7. 18: 22, 3. 7: 22, 4. 2: 22, 7. 9: 25, 5. 3.

Hyperbolice rem effert 5, 6: 6, 7. 3: 6, 8. 3: 6, 9: 11, 6. 6: 16, 1. 12: 25, 2. 8-10.

III) Iustini editorum et commentatorum brevis recensio, digesta secundum

Fischeri praefat. pag. 7-28;
Fabricii bibl. lat. ed. Ernesti Lips. 1774. vol. 3. pag. 58-67;
Harlesii brev. notit. liter. Rom., inprimis scr. lat. Lips. 1789. pag. 493-98.

Atque

A) *codices* quidem huius scriptoris commemorantur

a) in Italiâ tres bibl. Mediceae, a Iac. Gronovio collati; duo bibl. Vaticanae, a Montefalconio inspecti,

b)

b) in Francogallia decem a Bongarsio collati ex bibl. Iac. Cuiacii, Petri Danielis, Pithoeorum fratrum, Cl. Puteani, Olivarii Aligretti; unus bibl. Thuani a Iac. Gronovio collatus; unus gymnasii Lexoviensis (Lieuvin en Normandie) membraneus, sec. circiter 12 scriptus, quo usus est P. Danesius (nr. 10).

c) in Anglia quatuor bibl. Bodleianae, Westmonasteriensis, collegii novi corporisque Christi Oxoniensis; duo bibl. regiae Lond. et Cantabr., quorum huius excerpta inspexit, illum ipse contulit I. Gronov.

d) in Batavia quinque bibl. Leidensis, quorum duos e bibl. G. I. Vossii contulerat I. F. Gronov., unum possederat Perizonius chartaceum, collati omnes ab Abr. Gronovio (nr. 26).

e) in Germania duo bibl. Fuldensis, collati a Fr. Modio (nr. 15)

B) *Editiones*, quarum aetates constitui possunt hae:

1) editionum principum e MSS. ductorum 1470-1502.

2) Sabellici 1510.

3) Asulani 1522.

4) Bongarsii 1581.

5) Graevii 1668.

Editiones ipsae sunt

1) Venetiis 1470. 4. ap. Nic. *Iensonum*, e libris scriptis ducta, in cuius calce hi versus leguntur:

„Historias veteres peregrinaque gesta revolvo
Iustinus. Lege me! sum Trogus ipse brevis.
Me Gallus Veneta Ienson Nicolaus in urbe
formavit, Mauro Principe Christophoro."

2) Romae 1472 fol. curantibus Conr. *Schweinheimio* et Arn. *Panartio* (Pannarz); nec non

Romae sine anni indicio circa a. 1470 curante Vdalrico *Gallo* (Hahn), cuius ibi officina exstitit ab a. inde 1468. Haec quoque ed. e libris scr. est ducta.

3) Mediolani 1474. curante Ant. *Zarotho*, e Iensoniana, ut videtur, ducta: quod vel versus huic in calce additi innuunt:

„Historias — brevis,
quem manus Antoni Zarotho sanguine creti
impressit solers, Insubribusque dedit."

4) Mediolani 1476 fol., sumtu Christoph. *Waldarferi*, Ratisbonensis, expressa e libro scr. bonae notae ita religiose, ut loca aperte depravata non corrigeret, scribendique rationem vitiosam servaret. Hanc, quae in bibl. Sen.

Sen. Lipſ. ſervatur, editionem diligenter contulit Fiſcher (nr. 28).

5) Venetiis 1478. 1479. fol. ap. Phil. *Condam* Petri; 1484. 1497, omnes illae a Metario commemoratae.

Commemorantur etiam edd. Venetae 1494. 1502. fol.; Argentoratenſis 1506. 4. cum Aurelio Victore de viris illuſtribus.

ſec. 16.

6) Mediolani 1502. 1510. fol. cum Cornelio Nepote.

7) Venetiis ſine anni indicio, curante Marco Antonio *Sabellico* (1436-1506), Pomponii Laeti diſcipulo; nec non 1510. 8. ap. Auguſtinum *Becharium*, Mortarienſem: in qua edit. curanda ille praeter edd. ſuperiores, inprimis Mediol. etiam codices contuliſſe videtur, Antonii *Moreti* diligentia adiutus: ita ut Sabellicus primus Iuſtinum critica ratione recenſuiſſe dici poſſit.

Repet. adiuncto Floro, Sexto Rufo et aliis quibusdam, Pariſ. 1510. 4. ſumtu Ioh. Parvi.

8) Venetiis 1512. fol. ap. Ioh. *Tacuinum*, quae eſt in bibl. Sen. Lipſ., collata a Fiſchero (nr. 28).

9) Viennae 1517. 4. cum indice *Camertis*.

10) Pariſ. 1519. fol. cura Petri *Daneſii* (nat. 1497, prof. graecae linguae in collegio Navarrae Pariſ. 1530, epiſc. Lavaur. 1557, mort. 1577), ſumtu Ioh. Parvi, typis Antonii Auſſurdi fol. Editor contulit cod. vetuſtiſſimum ſec. 12. Vid. ſupra A, b.

11) Venetiis 1522. 8. cum Cornelio Nepote, curante Andrea *Aſulano*, Ald. Manutii (1443-1515) ſocero, qui libris et ſcriptis et editis collatis plura e coniectura quoque correxit.

Hanc, quae in I. G. Ioecheri, prof. Lipſ. bibl. erat, contulit Fiſcher (nr. 28).

Atque hic Aſulanus alteram editionum claſſem iure ſuo meritoque conſtituit.

12) Florentiae 1525 ap. *Iuntas*, tota fere ex antecedente expreſſa.

13) Hagenoae 1526 et 1533. 4. cum praef. Phil. Melanchthonis, curante Georg. *Maiore* (qui vixit 1502-74), qui ſuperioribus editionibus conſultis optimas lectiones recepit, aliis in margine notatis, diligenter et ingenioſe.

Repet. Coloniae 1533. 8. et 1549. 4. et

Baſil. 1543 (53) cum notis Maioris et Ioh. *Sichardi* (nat. 1599, mort. 1552 prof. iuris Tubing., qui Iuſtinum antea 1526. 1530 Baſileae 8. ap. Cratandrum ediderat) ap. Barthol. Weſtheimer; et 1539. 4. ap. Inſingrin,

cu-

curante Simone *Grynaeo* (1493-1541, prof. Basil. inde ab a. 1529). Huc refer

Lugduni (à Lyon) 1542. 8;

Paris. 1543. 8. ap. Rob. *Stephanum* (1503-59);

Colon. 1543. 8;

Antverpiae 1543. 8; 1552. 12;

Lugduni (à Lyon) ap. Gryphium 1555. 8. cum Aurelio Victore 1557. 12; 1559. 12; 1573. 12 cum *Vineti* (nr. 16) in Aurelium notis;

Basil. 1562. 8. additis in calce H. L. *Glareani*, patricii Claronensis (1488-1563) notis.

14) Paris. 1581. 8. curâ Iac. *Bongarsii* (nat. Aureliae 1554, ergo tum vigesimum septimum aetatis annum agentis, mortui Parisiis 1612), egregie de Iustino suo meriti, quippe qui editionibus tribus, codicibus decem (vid. supra A. b.) collatis textum recensuit variasque lectiones in peculiarem librum coniecit (vid. infra nr. 27 et 28), multasque ipse coniecturas proposuit egregias.

Merito igitur hunc his versibus celebravit R. Massacus:

„Iustinum longo caries exederat aevo;
tentarantque diu vario medicamine multi
altè infossum ulcus nequicquam explere cherurgi.
Vivebat mage morbus: et atrox fistula, subter
dum latitat, duro formarat margine cancrum;
cancrum incuratos serpentem impune per artus.
Sic saepe indoctâ crudescunt vulnera dextrâ.
Non tulit hanc speciem, putrique latentia pelle
Iustini retegens Bongarsius ulcera Chiron:
siccine opus tantum tabescet, vindice nullo?
dixit, et ascîtu Phoebeae viribus artis,
septica combussit, callosaque labra recidit,
explens carne sinus redivivâ, ut nulla cicatrix
(tam felix medicus!) spectetur corpore toto.
Ecquis adhuc ullum putet insanabile vulnus?

15) Francofurti 1587. 1591. 1612. 12. ap. Ioh. Wechel, curâ Franc. *Modii* (1556-97), qui sequitur Bongarsium non nisi paucis quibusdam locis lectionem aliter constituens tum ex codd. Fuldensibus (supra A. e), tum ex ingenio, quarum rationem reddit in notis.

16) Bongarsii textum secuti de Iustino suo *historice* illustrando mereri voluerunt

1590 Elias *Vinetus* (1507-87);

1602. 8 Ursellis Victorinus *Strigel* (1524-69), cuius editio notis aliorum aucta repetita est Argent. 1613. 1627. 8. 1630.

1630. Francof. Dan. *Pareus* († 1605-35);

1610 Ursellis Theoph. *Caugieser*, cum huius in decem priores libros, et Strigelii et Bongarsii (nr. 14) notis.

1612. 8 Marpurgi Ian. *Gruter* (1560-1627).

17) Argentorati 1631, auct. 1653. 1662. 1666. 8. cura Matthiae *Berneggeri* (prof. hist. et rhet., qui vixit 1582-1640), non minus bene de scriptore nostro meriti, quippe qui Bongarsii textu fere servato multas tamen et suas, et I. *Freinshemii* (nat. 1608, prof. Argent., Upsalae, Holmiae, Heidelbergae, mort. 1660) coniecturas proposuit, Bongarsii, Modii, Strigelii (nr. 14. 15. 16.) notas subiecit, praeterea verborum formularumque indicem copiosum, a Freinshemio confectum adiecit, primusque libros in capita, capita in paragraphos divisit.

18) Amstelodami 1638. 1644. 1660. 12. curante Marco Zuerio *Boxhorn* (nat. 1612, ab a. inde 1632 prof. Lugd. Bat., mort. 1653) cuius paucae admodum sunt notae, vix quartam unius plagulae partem complentes, in quibus coniecturas varias proponit et lectiones codicis Leidensis, de quo supra A. d.

19) Lugduni Bat. 1640. 12, rec. Amstel. 1673 ap. Elzevirios, curante If. *Vossio* (1618-73), cuius notae breves, quae complent duas fere plagulas formae minimae, sunt criticae et geographicae. Textum hic ut superior sequitur Bongarsianum, quem eundem suum fecerunt

Ant. *Thysius* L. B. 1650. 8. cum notis variorum excerptis;

Corn. *Schrevelius* (mort. 1667 gymnasiarcha Lugdunensis)

Amstel. 1659. 1669. 8. cum notis variorum.

20) Ultrajecti 1668. 1669. 12. curante I. G. *Graevio* (nat. 1632, prof. Duisburgi, Daventriae, Ultrajecti 1656-1703), qui Bongarsio saepe relicto Iuntinam, (nr. 12) sequitur; nec non

Amstel. 1694. 12 et 1707. 8:

iterum pluribus edd. diligentius collatis notisque auctis L. B. 1683: 1701: in quâ quidem utrâque editione etiam aliorum interpretum (in his Fabri et Vorstii integrae nr. 21 et 22; nec non Bongarsii, Modii, Berneggeri et If. Vossii nr. 14. 15. 17 19) notae et index Freinshemianus (nr. 17) a Scheffero et Vorstio (nr. 22 et 23) auctus accesserunt: ita ut editor lectori suo posset adiurare liquido, sine fuco, sine fallaciis et ostentatione, a quâ semper se profitetur fuisse alienissimum, meliorem editionem adhuc vi-

visam non esse hac Leidensi: vere id quidem, cum aliorum simul opes tibi suppeditet editor, non suas solas. Fischer autem (nr. 28) rhetorico more huius laudes praedicans: equidem, inquit (praef. pag. 30), semper censui (quâ in re mihi confido assensuros esse omnes intelligentes), Graevium fuisse Camerarii mei Gesnerique et Ernestii simillimum, h. e. eum, cui in senatu nostrae civitatis sententiam dicere licuisset, non pedarium, qui *omnes boni interpretis numeros* etiam in Iustino enarrando implesset, i. e. qui constitutâ e legibus critices lectione verâ obscura illustrasset, impedita expedivisset — — —

21) Salmurii 1668 et 1671. 8, curante Tan. *Fabro* (le Fevre, nat. 1615, prof. Salmurii, mort. 1672), qui plures proponit coniecturas, non raro audaciores.

22) Lips. 1673. 8, curante Ioh. *Vorstio* (nat. 1623, mort. 1676 bibliothecario Berolin.), cuius ipsius notae pluribus locis multum lucis affundunt, quique Freinsheimii indicem (nr. 17) altero propemodum pleniorem redditum subiecit.

23) Upsaliae et Hamburgi 1678. 8, curante Ioh. *Scheffero* (nat. Argent. 1621, mort. 1679 Upsaliae, ubi fuerat prof. et bibliothecarius ab a. inde 1648), qui, quod est Fischeri de eo iudicium (nr. 28), audaciâ libidineque emendandi et corrigendi, quae prava et vitiosa non essent, omnes facile vicit, vir ceteroquin longe doctissimus, sed in coniecturis faciendis parum felix, qui Iustinum ita cogitare vellet et scribere ut se.

Indicem Vorstianum (nr. 22) addidit a se auctum.

24) Paris. 1677 curante Iosepho *Cantel*, in usum Delphini, historice et geographice Iustinum illustrat.

25) Oxonii 1674 et 1705. 8, cur. Thom. *Hearne* (1678-1735), qui quatuor codices diligentissime contulit (supra A. c.), indeque collectas varias lectiones calci subiecit.

26) Lugduni Bat. 1719. 8, curante Abr. *Gronovio* († 1775), qui quinque codd. Leidensibus (supra A. d) collatis, usus praeterea excerptis trium codd., a *Iac. Gronovio* patre (nat. 1645, prof. Lugd. 1679, mort. 1716) in bibl. Med. olim collatorum (supra A. a), a Graevio interdum recedit, avique sui (*I. F. Gronovii*, nat. Hamburgi 1611, mort. Lugduni 1671) notis (huc usque in bibl. Gudianâ asservatis, quas quamvis paucas, tamen summâ huius critici *divinâ* doctrinâ dignissimas iudicat Fischer praef. p. 30) suas addidit in calce. Iterum

L. B. 1760. 8 diligentius scriptorem suum recensuit notasque auxit praefatione praefixâ, in quâ de subsidiis, libris et scriptis et editis disseruit.

27)

27) Lugd. Bat. 1722. 12, ap. Luchtman, cur. Petro *Burmanno* (prof. 1696 Ultrajecti, 1715 Lugduni, nato 1668, mort. 1741), qui Graevii textu fere servato adiecit lectiones varias e libris et scriptis et editis enotatas, multumque post Bongarsium auctas (nr. 14). Vide infra nr. 28.

28) Lips. 1757. 8, curante Ioh. Frid. *Fischero* (tum scholae Thomanae Lips. Conrectore, ab a. inde 1767 Rectore, nato 1724, mortuo 1799), ex rec. Graevii (a. 1701 nr. 20) cum eiusdem et I. F. Gronovii (nr. 26) animadversionibus, et Trogi prologis, 27 plagul.; quibus accedunt I. Bongarsii (nr. 14) excerptiones chronologicae, eiusdem libellus variarum lectionum, post P. Burmanni (nr. 27) curas auctus ab editore, qui contulit editiones 4. 8. 10. 11. 13. 14: quae complent 15 plagulas; et praeter S. F. Dresigii (Conr. Schol. Thom. 1734, mort. 1742) epistolam super aliquot Iustini locis (1738) 1 plag., index Freinshemianus, a Vorstio et Scheffero auctus (nr. 17. 22 et 23), ex edit. Graevianâ (nr. 20) Lugd. 1701 translatus, 11 plag.: quibus praemisit doctam de Iustini editionibus praefationem, adiunctis Burmanni et Graevii praefationibus, 4 plag. Habes igitur 58 plagulas pretio 20 grosſ.

29) *Biponti* 1784. 18 grosſ., cui praemissa est notitia literaria, subiectis Bongarsii excerptionibus chronologicis (nr. 14).

Huius editionis textum repetiit bibliopolium orphanotrophei Halensis 1801. 15 pl., vili sane pretio 4 grossorum, quamquam literis obtusis et chartâ non nitidâ.

30) Lemgoviae 1793. 8. 45 plag. 1 rthlr. 4 gr. *Zum Gebrauch der ersten Anfänger, mit kurzen histor. und grammatischen Anmerkungen, wie auch mit einem Wörterbuche versehen* von A. C. *Meineke* (nat. 1757, tum ex a. 1789. Rect. Soest, ab a. inde 1800 Dir. Oster.).

Textum dedit Bipontinum (nr. 29), quem typi grandiores chartae bibulae impressi non sane commendant.

31) *Iustins Weltgeschichte, übersezt mit erläuternden Anmerkungen* von I. P. *Ostertag*, (rect. Ratisbon. ab a. inde 1776, mort. a. 1801), Frkf. 1781. 42 Bogen, 1 rthlr. 4 gr.

32) Nitore typorum chartarumque splendore se commendant editiones curatae a

Mich. *Maittaire* (1667-1747) Lond. 1713. 8;
Nic. *Bailey* Lond. 1732. 8. lat. et anglice;
ap. Ioh. *Barbou* Paris. 1770. 12.

33)

33) Thom. *Wopkens* notas in Iustinum inseruit observationibus miscellaneis a Dorvillio editis tom. 10 pag. 1-348.

34) De ratione et consilio, quod sequitur Iustinus, s. potius Trogus Pompeius, disserit I. C. *Gatterer* (prof. Gotting. 1759, nat. 1727, mort. 1799) *in seiner histor. Bibliothek* vol. 3 pag. 18, Halae 1767.

C) Eaedem editiones ex literarum ordine.

Numeri additi respiciunt antecedentem literam B.

Amstelodamum 18. 19. 20. 25.
Antverpia 13.
Argentoratum 5. 17.
A. Asulanus 11.
Bailey 32.
Basilea 13.
A. Becharius 7.
M. Bernegger 17 et 20. 26.
Bipontum 29 et 30.
I. Bongarsius 14 et 16. 17. 19. 20. 26. 27. 28.
M. Z. Boxhorn 18.
P. Burmann. 27 et 28.
Camers 9.
Cangiefer 16.
I. Cantel 24.
Colonia 13 et 28.
Conda 5.
P. Danesius 10.
I. F. Dresig 28.
T. Faber 20 et 21. 26.
I. F. Fischer 28.
Florentia 12.
Francofurtum 15. 31.
I. Freinsheim 17 et 20. 22. 23. 26. 28.
Gallus 2.
I. C. Gatterer 34.
H. L. Glareanus 13.
I. G. Graevius 20 et 26. 27. 28.
I. F. Gronov. 26 et 28.
Iac. Gronov. 26.
Abr. Gronov. 26.
Sim. Grynaeus 13.
Hagenoa 13.
Hahn 2.

Ham-

Hamburgum 23.
Th. Hearne 25.
Nic. Ienſon 1. 3.
Iunta 12. 20.
Lipſia 22. 28.
Londinum 32.
Lugdunum (Lyon) 13.
Lugdunum Bat. 19. 20. 26. 27.
G. Maior 13.
Maittaire 32.
Ald. Manutius 11. 28.
Mediolanum 3. 4. 6. 28.
A. C. Meineke 30.
Fr. Modius 15 et 17. 20. 26.
I. P. Oſtertag 31.
Oxonium 25.
A. Pannarz 2.
D. Pareus 16.
Pariſii 7. 10. 13. 14. 28. 32.
Roma 2.
M. A. Sabellicus 7.
Salmurium 21.
I. Scheffer 23 et 26.
C. Schrevel 19.
Sichard 13.
R. Stephanus 13.
V. Strigel 16 et 17.
C. Sweinheim 2.
A. Thyſius 19.
Ultrajectum 20.
Upſalia 23.
Urſellae 16.
Venetiae 1. 5. 7. 8. 11. 28.
Vienna 9.
El. Vinetus 16.
I. Vorſtius 22 et 20. 26.
I. Voſſius 19 et 20. 26.
C. Waldarfer 4.
T. Wopkens 33.
A. Zarothus 3.

IV) Chronologia,

ex Iuſtini libris 44. excerpta.

not. 1. In hac digerenda ſecutus ſum Petavii et Gattereri rationes, quibuscum ſtatuo

b circa

circa a. m. 2000 Abrahami aetatem;
- - - 2500 Mosis;
- - - 2800 Troiam everſam;
- - - 3230 Romam conditam, cuius
- a. - 753 Chriſtus naſcitur, ergo
a. m. ――――――
3983

Porro memoria mentis auxilio has facile ſibi infiget epochas, quas conſtituunt
a. u. 1. Romulus;
200. Cyrus, *Perſici* imperii auctor;
400. Alexander, *Macedonici* imperii conditor;
600. Scipio et Mummius, Carthaginis et Corinthi everſores, *Romani* imperii epocham conſtituentes.

not. 2. Perſequitur Noſter hiſtoriam ab antiquiſſimo illo, quem quidem ipſe novit, Aſſyriae rege, Nino ad Auguſti usque de Parthis victoriam incruentam,
i. e.
ab a. m. 1808. ad a. usque 3963. (a. u. 733):
quod quidem temporis ſpatium complectitur annos 2155: quo fere modo Diodorus quoque Siculus, qui circa a. u. 740 hiſtoriam catholicam conſcripſit, ab antiquiſſimâ rerum origine illam perſequitur ad annum u. 694, olymp. 180, 1.

a. m.

300. 1500 annis Nino antiquior eſt Seſoſtris Aegypti, Tanaus Scythiae rex 1, 1. 6. 2, 3. 18 not.

A) *Aſſyrii*

Aſiae ſuperiori imperant per annos 1300. 1, 2. 13: ergo ab a. m. 1808-3108.

1808-1860 *Ninus*, Aſſyriae rex 1, 1. 4-10. per annos 52. *Zoroaſter*, Bactrianae rex a Nino victus et occiſus 1, 1. 9.

1860-1902 *Semiramis*, Aſſyriae regina 1, 2. 1-10. per a. 42.

1902 - 40 *Ninyas*, Nini fil., Aſſyriae rex per a. 38.
Atque ab illo primo Aſſyriae rege ad trigeſimum usque ſextum (vid. not. ad 1, 2. 12) Sardanapalum numerat autor 1, 2. 13. annos 1300; ergo Aſſyriae regno deſtructo imperium Aſiae transfertur ad
Medos 1, 2. 13: 1, 3. 7.

3108.

a. m.

3108.

2008-2183 *Abrahamus*, cuius nepos

2168-2315 *Israël*, siue Iacobus 36, 2. 3.

2259-2369 *Iosephus*, Iacobi fil. 36, 2. 6.

2400.

2426 - 76 *Cecrops*, rex Athen. 2, 6. 7.

2433-2553 *Moses* 36, 2. 11.

2476 - 85 *Cranaus*, rex Ath. 2, 6. 8.

2485 - 95 *Amphictyon*, rex Ath. 2, 6. 9.

2500.

2513 Israëlitae duce Mose emigrant ex Aegypto 36, 2. 13.

2553 Israëlitae duce Iosuá intrant Palaestinam 36, 2. 14.

2585-2635 *Erechtheus*, rex Athen. 2, 6. 12.
Triptolemus frumenti sationem reperit 2, 6. 13.

2600.

2640 *Ianus* et *Saturnus* reges Latii 43, 1. 3.

2670 *Picus*, Iani fil. et successor 43, 1. 6 not.

2700 *Faunus*, Pici fil. et successor 43, 1. 6.

2700 - 48 *Aegeus*, rex Athen. 2, 6. 14.

2721 *Argonautae* 42, 2. 11.
Orpheus, horum aequalis, mysteriorum auctor, quibus initiat Midam, regem Phrygiae 11, 7. 14.

2748 - 78 *Theseus*, rex Athen. 2, 6. 15.

2750 *Hercules* comite Theseo Amazonibus bellum infert 2, 4. 18 et 29.

2760 *Latinus*, Fauni (2700) nepos 43, 1. 9.
eius gener et successor *Aeneas* (2800).
Cocalus, rex Siciliae 4, 2. 2.

2799 *Tyrus* condita 18, 3. 5. sed vid. not.

2800.

2790-2800 bellum *Troianum*. 2, 4. 31: 2, 6. 15: 7, 1. 5.
Diometes patriâ pulsus emigrat in Italiam 12, 2. 7; condit Arpos 20, 1. 10.
Pyrrhus emigrat in Epirum 17, 3. 3.
Philoctetes emigrat in Italiam 20, 1. 16.
Antenor condit Venetos 20, 1. 8.
Aeneas, Latinorum rex 20, 1. 12: 43, 1. 10. cl. ad a. 2760.
Teucer emigrat in Gallaeciam 44, 3. 2.

a. m.

2801 *Demophon*, rex Athen. 2, 6. 15.
2811 *Utica* a Tyriis condita 18, 4. 2.
2810 Aeneae succedit *Ascanius* 43, 1. 13. regn. a. 38; a quo a. regni 30.
2840 *Alba* longa conditur ibid.
2913 *Codrus*, rex Athen. morti se offert pro patriâ 2, 6. 19-21.
Archontes Athen. perpetui per annos 314 ad a. usque 3227. not. 2, 7. 2.

3000.
3098 *Dido*, Tyria Carthaginem condit 18, 4. 3 et c. 6, 9. cl. 11, 10. 13 et not. ad 18, 5. 9.
3100 *Lycurgus*, Spartanorum legislator 3, 2. 5.
3108 *Sardanapalus*, ultimus Assyriorum rex 1, 3. 1 cl. c. 2, 13. Resp. a. 1940.

Iam B) *Medi*

imperant Asiae superiori per 350 annos 1, 6. 15; ergo 3108-3458 (3429), qui est
annus u. c. 228 (199, aut 203).
Cf. de seq. a. u. 168.
3165 *Caranus*, Argivus occupat Edessam Macedoniae 7, 1. 7.
3177-3219 *Amulius*, rex Albae longae per 42 a. 43, 2. 1.

3200.
3201 *Romulus* et Remus nascuntur 43, 2. 3.

	a. m.	
ol. 1,1	3207	
2,1	3211	
3,1	3215	
4,1	3219	*Battus* Cyrenen condit 13, 7. 11.
	3219-30	*Numitor*, rex Albae longae 43, 3. 1.
5,1	3223	
6,1	3227	Archontes (2913) Athen. decennales per a. 70 ad a. usque Romae c. 67. not. 2, 7. 2.
2	3228	
3	3229	
4	3230	*Roma* conditur 43, 3. 1.

ol.

ol.	a. u.	
6,4	1	1-37 regnat *Romulus*, Romae conditor 38, 6. 7: 43, 3. 1.
7,1	2	
8,1	6	
9,1	10	
2	11	11-31 bellum Spartanorum *Messenium* primum 3, 4.
10,1	14	
11,1	18	
12,1	22	
13,1	26	
14,1	30	30-78 *Perdiccas*, Macedoniae rex 7, 2. 1.
15,1	34	
4	37	37-75 *Gyges*, Lydorum rex 1, 7. 17.
16,1	38	38-81 (resp. a. 1). *Numa*, secundus Rom. rex 38, 6. 7 not.
17,1	42	
18,1	46	
19,1	50	Phalanthus, dux Partheniorum condit *Tarentum* 3, 4. 7-18.
20,1	54	
21,1	58	
22,1	62	
23,1	66	
2	67	Archontes (3227) Athen. annui 2, 7. 2 not.
3	68	
4	69	69-86 (resp. a. 11) bellum Spartanorum *Messenium* secundum 3, 5.
24,1	70	
25,1	74	
26,1	78	78-110 *Argaeus*, rex Macedoniae 7, 2. 5.
27,1	82	
28,1	86	
29,1	90	
30,1	94	
31,1	98	
32,1	102	
33,1	106	
34,1	110	110-45 (resp. a. 78 *Philippus*, rex Macedoniae 7, 2. 5.
35,1	114	
36,1	118	
37,1	122	
38,1	126	
39,1	130	
40,1	134	
4	137	137-75 *Tarquinius Priscus*, Rom. rex 38, 6. 7: 43, 3. 4.
41,1	138	
42,1	142	
4	145	145-87 (resp. 110) *Aëropus*, rex Maced. 7, 2. 5-12.

ol.

ol.	*a.u.*	
43,1	146	
44,1	150	
45,1	154	*Massilia* in Galliâ a Phocaeensibus condita 43, 3. 4
46,1	158	
4	161	*Solon*, Athen. archon, legislator 2, 7. 4.
47,1	162	
48,1	166	166-201 *Astyages*, Medorum rex ultimus (resp a. m. 3108) 1, 4. 1. ibique not. cl. 1, 6. 15
49,1	170	
50,1	174	
2	175	175-219 *Servius Tullius*, Rom. rex 38, 6. 7 not
51,1	178	
52,1	182	*Cyrus* nascitur et exponitur 1, 4. 6.
53,1	186	
54,1	190	
3	192	Cyrus (182) agnitus ab avo recipitur 1, 5.
55,1	194	
2	195	195-227 *Pisistratus*, Athen. tyrannus 2, 8. 6-10.
3	196	196-215 *Croesus*, rex Lydiae 1, 7. 3.
56,1	198	
57,1	202	
2	203	*Cyrus* (192) Astyage (166) pulso potitur Medorum imperio 1, 6: inde C.) *Persae* imperant Asiae ad a. usque 423. vid. 11, 14. 6.
58,1	206	
3	208	*Massilia*, resp. ad. a. 154.
59,1	210	
60,1	214	
2	215	Cyrus capit *Croesum* (196) 1, 7. 3.
61,1	218	
2	219	219-244 *Tarquinius* Superbus, septimus et ultimus Rom. rex 38, 6. 7 not. hoc regnante floret Pythagoras 20, 4. 2.
62,1	222	
2	223	Cyrus capit *Babylonem* 1, 7. 3.
4	225	*Cyrus* perit apud Massagetas 1, 8. resp. 203. *Cambyses* fil. succedit 1, 9. 1.
63,1	226	
2	227	*Pisistrato* (195) mortuo succedit *Hipparchus* fil. 2, 9. 1.
64,1	230	
3	232	*Cambyses* (225) perit 1, 9. 8: Pseudo-Smerdis regn. 7 menses 1, 9. 23 not. 232-268 *Darius*, Hystaspis fil. succedit 1, 10. 6.
65,1	234	

ol.	*a. u.*	
66,1	238	
4	241	*Scythis* bellum infert Darius (232) 1, 10. 23: 2, 5. 9: Hipparchus interficitur 2, 9. 1 resp. a. 227.
67,1	242	*Macedoniam* sibi subiicit Darius (241) 2, 5. 12: 7, 3.
4	245	*Hippias* Athenis pellitur 2, 9. 6.
68,1	246	246-75 *Amyntas*, rex Macedoniae 7, 2. 13.
69,1	250	
70,1	254	
71,1	258	
72,1	262	
3	264	proelium *Marathonium* 2, 9. 9.
73,1	266	
3	268	268-81 Dario (232) succedit *Xerxes* 2, 10.
4	269	269-75 *Gelo*, Syracusarum tryrannus 23, 4. 4.
74,1	270	
75,1	274	pugna ad *Thermopylas* 2, 11: ad *Salamina* 2, 12: Hamilcar *Carthaginiensium* dux in Siciliâ interficitur 19, 2. 1.
2	275	pugna ad *Plataeas* et *Mycalen* 2, 14. 275-318 Amyntae (246) succedit Alexander I. 7, 4. 1-2.
3	276	Athen. urbs et portus reficitur 2, 15. 1-12.
76,1	278	*Pausanias* Spartanus, *Aristides* Atheniensis fines Persarum populantur 2, 15. 13-16.
2	279	*Anaxilaus*, Siculorum tyrannus 4, 2. 4.
4	281	281-329 Xerxi (268) trucidato succedit *Artaxerxes* Longimanus 3, 1. 2.
77,1	282	
3	284	*Cimon* Atheniensis Persarum classem fugat 2, 15. 20.
4	285	285-95 bellum Spartanorum *Messenium* tertium (69) 3, 6.
78,1	286	
2	287	*Micythus* Anaxilai (279) filiorum tutor Rhegio abit Tegeas 4, 2. 5.
79,1	290	
2	291	Athenienses *Inaro* Aegypti regi auxilium ferunt 3, 6. 6.
80,1	294	
4	297	*Spartani* cum *Thebanis* paciscuntur contra Athenienses 3, 6. 10: quod bellum continuatur ad a. usque 308. vid. not. 3, 7. 1.
81,1	293	
82,1	302	
83,1	306	
84,1	310	
85,1	314	

ol.

ol.	a.u.	
85,4	317	*Sophocles* Periclis collega in imperio 3, 6. 13.
86,1	318	
87,1	322	
2	323	323-50 bellum *Peloponesiacum* 3, 7. 2.
88,1	326	
3	328	328-30 Athenieses pugnant in *Siciliâ* pro Leontinis contra Syracusanos a Spartanis adiutos 4, 3. 6 cl. 3, 7. 16.
4	329	Artaxerxi (281) succedunt Xerxes II. et Sogdianus per 9 menses 5, 1. 7 not.
89,1	330	*Darius* Nothus, rex Persarum 5, 1. 7.
3	332	induciae Spartanos inter et Athen. initae in 50 annos non nisi 6 a. et 6 menses servantur 3, 7. 13.
90,1	334	
19,1	338	
2	339	339-41 Athenienses contra Syracusanos a Spartanis adiutos bellum finiunt infelicissime 4, 4-5.
		Alcibiades damnatus exsulat 5, 1. 1-2.
3	340	Alcibiades exsulat Spartae 5, 1. 3.
92,1	342	
2	343	Alcibiades Spartanis suspectus confugit in Asiam ad Persas 5, 2. 5.
		Idem ab exercitu revocatur 5, 3. 6, bellumque ab hoc inde ad a. usque 346 administrat felicissime 5, 4. 1-7.
3	344	Spartani et Persae ab Athen. apud Sestum vincuntur 5, 4. 1-2.
		Syracusani petuntur bello a Carthag. 5, 4. 5.
93,1	346	*Alcibiades* iterum (339) exsul 5, 5. 4-8: ei sufficitur Conon 5, 5. 4: 5, 6. 1.
3	348	mense Dec. *Lysander* capit classem Athen. ad Aegos flumen 5, 6:
		Conon (346) aufugit in Cyprum 3, 6. 10:
		Hannibal, Carthag. dux cum maiore exercitus parte consumitur peste in Siciliâ 19, 2. 7.
		348-86 *Dionysius*, Syracusarum tyrannus 20, 1.
	349	*Athenae* capiuntur 5, 8:
4		349-88 Dario (330) succedit *Artaxerxes* Mnemon 5, 8. 7. c. 11, 1.
94,1	350	bellum *Peloponesiacum* (323) finitum 5, 8:

ol.

ol.	a. u.	
94,1	350	30 *tyranni* Athenis 5, 8. 9:
		Alcibiades perit 5, 8. 14:
2	351	*Thrasybulus* Athenas liberat 30 tyrannis 5. 9-10.
4	353	*Cyri* in Artaxerxem fratrem (349) expeditio 5, 11.
95,1	354	10,000 Graecorum in patriam reditus 5, 11. 10-11.
2	355	*Spartani* Dercyllidam in Asiam mittunt 6, 1. 2.
96,1	358	358-60 *Agesilaus* bellum gerit cum Persis in Asiâ 6, 2. 4-17.
3	360	*Lysander* cadit ad Haliartum 6, 4. 5-6.
		Cononis ad Cnidum de Pisandro, Spartano victoria mense Aug. ineunte 6, 3. 10.
		Agesilaus (358) ex Asiâ reversus ad Coroneam caedit Boeotios mense Aug. exeunte 6, 4. 13.
4	361	*Conon* Athenarum muros restituit 6, 5. 9.
97,1	362	
2	363	363-84 *Amyntas* II. rex Macedoniae 7, 4. 3.
98,1	366	
2	367	pax *Antalcidae* Spartani cum Persis 6, 6. 1-4.
		Roma a Gallis capta 6, 6. 5.
3	368	*Spartanorum* bellum cum Arcadibus 6, 6. 6.
99,1	370	
3	372	*Spartani* Cadmeam occupant 6, 6. 7 not.
100,1	374	
101,1	378	
102,1	382	
2	383	*Leuctrica* pugna 6, 6. 7 not.
3	384	384-85 *Alexander* II. Macedoniae rex 7, 4. 8: 7, 5. 1-4.
		Philippus Thebis obses 7, 5. 2.
4	385	*Epaminondas* oppugnat Spartam 6, 7. 1.
103,1	386	386-89 *Ptolemaeus* Alorites, rex Macedoniae 7, 5. 1 not.
		Dionysius (348) Syracus. tyrannus perit 20, 5. 14.
		Dionysius minor succedit 21, 1. 1. ad a. usque 411.
3	388	388-414 Artaxerxi Mnemoni (349) succ. *Artaxerxes Ochus* 10, 3. 1. cl. c. 1, 1.

ol.

ol.	a. u.	
103,4	389	389-94 *Perdiccas* III. rex Maced. 7, 5. 6.
104,1	390	*Clearchus*, Heracleae tyrannus 16, 4. 4.
2	391	pugna *Mantineenſis*, *Epaminondae* mors 6, 7. 11-12.
105,1	394	*Philippus* (384) Thebis aufugit, fratrique Perdiceae (389) occiſo ſuccedit. 7, 5. 6.
2	395	395-418 *Philippus* Maced. rex 7, 5. 9.
106,1	398	*Alexander* naſcitur.
		Dionyſius (386) Siciliâ pellitur 21, 2. 8.
2	399	399-408 bellum ſacrum 8, 1. 4 not.
107,1	402	
108,1	406	
3	408	*Dionyſius* (398) ex Italiâ Syracuſas redit 21, 3. 10.
		Philippus bellum Phocenſe conficit 8, 2.
109,1	410	
2	411	*Dionyſius* (408) Corinthum abit in exſilium 21, 5. 2.
3	412	*Alexander*, Olympiadis frater, Epiri rex 8, 6. 4. cf. a. 423.
4	413	*Philippus*, Cherſoneſi victor 9, 1.
110,1	414	415-18 Artaxerxi Ocho (388) ſuccedit *Arſes* 10, 3. 5 not.
3	416	*Philippus* Athenienſium victor ad Chaeroneam 9, 3. 9 not.
4	417	*Philippus* Graecorum concilium convocat Corinthum 9, 5. 1.
111,1	418	418-30 *Alexander* ſuccedit Philippo (395) occiſo 9, 6 et 8 a. regni 24, aet. 47.
		418-24 Arſi (415) ſuccedit *Darius Codomannus* 10, 3. 3-7.
3	420	*Alexander* fugat Perſas apud *Granicum* 11, 6. 10.
4	421	*Alexander* fugat Perſas apud *Iſſum* 11, 9.
112,1	422	*Alexander* capit *Tyrum* 11, 10. 14.
2	423	*Alexander* condit *Alexandriam* 11, 11. 13.
		Alexander fugat Perſas apud *Arbelam* 11, 14.
		Alexander, Epiri rex perit 12, 2. 2 not.: ſuccedit Aeacides 8, 6. 4 not.
3	424	*Darii* (418) mors; Perſarum imperii finis 10, 3. 7: 11, 14. 6.
		D) *Macedonici* imperii initium.
		Antipater caedit Agidem regem Spartanorum 12, 1. 6-11.
113,1	426	*Alexander* Caucaſios populos ſubigit 12, 5. 9.
2	427	*Alexander* petit Indiam 12, 7. 4; vincit *Porum* 12, 8.

ol.

ol.	a. u.	
113,4	429	*Alexander* Babylonem redit 12, 13.
114,1	430	*Alexander* (398. 418) moritur Babylone 12, 13. a. aet. 33 c. 16, 1.
2	431	*Praefecturae* imperii Alexandri M. dividuntur inter duces 13, 4. bellum Lamiacum 13, 5.
3	432	*Neoptolemus* et *Perdiccas* occiduntur 13, 8. 7 et 9; nec non
—		*Craterus* 13, 8. 7 not.
		Seleucus Babyloniae praefectus 15, 4. 1 not.
115,1	434	*Romani* a Samnitibus sub iugum mittuntur 18, 4. 12.
2	435	*Antipater* moritur 14, 5. 3 not.
4	437	*Aridaeus* et *Eurydice* occiduntur ab Olympiade 14, 5. 10.
		Agathocles Syracusarum tyrannus 22, 1.
116,1	438	*Eumenes* captus ab Antigono occiditur 14, 4. 21 not.
		Olympias occiditur a Cassandro 14, 6. 11.
117,1	442	*Aeacidae* (423) succedit *Pyrrhus* 8, 6. 4 not.
3	444	*Agathocles* (437) bellum contra Poenos transfert in Africam 22, 4.
118,1	446	
2	447	*Regum* nomen assumunt praefecti imperii Alexandri (431) 15, 2. 10.
119,1	450	
4	453	*Antigonus* cadit in proelio ad Ipsum 15, 4. 22.
		Agathoclis (444) cum Brutiis bellum 23, 1. 3.
120,1	454	
3	456	*Cassandro* defuncto succedit in Maced. Philippus 15, 4. 24.
		Antipater Philippi frater et successor 16, 1.
121,1	458	
3	460	*Demetrius* occupat Macedoniam 16, 1.
122,1	462	
4	465	*Agathocles* (437) Syracusarum tyr. perit 23, 2.
123,1	466	
3	468	*Demetrius* mor. 16, 2. 6 cl. c. 1, 18.
124,1	470	470-507 Ptolemaeo Lagi (431) Aegypti regi succedit *Philadelphus* 16, 2. 7.
3	472	*Rhegini* a sociis in auxilium advocatis opprimuntur 4, 3. 1.
		Lysimachus perit 17, 2. 1.
4	473	*Pyrrhus* vincit Romanos 18, 1. 6 cl. 38, 4. 5.

ol.

ol.	a.u.	
124,4	473	*Seleucus* (432) occiditur a Ptolemaeo Ceranno 17, 2. 4.
		473-93 *Antiochus* Soter, rex Syriae 17, 2.10 not.
125,1	474	*Pyrrhus* iterum vincit Romanos 18, 1. 11 cl. 38, 4. 5.
2	475	*Ptolemaeus* Ceraunus (473) occiditur a *Gallis* duce Belgio 24, 3. 10: quorum alter dux Brennus cum maiore exercitus parte ad Delphos caeſus perit 24, 6.
3	476	*Galli* caeduntur ab Antigono Gonatâ 25, 2.
126,1	478	Galli occupant Gallograeciam 25, 2. 11.
127,1	482	*Pyrrhus* (442) occiditur 25, 5. 1.
4	485	*Hiero*, dux Syracuſanorum, rex a. 490. vid. not. ad 23, 4. 1.
128,1	486	
4	489	489-512 bellum Romanorum *Punicum Imum* 41, 4. 3.
129,1	490	
4	493	493-508 Soteris (473) ſucceſſor Ant. deus 27, 1. 1.
130,1	494	
131,1	498	*Parthi* deficiunt a Syris 41, 4. 3 not.
2	499	*Bactrianorum* praefectus Theodotus deficit a Syris 41, 4. 5.
3	500	500-37 *Parthorum* rex alter Teridates 41, 5.7.
132,1	502	
133,1	506	
2	507	507-33 Philadelpho (470) ſuccedit *Euergetes* 27, 1. 1.
3	508	508-28 Ant. dei (493) ſucceſſor *Seleucus* II. 27, 1. 1.
134,1	510	
2	511	*Theodotus* II. ſuccedit patri (499) 41, 4. 9.
3	512	512-22 Antigono Gonatae regi Maced. ſucc. *Demetrius* 26, 2. 11 not.
135,1	514	
3	516	516-25 *Hamilcar* Carthaginienſium dux in Hiſpaniâ 44, 5. 4.
6,1	518	
137,1	522	522-33 Demetrio II. (512) ſucc. *Antigonus* II. 28, 3. 9 et 10.
4	525	525-33 Hamilcaris (516) in Hiſp. ſucceſſor Hasdrubal 44, 5. 5.
138,1	526	
3	528	Seleuco II. (508) ſucc. per a. 528-31. *Seleucus* III. 27, 3. 12.

ol.

ol.	a. u.	
139,1	530	
2	531	531-67 Seleuco (528) fratri succ. *Antiochus* M. 29, 1. 3.
3	532	*Cleomenes* rex Spartae victus ab Antigono (522) confugit in Aegyptum 28, 4. 10.
4	533	533-76 Antigono (522) succedit *Philippus* 28, 4. 16.
		533-50 Euergetae (507) succedit *Philopator* 29, 1. 5.
		Hasdrubalis (525) successor *Hannibal* 29, 1. 7: 44, 5. 6.
140,1	534	*Lycurgus*, Spartae rex 29, 1. 6:
		Paulus Rom. cs. vincit Illyrios 29, 2. 1.
2	535	535-50 *Hannibal* in Italiā 38, 4. 6: 44, 5. 6.
3	536	*Hannibal* caedit Flaminium cs. Rom. 29, 2. 7.
4	537	*Philippus* (533) mittit legatos ad Hannibalem (533) 29, 4. 3.
		537-45 Teridati (500) succ. *Artabanus* 41, 5.7 not.
141,1	538	*Laevinus* in Graeciam traiicit 29, 4. 4.
2	539	Hieroni (485) succ. *Hieronymus* nepos.
142,1	542	
3	544	*Philippus* (537) solicitat Achaeos in Romanos 29, 4. 5.
		Dardani Macedoniam vastant 29, 4. 6.
4	545	545-60 Artabano (537) succedit *Priapatius* 41, 5. 8.
143,1	546	
2	547	*Philippus* (544) pacem init cum Romanis 29, 4. 11.
144,1	550	*Scipio* vincit Hannibalem ad Zamam 38, 6. 5. Resp. 535.
		550-73 Philopatori (533) succ. *Epiphanes* 30, 2. 6.
		Syphax, Numid. rex capitur a Laelio 38, 6. 5.
2	551	bellum Punicum alterum (535) finitum 34, 1. 1.
3	552	*Epiphanes* (550) sub tutelā Romanorum 30, 2. 8.
145,1	554	*Achaei* deficiunt a Philippo (544) ad Romanos 29, 4. 12.
2	555	*Philippus* (554) vincitur a Flaminino ad Cynoscephalas 30, 3. 7.
3	556	*Hannibal* (550) confugit ad Antiochum M. (531) 31, 2. 5.
146,1	558	

ol.	a. u.	
146,3	560	560-80 Priapatio (545) succ. Phraates 41, 5. 9.
147,1	562	*Scipio* Asiaticus vincit Antiochum (556) 38, 6. 3: 31, 8 cl. c. 7.
2	563	*Aetoli* a Romanis subacti 32, 1. 2.
		Hannibal (556) apud Prusiam in Bithynia 32, 4.
4	565	Manlius triumphat de *Galatis* 38, 6. 3.
148,1	566	
2	567	567-78 *Seleucus* IV. succ. patri Antiocho (531) 32, 2. 2.
4	569	*Philopoemen* dux Achaeorum perit veneno 32, 1. 5. c. 4, 9.
		Hannibal (563) perit veneno 32, 4. 9.
		Scipio Africanus (550) moritur 32, 4. 9.
149,1	570	
2	571	*Philippus* (555) occidit filium Demetrium 32, 2.
4	573	573-608 Epiphani (550) succedit *Philometor* 34, 2. 7.
		573-607 *Eucratidas*, Bactrianorum rex 41, 6. 1-5.
150,1	574	
3	576	576-84 *Perseus* succedit Philippo (533) 32, 3. 3.
151,1	578	578-90 Antiochus IV. *Epiphanes* succ. Seleuco (567) 34, 2. 7.
3	580	580-617 Phraati (560) succ. Mithridates 41, 5. 10. c. 6, 6-9.
152,1	582	
3	584	*Perseus* (576) ultimus Maced. rex, capitur a Romanis 33, 2. 5. cl. ad a. 424 et a. m. 3165.
		Popilius legatus Rom. ad Antiochum (578) 34, 3. 1.
153,1	586	
154,1	590	590-92 Epiphani (578) succ. *Eupator* 34, 3. 5.
3	592	592-604 Eupatori (590) succ. *Demetrius* II. 34, 3. 6-9.
155,1	594	
156,1	598	
157,1	602	
3	604	604-8 Demetrii (592) occisi regnum occupat *Balas* 35, 1. 6-11.
4	605	*Prusias*, Bithyniae rex occiditur a filio 34, 4.
158,1	606	
2	607	*Carthago* deletur 38, 6. 5: *Corinthus* deletur 34, 2. 6.

ol.

al.	a. u.	
158,2	607	607-13 *Viriatus* Hispanus fortiter bellum contra Rom. administrat 44, 2. 7.
3	608	608-28 Balâ occiso (604) Demetrius Nicator rex 35, 2. 2-4 et not. ad 36, 1. 1.
		608-35 Philometori (573) succ. *Physcon* 38, 8. 2.
159,1	610	*Romanorum* legati tres ad Ptolemaeum Aeg. (608) 38, 8. 8.
160,1	614	
2	615	*Demetrius* (608) a Parthis capitur, apud quos remanet ad a. usque 624. 38, 9. 2 cl. not. ad 36, 1. 1: 38, 10. 7-10.
3	616	616-21 *Attalus* III., ultimus Pergami rex 36, 4.
4	617	617-24 *Antiochus* VII., Demetrii frater (615) not. ad 36, 1. 11: 38, 9. 10.
		617-26 Mithridati (580) succ. Phraates 22, 1.
161,1	618	
4	621	621-24 *Pergamus* (616) Aristonico erepta fit provincia Rom. 36, 4. 5-12.
162,1	622	
3	624	Antiocho VII. (617) a Parthis occiso 38, 10. 10 remittitur in regnum *Demetrius* (615) 38, 10. 7.
4	625	625-32 Alexander *Zebina*, rex Syriae, ab Aegypti rege (608) subornatus 39, 1. 4. c. 2, 1-6.
163,1	626	626-30 Phraati (617) succ. *Artabanus* 42, 2.
3	628	Demetrius (624) perit 39, 1. 8: succ. fil. *Seleucus* V. 628-29.
4	629	629-91 *Mithridates*, rex Ponti 37, 1. 6.
		Seleucus (628) a matre occiditur 39, 1. 9.
		629-58 *Antiochus* VIII. Grypus, rex Syriae 39, 1. 9.
164,1	630	630-67 Artabano (626) succ. *Mithridates* II. 42, 2. 3.
3	632	*Zebenna* (625) occiditur ab Antiocho VIII. (629) 39, 2. 1-6.
165,1	634	
2	635	*Antiochus* VIII. (632) occidit matrem 39, 2. 7-8.
		635-72 Physconi (608) succ. *Lathurus* 39, 3. 2.
166,1	638	
167,1	642	643-59 Ant. IX., *Cyzicenus* Antiochi VIII. (629) aemulus 39, 2. 10.

ol.	a. u.	
168,1	646	
2	647	*Caepio* cs. diripit templum Tolosanum 32, 3. 10.
3	648	*Iugurtha* a Mario in triumpho ducitur 38, 6. 6.
		Caepio a *Cimbris* caeditur 32, 2. 11.
4	649	649-51 *Cimbri* et *Teutones* vastant Helvetiam, Hispaniam et Galliam 38, 4. 14 not.
169,1	650	
2	651	651-52 *Cimbri* caeduntur a Mario 38, 4. 14.
170,1	654	
171,1	658	*Cyrene* Romanis legatur: de *Syriae* statu vid. not. ad 40, 1. 1.
4	661	*Paphlagonia* et *Cappadocia* libertate a Rom. adonantur 38, 2. 6-7.
172,1	662	
2	663	663-65 bellum *Marsicum* 38, 4. 13.
4	665	*Mithridates* vincit Aquilium 38, 3. 8. c. 4, 4.
		665-71 bellum *civile* Sullam inter et Marium 38, 4. 14.
173,1	666	
174,1	670	
2	671	*Tigranes* rex Armeniae eligitur rex *Syriae* (658) 40, 1. 3.
175,1	674	
2	675	675-81 *Sertorianum* bellum 43, 5. 11.
176,1	678	
177,1	682	
178,1	686	*Creta* et *Cilicia* in provinciae formam a Rom. rediguntur 39, 5.
		Tigranes (671) regno Syriae privatur a Lucullo 40, 2. 2.
2	687	687-92 bellum adversus *Mithridatem* a Pompeio gestum 43, 5. 11.
179,1	690	*Mithridates* perit 38, 8. 1 not. Cf. 665. 629.
2	691	*Syria* in provinciae formam redigitur a Pompeio 40, 2. 5.
180,1	694	
2	695	695-705 *Caesar* Galliarum proconsul 43, 5. 11.
181,1	698	
3	700	700-717 *Orodes* Parthorum rex 42, 2. 1.
		Crassus caeditur a Parthis 42, 4. 4.
182,1	702	
3	704	Caesaris et Pompeii bellum *civile* 42, 4. 6.
4	705	*Pompeius* a Caesare vincitur 42, 4. 7.

ol.

ol.	a.u.	
183,1	706	
184,1	710	*Brutus* et *Cassius* bellum gerunt civile adversus *Triumviros* 42, 4. 7.
185,1	714	
2	715	*Ventidius* Pacorum Parthorum ducem caedit 42, 4. 10.
4	717	717-57 Orodi (700) succ. Phraates IV. 42, 4. 16 et c. 5.
186,1	718	*Antonius* fugatur a Parthis 42, 5. 3.
187,1	722	
2	723	Phraates (717) a *Tiridate* pellitur 42, 5. 4.
188,1	726	
2	727	*Phraates* (723) Scytharum auxilio se restituit 42, 5. 5.
4	729	*Augustus* redit ex *Hispaniâ* ab a. inde 726 domitâ 44, 5. 8 cl. not. 42, 5, 10.
189,1	730	
4	733	*Parthi* signa et captivos Augusto remittunt 42, 5. 11.

V) Argumenta excerpta Iustini librorum 44.

a. m. — Lib. I. c. 1-10.

1808-60 Antiquissimus *Assyriorum* rex Ninus totum Orientem subegit, Bactrianorum regem Zoroastrem occidit et ad Libyae usque fines processit. c. 1.

1860-1902 Huic quae successit uxor Semiramis, Babylonem condidit, Aethiopiam perdomuit, Indiam quoque bello tentans, cum annos 42 regnasset, a filio occisa. c. 2.

Asiae autem imperium cum penes Assyriorum reges per annos 1300 fuisset (c. 2, 13.); horum postremo Sardanapalo occiso Arbaces

3108 imperium transfert

II) ad *Medos*, c. 3.

a. u.

quorum ultimus rex Astyages a

166-201 Cyro ex Mandane filiâ nepote privatur regno. c. 4-6.

a. u. III) *Persarum*
201 rex Cyrus devictis Babyloniis et
Lydorum rege Croeso. c. 7.
225 perit in bello Scythico. c. 8.
232 Huius filius et successor Cambyses perit apud Aegyptios. c. 9. 1-8.
Darius, Hystaspis filius mago, qui regnum occupaverat, interfecto rex e septem coniuratis electus Babylone Zopyri dolo expugnatâ c. 9-10.
Scythis bellum infert. c. 10.

Lib. 2. c. 1-15.

Hac occassione utens autor exponit
IV) de *Scytharum*
origine et antiquitate, quâ superant Aegyptios: c. 1
porro de Scythiae situ, Scytharum nomadum moribus simplicibus, puris, iustis. c. 2.
Scythae ipsi duri belloque fortes, Sesostris victores, Asiam te-
a. m.
300-1800 nent sibi vectigalem per annos 1500. c. 3.
Ab his ortae

Amazones

in Cappadociâ magnas res et in Asiâ et in Europâ gessere ad Alexandrum usque. c. 4.
Scythae ipsi servos suos vincunt, c. 5, 1-7.
a. u. Darium (1, 10) frustra abire co-
241 gunt: qui hinc trepidus cum aufu-
242 gisset, Macedoniam domat et Ionas. c. 5, 8-12.
Atque his quidem cum auxilium tulissent

V) *Athenienses;*

exponitur de horum origine, ar-
a. m. tibus per hos inventis et excultis, agriculturâ, literis, eloquentiâ, le-
) 2426 gibus; de regibus Cecrope), Cranao, Amphictyone, Erechtheo, Aegeo, Theseo, Demophoonte, Co-
*) 2913 dro *) ultimo. c. 6.
3390 Ab hinc civitas *archontibus* com-
missa leges accepit a Solone, viro
(a. u. 160) sapientissimo, qui Salaminem ci-

vibus suis vindicavit ereptam Me- c. 7.
a. u. garae, quam dolo vicit Pisistratus,
195-227 qui paulo post patriam tyrannide
oppressit. c. 8.
241 Huius filiorum altero interfecto,
245 alter in exsilium pulsus solicitat in
patriam Persas, quorum rex Da-
rius (c. 5, 13) a Miltiade in cam-
264 po Marathonio caeditur. c. 9.
268 Huius successor Xerxes immen-
sis copiis et pedestribus et nauali-
bus instructus bellum a patre sibi
relictum renovat; c. 10.
274 Leonidam 600 Spartanorum du-
cem caedit ad Thermopylas, Del- c. 11.
phis spoliatis; Thespiis, Plataeis
274 et Athenis incensis vincitur dolo et
virtute Themistoclis ad Salamina; c. 12.
multisque militibus et fame et pe-
275 ste amissis caeditur apud Plataeas
Boeotiae, eodemque die regia clas-
sis vincitur ad Mycalen Ioniae: rex
ipse trepidâ fugâ Abydôn Phrygiae
traiicit, Mardonio cum 300,000 mi-
litibus in Graeciâ relicto. c. 13-14.
Athenienses autem, quorum prae-
cipua in hoc bello gloria fuerat, si-
cuti Themistoclis summa (c. 14,
10-11), in urbe suâ restituendâ ma-
276 ioribusque moenibus cingendâ Spar-
tanos hac de re querentes per The-
mistoclem legatum eludunt. c. 15, 1-12.
278 Spartani duce Pausaniâ, Athenien-
284 ses duce Aristide et Cimone Persas
variis proeliis superant. c. 15, 13-20.

Lib. 3. c. 1-7.

281 Xerxi occiso succedit Artaxerxes fi-
lius. c. 1.
In Graeciâ autem dissident Athe-
nienses

VI) a *Spartanis*,

a. m. quorum legislator fuerat Lycurgus
3100 prudentissimus; c. 2-3.
a. u. quique bello Messenio primo attriti
11-31 colonos miserant Tarentum duce c. 4.
50 Phalantho:

a. u. altero quoque cum victores fuissent; c. 5.
69-86. iam gerunt tertium, simulque im-
285-95 plicantur bello cum Atheniensibus,
quod gerunt hi duce Pericle et So-
phocle. c. 6.

Illius et insequenti bello praeclara
opera fuit. c. 7.

Lib. 4. c. 1-5.

Quod quidem bellum cum insequen-
328 ti tempore in Siciliam esset transla-
tum; auctor hac occasione utens
exponit

VII) de *Siciliae*

insulae situ, soli naturâ, c. 1.
nominibus, incolis antiquis, tyran-
nis et Carthaginiensibus huius insu-
lae imperium affectantibus. c. 2.

Rheginenses ab Himeranis oppres-
328-30 si; Athenienses Catiniensibus auxili-
um ferentes contra Syracusanos pro-
spere rem gerunt. c. 3.

Bello paulo post renovato Atheni-
339 enses opprimuntur a Gylippo Spar-
tanorum duce, Syracusanis auxili-
341 um ferente, omni illorum exercitu
vel caeso vel capto. c. 4-5.

Lib. 5. c. 1-11.

Alcibiades Atheniensis exsul adver-
340 sus patriam excitat Spartanorum re- c. 1.
gem, cui se adiungit Persarum rex
Darius.

343 Alcibiades autem Spartâ profu-
gus Persas abalienat a Spartanis usus-
que patriae dissidiis civilibus classi- c. 2.
344 que iterum praefectus cum Sparta- c. 3.
nos navali proelio vicisset; insigni
346 gloriâ conspicuus, ingente praedâ
onustus Athenas redit, exsultante
populi laetitiâ exceptus. c. 4.

Iterum autem cum classe in Asiam
346 profectus, re infeliciter gestâ iterum
in exsilium pellitur. c. 5.

347 Conon, qui huic successerat,
victus cum octo navibus aufugit in
348 Cyprum. c. 6.

a. u.

t. u.		
349	Athenae pavidae fameque enecatae ad deditionem compelluntur,	
	coguntur que accipere triginta tyrannos, quorum operâ occiditur Alci-	
350	biades.	c. 7-8.
351	Tyrannis autem devictis Thrasybulus patriae libertatem restituit.	c. 9-10.
350	Darii (c. 1.) successor Artaxerxes Mnemon Cyro fratre victo vincere	
353	non potuit decem millia Graecorum, mirâ fortunâ mirâque virtute in pa-	
354	triam revertentium.	c. 11.
	Lib. 6. c. 1-9.	
356	Lacedaemoniis Asiae imperium duce Dercyllidâ affectantibus rex Persarum Artaxerxes (5, 11.) Cononem Atheniensem classe instructum opponit.	c. 1.
358-60	Agesilao a Lacedaemoniis im Asiam misso Conon multa fortiter feliciterque gerit.	c. 2.
360	Agesilao in patriam revocato,	
360	Conon de Pisandro Lacedaemonio victoriam naualem deportat gloriosissimam.	c. 3.
360	Lacedaemonii fracti vincuntur a	
360	Thebanis, qui vincuntur ab Agesilao.	c. 4
	Athenienses auxilio Thebanis mittunt Iphicratem: Conon victor in patriam reversus muros Athenarum	
361	portumque restituit.	c. 5.
367	Pax Antalcidica.	
368-9	Spartani ab Arcadibus et Thebanis victi.	c. 6.
385	Thebani duce Epaminondâ repulsi Spartâ.	c. 7.
391	Epaminondae victoris mors gloriosa et laudes.	c. 7, 11-c. 8.
	Inde Thebanis in veterem segnitiem relapsis, et Atheniensibus aemulo sublato languescentibus	
395	Philippus Macedoniae rex Graecorum libertati insidiatur.	c. 9.

Lib. 7. c. 1-6.

Hac occasione utens auctor digreditur exponens

VIII. A) de *Macedoniae*

a. u.	nomine vetere, populo, regibus primis;	c. 1.
30-246	regibus insequentibus a Perdiccâ ad Amyntam usque;	c. 2.
242	de Amyntae regis et huius filii Alexandri factis, Dario, Persarum rege per Megabazum hoc regnum sibi postulante;	c. 3.
275-384	de regibus Alexandro et Amyntâ;	c. 4.
384-95	de Amyntae filiis tribus, patris successoribus.	c. 5.
395	Philippus et dolo et virtute bellicâ illustris.	c. 6.
	not. De *Philippo*, de quo hic incipit autor noster agere, quemque per lib. 8 et 9 persequitur, agit Diodorus toto fere libro 16. c. 1-95.	
	Lib. 8. c. 1-6.	
408	Philippus Graeciae libertati insidians, bello Phocensi confecto amplam famam adipiscitur,	c. 1-2.
	quam perfidiâ artiumque dolosarum quovis genere commaculat.	c. 3-6.
	Lib. 9. c. 1-8.	
413-14	Philippus Byzantio frustra oppugnato multas Chersonesi urbes expugnat,	c. 1.
414	Scythas vincit,	c. 2.
416	et Athenienses eum Thebanis coniunctos;	c. 3.
	quorum illis victis adulatur, his durissime insultat.	c. 4.
417	Hinc Graecis Corinthum convocatis Graeciae dux electus	c. 5.
418	a Pausaniâ interficitur,	c. 6.
	consciâ Olympiade uxore et Alexandro filio.	c. 7.
	Mores Philippi cum Alexandro comparati.	c. 8.

Lib.

Lib. 10. c. 1-3.

a. u. cl. Diodor. 17, 5-7.

388 Artaxerxi autem Persarum regi a Dario filio interfecto c. 1-2.

389 succedit filius Artaxerxes *Ochus*, saevissimus.

418 Huic qui successit *Darius* Codomannus, victus ab

424 Alexandro, occisus a Besso regnum Persarum victori tradit. c. 3.

VIII. B) Lib. 11. c. 1-15.

not. De *Alexandro*, de quo Noster agit lib. 11-12 per 31 capita, agunt

Diodorus 17, 1-118 olymp. 111, 2-114, 1, a. u. 419-30, per annos 12;

Arriani expeditio Alexandri M. libris 7 descripta;

Plutarchus in vitâ Alexandri;

Q. *Curtii* de rebus gestis Al. M. libri 10, quorum duo priores perierunt. Cf. cum his libris 11-12 ind. in *Alexander* nr. 3.

Varii autem exercitus Philippi (resp. 9, 8) ex variis gentibus compositi fuerunt motus auditâ huius morte: magnam apud Macedonas primâ oratione iniit gratiam Alexander. c. 1.

Alexander patris caedis consciis punitis Athenienses et Thebanos nova molientes celeritate suâ oppressit, horum quidem urbe de-

419 letâ incolisque sub coronâ venditis, illis quamvis bis ad iram provocatus veniâ datâ. c. 2-4.

Iam exercitu 34, 500 militum in Asiam 82 nauibus traiecto,

420 *primo* proelio (apud Granicum) vincit Darii exercitum 600,000 militum; c. 5-6.

Gordii nodum plaustri Gordiani solvit. c. 7.

Taurum cum transcendisset, Cydno flumine lautus cum febrim sibi

contraxiſſet, Philippi medici operâ
a. u. mox convaleſcit. c. 8.
421 *Alterò* proelio (apud Iſſum Ciliciae) Darii exercitum 500,000 militum vincit caeſis 71,000, captis 40,000, in his matre, uxore et duabus filiabus Darii. c. 9.

Iam Syriâ et Sidoniâ receptis Tyrum capit; c. 10.
Rhodum, Aegyptum et Ciliciam non reſiſtentes recipit,
Iovis Hammonis filius a dei ſacerdotibus ſalutatur. c. 11.

423 *Tertio* denique proelio (apud Gaugamela, ſiue Arbelam Aſſyriae) Darium 500,000 militibus inſtructum, tribus huius conditionibus pacis ſpretis fundit, et ita totius Aſiae imperio potitur, captâ ſimul ingenti praedâ Suſae et maiore repertâ Perſepoli. c. 12-14.

424 Dario a ſuis interfecto illacrymatus victor corpus more regio ſepeliri iubet. c. 15.

Lib. 12. c. 1-16.

Abſente Alexandro quae geſta ſint ab huius ducibus contra Graecos
424 Lacedaemoniis ducibus rebellantes,
Zopyrione a Scythis fuſo, nec non
428 Alexandro, Epiri rege a Brutiis caeſo. c. 1-2.

Alexander Hyrcaniâ quoque Mardisque ſubactis cum Thaleſtri Amazone concumbit, Perſarumque a ſe victorum luxu vincitur, militesque ſuos eidem aſſuefacere ſtudet; c. 3. Parthis victis Andragoram Perſam praeficit. c. 4.

Subactis Caucaſi populis ſuper Tanaim et in Bactrianis Sogdianisque 13 urbes condit, quas militibus ſeditioſis regique in ſuos ſaevienti infeſtis attribuit habitandas, vindictâ de Beſſo regis ſui interfectore ſumtâ. c. 5.

Dolori de Clito inter convivium interfecto fere succumbens excitatur a Callisthene, c. 6.
quem et ipsum, cum adorationem reousasset, interficit.
a. u. 427 Iam Indiam petit, Cleophidique cuidam Indorum reginae, quâcum concubuerat, regnum concedit. c. 7.
Poro quoque, Indorum regi potentissimo devicto et capto cum regnum concessisset, Cuphitasque cecidisset; ulterius quo minus progrediatur, impeditur militum precibus. c. 8.
Deinde tamen progressus ad Sygambros graviterque ibi vulneratus, saluti tamen redditus cum Oceanum tentasset; tandem Babylonem reversus ducit in matrimonium Statiram, Darii filiam, munificentiaeque simulque in seditiosos severitatis prudentiaeque in his
428 coërcendis exempla edit et Hephaestionem luget. c. 11-12.
429 Babylonem reversus, ubi ex remotissimis inde gentibus legationes ipsum exspectabant, veneno Antipatri, c. 13-14.
forti animo mortem opperiens
430 taciteque Perdiccam successorem designans obit. c. 15.
Qualis vir fuerit Alexander. c. 16.

VIII. C) Lib. 13-40. Alexandri successores,

quorum historiam ab hoc anno u. c. 431, ol. 114, 2 ad a. usque 452, ol. 119, 3 per annos 22 persequitur Diodorus lib. 18-20.

Luctus ceterorum, gaudium Macedonum de Alexandri morte, tum militum divitias, tum ducum, qui omnes praecipui sunt, singuli reges dicendi, regna exspectantium. c. 1.
Quid constituerint Alexandri duces de ipsius successore eligendo c. 2.

Sedi-

Seditionem igitur equites inter et pe-
dites hac de re ortam cum Per-
diccas ſedaſſet, ita ut Aridaeus cum
Alexandri filio naſcendo regnum
a. u. communicaret; provinciae ſingulae
ab hoc inter duces dividuntur. c. 3-4.
431. Antipatri et Leonati cum Athe-
nienſibus bellum; c. 5.
Antigoni, Crateri et Antipatri
bellum contra Perdiccam, regum
tutorem, Eumenis amicum. c. 6.
Perdiccas primum bello petere
parat Ptolemaeum Aegypti prae-
fectum, qui *Cyrenen* quoque ſibi
acquiſiverat, c. 6.
de cuius origine exponitur. c. 7.
432 A Perdiccâ cum deſciviſſet Neop-
tolemus, ab Eumene deinde de-
victus; hic Perdiccâ occiſo una
cum ceteris Perdiccae amicis iu-
432 dicatur hoſtis. c. 8.

Lib. 14. c. 1-6.

Eumenis in bello apparando pru-
dentia, qui c. 1.
victus ab Antigono et deinde obſi-
dione liberatus Argyraſpidas blan-
dis precibus ſibi conciliat. c. 2.
438 Victus autem iterum ab eodem
a ſuis traditur victori. c. 3-4.
Eurydice autem, Aridaei uxor,
432 cum in Caſſandrum imperium exer-
citus Polyperchontis et Antigoni
tranſtuliſſet, ipſa cum marito occi-
437 ditur iuſſu Olympiadis, c. 5.
438 quae et ipſa paulo poſt occiditur
a Caſſandro Pydnae obſeſſa. c. 6.

Lib. 15. c. 1-4.

Novum inde bellum enatum
439 Antigono contra
Ptolemaeum, Caſſandrum, Ly-
ſimachum et Seleucum:
442 in quo Antigoni filius Demetrius
vincitur a Ptolemaeo; c. 1.
443 Caſſander ſaevire pergit in regis
familiam;

Ptole-

a. u.

447 Ptolemaeus vincitur a Demetrio, cuius pater
Antigonus aſſumto *regis* nomine (Diod. 20, 53) excitat ad ſui imitationem Ptolemaeum, Caſſandrum, Lyſimachum (et Seleucum c. 4); qui omnes denuo parant bellum
452 contra illum. c. 2.

Lyſimachi vita hucusque acta. c. 3.

Hic igitur Ptolemaei et Seleuci, cuius vita hucusque acta narratur,
453 ſocius, victum Antigonum occidit eiusque filium Demetrium fugat, quem tamen deinde ſibi adiungit Seleucus contra Ptolemaeum et Lyſimachum. c. 4.

Lib. 16. c. 1-5.

456 Caſſandro et huius filio et ſucceſſore Philippo mortuis,
Antipater II, Philippi frater et ſucceſſor, matre ſuâ Theſſalonice occiſſâ adverſarium habet fratrem Alexandrum, qui Demetrio, a quo, cum ad eum confugiſſet, interfectus erat, occaſionem dat, Antipatrum, Lyſimachi generum pel-
460 lendi et Macedoniam occupandi. c. 1.

Antipatrum cum Lyſimachus interfeciſſet, Demetrius autem a Se-
468 leuco captus deceſſiſſet; c. 2.

Lyſimachus, Pyrrho ſocio pulſo Macedoniam occupat, et Heracleae bellum infert: cuius urbis origo et fata enarrantur. c. 3-5.

Lib. 17. c. 1-3.

Lyſimachus, ſaevus in filium et principes, infelix in ceteris liberis
472 perit in bello contra Seleucum, qui et ipſe ſeptem menſibus poſt oc-
473 ciditur a Ptolemaeo Cerauno, qui affinitate ſe coniungit cum Pyrrho, Epiri rege. c. 1-2.

Hinc

IX) de *Epiri*

origine autor exponit ad hunc usque Pyrrhum. c. 3. Lib.

Lib. 18. c. 1-7.

a. u. Pyrrhus a Tarentinis auxilio contra Romanos vocatus caedit hos
473 duce consule Laevino, et iterum
474 consulibus subsequentibus. c. 1.

Pace cum his compositâ in Siciliam vocatus traiicit, c. 2.
a Carthaginiensibus turbatam. Hinc

X) de Carthaginiensibus

a. m. exponit autor. Hi quidem orti sunt
2800 a *Tyriis*, quorum urbs condita a Phoenicibus.

Conspiratione servorum omnibus ingenuis trucidatis unus servatur Straton, qui rex eligitur, cuius stirpi regnum restituit Alexander. c. 3.

ante u. c. 72. Tyria autem Elissa (Dido) Acerbâ marito per scelus fratris Pygmalionis regis occiso aufugit in Africam, ubi condit Carthaginem, et ne Hiarbae Maxitanorum regi nubere cogatur, ipsa se occidit. c. 4-6.

Motus Carthaginis civiles; bella in Siciliâ prospera, adversa in Sardiniâ duce Maleo, qui hanc ob causam in exsilium pulsus, pater in filium scelestus, ipse vi armisque se restituit. c. 7.

Lib. 19. c. 1-3.

Varia Carthaginiensium fortuna in *Siciliâ*, de quâ cum supra lib. 4 exposuisset, hic exponere pergit lib. 19-23,

ducibus Magone, huiusque filiis Hasdrubale et Hamilcare, et huius filio Himilcone. c. 1-3.

Lib. 20. c. 1-5.

Dionysius pulsis Siciliâ Carthaginiensibus bellum transfert

XI) in *Graeciam magnam*,

cuius populi nominantur, in his c. 1.

Metapontinorum origo et fata describuntur, horumque cum ceteris bella, nec non Locrensium bella contra Crotonienses gesta. c. 2-3.

In

In quo quidem ultimo proelio
cum 120,000 Crotonienses caesi essent
a 15,000 Locrensibus; illi ab hoc in-
de tempore fracti et lasciviantes ad
pristinam virtutem revocantur a Py-
thagorâ philosopho: iisdemque ut c. 4.
Locrensibus bellum infert Dionysius
ille auctus auxilio Gallorum, qui
nuper in Italiam devenerant, usque
dum in Siciliam revocatur bello a
Carthaginiensibus renovato. c. 5.

a. u. Lib. 21. c. 1-6.

386 Dionysius iunior, patris successor
saevit in suos; c. 1.
idemque luxuriosus caedibusque in
cives grassatus, duobus proeliis fu-
sus a Syracusanis, perfidusque in
horum legatos, pellitur in Italiam,
398 ubi Locris, a quibus receptus fuerat,
non minus saevit tyrannide occupa-
tâ: quâ per sex (decem) annos c. 2.
408 exercitâ pulsus in Siciliamque rever-
sus iterum Syracusas per proditio- c. 3.
nem recipit.

Inter haec Hanno Carthagine du-
plicis coniurationis convictus cruci
affigitur, omnisque eius domus ex-
stinguitur. c. 4.

411 Dionysius autem ille iterum pul-
sus proficiscitur Corinthum, ubi con-
temtus vivit. c. 5.

430 Carthaginiensium legatus Hamil-
car ad Alexandrum M. cum mortuo
rege in patriam rediisset, occiditur. c. 6.

Lib. 22. c. 1-8.

Agathocles, cuius vita minus tur-
pis fuerat, quam origo sordida, ex- c. 1.
sul et Murgantinorum praetor ope-
râ Hamilcaris Carthaginiensium du-
437 cis tyrannidem Syracusarum occu-
pat; c. 2.
quo mortuo ab altero Hamilcare
duobus proeliis victus Syracusis ob-
sidetur. c. 3.

Trans-

Translato autem bello in Africam, Poenorum exercitu ibi caeso, urbibus castellisque expugnatis agrisque vastatis urbem terrens seque sociorum auxilio firmans, deleto interea in Sicilia hostium exercitu a tyranni fratre, Poenos ad summam desperationem deduxit. c. 4-5. c. 6. c. 7.

a. u.

Inde in Siciliam reversus, pulso novo, qui huc missus fuerat, Poenorum exercitu, totius Siciliae imperio potitur.

Reversus autem iterum in Africam, maiore exercitus parte amissa, huius proditor refugit in Siciliam, ubi pacem cum Poenis componit. c. 8.

Lib. 23. c. 1-4.

453 Iam Brutiis in Italia bellum infert, genti ferocissimae. c. 1.

Morbi autem vi correptus cum in Siciliam rediisset ibique periisset;
465 Carthaginienses multas civitates subigunt. c. 2.

479 Pyrrhi et ex Italia et ex Sicilia
485 et 490. (18, a) discessus infelix. Quo profecto Hiero eligitur omnium civitatum consensu rex Siciliae. c. 3. c. 4.

Lib. 24. c. 1-8.

Interea Graeciae civitates ducibus Spartanis Aetolos, Antigoni socios aggrediuntur. c. 1.

Ptolemaeus Ceraunus Arsinoën, Lysimachi viduam, suam sororem in matrimonium ductam in exsilium pellit, duobus filiis necatis; ipse tamen paulo post perit,

XII) a *Gallis*

475 caesus Belgio duce. c. 2-5.

Altera Gallorum exercitus pars duce Brenno et ipsa Macedoniam depraedata templum Delphicum spoliare conatur, quamquam frustra; quippe ipse dux periit, totusque eius exercitus, dum Graecia excedit, consumtus est. c. 6-8.

Lib.

Lib. 25. c. 1-5.

Reliqua Gallorum pars a Bren-
A. U. no ad terminos relicta dolo ab An-
476 tigono (*Gonatâ*) Macedoniae rege
est victa. c. 1-2.
478 Alius Gallorum exercitus Gallo-
Graeciam accepit a Bithyniae rege.
Antigonus autem ille a Pyrrho Sici- c. 2, 8-11.
liâ pulso (23, 3) duobus proeliis
victus huic Macedoniam relinquit. c. 3.
Pyrrho autem a Spartanis fugato
482 et Argis occiso regnum Antigonus
recuperat. c. 4-5.

Lib. 26. c. 1-3.

Pyrrho mortuo Antigonus ille
Peloponnesum occupat, et Aristoti-
mus per quinque menses tyrannus
Eliorum saevit. c. 1.
Antigonus idem Gallos caedit,
caediturque ipse regnoque pellitur
ab Alexandro Pyrrhi filio; qui ip-
se paulo post non Macedoniâ solum
pellitur, sed et suo ipsius regno
privatur a Demetrio Antigoni filio. c. 2.
Alexander tamen ab Acarnanibus
adiutus in regnum a suis recipitur:
Demetrius Antigoni frater Cyrenis
occiditur. c. 3.

Lib. 27. c. 1-3.

508 Seleucus, Syriae rex, Berenice,
novercâ suâ interfectâ adversarium
sibi parat huius fratrem, Aegypti
regem, Ptolemaeum (*Euergeten* c.
2, 9), et novum adversarium nan-
ciscitur fratrem Antiochum Hiera-
cem, a Gallis mercenariis adiutum. c. 1-2.
512 Asiâque (minore septemtrionali)
cedere cogitur Eumeni, Bithyniae
(*Pergami*) regi; fratreque in fugâ
interfecto ipse equo praecipitatus
528 vitam finit. c. 3.

Lib. 28. c. 1-4.

In Epiro moritur Olympias, Pyrr-
535 hi filia, Alexandri fratris uxor, iam
vidua, orba simul duobus filiis, Pyrr-
ho et Ptolemaeo.

Lao-

Laodamiâ interfectâ supereſt ſola
regia virgo Nereis, nupta Geloni,
Siculi tyranni filio.

Macedoniae regnum occupat An-
522 tigonus pulſo Demetrii filio, cuius c. 1-3.
tutelam gerebat.

Antigonus victis Spartanis Cleo-
532 menem horum regem cogit confu-
gere ad Ptolemaeum (Euergenten),
Aegypti regem, a cuius filio et ſuc-
ceſſore interficitur.

533 Antigono ſuccedit Philippus. c. 4.

Lib. 29. c. 1-4.

circa Novi in Macedoniâ, Syriâ, Cap-
a. u. padociâ, Aegypto et Spartae reges,
533 et Hannibal Carthaginienſium dux. c. 1.

Ex his Philippus Macedo, pace
cum Aetolis compoſitâ, ab Illyrio-
rum rege excitatus bellum infert
Romanis, c. 2-3.
a quo retrahitur aliis bellis ſibi illatis. c. 4.

Lib. 30. c. 1-4.

Ptolemaeus, Aegypti rex luxurio-
ſus, quamquam non infelix contra
Antiochum Magnum, Syriae regem, c. 1.
550 totus in poteſtate ſcortorum, mori-
tur relicto filio quinque annorum, cu-
552 ius tutela Romanis demandatur, qui
totâ Graeciâ contra Philippum Ma-
cedonem excitatâ pacem hunc pete- c. 2-3.
re cogunt.

Varii terrae motus portendunt
Romanorum magnitudinem.

555 Philippus a Flaminino Romanorum
conſule victus ſolâ Macedoniâ con-
tentus eſſe iubetur. Quâ de re irati
Aetoli, Romanorum ſocii, ſocieta-
tem cum Antiocho M. ineunt. c. 4.

Lib. 31. c. 1-8.

Romanorum cum Antiocho Sy-
a. u. riae rege de Aegypto bellum; cum
Nabide Spartanorum tyranno de c. 1.
Graecorum civitatibus.

Hannibal Romanis ſuſpectus Car-
556 thagine ad Antiochum confugit. c. 1, 7-c. 2
Na

Nabis a Flaminino fractis post
huius discessum renovat bellum
contra Romanorum socios; c. 3, 1-4.

Hannibal Antiochum contra Romanos sollicitat, qui huic illum reddunt suspectum, ita tamen, ut rex bellum Romanis inferendum cogitet et praeparet; c. 3, 5-c. 4.

a. u. Hannibalis autem consilio bellum
561 in Italiam transferendi spreto, c. 5.
562 vincitur ipse ab Acilio, Romanorum cs., et navali proelio non magis feliciter pugnatur cum Aemilio. c. 6.

Pacem deinde a Scipionibus sibi Antiochus oblatam cum sprevisset, c. 7.
562 proelio gravi victus Asia cedere cogitur et Syriae regno esse contentus. c. 8.

Lib. 32. c. 1-4.

563 *Aetoli*, Antiochi socii (30, 4), libertate a Romanis spoliantur;
569 *Achaeorum* dux Philopoemen a Messeniis captus interficitur. c. 1.
567 Antiocho, *Syriae* rege, interfecto Philippus, de quo Graecorum civitates apud Romanos que-
568 runtur, absolvitur gratia Demetrii filii, quem inde sibi suspectum calumniante altero filio Perseo pater
571 occidit. c. 2.
576 Mortuo patre Philippo Perseus bellum ab illo praeparatum contra Romanos continuat adiutus a Gallis, de quorum migratione exponitur cl. 24, 6. 4. c. 3.
563 Hannibal Antiocho victo profugus ad Prusiam (Bithyniae regem 34, 4. 1) vincit Eumenem dolo;
569 ipse perit veneno sumto. c. 4.

Lib. 33. c. 1-2.

584 Perseus (32, 3) ab Aemilio Paulo, Romanorum cs. victus regnoque spoliatus captivus in triumpho ducitur cum duobus filiis;

a. u. Aetolorum senatus Romam tra- c. 1-2.
585 hitur.

Lib. 34. c. 1-4.

Romani caussâ a Spartanis que-
rentibus sibi oblatâ bellum inferunt
Achaeis, quorum foedus dissolvi-
607 tur caesis ipsis et Corintho dirutâ
a Mummio. c. 1. c. 2, 6.

Bellum inter Antiochum (Epi-
phanem), Syriae, et Ptolemaeum
(Physconem), Aegypti regem exor-
584 tum componit Popilius Romano-
rum legatus.

592 Antiocho succedit frater Deme-
trius occiso fratris filio, pupillo re-
licto (590-92). c. 2, 7-c. 3.

605 Prusias (32, 4) filio insidiatus ab
hoc occiditur. c. 4.

Lib. 35. c. 1-2.

604 Demetrius I occiditur a Balâ in-
fimae sortis homine, ab Aegypti,
Pergami et Cappadociae regibus et
Antiochensibus subornato, qui qua-
tuor annis post occiditur a Deme-
trii filio, Demetrio (II Nicatore). c. 1-2.

Lib. 36. c. 1-4.

615 Demetrius II a Parthis capitur.
612 Tryphon Antiocho (VI) occiso
617 occiditur ab Antiocho, Demetrii
fratre, qui subigit *Iudaeos*, c. 1.
de quorum origine et historiâ ex-
ponitur. c. 2-3.

621 Asia (Pergamus) testamento Atta-
li Romanis legata
624 fit provincia Romana victo Ari-
stonico. c. 4.

Lib. 37. c. 1-4.

Terrae Asiaticae a Romanis do-
natae aliis civitatibus regibusque,
in his Ponti regi Mithridati, pa-
tri Mithridatis Magni, c. 1.
de cuius magnitudine praedicta,
pueritiâque multis periculis expositâ. c. 2.
Idem Scythis victis Cappadociam
occupat; c. 3.

Paphla-

Paphlagonia autem occupata Ro-
manos adversus se excitat. c. 4.

Lib. 38. c. 1-10.

Idem Mithridates Ariarathe Cap-
padociae rege, sororis filio, in-
sidiis occiso, hoc regnum tradit
filio suo. c. 1.

a.u. Romani autem cum et Paphla-
goniam et Cappadociam regibus
661 Mithridati et Nicomedi ademtas li-
bertate donassent; Paphlagoniae vo-
lenti paulo post praeficiunt regem
Ariobarzanem. c. 2.

Quo per Tigranem, Armeniae
regem, generum suum pulso iterum
Mithridates Cappadociam occupat,
nec non Bithyniam pulso Nicome-
de. Uterque cum ad Romanos con-
fugisset; Mithridates Aquilium Ro-
manorum praetorem caedit, mili-
665 tesque suos vehementi oratione ex- c. 3.
citat contra Romanos, c. 4-7.

608 In Aegypto Ptolemaeus Physcon,
tyrannus perditissimus a suis pelli-
621 tur. c. 8.

In Syria Demetrius a Parthis cap-
tus (36, 1), frustraque aliquoties
elabi conatus, tandem fratre An-
tiocho a Parthis victo et occiso in
624 regnum redit. c. 9-10.

Lib. 39. c. 1-5.

628 Demetrius bello contra Aegyp-
tum infeliciter gesto in fuga perit,
625 subornato ab Aegyptiis Alexandro
quodam negotiatoris filio. c. 1.
629 Illius filiorum altero a matre oc-
ciso, c. 1, 9.
632 alter Antiochus Grypus, ope Ae-
gyptiorum adiutus Alexandrum cap-
tum occidit;
635 matre venefica veneno necata,
643 adversarium habet Antiochum (IX
Philopatorem) Cyzicenum, Anti-
ochi (VII) patrui filium. c. 2.

a.u.

a. u.

635 In Aegypto Ptolemaeus Lathurus patri (38, 8) succedens uxorem eandemque sororem Cleopatram dimittere a matre iubetur. Quae cum in Syriam aufugisset, ibique Cyziceno illi nupsisset, a Grypi uxore Tryphaenâ in templo occiditur: quae et ipsa paulo post a Cyziceno capta occiditur. c. 3.

Lathurus, Aegypti rex adversarium habet Alexandrum a matre
646 subornatam: qui quidem Alexander matre pessimâ occisâ in exsilium a populo pellitur. c. 4.

658 Cyrene a fratre Apione mortuo Romanis legata fit provincia Romana;

686 ut paulo post Creta et Cilicia.

Aegyptus ipsa et Syria parricidiis regum mutuis debilitatae ab Arabum rege Erotimo infestantur. c. 5.

Lib. 40. c. 1-2.

671 Syria tot fratrum mutuis odiis discissa eligit Tigranem Armeniae regem;

quo deinde per Lucullum pulso
686 Antiochus (XIII) revocatur, Cyziceni (39, 2) nepos;

691 quo deiecto per Pompeium M. Syria fit provincia Romana. c. 1-2.

Lib. 41. c. 1-6.

XIII) *Parthi*

quo obscuriores fuerunt antiquioribus temporibus, eo illustriores apparuerunt posterioribus. c. 1.

Horum regni administratio, sermo, vestes, exercitus, proeliandi mos, arma; c. 2.

matrimonia, cibus, equitandi mos, sepultura, dii, ingenia. c. 3.

Res gestae Alexandro mortuo.

503 (498) A Syris defecere duce Arsace, Hyrcanorum quoque victore. c. 4.

500-37 Huius filius et successor Arsaces II feliciter pugnat cum Syris.

a. u. Priapatius III (IV) cum 15 annos regnasset,
537-45
(545-60) reliquit duos filios sibi succedentes,
560-80 Phraaten, et
580-617 Mithridatem. c. 5.

Bactrianorum rex Eucratides vir fortis a filio occiditur.

Mithridates Medorum victor Elymaeos vincit. c. 6.

Lib. 42. c. 1-5.

617-26 Huius filius et successor Phraates perit in bello Scythico. c. 1.

626-30 Huius patruus Artabanus perit in bello Thogarico.

630-67 Mithridates, antecedentis filius, rebus gestis nomen Magni meruit, in his bello cum Armeniis gesto. c. 2, 1-6.

Quâ occasione utens autor exponit XIV) de *Armeniorum* origine graecâ, Armenio, comite Argonautarum (c. 3, 8), c. 2, 7-12.
quorum dux Iason vellere arietis aureo Colchis ablato huc reversus multa feliciter gessit relicto privigno Medo. c. 3.

700-17 Orodes autem (Mithridate fratre
700 occiso c. 4, 4) delet Crassi exercitum;
ipsius autem exercitus caeditur a Cassio, Crassi quaestore in Syria.
704 Partium deinde Pompeianarum Parthi in bello civili
710-11 adiuverunt Cassium et Brutum;
715 caesi deinde a Ventidio, Antonii duce. c. 4.

717-57 Phraates, Orodis patris succes-
718 sor, tyrannus saevissimus, fugat Antonium;
723 pulsus a Tiridate
727 restituitur auxilio Scytharum:
Augusto, ad quem Tiridates confugerat, paulo post Syriam invi-
733 senti remittit captos et signa militaria Crasso olim et Antonio adempta (a. 700. 718). c. 5.

Lib.

Lib. 43, c. 1-5.

XV) *Romanorum*

origo a Saturno inde, Fauno, Latino, Aeneâ, Ascanio: c. 1.

a. m. Amulio, Numitore, huius filiâ
3230 Rheâ, huius filiis Romulo et Remo, c. 2.
a. u. Romae conditoribus.
208 Tarquinii (Prisci) temporibus

XVI) *Phocaeenses*

Massiliam condunt in Galliâ, c. 3.
quae per hos est exculta.

Insidiis Comani regis subsequentis evitatis ipsi huic insidias struunt. c. 4.

Opibus insequenti tempore auctis adiuvant auro collato Romanos,
365 (7) horum urbe a Gallis captâ. c. 5, 1-10.

Trogi genus. c. 5, 11.

Lib. 44. c. 1-5.

XVII) *Hispania*

ut Europae terminos claudit, sic et in opere nostro opus claudat.

Hispaniae nomen, situs, fertilitas eximia, amnes, claustra, forma, salubritas. c. 1.

607-13 Hispanorum mores: dux Viriatus. c. 2.

Equae Lusitaniae egregiae: Gallaeci a Teucro Salaminio orti, quorum regio uberrima, aurifera, incolae feri. c. 3.

Habidis historia miraculosa; Geryon armentis celeber. c. 4.

Gaditani Tyriae originis adiuti a Carthaginiensibus eiusdem originis, qui magnam provinciae partem sibi subiiciunt inprimis ducibus
516-33 Hamilcare, Hasdrubale et Hannibale, quo postremo Italiam per a. 16 (535-50) vastante Romani ducibus Scipionibus plura hic bella gesserunt gravissima.

Perdomita est Hispania et in pro-
726 vinciae formam redacta ab Augusto. c. 5.

LIBER

LIBER HISTORIARUM PHILIPPICARUM ET TOTIUS MUNDI ORIGINES ET TERRAE SITUS.

PROLOGUS LIBRI I. a)

Primo volumine continentur haec: Imperium Assy- 1
riorum a Nino rege, usque ad Sardanapalum.
Post quem translatum est per Arbacem ad. Medos, us- 2
que ad ultimum regem Astyagen. Is a nepote suo Cy- 3
ro pulsus regno: et Persae regno potiti. Ut Croeso,
Lydiae regi, bellum intulit Cyrus, victumque cepit.
Hic in excessu dicti Aeolicarum et Ionicarum urbium 4
situs; originesque Lydorum, et in Italiâ Thuscorum.
Post Cyrum filius Cambyses Aegyptum domuit. Re- 5
petitae Aegypti origines urbium. Extincto Cambyse, 6
Darius occisis Magis regnum Persicum accepit; capta-
que Babylone bella Scythica molitus est.

PROLOGUS LIBRI II.

Secundo volumine continentur haec: Scythiae et Ponti 1
situs; originesque Scythiae, usque ad bellum, quo
est inde pulsus Darius: qui post hanc fugam Graeciae
bel-

a) De prologis his resp. supra II not.

I. 4. De his altum ap. Iustinum nostrum silentium. Attigerat autem haec Trogus secutus Herodotum 1, 7-53, ubi de Lydis exponit, et 1, 54-58, ubi attingit Graecorum gentis Pelasgicae et Hellenicae origines.

II. 1. *Iustin.* rec ex codd. sex cum Gronov. pro vulg. *tenuere*. Recte enim Athenienses dicuntur *sustinuisse* bellum, non *tenuisse*.

Tisaphernem) legendum *Artaphernem* (Darii fratrem), et viri docti monuerunt, et docet Cornel. in Milt. 4, 1.

bellum intulit, per Datin et Tisaphernem, quod soli
2 Athenienses sustinuere. Hic origines Athenarum repetitae, et reges usque ad Pisistrati tyrannidem, quâ
3 extinctâ quâ ratione vicere Persas. Ut mortuo Dario filius eius Xerxes bellum Graeciae intulit: ac repetitae origines Thessaliae: expulsoque Graeciâ Xerxe, bellum ab Atheniensibus translatum in Asiam, usque ad Xerxis interitum.

PROLOGUS LIBRI III.

1 Tertio volumine continentur haec: Ut mortuo Xerxe filius Artaxerxes, ultus interfectorem patris, Artabanum, bellum cum defectore Aegypti habuit: primoque dux eius Achaemenes victus est, iterum per
2 Agabazum Aegyptus recepta. Ut Graecis cum rege
3 pacificatis, bella inter ipsos orta sint. Inde repetitae Peloponensium origines: ut ab Herculis posteris, Do-
4 rico populo, sit occupata. Deinde bella Argolica et Messeniaca: coalitique Sicyoniae et Corinthii tyranni.
5 Bellum Criseum: et quod Athenienses primo cum Boeotis, dein cum Peloponesiis, gesserunt.

PROLOGUS LIBRI IV.

Quarto volumine continentur res Siculae, ab vitimâ orgine, usque ad deletam Syracusis Atheniensium classem.

PRO-

2. *quâ* (tyramnide) *extinctâ quâ rat.*) Sic dedi secutus vestigia Mst. exhibentis: *quam extinctam quâ ratione*. Vulg. *quâ extinctâ ratione* mancum est et sine sensu. Hinc Gronov. pro *ratione Marathone* recepit ex uno cod. et coniecturâ Longervaei.

III. 1. *ultus*, coniecturam Modii, codice Perizonii confirmatam rec. pro vulg. *pulso*. Non enim pepulit Artaxerxes Artabanum, sed suâ ipsius manu occidit 3, 1. 8.

Aegyptus rec. e codd. Fuld., ut recta constructio procedat: primo Ach. victus est, iterum Aeg. rec. Vulg. autem *Aegypto receptâ* non convenit historiae. Non enim Aegypto receptâ Achaemenes victus est, sed Achaemene ante victo per Agabazum demum Aegyptus est recepta. De re ipsâ silet Iustinus, quam narrat Ctesias in excerptis, ubi hunc regis fratrem nominat *Achaemenidem*, ab Inaro defectionis auctore vulneratum et mortuum; alterum autem ducem *Megabyzum*.

3. Ut constructio constet, Longervaeus recte emendat *Peloponesi*, cum sequatur *occupata*. De re confer quem supra laudavi Herodt. 1, 54-58 Apollodr. 2, 8. 1-5. Diodor. 4, 58.

4. *Messen.* rec. cum Gron. e corr. Freinsh. pro insuf. *Messiania*.

5 *Criseum*) scribe cum Rutgersio (var. lect. 5, 7) *Crissaeum* a Crissâ, Phocidis oppido.

PROLOGUS LIBRI V.

Quinto volumine continentur haec: Bellum inter Athe- 1
nienses et Lacedaemonios, quod Deceleicum vo-
catur, usque ad captas Athenas. Ut expulsi sunt Athe- 2
nis triginta tyranni. Bellum quod Lacedaemonii in 3
Asiâ cum Artaxerxe gesserunt, propter Cyrum initum.
Hinc repetitum in excessu Cyri cum fratre bellum; et 4
Graecorum, qui sub eo militaverunt.

PROLOGUS LIBRI VI.

Sexto volumine continentur haec: Bellum Lacedae- 1
moniorum gestum in Asiâ cum Persicis praefectis,
ducibus belli Dercyllide et Agesilao, usque ad praeli-
um nauale factum Cnido: quo victis illis, Athenien-
ses repetiere imperium. Dein bellum Corinthiacum, 2
et bellum Boeotium, quo Leuctris et Mantineae victi
Spartani, amisere imperium. In Thessaliâ deinde Ia- 3
sonis et post illum Alexandri Pheraei coalitum atque
extinctum imperium. Tum sociale bellum gestum ad- 4
versus Athenienses ab Achaeis, et Rhodiis, et Byzan-
tiis. Transitus hinc ad res Macedonicas.

PROLOGUS LIBRI VII.

Septimo volumine continentur origines Macedonicae, regesque a conditore gentis Carano usque ad magnum Philippum: ipsius Philippi res gestae usque ad

v. 1. *Deceleicum* a Deceliâ, oppido et castello Atticae. Cf. ind. nom. Cornel.

3. *Cyrum* dedi cum Modio et Gronov. e conjecturâ Bongarsii et e vestigiis trium codd. *Cyricum* exhibentium, pro vulg. *Grissum.*

vi. 1. *Dercyllide* a Longervaeo ex Xenophonte, (hell. 3, 1. 8), Diodoro et Plutarcho restitutum dedi cum Gronov. pro corrupto *Herculide.*

2. *Leuctris et Mantineae* (vid. ind. nom. in Corn.) dedi cum Modio et Gron. ex emendatione Bongarsii, tribus codd. confirmatâ, pro corr. *et euctrix et Mantinae.*

3. *Pheraei* a Bong. corr. dedi cum Gronov. pro *Epirei.* Non enim Epiri, sed Pherarum tyranni et Iason et Alexander fuere.

4. *Achaeis*) Longervaeus corr. *Chiis*, bene. Nam non cum Achaeis, sed cum Chiis, Rhodiis, Byzantiis et Cois, qui ab Atheniensium societate desciverant, bellum gestum fuisse docet nos Diodor, 16, 7. seqq. et c. 21-22 a. u. 396-99. Cf. not. ad Corn. 11, 3. 3.

lib. vii. pro vulg. *Mothonem* scripsi h. l. et c. 8, 1. ex Iustin. 7, 6. 14. et Diodoro 16, 34. *Methonam.*

Pae-

captam urbem Methonam. Additae in excessu Illyriorum et Paeonum origines.

PROLOGUS LIBRI VIII.

1 Octavo volumine continentur res gestae Philippi magni, post captam urbem Methonam, a principio belli Phocensis, quod sacrum vocant, usque ad finem eius: interiectumque huic bellum, quod Philippus cum Chalcidicis urbibus gessit, quarum clarissimam
2 delevit Olynthon. Ut Illyrici reges ab eo victi sunt; et Thracia atque Thessalia ab eo subactae: et rex Epiro datus Alexander, eiecto Arrybâ: et frustra Perinthos oppugnata.

PROLOGUS LIBRI IX.

1 Nono volumine continentur haec: Ut Philippus a Perintho summotus, Byzantii origines, a cuius obsidione summotus Philippus, Scythiae bellum intu-
2 lit. Repetitae inde Scythicae res, ab his temporibus, in quibus illa prius finierant, usque ad Philippi bellum,
3 quod cum Atheâ, Scythiae rege, gessit. Unde reversus Graeciae bellum intulit: victorque Chaeroneae, cum bella Persica moliretur, praemissâ classe cum ducibus, a Pausaniâ occupatis angustiis nuptiarum filiae die oc-
4 cisus est, priusquam bella Persica inchoaret. Repetitae res inde Persicae a Dario Notho, cui successit filius Artaxerxes cognomine Mnemon; qui post fratrem Cyrum victum, pulsâque Cnido per Conona classe Lacedaemoniorum bellum cum Euagorâ, rege Cyprio, gessit: originesque Cypri repetitae.

PRO-

Paeonum dedi cum Modio et Gron. pro corr. *Poenum*. Partem enim Macedoniae septemtrionalem *Paeonia* ac Pelagonia protegunt a Triballis, ut ait Plinius hist. nat. 4, 10.

VIII. 1. *Chalcidicis* correct. a Freinsh. dedi cum Gron. pro corr. *Calchidonius*: urbs enim, unde illa regio *Chalcidica* fuit appellata, est *Chalcis*.

2. *eiecto* correct. a Bong. rec. cum Modio et Gron. pro corr. *electo*, unde Longervaeus malebat elicere *deleto*.

IX. 2. *prius finierant*) supra lib. 2, ubi res Scythicas deduxerat ad Darium usque. Hic igitur filo iterum arrepto easdem deducit ad Philippum usque. Lege igitur *illae* (res) et accipe *finire* sensu neutrali pro *finiri*, nisi malis cum Modio corrigere *illas prius finierat*.

Atheâ dedi cum Gronov. correct. a Bong. ex Iustin. 9, 2. 1. pro corr. *Matheâ*, literâ *m* temere e praec. repetitâ.

3. *victor* pro *victus* cum Modio dedi sensu postulante; nisi malis cum Gronov. e duobus codd. *victis* (*Graecis*, ut ante pro *Graeciae* recepit ex Longervaei corr.). *die*)

PROLOGUS LIBRI X.

Decimo volumine continentur Persicae res, ut Ar- 1
taxerxes Mnemon pacificatus cum Euagorâ, rege
Cyprio, bellum Aegyptium in urbe Ace compararit: ipse in Cadusiis victor: defectores in Asiâ purpuratos suos persequutus, primum Datamem, praefectum Paphlagonum: origo repetita. Dein praefectum Helles- 2
ponti Ariobarzanen: deinde in Syriâ praefectum Armeniae Orontem, omnibusque victis decesserit, filio
successore Ocho. Is deinde occisis optimatibus Sidona 3
accepit; Aegypto bellum ter intulit. Ut post mortem 4
Ochi regnarit Arses. Dein Darius, qui cum Alexandro, Macedonum rege, bello conflixit.

PROLOGUS LIBRI XI.

Undecimo volumine continentur res gestae Alexandri Magni, usque ad interitum regis Persarum Darii. Dictaeque in excessu origines et reges Cariae.

PROLOGUS LIBRI XII.

Duodecimo volumine continentur Alexandri Magni 1
bella Bactriana et Indica usque ad interitum eius. Dictaeque in excessu res a praefecto eius Antipatro in Graeciâ gestae, et ab Archidamo, rege Lacedaemoniorum, Mollossoque Alexandro in Italiâ, quorum ibi

die) inserui cum Gronov. ex omnibus codd. Rom., corr. iam a Bongars.

X. 1. *defectores*, quod a Bong. correctum receperat Modius, recepi cum Gronovio repertum in uno cod. a Longervaeo, pro corr. *effectores*.

Datamem, a Freinsh. et Longervaeo correctum rec. pro corr. *Dopanem*. Vide enim Cornelium in vitâ Datamis, a quo ille c. 5 Paphlagoniam occupatam fuisse nos docet. Repete igitur cum Modio *Paphlagonum* ante *origo*, aut lege cum Vorstio et Longervaeo *quorum*, q. rec. Gron.

2. *Armeniae*) Longervaeus corrigit *ac Mysiae*, ut ante *Syriae* pro *in Syriâ*. Mysiae enim satrapa fuit Orontes, referente Diodoro 15, 90.

3. *Sidona* rec. cum Modio et Gronov. pro *Sidon*. Urbs enim est Σιδων, non Sidus.

4. *Dein Darius*) recte sic distinxit et correxit Bong., quem secutus est Modius, vulg. *Deinde reus*. Arsi enim, qui per a. 414-18 regnarat, occiso successit Darius Codomannus.

XII. 1. *Molosso* pro *Molossa*, quod quo referatur, non habet, recepi cum Modio aliisque. Molossi autem gens Epiri, cuius rex fuit Alexander.

2 ibi est uterque cum exercitu deletus. Additae his origines Italicae Apulorum, Samnitum, Sabinorum; et ut Zopyrion in Ponto cum exercitu periit.

PROLOGUS LIBRI XIII.

Tertio decimo volumine continentur haec: Ut mortuo Alexandro optimates castrorum eius provinciarum imperia sint partiti: ut veterani, qui ab eodem lecti erant in colonias, moliti relictis illis in Graeciam redire a Pythone sint deleti. Bellum Lamiacum, quod Antipater in Graecia gessit. Bellum, quo Perdiccas regem Ariarathem occidit, et occisus est. Bellum, quo Eumenes Neoptolemum et Craterum occidit. Additae in excessu origines regesque Cyrenarum.

PROLOGUS LIBRI XIV.

1 Quarto decimo volumine continentur haec: Bellum inter Antigonum et Eumenem gestum. Quem ut Cappadocia expulit Antigonus, sic Phrygia minore Aridaeum: ut Clitus victus in Hellesponto navali bello.
2 Repetitum rursus bellum ab Eumene per Argyraspidas;
3 quo victus ab Antigono interiit. Ut in Macedonia Cassander, victo Polyperchonte, receptaque a defectore Munychia, matrem Alexandri Olympiadem Pydnae obsessam interfecit.

PRO-

2. *Apulorum*) codices tres addunt *Lucanorum*.

XIII. 2. *Lamiacum* correctum a Bong. et Longervaeo recepi cum Modio et Gron. pro corrupto *Lamsacum*. Dictum autem bellum illud Lamiacum a Lamia, Thessaliae urbe, in quam Antipater ab Atheniensibus caesus confugerat, referente Diodoro 17, 111 et 18, 9-12.

3. *et occisus est*) latine dicendum erat: *et ut ipse*.

XIV. 1. *minore* e tribus codd. recepi cum Gronov. pro *maiore*. Vide Iustin. 13, 4 16. c. 6, 10: maior autem Phrygia ipsi Antigono obvenerat Iustin. 13, 4. 14.

ut Clitus victus) recte sic corr. Is. Vossius, Classi enim praeerat Clitus. Iustin. 13, 6. 15. In codd. autem male distinguitur: *Aridaeum et Cliton: victus etc.*

3. *Polysp. -- Pydnae*) recte sic correxit Bong. hunc locum prava distinctione in codd. corruptum: *Polyperchontere, captaque ad fatorem Mychia - Olympiadauae.* Illam correctionem confirmant et res ipsa et tres codices exhibentes *receptaque a Nicanore M.*

PROLOGUS LIBRI XV.

Quinto decimo volumine continentur haec: Ut De- 1
metrius, Antigoni filius, Gazae victus est ab Pto-
lemaeo. Ut Cassander in Macedoniâ filium Alexandri 2
regis interfecit: ac alterum Polyperchontes. Ut Pto- 3
lemaeum vicit classe Demetrius: idemque ab obsidio-
ne Rhodi summotus est. Repetita in excessu origo 4
Rhodiorum: unde digressus Demetrius liberavit a Cas-
sandro Graeciam. Dein pater eius Antigonus bellum 5
cum Lysimacho et Seleuco habuit. Repetitae Seleuci 6
res, et regis Indiae Sandrocotti. Ut victus bello An- 7
tigonus interiit; reliquiaeque imperii sunt a filio eius
collectae: et Leonidae inde Spartani res gestae Corcy-
rae et in Illyrico, et in Italiâ: cui ablatâ Corcyrâ rex
Cassander interiit.

PROLOGUS LIBRI XVI.

Sexto decimo volumine continentur haec: Ut mortuo 1
Cassandro, ortisque inter filios eius certaminibus,
Demetrius adiutor alteri adhibitus, occiso eo, Ma-
cedoniae regnum tenuit: quo mox eiectus a Pyrrho,
Epiri rege, translatis in Asiam bellis, captus a Seleu-
co decessit. Ptolemaeus nuncupato successore filio Phi- 2
ladelpho decessit. Ut Lysimachus in Ponto captus ac 3
missus a Dromichaete: rursus in Asiâ civitates, quae
sub Demetrio fuerant, et in Ponto Heracleam occupa-
rit. Repetitae inde Bithyniae et Heracleaticae origi- 4
nes; tyrannique Heracleae Clearchus et Satyrus et Dio-
nysius, quorum filiis interfectis Lysimachus occu-
pavit urbem.

PRO-

xv. 7. *Leonidae* dedi cum Modio e corr. Bongarsii pro corr. *Leonimidiae*. Contra e lect. cod. *Leonymi* Longervaeus corr. *Cleonymi*, q. rec. Gronov. Cleonymus autem fratris filio regnum Spartae eripere conatus est ope Pyrrhi a. u. 482, quamquam frustra.

cui) dedi ex emend. Freinsh. pro *qui*, quod nullum habet sensum. Longervaeus contra coniicit: *utque abactus* Corcyrâ etc.

xvi. 1. *eiectus*) hanc coniecturam Modii, deinde codicis Paris. auctoritate confirmatam recepi cum Gronov. pro *evictus*. Quid enim sibi vult: *evincere quem regno?*

3. *a Dromichaete*) hanc Bongarsii coniecturam Longervaeo probatam recepi cum Gronovio, cum codices, ut in nominibus propriis fieri solet, varient in *Andromache*, *a Romiche*, *a Romnche*.

4. *quorum*) Longervaeus corrigit *eius*, cum pronomen non nisi ad postremum sit referendum.

PROLOGUS LIBRI XVII.

1 Septimo decimo volumine continentur haec: Ut Ly-
simachus, occiso filio Agathocle per novercam Ar-
sinoën, bellum cum rege Seleuco habuit, quo victus
interiit: ultimumque certamen commilitonum Alexan-
2 dri fuit. Ut Seleucus amissis in Cappadociâ cum Dio-
doro copiis, interfectus est ab Ptolemaeo fratre Arsi-
noës uxoris Lysimachi, in cuius vicem Ptolemaeus
cognomine Ceraunus, creatus ab exercitu rex Mace-
doniam occupavit: bella cum Antiocho et Pyrrho com-
posuit, datis Pyrrho auxiliis, quibus iret contra Ro-
3 manos, defensum Tarentum. Inde repetitae origines
regum Epiroticorum, usque ad Pyrrhum: ipsiusque
Pyrrhi res gestae, priusquam in Italiam traiecit.

PROLOGUS LIBRI XVIII.

1 Octavo decimo volumine continentur res a Pyrrho
2 Epirotâ in Italiâ gestae contra Romanos. Postque
id bellum, transitus eius in Siciliam adversus Cartha-
3 ginienses. Inde origines Phoenicum, et Sidonis, et
Veliae, Carthaginiensiumque res gestae in excessu di-
ctae.

PROLOGUS LIBRI XIX.

1 Undevicesimo volumine continentur res Carthaginien-
sium in Africâ per rubellum annorum gestae: et
in Siciliâ, cum Selinuntem et Agrigentum, et Camari-

XVII. 1. *ultimumque*) I. F. Gronov. corr *quod ultimum*. Latine sane.
2. *Antiocho*) Longervaeus inseri vult ex Plutarcho in vitâ Pyrrhi *Antigono*. Tres enim ille Ptolemaeus Seleuci interfector adversarios habuit regni scelere occupati aemulos, *Antiochum*, Seleuci interfecti filium, *Antigonum* Gonatam, Demetrii (lib. 16) filium, et *Pyrrhum*.

XVIII. 3, *Sidonis*) duo codd. *Sidoniorum*, quod Longervaeo et A. Gronovio probatum ut melius antecedenti convenit, sic vulgatum sequenti.

Veliae, huic Lucaniae urbi cum hic nullus sit locus; apte sane post Bongarsium Longervaeus correxit *Vticae*, q. rec. A. Gronov. Cf. Iustin. 18, 4. 2. c 5, 12.

XIX. 1. *per rub. ann.*) in his verbis aperte corruptis latet lectio, quam cod. Pithoeanus habet adscriptam, quamque ipsam Colbertini habent *per Hasdrubalem, Hamilcarem et Hannonem*; vel, quod alii ediderunt, *per numerum multorum annorum*.

et Agrigentum) hanc Bongarsii coniecturam recepi cum Modio pro corrupto *Temesegantum*.

rinam et Gelam ceperunt: quo bello Dionysius Syracusanus Siciliae regnum occupavit. Bellum, quod cum 2
eo Poeni per Himilconem gesserunt, quâ obsidione Syracusarum exercitum et classem amisit.

PROLOGUS LIBRI XX.

Vicesimo volumine continentur res gestae Dionysii Si- 1
culi patris. Ut pulsis Poenis Italica bella sit molitus. Inde repetitae origines Venetorum, et Graecorum 2
et Gallorum, qui Italiam incolunt. Deductisque Dio- 3
nysii rebus ad interitum eius, dictae, quas Hanno magnus in Africâ gessit.

PROLOGUS LIBRI XXI.

Uno et vicesimo volumine continentur haec: Ut in 1
Siciliâ Dionysius filius patre amisso tractavit imperium. Ut per Dionem eiectus bellum cum Siculis ges- 2
sit; donec amissis liberis et fratribus Corinthum secessit: ut a Timoleonte Carthaginiensium bello sit liberata Sicilia: mortuoque Sosistrato iterum factâ seditione arcessiti ad bellum Carthaginienses obsederunt Syracusas: quo bello Agathocles nactus imperium est.

PROLOGUS LIBRI XXII.

Secundo et vicesimo volumine continentur haec: Res 1
gestae Agathoclis: ut a Poenis nactus imperium bellum cum ipsis gessit, primum in Siciliâ; dehinc victus, traiecit in Africam, ubi possessâ provinciâ Ophellam, regem Cyrenarum, interfecit. Ut rursus in Si- 2
ciliam reversus, occupatâ totius insulae dominatione, cum

XIX. 2. *quâ obs.*) *quâ* dedi pro vulg. *quod*, unde Modius effinxit *quoad*. Gronovius avus correxit *qui*. Illud autem latere mihi videbatur in codd. Fuld. lectione *quadsidione*.

XXI. 2. *ut per Dionem eiectus*) sic bene corr. Bong. et rec. Modius pro corrupto *per Dionysius iectus*. Ex lect. duorum codd. *perinde eiectus* Longervaeus elicuit *per Dionem inde eiectus*, q. rec. Gron.

fratribus) aut potius *fratre*.

secessit: ut a Timoleonte) Sic bene correxit Bong. corruptum *statim oleonte*.

Sosistrato correxi cum Longervaeo pro corrupto *Pisistrato* ex Diodoro 19. 3. Praeterea Gronov. avus ita hunc locum correxit: *mortuoque* eo, ab *Sosistrato it. f. sed. arc.* cum Hannibale *Carth. obs. Syr.*

XXII. 2. *subiecit*) sc. sibi. Unus cod. non inepte *eiecit*.

cum revertisset in Africam, amissis copiis, solus inde profugit in Siciliam: belloque ibi repetitus, et cum Poenis pacem composuit, et dissidentes a se Siculos subiecit.

PROLOGUS LIBRI XXIII.

1 Tertio et vicesimo volumine continentur haec: Ut Agathocles, domitâ Siciliâ, bellum in Italiâ Brut-
2 tiis intulerit. Repetitae inde Bruttiorum origines. Omnibus subactis rex, seditione filii exheredati ac nepo-
3 tis oppressus, interiit. Inter peregrinos deinde milites eius et Siculos bellum motum: quae causa Pyrrhum, regem Epiri, in Siciliam adduxit: bella, quae Pyrrhus cum Poenis et Mamertinis ibi gessit: et a Siciliâ reversus in Italiam victusque praelio a Romanis revertit in Epirum.

PROLOGUS LIBRI XXIV.

1 Quarto et vicesimo volumine continetur bellum, quod inter Antigonum Gonatam, et Antiochum
2 Seleuci filium in Asiâ gestum est: Bellum, quod Ptolemaeus Ceraunus in Macedoniâ cum Monio Illyrio et Ptolemaeo, Lysimachi filio, habuit: utque Arsinoën sororem suam imperio Macedonicarum urbium exuit.
3 Ipse, cum Belgio, Gallorum duce, congressus, in-
4 teriit. Repetitae inde Gallorum origines, qui Illyricum occuparant, atque ut ingressi Graeciam, Brenno duce, Delphis victi deletique sunt.

PROLOGUS LIBRI XXV.

1 Quinto et vicesimo volumine continentur haec: Ut Antigonus Gallos delevit: deinde cum Apollodoro,
2 Cassandreae tyranno, bellum habuit. Ut Galli transierint

XXIII. 3. *bella, quae*) hanc Modii lect. confirmat unus cod. Pariss. Vulg. *bellaque*.

XXIV. 2. *Monio*) cod. Paris. *Mytilo* rec. Gronov. Cf. 25, 3.

XXV. 2. *Antiocho*) rec. e duobus codd. pro *Antigono*. In Asiâ enim non cum hoc Macedoniae rege bellum gesserunt, sed Nicomedis Bithyniae regis socii mercede conducti Antiochum I. Syriae regem bello petierunt.

Bithynio) sc. rege, *Zypoete*, Nicomedis illius antecessore, cuius nomen hic inseri volebat Longervaeus. Freinsh. corr. *Bithynis*.

Felini) alii codd. *Selini*. Longervaeus coniicit *Galli*.

riit in Asiam, bellumque cum rege Antiocho et Bi-
thynio gesserunt: quas regiones Felini occuparunt.
Ut Pyrrhus ex Italiâ reversus, regno Macedoniae An- 3
tigonum exuerit, Lacedaemonem obsederit; Argis in-
terierit; filiusque eius Alexander Illyricum cum Myti-
lo bellum habuerit.

PROLOGUS LIBRI XXVI.

Sexto et vicesimo volumine continentur haec: Qui- 1
bus in urbibus Graeciae dominationem Antigonus
Gonatas constituerit: Ut defectores Gallos Megaris de- 2
levit: regemque Lacedaemoniorum, Area, Corinthi
interfecit. Dehinc cum fratris sui Crateri filio Alexan- 3
dro bellum habuerit. Ut princeps Achaiae Aratus Si- 4
cyonem et Corinthum et Megara occuparit. Ut in Sy- 5
riâ rex Antiochus, cognomine Soter, altero filio oc-
ciso, altero rege nuncupato Antiocho, decesserit.
Ut in Asiâ filius Ptolemaei regis socio Timarcho desci- 6
verit a patre. Ut frater Antigoni Demetrius, occu- 7
pato Cyrenis regno, interiit. Ut mortuo rege Antio- 8
cho, filius eius Seleucus Callinicus, regnum acceperit.

PROLOGUS LIBRI XXVII.

Septimo et vicesimo volumine continentur haec: Se- 1
leuci bellum in Syriâ adversus Ptolemaeum. Item 2
in Asiâ adversus fratrem suum Hieracem: quo bello
Ancyrae victus est a Gallis. Utque Galli Pergamo vi- 3
cti ab Attalo Zyelam Bithynium occiderint. Ut Ptole- 4
maeus eum denuo captum interfecerit: et Antigonum
Andro praelio nauali Oprona vicerit: et a Callinico
fusus, in Mesopotamiâ Antiochus insidiantem sibi effu-
git

XXVI. 2. *Area*) recte, cum graecum sit Ἀρεύς. Hinc non est, cur cum Modio et Gronov. ex aliis codd. recipias *Arean*.

8. *Antiocho*) ut supra 25, 2, sic et hic Longervaei emendationem cum Gron. recepi. Seleucus enim Callinicus (Καλλίνικος, non, ut omnes Mss. et edd. praeter Gron. habent, *Gallinicus*) successit *Antiocho Θεῷ* a. u. 508, non *Antigono*.

XXVII. 1 *Ptolemaeum*) *Tryphonem* addunt Mss tres, rec. Gron.

3. *Attalo Zyelam Bithynium*) pravâ distinctione vulg. corrupta legebantur haec verba: *Ataloziae lambitnuum*. Illam Freinsh. emendationem confirmarunt deinde duo codd.

4. *eum*) quem? Hinc Longervaeus conicit *Ptolemaeum*.

5 git Ariamnem. Dein postea custodes Tryphonis, quo a Gallis occiso Seleucus quoque frater eius decesserit, maioremque filiorum eius Apaturius occiderit.

PROLOGUS LIBRI XXVIII.

1 Octavo et vicesimo volumine continentur haec: Ut mortuo rege Epiri Alexandro, Laodamiam Epi-
2 rotae occiderint. Dictique in excessu Bastarnici motus.
3 Ut ex Macedonià Demetrius sit a Dardanis fusus; quo mortuo tutelam filii eius Philippi suscepit Antigonus, qui Thessaliam, Moesiam, Dardaniam subiecit; et adiutis Achaeis contra regem Spartanum Cleomenem, cepit Lacedaemona: amissoque regno Cleomenes Spar-
4 tanus confugit Alexandriam, atque ibi interiit. Dictum in excessu bellum Illyricum, quod Romani gessere cum Teutâ.

PROLOGUS LIBRI XXIX.

1 Undetricesimo volumine continentur haec: Res gestae Philippi regis adversus Dardanos, et Aetolos. Re-
3 petitaeque inde Creticae origines: Post cuius insulae societatem, Philippus cum Illyriis, et Dardanis, et rursus Aetolis bello congressus est, adiuvantibus Aetolos Romanis. Quo finito intulit Aetolis bellum.

PRO-

Ariamnem) h. n. dedi ex codd. Vaticanis; in ceteris est *Artamenem*; Is. Vossii coniecturam *Ariamenem* rec. Gron.

5. *custodes Tryphonis*) sic exhibet cod. Lugd., ut iam coniecerat Freinsh. pro corrupto *custode Stryponio*.

Apaturius) h. nomen, quod c. Gron. recepi, debetur ingenio Freinsh. et Longervaei, qui hoc pro corr. *Epacorios*, *Epatorius*, *Epicarium* restituerunt ex Arriano in Syr. et Polyb. 4, 58. *Apaturius* enim cum Nicatore Seleucum III. Ceraunum veneno interfecit a. u. 531. Minor autem Seleuci II. Callinici (26, 8) filiorum fuit Antiochus M., qui fratri a. 531. succedens regnavit ad a. usque 567.

XXVIII. 2. *Bastarnici*) s. Bastarnarum, ut ed. Modius.

3. *ex*) Modius ed. *rex*. Certe non ex Macedonià fuderunt Dardani Demetrium (Antigoni Gonatae filium, regem per a. 512-22). Hinc Longervaeus emendabat *exiens e Mac.*; Burm. ed. *ex Macedonicâ*.

qui - Dardan.) sic h. l. restituit Bongars, prave in codd. distinctum indeque corruptum *que Thessaliae in Asiam, Cariam*: pro quo posteriore corr. Is. Vossius *Daciam*.

XXIX. 1. *Dardanos*) duo codd. *Romanos*.

PROLOGUS LIBRI XXX.

Tricesimo volumine continentur haec: Ut mortuo 1
Ptolemaeo Tryphone, filius eius Philopator An-
tiochum regem vicit, rapi ei poeamare Agathocleae
corruptus decessit, relicto filio pupillo: in quem cum
Philippo rege Macedonum consensit Antiochus. Philip- 2
pi deinde gesta in Asiâ, cum movisset Aetola bella.
A quibus reversus bellum habuit cum ducibus Roma-
nis Sulpicio et Flaminino, a quibus victus, pax. Trans- 3
itus deinde ad res Antiochi, qui post regnum acceptum
persequutus defectores in Mediâ Molonem, in Asiâ
Achaeum, quem obsedit Sardibus: pacatâ superiore
Asiâ Bactris tenus in Romana bella descendit.

PROLOGUS LIBRI XXXI.

Uno et tricesimo volumine continetur bellum, quod 1
cum Lacedaemonio Nabide Titus Flamininus et
Philopoemen dux Achaeorum gessit. Item bellum, 2
quod cum Antiocho in Achaiâ per Acilium consulem,
et in Asiâ per Scipionem gestum est. Denique Hanni- 3
balis ad regem a Carthagine fuga. Bellum cum Aeto- 4
lis gestum per eundem Acilium, qui Antiochum Grae-
ciâ expulerat.

PROLOGUS LIBRI XXXII.

Secundo et tricesimo volumine continentur haec: De- 1
fectio ab Achaeis Lacedaemoniorum et Messeniorum,
quâ Philopoemen interiit. Romanorum in Asiâ duce 2
Manlio adversum Gallos bellum. Regis Philippi, pro- 3
pter ablatas sibi civitates, alienatus in Romanos ani-
mus;

XXX. 1. *Tryphone*) cf. 27, 1. not. et §. 5. Nomen ipsum in codd. depravatum *Vtrusphonae*; recte autem a Romanis codd. et uno Lugd. servatum coniecturâ iam eruerat Rutgers. var. 5, 7.

rapi ei - Agat.) lege cum duobus codd. Lugd., quos Gron. sequitur, *Raphiae ipse amore*, ut iam coniecerat Vales. ad Polyb. exc. 12. ss. Vossius autem haec eruit: *turpique postea amore Agathocleae*. Longervaeus denique ita h. l. falsâ distinctione depravatum restituere conatur: *rapiturque ipsi praemium Agathocleae amore corrupto. Decessit.*

2. *victus, pax*) abrupte haec dicta ita fere erant dicenda: *a quibus victo pax fit*; vel *a quibus victus pacem petit et impetrat*.

3. *Achaeum*) corrupt. in *Maccheum* restituit ex duobus codd. Gronov. Idem iam Freinsh. et Longervaeus restituerant ex Polyb. exc. 8, 12-18.

XXXII. 2. *duce Manlio*) sic post Bong. corr. Longervaeus, rec. Mod. et Gronov. Vulgo corrupte legitur ex pravâ distinctione: *ducem ambo*.

mus; et ob hoc alter filiorum Demetrius occisus: concitatique ab eo Bastarnae, transire conati in Italiam.
4 Inde in excessu dictae res Illyricae: ut Galli, qui occuparant Illyricum, rursus redierunt in Galliam, originesque Pannoniorum, et incrementa Dacorum, per
5 Ruboboften regem. In Asiâ bellum a rege Eumene gestum adversus Gallum Ortiagontem, Pharnacem Ponticum, et Prusiam, adiuvante Prusiam Hannibale Poe-
6 no. Res gestae Hannibalis post victum Antiochum. Et mox mortuo Seleuco filio magni Antiochi successit regno frater Antiochus.

PROLOGUS LIBRI XXXIII.

1 Tertio et tricesimo volumine continentur haec: Ut cum Perse, Philippi filio, rege Macedonum, Romani bellum gesserint: quo capto deleta est Epiros.
2 Aetolicae civitates ab unitate corporis deductae, inter Achaeos et Lacedaemonios certamine orto: bellum rursus in Macedoniâ gestum a Romanis cum Pseudo-Philippo.

PROLOGUS LIBRI XXXIV.

1 Quarto et tricesimo volumine continentur haec: Bellum Achaicum, quod Romani per Metellum et
2 Mummium gessere: quo diruta est Corinthus. Bellum regis Eumenis cum Gallograecis et in Pisidiâ cum Sel-
3 gensibus. Res, quas gessit Syriae rex Antiochus, et
4 rex Aegypti Ptolemaeus. Repetitae inde origines regum Cappadocum. Ut mortuo Ptolemaeo, relicti ab eo filii duo Philometor et Euergetes, primum cum Antiocho habuere bellum: quod per Romanos finitum est; deinde inter se, quo maior est expulsus: restitutoque,
5 Romani inter fratres regna diviserunt. Ut mortuo re-

ge

XXXIII. 2. *Aetolicae*) Bong. emendat *Achaicae*, recte.

XXXIV. 3. *Ptolemaeus*) Epiphanes, q. nomen hic addi vult Bongarsius, alieno loco post *Cappadocum* positum, ubi delevi.

4. *Ptolemaeo*) Epiphane, quod nomen addi vult Longervaeus, et addidit Gronov.

Verba autem praecedentia: *repetitae - Cappad.* alieno plane loco posita collocanda sunt in fine §. 5. post *Cappadocum*.

5. Falsa haec sunt. Antichocho enim M. a. 567. mortuo successit Seleucus IV. Philopator: cui per Heliodorum purpuratum necato successit frater minor Antiochus IV. Epiphanes a.

578-

ge Syriae Antiocho, Demetrius, cognomine Soter, qui Romae fuerat obſes, clam fugit; occupatâque Syriâ bellum cum Timarcho, Medorum rege, habuit, et Ariarathe rege Cappadocum. Ut habita inter Ariarathem et Orophernem regni certamina. 6
Ut mortuo rege Aſiae Eumene, ſuffectus Attalus bellum cum Selgenſibus habuit, et cum rege Pruſiâ. 7

PROLOGUS LIBRI XXXV.

Quinto et triceſimo volumine continentur haec: Bellum piraticum inter Cretas et Rhodios: ſeditio Cnidiorum adverſum Ceramenſes. 1
Et adverſus Demetrium Sotera ſubornatus eſt Alexander, tamquam genitus Epiphane Antiocho: quo bello victus Demetrius inviſum ſtultitiâ Alexandrum bello vicit, adiuvante Ptolemaeo Philometore, qui eo bello interiit. 2
Ut deinde orta Demetrio bella ſint cum Diodoto Tryphone: expulſusque a Tryphone regno Syriae Demetrius. 3
Repetiti inde ſuperioris Aſiae motus, factos per Aretam et Arſacem Parthum. 4

PROLOGUS LIBRI XXXVI.

Sexto et triceſimo volumine continentur haec: Ut Trypho pulſo Syriâ Demetrio, captoque a Parthis, bellum geſſit cum fratre eius Antiocho cognomine Sidete: ut Antiochus interfecto Hyrcano, Iudaeos ſubegit. Repetita inde in exceſſu origo Iudaeorum. 1
Ut rex 2

578-90. Atque huius demum filio, Antiocho V. Eupatori, Antiochi M. nepoti eripuit vitam et regnum Demetrius Soter a. 592, Seleuci IV. filius, Antiochi M. nepos.

xxxv. 2. *Demetrius)* Hic Demetrius (34, 5) cum in bello adverſus Alexandrum illum periiſſet a. 604; illius filius quatuor poſt annis Alexandro interemto regnum paternum occupavit. Hinc Longervaeus lacunam hic ſtatuens ita legi vult: *q. b. victus Demetrius* (Soter a. u. 604). *Filius eius Demetrius* (II. Nicator) *inv.* etc.

3. *Diodoto)* nomen reſtituit Bong. pro corrupto *Diotoro*.

4. *Aretam)* dedi e coniecturâ Freinsh. Vulg. Areteum. Longervaeus inde elicit *Ariarathem* (34, 6).

xxxvi. 1. Dedi h. locum a Bongarſio correctum pro vulg. corrupto: *at* Cypro pulſus - - captaque - - - ſed. Trypho enim, qui Demetrio Nicatore (35, 2) pulſo a. 610. regem ſubſtituerat Antiochum VI. Θεὸν, Alexandri illius ſpurii (35, 2) filium, ipſe hoc interemto regnum occupavit a. 612-17, quo a. interfectus eſt ab Antiocho VII, cognomine Sidete, i. e. Sedete. Hic autem Ioannem Hyrcanum non adverſarium habuit, ſed ſocium.

3 rex Asiae Attalus Cenostracas subegit: successorem-
4 que imperii Attalum Philometora reliquit. Mortuo de-
nique Philometore Aristonicus regno Asiae occupato,
bellum cum Romanis gessit, quo captus est.

PROLOGUS LIBRI XXXVII.

1 Septimo et tricesimo volumine continentur haec: Re-
petitis regum Ponticorum originibus, ut ad ulti-
mum Mithridatem Eupatora series imperii deducta sit:
2 Atque ut ingressus ille regnum subegit Pontum et Pa-
phlagoniam, priusquam in bella Romana descendit.
3 Dictaeque in excessu regum Bosporanorum et Colchorum
origines et res gestae.

PROLOGUS LIBRI XXXVIII.

1 Octavo et tricesimo volumine continentur haec: Ut
Mithridates Eupator occiso Ariarathe Cappadoci-
am occupavit; victoque Nicomede et Malthino Bithy-
2 niam. Ut mortuo Ptolemaeo Philometore frater eius
Physcon accepto regno Aegypti seditione populi, deinde
bellum cum uxore suâ Cleopatrâ et cum rege Syriae
3 Demetrio habuit. Inde repetitum, ut Demetrius cap-
tus sit a Parthis, et frater eius, victo in Syriâ Try-
phone, bellum Parthis intulerit, qui cum exercitu
suo deletus est.

PROLOGUS LIBRI XXXIX.

1 Nono et tricesimo volumine continentur haec: Ut
extincto a Parthis Antiocho Sidete, frater eius De-
metrius dimissus regnum Syriae recepit; subornatoque
in bellum adversum eum Alexandro Zebinnâ interiit:
filiusque Antiochus Grypos, victo Zebinnâ regnum oc-
2 cupavit. Dehinc cum fratre suo Antiocho Cyziceno
bel-

XXXVI. 3. *Cenostracas)* nomen ex falsâ distinctione depravatum: unde elicit Longervaeus *Caenos, Thracas,* Is. Vossius, *Thynòs Thracas.*
4. *Aristonicus* addidi cum Bong. et Longervaeo, qui quidem posterior ex uno cod. praeterea post *Romanis* inserit *consulibus.* Eidem illi Bongarsio debes correct. *quo captus est,* quam cum Modio et Gron. recepi pro corrupto: *quâ pactus est.*

XXXVIII. 2. *seditione)* Freinsh. corrigit *seditionem.* Non enim seditione populi, sed successione fraternâ accepit regnum. At *habuit* seditionem populi, ut deinde bellum uxoris.
3. Verba: *et frater eius - Parthis,* pro quibus in vulg. legitur solum *bellumque,* addidi cum Gron. e codd. Vatic. et uno Lugd.

XXXIX. 2. *cum fratre suo)* Antiochus hic IX, Philopator, Cyzicenus non frater fuit Antiochi VIII, Grypi. Cyzicenus enim Anti-

bellum in Syriâ Ciliciâque gessit. Ut Alexandriae mortuo rege Ptolemaeo Physcone, filius eius Ptolemaeus Lathurus accepto regno expulsus est a matre in Cyprum; et in Syriâ bello petitus ab eâdem, suffecto in locum eius Alexandro, donec occisâ per Alexandrum matre recepit Aegypti regnum. 3
Ut post Lathurum filius Alexander regnarit, expulsoque eo suffectus sit Ptolemaeus Nothus. 4
Ut Syriam Iudaei et Arabes terrestribus latrociniis infestarunt: 5
mari Cilices piraticum bellum moverunt, quod in Ciliciâ Romani per Antonium gesserunt. 6
Ut in Syriâ post mortem regis occuparint imperium. 7

PROLOGUS LIBRI XXXX.

Quadragesimo volumine continentur haec: Ut mortuo Grypo rege, Cyzicenus cum filiis eius bello congressus, interiit. 1
Hi deinde a filio Cyziceni Eusebe interfecti: extinctâque regum Antiochorum domo, Tigranes Armenius Syriam occupavit. 2
Cui mox victo Romani abstulere eam. 3
Ut Alexandriae post interitum Ptolemaei Lathuri substituti sunt eius filii: alteri data Cypros, cui P. Claudii rogatione Romani abstulerunt eam; alter seditione exagitatus Alexandriâ Romam profugit: belloque per Gabinium gesto recepit imperium: quo mortuo successit filius, qui cum sorore Cleopatrâ certamine sumto, et Pompeium magnum in- 4

tiochi Sidetis filius fuit; Grypus autem Demetrii. Erant igitur fratres patrueles, cum Demetrius et Antiochus Sidetes, horum patres fuissent fratres.

3. *Alexandro donec)* sic bene h. l. correxit Longervaeus pro corrupto *Alexandrone*. Duo codd. Lugd. addunt *fratre*, bene.

7. Longervaeus ex historiâ h. locum ita restituit: *ut in Syriâ Antiocho* (XII. a. 667-69) occiso Arabes etc.

XXXX. 4-5 Res, quas epilogus attingit, Aegyptiacas Iustinus ne verbo quidem attigit.

Est autem Cyprus data Ptolemaeo Notho, quo morte voluntariâ a. 695 absumto Romani hanc occuparunt misso huc Catone rogatione a P. Clodio tribuno pl. latâ.

Alter (Ptolemaeus *Auletes*), post Ptolemaeum Alexandrum II. a. 673 ab Alexandrinis occisum et Ptolemaeum Alexandrum III, qui Lathuri se filium ferens 673-88 regnarat et pulsus in Tyro a. 689 obierat, Auletes, inquam, a. demum 690 per Caesarem ingenti pecuniâ corruptum (Sueton, in Caes. 54, 4) regno potitus pellitur a. 696; diuque regis causâ per factiones Romae tractâ (vid. Cic. epist. ad div. I, iisque argumentum a me praemissum) tandem a Gabinio, Syriae proconsule reducitur.

interfecit, et bellum cum Caesare Alexandriae gessit.
5 Ut successit eius soror regno Cleopatra, quae illigato in amorem suum M. Antonio, belli Actiaci fine extinxit regnum Ptolemaicorum.

PROLOGUS LIBRI XXXXI.

1 Uno et quadragesimo volumine continentur res Par-
2 thicae et Bactrianae. In Parthis, ut est constitu-
3 tum imperium, per Arsacem regem. Successores deinde eius Artabanus, et Tigranes cognomine Deus:
4 a quo subacta est Media et Mesopotamia. Dictusque
5 in excessu Arabiae situs. In Bactrianis autem rebus, ut a Diodoto regnum constitutum est: deinde quo rege pugnante Scythicae gentes Sarancae et Asiani Bactra
6 occupavere et Sogdianos. Indicae quoque res additae, gestae per Apollodotum et Menandrum reges eorum.

PROLOGUS LIBRI XXXXII.

1 Secundo et quadragesimo volumine continentur Parthi-
2 cae res. Ut praefectus Parthis Apraeteus Mesenis bellum intulit: utque in Babylonios et Seleucienses saeviit, utque Phraati succeffit rex Mithridates cognomi-
3 ne Magnus, qui Armeniis bellum intulit. Inde repe-
4 titae origines Armeniorum, et situs. Ut varia complurium regum in Parthis successione, imperium acce-

Huic a. 703 mortuo qui successit filius Ptolemaeus Dionysius Pompeium, qui pugnâ Pharsalicâ victus a Caesare huc confugerat a. 705, occidit, ipse in Nilo perit (Caes. b. Alex. 31, 6). Iam Caesar victor a. 706 eius fratri minori, Ptolemaeo puero et huius sorori Cleopatrae regnum tradit (Caes. de b. Alex. 33), quae hoc fratre a. 713 a se occiso, et Arsinoe sorore a. 714 ab Antonio interemtâ regnavit, ab a. inde 716 Antonii uxor post pugnam Actiacam, quâ cum marito ab Octaviano a. 722 est victa, ipsa se a. 723 interemit, cui superstes esse noluit Antonius homo perditissimus.

XXXXI. 3. ex historiâ *Mithridates* (580-617) est repon. pro *Tigranes.*

5. *Sarancae*) Longerv. corr. *Saracaucae*. Saraca autem Ptolemaeo auctore fuit Sarmatiae Asiaticae urbs.

Asiani) Modius rec. Bongarsii coniecturam *Arriani*. Ariaces autem sunt populus et Indiae et Scythiae.

6. Longervaeus historiâ duce ita h. l. corrigit et supplet: ex *Apollodoro*, *gestae per Menandrum* et Eucratidam *reges eorum.*

XXXXII. 2. *Apraeteus*) Vales. in Diodor. Exc. p. 58 et Longerv. ex h. nomine corrupto eruunt: *a Phraate Himerus*; ut Himerus a Phraate Parthis praefectus intulit bellum Mesenis (Meseniis, Me-

cepit Orodes, qui Crassum delevit et Syriam per filium Pacorum occupavit. Illi successit Phraates, qui 5
et cum Antonio bellum habuit, et cum Tiridate. Additae res Scythicae. Reges Tocharorum Asiani, in- 6
teritusque Sarducarum.

PROLOGUS LIBRI XXXXIII.

Tertio et quadragesimo volumine continentur origines (priscorum) Latinorum, situs urbis Romae: et res usque ad Priscum Tarquinium. Origines (deinde) Liguriae et Massiliensium res gestae.

PROLOGUS LIBRI XXXXIV.

Quarto et quadragesimo volumine continentur res Hispanicae et Punicae.

Mesene autem Stephano auctore est et insula a Tigride flumine formata, et regio inter Tigridis ostia.

Seleuc. - *Phraati* ita ex coniecturâ Longervaeus et ex Ms. Vales. l. l. h. 4. restituerunt, qui vulgo prave distinctus et corruptus sic legitur: *Seleucinisse, victusque Phyratis*

6. *Tocharorum* corr. Longerv. pro *Thoclarorum.* Idem ut supra 41, 5 h. l. vult *Saracancorum.*

PRAEFATIO IUSTINI.

Cum multi ex Romanis, etiam consularis dignitatis viri, res Romanas Graeco peregrinoque sermone in historiam contulissent: sive aemulatione gloriae, sive varietate et novitate operis delectatus, vir priscae eloquentiae *Trogus Pompeius*, Graecas et totius orbis historias Latino sermone composuit, ut, cum nostra Grae-

multi - viri) in his A. Albinus, cs. a. u. 602, de quo plura dixi ad Cic. Brut. 21, 2; L. Cincius, de quo Dionys. Halic. 1, 6; C. Iulius senator, de quo Liv. epit. 53; L. Lucullus, cs. a. u. 679, de quo Cic. acad. 2, 1; atque Cicero, qui commentarium consulatus sui (a. u. 690) graece compositum ad Atticum suum misit a. 693, ut ipse scribit ad Att. 1, 19.

peregrinoque) ergo peregrino, non Romano.

aemulatione gloriae) supple ex seq. *delectatus*, simile participium *ductus*, *impulsus*, sive illorum gloriam (laudem) aemulatus.

Pompeius) de quo proleg. I.

aggressus) hoc participium cohaeret cum praec. *composuit* ita: composuit historias, et ita aggressus est rem. Distinxi igitur *possent* commate non, ut ceteri editores, colo.

magni) aptius hoc, quam quod plures edd. habent, *magnam*. Quamquam enim ut alibi *vir* dicitur *magnus*, *summus* domi bellique, sic et h. l. *res* dici potest *magna* animi; res tamen h. l. non ipsa ostendit animum suum, sed animum historici. Recte igitur dici potest scriptor aggressus rem magni animi (quae significat magnum ipsius animum), et *corporis* (quae ostendit, corpus quoque par fuisse huic oneri ferendo, tot tantisque voluminibus excerpendis). Hic igitur sensus commodus sane cum his verbis insit, corpusque animo recte opponatur; Herculea praeterea audacia succreverit ex insigni corporis robore: non video, cur lectionem aliquot Mss. et edd. Iunt. et Ald. *operis*, quae et Gronovio avo in mentem venerat, Vorstius, Faber et Graevius praetulerint. Atque Gronovius quidem *rem magni operis* explicat rem, quae vario et multo opere constat; opus autem *Bauwerk*, *Bau*, cl. Sueton. in Caes. 28. Aug. 29. Tib. 47; spec.

Graece, Graeca quoque noſtrâ linguâ legi poſſent, prorſus rem magni et animi ei corporis aggreſſus. Nam 2
cum plerisque auctoribus, ſingulorum regum vel populorum res geſtas ſcribentibus, opus ſuum ardui laboris videatur: nonne nobis Pompejus Herculeâ audaciâ orbem terrarum aggreſſus videri debet, cuius libris omnium ſeculorum, regum, nationum, populorumque res geſtae continentur? Et quae hiſtorici Graeco- 3
rum, prout commodum cuique fuit, inter ſeſe gregatim occuparunt, omiſſis, quae ſine fructu erant, ea omnia Pompeius diviſa temporibus, et ſerie rerum digeſta compoſuit. Horum igitur quatuor et quadra- 4
ginta voluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in Urbe verſabar, cognitione quaeque digniſſima excerpſi; et omiſſis his, quae nec cognoſcendi volupta-

te

ſpec. *Kriegsbaue, Belagerungswerke*, cl. Caeſ. de b. g. 7. 70. 1. cl. 2. 69, 4. Sic et Sueton. in Caeſ. 35, 1. Liv. 21, 57. 6, ubi eſt: hoſtem maximis operibus obſidere, et emporium maximo opere munitum. Hinc ut Curt. 7, 13 dicit: magni operis eſt voraginem vaſtam explere, ſic Plin. 35, 10 corpora pingere eſt magni operis, et Liv. praef. 4: *res eſt immenſi operis* eodem plane, quo h. l., rerum contextu, ergo *Arbeit, Mühe, Anſtrengung*, cl. Quintil. 1, 4. 5. Ovid. pont. 4, 8. 74. Quae quidem omnia loca ut lectionem *operis* per ſe non incommodam eſſe evincunt, ſic h. l. *corporis* aptiorem eſſe, oſtendit, ut dixi, oppoſitum *animus*. Eodem ſpectat §. 2. *arduus labor*, et, ut ſupra iam dixi, *Herculea audacia*.

2. *nonne.-debet*) nonne, ut Hercules ille audaciſſimus terrarum orbem domuit, ſic par eſt nos ſtatuere, Pompeium orbem terrarum aggreſſum eſſe, i. e. Herculis inſtar audacem totius terrarum orbis hiſtoriam amplexum eſſe. De illa verbi *debet* vi cf. Cic. ad div. 6, 6 12: 4, 5. 10.

3. *gregatim*, *Heerden- oder Stückweiſe*, i. e. *ſegregatim*, quam illius gloſſam habet ed. Rom. probatam Gronovio nepoti, ut *ſegregati*, q. e duobus Mſſ. dedit Bong.

omiſſis - erant) ita ut, quae ſine fructu erant, omitterent. Referenda igitur ſunt haec verba ad hiſtoricos Graecorum docente nos contextu, non, ut Oſtertag intellexit, ad Pompeium, vertens: *mit kluger Auswahl des Nüzlichen ſtellt er dis groſſe Feld der Geſchichte unſrer Betrachtung dar.* Gronovius igitur avus recte illud ſtatuens, ſimulque Graecos carpi putans coniicit *admiſtis* pro *omiſſis*, laudans Ciceronis verba: Graeci ut ingenio excelluerunt, ita non ſemper adhibuerunt iudicium.

Quae temporibus diviſa ſunt, illa Pompeius rerum ſerie digeſſit e. compoſuit: quod maiori laudi eſt ſcriptori, quam quod aliae edd. habent, *congeſta*.

4. *verſabar*) hoc praetuli alteri *verſabamur*, cum ſequatur ſingularis *excerpſi*, *feci*.

graeca (alii *graece*) *didiciſſent*, indeque hiſtorias graecâ linguâ conſcriptas cognoviſſent.

5.

te iucunda, nec exemplo erant necessaria, breve veluti florum corpusculum feci: ut haberent, et qui Graeca didicissent, quo admonerentur, et qui non didicissent, quo instruerentur. Quod ad te, non tam
5 dicissent, quo instruerentur. Quod ad te, non tam cognoscendi, quam emendandi causâ transmisi: simul ut et otii mei, cuius et Cato reddendam (operam)
6 putat, apud te ratio constaret. Sufficit enim mihi in hoc tempore iudicium tuum, apud posteros, cum obtrectationis invidia decesserit, industriae testimonium habituro.

5. *ad te*) addunt edd. Rom. et Ald. *Imperator Antonine*, quae est sine dubio glossa eorum, qui Nostrum confundebant cum Iustino Martyre. Vide proleg. I. c. nr. 18.

non tam) MSS. aliquot addunt *non t. s. c. magis*, quod tuentur Vorstius et Vossius pater deleto *τῳ tam*. Sensus utriusque lectionis est idem; non tam ut tu inde res tibi incognitas cognosceres, quam potius ut opus meum emendares.

operam inclusi uncis. Quid enim sibi vult *operam reddere otii?* Hinc edd. Bong. et Colon. dederunt *rationem* probante Fabro. Idem autem vocabulum cum paulo post sequatur, temere hic inde repetitum videtur. Illud tamen Graevius ita explicat: *opera otii* est opus in otio elucubratum, quam bene auctor otio suo sit usus, declarans: *reddere* autem est *edere*. Sensus igitur, quem eruit Graevius, est hic: Cato putat edendum esse opus in otio elucubratum. Esse debet potius hic: simul ut constaret apud te (exstaret apud te a me constituta) ratio otii mei, cum et Cato ille Censorius otii *sui* rationem reddendam putarit.

Cato autem dixerat: clarorum virorum atque magnorum non minus otii, quam negotii rationem exstare oportet.

Aut si mavis, transpone cum Meinekio verba: redd. *rationem* putat, a. te *opera* c.

6. *iudicium tuum*) sententia tua eo mihi honorificentior, quo maior est tua iudicii auctoritas.

mibi - babituro) cum habiturus sim apud posteros testimonium industriae, s. posteri sint testaturi, me non levem industriam adhibuisse in Trogo excerpto, cum vivo mihi sit verendum, ne quid obtrectatores invidi de hac laude mihi detrahant.

IUSTINI
HISTORIARUM
EX
TROGO POMPEIO
LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Principio rerum, gentium nationumque imperium penes reges erat: quos ad fastigium huius maiestatis non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat. Po- 2
pulus nullis legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant. Fines imperii tueri ma- 3
gis, quam proferre, mos erat: intra suam cuique

LIB. I. c. 1.

C. 1-3. hausit Noster ex Ctesiâ apud Diodor. 2, 1-28, et quidem de Nino c. 1-3; de Semiramide c. 4-20; de Ninyâ et Sardanapalo c. 21-28.

1. *reges*) qualis enim in singulis familiis paterfamilias fuit, talis in pluribus familiis congregatis rex fuit. Qui quam pusillus ab initio rerum fuerit, ostendunt plura exempla, v. c. Gen. 14, 8-16. Iud. 1, 5-7: 1 Sam. 6, 4; atque ipsa Peloponesus Troiani belli temporibus in plura regna divisa, et Thessalia iisdem temporibus decem regibus parens auctore Strabone 9. pag. 658

provehebat) quod quidem vides in Nimrode, Noachi pronepote, quem venatorem validum indeque fortiter suos a feris defendentem, primum regnasse tradit Moses Gen. 10, 8; nec non in Deioce, quem iustitiâ et prudentiâ excellentem a Medis suis regem circa a. u. 53 electum fuisse tradit Herodotus 1, 96-98.

2. *arbitria - erant*) Vides hoc, ut solum hos tres ceteris missis proferam, tum in Spartanorum et Atheniensium civitatibus, quibus

que patriam regna finiebantur. Primus omnium
a. m. 4 *Ninus*, rex Assyriorum, veterem, et quasi avi-
1808 tum gentibus morem, novâ imperii cupiditate
5 mutavit. Hic primus intulit bella finitimis, et ru-
des adhuc ad resistendum populos, ad Libyae ter-
6 minos usque perdomuit. Fuere quidem temporibus
a. m. antiquiores, *Sesostris* Aegypti, et Scythiae rex *Ta-*
300 *naus*: quorum alter in Pontum, alter usque Aegyp-
tum

bus ante Lycurgum (ante u. c. 130) et Solonem (a. u. 161) paulo post Draconem (a u. 131) nullae erant leges certae (infra 2, 7. 3), tum in Romanorum republicâ, quae a. demum 300 legum tabulas duodecim accepit Liv. 3, 31-33.

4. Auctor noster cum c. 2, 13. Assyrios imperium Asiae 1300 annis tenuisse dicat; ergo a Nino hoc ad Sardanapalum usque, ultimum Assyriorum, siue Arbacem, primum Medorum regem totidem annos numeret; hic autem Medus assignandus sit anno m. 3108, siue a. 122 ante u. c.: Nini initium ponendum est a. m. 1808.

Quo fere eodem modo Gatterer a Nimrode initium capiens Assyriorum imperium profert ad Alexandrum usque, ab a. inde m. 1800 ad a. usque 3600, per 1800 annorum spatium.

Herodotus contra (1, 95) Assyrios Asiae superioris imperium non nisi per annos 520 tenuisse tradit, ergo ab a. fere 39 post Troiam euersam, ad a. usque u. c. 42. Atque huius quidem Semiramis non nisi quinque generationibus floruit ante Nitocrin, uxorem Labyneti a Cyro deuicti 1, 184-85 cf. c. 77; ergo Romulo aequalis.

gentibus) avitum gentibus, i. e. ab avis inde gentibus solitum. Sic firmiter stat *gentibus* a Bong. e codd. lect. *gentilibus* emendatum. Vulgo legitur *gentium*.

5. *ad Lib. term. usque*) hunc verborum ordinem constitui, secutus Bong. et Ald. pro vulg. *t. u. L.* omisso *ad*.

6. *antiquiores*) Sesostrim quidem 1500 annis antiquiorem Nino facit Noster infra 2, 3. 18. cl. §. 8. Aetas autem ipsius non minus quam res gestae fabulis involutae certo definiri non possunt, quamquam Usserus ad a. m. 2594 statuit hunc filium Amenophis illius, qui in mari rubro periit, ergo a. m 2513 regnare coepit; Reiz contra ad Herodot. 2, 102 (ubi ad c. usque 110 de hoc rege auctor exponit) mortuum hunc regem statuit a. m. 2713 (87 ante Troiam euersam). Longe autem seriorem eundem facit Marsham in can chr. pag 22. secutus Iosephum (antiq. 8, 4), eundem hunc statuens cum Sesako, qui Hierosolymis captis templum expilavit 1 Reg 14, 26, anno Rehabeami quinto, i. e. a. m. 3013 (213 post Tr. captam). - Diodorus autem, de huius rebus gestis exponens (1, 53-58), non magis certam huius regis aetatem constituit, dicens, multis aetatibus post huius filium regnasse Amasim c. 60, a cuius successore Mende c. 61 quinque aetates numerat ad Protea, Troianis temporibus aequalem c. 62. Tanaus autem idem forsan est cum Targitao, quem Herodot. 4, 5 primum Scytharum regem facit, circa a. m. 2470 (330 ante Troiam euersam).

tum excessit. Sed longinqua, non finitima, bella 7 gerebant; nec imperium sibi, sed populis suis gloriam, quaerebant; contentique victoriâ, imperio abstinebant. Ninus magnitudinem quaesitae dominationis continuâ possessione firmavit. Domitis igitur proximis, cum accessione virium 8 fortior ad alios transiret, et proxima quaeque victoria instrumentum sequentis esset, totius Orientis populos subegit. Postremum illi bellum 9 cum *Zoroastre* rege Bactrianorum fuit; qui primus dicitur artes magicas invenisse, et mundi principia, siderumque motus diligentissime spectasse. Hoc occiso, ipse decessit, relicto impu- 10 *a. m.* bere adhuc filio *Ninyâ*, et uxore *Semiramide*. 1860

CAP. II. Haec nec immaturo puero ausa tradere imperium, nec ipsa palam tractare, tot ac tantis gentibus vix patienter uni viro, nedum feminae pariturис, simulat se pro uxore Nini, filium; pro feminâ, puerum. Nam et statura 2 utrique mediocris, et vox pariter gracilis, et lineamentorum qualitas matri ac filio similis. Igitur brachia ac crura velamentis, caput tiarâ 3 tegit: et ne novo habitu aliquid occultare videretur, eodem ornatu et populum vestiri iubet: quem morem vestis exinde gens universa tenet. Sic primis initiis sexum mentita, puer esse cre- 4 dita est. Magnas deinde res gessit: quarum am- 5 plitudine ubi invidiam superatam putat, quae sit, fatetur, quemve simulasset. Nec hoc illi 6 dignitatem regni ademit, sed admirationem auxit; quod mulier non feminas modo virtute, sed

7. *imperio* (gentium devictarum) *abst.*, gentibus devictis imperare nolebant.

8. *instrum. seq.)* via esset ducens ad sequentem victoriam. Proximos autem illos nominat Diodorus (2, 1-2) Babylonios, Armenios, Medos et intra 17 annos omnes Asiae populos ad Tanaim usque et Nilum. Zoroastrem ipsum aggressus est, Ctesiâ apud Diodorum (2, 5) referente, 1,910,000 militibus, 10,600 curribus falcatis.

9. de *Zoroastre* adi scriptores historiae philosophiae.

10. *uxore)* filiam dicit Conon apud Photium pag. 427. cl. not. ad §. 1.

C. II.

1. *patienter uni viro)* Msf. *parentibus viro*, q. praefert Scheffer.

4. *puer esse*) *esse*, q. deest in quinque edd. antiquioribus, omissi ob ingratum, quem efficit sonum: *esse* credita *est*.

7 sed etiam viros, anteiret. Haec Babyloniam
condidit, murumque urbis cocto latere circum-
dedit, arenae vice, bitumine interstrato; quae
materia in illis locis passim e terrâ exaestuat.
8 Multa et alia praeclara huius reginae fuere. Si-
quidem non contenta acquisitos a viro regni ter-
minos tueri, Aethiopiam quoque imperio ad-
9 iecit. Sed et Indiae bellum intulit; quo prae-
ter illam et Alexandrum Magnum nemo intra-
10 vit. Ad postremum cum concubitum filii pe-
a. m. tisset, ab eodem interfecta est, duo et quadra-
1902 11 ginta annos post Ninum regno potita. Filius
eius Ninyas contentus elaborato a parentibus im-
perio, belli studia deposuit, et veluti sexum
a. m. cum matre mutasset, raro a viris visus, in fe-
1940 12 minarum turbâ consenuit. Posteri quoque eius,
id

7. Babylonem ipsam, eiusque magnitudinem, pulchritudinem, fossam, murum, domos, vias, templa accuratius describit Herodot. 1, 178-87. cl. Diodr. 2, 7-10.

Ninum autem, siue Niniven Ninus antea iam condiderat. Diodor. 2, 3. extr.

8. *Aethiop.)* cf. Diodor. 2, 14. qui idem de hac terrâ exponit 3, 1-48.

9. *Indiae*) adi ind. et cf. Diodor. 2, 16-19. qui idem de hac terrâ exponit 2, 35-42.

10. Conone autem ap. Photium pag. 427 referente cum clam et ignara coiisset cum illo; re cognitâ nupsit ei: et ex eo inde tempore dicitum Medis ac Persis fuisse ille addit commisceri matribus. Aliter Diodorus 2, 20.

12. *posteri.*) quorum nomina ex Castore Rhodio servavit Eusebius haec:

1. Ninus regnavit	52.	16. Ascatades regn.	40.
2. Semiramis	42.	17. Amyntes	45.
3. Ninyas	38.	18. Bel-ochus	25.
4. Arius	30.	19. Bellepares	30.
5. Aralius	40.	20. Lamprides	32.
6. Bal-aeus	30.	21. Sosares	20.
7. Armamithres	38.	22. Lampares	30.
8. Bel-ochus	35.	23. Panyas	45.
9. Bal-aeus	52.	24. Sosarmus	19.
10. Altadas	32.	25. Mithraeus	27.
11. Mamythus	30.	26. Tautanes	32.
12. Manchaleus	30.	27. Teutaeus	40.
13. Sphaerus	20.	28. Thineus	30.
14. Mamylus	30.	29. Dercylus	40.
15. Sparaethus	40.	30. Eupales	38.
31. Laosthenes regnavit	45.	34. Ophratenes regn.	50.
32. Pertiades	30.	35. Ocrazapes	42.
33. Ophrataeus	20.	36. Sardanapalus	20.
			1239.

id exemplum secuti, responsa gentibus per internuntios dabant. Imperium Assyrii, qui postea Syri dicti sunt, mille trecentis annis tenuere. 13

a. m. 1808. 3108.

Cap. III. Postremus apud eos regnavit *Sardanapalus*, vir muliere corruptior. Ad hunc videndum (quod nemini ante eum permissum fuerat) praefectus ipsius, Medis praepositus, nomine *Arbaces*, eum admitti magna ambitione aegre obtinuisset, invenit eum inter scortorum greges purpuram colo nentem, et muliebri habitu, cum mollitiâ corporis, et oculorum lasciviâ omnes feminas anteiret, pensa inter virgines partientem. Quibus visis, indignatus tali fe- 3

ante u. c. 2 122.

ant, ut ipse vult, 1240, cum Noster numerum ponat rotundum annorum 1300: Ctesias autem apud Diodor. 2, 21 non nisi 30 reges numerans regnum durasse tradit annos 1360; Velleius Paterculus (1, 6, 1-2) alios auctores secutus 33 reges numerans regni finem statuit a. ante u. c. 88, i. e. a. m. 3142. Idem cum regnum annos 1070 stetisse tradat; huius initium assignandum statuit anno m. 2072; Xanthus denique apud Laërt. praef. §. 2. cum Zoroastrem (c. 1, 9) 600 annis ante Xerxem vixisse referat, Ninum huic aequalem apponit anno m. 2900. Herodotus contra (1, 95) Assyrios Asiae superioris imperium ad Medorum defectionem per annos 520 tenuisse tradit; ergo ab a. m. 2839 (siue 39 a. post Troiam eversam) ad a. usque 3272 (42 a. u.): annis autem aliquot praeterlapsis regem a Medis electum fuisse Deiocem, prudentiâ et iustitiâ illustrem. Cf. not. ad c. 1, 4 et 6, 15.

Cetera vide ad c. 4, 1.

13. *Assyrii - Syri*) utrosque et a Graecis et a Latinis saepius confundi, multi ostenderunt; *Syrorum* autem nomen longe recentius esse, inuuit ipsum nomen huic genti inditum, cum Homero (il. 2, 783) nominentur *Arimi*, a metropoli Tyro, Hebraeis Zur, Occidentalibus pronunciatâ tum Zuros, Syros, tum Turos, Tyros. *Assyrii* autem a Mose appellantur filii (posteri) Assuris, qui Semi filius est, Noachi nepos Gen. 10, 22.

c. III.

1. *Sardanapalus*) Exstat in hunc virum effeminatum mollitieque diffluentem nobile Choerili epigramma in anthol. gr. vol. 1, pag. 117 ed. Iacobs. cl. Cic. Tusc. 5, 35, fin. 2, 32, 7. Plutarch. de fort. Alex. c. 3. Cf. et Diodor. 2, 23.

2. *Arbaces*) hoc nomen recepi e margine ed. Colon., cum ita hoc nomen a ceteris scriptoribus scribatur, in Mss. autem et edd. varietur *Arbacus*, *Arbatus*, *Arbactus*.

feminae tantum virorum subiectum, tractantique lanam ferrum et arma portantes parere; progressus ad socios, quid viderit, refert: negat se ei parere posse, qui se feminam malit es-
4 se, quam virum. Fit igitur coniuratio: bellum Sardanapalo infertur, quo ille audito, non, ut vir, regnum defensurus, sed, ut metu mortis mulieres solent, primo latebras circumspicit;
5 mox deinde cum paucis et incompositis in bel-
6 lum progreditur. Victus in regiam se recipit; ubi exstructâ incensâque pyrâ et se et divitias suas in incendium mittit, hoc solo imitatus vi-
7 rum. Post hunc rex constituitur interfector eius Arbaces, qui praefectus Medorum fuerat. Is imperium ab Assyriis ad *Medos* transfert.

a. u. 166 Cap. IV. Post multos deinde reges, per ordinem successionis, regnum ad *Astyagen* de-
2 scendit. Hic per somnum vidit ex naturalibus filiae, quam unicam habebat, vitem enatam,
3 cuius palmite omnis Asia obumbraretur. Consulti harioli, ex eâdem filiâ nepotem ei futurum, cuius magnitudo praenuntietur, regnique ei amissionem portendi, responderunt. Hoc

6. *ubi*) pro *et* dedi cum Graevio et Abr. Gronovio ex tribus codd. et ed. Iunt.

c. IV.

1. *per ordinem successionis*) *Deioci* autem illi (vid. ad c. 2, 12) Herodoto auctore (1, 95-129) successit, cum ille annos 53 regnasset ab a inde u. c. 53-106.

2) filius *Phraortes* r. a. 22; ergo a. u. 106-28;
3) filius *Cyaxares* r. a. 40; ergo a. u. 128-168;
4) filius *Astyages* r. a. 35; ergo a. u. 168-203.

Stetit igitur Medorum regnum per a. 150, aut, ut ille vult c. 130. per a. 128, quibus si addideris annos Scytharum imperii 28 c. 106, efficiuntur a. 156.

Ctesias autem, quem secutus Diodorus (2, 24-28. 32-34) de Medorum rebus exponit, *Arbaci* (a m. 3108 c. 2, 13) successisse tradit post r. 28 a. *Mandaucen* r. 50 a; *Sosarmum* r. 30; *Artycam* r. 50; *Arbianen* r. 22; *Artaeum* r. 40; *Artynen* r. 22; *Astibaram* r. 40, cuius filius fuerit *Aspadas* s. Astyages. Annorum autem summa inde ab Arbace ad hunc usque 286 superiori illi anno 3108 addita efficit annum 3394, sive a. u. 164, quo Astyages regnare coeperit. Cf. infra c. 6, 15.

2. confer Herodotum latius suo more de his exponentem 1, 107-129, cum Nostri breviore narratione c. 4-6. Filiam idem ille nominat Mandanen 1, 107.

Hoc reſponſo exterritus, neque claro viro, ne- 4
que civi filiam, ne paterna maternaque nobili-
tas nepoti animos extolleret, ſed ex gente, ob-
ſcurâ tunc temporis, Perſarum, *Cambyſi*, me- a. u.
diocri viro, in matrimonium tradidit. Ac ne 5 181
ſic quidem ſomnii metu depoſito, gravidam ad
ſe filiam arceſſit, ut ſub avi potiſſimum oculis
partus necaretur. Natus infans datur occiden- 6 182
dus *Harpago*, regis amico et arcanorum par-
ticipi. Is veritus, ſi ad filiam, mortuo rege, 7
veniſſet imperium, quia nullum Aſtyages virilis
ſexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem,
quam a patre non potuiſſet, a miniſtro exige-
ret, paſtori regii pecoris puerum exponendum
tradit. Forte eodem tempore et ipſi paſtori fili- 8
us natus erat. Eius igitur uxor, auditâ regii 9
infantis expoſitione, ſummis precibus rogat, ſibi
afferri oſtendique puerum. Cuius precibus fati- 10
gatus paſtor, reverſus in ſylvam, invenit iuxta
infantem canem feminam, parvulo ubera prae-
bentem, et a feris alitibusque defendentem.
Motus et ipſe miſericordiâ, quâ motam etiam 11
canem viderat, puerum defert ad ſtabula, eâ-
dem cane anxie proſequente. Quem ubi in ma- 12
nus mulier accepit, veluti ad notam puer allu-
ſit: tantusque in illo vigor, et dulcis quidam
blandientis riſus apparuit, ut paſtorem uxor
ultro rogaret, (quo ſuum partum pro illo ex-
poneret) permitteret (que) ſibi, ſive fortunae
ipſius, ſive ſpei ſuae puerum nutrire. Atque 13
ita permutatâ ſorte parvulorum, hic pro filio
paſtoris educatur; ille pro nepote regis expo-
ni-

4. *mediocri viro*) mediocris conditionis viro, aut potius Perſarum praefecto, ſiue ſatrapae (c. 3. 2), cum eſſet e gente Achaemenidarum (Herodot. 1, 125). Atque hic ipſe auctor nominat hunc virum bonae familiae, morum autem lenium 1, 107: unde ap. Diodor. 9. fr. 14 format filium βασιλικῶς παιδεύων.

12. *uxor rogat paſtorem*, (ut) *ſibi* (uxori) *permittat puerum nutrire ſiue fortunae ipſius* (pueri), i. e. in ſpem fortunae huius pueri, cum, quod poſtea vere evenit, ſperaret, fore, ut ad fortunam, quâ natus erat, regiam revocetur; *ſiue ſpei ſuae*, ſiue quod ipſa ſperare poſſet optima quaevis a puero ad faſtigium regium evecto.

14 nitur. Nutrici *Spaco* postea nomen fuit, quia canem Persae sic vocant.

CAP. V. Puer deinde cum inter pastores
2 esset, *Cyri* nomen accepit. Mox rex inter ludentes forte delectus, cum per lasciviam contumaces flagellis cecidisset, a parentibus puerorum querela est regi delata, indignantibus, a
a. u. servo regio ingenuos homines servilibus verberi-
192 3 bus affectos. Ille arcessito puero et interrogato, cum, nihil mutato vultu, *fecisse se ut regem*, respondisset, admiratus constantiam, in memori-
4 am somnii responsique revocatur. Atque ita cum et vultus similitudo, et expositionis tempora, et pastoris confessio convenirent, nepotem agno-
5 vit. Et quoniam defunctus sibi somnio videretur, agitato inter pastores regno, animum minacem
6 duntaxat in illo fregit. Ceterum Harpago amico suo infestus, in ultionem servati nepotis, filium eius interfecit, epulandumque patri tradi-
7 dit. Sed Harpagus ad praesens tempus dissimulato dolore, odium regis in vindictae occasio-
8 nem distulit. Interiecto deinde tempore, cum adolevisset Cyrus, dolore orbitatis admonitus, scribit ei, *ut ablegatus in Persas ab avo fuerit: ut occidi eum parvulum avus iusserit: ut beneficio suo servatus sit: ut regem offenderit: ut filium amiserit.*
9 Hortatur, *exercitum paret, et pronam ad regnum viam*

14. *Persae*) aut potius Medi. Herodotus enim 1, 110 tradit huic mulieri nomen fuisse Spaco *κατα την Μηδικην γλωσσαν. την γαρ κυνα καλεουσι Μηδοι σπακα.* Cf. ibid. c. 122.

c. v.

1. *esset*) edd. Ald. et Iunt. addunt *imperiosus*, et MS. Angl. *cum imperio usus esset*, bene, ut causa reddatur, cur *Cyri* nomen acceperit, cum aliud antea nomen gessisset referente Herodoto 1, 113. Kores autem notante Ctesia et Plutarcho Persis est Sol.

5. Cf. ind. in *defungi*, et de re Herodot. 1, 120, ubi Magi regem bono animo esse iubent et securum de Cyro, qui inter pastores *regnarit*, s. regnum agitarit, regnum egerit, rex fuerit.

animum - fregit) i. e. explicante Graevio, iram suam minacem si non erga Harpagum, saltem erga Cyrum compressit; aut potius explicante Dresigio, fregit tantummodo animum minacem in Cyro, i. e. Cyri cl. Herodt. 1, 115.

8. *ableg.*) edd antiquiores *relegatus*, probante Vorstio. bene. Cf. enim Caes. de b. g. 5. 30. 3. Cic. off. 3, 31. 6. Ovid. tr. 2, 137.

viam ingrediatur, Medorum transitionem pollicitus.
10 Epistola, quia palam ferri nequibat, regis custodibus omnes aditus obsidentibus, exenterato lepori inseritur, lepusque in Persas Cyro ferendus fido servo traditur: addita retia, ut sub specie venationis dolus lateret.

CAP. VI. Lectis ille epistolis, eadem somnio aggredi iussus est, sed praemonitus, ut, quem primum posterâ die obvium habuisset, socium coeptis assumeret.
2 Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus obvium habuit servum de ergastulo cuiusdam Medi, nomine *Soebarem*.
3 Huius requisitâ origine, ut in Persis genitum audivit, demtis compedibus, assumtoque comite, Persepolim regreditur.
4 Ibi convocato populo, iubet omnes praesto cum securibus esse, et sylvam viae circumdatam excidere.
5 Quod cum strenue fecissent, eosdem posterâ die apparatis epulis invitat.
6 Deinde, cum alacriores ipso convivio factos videret, rogat, *si conditio proponatur, utrius vitae sortem legant, hesternine laboris, an praesentium epularum? praesentium*, ut acclamavere omnes, ait: *Hesterno similem labori omnem vitam acturos, quoad Medis pareant: se secutos, hodiernis epulis.*
7 Laetis omnibus, Medis bellum infert.
8 Astyages meriti sui in Harpagum oblitus, summam belli eidem committit: qui exercitum acceptum statim Cyro per deditionem tradidit, regisque crudelitatem perfidiâ defectionis ulciscitur.
9 Quod ubi Astyages audivit, contractis undique auxiliis, ipse in Persas proficiscitur: et repetito alacrius certamine, pugnantibus suis, partem exercitus a tergo ponit, et tergiversantes ferro agi in hostes iubet; ac denuntiat suis, *ni vincerent, non minus*

nus

c. VI.

2. *Soebarem* dedi cum Is. Vossio, pro vulg. *Syb.*, cum sit gr. Οἰβαρης Ctesiae ap. Phot. pag. 107, et huiusmodi nominibus praeponi soleat litera s, ut Androcottus, Merdis, Osthanes, quos alii pronunciant Sand., Sm. et Sosth.,

8. *meriti sui* (c. 5, 6-7) *oblitus - committit*) quod ut minime est verisimile, ita Herodotus quoque refert 1, 127.

9. Cf. Diodor. 9. fr. 15, qui paulo aliter narrat,

nus fortes etiam post terga inventuros, quam a fron-
tibus viros: proinde videant, fugientibus haec, an
10 *illa pugnantibus acies rumpenda sit.* Ingens, post
necessitatem pugnandi, animus exercitui et vis
11 accessit. Pulsa itaque cum Persarum acies pau-
latim cederet, matres et uxores eorum obviam
12 occurrunt: orant, in proelium revertantur. Cun-
ctantibus sublatâ veste, obscoena corporis osten-
dunt, rogantes, *num in uteros matrum vel uxo-*
13 *rum velint refugere?* Hac repressi castigatione in
proelium redeunt: et factâ impressione, quos
14 fugiebant, fugere compellunt. In eo proelio
Astyages capitur: cui Cyrus nihil aliud quam
regnum abstulit: nepotemque in illo magis,
quam victorem, egit: eumque maximae genti
Hyrcanorum praeposuit, nam in Medos reverti
15 ipse noluit. Hic finis Medorum imperii fuit.
Regnaverunt annos CCCL.

a. u. 203 Cap. VII. Initio regni, Cyrus Soebarem
coeptorum socium, quem iuxta nocturnum vi-
sum ergastulo liberaverat, comitemque in om-
nibus rebus habuerat, Persis praeposuit, soro-
2 remque suam ei in matrimonium dedit. Sed ci-
vitates, quae Medorum tributariae fuerant, mu-
tato imperio, etiam conditionem suam muta-
tam arbitrantes, a Cyro defecerunt: quae res
multorum bellorum Cyro caussa et origo fuit.
a. u. 223 3 Domitis demum plerisque, cum adversus *Baby-*
lonios bellum gereret, Babyloniis rex *Lydorum*
Croesus, cuius opes et divitiae insignes eâ tem-
pe-

11. cf. Tacit. Germ. 8, 1.

15. *annos 350*) Astyages cum regnare desierit a. u. 203 (not. ad c. 4, 1); revolvimur ad annum 147 ante u. c., quo regnare coeperint Medi, cum ex Ctesiae, quem Diodorus sequitur, rationibus (vid. not. ad c. 4, 1) ab Arbace inde ad Astyagem usque non nisi 321 anni sint praeterlapsi: ut his detractis ab a. u. 203 revolvaris ad a. ante u. c. 118, aut, ut Gatterer in tabulis chronol. cum Petavio computat, a. 122, siue a. m. 3108.

Ceterum de *Medis*, quorum non nisi primum et ultimum regem Noster attigit, egerunt fusius Herodotus 1, 95-129 et Diodor. 2, 24-34.

C. VII.

3. De Babylone (1, 2. 7) ut fusius egit Herodotus, sic idem Babylonios ipsos eorumque regnum, quod Noster attingit, accuratius describit 1, 192-200, sicuti de urbis obsidione agit 1, 188-191.

opes et divitiae) de quibus multus est Herodotus 1, 29-33. et c. 50. 51. 54. 92. De bello Persico eiusque caussis 1, 73-76, nec non 77-85. de-

pestate erant, in auxilium venit: victusque iam
ac desolatus, in regnum refugit. Cyrus quo- 4
que post victoriam, compositis in Babylonia re-
bus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortunâ 5
prioris proelii perculsum iam Croesi exercitum a. u.
nullo negotio fundit: Croesus ipse capitur. Sed 6 215
quanto bellum minoris periculi, tanto et mitior
victoria fuit. Croeso et vita, et patrimonii par- 7
tes, et urbs Barene concessa sunt: in quâ etsi
non regiam vitam, proximam tamen maiestati
regiae degeret. Haec clementia non minus vi- 8
ctori, quam victo utilis fuit. Quippe ex uni- 9
versâ Graeciâ, cognito, quod illatum Croeso
bellum esset, auxilia velut ad commune exstin-
guendum incendium confluebant. Tantus Croe- 10
si amor apud omnes urbes erat: passurusque
Cyrus grave bellum Graeciae fuit, si quid in
Croesum crudelius consuluisset. Interiecto dein- 11
de tempore, occupato in aliis bellis Cyro, Lydi
rebellavere. Quibus iterum victis arma et equi 12
ademti, iussique cauponias, et ludicras artes,
et lenocinia exercere. Et sic gens industriâ quon- 13
dam potens, et manu strenua, effeminata mol-
litie luxuriâque, virtutem pristinam perdidit;
et quos ante Cyrum invictos bella praestiterant,
in luxuriam lapsos otium ac desidia superavit.
Fuere Lydis multi ante Croesum reges, variis 14
casibus memorabiles: nullus tamen fortunâ Can-
dau-

desolatus) sic unus MS.; al. *desolutus*; ceteri codd. et edd. *de se sollicitus.*

4. Herodotus post Lydium demum bellum susceptum tradit Babylonicum 1, 177 et 83.

5. *nullo negotio*) contra Herodot. 1, 75. 78-83.

7. *Barene* pro vulg. *Barce* (quae fuit urbs Cyrenes, quo Cyri arma nondum penetrarant) rec. ex coniecturâ Bongarsii, et ex Ctesiae auctoritate, qui hanc ipsam urbem prope Ecbatana sitam Croeso donatum tradit.

9. *ex universâ Graeciâ*) falso. Croesus cum ab oraculo admonitus Atheniensium et Lacedaemoniorum amicitiam petiisset; ex his Lacedaemonii in eo erant, ut auxilium regi ferrent. In itinere autem cum regem iam victum accepissent, redierunt in patriam. Herodot. 1, 53. 69-70. 77. 82. Cf. et c. 152-53.

11-13. Cf. Herodot 1, 155.

14. Cf. de his Herodot. 1, 6-25, et a c. 26 inde de Croeso: de Candaule c. 8-13. cl. Ciceronis narratione off. 3, 9 de Gygis annulo ex Platonis de rep. 2 pag. 211. ed. Bip. haustâ — *fortunâ* (abl.) comp. *Candauli* (dat.), s. cum Candaule: aut, si mavis, lege cum aliis fortunae Candaulis.

15 daulis comparandus. Hic uxorem, quam pro-
pter formae pulchritudinem deperibat, praedi-
care omnibus solebat, non contentus voluptatum
suarum tacitâ conscientiâ, nisi etiam matrimo-
16 nii reticenda publicaret: prorsus quasi silentium
17 damnum pulchritudinis esset. Ad postremum ut
affirmationi suae fidem faceret, nudam sodali
18 suo Gygi ostendit. Quo facto, et amicum in
adulterium uxoris sollicitatum, hostem sibi fecit;
et uxorem, veluti tradito alii amore, a se alie-
19 navit. Namque brevi post tempore caedes Can-
a. u. daulis nuptiarum praemium fuit; et uxor ma-
37-75 riti sanguine dotata, regnum viri et se pariter
adultero tradidit.)

Cap. VIII. Cyrus, subactâ Asiâ, et uni-
verso Oriente in potestatem redacto, Scythis
2 bellum infert. Erat eo tempore Scytharum re-
gina *Tomyris*, quae non muliebriter adventu ho-
stium territa, cum prohibere eos transitu Ara-
xis fluminis posset; transire permisit, et sibi
faciliorem pugnam intra regni sui terminos rata,
et hostibus obiectu fluminis fugam difficiliorem.
3 Itaque Cyrus traiectis copiis, cum aliquantisper
in Scythiam processisset, castra metatus est.
4 Dein posterâ die, cum simulato metu, quasi
refugiens, castra deseruisset, vini affatim, et ea,
5 quae epulis erant necessaria, reliquit. Quod
cum nuntiatum reginae esset, adolescentulum fi-
lium ad insequendum eum cum tertiâ parte co-
6 piarum mittit. Cum ventum ad Cyri castra es-
set, ignarus rei militaris adolescens, veluti ad
epulas, non ad proelium venisset, omissis ho-
sti-

19. *praemium*) aut potius *pretium*, ut corr. Gron. avus obs. 2, 25. Caedes enim non praemium nuptiarum fuit, sed nuptiae praemium caedis. Caedes autem recte dicitur pretium nuptiarum, siue id, quo emit quasi et consecutus est nuptias reginae Gyges. Quo eodem modo ap. Flor. 3, 1, 16. Bocchus, Iugurthae proditor, hunc facit pretium foederis, i. e. huius traditione sibi conciliat foedus.

C. VIII.

1. *subactâ Asiâ*) subacto regno *Lydorum*, quod totam fere Asiam minorem complectebatur (Herodt. 1, 28); *Medorum* porro et *Babyloniorum* (c. 6, 15. c. 7, 3).

Scythis) Massagetis, Scythicae genti Herodot. 1, 201-16.

6. barbaros vino insuetos, vino non assuetos, patitur se onerare vino.

sibus, insuetos barbaros vino se onerare patitur: priusque Scythae ebrietate, quam bello 7
vincuntur. Nam cognitis his, Cyrus reversus 8
per noctem, securos opprimit, omnesque Scythas cum reginae filio interficit. Amisso tanto 9
exercitu, et, quod gravius dolet, unico filio, Tomyris orbitatis dolorem non in lacrymas effudit, sed in ultionis solatia intendit; hostesque recenti victoria exsultantes, pari insidiarum fraude, circumvenit. Quippe simulatâ diffiden 10
tiâ propter vulnus acceptum, refugiens, Cyrum ad angustias usque produxit. Ibi composi- 11
tis in montibus insidiis, ducenta millia Persarum cum ipso rege trucidavit. In quâ victoriâ etiam 12
illud memorabile fuit, quod ne nuntius quidem tantae cladis superfuit. Caput Cyri amputatum, 13
in utrem humano sanguine repletum conjici regina iubet, cum hac exprobratione crudelitatis:
Satiâ te, inquit, *sanguine, quem sitisti, cuius-*
que insatiabilis semper fuisti. Cyrus regnavit an- 14
nos xxx, non initio tantum regni, sed continuo totius temporis successu, admirabiliter insignis.

a. u.
Cap. IX. Huic successit filius *Cambyses*, qui 1 225
imperio patris Aegyptum adiecit: sed offensus 2
superstitionibus Aegyptiorum, Apis, ceterorumque

8. *securos*) rec. ex edd. Ald., Colon. pro *saucios* inepto, pro quo Freinsh. acute coniiciebat *sopitos:* quamquam et infra 24, 8. 1 est *mero saucius*.

9. Dolorem, quem uno filio orbata sentiebat, non effudit in lacrymas, s. non studuit lenire flendo, sed intendit dolorem in ultionis solatia, i. e. acrius doluit, ut solatia ex ultione caperet, siue dolorem convertit in iram gravi vindictâ exstinguendam. Quae quidem sententia cum Freinshemio balbutire videretur; intelligi voluit *animum*, ita, ut intendere animum in ultionis solatia sit cogitare acrius de solatio doloris ex ultione capiendo.

10. *pro - duxit*, porro duxit, *lies; ihn immer weiter verrükken*, passa est eum pro- cedere (§. 3). Cf. Caes. b. c. 3, 100, 2. Cornel. 23, 5. 3, ubi, ut, h. l. hoc verbum commutatum est cum minus aptiore *perducere*.

13. *in utrem - iubet*) Sic et Herodt. 1, 214: Diodor. autem 2, 44: Cyrum in acie captum cruci affixit.

14. *annos 30*) Herodot. 1, 214 habet 29.

c. IX.

1. *Cambyses*) h. l. §. 1-8 cf. Herodot. 2, 1. nec non 3, 1-38 et 61-66.
off. sup.) Herodt. 3, 27-29 et 37-38.
2. *Apis*) de quo Herodt. 3, 28 cl. 2, 153. Diodor. 1, 21 et 85.

3 que deorum aedes dirui iubet. Ad Hammonis
quoque nobilissimum templum expugnandum,
exercitum mittit: qui tempestatibus et arena-
4 rum molibus oppressus, interiit. Post haec per
quietem vidit fratrem suum Smerdim regnatu-
5 rum. Quo somnio exterritus, non dubitavit post
6 sacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim
difficile, ut parceret suis, qui, cum contem-
tu religionis, grassatus etiam adversus deos fu-
7 erat! Ad hoc tam crudele ministerium, magum
quendam ex amicis delegit, nomine Prexaspem.
v. u. 232 8 Interim ipse, gladio suâ sponte evaginato, in
femore graviter vulneratus, occubuit; poenas-
que luit, seu imperati parricidii, seu sacrilegii
9 perpetrati. Quo nuntio accepto, magus ante
famam amissi regis occupat facinus, prostrato-
que Smerde, cui regnum debebatur, fratrem
10 suum subiecit Oropasten. Erat enim et oris, et
corporis lineamentis persimilis; ac nemine sub-
esse dolum arbitrante, pro Smerde rex Oropa-
11 sta constituitur. Quae res eo occultior fuit, quod
apud Persas persona regis sub specie maiestatis
12 occulitur. Igitur magi ad favorem populi con-
ciliandum, tributa et militiae vacationem in
tri-

3. *Ammonis*) cuius templum fuit in Marmarica, quae hodie est Barca deserta, Herodt. 2, 55 et 18. Paus. 4, 23, 5: 3, 18. 2: 9, 16. 1. *interiit*) Herodt. 3, 26.

4. *Smerdim*) Herodt. 3, 30, qui Ctesiae est Tanyoxarces, Xenophonti (Cyr. 8, 7. 11) Tauaoxares.

7. *Prexaspem*) rec. ex Ald., Iunt. et Col. et Herodt. 3, 30 pro *Cometem*, *Comarim*, q est in ceteris.

8. Cf. Herodt. 3, 61-66, cum regnasset 7 annos, 5 menses c. 66 et 67. *in femore*) Mss. Bong. cum habeant *in femur*, omisso *in* mavult legere femur Gronov. avus graecâ constructione, quae et apud alios obvia est, v. c. Liv. 21, 7. 10 femur tragulâ ictus; Sueton. Aug. 20, 2 genu dextrum lapide ictus; Valer. M. 3, 2. 23 femur tragulâ traiectus, ora saxi pondere contusus; Caes de b. Afr. 78, 8 caput pilo ictus; c. 85, 8 brachium gladio percussus.

9. *magus*) non ille, quem §. 7 nominaverat, ut auctor innuere videtur, sed *Smerdis* quidam magus, Smerdi interfecto (§. 7) simillimus, adiutus a fratre *Patizithe* mago Herodt. 3, 61. Nostro autem alios auctores secuto idem est ille *Prexaspes*, cuius fratrem nominat *Oropasten*, pro quo edd. Bong. et Col. substituunt *Smerdim*.

10 *et oris*) Graevius mavult *ei*; Gronov. contra avus: *erant - - persimiles*.

11. *occulitur*) resp. 1, 2. 12 et cf. Xenoph. Cyr. 7, 5. 37.

12. *tributa*) aptius, quod Faber coniicit et Boxhorn probat, *tributi*, ut sit vacatio tributi et militiae; ut non opus sit cum Gronovio

a\e

triennium remittunt; ut regnum, quod fraude 13
quaesierant, indulgentiâ et largitionibus confirmarent. Quae res suspecta primo Otani viro no- 14
bili, et in coniecturis sagacissimo, fuit. Itaque 15
per internuntios quaerit de filiá, quae inter regias pellices erat, an Cyri regis filius rex esset.
Illa, *nec se ipsum scire*, ait, *nec de aliâ posse cog-* 16
noscere: quia singulae separatim recluduntur. Tum 17
pertractare dormienti caput iubet, nam mago
Cambyses aures utrasque praeciderat. Factus de- 18
inde per filiam certior, sine auribus regem esse, optimatibus Persarum rem indicat, et in caedem falsi regis impulsos, sacramenti religione obstringit. Septem tantum conscii fuere hu- 19
ius coniurationis; qui ex continenti, ne, dato in poenitentiam spatio, res per quenquam narraretur, occultato sub veste ferro, ad regiam
pergunt. Ibi obviis interfectis, ad magos per- 20
veniunt: quibus ne ipsis quidem animus in auxilium sui defuit: siquidem stricto ferro duos 21
de coniuratis interficiunt. Ipsi tamen corripiun- 22
tur a pluribus: quorum alterum Gobryas medium amplexus, cunctantibus sociis, ne ipsum pro mago transfoderent, quia res obscuro loco gerebatur, vel per suum corpus adigi mago ferrum iussit: fortunâ tamen ita regente, illo in- 23
columi magus interficitur.

a. u.
233

Cap. X. Occisis magis, magna quidem gloria recepti regni principium fuit; sed multo maior in eo, quod, cum de regno ambigerent,
con-

avo corrigere: *tributa et militiam vacatione.* Comparat autem h. l. remittere militiam, et infra 11, 1. 3 remittere expeditionem, et 38, 3.9 debita remittere, sicuti ap. Liv. 40, 28. 9 remittere delectum. Lectio autem aliquot codicum *permittunt* Graevio et Scheffero probata mihi quidem non probatur.

13. *ind. et larg.*) Gron. avus mavult ex codd. Bong. *indulgentiae larg.* et comparat 16, 1. 15 stirps sobolis.

14. Cf. Herodt. 3, 67-87, unde rec. *Otani* cum ed. Ald. et Col. pro *Ostani.*

19. *septem,* quos nominat Herodt. 3, 70.

23. *ita*) non inepte ed. Rom. et unus MS. *iterum*, q. coniecerat Bong.

interficitur) post septem menses. Herodt. 3, 67.

c. x.

1. *principium*) i. e. principum, septem illorum coniuratorum.

2 concordare potuerunt. Erant enim virtute et
nobilitate ita pares, ut difficilem ex his popu-
3 lo electionem aequalitas faceret. Ipsi igitur vi-
am invenerunt, quâ de se iudicium religioni et
4 fortunae committerent. Pactique inter se sunt, ut
die statutâ omnes equos ante regiam primo mane
perducerent; et cuius equus inter Solis ortum hin-
5 nitum primus edidisset, is rex esset. Nam et
Solem Persae unum deum esse credunt: et equos
6 eidem deo sacratos ferunt. Erat inter coniura-
tos *Darius* Hystaspis filius: cui de regno solli-
cito equi custos ait: *Si ea res victoriam moare-
tur, nihil negotii superesse.* Per noctem deinde
7 equum pridie constitutam diem ad eundem lo-
cum ducit, ibique equae admittit, ratus, ex
8 voluptate Veneris futurum, quod evenit. Po-
sterâ die itaque, cum ad statutam horam om-
nes convenissent, Darii equus, cognito loco,
ex desiderio feminae hinnitum statim edidit: et,
segnibus aliis, felix auspicium domino primus
9 emisit. Tanta moderatio ceteris fuit, audito au-
spicio, ut confestim equis desilierint, et Dari-
10 um regem salutaverint. Populus quoque univer-
sus, secutus iudicium principum, eundem re-
11 gem constituit. Sic regnum Persarum, septem
nobilissimorum virorum virtute quaesitum, tam
12 levi momento in unum collatum est. Incredibi-
le prorsus, tantâ patientiâ cessisse eo, quod ut
13 eriperent magis, mori non recusaverint. Quan-
quam praeter formam, virtutemque hoc impe-
rio dignam, etiam cognatio Dario iuncta cum
14 pristinis regibus fuit. Principio igitur regni,
Cyri (regis) filiam in matrimonium recepit, re-
ga-

3. Cf. Herodt. 3. 79-87.
religioni) diis voluntatem suam auguriis significantibus.
5. Cf. Herodt. 1, 131 et Ovid. fast. 1, 385.
6. Cf. Herodt. 3, 85. At non equi hinnitu, sed generis nobilitate Darium regem factum esse, significat eius genus eiusdem cum Cyro stirpis Achaemenidarum (not. ad 1, 4. 4), h. l. §. 13.
12. *eo*) regno: aliae edd. *eos* (principes).
13. *cognatio*): quae est haec: 1) Achaemenes, 2) Perses, 3) Darius, 4) Cyrus, 5) Cambyses supra c 4, 4. 6 *Cyrus* c. 5: et 1) Achaemenes, 2) Cambyses, 3) Cyrus, 4) Theaspes, 5) Ariaramnes, 6) Arsames, 7) Hystaspes, 8) *Darius*.
14. *filiam*) aut potius filias Atossam et Artystonen Herodt. 3, 88; et praeter has Smerdis filiam Parmyn, ergo Cyri neptem, et Phaedymam, Otanis (c. 9, 14) filiam ibid. cl. c. 68.

alibus nuptiis regnum firmaturus, ut non tam in extraneum translatum, quam in familiam Cyri reversum videretur.

Interiecto deinde tempore, cum Assyrii de- 15
scivissent, et *Babyloniam* occupassent, difficilis-
que urbis expugnatio esset; aestuante rege, unus
de interfectoribus magorum, *Zopyrus* domi se
verberibus lacerari toto corpore iubet: nasum,
aures, et labia sibi praecidi: atque ita regi ino-
pinanti se offert. Attonitum, et quaerentem 16
Darium causas, auctoremque tam foedae lace-
rationis, tacitus, quo proposito fecerit, edo-
cet; formatoque in futura consilio, transfugae
titulo Babyloniam proficiscitur. Ibi ostendit po- 17
pulo laniatum corpus: queritur crudelitatem
regis, a quo in regni petitione, non virtute,
sed auspicio, non iudicio hominum, sed hin-
nitu equi superatus sit: iubet illos ex amicis 18
exemplum capere, quid hostibus cavendum sit:
hortatur, ne moenibus magis quam armis con- 19
fidant, patianturque se commune bellum recen-
tiore irâ gerere. Nota nobilitas viri pariter et 20
virtus omnibus erat: nec de fide timebant, cu-
ius veluti pignora, vulnera corporis et iniuriae
notas habebant. Constituitur ergo dux omnium 21
suffragio: et acceptâ parvâ manu, semel at-
que iterum cedentibus consulto Persis, secun-
da proelia facit. Ad postremum universum sibi 22
creditum exercitum Dario prodit, urbemque
ipsam in potestatem eius redigit. Post haec Da- 23 a.u.
rius bellum *Scythis* infert, quod sequenti volu- 241
mine referetur.

15. Cf. Herodt. 3, 150-60, qui tamen 3, 70 Zopyrum in septem illis coniuratis non numerat.

21. *consulto)* aliae edd. et Mss. *ex consulto.*

22. *ad postr.)* Sic Graevius e tribus edd. antiq. et aliquot Mss., sed ob ingratum, quem syllaba finalis *um* ter repetita efficit, sonum praefero lect. ed. Bong. *at postremo.*

LIBER SECUNDUS.

CAPUT. I.

In relatione rerum a Scythis gestarum, quae
satis amplae magnificaeque fuerunt, princi-
2 pium ab origine repetendum est. Non enim mi-
nus illustria initia, quam imperium, habuere:
nec virorum imperio magis, quam feminarum
3 virtutibus claruere; quippe cum ipsi Parthos
Bactrianosque, feminae autem eorum Amazo-
4 num regna condiderint: prorsus ut res gestas
virorum mulierumque considerantibus incertum
5 sit, uter apud eos sexus illustrior fuerit. Scy-
tharum gens antiquissima semper habita: quam-
quam inter Scythas et Aegyptios diu contentio
6 de generis vetustate fuit; Aegyptiis praedicanti-
bus: *initio rerum cum aliae terrae nimio fervore
solis arderent, aliae rigerent frigoris immanitate,
ita ut non modo primae generare homines, sed ne
advenas quidem recipere ac tueri possent, priusquam
adversus calorem vel frigus velamenta corporis inveni-
rentur, vel locorum vitia, quaesitis arte remediis,
mol-*

LIB. II. c. 1.

1. Eodem, quo *Herodotus*, modo Noster a bello Scythico transit ad gentem ipsam describendam. Nam et ille expeditioni illi Babylonicae (h. l. 1, 10. 15-22) lib. 3, c. 150-60 narratae adiungit gentis Scytharum descriptionem lib. 4, 1-82, nec non 99-119.
Diodorus quoque de Scythis et Amazonibus agit 2, 43-46; de Amazonibus Afris 3, 52-55.

3. Cf. ind. in his nom.

5. Eiusmodi de generis antiquitate certamen Phrygas inter et Aegyptios commemorat Herodotus 2, 2. Cf. Diodor. 1, 10, qui Aegyptiorum rationes profert.

mollirentur. Aegyptum ita temperatam semper fuisse, 7
ut neque hyberna frigora, nec aestivi solis ardores
incolas eius premerent; solum ita foecundum, ut 8
alimentorum in usus hominum nulla terra feracior fu-
erit. Jure igitur ibi primum homines natos videri 9
debere, ubi educari facillime possent. Contra, Scy- 10
thae coeli temperamentum nullum esse vetusta-
tis argumentum putabant: *quippe naturam, cum* 11
primum incrementa caloris ac frigoris, regionibus
distinxit, statim ad locorum patientiam animalia
quaeque generasse: sed et arborum atque frugum, pro 12
regionum conditione, apte genera variata. Et quan- 13
to Scythis sit coelum asperius, quam Aegyptiis, tanto
et corpora et ingenia esse duriora. Ceterum si mundi 14
quae nunc partes sunt, aliquando unitas fuit; sive
illuvies aquarum principio rerum terras obrutas tenuit:
sive ignis, qui et mundum genuit, cuncta possedit;
utriusque primordii Scythas origine praestare. Nam 15
si i g n i s *prima possessio rerum fuit, qui paulatim*
exstinctus, sedem terris dedit; nullam prius, quam
Septemtrionalem partem, hyemis rigore ab igne se-
cretam: adeo ut nunc quoque nulla magis rigeat fri-
goribus. Aegyptum vero et totum Orientem tardissi- 16
me temperatum; quippe qui etiam nunc torrenti ca-
lore solis exaestuet. Quod si omnes quondam terrae 17
submersae p r o f u n d o *fuerunt; profecto editissi-*
mam quamque partem, decurrentibus aquis, pri-
mum detectam, humillimo autem solo eandem aquam
diutissime inmoratam; et quanto prior quaeque pars 18
ter-

7. De Aegypto disserit Herodotus 2, 6-34. Hinc Augustus ap. Tacit. annal. 2, 59. 4 inter alia dominationis arcana, vetitis, nisi permissu Principis, ingredi senatoribus aut equitibus Romanis illustribus, seposuit Aegyptum: ne fames urgeret Italiam, quisquis eam provinciam claustraque terrae ac maris, quamvis levi praesidio adversum ingentes exercitus insedisset.

14. *illuvies*) Gronovius avus ad Liv. 1, 4 et hic et infra c. 6, 10 et ap. Tacit. ann. 12, 51. 4 corrigit *eluvies*, i. e. exundatio, inundatio, cum *illuvies* sordes sint exterius adspersae. De re ipsa prius statuit Moses Gen. 1, 2; posterius Stoici ap. Cic. nat. deor. 2, 46. 3; utrumque coniungit Buffon in epochis naturae non minus audax, quam ingeniosus; *mundi partes fuerunt unitas* in Chao, de quo Ovid. met. 1, 5-31.

Scythae praestant origine utriusque primordii, i. e. antiquiores sunt Aegyptiis, siue igni, siue aquâ terrarum orbem ortum esse statuas. Non erat igitur, cur Faber mallet *ratione* pro *origine*.

15. Si ignis primo possedit res (mundum §. 14, ut §. 6 initio rerum).

terrarum siccata sit; tanto prius animalia generare
19 *coepisse. Porro Scythiam adeo editiorem omnibus terris esse, ut cuncta flumina ibi nata, in Maeotim, tum*
20 *deinde in Ponticum et Aegyptium mare decurrant. Aegyptum autem, quae tot regum, tot seculorum cura impensisque munita sit, et adversus vim incurrentium aquarum tantis structa molibus, tot fossis concisa, ut, cum his arceantur, illis recipiantur aquae, nihilominus coli, nisi excluso Nilo, non potuerit, non posse videri hominum vetustate ultimam, quae sive exaggerationibus regum, sive Nili trahentis limum terrarum recentissima videatur.*

21 His igitur argumentis superatis Aegyptiis, antiquiores semper Scythae visi.

CAP. II. Scythia autem in Orientem porrecta, includitur ab uno latere Ponto, ab altero montibus Rhipaeis: a tergo Asia et Phasi
2 flumine. Multum in longitudinem et latitudinem
3 patet. Hominibus inter se nulli fines, neque enim agrum exercent: nec domus illis ulla, aut tectum, aut sedes est, armenta et pecora semper pascentibus, et per incultas solitudines
4 errare solitis. Uxores liberosque secum in plaustris vehunt, quibus, coriis imbrium hyemisque
5 causa tectis, pro domibus utuntur. Iustitia
6 gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto gravius: quippe sine tecto munimentoque pecora et armenta inter sylvas haben-

19. *Maeotim*) paludem, matrem Ponti, ut ait Herodt. 4, 86.
20. Cf. Herodot. 2, 4-5.
structa) edd. antiquiores, quibus assentitur Graevius, *instructa*.
excluso (terrâ), in alveum redacto.
exagger. regum) aggeribus per reges exstructis; *exagger. Nili*, terrae aggeribus a Nilo exundante relictis.

C. II.

1-2. Confer Scythicas terras describentem Herodotum 4, 46-82.
Rhipaeis dedi e gr. Ῥιπαίων, quamquam et *Riphaeis* scribi potest, ut trophaeum e gr. τροπαιον.
Asiâ) minore.
3. *Nomades* autem, quales Noster h. l. describit, non omnes erant Scythae, sed longe maior eorum pars. Herodt. 4, 17. 20.
6. *inter sylvas*) in sylvis.

bentibus quid salvum esset, si furari liceret? Au- 7
rum et argentum perinde aspernantur, ac reli-
qui mortales appetunt. Lacte et melle vescun- 8
tur. Lanae iis usus ac vestium ignotus: quam-
quam continuis frigoribus urantur; pellibus ta-
men ferinis aut murinis utuntur. Haec continen- 9
tia illis morum quoque iustitiam edidit, nihil
alienum concupiscentibus. Quippe ibidem di- 10
vitiarum cupido est, ubi et usus. Atque uti- 11
nam reliquis mortalibus similis moderatio, et
abstinentia alieni foret! profecto non tantum 12
bellorum per omnia secula terris omnibus con-
tinuaretur; neque plus hominum ferrum et ar- 13
ma, quam naturalis fatorum conditio raperet:
prorsus ut admirabile videatur, hoc illis natu- 14
ram dare, quod Graeci longa sapientium doctri-
na, praeceptisque philosophorum consequi ne-
queunt; cultosque mores incultae barbariae col-
latione superari. *Tanto plus in illis profecit vitio-* 15
rum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.

CAP. III. Imperium Asiae ter quaesivere; ipsi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut invicti mansere. *Darium*[1], regem Persarum, tur- 2
pi ab Scythia summoverunt fuga: *Cyrum* cum 3
om-

8. *lanae ac vestium*) lanearum vestium.
ferinis) ferarum maiorum, ut leonum, leopardorum, ursorum, luporum.
murinis) murium, i. e. ferarum minorum, ut felium, marturum, melium, cuniculorum, leporum, vulpium. Nam Hesych. σιμωρ, inquit, παρα Παρθοις καλειται μυος αγριου ειδος, ού ταις δοραις χρωνται προς χιτωνας. Videtur igitur Salmasio fuisse *Zobel*, et murem Ponticum Plinii (10, 73) interpretantur *Hermelin*. De re Ammian. Marcell. 31, 2: Hunni indumentis operiuntur linteis, vel ex pellibus sylvestrium murium consarcinatis.
9. *edidit*) effecit, quod cum illo coniungit Cic. in his: nihil isti possunt dignum hominum auribus efficere atque edere.
14. Mores culti (exculti, Graecorum Romanorumque excultorum) superantur collatione barbariae (barbarorum, Scytharum) incultae, s. inferiores sunt, peiores, collati cum barbarorum incultorum moribus. De re cf. Horat. carm. 3, 24, 9-24.

C. III.

1. Resp. 1, 1. 6.
2. Cf. infra c. 5.
3. Resp. 1, 8.

4 omni exercitu trucidaverunt: *Alexandri* Magni
ducem Zopyriona pari ratione cum copiis uni-
5 versis deleverunt: (*Romanorum* audivere, non
6 sensere, arma. *Parthicum* et *Bactrianum* imperi-
7 um ipsi condiderunt. Gens laboribus et bellis
aspera: vires corporum immensae: nihil para-
re, quod amittere timeant: nihil victores prae-
8 ter gloriam concupiscunt. Primus Scythis bel-
lum indixit Sesostris rex Aegyptius, missis pri-
mo lenonibus, qui hostibus parendi legem di-
9 cerent. Sed Scythae iam ante de adventu regis
a finitimis certiores facti, legatis respondent:
10 *tam opulenti populi ducem stolide adversus inopes oc-
cupasse bellum, quod magis domi fuerit illi timendum:*
11 *quod belli certamen anceps, praemia victoriae nulla,*
12 *damna manifesta sint. Igitur non exspectaturos Scy-
thas, dum ad se veniatur, cum tanto sibi plura in ho-
ste concupiscenda sint; ultroque praedae ituros obviam.*
13 Nec dicta res morata: quos cum tanta celerita-
te venire rex addidicisset, in fugam vertitur,
exercituque cum omni apparatu belli relicto, in
14 regnum trepidus se recepit. Scythas ab Aegyp-
15 to paludes prohibuere: inde reversi, Asiam
perdomitam vectigalem fecere, modico tributo,
magis in titulum imperii, quam in victoriae prae-
16 mium, imposito. Quindecim annis pacandae Asiae
immorati, uxorum flagitatione revocantur, per
17 legatos denuntiantium: *ni redeant, sobolem se ex
finitimis quaesituras, nec passuras, ut in posteritatem*
Scy-

4. Vid. ind. in Zopyrion.

6. Resp. c. 1, 3 et infra 41, 1. 1-2.

7. *labor. et bellis*) i. e. laboribus bellicis, ut ipse loquitur infra 23, 1. 9; cl. Virg. aen. 11, 126 belli labores.

parare (solent, volunt) fortius et aptius, quam q. alii ediderunt, *paravere.*

8. *Sesostris* rec. ex Ald. cl. 1, 1. 6. Ceteri variant in *Vexoris*, *Besoxis* etc.

lenonibus) vid. ind. altera igitur lectio *legatis*, a Gronovio nepote praelata est huius glossa.

13. *res non est morata dicta*, res secuta est dicta, ut loquitur Ovid. met. 4, 549.

se recepit) Herodotus contra, Diodorus et Dicaearchus produnt Scythas ab hoc fuisse subactos, qui omnium, quas adierit, gentium victor redierit.

17. *per feminas*) feminarum culpâ, s. quantum liceat per feminas.

Scytharum genus per feminas intercidat. His igitur 18
Asia per mille quingentos annos vectigalis fuit. a. m.
Pendendi tributi finem Ninus, Rex Assyriorum, 1808
imposuit.

CAP. IV. Sed apud Scythas medio tempo-
re duo regii iuvenes, Ylinos et Scolopitus, per
factionem optimatum domo pulsi ingentem iu-
ventutem secum traxere; et in Cappadociae 2
orâ, iuxta amnem Thermodonta consederunt,
subiectosque Themiscyrios campos occupavere.
Ibi per multos annos spoliare finitimos assueti, 3
conspiratione populorum per insidias trucidantur.
Horum uxores, cum viderent exsilio additam or- 4
bitatem, arma sumunt: finesque suos, summo-
ventes primo, mox etiam inferentes bella, defen-
dunt. Nubendi quoque finitimis animum omisere, 5
servitutem, non matrimonium, appellantes. Singu- 6
lare omnium seculorum exemplum ausae, au-
xere rempublicam sine viris: iam etiam cum
contemtu virorum se tuentur. Et ne feliciores 7
aliae aliis viderentur; viros, qui domi reman-
serant, interficiunt. Ultionem quoque caesorum 8
coniugum excidio finitimorum consequuntur.
Tum pace armis quaesitâ, ne genus interiret, 9
concubitum finitimorum ineunt. Si qui mares 10
nascerentur, interficiebant. Virgines in eundem
ipsis morem, non otio, neque lanificio; sed 11
armis, equis, venationibus exercebant, inu-
stis

18. Scythae, referente Herodoto (1, 103-6), a. fere u. c. 73 Cimmerios suis ad occidentalem Wolgae partem sedibus pulsos persecuti cum viâ aberrantes ad sinistramque deflectentes iuxta mare Caspium per Caspias fauces delati essent in Mediam; huius rege Cyaxare, qui Ninive, quam tum oppugnabat, decedens his obviam ierat, victo totâ fere Asiâ superiore sunt potiti duce rege Madye per annos fere 28, non, ut Noster h. l. dicit, 1500. At hic h. l. non cum Herodoto a Cyaxare demum a. u. 101, sive a. m. 3331 dicit illos pulsos et necatos, sed iam a Nino a. m. 1808: ut ab hoc numero annis illis 1500 detractis revolvaris ad a. m. 308, quo Scythae Asiam occuparint et Sesostris vixerit.

C. IV.

1. Aliter narrat Herodt. 4, 110-117; aliter Diodor. 2, 45-46.
6. *auxere*) Gronov. mavult ex aliquot codd. *egere*, aut hoc deleto ita legere: exemplum ausae, remp. sine viris, iam - tuentur.
9. *interficiebant*) Diodor. 2, 45: crura et brachia maribus debilitabant eoque bello inutiles reddebant.

ſtis infantum dexterioribus mammis, ne ſagittarum
12 iactus impediretur: unde *Amazones* dictae ſunt. Duae his reginae fuere, Marpeſia et Lampedo, quae in duas partes agmine diviſo, inclytae iam opibus, vicibus gerebant bella, ſolae terminos alternis
13 defendentes: et ne ſucceſſibus deeſſet auctoritas,
14 genitas ſe Marte praedicabant. Itaque maiore parte Europae ſubactâ, Aſiae quoque nonnullas
15 civitates occupavere. Ibi Epheſo, multisque aliis urbibus conditis, partem exercitus cum
16 ingenti praedâ domum dimittunt. Reliquae, quae ad tuendum Aſiae imperium remanſerant, concurſu barbarorum cum Marpeſiâ reginâ inter-
17 ficiuntur. In huius locum filiâ eius Orithya regno ſuccedit: cui, praeter ſingularem belli ſcientiam, eximia ſervatae in omne aevum virgini-
a. m. 2750 18 tatis admiratio fuit. Huius virtute tantum additum gloriae et famae Amazonum eſt, ut Herculi rex, cui XII ſtipendia debebat, quaſi impoſſibile, imperaverit, ut arma reginae Amazo-
19 num ſibi afferret. Eo igitur profectus longis novem navibus, comitante principum Graeciae
20 iuventute, inopinantes aggreditur. Duae tum ſorores Amazonum regna tractabant, Antiope et Orithya: ſed Orithya foris bellum gerebat.
21 Igitur cum Hercules ad litus Amazonum applicuit; infrequens multitudo cum Antiopâ reginâ,
22 nihil hoſtile metuente, erat. Quâ re effectum eſt,

11. *ne imped.*) ne mammâ protuberante impedirentur, quo minus ſagittas iacerent.

Amazones) α-μαζων, ſine mammâ (μαζος), ſive a mammâ dextrâ inuſtâ. Diodor. 2, 45.

14. *maiore parte Europae*) aut potius minimâ Europae tum maximam partem incognitae parte, ne Thraciâ quidem totâ. Nam Diodor. 2, 46: caſtris ultra Tanaim promotis omnes populos continuos ad Thraciam usque ſibi ſubiecerunt.

18. *rex*) Euryſtheus, Mycenarum et Tirynthis rex, de quo Apollodor. 2, 4, 12. atque Quintus Smyrnaeus duodecim illos Herculis labores recenſens hunc ita nominat, cl. Apollodr. 2, 5. 9:

ἕκτον Ἀμαζονίδος κομίσαι ζωστῆρα φαεινόν.

Iam cum Apollodorus (pag. 1085 ed. Heyn.) inter Herculis annum 18*vum* et Troiam captam annos 83 numeret, indeque annos 101 ab Herculo inde nato ad Troiam usque captam praeteriiſſe ſtatuat; Velleius (1,2.1) quoque 40 annis ante Troiam captam mortuum eum referat: margini adſcripſi a. 2750 (10 ante mortem herois, 50 ante Tr. c.). Cui Theſei quoque aetas adſtipulatur, qui Athenis regnavit a. m. 2748-78.

si, ut passae, repentino tumultu excitae, arma inermes sumerent, facilemque victoriam hostibus darent. Multae itaque caesae captaeque: in his 23 duae Antiopae sorores, Menalippe ab Hercule, Hippolyte a Theseo. Sed Theseus obtentâ in 24 praemium captivâ, eandem in matrimonium assumsit, et ex eâ genuit Hippolytum. Hercu- 25 les post victoriam, Menalippen captivam sorori reddidit, et pretium arma reginae accepit. Atque ita functus imperio, ad regem revertitur. Sed Orithya, ubi comperit bellum sororibus 26 illatum, et raptorem esse Atheniensium principem; hortatur comites, *frustraque et Ponti sinum, et Asiam edomitam esse* dicit, *si Graecorum non tam bellis, quam rapinis, pateant.* Auxili- 27 um deinde a Sagilio, rege Scythiae, petit: *Genus se Scytharum esse: cladem virorum, necessitatem armorum, belli causas ostendit: assecutasque virtute, ne segniores viris feminas habere Scythae viderentur.* Motus ille domesticâ gloriâ, mittit cum 28 ingenti equitatu filium Panasagoram in auxilium. Sed ante proelium dissensione ortâ, ab auxiliis 29 desertae, bello ab Atheniensibus vincuntur: re- 30 ceptaculum tamen habuere castra sociorum, quorum auxilio intactae ab aliis gentibus, in regnum revertuntur. Post Orithyam, Penthesilea 31 regno potita est, cuius Troiano bello inter for- *a. m.* tissimos viros, cum auxilium adversus Graecos 2800 ferret, magna virtutis documenta exstitere. In- 32 terfectâ demum Penthesileâ, exercituque eius absumto, paucae, quae in regno remanserant, aegre se adversus finitimos defendentes, usque tem-

24. *obtentâ - captivâ*) placet Gronovio avo, q. habent plures codd. et tres edd. *obtentam - captivam*, recte quidem ex latinitatis constructione, quamquam in Nostro huiusmodi vitium me non offendit.

27. *cladem virorum*) maritos trucidatos §. 8.

28. *domesticâ gloriâ*) gloriâ gentili, s. gentis suae, i. e. Amazonum, quae erant genus Scytharum §. 27. Plane igitur a vero aberrat Meineke, annotans haec: *indem er sich wahrscheinlich unter seinen Unterthanen grosses Ansehn verschafft hatte.*

32. *interfectâ*) ab Achille, Diodor. 2, 46: cuius tamen reginae et rei nulla mentio apud Homerum, qui Amazonas bellantes producit tempore Bellerophontis et Priami il. 3, 189; 6, 186 in Lydia et Lycia. Ille autem hanc Amazonum ultimam virtute praestitisse nar-

33 tempora Alexandri Magni duraverunt. Harum Minithya, sive Thalestris, regina, concubitu Alexandri per dies XIII ad sobolem ex eo generandam obtento, reversa in regnum, brevi tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

Cap. V. Scythae autem tertiâ expeditione Asianâ, cum annis octo a coniugibus et liberis
2 abfuissent, servili bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum longâ exspectatione virorum fessae, nec iam teneri bello, sed deletos ratae, servis ad custodiam pecorum relictis nubunt:
3 qui reversos cum victoriâ dominos, velut adve-
4 nas, armati finibus prohibent. Quibus cum varia victoria fuisset, admonentur Scythae mutare genus pugnae, memores, non cum hostibus, sed cum servis proeliandum; nec armorum sed dominorum iure vincendos: verbera in aciem, non tela afferenda; omissoque ferro, virgas ac flagella, ceteraque servilis metus parenda instru-
5 menta. Probato omnes consilio instructi, sicut praeceptum erat, postquam ad hostem accessere, inopinantibus verbera intentant; adeoque illos perculerunt, ut, quos ferro non poterant, metu verberum vincerent: fugamque, non ut hostes victi, sed ut fugitivi servi, capesserent.

Qui-

narrat; gentemque viribus et hoc bello Troiano, inprimis autem illo Herculeo vehementer deminutis prorsus defecisse. Cf. et quae F. Schmieder hac de re annotavit in Curt. 6, 5. 24 et quae ipse de his collegi *in meinem histor. Handwörterbuch* sub h. v, et Heyne ad Virg. aen. 1, 496.

33. Cf. infra 12, 3. 5.

C. V.

1. §. 1-7. cf. Herodot. 4, 1-4.

tertiâ exped.) *ter* enim Scythas Asiae imperium quaesivisse dixerat auctor c. 3, 1. qui *primam* ponit c. 3, 15; de *alterâ* cum ipse sileat, ea quae ex mente ipsius fuerit, equidem nescio; *tertia* haec est, de quâ ad c. 3, 18 ab a. n. 73-101 per annos 28, non, ut h. l. 8.

4. *dominorum*) Gron. avus coniicit *dominiorum*, quo sensu ap. Senec. quaest. nat. 2, 32 *ius dominiumque*. Atque aptius sane opponuntur sibi arma et dominia, quam arma et domini.

tela) quaecunque arma, quibus eminus pugnatur, ut saxa, sudes, funda Liv. 34, 15. 5: 38, 29. 5. Hinc altera lectio *arma* est huius glossa.

instrum. metus. serv., quibus metus iniicitur servis.

Quicunque capi potuerant, supplicia crucibus 6
luerunt. Mulieres quoque male sibi consciae, 7
partim ferro, partim suspendio, vitam finierunt.
Post haec pax apud Scythas fuit usque 8
tempora Iancyri regis. Huic Darius, rex Per- 9 a.u.
sarum, sicut supra dictum est, cum filiae eius 241
nuptias non obtinuisset, bellum intulit: et ar- 10
matis septingentis millibus hominum Scythiam ingressus,
non facientibus hostibus pugnae potestatem,
metuens, ne, interrupto ponte Istri,
reditus sibi intercluderetur, amissis octoginta millibus
hominum trepidus refugit: quae iactura, 11
abundante multitudine, inter damna numerata
non est. Inde Asiam et Macedoniam domuit: 12 242
Ionas quoque nauali proelio superat. Deinde 13
cognito, quod Athenienses Ioniis auxilium contra
se tulissent, omnem impetum belli in eos
convertit.

Cap. VI. Nunc, quoniam ad bella Atheniensium
ventum est, quae non modo ultra spem
gerendi, verum etiam ultra gesti fidem, patrata
sunt, operaque Atheniensium effectu maiora,
quam voto, fuere: paucis urbis origo repetenda
est, quia non, ut ceterae gentes, a 2
sor-

8. *usque* supple *ad*, q. addunt edd. Bong. et Col., ut infra c. 7, 7 praeter illas quatuor aliae idem *ad* addunt, et 3, 11. 11 unus Mſ. Bong.; 7, 1, 4 ed. Bong. et Col.

Iancyri) Oxon. ex tribus codd. *Ianthyri*; Salm. et Vossius filius corrigunt *Idanthyri*, cum Herodoto 4, 76 et 120 sit *Idanthyrsus*.

9. *supra*) 1, 10. 23.

cum-obtin.) Herodot. 4, 1: ulturus iniurias a Scythis Mediae illatas, de quibus ad c. 3, 18 dixi. De hac expeditione ipsa h. l. §. 8-11 cf. Herodt. 4, 120-143.

12. *Asiam*) minorem. Herodt. 5. 26 seqq.

Macedon.) de qua infra 7, 3.

13. *Ioniis*) Ald. *Ionibus*, recte. Iones enim sunt, non Ionii.

deinde) pluribus post annis, anno demum u. c. 264, cum hoc factum sit a. 241. 242. Atque Athenienses a. demum 254 Ionibus viginti naues auxilio miserunt. Cf. infra c. 9, 7 not.

C. VI.

1. *urbis*) edd. antiquiores *verbis*, bene. Commodius enim subauditur *eorum* ad *origo*, cum praecedat *Atheniensium*, et sequatur *crevere*.

De re cf. *Isocratem* in panegyrico, ubi plura in laudem Atheniensium profert; *Herodotum*, qui 1, 54-58 horum et Lacedaemonio-

3 sordidis initiis ad summa crevere. Soli enim,
praeterquam incremento, etiam origine glorian-
4 tur. Quippe non advenae, neque passim col-
lecta populi colluvies originem urbi dedit: sed
eodem innati solo, quod incolunt; et quae il-
5 lis sedes, eadem origo est. Primi, lanificii, et
olei, et vini usum, docuere. Arare quoque,
et serere frumenta glande vescentibus monstra-
6 runt. Literae certe ac facundia, et hic civilis
ordo disciplinae, veluti templum, Athenas ha-
a. m. 7 bent. Ante *Deucalionis* tempora regem habuere
2426 *Cecropem:* quem, ut omnis antiquitas fabulosa
est, biformem tradidere, quia primus marem
2476 8 feminae matrimonio iunxit. Huic successit *Cra-*
2485 *naus*, cuius filia Atthis regioni nomen dedit.
9 Post hunc *Amphictyon* regnavit, qui primus Mi-
nervae urbem sacravit, et nomen civitati Athe-
10 nas dedit. Huius temporibus, aquarum illuvies
maiorem partem populorum Graeciae absumsit.
11 Superfuerunt, quos refugia montium recepe-
runt, aut ad regem Thessaliae Deucalionem ra-
tibus evecti sunt, a quo propterea genus homi-
num

niorum originem et historiam antiquiorem paucis attingit: quibus adde Cic. or. 1, 4. 1. Brut. 7, 2. ad div. 6, 1. 18: 6, 3. 6. Flacc. 26.

4. *innati solo*) αὐτόχθονες, quales Aborigines Latii.

5. *primi docuere usum lanificii et olei*, a Minervâ edocti, ut fert fabula, quae illam deam horum facit inventricem.

arare - monstrarunt) cf. §. 13 et ind. in *glans*.

7. *biformis* διφυής, formâ ex homine et serpente compositâ, Apollodor. 3, 14. ubi vid. not. Heynii.

8. *Atthis* dedi ex Ald. et Ven., non *Athis*, *Attis*, cum gr. sit Ἀτθις, Apollodor. 3, 14. 5, qui Ἀτθιδος, inquit, ἀποθανουσης ετι παρθενου την χωραν Κραναος Ἀτθιδα προσηγορευσε. Idem tamen §. 1 longe verisimilius Atticam derivat ab ακτη, litore, ut sit terra maritima; Pausan. contra 1, 2. 5 ab Actaeo, Cecropis socero et antecessore, cl. Apollodr. 3, 14. 2.

9. *regnavit*, eiecto Cranao, ut ait Apollodr. 3, 14. 6, Deucalionis filius.

nomen - dedit) Herodot. 8, 44 Athenienses olim Cranaos (§. 8), sub Cecrope Cecropidas, sub Erechtheo demum (§. 12) *Athenaeos* nominatos fuisse dicit; quamquam ex nobili illo Minervae cum Neptuno certamine hoc nomen referendum est ad Cecropis tempora Apollodr. 3, 14. 1.

10. *illuvies*) resp. not. ad c. 1, 14.

11. *Deucalionem*, Amphictyonis patrem, Promethei filium, Phthiotidis regem, Apollodr. 1, 7. 2.

a. m.

num conditum dicitur. Per ordinem deinde suc- 12 2585
cessionis regnum ad *Erechtheum* descendit, sub 13
quo frumenti satio apud Eleusin a Triptolemo
reperta est; in cuius muneris honorem noctes
initiorum sacratae. Tenuit et *Aegeus*, Thesei 14 2700
pater, Athenis regnum, a quo per divortium
decedens Meda, propter adultam privigni aeta-
tem, Colchos cum Medo filio, ex Aegeo sus-
cepto, concessit. Post Aegeum *Theseus*, ac de- 15
inceps Thesei filius *Demophoon*, qui auxilium 2748
Graecis adversus Troianos tulit, regnum posse- 2801
dit. Erant inter Athenienses et Dorienses simul- 16
tatum veteres offensae, quas vindicaturi bello
Dorienses, de eventu proelii oracula consulue-
runt. Responsum, *superiores fore, ni regem* 17

D 2 *Athe-*

12. *success.*) et quidem
Erichthonius 2495-2545.
Pandion 1. -2585.
Erechtheus -2635.
sub quo marmor quoque Parium Cererem in Atticam pervenisse refert, cum Apollodorus 1, 5. 1-3 cl 3, 14. 7. id ad Pandionem reiiciat. De Cerere cf. Ovid. fast 4, 389-620. Diod. 5, 3-5 et de Initiis *mein histor. Handwörterbuch* sub v. *Mysteria.*

14. *Aegeus*) Erechtheo illi successit
Cecrops 2 2635-75.
Pandion 2 -2700.
Aegeus -2748.
Medea autem, Aeëtae Colchorum regis filia, cum Iansone Argonautarum duce aufugerat a. m. 2721: ab hoc deinde Corinthi exsulante offensa aufugit Athenas. Apollodor. 1, 9. 28, ubi huius ex Aegeo filius dicitur *Medus*, quam formam et h. l. ex edd. antiquioribus rec. pro *Medio*, *Medeo*, ut infra 42, 2. 12.

15. *Theseus*, de quo supra c. 4, 23-30. regnavit 2748-78.
Huic autem successit *Menestheus*, regnans ad a. usque 2801, stirpis regiae iuvenis, Hom. il. 2, 546-56.
Plutarch. in vitâ c. 35.
Huic demum successit Thesei filius, bello Troiano iam confecto,
Demophon 2801-34, cuius frater
Oxyntes 2834-46, cuius successorem
Aphidanta 2847 occidit illius filius spurius
Thymoetes, qui 2855 cedere cogitur
Melantho, ab Heraclidis ex Messeniâ pulso. Pausan. 2, 18, 7. cui, cum regnasset 2855-92, succedit filius
Codrus 2892-2913. §. 18.
Dupliciter igitur peccat Noster, *tum* Demophoontem patri succedentem, *tum* eundem Troianis auxilium ferentem narrans.

16 *Dorienses*) Heraclidas, qui cum Peloponesum sibi vindicassent, Atticam quoque aggressi sunt vid *mein Handwörterbuch* vol. 1 pag. 279, ubi et p. 164 potiora Veterum loca de Codro laudavi.

18 *Atheniensium occidissent.* Cum ventum esset in bel-
lum, militibus ante omnia custodia regis prae-
2913 19 cipitur. Atheniensibus eo tempore rex *Codrus*
erat; qui et responso Dei, et praeceptis hosti-
20 um cognitis, permutato regis habitu, panno-
sus, sarmenta collo gerens, castra hostium
ingreditur: ibi in turba obsistentium, a mi-
lite, quem falce astu vulneraverat, interficitur.
Cognito regis corpore, Dorienses sine proelio
21 discedunt. Atque ita Athenienses virtute ducis,
pro salute patriae morti se offerentis, bello li-
berantur.

Cap. VII. Post Codrum nemo Athenis
2913 regnavit: quod memoriae nominis eius tribu-
2 tum est. Administratio reipublicae annuis ma-
3 gistratibus permissa. Sed civitati nullae tunc
a. u. leges erant: quia libido regum pro legibus ha-
161 4 bebatur. Legitur itaque Solon, vir iustitiae in-
signis, qui velut novam civitatem legibus con-
5 deret: qui tanto temperamento inter plebem se-
natumque egit (cum, si quid pro altero ordi-
ne tulisset, alteri displiciturum videretur), ut
6 ab utrisque parem gratiam traheret. Huius viri
7 inter multa egregia illud memorabile fuit. In-
ter Athenienses et Megarenses de proprietate Sa-
laminae insulae prope usque interitum armis di-
8 micatum fuerat. Post clades multas capitale esse
apud Athenienses coepit, si quis legem de vin-
9 dicanda insula tulisset. Sollicitus igitur Solon,
ne aut tacendo parum reipublicae consuleret, aut
cen-

c. VII.

2. *annuis magistratibus*) archontibus, non autem annuis, sed *perpetuis*, Medontidis dictis a Medonte, archonte primo, Codri filio, qui ab hoc inde a. 2913, qui est 113 post Troiam eversam, duodecim habuit successores ad a. usque 3287, qui est tertius ante Rom. cond., per 314 annorum spatium.

His successerunt septem *decennales*, ergo per a. 70, indeque ad a. usque u. c. 67: a quo inde demum a. *annui* creari coepti sunt: qualis et *Dracon* fuit, qui leges tulit a. u. 130, de quibus disserui *in meinem histor. Handwörterbuch* vol. 1 pag. 203. Dupliciter igitur et hic epitomator noster erravit.

libido - leg.) resp. 1, l. 2.

4 *iustitiae*) plures aliae edd. *iustitia*, non minus latine. De Solone dixi l. l. vol. 2 pag. 248 et vol. 1. pag. 90. Senatum autem §. 5. constituit 400 virorum.

7. *Salaminae*, aut, ut habet Ald., *Salaminis*. De re cf. Plut. in Sol. c. 8-10.

censendo, sibi; subitam dementiam simulat,
cuius venia non dicturus modo prohibita, sed
et facturus erat. Deformis habitu, more vecor- 10
dium in publicum evolat; factoque concursu ho- 11
minum, quo magis consilium dissimularet, in-
solitis sibi versibus suadere populo coepit, quod
vetabatur: omniumque animos ita cepit, ut 12
extemplo bellum adversus Megarenses decerne-
retur, insulaque, devictis hostibus, Athenien-
sium fieret.

Cap. VIII. Interea Megarenses, memores
illati ab Atheniensibus belli, et veriti, ne frustra
arma movisse viderentur, matronas Athenien-
sium in Eleusiniis sacris noctu oppressuri naues
conscendunt. Quâ re cognitâ, dux Athenien- 2
sium Pisistratus iuventutem in insidiis locat, ius-
sis matronis solito clamore ac strepitu, etiam
in accessu hostium, ne intellectos se sentiant,
sacra celebrare: egressosque nauibus Megaren- 3
ses inopinantes aggressus delevit: ac protinus
classe captivâ intermixtis mulieribus, ut speciem
captarum matronarum praeberent, Megara con-
tendit. Illi cum et nauium formam, et petitam 4
praedam cognoscerent, obvii ad portum procedunt:
quibus caesis, Pisistratus paulum a capiendâ urbe
abfuit. Ita Megarenses suis dolis hosti victoriam 5
dedere. Sed Pisistratus, quasi sibi, non patriae, 6 a. u.
vicisset, tyrannidem per dolum occupat: quippe 7 195
verberibus voluntariis domi affectus, lacerato corpo-
re, in publicum progreditur: advocatâ concione 8
vulnera populo ostendit: de crudelitate principum,
a quibus haec se passum simulabat, queritur:
adduntur vocibus lacrymae, et invidiosâ ora- 9
tione multitudo credula accenditur: amore ple-
bis invisum se senatui affirmat: obtinet ad cu- 10
sto-

9. *censendo*) sententiâ senatoriâ dicendâ. Cf. Liv. 3, 40. Sueton. Claud. 20. Plin. ep. 4, 9.

11. *versibus*) carmine 100 versibus constante, *Salamis* inscripto, referente Plut. c. 8 et Laërt. 1, 46-47.

c. VIII.

1. *ab* rec. ex edd. antiq.

3. *Megara*) edd. antiq. *Megaram*, non minus bene; utrumque enim dicitur: Megara, ae et orum.

ſtodiam corporis ſui ſatellitum auxilium: per
a. u. quos occupatâ tyrannide per annos XXXIII re-
195-227 gnavit.

227 Cap. IX. Poſt eius mortem Diocles, alter
241 ex filiis, per vim ſtupratâ virgine, a fratre puel-
2 lae interficitur. Alter, Hippias nomine, cum
imperium paternum teneret, interfectorem fra-
3 tris comprehendi iubet: qui cum per tormenta
conſcios caedis nominare cogeretur, omnes ami-
4 cos tyranni nominavit. Quibus interfectis, quae-
renti tyranno, *an adhuc aliqui conſcii eſſent: ne-
minem*, ait, *ſupereſſe, quem amplius mori geſtiat,
5 quam ipſum tyrannum.* Quâ voce eiusdem ſe ty-
ranni victorem, poſt vindictam pudicitiae ſoro-
6 ris, oſtendit. Huius virtute cum admonita ci-
245 vitas libertatis eſſet, tandem Hippias regno pul-
7 ſus, in exilium agitur: qui profectus in Per-
ſas, ducem ſe Dario, inferenti Athenienſibus
bellum, ſicuti ſupra ſignificatum eſt, adverſus
8 patriam ſuam offert. Igitur Athenienſes, audi-
to Darii adventu, auxilium a Lacedaemoniis,
9 ſociâ tum civitate, petiverunt. Quos ubi vide-
runt quatridui teneri religione, non exſpectato
au-

16. *annos 33*) aut potius 17; pulſus enim Megachis factione in exilio vixerat annos 5 et iterum 11. Herodt. 1, 59-64.

c. IX.

1. *Diocles*) quem omnes ceteri hiſtorici nominant *Hipparchum*.
fratre) *Harmodio*, quem ipſum, utpote iuvenem eximiae pulchritudinis ad ſtuprum compulerat eiusque indignationem et iram eo inde auxerat, ut ipſius ſororem in publicâ pompâ afficeret ignominiâ. Cf. de hoc et coniurationis ſocio *Ariſtogitone* quae Veterum loca collegi *in meinem hiſtor. Handwörterbuch* vol. 1. p. 267 et p. 91.

6. *in exſilium*) conceſſit autem Hippias cum ſuis in Sigeum. Herodt. 5, 65 et 94.

7. *ſupra*) c. 5, 12. Antea eundem reducere conati fuerant Lacedaemonii, per quos eosdem adiuti Athenienſes eum expulerant. Herodt. 5, 91 ſeqq. cl. 64 et 65. Ariſtagoras autem Mileti procurator cum Ioniam in libertatem vindicare ſtatuiſſet, Herodt. 5, 30-38; in eamque rem fruſtra Spartanorum auxilium imploraſſet c. 49-55; ab Athenienſium autem populo 20 naues facile impetraſſet, quibus iuncti Iones Sardes captas incendio delent a. 254: Darius tandem his aliisque cauſis ad iram provocatus bellum Athenienſibus infert a. 264. Cf. Herodt. 7, 133.

8. ſeq. cf Cornel. in Milt. 4-5.

9. *religione quatridui*) lex enim erat Spartae: ante plenilunium exercitus Spartâ ne exito; qualis lex etiam aqud Germanos
fuit,

auxilio, instructis decem millibus civium, et
Plataeensibus auxiliaribus mille, adversus sex- a. u.
centa millia hostium, in campos Marathonios in 264
proelium egrediuntur. Miltiades et dux belli 10
erat, et auctor non exspectandi auxilii; quem
tanta fiducia ceperat, ut plus praesidii in ce-
leritate, quam in sociis, duceret. Magna igi- 11
tur in pugnam euntibus alacritas animorum fuit,
adeo ut, cum mille passus inter duas acies es-
sent, citato cursu ante iactum sagittarum ad
hostem venerint. Nec audaciae eius eventus
defuit. Pugnatum est enim tantâ virtute, ut 12
hinc viros, inde pecudes putares. Victi Persae 13
in naues confugerunt; ex quibus multae sup-
pressae, multae captae sunt. In eo proelio tan- 14
ta virtus singulorum fuit, ut, cuius laus pri-
ma esset, difficile iudicium videretur. Inter ce- 15
teros tamen Themistoclis adolescentis gloria emi-
cuit, in quo iam tunc indoles futurae impera-
toriae dignitatis apparuit. Cynaegiri quoque, mi- 16
litis Atheniensis, gloria magnis scriptorum lau-
dibus celebrata est: qui post proelii innumeras 17
caedes, cum fugientes hostes ad naues egisset,
onustam nauem dextrâ manu tenuit, nec prius
dimisit, quam manum amitteret: tum quoque 18
amputatâ dextrâ, nauem sinistrâ comprehendit:
quam et ipsam cum amisisset, ad postremum
morsu nauem detinuit. Tantam in eo virtutem 19
fuisse, ut non tot caedibus fatigatus, non dua-
bus manibus amissis victus, truncus ad po-
stremum, et veluti rabida fera, dentibus dimi-
ca-

fuit, referente Caesare de b. g. 1, 50. 5; apud Hebraeos: sabbato ne pugnato 1 Maccab. 2, 34. De illâ cf. Herodt. 6, 106 et 120. Pausan. 1, 28. 4.

11. pro *eius*, quod non habet, quo referatur, corrige cum Acidalio ad Vell. 2, 55, 2 et Burmanno h. l. *suus*.

12. *hinc - inde*, aut potius *hic - illic*.

15. *Themist.)* quem unum ex novem Miltiadis collegis, decem praetoribus fuisse refert Plut. in vitâ Arist. c. 5 De Cynaegiro idem refert Herodt. 6, 114, ubi την χειρα αποκοπεις πελεκεϊ πιπτει: unde vides, *manum* h. l. §. 17 non cum Gron. avo et Graevio uncis esse includendam, cum hoc vocabulo deleto ad *amitteret* ex praec. subaudiendum esset *nauem*.

19. *tantam - fuisse)* de hac infinitivi constructione cf. not. ad c. 14, 9.

20 caverit. Ducenta millia Perſae eo proelio, ſine
21 naufragio, amiſere. Cecidit et Hippias, tyrannus Athenienſis, auctor et concitor eius belli, diis patriae ultoribus poenas repetentibus.

a. u. 268 CAP. X. Interea et Darius, cum bellum reſtauraret, in ipſo apparatu decedit, relictis multis filiis, et in regno, et ante regnum ſus-
2 ceptis. Ex his Artemenes maximus natu, aetatis privilegio, regnum ſibi vindicabat; quod ius, et ordo naſcendi, et natura ipſa gentibus de-
3 dit. Porro Xerxes controverſiam non de ordine, ſed
4 de naſcendi felicitate, referebat. *Namque Artemenem primum quidem Dario, ſed privato, pro-*
5 *veniſſe: ſe regi primum natum. Fratres itaque ſuos, qui ante geniti eſſent, privatum patrimonium, quod eo tempore Darius habuiſſet, non regnum, ſibi vindicare poſſe: ſe eſſe, quem primum in regno iam rex*
6 *pater ſuſtulerit. Huc accedere, quod Artemenes non patre tantum, ſed et matre privatae adhuc fortunae,*
7 *avo quoque materno privato, procreatus ſit: ſe vero et matre reginâ natum; et patrem non niſi regem vidiſſe; avum quoque maternum Cyrum ſe regem habuiſſe, non heredem, ſed conditorem tanti regni; et*
8 *ſi in aequo iure utrumque fratrem pater reliquiſſet, ma-*
9 *terno tamen ſe iure et avito vincere.* Hoc certamen concordi animo ad patruum ſuum Artaphernem,
10 veluti ad domeſticum iudicem, deferunt; qui domi cognitâ cauſâ, Xerxem praepoſuit: adeoque frater-

21, Hippiam in proelio adfuiſſe, Herodotus quoque refert 6, 102 et 7; de mortis genere ſilet.

c. x.

2. *Artemenes*) *Artobazanes*, q. habet Herodt. 7, 2. eſt in ed. Col., ſicut Artab. in Ald. Filios Darii ex Gobryae filiâ Herodt. l. l. habet tres, ex Atoſſâ quatuor.

quod ius explica in accuſ. hoc ſenſu: ordo et natura dedit hoc ius gentibus, i. e. omnes gentes hanc legem ſuccedendi finxerunt in naturâ ipſâ rei ſitam, ut prior natu ſuccedat patri. Cf. infra 16, 2. 7; 21, 1. 1-2: 34, 3. 7.

7. *matre reginâ - avum Cyrum*) reſp. 1, 10. 14. Mater autem erat Atoſſa. Herdt. 7, 2, qui non per Artaphernem (Darii fratrem, Sardibus praefectum 5, 25), ſed per Demaratum, Spartanorum regem exſulem hanc litem diremtam eſſe refert. Tres filios natu maiores ſuſceperat Darius privatus ex Gobryae filiâ. Herodt. 7, 2.

10. *credula*) duo Mſſ. *crebra*, q. probant Freinsh. et Scheffer. Vulgatum qui tuetur Graevius: pro ingenio, inquit, humano ſolent

terna contentio fuit, ut nec victor insultaverit,
nec victus doluerit; ipsoque litis tempore invi-
cem munera miserint; et iucunda quoque in-
ter se, non solum credula, convivia habuerint;
iudicium quoque ipsum sine arbitris, sine con-
vicio fuerit. Tanto moderatius tum fratres inter 11
se regna maxima dividebant, quam nunc exi-
gua patrimonia partiuntur.

Igitur Xerxes bellum, a patre coeptum ad- 12
versus Graeciam, quinquennium instruxit. Quod 13
ubi primum didicit Demaratus, rex Lacedae-
moniorum, qui apud Xerxem exsulabat, ami-
cior patriae post fugam, quam regi post bene-
ficia, ne inopinato bello opprimerentur, omnia
in tabellis ligneis magistratibus perscribit, ea-
demque cerâ superinductâ delet: ne aut scrip- 14
tura sine tegmine iudicium daret, aut recens
cera dolum proderet: fido deinde servo perfe-
rendas tradit, iusso, magistratibus Spartanorum
tradere. Quibus perlatis, Lacedaemone quae- 15
stioni res diu fuit, quod neque scriptum aliquid
viderent, nec frustra missas suspicarentur, tan-
toque rem maiorem, quanto sit occultior, pu-
tabant. Haerentibus in coniecturâ viris, soror 16
regis Leonidae, consilium scribentis invenit. Era- 17
sâ igitur cerâ, belli consilia deteguntur. Iam 18
Xer-

lent competitores inprimis regni semper alteri *diffidere* et vereri, ne alter spem vultu simulet, premat altum corde dolorem. Quo sensu Tibull. 2, 1. 2 *credula* spes fovet vitam, et Ovid. her. 7, 21 *credula* res amor est. Sunt ergo *convivia credula*, qualia homines creduli (non suspiciosi, non sibi invicem diffidentes) habere solent, *trauliche Gastmäler*.

convicio) *conscitu* habet Vincent. Bellov. in spec. hist. 3, 36 probante I. M. Heusingero in Emendatt. pag. 200, male. Quâ enim re hoc ab *arbitris* diversum?

12. *quinquennium*) *Herodt.* 7, 20 quadriennium; *Diodor.* 11, 2 triennium; quorum hic c. 3 numerat 800,000 copiarum pedestrium milites, 1200 naues longas; ille quot numeret, exposui ad Cornel. Themist. 2, 5.

13. *Demaratus*) de cuius exsilii caussis lege Herodotum exponentem 6, 61 seqq.

eademque (omnia, quae scripserat, literas) delet (*macht er unsichtbar*); aut si mavis explicare *eâdemque* cum Graevio: eâdemque cerâ (erasâ, iamque iterum) superinductâ; ergo vetere, cum *recens* dolum prodere potuisset. Dresig coniicit *ora* (tabularum), s. extremitas tabularum lignearum recens confectarum. De re cf. Herodt. 7, 239.

19 Xerxes septingenta millia de regno armaverat,
et trecenta millia de auxiliis: ut non immerito
proditum sit, flumina ab exercitu eius
siccata, Graeciamque omnem vix capere exer-
20 citum eius potuisse. Naues quoque mille ducen-
21 tas numero habuisse dicitur. Huic tanto agmini
dux defuit. Ceterum, si regem spectes; divitias,
22 non ducem laudes; quarum tanta copia in regno
eius fuit, ut, cum flumina multitudine con-
23 sumerentur, opes tamen regiae superessent. Ipse
autem primus in fugâ, postremus in proelio,
semper visus est; in periculis timidus; sicubi
24 metus abesset, inflatus; denique ante experi-
mentum belli, fiduciâ virium, veluti naturae
ipsius dominus, et montes in planum ducebat,
et convexa vallium aequabat, et quaedam maria
pontibus sternebat, quaedam ad nauigationis
commodum per compendium ducebat.

CAP. XI. Cuius introitus in Graeciam quam
terribilis, tam turpis ac foedus discessus fuit.
a. u. 2 Nam cum Leonidas, rex Spartanorum, cum qua-
274 tuor millibus militum angustias Thermopylarum
occupasset, Xerxes, comtemtu paucitatis, eos pu-
gnam capessere iubet, quorum cognati Mara-
3 thoniâ pugnâ interfecti fuerant; qui, dum ul-
cisci suos quaerunt, principium cladis fuere:
succedente deinde inutili turbâ, maior caedes
4 editur. Triduo ibi cum dolore et indignatione
5 Persarum dimicatum: quartâ die, cum nuntia-
tum esset Leonidae, a xx millibus hostium sum-
mum

19. *flumina exsiccata*) cf. Herodt. 7, 127 et c. 43, c. 109. c. 196. cl. Curt. 3, 10. 8 et h. l. §. 22.

24. *montes*) ut Athon, de quo Herodt. 7, 22-23; Diodor. 11, 2. Ipse ille mons, ut prior dicit, ad mare pertingens, desinit ad continentem in speciem peninsulae cum isthmo 12 stadiorum.

maria) Hellespontum, Herodt. 7, 34-35 ponte ab Abydo ad ulteriorem Europae continentem per septem stadia (875 passus) ducto. Cf. Potteri archaeol. 2, 216.

ducebat) Gron. nepos ex 10 codd. et edd. antiq. dedit *deducebat*.

c. XI.

2. De re adi notata a me ad Cornel. 2, 3. 1 et Diodor. 11, 4-11.

Marath.) c. 9, 9.

mum cacumen teneri, tunc hortatur socios: *recedant, et se ad meliora patriae tempora reservent:
sibi cum Spartanis fortunam experiendam; plura se 6
patriae, quam vitae, debere: ceteros ad praesidia Graeciae servandos. Audito regis imperio, dis- 7
cessere ceteri, Soli Lacedaemonii remanserunt.
Initio huius belli sciscitantibus Delphis oracula 8
responsum fuerat, aut regi Spartanorum, aut urbi cadendum. Et idcirco rex Leonidas cum 9
in bellum proficisceretur, ita suos firmaverat, ut ire se parato ad moriendum animo scirent.
Angustias propterea occupaverat, ut cum pau- 10
cis aut maiore gloriâ vinceret, aut minore damno reipublicae caderet. Dimissis igitur sociis, 11
hortatur Spartanos: *Meminerint, qualitercunque proeliantibus cadendum esse: caverent, ne fortius mansisse, quam dimicasse, videantur; nec exspectan-* 12
*dum, ut ab hoste circumvenirentur, sed dum nox occasionem daret, securis et laetis superveniendum:
nusquam victores honestius, quam in castris hostium* 13
perituros. Nihil erat difficile persuadere persua- 14
sis mori: statim arma capiunt; et sexcenti viri castra quingentorum millium irrumpunt; statim- 15
que regis praetorium petunt, aut cum illo, aut si ipsi oppressi essent, in ipsius potissimum sede
morituri. Tumultus totis castris oritur. Spar- 16
tani, posteaquam regem non inveniunt, per omnia castra victores vagantur: caedunt, sternuntque omnia: ut qui sciant se pugnare non spe victoriae, sed in mortis ultionem. Proelium 17
a principio noctis in maiorem partem diei tractum. Ad postremum non victi, sed vincendo 18
fatigati, inter ingentes stratorum hostium catervas occiderunt. Xerxes, duobus vulneribus terrestri

5. *teneri*) quippe proditum ab Ephialte Herodt. 7, 213-18.

7. cl. 11 et 14, ubi 600 Spartanos numerat, cum Herodotus, Diodorus et Pausanias non nisi 300 numerent; postremus autem hic praeter hos remanisse addat 480 Mycenaeos et Thespios; primus (7, 222 cl. 202) Thespienses atque Thebanos 700.

8. *oraculum* ipsum legis ap. Herodt. 7, 220.

11. *proeliantibus* (sibi). *Proeliarentur* igitur, quod habent edd. antiq. probatum Vorstio, est illius glossa.

18. *victi*) Graev. cum Gron. avo mavult *vi victi*,

catervas) Sic Lucan. 2, 135 Collina quoque porta tulit stratas catervas; Stat. Theb. 12 tellus fervet innumeris catervis atque unâ ruinâ

vestri proelio acceptis, experiri maris fortunam statuit.

Cap. XII. Sed Atheniensium dux Themistocles, cum animadvertisset, Ionas, propter
quos bellum Persarum susceperant, in auxilium
regis classe venisse; sollicitare eos in partes suas
2 statuit. Et cum colloquendi copiam non haberet, quo applicituri erant, symbolos proponi,
3 et saxis proscribi curat: *Quae vos, Iones, dementia tenet? quod facinus agitatis? bellum inferre olim conditoribus vestris, nuper etiam vindicibus, co-*
4 *gitatis? An ideo moenia vestra condidimus, ut essent,*
5 *qui nostra delerent? quid? si non haec et Dario prius, et nunc Xerxi, belli causa nobiscum foret; quod vos*
6 *rebellantes non destituimus? Quin vos in haec nostra*
7 *castra ex istâ obsidione transitis? Aut si hoc parum tutum est, at vos commisso proelio ite cessim, inhibete*
8 *remis, et a bello discedite.* Ante nauâlis proelii congressionem miserat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos, ad templum Apollinis diri-
9 piendum: prorsus, quasi non cum Graecis tantum, sed et cum diis immortalibus, bellum
10 gereret: quae manus tota imbribus et fulminibus

ruinâ exspirat gens; Liv. 7, 26. 7 sternere hostium catervas. Non erat igitur, cur Faber pro *hostium catervas* conîiceret *cadaverum acervos*.

C. XII.

1, *propter quos*) resp. not. ad c. 5, 13.

2, De *symbolis* adi ind. cl. de re Herodot. 8, 22, ubi Themistocles ἐντάμνει ἐν τοῖσι λίθοισι γράμματα.

3. *conditoribus*) vid. *mein histor. Handb.* vol. 1 pag. 279-80. *vindic.*) §. 1; unde explica h. l. §. 5: haec Dario belli nobiscum causa.

6. *quin transitis*) cur non transitis? transite! *ex istâ obs.*) cum istic a Persarum classe tanquam hostes sitis obsessi. Adduxerant autem regi Iones in auxilium naues centum, auctore Herodt. 7, 94.

7. *est, at*) sic emendavit Gron. avus pro *exstat*, aut, q. est in Col., *existat*. Illi adstipulatur ed. Iunt. *remis*) sic corr. Gron. avus pro *remos*, cum *remis inhibere* sit naui non conversâ retro remigare, quod faciebant aut appulsuri ad litus et portum, aut in proelio fugam capessentes. Cf. Cic. ad Att. 13, 21. Liv. 37, 30. 10.

8-10 cf. Diodor. 11, 12-14 et Herodt. 8, 35-39; de §. 11. cf. Herodt. 8, 49-55.

bus deleta est, ut intelligeret, quam nullae essent hominum adversus deos vires. Post haec a. u. 11 274
Thespias, et Plataeas, et Athenas vacuas hominibus incendit: et quoniam ferro in homines non poterat, in aedificia igne grassatur.
12 Namque Athenienses post pugnam Marathoniam, praemonente Themistocle, victoriam illam de Persis non finem, sed causam maioris belli fore, eo naues fabricaverant. 13 Adventante igitur Xerxe, consulentibus Delphis oraculum, responsum fuerat: *Salutem muris ligneis tuerentur.* 14 Themistocles nauium praesidium demonstratum ratus, persuadet omnibus, *Patriam municipes esse, non moenia; civitatemque non in aedificiis, sed in civibus positam.* 15 *Melius itaque salutem nauibus, quam urbi, commissuros. Huius sententiae etiam Deum auctorem esse.* 16 Probato consilio, coniuges liberosque, cum pretiosissimis rebus, abditis insulis, relicta urbe, demandant; ipsi naues armati conscendunt. 17 Exemplum Atheniensium et aliae urbes imitatae. 18 Itaque cum adunata omnis sociorum classis, et intenta in bellum nauale esset; angustiasque Salaminii freti, ne circumveniri a multitudine possent, occupassent; dissensio inter civitatum principes oritur. 19 Qui cum deserto bello ad sua tuenda dilabi vellent, timens Themistocles, ne discessu sociorum vires minuerentur, per servum fidum Xerxi nuntiat, *uno in loco eum contractam Graeciam capere facillime posse.* 20 *Quodsi civitates, quae iam abire vellent, dissipentur; maiori labore ei singulas consectan-*

12. *p. p. Marath.*) ergo ab a. inde 264 c. 9, 9. De re cf. Corn. in Them. 2. cl. h. l. c. 9, 15.

13. (Atheniensibus) *consulentibus Delphis* (Delphicum) oraculum, de quo cf. Corn. in Them. 2, 6-8 et Herodt. 7, 139-44.

14. Demonstratur vobis ab oraculo praesidium nauium, i. iubemini ab oraculo praesidio nauium uti.

Patria consistit in municipibus (civibus), non moenibus (aedificiis).

16. *insulis*) Troezeni, Salamini, Aeginae. Corn. in Them. 2, 8. Herodt. 8, 41.

17. *aliae urbes*) aut potius civitates ut §. 20, quas ex Herodoto (8, 1 seqq. et 43-48) nominavi ad. Corn. Them. 2, 8: qui idem c. 4 conferendus de h. l. §. 19 cl. Her. 8, 56-75.

19. *dilabi* pro *delabi* dedi cum Gron. et Burm. ex edd. antiq. sensu postulante.

a. u.
274 21 *ciandas.* Hoc dolo impellit regem signum pugnae
dare. Graeci quoque, adventu hostium occupa-
22 ti, proelium collatis viribus capessunt. Interea
rex, velut spectator pugnae, cum parte nauium
23 in litore remanet. Artemisia autem, regina Ha-
licarnassi, quae in auxilium Xerxi venerat, in-
24 ter primos duces bellum acerrime ciebat: *Quip-
pe ut in viro muliebrem timorem, ita in muliere viri-*
25 *lem audaciam cerneres.* Cum anceps proelium es-
set, Iones iuxta praeceptum Themistoclis, pu-
gnae se paulatim subtrahere coeperunt, quorum
26 defectio animos ceterorum fregit. Itaque circum-
spicientes fugam pelluntur Persae, et mox proe-
27 lio victi, in fugam vertuntur. In quâ trepida-
tione multae captae naues, multae mersae; plu-
res tamen non minus saevitiam regis, quam ho-
stem timentes, domum dilabuntur.

Cap. XIII. Hac clade perculsum et dubi-
2 um consilii Xerxem Mardonius aggreditur. Hor-
tatur, *in regnum abeat, ne quid seditionis moveat
fama adversi belli, in maius, sicuti mos est, omnia*
3 *extollens: sibi CCC millia armatorum lecta ex omni-
bus copiis relinquat; quâ manu aut cum gloriâ eius
perdomiturum se Graeciam: aut, si aliter eventus fe-*
4 *rat, sine eiusdem infamiâ hostibus cessurum.* Proba-
to consilio, Mardonio exercitus traditur: reli-
quas copias rex ipse reducere in regnum parat.
5 Sed Graeci auditâ regis fugâ, consilium ineunt
pontis interrumpendi, quem ille Abydo veluti
victor maris fecerat; ut intercluso reditu, aut
cum exercitu deleretur, aut desperatione rerum,
6 pacem victus petere cogeretur. Sed Themisto-
cles, timens, ne interclusi hostes desperationem
in virtutem verterent, et iter, quod aliter non
pateret, ferro patefacerent, *satis multos hostes
in Graeciâ remanere,* dictitans, *nec augeri nume-
rum*

21-27. cf. Herodt. 8, 74-90 cl. 56-73 et Diodor. 11, 15-19.
23. *Artemisia)* cf. Herodt. 8, 87.

c. XIII.

3. cf. Herodt. 8, 113 cl. 100.
5. *Abydo)* not. ad c. 8, 24.

rum retinendo oportere, cum vincere consilio ce- 7
teros non posset, eundem servum ad Xerxem
mittit, certioremque consilii facit; et occupare
transitum, maturatâ fugâ, iubet. Ille percul- 8
sus nuntio, tradit ducibus milites perducendos;
ipse cum paucis Abydon contendit. Ubi cum 9
solutum pontem hybernis tempestatibus offendis-
set, piscatoriâ scaphâ trepidus traiecit. Erat 10
res spectaculo digna, et aestimatione sortis hu-
manae, rerum varietate mirandae, in exiguo
latentem videre navigio, quem paulo ante vix
aequor omne capiebat; carentem etiam omni
servorum ministerio, cuius exercitus propter
multitudinem terris graves erant. Nec pedestri- 11
bus copiis, quas ducibus assignaverat, felicius
iter fuit: siquidem quotidiano labori (neque
enim ulla est metuentibus quies) etiam fames ac-
cesserat. Multorum deinde dierum inopia con- 12
traxerat et pestem; tantaque foeditas morienti-
um fuit, ut viae cadaveribus implerentur, ali-
tesque et bestiae, escae illecebris sollicitatae,
exercitum sequerentur.

Cap. XIV. Interim Mardonius in Graeciâ
Olynthum expugnat. Atheniensses quoque in 2
spem

7. *eundem servum*) c. 12, 19. Aliter tamen rem narrat Herodot. 8, 108-10.

consilii) Graecorum §. 5.

8. *Abydon*) aut potius Seston, Abydus enim Phrygiae erat urbs, unde in Europam ante traiecerat. Vid. not. ad c. 10, 24 et Herodot. 8, 117.

10. Erat sane res digna, quam accuratius spectares, quippe ex quâ aestimare posses sortem humanam: cuius quanta sit quamque mirabilis varietas, vel rex ille ostendebat, quem videres etc. Vides igitur Graevium sensu postulante recte *mirandae* correxisse pro *miranda*, quod idem ferri dicit, si ex edd. antiq. legis *ad* aestimationem rerum, humanae sortis varietate miranda (res). De re cf. Herodt. 8, 113-20.

vix aequor omne) immensâ huius regis navium multitudine tectum. Vid. not. ad Corn. Them. 2, 5. cl. Herodt. 7, 101-4 et 89-100.

11-12 cf. Herodt. 8, 114-15.

c. XIV.

Cf. Diodor. 11, 27-28.

in Graecâ) aut potius *in Thraciâ*. vid. ind. Olynthum tamen non ab hoc, sed ab Artabazo expugnatam et Chalcidensibus traditam narrat Herodt. 8, 126-27.

spem pacis, amicitiamque regis sollicitat, spon-
a. u. dens incensae eorum urbis etiam in maius resti-
275 3 tutionem. Posteaquam nullo pretio libertatem
videt his venalem, incensis, quae aedificare coe-
4 perant, copias in Boeotiam transfert. Eo et
Graecorum exercitus, qui centum millium fuit,
5 secutus est: ibique proelium commissum. Sed
fortuna regis cum duce mutata non est. Nam
275 victus Mardonius, veluti ex naufragio, cum
6 paucis profugit. Castra referta regalis opulen-
tiae capta. Unde primum Graecos, diviso in-
ter se auro Persico, divitiarum luxuria cepit.
7 Eodem forte die, quo Mardonii copiae deletae
275 sunt, etiam navali proelio in Asiâ sub monte
8 Mycale, adversus Persas dimicatum est. Ibi
ante congressionem, cum classes ex adverso sta-
rent, fama ad utrumque exercitum venit, vi-
cisse Graecos, et Mardonii copias occidione oc-
9 cidisse. Tantam famae velocitatem fuisse, ut,
cum matutino tempore proelium in Boeotiâ com-
missum sit, meridianis horis in Asiam, per
tot maria, et tantum spatii, tam brevi hora-
10 rum momento, de victoriâ nuntiatum sit. Con-
fecto

2. *sollicitat*) excitatus discordiâ Spartanos inter et Athenienses exortâ. Diod. 11, 27-28. cl. Herodt. 8, 140-44.

incensae urbis) c. 12, 11.

3. *incensis coeperant*) adi Herodt. 9, 1 seqq.

4. *Graecorum exercitus*) ducibus *Pausaniâ* Spartano et *Aristide* Atheniense. Vid. Cornel. 3, 2. 1: 4, 1. 2. cl. Herodt. 9, 25-85, qui singularum gentium numero recensito connumerat 108,200 milites Graecos 9, 28-30, cl. Diod. 11, 29-33.

ibi) ad *Plataeas* c. 12, 11.

5. *profugit*) cecidit auctore Herod. 9. 63; Diod. 11. 31; Plut. in Arist. 19. et Corn. 4, 1. 2. Noster contra sequitur Ctesiam, qui Mardonium vulneratum aufugisse tradit, et postea demum, cum ad Apollinis templum diripiendum profectus esset, grandine oppressum periisse. Herodotus contra Artabazum (not. ad §. 1) cum 40,000 aufugisse tradit, 3000 captos; caesos igitur fuisse 257,000. Vide illum 9, 70 cl. 8, 113.

6. Cf. Herodt. 9, 80-83, cl. 8, 121.

7. *eodem die*) d. 22 Sept.

Mycale) v. ind.

dimicatum est) ducibus Leotychide Spartano, et Xanthippo Atheniense. Diod. 11, 34-36 Herod. 9, 90-107.

8. *occidione*) Ven., Ald. et aliquot Mss. *occisione*. De famâ illâ cf. Herod. 9, 100-101 et Diodr. 11, 35.

9. De infin. *fuisse* hoc modo posito, in quo subaudi *mirandum est*, cf. 2, 9. 19: 8, 2. 12: 14, 5. 7: 5, 4. 12.

10-11. Cf. Diod. 11, 27. cl. locis a me ad Corn. 2, 5. 3 laudatis, imprimis Herodt. 8, 123-4.

fecto bello, cum de praemiis civitatum agere-
tur, omnium iudicio, Atheniensium virtus ce-
teris praelata. Inter duces quoque Themistocles 11
princeps, civitatum testimonio, iudicatus glo-
riam patriae suae auxit.

Cap. XV. Igitur Athenienses aucti et prae- a. u.
miis belli et gloriâ urbem ex integro condere 276
moliuntur. Cum moenia maiora complexi fuis- 2
sent, suspecti esse Lacedaemoniis coepere, recte
reputantibus, quibus ruina urbis tantum incre-
menti dedisset, quantum sit datura munita ci-
vitas. Mittunt ergo legatos, qui monerent, *ne* 3
munimenta hostibus et receptacula futuri belli exstru-
ant. Themistocles, ut vidit spei urbis invideri, 4
non existimans abrupte agendum, respondit le-
gatis, *ituros Lacedaemona, qui de eâ re pariter*
cum illis consulant. Sic dimissis Spartanis, hor- 5
tatur suos, *opus maturent.* Dein ipse interiecto 6
tempore in legationem proficiscitur, et nunc in
itinere infirmitate simulatâ, nunc tarditatem col-
legarum accusans, sine quibus agi iure nihil
possit, diem de die proferendo spatium consum-
mando operi quaerebat: cum interim nuntiatur 7
Spartanis, opus Athenis maturari; propter quod
denuo legatos mittunt ad inspiciendam rem.
Tum Themistocles per servum magistratibus 8
scribit Atheniensium, *legatos vinciant, pignusque*
teneant, ne in se gravius consulatur. Adiit deinde 9
concionem Lacedaemoniorum: indicat, *permu-*
nitas Athenas esse, et posse iam illatum bellum
non armis tantum, sed etiam muris sustinere: si quid 10
ob eam rem de se crudelius statuerent, legatos eorum
in

c. xv.

1. *urbem ex int. condere*) resp. c. 14, 2 et 12, 11. De re ipsa h. l. §. 1-12 cf. Diodor. 11, 39-40 cl. Corn. 2, 6. 1; Thuc. 1, 89-93.

2. De invidiâ Spartanorum ob victoriam Salaminiam in Athenienses coniectâ lege Diodor. 11, 27.

4. *consulant*) Bong. et Col. *consultent.*

6. *in legat.*) i. e. legatus.

7. *agi*) Sebisius mavult *agere.*

8. *vinciant*) in custodiâ teneant, ut Cloelia, obses Etruscis data ap. Virg. aen. 9, 652 fluvium innat *vinclis* ruptis, ubi Servius: vincla pro *custodiis* accipimus, quia obsides non ligantur.

11 *in hoc pignus Athenis retentos.* Graviter deinde
castigat eos, *quod non virtute, sed imbecillitate*
12 *sociorum, potentiam quaererent.* Sic dimissus, ve-
luti triumphatis Spartanis, a civibus excipitur.

13 Post haec Spartani, ne vires otio corrum-
perent, et ut bis illatum a Persis Graeciae bel-
lum ulciscerentur, ultro fines eorum depopu-
a. u. 14 lantur. Ducem suo sociorumque exercitui deli-
278 gunt Pausaniam: qui, pro ducatu, regnum Grae-
ciae affectans, proditionis praemium cum Xer-
xe nuptias filiae eius paciscitur, redditis capti-
vis, ut fides regis aliquo beneficio obstringere-
15 tur. Scribit praeterea Xerxi, *quoscunque ad se*
nuntios misisset, interficeret: ne res loquacitate ho-
16 *minum proderetur.* Sed dux Atheniensium Aristi-
des, belli socius, collegae conatibus obviam
eundo, simul et in rem sapienter consulendo,
proditionis consilia discussit. Nec multo post
17 accusatus Pausanias damnatur. Igitur Xerxes,
cum proditionis dolum publicatum videret, ex
18 integro bellum instituit. Graeci quoque ducem
constituunt Cimonem Atheniensem, filium Mil-
tiadis, quo duce apud Marathonem pugnatum
est, iuvenem, cuius magnitudinem futuram
19 pietatis documenta prodiderunt. Quippe patrem
ob crimen peculatus in carcerem coniectum,
ibique defunctum, translatis in se vinculis ad
20 sepulturam redemit. Nec in bello iudicium de-
ligentium fefellit: siquidem non inferior virtu-
tibus

13. *bis illatum*) a Dario et Xerxe c. 9 et 10, 12.

14. *Pausaniam*) cf. Diod. 11, 44-47 et Corn. 4, 2. 1 ibique a me notata, cl. ibid. in Arist. 2, 2, h. l. §. 16.

15. Oratione recta: quoscunque ad te nuntios misero, interficito.

16. *socius*) plures edd. et codd. addunt *electus.*
in rem cons.) adi ind. in *consulere.*

17. *instituit*) Graev. ex 2, 10. 12 mavult *instruit.* Illud certe, q. est anfangen, h. l. est ineptum; nec melius, q. est in cod. Bodl., *restituit.*

18. *pugnatum est*) c. 9, 9-10.

19. Cf. Cornel 1, 7. 5 et 5, 1. 1.

20. *Xerxem superat*) Diodor. XI, 60-62 cl. Cornel. in Cim. 2, 2-3, ibique a me laudata. Thuc. 1, 100. Plut. in Cim. c. 12. apud *Eurymedonta*, Pamphyliae fluvium, ubi Phoenices et Cyprios pro Persis pugnantes vicit, non autem ipsum regem Persarum, qui Xer-

tibus patris, Xerxem terrestri naualique bello superatum, trepidum recipere se in regnum coegit. a.u. 284

LIBER TERTIUS.

Caput I.

Xerxes, rex Persarum, terror ante gentium, bello in Graeciam infeliciter gesto, etiam suis contemtui esse coepit. Quippe *Artabanus*, 2
praefectus eius, deficiente quotidie regis maiestate, in spem regni adductus, cum septem robustissimis filiis regiam vesperi ingreditur (nam amicitiae iure semper illi patebat), trucidatoque a.u. 281
rege, voto suo obsistentes filios eius dolo aggreditur. Securior de Artaxerxe, puero admodum, 3
fingit regem a Dario, qui erat adolescens, quo maturius regno potiretur, occisum; impellit Artaxerxem parricidium parricidio vindicare.
Cum ventum ad domum Darii esset, dormiens 4
inventus, quasi somnum fingeret, interficitur.
Dein eum unum ex regis filiis sceleri suo super- 5
esse Artabanus videret, metueretque de regno

 cer-

Xerxes fuit, si hunc a. demum u. 289, ol. 78, 4 interiisse statuis cum Diodoro XI, 69; *Artaxerxes* autem, si cum aliis id iam a. 280 accidisse statuis.

LIB. III. c. 1.

1. *terror gentium*) resp. 2, 10. 18. c. 11, 1.
contemtui) alias quoque ob causas. Herodt. 9, 108-13.
2. *praefectus*) vid. ad §. 8.
trucidato rege) de anno resp. not. ad 2, 15. 20.
5. Aliter narrat rem Diodorus 11, 69. *Primum* enim nominat tertium quoque regis filium, *Hystaspem*, Bactrianorum satrapam; deinde Artabanus ille *solus* conscio cubiculario et eunucho Mithridate regem occidit; tum demum assumtis filiis Artaxerxem gladio aggressus ab hoc vulnerato occiditur.

certamina principum; assumit in societatem consilii Bacabasum: qui, praesenti statu contentus,
6 rem prodit Artaxerxi, *ut pater eius occisus; ut frater falsâ parricidii suspicione oppressus; ut deni-
7 que ipsi pararentur insidiae.* His cognitis Artaxerxes, verens Artabani numerum filiorum, in posterum diem paratum esse armatum exercitum iubet, quasi recogniturus et numerum militum,
8 et in armis industriam singulorum. Itaque cum inter ceteros et ipse Artabanus armatus assisteret, rex simulat se breviorem loricam habere: iubet Artabanum secum commutare: exuentem se, ac nudatum, gladio traiicit: tum et filios
9 eius corripi iubet. Atque ita egregius adolescens et caedem patris, et se ab insidiis Artabani vindicavit.

Cap. II. Dum haec in Persis geruntur, interea Graecia omnis, ducibus Lacedaemoniis et Atheniensibus, in duas divisa partes, ab externis bellis, velut in viscera sua, arma con-
2 vertit. Fiunt igitur de uno populo duo corpora; et eorundem castrorum homines in duos
3 hostiles exercitus dividuntur. Hinc Lacedaemonii communia quondam civitatum auxilia ad vires suas trahebant: inde Athenienses, et vetustate gentis, et gestis rebus illustres, propriis
4 viribus confidebant. Atque ita duo potentissimi Graeciae populi, institutis Solonis et Lycurgi le-

7. *quasi* recepi, suadente I. M. Heusingero in Emend. p. 200 ex Vincent.-Bellov. spec. Mst. 3, 41.

8. *armatus*) erat autem praefectus praetorio, siue princeps satellitum. Diod. l. l.

9. *patris*) Iunt. addit *et necem fratris*.

c. II.

2. *eorundem-dividuntur*) Graeci, qui contra Persas iisdem castris egressi isdem ducibus dimicaverant, iam in duas partes divisi sibi invicem bellum inferunt. Causam simultantis infrà auctor affert c. 6.

3. *hinc-inde*, ut 2, 9. 12: 3, 5. 4.

vet. gentis) 2, 6. 1 seqq.

gestis reb.) 2, 6. 1: inprimis pugnâ Marathoniâ et Salaminiâ 2, 9 et 12. c. 14, 10-11.

4. *instit.-pares*) quorum legislatores, Solon et Lycurgus, utramque civitatem instituerant sapientissime.

legibus pares, ex aemulatione virium in bellum ruebant. Namque Lycurgus cum fratri suo Po- 5
lydectae Spartanorum regi, successisset, regnumque sibi vindicare potuisset, Charilao, filio eius, qui natus posthumus fuerat, cum ad aetatem adultam pervenisset, regnum summâ fide restituit: ut intelligerent omnes, quanto plus apud 6
bonos pietatis iura, quam omnes opes, valerent. Medio igitur tempore dum infans conva- 7
lescit, tutelamque eius administrat, non haben- ante n.c.
tibus Spartanis leges, instituit, non inventione 130
earum magis, quam exemplo, clarior. Siqui- 8 a.m.
dem nihil lege ullâ in alios sanxit, cuius non 3100
ipse primus in se documenta daret. Populum in 9
obsequia principum, principes ad iustitiam imperiorum, formavit. Parcimoniam omnibus sua- 10
sit, existimans, laborem militiae assiduâ frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Emi sin- 11
gula non pecuniâ, sed compensatione mercium, iussit. Auri argentique usum, velut omnium 12
scelerum materiam, sustulit.

CAP. III. Administrationem reipublicae per ordines divisit: *regibus* potestatem bellorum; 2
magistratibus iudicia per annuas successiones; *se-na-*

5. De Lycurgo adi Plutarchum in vitâ sat copiose descriptâ, aliosque scriptores a me laudatos *in meinem histor. Handb.* vol. I pag. 11.

6. *pietatis*, amoris in fratrem fratrisque filium.

7. *eius*) elegantius dixeris: *huius ipse.* Hoc enim pronomen posterius necessarium est, cum aliud subiectum insit verbo *administrat*, aliud praecedenti *convalescit.*

9. *principum*) regum geminorum et ephororum (qui annui eligebantur quini) et senatorum (perpetuorum, viginti octo nummero, non infra 60 annos aetatis) c. 3, 2.

iustit. imper.) iusta imperia, siue ut nihil iniusti a populo exigerent: quo fere modo Cato ille Censorius, proconsul Hispaniae ap. Liv. 34, 18. 4 in neminem omnium gravius severiusque, quam in semetipsum exercebat imperium.

12. *auri - sustulit*) introduxit contra aes non signatum, sed ponderandum.

c. III.

2. *bellorum*) gerendorum, f. reges duces esse voluit bellorum.

magistratibus) *ephoris*, qui quini legebantur annui, quibusque iudicia attribuit etsi non de omnibus, de potissimi tamen, maximique me-

natui custodiam legum; populo sublegendi sena-
tum, vel creandi, quos vellet magistratus, po-
3 testatem permisit. Fundos omnium aequaliter
inter omnes divisit, ut aequata patrimonia ne-
4 minem potentiorem altero redderent. Conviva-
ri omnes publice iussit, ne cuius divitiae vel
5 luxuria in occulto essent. Iuvenibus non am-
plius unâ veste uti toto anno permisit, nec quen-
quam cultius, quam alterum, progredi, nec
epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam ver-
6 teretur. Pueros puberes non in forum, sed in
agrum deduci praecepit, ut primos annos non
in luxuriâ, sed in opere et laboribus, agerent.
7 Nihil eos somni causâ substernere, et vitam sine
pulmento degere, neque prius in urbem redire,
8 quam viri facti essent, statuit. Virgines sine do-
te nubere iussit, ut uxores eligerentur, non
pecuniae; severiusque matrimonia sua viri coër-
9 cerent, cum nullis dotis fraenis tenerentur. Ma-
ximum honorem non divitum et potentium,
sed pro gradu aetatis, senum esse voluit. Nec
sane usquam terrarum locum honoratiorem se-
10 nectus habet. Haec quoniam primo, solutis
antea moribus, dura videbat esse, auctorem
eorum Apollinem Delphicum fingit, et inde se
ea ex praecepto numinis detulisse, ut consue-
scen-

momenti rebus. Quorum quanta potestas fuerit, vel unus Pausanias ostendit, quem regem ab his in vincula publica coniectum esse refert Corn. 4, 3, 5.

populus autem sublegit (*ergänzte*) senatum; qui cum perpetuus esset viginti octo viris constans, sublegendus erat; magistratus contra, sive ephori creandi, cum annui essent.

3. *inter omnes*) cives Spartanos 9000, inter quos Spartae agros aequaliter divisit; reliquos totius regionis agros inter 30,000 domos.

4. *conv. o. p. iussit*, συσσίτια instituit, de quibus adi Potteri archaeol. I, 394.

6. *non in forum*, ut Romae, ubi pueri praetextâ depositâ puramque togam induti forum frequentabant. Cic. Lael. 1.

opere) rustico, quo exercentur laboribus, s. quod et ipsum est laboriosum et perferre docet labores bellicos. Cf. Cic. Tusc. 2, 14; 5, 27. Corn. 7, 11, 4, ibique laud. Plut. in Alcib. 23 et Athen. 12, 9.

9. Exemplum habes ap. Cic. in Caton. 18, 6.

10. *Apoll. Delph.*) cf. Cic. divin. 1, 43. Pausan. 3, 2. 4. Herodt. 1, 65.

Metus religionis (deorum) vincit taedium consuescendi, s. cives deum harum legum auctorem verentes assuescunt his quamvis durissimis.

scendi taedium metus religionis vincat. Dein ut 11
aeternitatem legibus suis daret, iureiurando ob-
ligat civitatem, nihil eos de eius legibus mu-
taturos, priusquam reverteretur: et simulat,
se ad oraculum Delphicum proficisci, consultu-
rum, quid addendum mutandumve legibus vi-
deretur. Proficiscitur autem Cretam, ibique 12
perpetuum exsilium egit, abiicique in mare os-
sa sua moriens iussit, ne relatis Lacedaemonem,
solutos se Spartani religione iurisiurandi in dis-
solvendis legibus arbitrarentur.

Cap. IV. His igitur moribus ita brevi ci-
vitas convaluit, ut, cum Messeniis propter stu-
pratas virgines suas, in solemni Messeniorum sa- a. u.
crificio, bellum intulissent, gravissimâ se exsecra- 11-31
tione obstrinxerint, non prius, quam Messeniam
expugnassent, reversuros; tantum sibi vel de viri-
bus suis, vel de fortunâ spondentes. Quae res initi- 2
um dissensionis Graeciae, et intestini belli causa et
origo fuit. Itaque cum contra praesumtionem suam 3
annis decem in obsidione urbis tenerentur, et
querelis uxorum post tam longam viduitatem re-
vocarentur: veriti, ne hac perseverantiâ belli 4
gravius sibi, quam Messeniis, nocerent: quip-
pe illis, quantum iuventutis bello intercidat,
mulierum foecunditate suppleri; sibi et belli
damna assidua, et foecunditatem uxorum, ab-
sentibus viris, nullam esse: itaque legunt iu- 5
venes ex eo genere militum, qui post iusiuran-
dum

12. *abiici - arbitr.*) simile infra c. 4, 13-16.

c. IV.

1. *p. st. virg.*) adi Pausaniam 4, 4. 2 latius haec narrantem, cl. Diod. 8 fr. 3.

spondentes) construe cum praec. *obstrinxerint* hoc sensu: obstrinxerunt se, cum sponderent, s. quia spondebant.

brevi) non adeo brevi. Lycurgus enim cum leges tulisset ante u. c. 130; bellum hoc exarsit a. demum post u. c. 11; ergo post 141 a.

3. *annis decem*) Strabo 6 p. 428 A.

4. *quantum iuventutis*) quanta iuventus, siue quot iuvenes, ut 1, 3, 3 tantum virorum.

suppleri) quo sensu ap. Senec. Hipp. 469: Venus supplet ac restituit humanum genus.

5. *itaque* post longam parenthesin. Cohaeret enim *veriti* cum *legunt*: cum vererentur, legunt.

dum in supplementum venerant; quibus Spartam remissis promiscuos omnium feminarum con-
6 cubitus permisere: maturiorem futuram conceptionem rati, si eam singulae per plures vi-
7 ros experirentur. Ex his nati ob notam mater-
8 ni pudoris, *Partheniae* vocati. Qui cum ad annos xxx pervenissent, metu inopiae (nulli enim pater exsistebat, cuius in patrimonium successio speraretur), ducem *Phalanthum* assumunt, filium Arati, qui auctor Spartanis fuerat, iuventutis ad generandam sobolem domum remit-
9 tendae: ut, sicuti dudum patrem eius nascendi auctorem habuissent, sic ipsum spei ac di-
10 gnitatis suae haberent. Itaque nec salutatis matribus, e quarum adulterio infamiam collegisse videbantur, ad sedes inquirendas proficiscuntur;
a.u. 50 11 diuque et per varios casus iactati tandem in Italiam deferuntur; et occupatâ arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, sedes ibi
12 constituunt. Sed post annos plurimos dux eorum Phalanthus, per seditionem in exsilium proturbatus, Brundisium se contulit, quo expulsi
13 sedibus suis veteres Tarentini concesserant. His moriens persuadet, *ut ossa sua, postremasque reliquias conterant, et tacite spargi in foro Tarenti-*
14 *norum curent. Hoc enim modo recuperare illos pa-*
15 *triam suam posse, Apollinem Delphis cecinisse.* Illi arbitrantes eum in ultionem sui, civium fata prodidisse, praeceptis paruere: sed oraculi di-
16 versa sententia fuerat. Perpetuitatem enim urbis,
17 non amissionem, hoc facto promiserat. Ita ducis exsulis consilio, et hostium ministerio, possessio Tarentina Partheniis in aeternum fundata.
18 Ob cuius beneficii memoriam Phalantho divinos honores decrevere.

Cap. V.

6. *rati*) quia rebantur, feminas eo maturius (celerius c. 1, 3) esse concepturas.

8. *Phalanthum*) sic scr. ex Pausan. 10, 10. 3, non *Palantum*.

11. *per varios casus*) naufragium enim in mari Crissaeo passum a delphino in terram delatum refert Pausan. 10, 13, 5.

Tarentinorum) quos barbaros vocat Pausanias 10, 10. 3; quos Iapygas sive Messapios fuisse, Illyrici, quantum assequi licet, generis, ex oraculo intelligitur a deo Phalantho ante profectionem dato ap. Strab. 6.

Σατυριον τοι δωκα, Ταραντα δε πιονα δημον
οικησαι, και πημα Ιαπυγεσσι γενεσθαι.

CAP. V. Interea Messenii, cum virtute non a.u.
possent, per insidias expugnantur. Dein cum 2 31
per annos LXXX gravia servitutis verbera, ple-
rumque et vincula, ceteraque captivitatis mala
perpessi essent, post longam poenarum patien-
tiam, bellum restaurant. Lacedaemonii quo- 3 69·86
que eo conspiratius ad arma concurrunt, quod
adversus servos dimicaturi videbantur. Itaque 4
cum hinc iniuria, inde indignitas animos acue-
ret: Lacedaemonii, de belli eventu oraculo Del-
phis consulto, iubentur ducem belli ab Athe-
niensibus petere. Porro Athenienses, cum re- 5
sponsum cognovissent, in contemtum Spartano-
rum Tyrtaeum poëtam claudum pede misere;
qui tribus proeliis fusus, eo usque desperationis 6
Spartanos adduxit, ut, ad supplementum exer-
citus, servos suos manumitterent, hisque in-
terfectorum matrimonia pollicerentur: ut non 7
numero tantum amissorum civium, sed et di-
gnitati, succederent. Sed reges Lacedaemonio- 8
rum, ne, contra fortunam pugnando, maiora
detrimenta civitati infligerent, reducere exerci-
tum voluerunt; ni intervenisset Tyrtaeus, qui 9
composita carmina exercitui pro concione reci-
tavit; in quibus hortamenta virtutis, damno-
rum solatia, belli consilia, conscripserat. Ita- 10
que

V.

1. *insid.*) de quibus Pausan. 4, 5. 3.

2. *per a. 80*) Sic Euseb. in chron. 1, ol. 35, 3, a. u. 116, quod confirmat Tyrtaei aetas, qui se tertiâ *γενεᾳ* post primum bellum, s. 90 annis post, ab Atheniensibus missum esse ad Lacedaemonios canit, observante Valesio ad Diodori 8 fr. 3. Pausanias contra 4, 4. 3 non nisi unam aetatem numerat, et quidem magis definite 4, 15. 1 a. post primum 39no, ol. 23, 4. i. e. a. u. 69.

3. *servos*) ergo servilis, humilis, ignavi animi homines, cf. 2, 5. 4.

4. *hinc - inde*) c. 2, 3.

6. *fusus*) Gronov. nepos cum avo rec. ex 4 codd. *fusos*. Iam enim ante quam Tyrtaeus adveniret, fugati erant, ut vult Gron. avus. Quodsi est; cur ille dici potest Spartanos ad desperationem adduxisse?

8. *infligere* detrimenta, ut vulnera. Fortius igitur illud, quam quod Vorstius coniicit Graevio probatum *iniungere*.

9. In quibus milites hortabatur ad virtutem, consolabatur de damnis acceptis, consilia suppeditabat de bello fortiter prudenterque gerendo. Tres autem huius poëtae elegiae exstant.

que tantum ardorem militibus iniecit, ut non de salute, sed de sepultura solliciti, tesseras, insculptis suis et patrum nominibus, dextro bra-
11 chio deligarent: ut, si omnes adversum proelium consumsisset, et temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulo-
12 rum tradi sepulturae possent. Cum sic animatum reges exercitum viderent, curant rem ho-
13 stibus nuntiari. Messeniis autem non timorem
14 res, sed aemulationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concursum est, ut raro unquam
15 cruentius proelium fuerit. Ad postremum tamen victoria Lacedaemoniorum fuit.

a. u.
285-95 CAP. VI. Interiecto tempore tertium quo-
2 que bellum Messenii reparavere: in cuius auxilium Lacedaemonii inter reliquos socios etiam
3 Athenienses adhibuere. Quorum fidem cum suspectam haberent, supervacaneos simulantes, a
4 bello eosdem dimiserunt. Hanc rem Athenienses graviter ferentes, pecuniam, quae erat in stipendium Persici belli ab universa Graecia collata, a Delo Athenas transferunt, ne, deficientibus a fide societatis Lacedaemoniis, praedae
5 ac rapinae esset. Sed nec Lacedaemonii quievere: qui, cum Messeniorum bello occupati essent, Peloponenses immisere, qui bellum Athenien-

C. VI.

1. *inter. temp.)* alterum cum a u. 86 finitum esset; hoc tertium initium cepit a. demum 285. Cf. Diodor. 11, 63-64, qui initium huius belli *decennis* ponit ol. 77, 4. siue a. u. 285.

Quartum his addit bellum Diodorus 14, 34, qui ol. 94, 4, a. u. 353 Messenios sedibus suis, Cephallenia et Naupacto, a Spartanis eiectos demigrasse narrat tum Syracusas, tum Cyrenen.

3. *f. susp. hab.)* Athenienses ad Messenios inclinare suspicarentur, ut ait Diod. 11, 64, cf. Thuc. 1, 102.

4. *pecuniam-collata)* a. u. 278, cuius arbiter Aristides fuerat delectus, ut ait Corn. 3, 3. 1, ubi vid. a me notata de summa huius pecuniae.

transferunt) non autem statim hoc tempore; sed sub initium demum belli Peloponesiaci, a. u. 323.

5. *qui-facerent)* a. u. 293, ergo duobus annis ante bellum finitum Spartani auxilium miserunt Doriensibus, Parnassi accolis contra Phocenses; qui cum auxilium petiissent ab Atheniensibus; hi cum Argivis et Thessalis coniuncti a Spartanis sunt caesi ad Tanagram Boeotiae oppidum. Thuc. 1, 107. Plut. in Cim. c. 17. Diod. 11,

mensibus facerent. Parvae tunc temporis, classe 6
in Aegyptum missâ, vires Atheniensibus erant.
Itaque nauali proelio dimicantes facile superantur.
Interiecto deinde tempore, post reditum 7
suorum aucti et classis et militum robore, proelium
reparavere. Iam et Lacedaemonii, omissis 8
Messeniis, adversus Athenienses arma verterant.
Diu varia victoria fuit: ad postremum 9
aequo Marte utrinque discessum. Inde revocati 10
Lacedaemonii ad Messeniorum bellum, ne medium
tempus otiosum Atheniensibus relinquerent,
cum Thebanis paciscuntur, ut Boeotiorum imperium
his restituerent, quod temporibus Persici
belli amiserant, ut illi Atheniensium bella
susciperent. Tantus furor Spartanorum erat, 11
ut, duobus bellis impliciti, suscipere tertium
non recusarent, dummodo inimicis suis hostes
acquirerent. Igitur Athenienses, adversus tantam 12
tempestatem belli duos duces deligunt, Periclem
spectatae virtutis virum, et Sophoclem
scriptorem tragoediarum: qui, diviso exercitu, 13
et

11, 79 et 80, qui tamen hoc proelium ponit ol. 80, 3, i. e. a. u. 296, ergo post bellum finitum.

6. Haec ita se habent secundum Diodor. 11, 71. 74. 75. 77: ol. 79, 2, i. e. a. u. 291 Aegyptii cum a Persis defecissent rege electo *Inaro*, initâque cum Atheniensibus societate, a. insequente Persarum ducem Achaemenem vincunt: pace autem a. 294 cum novis ducibus Artabazo et Megabyzo compositâ Athenienses abs Aegyptiis relicti reditum cum Persis paciscuntur.

7. *aucti classis robore*) quod falsum esse demonstrat Diodorus, qui 11, 77 tradit classem ab ipsis Athen. crematam fuisse in Aegypto. Praeterea quae sint illa duo proelia naualia, quae Noster fervente bello Messenio commissa esse refert §. 6 et 7, nescio.

10. Thebani Xerxis socii (Herod. 9, 15: 7, 232) graviter illo rege e Graeciâ summoto a ceteris Graecis plectuntur Herod. 9, 86-88. Iam igitur referente Diodoro 11, 81-3 cl. Thuc. 1, 108, ol. 80, 4, a. u. 297, ergo post bellum Messenium finitum, sibi Boeotiae imperium paciscuntur, Spartanisque contra Athenienses auxilium pollicentur, gravi autem proelio a Myronide, Atheniensium duce caeduntur.

11. *duobus - tertium*) notae superiores ostendunt, de tempore Nostrum errare.

12. *Igitur*) Confusa et haec ut superiora narrat, transiliens ab illo anno 297 ad hunc, quo Sophocles Periclis fuit collega, u. c. 317, silentioque plane praeteriens Cimonis victoriam de Persis splendidissimam a. u. 304 (Corn 5, 3. 4), nec non bellum Corcyraeo-Corinthium, inde ab a. 316 gestum, neque bellum insequens, longe illud splendidissimum simulque funestissimum definiens tempore, ne nominans quidem, nimirum *Peloponesiacum* ab a. inde 323-50 gestum.

et Spartanorum agros vastaverunt, et multas Achaiae civitates Atheniensium imperio adiecerunt.

a. u. CAP. VII. His malis fracti Lacedaemonii
308 1 in annos xxx pepigerunt pacem: sed tam lon-
2 gum otium inimicitiae non tulerunt. Itaque
323 quinto decimo anno, rupto foedere, cum con-
temtu deorum hominumque, fines Atticos po-
3 pulantur: et ne praedam potius, quam pu-
gnam, expetiisse viderentur, hostes ad proeli-
4 um provocant. Sed Athenienses, consilio Peri-
clis ducis, populationis iniuriam differunt in tem-
pus ultionis; supervacuam pugnam existimantes,
5 cum ulcisci hostem sine periculo possent. Dein-
de interiectis diebus, naues conscendunt, et ni-
hil sentientibus Lacedaemoniis, totam Spartam
depraedantur, multoque plura auferunt, quam
6 amiserant: prorsus ut, in comparatione dam-
norum, longe pluris fuerit ultio, quam iniuria.
7 Clara quidem haec Periclis expeditio habita: sed
multo clarior privati patrimonii contemtus fuit.
8 Huius agros, in populatione ceterorum, inta-
ctos hostes reliquerant, sperantes acquirere se
illi posse aut periculum ex invidiâ, aut ex su-
9 spicione proditionis infamiam. Quod ante pro-
spiciens Pericles, et futurum populo praedixe-
rat; et ad invidiae impetum declinandum, agros
10 ipsos dono reipublicae dederat: atque ita, un-
de periculum quaesitum fuerat, ibi maximam
glo-

c. VII.

1. *his malis*) in bello in Boeotiâ (c. 6, 10 not.) et Euboeâ gesto ab a. inde 297 ad hunc usque, quo hae annorum 30 induciae sunt initae, a. u. 308, ol. 83, 3. Diod. 12, 7.

2. *quinto decimo n.*) ergo a. 323, gestum per 27 annos, ad a. usque 350, Diod. 12, 37: 13, 42, siue ab ol. 87, 2-94, 1: cuius quidem belli, quod dixi, Peloponesiaci annos priores 22 descripsit Thucydides notante Diodoro l. l.

deorum) pacem enim qui rumpit, contemnit deos, quibus testibus adhibitis pax initur sacrificiis oblatis.

5. *totam Spartam*) i. e. regionem Spartanam, ut 12, 2, 7 in Troiâ pro agro Troiano. De re cf. Thuc. 2, 19-46. Diod. 2, 42.

8-10. Reliquerat autem Periclis agros intactos Archidamus, Spartanorum dux vel utpote illius hospes huic gratificaturus, vel iussus id facere a senatu suo ad invidiam huic conflandam, ut indicat Thuc. 2, 13,

gloriam invenit. Post haec interiectis diebus, 11
navali proelio dimicatum est: victi Lacedaemo-
nii fugerunt. Nec cessatum deinceps est, quin 12
aut terrâ, aut mari, variâ proeliorum fortunâ,
invicem se trucidarent. Denique fessi tot malis; 13
pacem in annos quinquaginta fecere, quam non
nisi sex annis servaverunt. Nam inducias, quas 14
proprio nomine condixerant, ex sociorum per-
sonâ rumpebant: quippe quasi minus periurii 15
contraherent, si ferentes sociis auxilia, potius
quam si ipsi aperto proelio dimicassent. Hinc 16
bellum in Siciliam translatum: quod priusquam a. u.
expono, de Siciliae situ pauca dicenda sunt. 328

LIBER QUARTUS

CAPUT I.

Siciliam ferunt angustis quondam faucibus Ita-
liâe adhaesisse; diremtamque velut a corpo-
re, maiore impetu superi maris, quod toto
undarum onere illuc vehitur. Est autem ipsa 2
terra

11. *navali proelio*) duobus proeliis navalibus a Phormione Ath. duce hostes fusos esse narrat Diod. 12, 47-8 ad ol. 87, 4, i. e. a. u. 325.

13 *ann. 50*) anno belli decimo, u. c. 332 Diod. 12, 74.

sex annis) et sex mensibus.

15. *ferentes*) constructio non constat: si *ferentes* potius, quam si *dimicassent*. Arridet igitur Modii codd. lectio *ferrent*.

16. *Hinc*) Confusum et hoc est tempore. Induciae enim cum, ut dixi, anno demum 332 essent initae; bellum hoc in Siciliam translatum, de quo infra 4, 3. 4, incidit iam in annum 328.

LIB. IV. c. 1.

1. *diremtam*) ex pluribus Mss. dedi pro minus aptiori *direptam*, cl. Liv. 22, 15. 4.

maiore impetu) quo fere sensû ap. Cic. in v. 2, 33 vis maior (fortunae), cui resisti non potest. Non inepte tamen Scheffer coniungit *corpore maiore* (Italiâ).

toto - vehitur) Nic. Heinsius corr. *totâ - mole - deveh.*

terra tenuis ac fragilis; et cavernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis, ut ventorum tota fere
3 me flatibus pateat, nec non et ignibus generandis nutriendisque soli ipsius naturalis materia, quippe intrinsecus stratum sulphure et bitumine
4 traditur: quae res facit, ut spiritu cum igne inter interiora luctante, frequenter compluribus locis nunc flammas, nunc vaporem, nunc fu-
5 mum eructet. Inde denique Aetnae montis per
6 tot secula durat incendium. Et ubi acrior per spiramenta cavernarum ventus incubuit, arena-
7 rum moles egeruntur. Proximum Italiae promontorium *Rhegium* dicitur, ideo, quia Graece
8 abrupta hoc nomine pronuntiantur. Nec mirum, si fabulosa est loci huius antiquitas, in quem
9 res tot coïere mirae. Primum quod nusquam alias tam torrens fretum, nec solum citato impetu, verum etiam saevo; neque experientibus modo terribile, verum etiam procul vi-
10 dentibus. Undarum porro inter se concurrentium tanta pugna est, ut alias veluti terga dantes in imum desidere, alias quasi victrices in sublime ferri, videas: nunc hic fremitum ferventis aestus, nunc illic gemitum in voraginem desiden-
11 tis exaudias. Accedunt vicini et perpetui Aetnae montis ignes, et insularum Aeolidum, ve-
12 luti ipsis undis alatur incendium. Neque enim in tam angustis terminis aliter durare tot seculis tantus ignis potuisset, nisi humoris nutrimentis
13 aleretur. Hinc igitur fabulae Scyllam et Charybdin peperere; hinc latratus auditi; hinc monstri credita simulacra, dum navigantes, magnis vorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare pu-

3. *genr.*) unus cod. habet aliam huius verbi formam *gignendis*. Vt enim Graeci a geno formant gigeno, contr. gigno, sic Latini genero a genere, abl. nominis genus.

materia) Venet., Bong. et Col. *vi*. Explica autem ita: nec non materia ipsius soli naturalis (est, naturâ apta est) ign. gen. et nutr.

7. *ῥηγιον* a *ῥηγνω*, rumpo, abrumpo.

10. Descriptio poëtica, qualis Virgiliana aen. 1, 105-7: 3, 421-23.

13. Adi *mein histor Handb.*, ubi vol. 2 p. 231 loca Veterum de his monstris marinis, aut potius vorticibus laudavi, ubi v. c. ex Virg. aen. 3, 432 coeruleis *canibus* resonant saxa; unde h. l. *la-*

putant undas, quas sorbentis aestus vorago col-
lidit. Eadem causa etiam Aetnae montis perpe- 14
tuos ignes facit. Nam aquarum ille concursus 15
raptum secum spiritum in imum fundum trahit,
atque ibi suffocatum tamdiu tenet, donec per
spiramenta (terrae diffusus, nutrimenta) ignis
incendat. Iam ipsa Italiae Siciliaeque vicinitas, 16
(iam) promontoriorum altitudo ipsa ita similis
est, ut, quantum nunc admirationis, tantum
antiquis terroris dederit; credentibus, coëun-
tibus in se promontoriis, ac rursum discedenti-
bus, solida intercipi absumique nauigia. Neque 17
hoc ab antiquis in dulcedinem fabulae composi-
tum, sed metu et admiratione transeuntium.
Ea est enim procul inspicientibus natura loci, ut 18
sinum maris, non transitum, putes; quo cum
accesseris, discedere ac seiungi promontoria, quae
antea iuncta fuerint, arbitrere.

CAP. II. Siciliae primo *Trinacriae* nomen
fuit: postea *Sicania* cognominata est. Haec a 2
principio patria Cyclopum fuit: quibus exstin-
ctis, Cocalus regnum insulae occupavit; post 3
quem singulae civitates in tyrannorum imperium
concesserunt, quorum nulla terra feracior fuit.
Ho-

latratus potest explicari, et *simulacra* monstri (Scyllae), cuius utero canes inesse credebantur.

15. Donec ignis per spiramenta incendat (quid?). Ex praec. suppl. esset *spiritum*. uncis autem deletis, additis a Gronov. avo, unius cod. auctoritate, in quo haec verba absunt, explica ita: aquae absorptae et per spiritum diffusae incendunt nutrimenta ignis (sulphur et bitumen §. 3).

16 *similis*) Iunt. *sibi similis*. bene.

18. *fuerint*) corr. pro *fuerant*, sensu et latinitate postulante.

C. II.

1. *Trinacr.*) quae habet τρια ακρα, tria promontoria.

Sicania) a Sicanis, gente Iberica, ut ait Dion. Halic. 1, p. 17. *Siculi* autem, unde Sicilia, sicut e gr. Siceli fit Sicelia, ex Italia in insulam devenisse dicuntur.

2. *Cyclopes*, de quibus feris ingentisque magnitudinis immanisque roboris incolis Siciliae antiquissimis lege Hom. od. 9, 106; 6, 5; Theocr. id 11; Virg. aen. 3, 657.

Cocalus) qui dolo Minoem Cretae regem interfecit, cum Daedalum repetiturus venisset. Diod. 4, 77-79. cl. Herodt. 7, 170: ergo circa a. m. 2750. Edd. autem 5 antiq. habent *Aeolus*, obvius ap. Hom. od. 10.

4 Horum ex numero Anaxilaus iustitiâ cum ceterorum crudelitate certabat; cuius moderationis
5 haud mediocrem fructum tulit. Quippe decedens cum filios parvulos reliquisset, tutelamque eorum Micytho, spectatae fidei servo, commisisset: tantus amor memoriae eius apud omnes fuit, ut parere servo, quam deserere regis filios, mallent; principesque civitatis, obliti dignitatis suae, regni maiestatem administrari per servum
6 paterentur. Imperium Siciliae etiam Carthaginienses tentavere; diuque variâ victoriâ cum
7 tyrannis dimicatum. Ad postremum, amisso Hamilcare imperatore cum exercitu, aliquantisper quievere victi.

a. u. 472 Cap. III. Medio tempore cum *Rhegini* discordiâ laborarent, civitasque per dissensionem divisa in duas partes esset; veterani ab alterâ parte ab Himerâ in auxilium vocati, pulsis civitate, contra quos implorati fuerant, et mox caesis, quibus tulerant auxilium, urbem cum con-
2 iugibus et liberis sociorum occupavere; ausi facinus nulli tyranno comparandum: quippe ut
3 Rheginis melius fuerit vinci, quam vicisse. Nam sive victoribus captivitatis iure servissent, sive amissâ patriâ exsulare necesse habuissent; non tamen inter aras et patrios lares trucidati, crudelissimis tyrannis patriam cum coniugibus ac liberis praedam reliquissent.

Ca-

4. Anaxilaus, Zancles tyrannus fuit, referente Diodoro 11, 66, cl. Herodot. 7, 170, quâ ol. 78, 2, i. e. a. u. 287 hunc Micythum tutelâ positâ Rhegio omnium laudibus ornatum Tegeas Arcadiae delatum ibi degisse vitam laudabilem, refert.

6. *Carthag.*) de quibus infra 18, 3, sicut de Hamilcare 19, 2. 1. Illi autem cum a. u. 222 Sardiniam occupassent, ab hoc inde tempore Siciliae vicinae imperium affectare coeperunt.

C. III.

1. Rhegini, narrante Polybio 1, 7, impulsi metu Pyrrhi adventantis et Cartaginiensium, qui maris imperium obtinebant, Romanorum auxilium implorabant. Qui cum Decium Campanum 4000 militibus instructum misissent; hi non ita multo post a Mamertinis adiuti pluribus civibus pulsis, aliis occisis urbem sibi vindicarunt: cuius tamen sceleris poenas paulo post Romani ab his repetierunt urbemque civibus reddiderunt. Cf. Diod. 22, 2.

2. *nulli tyranno*) i. e. nulli tyrannorum sceleri. Cf. notata a me ad Cic. or. 1, 4, 7.

Catinienses quoque, cum Syracusanos gra- 4
ves paterentur, dissisi viribus suis, auxilium
ab Atheniensibus petivere: qui, seu studio ma- 5
ioris imperii, quo Asiam Graeciamque penitus
occuparent, seu metu factae pridem a Syracu-
sanis classis, ne Lacedaemoniis illae vires acce-
derent, Lamponium ducem cum classe in Sici-
liam misere, ut sub specie ferendi Catiniensi-
bus auxilii tentarent Siciliae imperium. Et quo- 6
niam prima initia, frequenter caesis hostibus,
prospera fuerant; maiore denuo classe, et ro- a. u.
bustiore exercitu, Lachete et Charoeade duci- 328
bus, Siciliam petivere: sed Catinienses, siue 7
metu Atheniensium, siue taedio belli, pacem
cum Syracusanis, remissis Atheniensium auxiliis, 330
fecerunt.

Cap. IV. Interiecto deinde tempore, cum 339
fides pacis a Syracusanis non servaretur, denuo
legatos Athenas mittunt; qui sordida veste, ca-
pillo barbaque promissis, et omni squaloris ha-
bitu ad misericordiam commovendam acquisito,
concionem deformes adeunt: adduntur precibus 2
lacrymae: et ita misericordem populum sup-
plices movent, ut damnarentur duces, qui ab
his

4. Cum Syracusanorum imperium grave ac molestum sibi ferre amplius nollent.

5. *a Syracusanis)* quorum historiam opesque hucusque auctas lege *in meinem histor. Handb.* vol. 2. pag. 265-66.

tentarent) dux et classis; nisi malis cum Berneggero corr. *tentaret*.

6. *Chariade*, aut potius *Charoeade*, ut est ap. Thuc. 3, 86, unde idem nomen Diodoro 12, 54 restituit Palmerius.

maiore classe.) Thuc. 20, Diod. 100 navibus. Vterque autem non Catinienses, sed *Leontinos* nominat, qui pace composita a Syracusanis in civitatem recepti omnes Syracusas concesserunt, sua urbe deinde pro castello usi.

De tota illa expeditione, a. u. 328, belli Peloponesiaci sexto, suscepta, et 330, eiusdem belli octavo finita adi Thuc. 3, 89-116: 4, 58-65 et Diod. 12, 53-59.

c. IV.

1. De re adi Thuc. 6, 1-6 et c. 8-26; cl. 7, 42 sqq. Diod. 12, 82-83. Plut. in Alc. 17 cl. Corn. 7, 3.

sord. veste etc. qualis est supplicum. §. 2. Cf. infra 36, 4. 2. et Liv. 5,41: 6, 16.

acquisito) Graevius mavult *conquisito*.

a. u. 3 his auxilia deduxerant. Igitur classis ingens de-
339 cernitur: creantur duces Nicias, et Alcibiades,
et Lamachus; tantisque viribus Sicilia repetitur,
ut ipsis terrori essent, in quorum auxilia mit-
340 4 tebantur. Brevi post tempore, revocato ad rea-
tum Alcibiade, duo proelia pedestria secunda
5 Nicias et Lamachus faciunt: munitionibus de-
inde circumdatis, hostes etiam marinis commea-
6 tibus in urbe clausos intercludunt. Quibus rebus
fracti Syracusani auxilium a Lacedaemoniis peti-
7 verunt. Ab his mittitur Gylippus solus, sed in
8 quo instar omnium auxiliorum erat. Is audito
in itinere belli iam inclinato statu, auxiliis par-
tim in Graeciâ, partim in Siciliâ contractis, op-
9 portuna bello loca occupat. Duobus deinde proe-
liis victus, congressus tertio, occiso Lamacho,
et hostes in fugam compulit, et socios obsidio-
10 ne liberavit. Sed cum Athenienses a bello ter-
restri in nauale se transtulissent, Gylippus clas-
11 sem Lacedaemone cum auxiliis arcessit. Quo
cognito, et ipsi Athenienses in locum amissi du-
cis Demosthenem et Eurymedonta, cum sup-
12 plemento copiarum mittunt: Peloponesii quoque,
communi civitatum decreto, ingentia Syracusa-
nis auxilia misere: et quasi Graeciae bellum in
Siciliam translatum esset, ita ex utrâque parte
summis viribus dimicabatur.

Cap. V. Primâ igitur congressione naualis
341 certaminis Athenienses vincuntur. Castra quo-
que cum omni publicâ ac privatâ pecuniâ amit-
2 tunt. Super haec mala, cum etiam terrestri
proe-

3. *ingens classis*) 300 nauium, 15000 militibus armatarum.
4. Cf. Corn. in vitâ Alcib. c. 3-4, et h. l. infra 5, 1. 1.
7. *in quo*) aut potius *qui*, ut est in Colon., quo et Becharii editio te ducit, in quâ est *quidem*, quod natum videtur ex *qui idem*. Sic Cic. Brut. 51, 5: Plato mihi unus instar omnium; Virg. aen. 7, 707: Clausus magni agminis instar.
11. *cum suppl. cop.*) cum 75 nauibus et 5000 militibus, Thuc. 7, 16 et 20.
12. *auxilia*) quae recenset Thuc. 7, 58, ubi c. 57 Atheniensium copiae et auxilia recensentur.

c. v.

1. Cf. Thuc. 7, 52-54.
2. Cf. idem 7, 59 seqq.

proelio victi essent, tunc Demosthenes censere coepit, *ut abirent Siciliâ, dum res, quamvis afflictae, nondum tamen perditae forent:* 3 *neque in bello male auspicato amplius perseverandum esse; domi graviora et forsitan infeliciora bella, in quae servare hos urbis apparatus oporteat.* Nicias, seu pudore male actae rei, seu metu destitutae spei civium, seu impellente fato, manere contendit. 4 Reparatur igitur nauale bellum, et animi a prioris fortunae procellâ ad spem certaminis revocantur: 5 sed inscitiâ ducum, qui inter angustias maris tuentes se Syracusanos aggressi fuerant, vincuntur. 6 Eurymedon dux, in primâ acie fortissime dimicans, primus cadit: 7 triginta naues, quibus praefuerat, incenduntur. Demosthenes et Nicias, et ipsi victi, exercitum in terram deponunt, 8 tutiorem fugam rati itinere terrestri. Ab his relictas centum triginta naues Gylippus invasit: 9 ipsos deinde insequitur; fugientes partim capit, partim caedit. Demosthenes, amisso exercitu, 10 a captivitate gladio et voluntariâ morte se vindicat: Nicias autem, ne Demosthenis quidem exemplo, ut sibi consuleret, admonitus, 11 cladem suorum auxit dedecore captivitatis.

3. Idem narrat Thuc. 7, 47.
domi bella) denuo enim interea exarserat bellum Peloponesium, cum a. u. 340 Spartani suadente Alcibiade Deceliam muniissent bellumque Atheniensibus ultro intulissent. 5, 1. 3.
6. Qui aggressi fuerant Syracusanos, qui inter maris angustias se tuebantur.
10. *vindicat.)* captus potius una cum Niciâ, quamvis nobilissimis Syracusanorum deprecantibus occisus est a plebe tumultuante, ut refert Diodor. 13, 18-33 et Thuc. 7, 82 et 86.

LIBER QUINTUS.

CAPUT I.

Dum Athenienses in Siciliā bellum per biennium cupidius, quam felicius, gerunt, interim concitor et dux eius Alcibiades absens Athenis insimulatur, mysteria Cereris Initiorum sacra, nullo magis quam silentio solemnia, enun-
2 tiavisse. Revocatusque a bello ad iudicium, siue conscientiam, siue indignitatem rei non ferens,
3 tacitus in exsilium Elidem profectus est. Inde, ubi non damnatum se tantum, verum etiam di-
anno ris per omnium sacerdotum religiones devotum
340 4 cognovit, Lacedaemona se contulit; ibique regem Lacedaemoniorum impellit, turbatis Atheniensibus adverso Siciliae proelio, ultro bellum in-

LIB. V. c. I.

1. *biennium)* annos u. 339-41. De Alcibiade resp. not. ad 4. 4. 4. sacra mysteria (quae sunt) Initiorum Cereris. Sed *sacra* cum desit in uno cod.; Bern. et Faber *mysteria Cereris* tanquam glossema delere volebant. Satis enim est dixisse *Initiorum sacra*, quae 2, 8. 1 sunt Eleusinia sacra, cl. 2, 6. 13, nisi malis cum Freinsh. distinguere: mysteria Cereris Initiorum, sacra. Gronovius tamen avus vulgatum pleonasmum tuetur exemplo simili 2, 6. 16 simultatum offensae.

2. *ad iudicium)* ad causam dicendam, ut ait Corn 7, 4. 3. siue quod conscientiam (culpae) non ferebat (culpae sibi conscius erat), siue quod modo tam indigno ab inimicis peti et tractari graviter ferebat.

tacitus) causā non dictā.

3. *diris - devotum)* cf. Corn. 7, 4. 5. religiones igitur sunt ritus religiosi.

4. *regem)* Agidem.

inferre. Quo facto, omnia Graeciae regna, ve- 5
lut ad exstinguendum commune incendium, con-
currunt. Tantum odii Athenienses immoderati 6
imperii cupiditate contraxerant. Darius quoque, 7
rex Persarum, memor paterni avitique in hanc
urbem odii, factâ cum Lacedaemoniis per Tis-
saphernem, praefectum Lydiae, societate, om-
nem sumtum belli pollicetur. Et erat hic qui- 8 *a.u.*
dem titulus cum Graecis coëundi: re autem ve- 341
râ timebat, ne victis Atheniensibus ad se La-
cedaemonii arma transferrent. Quis igitur mi- 9
retur, tam florentes Atheniensium opes ruisse,
cum ad opprimendam unam urbem, totius Orien-
tis vires concurrerent? Non tamen inerti, neque 10
incruento cecidere bello: sed proeliati ad ulti-
mum, victores etiam interdum, consumti ma-
gis fortunae varietate, quam vi victi sunt. Prin- 11
cipio belli omnes ab his etiam socii desciverant,
ut fit: *Quo se Fortuna, eodem etiam favor homi-
num inclinat.*

CAP. II. Alcibiades quoque motum adver-
sus patriam bellum, non gregarii militis operâ,
sed imperatoriis virtutibus, adiuvat. Quippe 2
ac-

5. *regna*) aut potius civitates.

6. *cupiditate* dedi ex Mſ. Bong. et margine ed. Col. pro *crudelitate*, cf. 1, 1. 5 el. §. 1.

7. *Darius* Nothus, qui ab a. inde 330, novem mensium imperio Xerxis II et Sogdiani interiecto successerat patri Artaxerxi Longimano 3, 1. 4, cuius pater fuerat Xerxes, avus Darius, omnes Atheniensium hostes 2, 10. 1 et 12 cl. not. ad 2, 15. 20.

factâ societate) imprimis annitente Alcibiade. vid. Corn. 7, 4. 7, ubi innotâ simul loca Thucydidis indicavi de sumtu belli a Persis suppeditato.

8. Lacedaemoniorum igitur victoriis Siculis potentissimorum, amicitiam malebat, quam bellum.

9. *flor. op. ruisse*) metaphora non apta. Flos enim non *ruit*, sed flaccescit.

Orientis) Persarum imperii 1, 8. 1.

10. Ceciderunt Athenienses bello, quod gesserant strenui, non ignavi, non inertes, indeque non incruentum, multo antea suorum et hostium cruore profuso.

11. *princ. belli*) non Peloponesiaci, a. iam 323 incepti, sed per annos 332-39, per 6 annos et per 6 menses quiescentis, iam autem (vid. not. ad 4, 5. 3) recrudescentis.

C. II.

1. *imperatoriis*) sic Bong. et Ven.; ceteri omnes *imperatoris*, quae est aptior antithesis *militis*.

2. Cf. Corn. 7, 4. 8.

a. u. acceptis quinque navibus in Asiam contendit,
342 et tributarias Atheniensium civitates, auctorita-
3 te nominis sui, ad defectionem compellit. Scie-
bant enim domi clarum, nec exsilio videbant
factum minorem; nec tam ablatum Athenien-
sibus ducem, quam Lacedaemoniis traditum;
4 partaque cum amissis imperia pensabant. Sed
apud Lacedaemonios virtus Alcibiadis plus invi-
5 diae quam gratiae contraxit. Itaque cum prin-
cipes velut aemulum gloriae suae interficiendum
insidiis mandassent, cognitâ re, Alcibiades per
uxorem Agidis regis, quam adulterio cognove-
343 rat, ad Tissaphernem, praefectum Darii regis,
profugit; cui se celeriter officii comitate, et
6 obsequendi gratiâ insinuavit. Erat enim et aeta-
tis flore, et formae veneratione, nec minus elo-
7 quentiâ, etiam inter Athenienses, insignis: sed
in conciliandis amicitiarum studiis, quam in
retinendis, vir melior: quia morum vitia sub
8 umbrâ eloquentiae primo latebant. Igitur per-
suadet Tissapherni, *ne tanta stipendia classi Lace-*
9 *daemoniorum praeberet. Vocandos enim in portionem*
muneris Ionios, quorum pro libertate, cum tribu-
ta Atheniensibus penderent, bellum susceptum sit.
10 *Sed nec auxiliis nimis enixe Lacedaemonios iuvandos;*
quippe memorem esse debere, alienam se victoriam,
non suam, instruere; et eâtenus bellum sustinendum,
ne

3. *pensabant* (illae civitates) *parta* imperia (dignitatem Alcibiadis imperatoriam apud Lacedaemonios) cum amissis (apud Athenienses). Hoc igitur pensantes (*abwägend*) sequebantur hunc ducem, non minus apud Lac. clarum futurum, quam apud Ath. fuerit. Sin malis cum Ven., Ald., Iunt., Sich. et marg. Col. et Graevio *pensantem*, ut hoc partic. pari constructione procedat cum *ablutum* et *traditum*; explica: videbant civitates Alcibiadem imperium acceptum pensantem (*aufwägend*) cum amisso. Sic Liv. 27, 40. 2 adversa pensantur secundis; 37, 1. 2: Aetoli nova maleficia pensant veteribus benefactis. Cf. infra 25, 3. 6.

4-5. Cf. Corn. 7, 5. 1-3. De Tissapherne resp. c. 1, 7.

6-7. Cf. Corn. 7, 5. 3 et c. 11. Agebat autem tunc Alcibiades annum aetatis fere trigesimum quintum. Vid. notata a me ad Corn. 7, 10, 6.

8. *stipendia*) resp. c. 1, 7.

9 *muneris*) i. e. oneris bellici, quo sensu Liv. 27, 9 detrectatio *munerum militiae* et *immunis*. Ergo non est, cur Persae soli omnia belli onera ferant, omnes sumtus Lacedaemoniorum classi suppeditent. Iones quoque potius partem horum suscipiant, quippe qui iam tributo Atheniensibus antea penso sunt liberati. De formâ *Ionios*. cf. ind.

ut inopiâ deseratur. Nam regem Persarum, dissidentibus 11
Graecis, arbitrum pacis ac belli fore; et quos suis non
possit, ipsorum armis victurum; perfecto autem bello, sta-
tim ei cum victoribus dimicandum. Domesticis itaque bellis 12
Graeciam atterendam, ne externis vacet; exaequandasque
vires partium, et inferiores auxilio levandos. Non enim 13
quieturos post hanc victoriam Spartanos, qui vindices se li-
bertatis Graeciae professi sint. Grata oratio Tissapherni 14
fuit. Itaque commeatus maligne praebere: classem
regiam non totam mittere; ne aut victoriam totam
daret, aut necessitatem deponendi belli imponeret.

CAP. III. Interea Alcibiades hanc operam
civibus venditabat: ad quem cum legati Athe- 2
niensium venissent, pollicetur his amicitiam re-
gis, si respublica a populo translata ad senatum
foret: sperans, ut aut concordante civitate, dux 3
belli ab omnibus legeretur, aut discordiâ inter
ordines factâ, ab alterâ parte in auxilium vo-
caretur. Sed Atheniensibus, imminente pericu- 4
lo belli, maior salutis, quam dignitatis, cura
fuit. Itaque, permittente populo, imperium 5
ad senatum transfertur. Qui cum insitâ genti 6 a. u.
superbiâ crudeliter in plebem consuleret, singu- 343
lis tyrannidis sibi impotentiam vindicantibus, ab
exercitu Alcibiades exsul revocatur, duxque
classi constituitur. Statim igitur Athenas mittit, 7
ex continenti se cum exercitu venturum, recepturum-
que a quadringentis iura populi, ni ipsi redderent.
Hac

10. *ne inopiâ deseratur*) Lacedaemoniis, s. ne Lacedaemonii inopiâ coacti bellum deserant.
12. *vacet*) operam det, tempus omne operamque impendat.
13. *quieturos*) pacem acturos.
14. *praebere - mittere*) supple *coepit.*
classem regiam) Phoeniciam 300 navium. Diod. 13, 37 et 38 et 41.

c. III.

1. De re cf. Corn. 7, 5. 3 et Thuc. 8, 46 - 56, nec non 67-68.
2. *resp. - foret*) democratia mutaretur in aristocratiam. Erat autem Alcibiades populi potentiae non amicus, sed optimatum fautor, ut ait Corn. 7, 5. 3.
5. *ad senatum*) ad quadringentos viros, qui, si ipsis luberet, quinque millia civium ditiorum in consilium adhiberent, Thuc. 8, 67 - 68, h. l. §. 7.
6. Cf. Thuc. 8, 69 - 70.
ab exercitu) apud Samum. Corn. 7. 5. 4. Diod. 13, 41. Thuc. 8, 47.

8 Hac denuntiatione optimates territi, primo urbem prodere Lacedaemoniis tentavere: dein, cum id ne-
9 quissent, in exsilium profecti sunt. Igitur Alcibiades, intestino malo patriâ liberatâ, summâ curâ classem instruit; atque ita in bellum adversus Lacedaemonios pergit.

a. u. CAP. IV. Iam Sesti Mindarus et Pharnabazus, Lacedaemoniorum duces, instructis na-
344 2 uibus exspectabant. Proelio commisso victoria penes Athenienses fuit. In eo bello maior pars exercitus, et omnes ferme hostium duces caesi:
3 naues LXXX captae. Interiectis quoque diebus, cum bellum Lacedaemonii a mari in terram
4 transtulissent, iterato vincuntur. His malis fracti pacem petiere: quam ne acciperent, operâ eorum effectum est, quibus ea res quaestum
344 5 praestabat. Interea et Syracusanorum auxilia illatum a Carthaginensibus Siciliae bellum domum
6 revocavit: quibus rebus destitutis Lacedaemoniis, Alcibiades cum classe victrici Asiam vastat: multis locis proelia facit: ubique victor recipit civitates, quae defecerant: nonnullas
7 capit, et imperio Atheniensium adiicit: atque ita priscâ nauali gloriâ vindicatâ, adiectâ etiam laude

8. *urb. Lac. prodere)* miserunt legatos ad Agidem Spartanorum regem, qui Deceliam obsidebat, de pace cum hoc acturos, non autem de urbe prodendâ Thuc. 8, 70-71. Rei autem publicae non nisi 4 menses praefuerunt c. 97.

c. IV.

1. *Sesti Mind.)* corrupte vulgo ex pravâ distinctione legitur *Zestronindarus*, ex quo illam lect. duce historiâ primus elicuit If. Vossius et rec. Vorstius, repertam deinde in MSS. Oxon. *Mindarus* autem est dux Spartanorum, Pharnabazus contra Persarum satrapa. De re ipsâ cf. Diod. 13, 40. 49-53 et Xenoph. hell. 1, 1.

2. *bello)* proelio.

duces) in his Mindarus, fortissime pugnans, narrante et Diodoro c. 51, et Xenophonte §. 18 et 23.

4. *eorum)* in quibus nominat Cleophontem Diod. c. 53.

5. Diodoro (13. 43-44) narrante ol. 92, 3. f. a. u. 344 Egestanis, Atheniensium olim sociis, quos Selinuntii agrorum parte privaverant, auxilium tulerunt Carthaginienses, Syracusanis Selinuntios adiuvantibus.

6. De his rebus ab Alcibiade eiusque collegis Theramene et Thrasybulo gestis adi Diod. 13, 45-53 et 64-67 per annos 344-45, ol. 92, 3-4; Xen. hell. 1, 2. cl. Corn. 7, 5 4-7.

quibus rebus) resolve: quibus rebus cum Lacedaemonii essent destituti.

laude terrestris belli, desideratus civibus suis *a.u.*
Athenas revertitur. His omnibus proeliis ducen- 8 *346*
tae naues hostium, et praeda ingens capta. Ad 9
hunc redeuntis exercitus triumphum effusa omnis multitudo obviam procedit: et universos quidem milites, praecipue tamen Alcibiadem, mirantur; in hunc oculos civitas universa, in 10
hunc suspensa ora convertit: hunc quasi de coelo missum, et ut ipsam Victoriam contuentur: lau- 11
dant, quae pro patriâ, nec minus admirantur, quae exsul contra gesserit, excusantes ipsi, iratum provocatumque fecisse. Enimvero tan- 12
tum in uno viro fuisse momenti, ut maximi imperii subversi et rursum recepti auctor esset; et unde stetisset, eo se Victoria transferret; fieretque cum eo mira quaedam fortunae inclinatio. Igitur omnibus non humanis tantum, ve- 13
rum et divinis eum honoribus onerant; certant secum ipsi, utrum contumeliosius eum expulerint, an revocaverint honoratius. Ipsos illi deos 14
gratulantes tulere obviam, quorum exsecrationibus erat devotus. Et cui paulo ante om- 15
nem humanam opem interdixerant, eum, si queant, in coelo posuisse cupiunt. Explent con- 16
tumelias honoribus, detrimenta muneribus, exsecrationes precibus. Non Siciliae illis adversa 17
pugna in ore est, sed Graeciae victoria: non classes per illum amissae, sed acquisitae: nec Syracusarum, sed Ioniae Hellespontique meminerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus, 18
nec in offensâ, nec in favore, studiis suorum exceptus est. CAP.

9. Cf. Corn. 7, 6 et Plutarch. in vitâ Alc. 32-33.
12. *tantum fuisse*) de hac infinitivi constructione vid. ad 2, 14. 9.
13. *onerant*) graviter dictum, ut *cumulant*. Non contemnenda tamen lectio Med., Ven., Ald., Paris. et Bong. *honorant*. Latine enim dicitur *divinis* honoribus honorare aliquem. Vid. grammat. meam anal. pag. 231.
14. Resp. c. 1, 3. *illi*, *quorum*, sacerdotes, Eumolpidae. Non ergo, ut nonnulli intellexerunt, istae exsecrationes sunt deorum, sed sacerdotum, quibus §. 16 opponuntur *preces*.
16. *honoribus*) Corn. 7, 6. 3-5.
detrimenta) bona publicata, domum dirutam. Corn. 7, 4. 5.
17. *adv. pugna*) resp. 4, 4-5. *Siciliae* igitur pugna est Atheniensium pugna in Siciliâ, *Graeciae*, in Graeciâ, Euboeâ, Thraciâ et Asiâ minore.
18. Athenienses ut antea Alcibiadem suum exquisitis contumeliis afficere studuerant, sic non minoribus honoribus eundem iam cumulare studebant.

a. u. 346 CAP. V. Dum haec aguntur, a Lacedaemoniis Lysander classi belloque praeficitur; et in locum Tissaphernis Darius, rex Persarum, filium suum Cyrum Ioniae Lydiaeque praeposuit:
346 qui Lacedaemonios auxiliis opibusque ad spem
2 fortunae prioris erexit. Aucti igitur viribus Alcibiadem cum centum nauibus in Asiam profectum, dum agros longâ pace divites securius populatur, et praedae dulcedine sine insidiarum metu sparsos milites habet, repentino adventu
3 oppressere: tantaque caedes palantium fuit, ut plus vulneris eo proelio Athenienses acciperent,
4 quam superioribus dederant: et tanta desperatio apud Athenienses erat, ut ex continenti Alci-
5 biadem ducem Conone mutarent; arbitrantes, victos se non fortunâ belli, sed fraude imperatoris: apud quem plus prior offensa valuisset,
6 quam recentia beneficia. Vicisse autem eum priore bello ideo tantum, ut ostenderet hostibus, quem ducem sprevissent, et ut carius eis
7 ipsam victoriam venderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade vigor ingenii et morum luxuria

c. v.

1. *praeficitur*) in locum Mindari occisi (c. 2, 4 not.) Diod. 13, 70, ol. 93, 1, a. u. 346.

Darius (c. 1, 7) *Cyrum* (iuniorem). De Tissaph. resp. c. 2, 5-14, cl. c 1, 7.

opibus) Lysandrum enim, qui Sardibus eum convenerat, 10,000 daricis in stipendia militum donatum remisit ad quidvis in posterum quoque se paratum profitens. Diodor. 13, 70.

2. Lysandrum 70 nauibus instructum Epheso solvisse tradit Diod. 13, 70, ex cuius c. 71 Noster est corrigendus. Alcibiades enim *Antiochum* cum maiore nauium parte ad Notium reliquit mandans, ne, prius quam ipse Clazomenis rediisset, proelio decerneret. Quo prudente consilio neglecto homo ille temerarius et audax proelio cum Lysandro inito 22 naues perdidit, ipse naui suâ depressâ interiit. Luit igitur Alcibiades poenas fortunae adversae, quae et se absente Atheniensibus acciderat, quaeque inimicis ipsius ansam dabat incuriae et intemperantiae eum accusandi, ut ait Xen. hell. 1, 5, 16: aliaque in eum crimina collata refert Diod. 13, 73: quod Cumanorum sociorum agros vastasset, et tyrannidem affectans societatem clam cum Pharnabazo (c. 4, 1) iniisset.

4. *Conone*) Imperium potius inter decem duces est divisum, nominatos Diodoro (13, 74) et Xenophonti (hell. 1, 5. 16) Archestratum, Aristocratem, Aristogenem, Cononem, Diomedontem, Erasinidem, Lysiam (Diod. 13, 101; Xen. hell. 1, 6. 30. c. 7, 1), Periclem, Protomachum, Thrasylum.

ria faciebat. Veritus itaque multitudinis impe- 8 a. u.
tum denuo in voluntarium exſilium proficiſcitur. 346

Cap. VI. Itaque Conon Alcibiadi ſuffectus, 347
habens ante oculos, cui duci ſucceſſiſſet, claſ-
ſem maximâ induſtriâ exornat: ſed nauibus exer- 2
citus deerat, fortiſſimis quibusque in Aſiae po-
pulatione amiſſis. Armantur tamen ſenes, aut 3
impuberes pueri, et numerus militum ſine exer-
citus robore expletur. Sed non magnam bello 4
moram aetas fecit imbellis: caeduntur paſſim,
aut fugientes capiuntur: tantaque ſtrages, aut
occiſorum, aut captivorum fuit, ut Athenienſium
deletum non imperium tantum, verum etiam
nomen videretur. Quo proelio perditis et de- 5
ſperatis rebus ad tantam inopiam rediguntur,
ut conſumtâ militari aetate, peregrinis civita-
tem, ſervis libertatem, damnatis impunitatem,
darent. Ex quâ colluvione hominum conſcripto 6
to exercitu, domini antea Graeciae vix liber-
tatem tuebantur. Iterum tamen fortunam ma- 7
ris experiendam decernunt. Tanta virtus ani- 8
morum erat, ut, cum paulo ante ſalutem de-
ſperaverint, nunc non deſperent victoriam. Sed 9
neque is miles erat, qui nomen Athenienſium
tueretur; neque eae vires, quibus vincere con-
ſuerant; neque ea ſcientia militaris in his, quos
vincula, non caſtra continuerant. Itaque om- 348
nes aut capti, aut occiſi. Cum dux Conon eo 10
proelio ſuperſuiſſet ſolus, crudelitatem civium m. Dec.
metuens, cum octo nauibus ad regem Cyprium
concedit Euagoram. Cap.

8. *in exſil. profic.*) in Cherſoneſum. Corn. 7, 7. 4. cl.; Diod. 13, 74, ol. 93, 1. a. u. 346.

c. VI.

1. Reſp. not. ad c. 5, 4. Tota autem Noſtri h. c. narratio confuſa et partim falſa corrigi poteſt ex Diodoro 13, 76-79, nec non 97-107, cl. Xen. hell. 1, 6-7 et 2, 1. 15-32. Callicratidas autem, Lyſandri (c. 5, 1) ſucceſſor Athenienſium claſſem in Chio et Leſbo opprimit et apud Mitylenen fugat ol. 93, 2, a. u. 347: a. autem inſequente, ol. 93, 3, a. u. 348 iterum ipſe 170 nauibus inſtructus cum ad Arginuſſas conflixiſſet cum 150 Athen. nauibus; 77 nauibus amiſſis periit ſplendidamque hoſtibus, qui non niſi 25 naues perdiderant, victoriam tradidit.

Conon Mitylene ante incluſus, iam obſidione liberatus cum Philocle ol. 93, 4, a. u. 349 in Helleſpontum miſſus a Lyſandro ad Aegos flumen oppreſſus non niſi 9 nauibus ex 180 ſervatis aufugit, anno, ut dixi, u. 349, aut potius 348 menſe Decembre. Cf. et Corn. 7, 8: 9, 1. 2: 6, 1. 1-2.

Cap. VII. At dux Lacedaemoniorum, rebus
2 feliciter gestis, fortunae hostium insultat; captivas
naues cum praedâ bellicâ in triumphi modum ornatas
3 mittit Lacedaemona; ac tributarias Atheniensium ci-
vitates, quas metus dubiae belli fortunae in fide te-
nuerat, voluntarias recipit: nec aliud ditionis Athe-
4 niensium praeter urbem ipsam relinquit. Quae cuncta
cum Athenis nuntiata essent, omnes, relictis domi-
bus, per urbem discurrere pavidi: alius alium sci-
5 scitari; auctorem nuntii requirere: non pueros im-
prudentia, non senes debilitas, non mulieres sexus
imbecillitas domi tenet: adeo ad omnem aetatem
6 tanti mali sensus penetraverat. In foro deinde coëunt:
atque ita perpeti nocte fortunam publicam questibus
7 iterant. Alii fratres, aut filios, aut parentes deflent;
cognatos alii, alii amicos cognatis cariores, et cum
8 privatis casibus querelam publicam miscent: *Iam se*
ipsos, iam ipsam patriam perituram, miseriorem que in-
9 *columium, quam amissorum fortunam indicantes; sibi quis-*
que ante oculos obsidionem, famem, et superbum victorem-
10 *que hostem proponentes; iam ruinam urbis et incendia, iam*
omnium captivitatem et miserrimam servitutem recordantes;
11 *feliciores prorsus priores urbis ruinas ducentes, quae, in-*
columibus filiis parentibusque, tectorum tantum ruinâ ta-
12 *xatae sint. Nunc autem non classem, in quam, sicuti pri-*
dem, confugiant, superesse; non exercitum, cuius virtute
servati pulchriora possent moenia exstruere.

a. u. Cap. VIII. Sic defletae ac prope perditae
349 urbi hostes superveniunt, et obsidione circum-
da-

c. VII.

1. *d. Lac.*) Lysander. Cf. Corn. 6, 1-2 et h. l. infra 6, 4. 6.
3. *tributar.*) praeter Samum Athenis fidam.
7. *deflent*) amissos. Lysander enim praeter multos pugnâ et fugâ caesos et absumtos occidi iusserat 3000 captivos contra fidem datam.
9. Bene cum Fabro deleveris *que hostem*, legens: *superbum hostem prop.*
10-11. Resp. 2, 12. 11 et c. 14, 2.

c. VIII.

1. Proelium illud cum, ut dixi ad c. 6, 1, commissum esset a. 348 mense Decembre; Agis rex urbem exercitu terrestri, Lysander nauibus inclusam fame enecatam tandem a. 349 mense Aprili ad deditionem cogunt. Cf. Xen. hell. 2, 1-2. Diod. 13, 105-7.

datos fame urgent. Sciebant enim, neque ex 2
advectis copiis multum superesse, et, ne novae
advehi possent, providerant. Quibus malis Athe- 3
nienses fracti, post longam famem, et assidua
suorum funera, pacem petivere: quae an dari
deberet, diu inter Spartanos sociosque delibe-
ratum. Cum multi delendum Atheniensium no- 4
men, urbemque incendio consumendam cense-
rent; negarunt se Spartani ex duobus Graeciae
oculis alterum eruturos; pacem polliciti, si de- 5
missa Piraeeum versus muri brachia deiicerent,
navesque, quae reliquae forent, traderent; res-
que publica ex semet ipsis xxx rectores accipe-
ret. In has leges traditam sibi urbem Lacedae- 6
monii formandam Lysandro tradiderunt.

Insignis hic annus et expugnatione Athena- 7 a. u.
rum, et morte Darii regis Persarum, et exsi- 349
lio Dionysii Siciliae tyranni fuit. Mutato statu 8 -
Athenarum, etiam civium conditio mutatur. 350
Triginta rectores reipublicae constituuntur, qui 9
fiunt

circumdatos) rec Graev. ex Ald. et Iunt.: in ceteris est *circ. et obsessos*, et *circumdatis obsess*,: quod posterius non spreverim in Nostro, quamquam recte monet Graevius *obsessos* esse interpretationem του *obsidione circumdatos*.

4. *multi*) in his Corinthii, Thebani.

alterum) Spartam igitur et Athenas, ut vere erant, sic praedicabant Graeciae oculos.

5. *brachia muri versus Piraeeum* (sic scr., cum gr. sit Πειραιευς) *demissa*) resp. not. ad 2, 15. 1. cf. Plin. 4, 7, qui illa 5000 passuum fuisse refert et Thuc. 2, 13, qui 40 stadiorum fuisse auctor est, i. e. 5000 passuum, cum stadii sint passus 125. Idem ibid. Piraeei cum Munychiâ universum ambitum sexaginta stadia (unum milliare Germanicum cum dimidio) fuisse dicit. Vrbs autem ipsa una cum his portubus complectebatur ambitum 178 stadiorum, sive $4\frac{1}{2}$ milliar. Germ.

6. *in has leges*) in has conditiones, quae legatis ultro citroque missis a. demum 350 convenerunt.

7. *hic annus*, ol. 93, 4, u. c. 349. Diod. 13, 108.

exsilio Dionysii) anno superiore 348, ol. 93, 3 cum Dionysius plebe in optimates concitatâ tyrannidem arripuisset; hoc ipso anno tumultu contra ipsum excitato cum Syracusani ipsius regiam exspoliassent; Dionysius caedibus saevit in cives, non autem pellitur, sed pace cum Carthaginiensibus compositâ confirmatur in regno. Diod. 13, 91-96 et 108-14. Confundit igitur Noster Dionysii maioris cladem a Carthaginiensibus acceptam a. 349 cum exsilio Dionysii minoris a. 398, quo a. Dione pulsus in Italiam aufugit, aut a. 411, quo captus regnoque exutus Corinthum secedit.

10 sunt tyranni: quippe a principio tria millia sibi
satellitum statuunt; quantum ex tot cladibus
11 prope nec civium superfuerat; et, quasi par-
vus hic ad continendam civitatem exercitus es-
set, septingentos milites a victoribus accipiunt.
12 Caedes deinde civium ab Alcibiade auspicantur,
ne iterum rempublicam sub obtentu liberationis
13 invaderet. Quem cum profectum ad Artaxer-
xem, Persarum regem, comperissent, citato
14 itinere miserunt, qui eum interciperent: a qui-
a.u. bus occupatus, cum occidi aperte non posset,
350 vivus in cubiculo, in quo dormiebat, crema-
tus est.

Cap. IX. Liberati hoc ultoris metu tyranni, mi-
seras urbis reliquias caedibus et rapinis exhauriunt.
2 Quod cum displicere uni ex numero suo Therameni
didicissent, ipsum quoque ad terrorem omnium in-
3 terficiunt. Fit igitur ex urbe passim omnium fuga, re-
4 pleturque Graecia Atheniensium exsulibus. Quod et-
iam ipsum auxilium cum miseris eriperetur (nam La-
cedaemoniorum edicto civitates exsules recipere pro-
hibebantur); omnes se Argos et Thebas contulere.
5 Ibi non solum tutum exsilium egerunt, verum etiam
6 spem recuperandae patriae receperunt. Erat inter ex-
sules Thrasybulus, vir strenuus, et domi nobilis,
qui audendum aliquid pro patriâ et pro salute com-
muni, etiam cum periculo, ratus, adunatis exsuli-
bus, castellum Phylen Atticorum finium occupat:
nec

12. Cf. Corn. 7, 10, qui accuratius rem narrat a Nostro confusam, cl. Plut. in vit. c. 38-39.

13. *Artax.*) Mnemonem (Darii successorem §. 7) a. 350-88.

c. IX.

1. *caedibus et rapinis*) Hinc Socrates ap. Xen. mem. 1, 2. 32 comparabat eos cum bubulco, qui boves reduceret et pauciores et peiores. Nam Isocrate auctore (in Areopago) 1500 cives occiderunt et amplius 5000 in Piraeeum confugere coëgerunt perculsos metune et ipsi occiderentur. Cf. Diod. 14, 3-6.

2. *uni ex n. suo*) triginta illos tyrannorum nomine famosos nominat Xen. hell. 2, 3. 2.

Therameni) Xen. hell. 2, 3. 15-56. Cic. Tusc. 1, 39. Diod. 14, 3-5.

4. *auxilium*) *unicum* addunt Iunt., Colon. et Ald.

6. *Thrasybulus*) de cuius vitâ exposuit Cornelius Nepos nr. 8. cl. Diod. 14, 32. Xen. hell. 2, 4.

nec deerat quarundam civitatum, tam crude- 7
les casus miserantium, favor. Itaque Ismenias, 8
Thebanorum princeps, etsi publicis non pote-
rat, privatis tamen viribus adiuvabat: et Ly- 9
sias Syracusanus orator, exsul tunc, quingen-
tos milites stipendio suo instructos in auxilium
patriae communis eloquentiae misit. Fit itaque 10
asperum proelium. Sed, cum hinc pro patriâ
summis viribus, inde pro alienâ dominatione
securius pugnaretur, tyranni vincuntur: victi 11
in urbem refugiunt, quam, exhaustam caedi-
bus, suis etiam armis spoliant. Deinde, cum 12
omnes Athenienses proditionis suspectos habe-
rent, demigrare eos ex urbe iubent, et in bra-
chiis muri, quae diruta fuerant, habitare, ex-
traneis militibus imperium tuentes. Post haec 13
Thrasybulum corrumpere, imperii societatem
pollicentes, conantur. Quod cum non contigis- 14
set, auxilia a Lacedaemoniis petivere: quibus
accitis, iterato proeliantur. In eo bello Critias 15 a.u.
et Hippolochus, omnium tyrannorum saevissi- 350
mi, cadunt.

Cap. X. Ceteris victis, cum exercitus 1
eorum, ex quibus maior pars Atheniensium
erat,

9. *Lysias*, natus a. u. 296 cum a. 309 Atheniensium colonis adiunctus Thurios concessisset, 32 annos hic moratus, rebus Atheniensium in Siciliâ afflictis (4, 5), a 341 Athenas reversus has hoc ipso tempore tyrannorum metu reliquerat.

patriae (Athenarum), quam eloquentiae habebat communem. Facundia enim et literae veluti templum Athenas habent, ut ait 2, 6, 6. De patriâ Lysiae vide quae notavi ad Cic. Brut. 16, 6.

12. *br. muri - fuerant*) in reliquias portus Piraeei c. 8, 5.

extraneis) c. 8, 11.

13. Cf. Diod. 14, 32.

15. *saevissimi*) Critiam Xenophon quoque mem. 1, 2. 12 vocat longe omnium tyrannorum impotentissimum et violentissimum.

cadunt) octavo tyrannidis mense, ergo a. u. 350. vid. Dodwelli chronol. Xenoph. ad ol. 93, 4 et 94, 1 et 2, ubi ostendit, errare Diodorum, qui statuere videatur, tyrannos ad huius Olympiadis finem, i. e. ad a. u. 353 imperium tenuisse, cum tamen finitum sit vel a. 350 extremo, vel 351 mense Martio, substitutis 10 principibus e tribuum numero in locum 30. Xen. hell. 2, 4. 24 cl. §. 19.

c. x.

1. *Atheniensium* (pars) *erat*) Sic Liv. 23, 35 maxima pars volonum erat; 24, 16; maior pars equitum (maior exercitus pars, quae

erat, fugeret, magnâ voce Thrasybulus exclamat: *Cur se victorem fugiant potius, quam ut vin-*
2 *dicem communis libertatis adiuvent? Civium illam meminerint aciem, non hostium esse; nec se ideo arma cepisse, ut aliqua victis adimat, sed ut ademta restituat: XXX se dominis, non civitati, bellum inferre.*
3 Admonet deinde cognationis, legum, sacrorum communium; tum vetusti per tot bella commilitii: *orat, misereantur exsulum civium, si tam patienter ipsi serviant: reddant sibi patriam, acci-*
4 *piant libertatem!* His vocibus tantum promotum est, ut reversus in urbem exercitus, xxx tyrannos emigrare Eleusina iuberet, substitutis de- (a. u. 351)
5 cem, qui rempublicam regerent: qui, nihil exemplo prioris dominationis territi, eandem
6 viam crudelitatis aggressi sunt. Dum haec aguntur, nuntiatur Lacedaemone, bellum Athenis exarsisse; ad quod comprimendum Pausanias
7 rex mittitur: qui misericordiâ exsulis populi permotus, patriam miseris civibus restituit, et decem tyrannos ex urbe Eleusina migrare ad
8 ceteros iubet. Quibus rebus cum pax statuta esset, interiectis diebus, repente tyranni non minus restitutos exsules, quam se in exsilium actos indignantes, quasi vero aliorum libertas, sua servitus esset, bellum Atheniensibus infe-
9 runt: sed ad colloquium, veluti dominationem recepturi, progressi, per insidias comprehensi, ut pacis victimae trucidantur: populus, quem
10 emigrare iusserant, in urbem revocatur. Atque ita per multa membra civitas dissipata in
11 unum tandem corpus redigitur; et, ne qua dissensio ex ante actis nasceretur, omnes iureiuran-

quae equitum erat): 27, 9 maior pars Latini nominis sociorumque. De re cf. Xen. hell. 2, 4. 40 cl. §. 13-17, nec non 20-22.

4. *iuberet)* ipsos potius tyrannos huc concessisse tradit Xen. hell. 2, 4. 8 cl. §. 23.

decem) resp. not. ad c. 9, 15, ibique laud. Xen. hell. 2, 4. 24.

6. *nuntiatur)* missis legatis ab utrâque parte, tum tyrannis Eleusine, tum decemviris urbanis Xen. hell. 2, 4. 28 cl. Diod. 14, 32: qui iidem et de sequentibus sunt consulendi.

miseric.) simul aemulatione Lysandri. Xen. hell. 2, 4. 29.

9. *trucidantur)* Xen. hell. 2, 4. 43.

pacis victimae) quorum caede Paci quasi litatur, pax sancitur, ut alias victimâ caesâ foedus icitur, pax sancitur.

rando obstringuntur, discordiarum oblivionem fore.

Interea Thebani Corinthiique legatos ad Lacedaemonios mittunt, qui ex manubiis portionem praedae communis belli periculique peterent. 12
Quibus negatis, non quidem aperte bellum adversus Lacedaemonios decernunt; sed tacitis animis tantam iram concipiunt, ut subesse bellum intelligi posset. 13

Cap. XI. Eodem fere tempore Darius, rex Persarum, moritur, Artaxerxe et Cyro filiis relictis. a. u. 349
Regnum Artaxerxi, Cyro civitates, quarum praefectus erat, testamento legavit. 2
Sed Cyro iudicium patris iniuria videbatur. 3
Itaque occulte adversus fratrem bellum parabat.
Quod cum nuntiatum Artaxerxi esset, arcessitum ad se fratrem, et innocentiam dissimulatione belli simulantem, compedibus aureis vinxit; interfecissetque, ni mater prohibuisset. 4
Dimissus igitur Cyrus, iam non occulte bellum, sed palam; nec per dissimulationem, sed apertâ professione parare coepit; auxilia undique contrahit. 5
Lacedaemonii memores, Atheniensi bello enixe se eius 6 353

11. Xen. hell. 2, 4. 43 ὤμοσαν ὅρκους, ἦ μὴν μὴ μνησικακήσειν, cl. Corn. 8, 3. 2. qui dicit legem oblivionis, quae Graecis est ἀμνηστία.

12. De hac belli occasione nihil apud ceteros inveni; Diodorus contra 14, 86 ol. demum 96, 3, a. u. 360 bellum *Corinthium* exarsisse tradit per *octo* annos gestum, alterâ Corinthiorum factione a Spartanis, alterâ ab Atheniensibus et Boeotiis adiutâ. Cf. Xen. hell. 4, 4.

c. XI.

1. *eod. fere t.*) a. u. 349 c. 8, 7. cl. c. 5, 1.

3. *iudicium*) i. e. testamentum, ut ap. Cic. pro dom. 19 Ligur Papirii, fratris sui, testamento et iudicio improbatus; et ap. Plin. ep. 7, 20 et 31 suprema iudicia. Cf. et infra 13, 15. 13.

4. *mater*) Parysatis. Xen. anab. 1, 1. 1.

6. Cf. c. 5, 1. Incidit autem Cyri expeditio, de quâ exstat singularis Xenophontis liber, in ol. 94, 4. Diod. 14, 19. Laërt. 2, 55, 4. in a. u. 353.

enixe) Gron. avus mavult *enixâ*, ut est ap. Plin. h. n. 9, 8 enixior opera.

eius operâ adiutos, velut ignorantes, contra
quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cy-
7 ro mittenda, ubi res eius exegisset: quaeren-
tes apud Cyrum gratiam, et apud Artaxerxem,
si vicisset, veniae patrocinia, cum nihil adver-
8 sus eum aperte decrevissent. Sed cum in bello
sors proelii utrumque fratrem pugnae obtulisset,
prior Artaxerxes a fratre vulneratur; quem cum
equi fuga periculo subtraxisset, Cyrus a cohor-
9 te regiâ oppressus interficitur. Sic victor Arta-
xerxes, et praedâ fraterni belli, et exercitu
10 potitur. In eo proelio decem millia Graecorum
in auxilio Cyri fuere: quae et in cornu, in
a. a. quo steterant, vicerunt; et post mortem Cyri,
354 neque armis a tanto exercitu vinci, neque do-
11 lo capi potuerunt; revertentesque inter tot in-
domitas nationes et barbaras gentes, per tanta
itineris spatia, virtute se usque terminos patriae
defenderunt.

8. Cum in illo bello forte in proelio uterque frater sibi occurrisset, frater in fratrem incidisset. Sic Liv. 31, 4. castra, quo fors tulisset loco, posita; Curt. 4, 15 agmina, ubicunque alium alii fors miscuerat, dimicabant.

11. *per tanta itin. spatia*) Xen. anab. 7, 8. 26 computat 1155 parasangas, i. e., cum Herodoto (2, 6: 5, 53) computante triginta stadia conficiant parasangam unam, 866 milliaria Germanica, quae emensi sunt decem illi mille Graeci, ad 8, 800 redacti, per 15 menses. Cf. Diod. 14, 19-31.

LIBER

LIBER SEXTUS.

CAPUT I.

Lacedaemonii, more ingenii humani, *qui plura habent, eo ampliora cupientes*, non contenti accessione Atheniensium opum vires sibi duplicatas, totius Asiae imperium affectare coeperunt; sed maior pars sub regno Persarum erat. Itaque Dercyllides dux in hanc militiam, 2
electus, cum videret sibi adversus duos prae- a. u.
fectos Artaxerxis, Pharnabazum et Tissapher- 355
nem, maximarum gentium viribus succinctos, dimicandum, pacificari cum altero statuit. Aptior 3
visus Tissaphernes, vir et industria potior, et militibus Cyri quondam regis instructior, in col-

G 2 lo-

LIB. VI. c. 1.

1. Construe haec verba sic: Lac., *qui - - cupiebant*, iam coep. affectare Asiae (minoris) imperium, (*cum essent*) non contenti. Vides igitur constare sibi constructionem, nec esse, cur cum Graevio post Boxhornium corrigas: *habet*, aut *habentis*, et *cupientis*, quod utrumque referatur ad *ingenii*. Dura tamen est constructio: *non contenti vires sibi duplicatas*, pro: non contenti eo, quod sibi sint vires duplicatae, siue non contenti viribus sibi duplicatis. Est autem, si sensum spectas, *contentus sum* idem quod *satis habeo*; hinc eadem constructio.

2. *Derc.*, scripsi ex ed. Col. et Diod. 14, 38 pro *Hercylides*, *Herculides*. Ex illo autem scriptore 14, 35-7 simul cognoscis, antea iam ol. 95, 1, a. u. 354 *Thimbronem* a Laced. in Asiam cum exercitu missum fuisse, auxilium laturum Graecis civitatibus quibus, quod a Cyri partibus steterant, regis Persarum duces (h. l. §. 2) bellum intulerant. Thimbroni autem male res administranti a. demum 355 successorem mittunt hunc Dercyllidam c. 38-39.

3. *instructior*, magis quam Pharnabazus, instructus militibus, qui Cyri (5, 5. 1) quondam fuerant, sub Cyro quondam militaverant, *Rec. königl. Prinz* 5, 11, 2.

loquium vocatur, et, ſtatutis conditionibus, ab
4 armis dimitti ur. Hanc rem Pharnabazus apud
communem regem criminatur, *ut Lacedaemonios Aſiam ingreſſos non repulerit armis, ſed impen-*
5 *ſis regiis aluerit: merceturque ab his, quae differant bella, quae gerant, tanquam non ad unius ſum-*
6 *mam imperii detrimentum omne perveniat. Indignum,* ait, *bella non perfici, ſed redimi; hoſtem pretio,*
7 *non armis ſummoveri.* His vocibus regem a Tiſſapherne alienatum hortatur, ut in locum eius
a. u. nanalis belli ducem eligat Conona Athenienſem,
355 8 qui, amiſſâ bello patriâ, Cypri exſulabat: *quippe Athenienſibus, etſi fractae ſint opes, manere tamen naualem uſum; nec, ſi eligendus ſit ex univer-*
9 *ſis, meliorem alium eſſe.* Acceptis igitur quingentis talentis iuſſus eſt Conona claſſi praeficere.

Cap. II. His cognitis, Lacedaemonii et ipſi a rege Aegypti Hercynione auxilia naualis belli per le-
2 gatos petunt; a quo centum triremes, et ſexcenta millia modiorum frumenti miſſa: a ceteris quoque
3 ſociis ingentia auxilia contracta ſunt. Sed tanto exercitui, et contra tantum ducem, deerat dignus im-
4 perator. Itaque poſtulantibus ſociis Ageſilaum ducem, regem tunc Lacedaemoniorum, propter reſponſum oraculi Delphici, diu Lacedaemonii, an eum ſummae
5 rei praeponerent, deliberaverunt: quibus futurus imperii finis denuntiabatur, cum regium claudicaſſet im-
6 perium; erat enim pede claudus. Ad poſtremum ſtatuerunt, melius eſſe inceſſu regem, quam impe-
rio

ſtatutis conditionibus) ut liberae ſint Graecorum civitates; ut exercitus provinciâ et magiſtratus a Lacedaemoniis impoſiti omnibus civitatibus cederent. Xen hell. 3, 1-2. Diodorus autem conditiones nullas nominatim proferens, ſed inducias vocans has cum *Pharnabazo* ab illo, initas refert in octo menſes 14, 39.

5. *unius imperii*) Perſarum regis.

7. *in locum eius*) non in Tiſſaphernis locum, qui Aſiae erat ſatrapa in Cyri locum 5; 5. 1 cl. 6, 1. 3. Huic a. demum 360 ſucceſſit Tithrauſtes; Cononem autem (5, 6 10) a. iam 355, ol. 95, 2 claſſi Perſarum a rege praefectum fuiſſe auctore Pharnabazo, docet nos Diod. 14, 39 et 79.

C. II.

1. *Hercyn.*) qui eſt Diodoro 14, 35 *Pſammitichus.*

4. *Ageſil.*) a. u. 358 huc miſſum. Xen. hell. 2, 4. 2-4: *regem* ex a. inde 354.

5. Cf. Xenoph. hellen. 3, 3. 3.

rio regnum claudicare. Posteaquam Agesilaum 7
cum ingentibus copiis in Asiam misere, non a. u.
facile dixerim, quod aliud par ducum tam be- 358
ne comparatum fuerit: quippe aetas, virtus, 8
consilium, sapientia utrique prope una, gloria
quoque rerum gestarum eadem: quibus cum 9
paria omnia fortuna dederit, invictum tamen
ab altero utrumque servavit. Magnus igitur am- 10
borum apparatus belli, magnae res gestae fue-
runt. Sed Cononem seditio militum invadit, 11
quos praefecti regis fraudare stipendio soliti
erant; eo instantius debita poscentibus, quo
graviorem sub magno duce militiam praesume-
bant. Itaque Conon, diu rege per epistolas 12
frustra fatigato, ad postremum ipse ad eum
pergit: a cuius adspectu et colloquio prohibitus 13
est, quod eum more Persarum adorare nollet;
agit tamen cum eo per internuntios, et que- 14
ritur, *opulentissimi regis bella inopiâ dilabi; et, qui
exercitum parem hostibus habeat, pecuniâ vinci, quâ
praestet; inferioremque eum eâ parte virium inveniri,
quâ longe superior sit.* Postulat, dari sibi ministrum 15
impensae, quia pluribus id mandare perniciosum
sit. Dato stipendio ad classem remittitur: nec 16
moram agendis rebus facit; multa fortiter, mul-
ta feliciter agit: agros hostiles vastat: urbes
expugnat: et, quasi tempestas quaedam, cuncta
prosternit. Quibus rebus territi Lacedaemonii, 17
ad patriae subsidium revocandum ab Asiâ Age- 360
silaum decernunt.

CAP.

7. *cum ing. cop.*) sex millia militum et triginta optimates se-cum eduxisse dicitur Diodoro 14, 79, novoque delectu Ephesi instituto confecisse exercitum 10,000 peditum, 400 equitum.

11. *poscentibus*) ablativos quos dicunt consequentiae, grammaticae leges h. l non admittunt. Lege igitur vel cum Ald. *poscentium*, quod referatur ad *militum*, vel *poscentem* conj. cum *quos*.

12. Aliam profectionis caussam affert Corn. 9, 3: quem eundem locum confer cum §. 13. h. l. Nostro tamen quodammodo assentitur Diodorus 14, 81.

14. *opulentissimi*) ditissimi ex reditibus, quos cognoscis ex Herod. 3, 9.

16. Conon adiuncto sibi Pharnabazo Lacedaemoniorum classem 85 navium duce Pisandro ad *Cnidon* ol. 96, 2, a. u. 360 adortus plane evertit 50 navibus captis, compluribus depressis, ceteris fugatis, Corn. 9, 4. 4 ibique laud. script., quibus adde Diod. 14, 83.

17. *Quibus rebus*) Perverse et haec Noster narrat. Nam non Cononis res gestae in Asiâ, seu bellum a Thebanis, Corinthiis et Ar-

CAP. III. Interim Pisandrus, ab Agesilao proficiscente dux patriae relictus, ingentem classem sum-
2 mis viribus instruit, fortunam belli tentaturus. Nec non et Conon tunc primum cum hostium exercitu
3 concursurus, magnâ curâ ordinat suos. Summa igitur (non) tam ducum in eo proelio, quam militum
4 aemulatio fuit. Nam et ipse dux Conon non tam Per-
5 sis, quam patriae studebat; et, sicut afflictis Atheniensium rebus, auctor amissae dominationis fuerat, sic volebat idem haberi redditae, patriamque vincen-
6 do recipere, quam victus amiserat: eo speciosius, quod ne ipsorum quidem Atheniensium, sed alieni imperii viribus dimicet, pugnaturus periculo regis, victurus praemio patriae; gloriamque diversis artibus,
7 quam priores civitatis suae duces, consecuturus; quippe illos vincendo Persas patriam defendisse; se Per-
8 sas victores faciendo restituturum patriam esse. Porro Pisandrus pro coniunctione Agesilai, etiam virtutum aemulator erat; contendebatque, ne a rebus gestis eius et gloriae splendore decederet; neve tot bellis ac seculis quaesitum imperium brevis momenti culpâ subverteret.
9 Eadem militum et omnium remigum cura erat; quos maior sollicitudo cruciabat, non tam, ne ipsi quaesitas opes

Argivis in Europâ motum revocavit Agesilaum, ut ipse infra ait c. 4, 9, cl. not. ad c. 4, 3.

c. III.

1-2 Resp. not. ad c. 2, 16.

3. Sensu iubente *non* uncis inclusi. Dresig contra illo servato, deleto *tam*, et *quam* in *quae* mutato legens: *summa igitur non ducum in eo proelio, quae militum aemulatio fuit*, hunc sensum elicit: summa quidem in eo proelio et ducum et militum fuit aemulatio, sed non eadem: quum duces imperium patriae aut restituere aut conservare contenderent, milites autem id spectarent, ne Athenienses imperium pristinum recuperarent.

5. Resp. 5, 6. 10: quamquam Cornelius 9, 1. a culpâ hunc absentem liberat.

6. *alieni imp. vir.*) brevius simulque fortius Iunt. *alienis viribus*.

8. *a rebus dec.*) dele cum Gron. avo *a* et lege *splendori*. Nam aemulator non dicitur non decedere ab alicuius gloriâ, sed decedere siue cedere *ei* non vult, non minor haberi.

pro coniunct.) erat autem uxoris frater. Xen. hell. 3, 4. 29: ex quo loco cognoscis, iam diu ante profectionem Agesilai hunc ab eo constitutum fuisse nauarchum.

9. *remigum*) hanc Sebisii correctionem certissimam (cf. c. 9. 5) recepi pro vulg. *regum*, quod utpote plane ineptum mutarunt Ald., Iunt. et unus cod. in *civium*. At milites et cives iidem sunt La-

opes amitterent, quam, ne pristinas Athenienses reciperent. Sed quanto maius proelium fuit, 10 a.u.
tanto et clarior victoria Cononis. Victi Lacedaemonii fugam capessunt; 11 360
praesidia hostium Athenis deducuntur; populo restitutâ dignitate conditio servilis eripitur; multae quoque civitates recipiuntur.

CAP. IV. Hoc initium Atheniensibus resumendae potentiae, et Lacedaemoniis habendae finis fuit. Namque, velut cum imperio etiam vir- 2
tutem perdidissent, contemni a finitimis coepere.
Primi igitur Thebani, auxiliantibus Atheniensibus, 3
bellum his intulere: quae civitas ex infimis incre- 4
mentis, virtute Epaminondae ducis, ad spem
imperii Graeciae erecta est. Fit itaque terrestre 5
proelium, eâdem Lacedaemoniorum fortunâ, quâ

Lacedaemonii; Cononis contra milites erant Persarum socii et subditi, Cyprii, Phoenices, Cilices.

11. Cf. Corn. 9, 4. 5, ubi: hac Cononis victoriâ (ad Cnidon) non solum Athenae, sed etiam cuncta Graecia, quae sub Lacedaemoniorum fuerat imperio, liberata est. Spartani enim quod Lysandri victoriâ (c. 5, 6) adepti fuerant maris imperium, hac Cononis victoriâ amisere, annotante Diodoro 14. 84.

c. IV.

1. De re resp. not. ad c. 3, 11.

3. *primi igitur*) perturbat Noster suo more res, ut iam dixi ad c. 2, 17, et foede ipse sibi contradicit. Supra enim cum Cononis rebus gestis Agesilaum revocatum dixerit, h. l. §. 9 Thebanorum victoriae id attribuit: atque hoc quidem recte; errat tamen simul dupliciter Thebani belli causam et tempus afferens falsum.

Tissaphernes enim cum male adversus Agesilaum (a. u. 358-59 c. 2) rem gessisset; regi inde inprimis Parysatidis criminationibus in suspicionem adactus Tithrausti successori interficiendus traditur Diod. 14, 80. Hic semestribus cum Agesilao induciis factis cum hunc victorem ad aequam pacem permovere non potuisset; per *Timocratem* in Graeciam cum 10,000 daricis missum Thebanos, Corinthios et Argivos contra Lacedaemonios excitavit, qui hac necessitate coacti Agesilaum suum ex Asiâ revocarunt. Xen. hell. 3, 4. 25. c. 5, 1. qui Boeotiae fines attigit a. u. 360 d. 14 Aug., computante Dodwello in chron. Xenoph. p. 29 ed. Schneider.

4. Cf. Corn. in vitâ Epamin. 10, 4 cl. Nostro infra c. 8, 3; nec non 8, 4-9.

5. Ad *Haliartum* Boeotiae Xen. hell. 3, 5. 17-25, anno, ut ait Plutarchus, trigesimo a proelio Deliaco, quod incidit in a. belli Pelop. 8, a. u. 330, ergo 360. Ceterum cum auctore Xenophonte hell. 4, 3, 10 Agesilaus Boeotiam intrans nuncium de Cononis victoriâ

quâ pugnatum adversus Conona navali proelio
a.u. 6 fuerat. In eo bello Lysander, quo duce Athe-
360 nienses victi a Lacedaemoniis fuerant, interfici-
7 tur. Pausanias quoque, alter dux Lacedaemo-
360 niorum, proditionis accusatus, in exsilium abiit.
8 Igitur Thebani, potiti victoriâ, universum exer-
citum ad urbem Lacedaemoniorum ducunt, fa-
cilem expugnationem rati, quoniam deserti a
9 sociis omnibus erant: quod metuentes Lacedae-
monii, regem suum Agesilaum ex Asiâ, qui
ibi magnas res gerebat, ad defensionem patriae
10 arcessunt. Occiso enim Lysandro, nullius alte-
11 rius fiduciam ducis habebant. Cuius quoniam
serus adventus erat, conscripto exercitu, ob-
12 viam hosti procedunt. Sed victis adversus paulo
ante victores nec animus neque vires pares fuere.
13 Primâ igitur congressione funduntur. Deletis
iam suorum copiis, supervenit rex Agesilaus,
360 qui restituto proelio, non difficulter, recenti
et

ctoriâ acceperit, ergo, ut §. 3 dixi, mense Aug. medio; Cononem illius mensis initio fere vicisse Spartanorum classem, inde colligi posse videtur. Ante illum autem Agesilai ex Asiâ reditum et in Boeotiam introitum clades illa Lysandri acciderat. Ergo et hic errat Noster, Lysandri caedem postponens Cononis victoriae.

6. *Lysander interf.*) vid. not. ad 5. 7. 1 cl. not. ad 5. 6. 1. Corn. 6, 3. 4 ibique not.

7. *proditionis*) quod Lysandro serius succurrisset, ol. 96, 3 i. e. a. u. 360 Diod. 14, 89. Xen. hell. 3, 5. 25.

9. Resp. c. 2. 4 et 17.

magnas res gerebat) cf. supra c. 2, 7-8, et Corn. in vitâ c. 2-4.

11. Exercitum Spartanorum sociorumque 15000; Atheniensium contra et sociorum 22,550 enumerat Xen. hell. 4, 2, 16-17. Diodorus autem illis attribuit 23,000 pedites, 500 equites, qui apud *Nemeam* fluvium (qui Corinthium et Sicyonium agrum interfluit Liv. 33. 15) cum hoste congressi 1,100 ipsi amiserunt, hostium 2,800 occiderunt. Vid. illum 14, 83. Vterque igitur exercitus victoriam sibi vindicavit, cum Spartanorum sociis victis Spartani ipsi vicissent. Xen. §. 20.

Falsum igitur quod Noster refert. Non multis autem diebus post proelium illud Nemeense, siue *Corinthium* Agesilaum apud *Coroneam* Boeotiae conflixisse, auctor est Lysias pro Mantitheo pag. 581. Cf. Xen. hell. 4, 3. 15-21. Diod. 14, 84, qui utramque partem vindicasse sibi victoriam refert, cum Boeotii adversam sibi partem in fugam egerint, Agesilaus autem ceteros fugarit indeque tropaeum erexerit. Ex Boeotiis plures 600, ex Spartanis 350 cecidisse, idem refert. Cf. Cornel. 17, 4 5.

et multis expeditionibus indurato milite, hostibus victoriam eripuit; ipse tamen graviter sauciatur.

Cap. V. Quibus rebus cognitis, Athenienses verentes, ne, iterum Lacedaemoniis victoribus, in pristinam sortem servitutis redigeren-
tur, exercitum contrahunt, eumque in auxili- 2
um Boeotiorum per Iphicratem, viginti quidem
annos natum, sed magnae indolis iuvenem, du-
ei iubent. Huius adolescentis supra aetatem vir- 3
tus admirabilis fuit; nec unquam ante eum 4
Athenienses, inter tot tantosque duces, aut
spei maioris, aut indolis maturioris imperato-
rem habuerunt; in quo non imperatoriae tan- 5
tum, verum et oratoriae artes fuere. Conon 6
quoque, audito reditu Agesilai, et ipse ex Asiâ
ad populandos Lacedaemoniorum agros reverti-
tur; atque ita, undique belli formidine circum- 7 a. u.
strepente, clausi Spartani ad summam despera- 361
tionem rediguntur. Sed Conon, vastatis hostium 8
terris, Athenas pergit: ubi magno civium gau-
dio exceptus, plus tamen tristitiae ipse ex incen-

13. *sauciatur*) inde Delphos defertur, valitudinem ibi curaturus. Xen. §. 21. et Diod. l. l.

c. v.

1. *redigerentur*) resp. de re 5, 7-8.

contrahunt) non nunc demum contrahunt. Nam iam apud Nemeum et Coroneam (vid. not. ad c. 4, 11). Athenienses pugnaverant. Ergo *novum* exercitum contrahunt et augent veterem novis delectibus.

2. *Iphicr.*) de cuius vitâ breviter exposuit Cornelius nr. xi, rebusque ad Corinthum gestis Xen. hell. 4, 4. 9; Diod. 14, 86 et 91; Polyaen. 1, 9. 45; 3, 9. 43.

6. Conon auctore Xenoph. hell. 4, 8. una cum Pharnabazo statim post victoriam Cnidiam (c. 3, 10. not. ad c. 2, 16) omnibus ex insulis urbibusque Asiae maritimis harmostas Laconum expulit a. 360; et per hyemem nauibus in Hellesponto per Cononem coactis, anni 361 vere ineunte Spartae orâ maritimâ vastatâ et Cytherae portu occupato ad Isthmum uterque nauigat Corinthios ad bellum (4, 10. 12 not.) strenue gerendum hortans et pecuniâ iuvans. Xen. §. 7-8.

Iam Conon ab eodem Pharnabazo pecuniâ instructus Athenarum murum longum et Piraeeum portum instaurat. Quâ de re cum Antalcidas Spartanorum legatus apud Tiribazum Persici exercitus ducem conquestus esset, Conon; a suis remissus, ab illo in vincula conicitur §. 9-16. Diod. 14, 85, anno 361 exeunte.

censâ et dirutâ a Lacedaemoniis patriâ, quam
a.u. laetitiae ex recuperatâ post tantum temporis,
361 9 cepit. Itaque, quae incensa fuerant, praedarum sumtu et exercitu Persarum restituit; quae
10 diruta fuerant, reficit. Fatum illud Athenarum fuit, ut ante a Persis crematae, manibus eorum; et nunc a Lacedaemoniis dirutae, ex spoliis Lacedaemoniorum
11 restituerentur; versâ quoque vice, nunc haberent socios, quos tunc hostes habuerant; et hostes nunc paterentur, cum quibus iuncti tunc arctissimis societatis vinculis fuerant.

Cap. VI. Dum haec geruntur, Artaxerxes, rex Persarum, legatos in Graeciam mittit, per quos iubet, *omnes ab armis discedere;*
2 *qui aliter fecisset, eum se pro hoste habiturum:* civitates

8. *post tantum temporis*) ab a. inde 348 mense Dec., quo clades illa apud Aegos flumen 5, 6. 10, s. a. 350, quo muri et urbis et portus fuerant diruti (5, 8. 5), ad hunc usque a. 361.

9. *sumtu*, pecuniâ *praedarum*, ex praedis confectâ, sive, ut §. 10 ait, spoliis Lacedaemoniorum.

10. *manibus eorum*) q. §. 9 exercitu Persarum. Duxit enim secum Conon exercitum navalem, qui etsi non ex Persis ipsis constabat, ex Persarum tamen sociis (c. 3, 9 not.) Xen. hell. 4, 8. 9. *ante*, a. u. 274 *crematae* 2, 12. 11, c. 14, 2-3; *dirutae* 5, 8. 5. a. 350.

c. VI.

1. *dum haec geruntur*) Tempus, ut solet, et hic perturbat Noster. Cap. 5, 11 cum in anno 361 substitisset, iam transilit ad annum 367.

Praeteriit igitur bellum *Corinthium* (not. ad 5, 10. 12) per a. 360-67 gestum, finitum

pace Antalcidae,

factâ ab Antalcidâ Spartanorum ad Tiribazum legato a. 366 exeunte, aut 367 ineunte. Xen. hell. 5, 1. 25, ubi §. 31;

„Artaxerxes rex statuit omnes Asiae civitates sui (regis) iuris esse, nec non Clazomenas et Cyprum;

„ceteras Graecas civitates, et parvas et magnas suis ipsarum legibus administrandas, Lemno, Imbro et Scyro exceptis, quippe quae Atheniensium imperio sint subiectae.

„Quam quidem pacem quicunque respuerint, his bellum inferam et terrâ et mari, volentesque pecuniâ adiuvabo."

Additque idem scriptor §. 36 Laconum suorum fautor:

„Hac quidem pace Spartanorum gloria fuit aucta, quippe qui pacis arbitri constituti libertatem civitatibus illis vindicarunt, eoque Corinthum sociam sibi adiunxerunt, expulsis Argivis, omnesque Boeotiorum civitates a Thebanorum servitute liberarunt."

Aliter contra iudicat Diod. 14,110.

vitatibus libertatem suaque omnia restituit. Quod non Graeciae laboribus, assiduisque bellorum internecivis odiis consulens fecit; sed, ne oc- 3 cupato sibi Aegyptio bello, quod propter auxilia, adversus praefectos suos Lacedaemoniis missa, susceperat, exercitus sui in Graeciâ distinerentur. Fessi igitur tot bellis Graeci cupide 4 a. u. paruere. Hic annus non eo tantum insignis fuit, 5 367 quod repente pax totâ Graeciâ facta est; sed etiam eo, quod eodem tempore urbs Romana (365) a Gallis capta est.

Sed Lacedaemonii securis insidiantes, absen- 6 368 tiam Arcadum speculati, castellum eorum ex- 369 pugnant, occupatoque praesidium imponunt. Itaque, armato instructoque exercitu, Arcades, 7 adhibitis in auxilium Thebanis, amissa bello re-

3. *propter - missa*) resp. c. 2, 1.
Auctor tamen huius pacis non Persarum rex fuit, sed Spartani; quippe qui Conone quoque remoto (c. 5, 6 not.) gravem adversarium habuerunt Strutham, Tiribazi loco a rege missum (Xen. hell. 4, 8. 17), qui Thimbronem, Spartanorum ducem cum exercitu occidit ol. 97, 3; a. u. 364 Diod 14, 99. Xen. l. l. §. 17-19. His aliisque malis, quae et a Persis et ab Atheniensibus passi fuerant, fracti Spartani Asiaticorum libertate turpiter proditâ pacem illam conciliarunt famosissimam.

5. *pax totâ Graeciâ*) prima, ut ait Xen. hell. 5, 2. 35, pax Athenienses inter et Spartanos inita, ex quo muri Athenarum fuerant diruti (a. 350, supra 5, 8. 5).

a Gallis) a Senonibus, Gallorum gente, a quibus Romam captam prodit Diod. 14, 113-17 ol. 98, 2; ergo hoc ipso anno u. c. 367, cum margo Livii ed. Ernest. 5, 41 ponat annum 365.

6. Caussam exponit aliter Xenophon hell. 5, a Laconibus suis favens, aliter Diodorus a partium studio alienus lib. 15, 5, ubi c. 12 ol. 98, 4, a. u. 369 Mantineam obsidione bienni ad deditionem fuisse coactam tradit.

7. Brevitati studens multa et hic praeterit Noster.
Nam ol. 99, 3; a. u. 372 Eudamidas cum Phoebidâ fratre Acanthiis et Apolloniatis auxilio missus, Boeotiam transiens, Cadmeam Thebarum arcem occupavit. Xen. hell. 5, 2. 11-28. Diod. 15, 19-21; quam exsules tandem Atheniensium opibus adiuti ol. 100, 3. a. u. 376 recipiunt. Quo facto Spartani ab Athen. lacessiti lacessunt hos eo, ut Sphodrias quamvis frustra Piraeeo insidiaretur. Xen. hell. 5, 4. 13-34. Thebani igitur cum Ath. coniuncti variis cladibus Agesilaum, Phoebidam, et Cleombrotum Laconum duces per annos 377-78 affecere. Hac fortunâ erecti pacem inter Graecos, imprimis Athen. inter et Spartanos a Persarum rege conciliatam a. 379 accipere noluerunt. Diod. 15, 38-40; nec alteram ab eodem inter eosdem pacem conciliatam a. 382 admiserunt. Quâre hos

8 repetunt. In eo proelio Archidamus dux Lace-
9 daemoniorum vulneratur; qui, cum caedi suos
iam et victos videret, per praeconem corpora
10 interfectorum ad sepulturam poscit. Hoc est
enim signum apud Graecos victoriae traditae.
Quâ confessione contenti Thebani signum parcendi
dedere.

CAP. VII. Paucis deinde post diebus, neutris quidquam hostile facientibus, cum quasi tacito consensu induciae essent, Lacedaemoniis alia
a. u. bella adversus finitimos gerentibus, Thebani,
385 Epaminondâ duce, occupandae urbis eorum
2 spem ceperunt. Igitur principio noctis taciti La-
cedaemona proficiscuntur: non tamen aggredi
3 incautos potuerunt. Quippe senes, et cetera
imbellis aetas, cum adventum hostium praesensissent, in ipsis portarum angustiis armati occur-
4 runt; et adversus quindecim millia militum,
non amplius centum iam effoetae aetatis viri
5 pugnae se offerunt. Tantum animorum viriumque patriae et penatium conspectus subministrat;
tantoque praesentiâ, quam recordatione sui, ma-
6 iores spiritus largiuntur. Nam, ut videre, inter
quae et pro quibus starent, aut vincendum sibi,
7 aut moriendum, censuerunt. Pauci igitur sus-
tinuere senes aciem, cui par ante diem univer-
8 sa iuventus esse non potuit. In eo proelio duo
9 duces hostium cecidere: cum interim, Agesilai
10 adventu nuntiato, Thebani recessere. Nec bellum

hos tanquam communes Graeciae hostes Spartani aggressi sunt c. 50. Atque ut Epaminondas, *Leuctricae* pugnae victor a. 383, *Arcadas* sibi conciliat a. 385, sic Spartanis adiungunt se Athenienses Diod. 15. 62-70. *Arcades* enim in condendâ Megalopoli a Spartanis superbe tractati, deinde a. 384 lacessiti, ab Agesilao (Xen. hell. 6, 5. 3-21) — nihil hic de *Archidamo*, Agesilai filio invenio ap. Xen. et Diod. — adiungunt se *Thebanis*, qui Mantineam usque progressi fuerant, hisque persuadent, ut secum et cum *Eleis* et *Argivis* Laconicam ipsam invadant Xen. hell. 6, 5. 22-32 a. 385: quâ de re Noster c. 7.

c. VII.

1. *Epam.*) resp. c. 4, 4.

9. Agesilaus ipse adfuit, revocavit autem filium Archidamum cum exercitu absentem. Cf. Corn. 17, 6.

10. *Nec diu - ex continenti*) Tempora et hic misere Noster confundit. Sparta enim cum oppugnata esset a. 385; proelium hoc Epa-

lum diu dilatum: siquidem Spartanorum inventus, senum virtute et gloria incensa, teneri non
potuit, quin ex continenti acie decerneret. Cum 11 a. u.
victoria Thebanorum esset, Epaminondas, dum 391
non ducis tantum, verum etiam fortissimi militis officio fungitur, graviter vulneratur. Quo 12
audito, his ex dolore metus, illis ex gaudio stupor iniicitur; atque ita, veluti ex placito consensu, a proelio disceditur.

Cap. VIII. Post paucos deinde dies Epaminondas decedit; cum quo vires quoque reipublicae ceciderunt. Nam, sicuti, telo si primam aciem praefregeris, 2
reliquo ferro vim nocendi sustuleris: sic illo (velut mucrone teli) ablato duce Thebanorum, rei quoque publicae vires hebetatae sunt: ut non tam illum amisisse, quam cum illo interiisse omnes viderentur. Nam 3
neque hunc ante ducem ullum memorabile bellum gessere; nec postea virtutibus, sed cladibus insignes fuere: ut manifestum sit, patriae gloriam et natam et exstinctam cum eo fuisse. Fuit autem incertum, vir 4
melior, an dux esset. Nam et imperium non sibi, 5
sed patriae semper quaesivit: et pecuniae adeo parcus 6
fuit, ut sumtus funeri defuerit. Gloriae quoque non 7
cupidior, quam pecuniae: quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt: honoresque ita gessit, ut orna- 8
mentum non accipere sed dare ipsi dignitati videretur.

Iam

Epaminondae fatale apud *Mantineam* ol. 104, 2, a. u. 391 ponit Diod. 15, 82-88. Xen. hell. 7, 5. cl. Corn. 15, 9.

c. VIII.

1. *post paucos dies*) non p. p. dies, sed paulo post proelium, ipso proelii die, quod omnes scriptores uno ore referunt, quos excitatos a me vides in not. ad Corn. 15. 9. 3. Hinc h. l. Gron. avus corrigere volebat; *post paulo deinde* Epam. cl. Liv. 22, 60. 16. Idem certe et Noster infra §. 11-13 innuere videtur.

De laude huius ducis egregii sane ac plane singularis confer quae excitavi aliorum scriptorum loca ad Corn. 15, 9. 3, quibus adde Cic. fin. 2, 21. 2 et Barthelemy in voyage du jeune Anacharsis vol. 2 pag. 20 ed. Bip.

3. *nullum b. mem.*) quod refellunt vel duo illa bella a septem Argivis et Epigonis gesta, 37 et 27 annis ante Troianum.

patriae - fuisse) idem iudicat Corn. 15, 10. 4.

7. *recusanti - sunt*) quod vel uno illo refellitur, quod commemorat Cornel. 15, 7. 3.

8. Ut videretur dare (ornamentum) ipsi dignitati (honoribus). Arridet tamen cod. lectio: *ipsis* (honoribus) *dignitatem*.

9 Iam literarum studium, iam philosophiae doctrina
tanta, ut mirabile videretur, unde tam insignis mi-
10 litiae scientia homini inter literas nato. Neque ab hoc
11 vitae proposito mortis ratio dissensit. Nam ut rela-
tus in castra semianimis vocem spiritumque collegit,
id unum a circumstantibus requisivit, *num cadenti sibi*
12 *scutum ademisset hostis?* Quod ut servatum audivit, al-
latum, velut laborum gloriaeque socium, osculatus
13 est. Iterum quaesivit: *utri vicissent?* Ut audivit The-
banos, *Bene habere se rem*, dixit: atque ita, velut gra-
tulabundus patriae, exspiravit.

Cap. IX. Huius morte etiam Atheniensium vir-
2 tus intercidit. Siquidem amisso, cui aemulari con-
3 sueverant, in segnitiam torporemque resoluti, non,
ut olim, in classem exercitusque, sed in dies festos
4 apparatusque ludorum reditus publicos effundunt; et
cum actoribus nobilissimis poëtisque theatra celebrant,
frequentius scenam, quam castra, visentes; versi-
5 ficatoresque meliores, quam duces laudantes. Tunc
vectigal publicum, quo milites et remiges aleban-
tur, cum urbano populo dividi coeptum.
6 Quibus rebus effectum est, ut inter otia Grae-
corum sordidum et obscurum antea Macedonum no-
7 men emergeret; et Philippus, obses triennio Thebis
habitus, Epaminondae et Pelopidae virtutibus erudi-
tus, regnum Macedoniae, Graeciae et Asiae cervici-
bus, velut iugum servitutis, imponeret.

9. Cf. Corn. in vita c. 2, 5 et 6.

C. IX.

1. Hyperbolice hoc, ut supra c. 8, 3, dictum esse, insequens historia Athen. ostendit, in qua Iphicrates, Chabrias, Timotheus et Phocion splendent.

4. *versif.*) Ald. et Iunt. addunt *oratoresque*.

5. *cum urb. pop. div.*) quod non nunc demum fieri coeptum est, sed a Pericle iam factitatum non uno loco illi obiicit Aristophanes Comicus.

6. *sordid. et obsc.*) quod vel sequens liber refellit.

7. *triennio*) aut potius decennio, ab a. inde 384-94. Cf. infra 7, 5. a-3. Bonus autem auctor noster a diligentia sua inprimis commendandus si annotare sibi voluisset, Epaminondam iam a. u. 391. periisse ad Mantineam; Philippum autem a. demum 394 Thebis aufugisse; ipse vidisset, post Epaminondae demum mortem Thebas delatum esse Philippum, quem Epaminondae tamen, quid? quod Pelopidae (a. iam 390 occisi) virtutibus eruditum dicit.

LIBER SEPTIMUS.

CAPUT. I.

Macedonia ante, nomine Emathionis regis, cuius prima virtutis experimenta in illis locis exstant, *Emathia* cognominata est. Huius, si- 2
cuti incrementa modica, ita termini perangusti fuere. Populus *Pelasgi*; regio *Paeonia* diceba- 3
tur. Sed postea, virtute regum et gentis indu- 4
stria subactis primo finitimis, mox populis nationibusque, imperium usque extremos Orientis terminos prolatum. In regione Paeonia, quae 5
nunc portio est Macedoniae, regnasse fertur *Pelegonus*, pater Asteropaei, cuius Troiano bello, a.m.
inter clarissimos vindices urbis, nomen accepimus. 2800

LIB. VII. c. 1.

1. *Emathia*) Sic et Plin. h. nat. 4, 17 et Steph., ap. quem Ημαθια.

2. *termini*) quos Plin. l. l. dicit fuisse ad occidentem Epirum, ad orientem Magnesiam atque Thessaliam, ad septentrionem Paeoniam ac Pelagoniam.

3. *Pelasgi*) de quibus Herodt. 1, 56. cl. *mein histor. Handbuch* sub h. v.

Paeonia) sic primus Peyraredus emendavit vulg. *Boeotia*, cl. Liv. 40, 3, 3, ubi Philippus omnes cives ex maritimis civitatibus in *Emathiam*, quae nunc dicitur, quondam appellata *Paeonia* est, traduxit. Cf. h. c. §. 5.

4. *imperium prolatum*) ab Alexandro.

5. *Pelegonus*) aut potius Pelegon, ut est ap. Hom. il. 21, 141. 152. 159, cuius filius Asteropaeus 154-5 ita ipse de se:

ειμι εκ Παιονιης εριβωλου, τηλοθ' εουσης,
Παιονας ανδρας αγων δολιχεγχεας.

a. m. 6 mus. Ex alio latere, in Europâ regnum *Euro-*
3165 7 *pus* nomine tenuit. Sed et Caranus cum magna
multitudine Graecorum ſedes in Macedoniâ, re-
ſponſo oraculi, iuſſus quaerere, cum in Ema-
thiam veniſſet, urbem Edeſſam, non ſentien-
tibus oppidanis, propter imbrium et nebulae
magnitudinem, gregem caprarum imbrem fu-
8 gientium ſecutus occupavit: revocatusque in
memoriam oraculi, quo iuſſus erat, *ducibus*
capris imperium quaerere, regni ſedem ſtatuit;
9 religioſeque poſtea obſervavit, quocunque agmen
moveret, ante ſigna easdem capras habere, coe-
ptorum duces habiturus, quas regni habuerat au-
10 ctores. Urbem Edeſſam, ob memoriam mu-
11 neris, *Aegeas*; populum *Aegeadas* vocavit. Pul-
ſo deinde Midâ (nam is quoque portionem Ma-
cedoniae tenuit) aliisque regibus pulſis, in lo-
12 cum omnium ſolus ſucceſſit; primusque adu-
natis gentibus variorum populorum, veluti unum
corpus Macedoniae fecit; creſcentique regno va-
lida incrementorum fundamenta conſtituit.

Cap.

6. *Europa*) Voſſius filius mavult *Europiâ*, quae eſt Macedoniae portio, in quâ *Europus* urbs eſt.

Europus) Macedonis filius.

7. *Caranus*) qui, ut Vell. 1, 6. 5 tradit, ante annos fere 65, quam Roma conderetur, ſextus decimus ab *Hercule* profectus *Argis* regnum Macedoniae occupavit. Eius genus autem ita ad Herculem refert Diodor. 7 fr. 9: 1) Hercules, 2) Hyllus, 3) Cleodaeus, 4) Ariſtomachus, 5) Temenus, 6) Ciſſius, 7) Theoſtius, 8) Merops, 9) Ariſtodamidas, 10) Phidon, 11) Caranus: ita ut ſit XI, non XVI, aut, ſi Phidonem fratrem Carani dixeris, non patrem, X. Cf. et Pauſan. 2. 19, ubi §. 1 nr. 6 eſt Ciſſus.

10. *Aegeas*) alii in ſing. *Aegeam*, et *Aegaeam*: quo eodem modo et Graeci variant: Αιγη, Αιγαι, Αιγεια, Αιγαια: unde nomen gentile dialecto Macedonicâ Αιγεαδης pro Αιγεατης, Αιγεας, ſedem ſepulcrorum regionem commemorat Diod. 22 fr. 21.

11. *Midâ*) aliter Photius nr. 186 pag. 423 ex Conone, qui hunc ab Orpheo eruditum refert (ergo regnaſſe a. fere 80 ante Troiam everſam, non 370 poſt eam epocham) in Pieriâ monte; inde Helleſpontum traieciſſe et in Myſiâ conſediſſe. Cf. infra not. ad 11, 7. 14.

12. *gent. pop.*) Mela 1, 19: una gens, aliquot populi Sauromatae; et Gronov. avus ad Liv. 5, 34. 5: *gentem*, inquit, intelligo regionem vel provinciam, *populos* urbes.

CAP. II. Poſt hunc *Perdiccas* regnavit, cu- a.u.
lus et vita illuſtris, et mortis poſtrema, veluti 30
ex oraculo praecepta, memorabilia fuere: ſiqui- 2
dem ſenex moriens Argaeo filio monſtravit lo-
cum, quo condi vellet; ibique non ſua tantum,
ſed et ſuccedentium ſibi regum oſſa poni iuſ-
ſit; praefatus, quoad ibi conditae poſterorum 3
reliquiae forent, regnum in familiâ manſurum:
creduntque hac ſuperſtitione exſtinctam in Ale- 4
xandro ſtirpem, qui locum ſepulturae mutave-
rit. *a*) *Argaeus*, moderate et cum amore po- 5 *a*) 78
pularium adminiſtrato regno, ſucceſſorem filium
b) Philippum reliquit: qui immaturâ morte rap- *b*) 110
tus, *c*) Aëropum parvulum admodum inſtituit *c*) 145
heredem. Sed Macedonibus aſſidua certamina 6
cum Thracibus et Illyriis fuere: quorum armis,
veluti quotidiano exercitio, indurati, gloriâ bel-
licae laudis finitimos terrebant. Igitur Illyrii in- 7
fantiam regis pupilli contemnentes, bello Ma-
cedonas aggrediuntur: qui proelio pulſi, rege 8
ſuo in cunis prolato, et pone aciem poſito, acrius
certamen repetivere: tanquam ideo victi fuiſſent 9
antea, quod bellantibus ſibi regis ſui auſpicia
defuiſſent; futuri vel propterea victores, quod 10
ex ſuperſtitione animum vincendi ceperant: ſimul 11
et

c. II.

1. *Poſt hunc*) non continuo, ſed ex chronico Euſebii poſt *Carani* regnum annorum 28 *Coenus* regn. 23 et *Tyrimas* r. 45, cui demum ſucceſſit *Perdiccas* r. 48, de quo quidem Herodotus 8, 137: *Argo* profugi devenerunt ad *Illyrios* ex Temeni (vid. ad c. 1, 7 not. nr. 5) poſteris fratres tres Gauanes, Aëropus et Perdiccas: inde in Macedoniam ſuperiorem delati iuxta Lebaeam urbem operam mercenariam regi locantes equos, boves et oves paſcebant. Inde pulſi a rege conſederunt iuxta hortos, qui dicebantur Midae (c. 1, 11) Gordio geniti, ad Bermium montem, unde excurſionem facientes ceteram Macedoniam ſibi ſubiecerunt. Idem c. 139 Perdiccae genus ita producit: 1) Perdiccas, 2) Argaeus, 3) Philippus, 4) Aëropus, 5) Alcetas, 6) Amyntas, 7) Alexander, quem Mardonius, a Xerxe in Graeciâ relictus (2, 13. 1) cum mandatis mittit Athenas a. u. 274 de pace conciliandâ acturum. Reſpice not. ad 2, 14. 2.

4. *mutaverit*) corpusque ad Hammonem deferri voluerit 12, 15. 7: 13, 4. 6.

5. *immaturâ*) quo tandem modo immaturâ? cum regnarit annos 35.

Aëropum) ſic Iunt. cum Ald.; ceterae edd. vitioſe *Europum*.

7. *igitur*) aut potius *autem*: iam autem Illyrii Macedonum virtutem adeo non timebant, ut etc.

et miseratio eos infantis tenebat, quem, si victi forent, captivum de rege facturi videbantur.
12 Conserto itaque proelio, magnâ caede Illyrios fudere; ostenderuntque hostibus suis, priore bello
a.u. regem Macedonibus, non virtutem defuisse.
246 13 Huic *Amyntas* succedit, et propriâ virtute, et Alexandri filii egregiâ indole insigniter clarus:
14 cui Alexandro tanta omniumvirtutum naturâ ornamenta exstitere, ut etiam Olympio certamine, vario ludicrorum genere contenderit.

Cap. III. Cum interim Darius, rex Per-
241 sarum, turpi ab Scythiâ fugâ summotus, ne ubique deformis militiae damnis haberetur, mittit cum parte copiarum *Megabazum* ad subigendam Thraciam, ceteraque eius tractus regna: quibus pro ignobili momento erat accessura Ma-
242 2 cedonia. Qui brevi tempore exsecuto regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedoniae missis, obsides in pignus futurae pacis dari sibi
3 postulabat. Sed legati, benigne excepti, inter epulas, ebrietate crescente, rogant Amyntam, *ut apparatui epularum adiiciat ius familiaritatis, adhibitis in convivium suis ac filii uxoribus: id apud Per-*
4 *sas haberi pignus ac foedus hospitii.* Quae ut venerunt, petulantius Persis eas contrectantibus, filius Amyntae Alexander rogat patrem, respectu aetatis ac gravitatis suae abiret convivio, polli-
5 citus, se hospitum temperaturum iocos. Quo digresso, mulieres quoque paululum e convivio evocat, cultius exornaturus, gratioresque reducturus.

13. *Amyntas*) inter hunc, ut not. ad §. 1 vidimus, et superiorem Herodotus ponit Alcetam, cui Eusebii chronicon 28 regni annos assignat.

14. *contenderit*) cf. Herodt. 5, 22.

c. III.

1. Resp. 2, 5. 9-11. cl. Herodt. 5, 17-22.

2. *in pignus*) Gron. ἀπὸ videtur *in* abundare, quam ipse auctor omiserit infra 11, 15. 13 et Liv. 36, 40. 3: obsides ab his abduxit pacis futurae pignus; 43, 10. 3: obsides, pignus futuros furto et fraude agendae rei, non poscebat.

3. *uxoribus*) *et filiabus* addunt omnes edd. antiq.

5. *exornaturus*) graece ὡς κοσμήσων, i. e. dicens se esse exornaturum. Cf. infra 8, 6. 6.

tutus. In quarum locum matronali habitu exornatos 6
iuvenes supponit, eosque petulantiam legatorum ferro, quod sub veste gerebant, compescere iubet. At- 7
que ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabazus, cum legati non redirent, mittit eo cum exercitus parte Bubarem, ut in bellum facile et mediocre; dedignatus ipse ire, ne dehonestaretur proelio tam foedae gentis. Sed *Bubares* ante bellum amore filiae Amyn- 8
tae captus, omisso bello nuptias facit, depositisque hostilibus animis, in affinitatis iura succedit.

CAP. IV. Post discessum a Macedoniâ Bu- a. u.
baris Amyntas rex decedit; cuius filio et suc- 275
cessori Alexandro cognatio Bubaris non Darii tantum temporibus pacem praestitit: verum etiam Xerxem adeo conciliavit, ut, cum Graeciam, veluti tempestas quaedam, occupasset, inter Olympum Haemumque montes totius regionis eum imperio donaverit. Sed nec virtute minus, 2
quam Persarum liberalitate regnum ampliavit.
Per ordinem deinde successionis regnum Mace- 3
doniae ad Amyntam, fratris eius Menelai filium, 363
pervenit. Hic quoque insignis industria, et om- 4
nibus imperatoriis virtutibus instructus fuit; qui 5
ex Eurydice tres filios sustulit, Alexandrum, Perdiccam, et Philippum, Alexandri Magni Ma-

 ce-

7. *foedae*) quo sensu 6, 9. 6 Macedonum nomen *sordidum*.
in bellum) non in bellum, sed ut de caede legatorum inquireret. Herodt. 5, 21 et 8, 136, qui Amyntae filiam, Alexandri sororem vocat *Gygaeam*.

C. IV.

1. *Alexandro*) qui regnavit a. u. 275-318; ergo non Dario et Xerxe in Perside regnantibus, quippe quorum ille regnavit a. 233-67; hic 268-80, sed Xerxe et Artaxerxe regibus Persarum a. 281-329.
3. Alexandro successit filius
Perdiccas II a. 318-41; huic filius nothus
Archelaus a. 341-55: cuius filii
Orestis a. 355-61 tutor et parricida Aëropus.
Pausanias a. 362 Aëropi filius, occisus ab
Amyntâ II a. 363-84, filio Philippi, qui Alexandri filius nothus a fratre Perdiccâ, qui cum de regno contenderat, fugatus fuerat. Quem igitur Menelaum Noster appellat, ceteri appellant Philippum, Alexandri non fratrem, sed filium.
De Oreste et Aëropo cf. Diod. 14, 37. 84 et 89; de Archelao 13, 49; de Amyntâ ipso 15, 19-23.

cedonis patrem; et filiam Euryoën: ex Gygaeâ
6 autem Archelaum, Aridaeum, Menelaum. Cum
Illyriis deinde et cum Olynthiis gravia bella gessit.
7 Insidiis autem Eurydices uxoris, quae nuptias generi pacta, occidendum virum, regnumque adultero tradendum susceperat, occupatus fuisset, ni filia pellicatum matris, et sceleris
a. u. 8 consilia prodidisset. Functus itaque tot periculis
384 senex decessit, regno, maximo ex filiis, Alexandro, tradito.

Cap. V. Igitur *Alexander* inter prima initia regni, bellum ab Illyriis, pactâ mercede
2 et Philippo fratre dato obside, redemit. Interiecto quoque tempore per eundem obsidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat: quae res Philippo maxima incrementa, egregiae indolis
3 dedit: siquidem Thebis triennio obses habitus prima pueritiae rudimenta in urbe severitatis antiquae, et in domo Epaminondae, summi et
4 philosophi et imperatoris, deposuit. Nec multo post Alexander insidiis Eurydices matris ap-
385 5 petitus occumbit; cui Amyntas in scelere depre-

5. *Eurynoën* dedi cum Graevio, cum in Ald. et Iunt. sit *Eurynoem*. Eaedem edd. exhibent *Gygaeâ*, quod idem nomen fuerat Alexandri sorori c. 3, 7 not., quod ceteri, ut fit in nominibus propriis, vario modo corruperunt. *Aridaeum* denique dedi ex Med., Ald., Col. pro *Archidaeum*, *Archideum*, *Arcideum*, *Arideum*, qui Diodoro 16, 2 est *Argaeus*.

c. v.

1. *a*) Alexander a. 384-86. Diod. 15, 60;
b) Ptolemaeus Alorites, quem Noster plane praeterit, illius parricida et frater spurius Diod. 15, 71 a. 386-89; occisus a
c) Perdiccâ Diod. 15, 77 a. 389-94.

obside) Illyrii autem Thebanis hunc tradiderunt, a quibus Epaminondae custodiendus traditur. Diod. 16, 2, qui tamen non a fratre, sed iam a patre Amyntâ (c. 4, 6) illis traditum fuisse refert. Atque si a fratre demum Thebanis ipsis fuit traditus; cum hic a. iam 386 a fratre spurio sit occisus: Philippus a. demum 394 Thebis fugâ elapsus, non triennio ibi fuit, sed decennio. Cf. supra not. ad 6, 9. 7.

3. De Epaminondâ resp. 6, 4. 4 et inprimis c. 8.

4. *insidiis Eurydices*) ceteri, ut ad §. 1 annotavi, a fratre spurio occisum referunt ut Diod. 16, 2.

5. Resp. c. 4, 7.

prehensae, propter communes liberos, ignarus iisdem quandoque exitiosam fore, pepercerat. a.u.
6 Frater quoque eius *Perdiccas* pari insidiarum fraude decipitur. 394
7 Indignum prorsus, libidinis causâ liberos a matre vitâ privatos, quam scelerum suorum suppliciis liberorum contemplatio vindicaverat.
8 Perdiccae hoc indignior caedes videbatur, quod ei apud matrem misericordiam nec parvulus quidem filius conciliaverat.
9 Itaque Philippus diu non regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminebant, serumque auxilium in exspectatione infantis erat, compulsus a populo regnum suscepit.

Cap. VI. Ut est ingressus imperium, magna de illo spes omnibus fuit, et propter ipsius ingenium, quod magnum spondebat virum, 394
2 et propter vetera Macedoniae fata, quae cecinerant, uno ex Amyntae filiis regnante, florentissimum fore Macedoniae statum; cui spei scelus matris hunc residuum fecerat.
3 Principio regni cum hinc caedes fratrum indigne peremtorum, inde hostium multitudo, hinc insidiarum metus, inde inopia continuis bellis exhausti regni, immaturam aetatem tironis urgerent,
4 bella, quae velut conspiratione quâdam ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis uno tempore confluebant, quoniam omnibus par esse

6. *pari - decipitur*) ergo a matris insidiis perit, cum tamen omnes ceteri hunc ab Illyriis caesum fuisse referant, Diod. 16, 2.

7. *libidinis causâ*) genero ut nuberet et ita libidinem expleret, regnum huic tradere voluerat c. 4, 7.

quam - vindicaverat) cui, cum marito ipsi fuisset insidiata, hic pepercerat reputans, sceleftam hanc uxorem esse tamen suorum liberorum matrem.

8. *filius*) Perdiccae. Huius igitur quinquennis pueri tutelam suscepit Philippus patruus, natus a. 23.

9. *compulsus a populo*) quo fere modo aetatis nostrae heros compulsus est statum Francogalliae et Italiae immutare.

graviora bella) *Illyrii* enim caeso rege et omni fere exercitu deleto finibus Macedoniae imminebant; nec minus *Paeones* regnum infestabant. Praeterea Pausanias, regiae stirpis iuvenis, *Thracum*, Aridaeus (c. 4, 5) *Atheniensium* auxilio instructus Macedoniam invadebant.

c. VI.

3. *hostium mult.*) Resp. c. 5, 9 not.

5 esse non poterat, dispensanda ratus; alia in-
terpositâ pactione componit, alia redimit, fa-
cillimis quibusque aggressis, quorum victoriâ
6 et militum trepidos animos firmaret, et con-
temtum sibi hostium demeret. Primum illi
cum Atheniensibus certamen fuit: quibus per
insidias victis, metu belli gravioris, cum in-
a.u. terficere omnes posset, incolumes sine pretio
395 7 dimisit. Post haec, bello in Illyrios translato,
multa millia hostium caedit; urbem nobilissi-
8 mam Larissam capit. Hinc Thessaliam, non
397 praedae cupiditate, sed quod exercitui suo ro-
bur Thessalorum equitum adiungere gestiebat,
nihil minus quam bellum metuentem, improvi-
9 sus expugnat; unumque corpus equitum pede-
10 striumque copiarum invicti exercitus fecit. Qui-
bus feliciter provenientibus, Olympiadem, Neo-
pto-

4. *dispensanda*) patris familias instar, qui, ut sibi constet ratio accepti et expensi, sumtus dispensare solet, non omnia uno tempore simul et semel effundens.

5. *demit sibi contemtum hostium*, aut potius *demit sui contemtum hostibus*, ut Bong. legi volebat.

6. *Athen.*) Nam primo statim regni anno, a. u. 394, qui est ol 105, 1, iure in Amphipolin cedens pacem per legatos cum his composuit, Diod. 16, 4. caeso antea ad Methonam Mantiâ, horum duce, qui Argaeum (c. 5, 9. not.), mercenariorum manu instructum, regni aemulum reducere constituerat c. 3, h. l. §. 14, ubi Philippus mitis victor laudatur, qui multos ex proelio in collem proximum fugâ elapsos, incolumes dimiserit, deditis sibi ex pacto transfugis.

7. *post haec*) a. u. 395, ol. 105, 2; Diod. 16, 4.
bello - caedit) 7000 de 10,000 peditibus et 500 equitibus, quos Bardylis, Illyriorum rex opposuerat Philippo 10,000 peditibus et 600 equitibus instructo: et pace deinde per legatos compositâ omnes urbes recepit ab Illyriis antea Macedonum regno ereptas. Diod. 16, 4. Iterum ol. 106, 1, a. u. 398 hunc regem cum Paeonum et Thracum regibus coniunctum vincit Diod. 16, 22. Tertium ol. 109, 1, a. u. 410 in Illyrios semper sibi infestos cum movisset, multas horum urbes capit c. 69.

8. *improvisus expugnat*) aut potius Alexandro, Pherarum tyranno, ab uxore Thebe et huius fratribus tribus occiso ol. 105, 4 a. u. 397 Philippus ab illis auxilio vocatus Thessalos in libertatem vindicavit, ab hoc inde tempore socios. Diod. 16, 14.

Larissa autem cum sit Thessaliae, non Illyrici urbs, lege cum Iunt. et Ald., ut Bong. quoque coniecit, *Larissam in Thessaliâ expugnat*.

10-11. Alcetae enim filii sunt Neoptolemus et Arrybas, sive Arrubas, Arymbas, cui mortuo, non, ut h. l. est, pulso, successisse ait

ptolemi regis Molossorum filiam, uxorem ducit; conciliante nuptias fratre patruele, altore 11 a. u. 397
virginis Arrubâ, rege Molossorum; qui sororem Olympiadis Troada in matrimonio habebat: quae causa illi exitii, malorumque omnium initium fuit.
Nam, dum regni incrementa affini- 12
tate Philippi acquisiturum se sperat, proprio regno ab eodem privatus in exsilio consenuit.

His ita gestis, Philippus iam non contentus 13
summovere bella, ultro etiam quietos lacessit.
Cum Methonam urbem oppugnaret, in praeter- 14
euntem de muris sagitta iacta dextrum oculum
regis effodit. Quo vulnere nec segnior in bellum, 15
nec iracundior adversus hostes factus est; adeo, 16
ut, interiectis diebus, pacem deprecantibus dederit; nec moderatus tantum, verum etiam mitis adversus victos fuerit.

ait Diod. 16, 72 Alexandrum, Olympiadis fratrem annitente Philippo. Cf. infra 8, 6. 4-7. Est igitur Arrybas Olympiadis patruus.

11. *altore*, i. e. tutore, q. est in edd. antiq.

14. *Meth.-opp.*) in tertiâ huius urbis oppugnatione ol. 106, 4. a. u. 401 hoc accidisse refert Diod. 16, 34: qui eandem urbem antea iam a. 394 et 400 ab eodem oppugnatam fuisse narrat 16, 3 et 31.

LIBER

LIBER OCTAVUS.

CAPUT. I.

Graeciae civitates, dum imperare singulae cupiunt, imperium omnes perdiderunt:
2 quippe in mutuum exitium sine modo ruentes, omnibus perire, quod singulae amitterent, non nisi oppressae senserunt:
3 siquidem Philippus, rex Macedoniae, velut e speculâ quâdam, libertati omnium insidiatus, dum contentiones civitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoresque subire regiam servitutem coëgit.
4 Causa et origo huius mali Thebani fuere: qui, cum rerum potirentur, secundam fortunam imbe-

LIB. VIII. c. 1.

2. Cum enim in mutuum exitium sine modo (immoderate, immoderatâ imperandi cupidine) ruerent, tum demum, cum omnes oppressae essent, senserunt, omnibus perire (id imperium), quod singulae amitterent.

3. *e speculâ quâdam*) unde totam quasi agrum oculis detegere posset, quamvis occasionem Graeciae civitatibus imperium eripiendi sibique arripiendi captaturus. Cf. Cic. ad Att. 9, 10; Deiot. 8; Liv. 34, 26.

4. Hoc bellum *sacrum*, ol. 106, 2, a. u. 399 incensum a Philomelo scelerato
a) *Phocensium* duce, adiunctis sibi sociis
b) *Laconum* rege Archidamo et
c) *Atheniensibus* a. u. 400, et nonnullis Peloponesi populis, gestum contra
a. *Locros*, templum Delphicum ab illo spoliatum defendentes, adiutos a
b. *Boeotiis*, Thessalis, Perrhaebis, Dorieusibus, Dolopibus, Athamanibus, Achaeis, Phthiotis, Magnetibus, Aenianibus, et quibusdam aliis.

per

becillo animo ferentes, victos armis Lacedaemonios et Phocenses, quasi parva supplicia caedibus et rapinis luissent, apud commune Graeciae concilium superbe accusaverunt. Lacedae- 5
moniis crimini datum, quod arcem Thebanam induciarum tempore occupassent; Phocensibus, quod Boeotiam depopulati essent: prorsus, quasi 6
post arma et bellum, locum legibus reliquissent. Cum iudicium arbitrio victorum exer- 7
ceretur, tantâ pecuniâ damnantur, quanta exsolvi non posset. Igitur Phocenses, cum agris, 8 a. u. 399
liberis, coniugibusque privarentur, desperatis rebus, *Philomelo* quodam duce, velut deo irascentes, templum ipsum Apollinis Delphis occupavere. Inde auro et pecuniâ divites, con- 9
ducto mercenario milite bellum Thebanis intulerunt. Factum Phocensium, tametsi omnes ex- 10
secrarentur propter sacrilegium, plus tamen invidiae Thebanis, a quibus ad hanc necessitatem compulsi fuerant, quam ipsis intulit. Itaque 11 400
auxilia his et ab Atheniensibus et a Lacedaemoniis missa. Primâ igitur congressione Philome- 12
lus Thebanos castris exuit. Sequenti proelio 13
primus inter confertissimos dimicans cecidit, et 40[illegible]
sacrilegii poenas impio sanguine luit. In huius 14
locum dux Onomarchus creatur.

CAP.

per *decem annos* gestum,
finitum demum est ol. 108, 3, u. c. 408, h. l. c. 1-6;
Diod. 16, 23-64, impr. 59-60. arbitrio *Philippo*.

caedibus) cladibus, quibus affecti fuerant apud Leuctra et Mantineam. Vid. not. ad 6, 6. 7: 6, 7. 10 not.: quo sensu *caedes* etiam infra c. 2, 4.

com. Gr. concil.) Amphictyonas, de quibus adi *mein historisch. Handwörterb.* vol. 1. p. 34.

5. Resp. 6, 6. 7 not.

Boeot. depop.) agrum Cirrhae urbis, Apollini sacrum arassent et profanassent.

6. *quasi - reliq.*) inter arma enim silent leges: res vi geritur, non legibus decernitur.

8. *privarentur*) alterâ Amphictyonum sententiâ.

9. *Thebanis*) et, qui hos adiuvabant, Thessalis, Locris aliisque civitatibus vicinis.

12. *castris exuit*) ad Phaedriadas rupes, Diod. 16, 28, ubi Locros fudit, non Thebanos, quorum auxilium Locri hoc proelio attriti implorarunt.

13. *cecidit*) de saxo ipse se praecipitavit. Diod. 16, 31.

CAP. II. Adversus quem Thebani Thessa-
a. u. lique non ex civibus suis, ne victores potentiam
401 ferre non possent, sed Philippum, Macedoniae
2 regem, ducem eligunt; et externae dominatio-
ni, quam in suis timuerunt, sponte succedunt.
3 Igitur Philippus, quasi sacrilegii, non Theba-
norum ultor esset, omnes milites coronas lau-
reas sumere iubet, atque ita, veluti deo duce,
4 in proelium pergit. Phocenses, insignibus Dei
conspectis, conscientiâ delictorum territi, ab-
iectis armis fugam capessunt, poenasque viola-
408 tae religionis sanguine et caedibus suis pendunt.
5 Incredibile, quantum ea res apud omnes na-
6 tiones Philippo gloriae dedit. *Illum vindicem sa-
crilegii, illum ultorem religionum: quod orbis vi-
ribus expiari debuisset, solum, qui piacula exigeret,
7 exstitisse. Dignum itaque, qui diis proximus habe-
8 retur, per quem deorum maiestas vindicata sit.* Sed
Athenienses, audito belli eventu, ne in Grae-
ciam Philippus transiret, angustias Thermopy-
larum, pari ratione, sicut antea advenientibus
Persis, occupavere; sed nequâquam simili aut
vir-

c. II.

1. *Thessali*) a quibus in auxilium advocatus Lycophronem, Pherarum tyrannum (unum ex tribus illis Thebes fratribus not. ad 7, 6 8) pellit, et hoc in Phocidem fugato bellum gerit contra Onomarchum. Diod. 16, 35-6. ol. 106, 4, a. u. 401.

non (aliquem) - - *eligunt*, (verentes), ut victores potentiam ferrent, i. e. impotenter dominarentur; quo sensu c. 1, 4 fortunam secundam animo inbecillo ferre. Ergo ironice dictum. Possis tamen et *victoris* corrigere, quod aptius opponitur *ext. domin.* hoc sensu: verentes, ne hic ipsorum dux victor hostium aliquando suâ potentiâ in suos ipsius cives uteretur.

3. *laureas*) cum laurus sacra esset Apollini, cuius templum fuerat direptum (c. 1, 3 not. et §. 8).

4. *pendunt*) Atque dum bellum ipsum geritur, cum iam 10,000 talenta (10,000 mill. thal.) donis, corruptionibus aliisque necessariis impensa numerata essent; iam bello confecto victi damnantur talentorum 60, quotannis dissolvendorum, usque dum templo omnia amissa essent restituta; ut porro habitent muris urbium dirutis, et sint ab Amphictyonum concilio exclusi. Quâ tamen poenâ paulo post, cum ceteris horum militiâ opus esset, sunt soluti. Diod. 16, 59-60.

6. Philippum *solum exstitisse, qui exigeret piacula* (eius), *quod viribus* (totius terrarum) *orbis expiari debuisset* (q. dedi ex MS. Bong., pro *debuit*. Est enim oratio obliqua, quae in rectam conversa ita est pronuncianda: Philippus solus exstitit, qui e. p. - - debuerat).

8. *aud. belli eventu*) non tum demum, i. e. a. u. 408, sed a. iam 402 Diod. 16, 38.

antea) supra 2, 11. 2, a. u. 275.

virtute aut causa: siquidem tunc pro libertate Grae- 9
ciae, nunc pro sacrilegio publico; tunc a rapinâ ho-
stium templa vindicaturi, nunc adversus vindices tem-
plorum raptores defensuri: aguntque propugnatores 10
sceleris, cuius turpe erat alios vindices fuisse; im- 11
memores prorsus, quod in dubiis rebus suis, illo
Deo etiam consiliorum auctore usi fuerant; quod illo
duce tot bella victores inierant; tot urbes auspicato
condiderant; tantum imperium terrâ marique quaesi-
erant; quod nihil sine maiestate numinis eius aut pri-
vatae unquam, aut publicae rei gesserant. Tantum 12
facinus admisisse ingenia omni doctrinâ exculta, pul-
cherrimis legibus institutisque formata, ut, quid post-
hac succensere iure barbaris possent, non haberent.

Cap. III. Sed nec Philippus melioris fidei ad-
versus socios fuit: quippe, veluti timens, ne ab ho- 2
stibus sacrilegii scelere vinceretur, civitates, quarum
paulo ante dux fuerat, quae sub auspiciis eius mili-
taverant, quae gratulatae illi sibique victoriam fue-
rant, hostiliter occupatas diripuit: coniuges liberos- 3
que omnium sub coronâ vendidit: non deorum im- 4
mortalium templis, non aedibus sacris, non diis pe-
natibus publicis privatisque, ad quos paulo ante in-
gressus hospitaliter fuerat, pepercit: prorsus, ut non 5
tam sacrilegii ultor exstitisse, quam sacrilegiorum li-
centiam quaesisse videretur. Inde, veluti rebus egre- 6
gie gestis, in Cappadociam traiicit; ubi, bello pari
per-

10. Propugnant scelus (sacrilegium), cum tamen iam turpe (Atheniensibus) esset, hoc ab aliis (Philippo, non ab ipsis Atheniensibus) fuisse vindicatum.

11. *illo deo*) oraculo Delphico.

inierant) susceperant. Aptius tamen τῳ *victores* esset, quod Scheffer coniecit, *finierant*.

urbes. cond.). v. c. Neleo duce coloniam in Ioniam miserant a. fere 120 post Troiam eversam; Thurios in magnâ Graeciâ a. 310 condiderant.

12. Supple: Iure possis admirari. Resp. not. ad 2, 14. 9.
De re cf. supra 2, 6. 1-6.

C. III.

2. *civitates*) v. c. Pheras Thessaliae.

4. *hospitaliter*) opp. hostiliter §. 2, tanquam hospes et amicus, ut Liv. 6, 26; 22, 30 et 54.

6. *Cappad.*) corruptum, ut videtur, ex *Cassopiam*, q. coniecit Valesius ad Harpocr.; aut lege cum Iunt. et Ald. *Thraciam*, aut ex

perfidiâ gesto, captisque per dolum et occisis
finitimis regibus, universam provinciam impe-
7 rio Macedoniae adiungit. Deinde ad abolendam
perfidiae famam, quá insignis praeter ceteros
tunc temporis habebatur, per regna mittit et
8 opulentissimas civitates, qui opinionem sererent,
regem Philippum magnâ pecuniâ locare et muros
per civitates et fana et templa facienda; et ut per
9 praecones susceptores sollicitarent. Qui cum in
Macedoniam venissent, variis dilationibus fru-
strati, vim regiae maiestatis timentes, taciti
10 proficiscebantur. Post haec Olynthios aggredi-
406 tur: receperant enim per misericordiam, post
caedem unius, duos fratres eius, quos Philip-
pus ex novercâ genitos veluti participes regni,
11 interficere gestiebat. Ob hanc igitur causam ur-
bem antiquam et nobilem exscindit, et fratres
olim destinato supplicio tradit, praedâque in-
12 genti pariter et parricidii voto fruitur. Inde,
quasi omnia, quae agitasset animo, ei licerent,
auraria in Thessaliâ, argenti metalla in Thra-
13 ciâ occupat. Et, ne quod ius vel fas inviolatum
praetermitteret, piraticam quoque exercere in-
14 stituit. His ita gestis, forte evenit, ut eum
fratres duo, reges Thraciae, non contempla-
tione iustitiae eius, sed invicem metuentes, ne
alterius viribus accederet, disceptationum sua-
15 rum iudicem eligerent. Sed Philippus, more
ingenii sui, ad iudicium, veluti ad bellum,
inopinantibus fratribus, instructo exercitu super-
venit; et regno utrumque, non iudicis more,
sed fraude latronis ac scelere, spoliavit.

CAP.

ex Diodoro *Chalcidicam*, Thraciae partem. In Cappadociam certe, in Asiâ minore sitam, Philippus nunquam penetravit.

7. *perfidiae*) hanc Freinsh. coniecturam recepi cum Graevio pro *invidiae*.

10. *post haec*) Diodorus 16, 53 hanc urbem proditione captam narrat ol. 108, 1, a. u. 406, ergo bello illo sacro nondum finito (a. u. 408 c. 1, 4 not.).

ex novercâ) Gygaeâ, alterâ olim Amyntae uxore 7, 4. 5.

12. *Thessaliâ*) ol. 107, 4; a. u. 405. Diod. 16, 52; nec non ol. 109, 1; a. u. 410 c. 69, ubi multas urbes tyrannis liberat.

Thraciâ) Thraciam devicto rege Cersoblepte ol. 109, 2; a. u. 411 subigit, Diod. 16, 71.

14. *fratres*) Berisades et Amadocus, Cotyis filii.

Cap. IV. Dum haec aguntur, legati Athenienſium petentes pacem ad eum venerunt. Quibus audi- 2
tis, et ipſe legatos Athenas cum pacis conditionibus
miſit: ibique ex commodo utrorumque pax facta. Ex 3
ceteris quoque Graeciae civitatibus, non pacis amore,
ſed belli metu legationes venere: ſiquidem, crude- 4
ſcente irâ, Theſſali Boeotiique orant, ut profeſſum
ſe adverſum Phocenſes ducem Graeciae exhibeat: tan- 5
to odio Phocenſium ardentes, ut, obliti cladium ſua-
rum, perire ipſi, quam non perdere eos praeopta-
rent; expertamque Philippi crudelitatem pati, quam
parcere hoſtibus ſuis mallent. Contra Phocenſium le- 6
gati, adhibitis Lacedaemoniis et Athenienſibus, bel-
lum deprecabantur, cuius ab eo dilationem ter iam
emerant. Foedum prorſus miſerandumque ſpectacu- 7
lum, Graeciam etiam nunc et viribus et dignitate or-
bis terrarum principem, regum certe gentiumque
ſemper victricem, et multarum adhuc urbium domi-
nam, alienis excubare ſedibus, aut rogantem bellum,
aut deprecantem: in alterius ope omnem ſpem po- 8
ſuiſſe orbis terrarum vindices, eoque discordiâ ſuâ,
civilibusque bellis redactos, ut adulentur ultro ſordi-
dam paulo ante clientelae ſuae partem: et haec po- 9
tiſſimum facere Thebanos Lacedaemoniosque, antea
inter ſe imperii, nunc Graeciae imperantis aemulos,
Phi-

C. IV.

1. *pet. pac.*) quod disſuaſerat Demoſthenes in orat. pro corona.

4. *crud.*) melius Ald. et Iunt. *recrud.*, ex quibus iisdem rec. in ſeqq. *ſe.*

Boeotii) Thebani.

7. *etiam nunc*) i. e. tum etiam, cum haec agebantur, ſiue hoc etiam tempore, in quo nunc ſubſiſtimus, de quo iam ſcribimus. Noli igitur referre particulam *nunc* ad aetatem ſcriptoris. Loqui enim ſolent hiſtorici ut poëtae, quaſi ſcribant illo tempore, cuius geſta narrant.

8. *orbis terrarum vindices*) Graecos, qui §. 7 regum praedicabantur gentiumque victores.

ſordidam partem) Modii Mſſ. ſordidae parti, ut videtur ex correctione, cum ſeriores et antiquiores accuſativum huic verbo adiungere ſoleant. De re cf. 6, 9. 6, ubi ſordidum et obſcurum Macedonum nomen dicit, ut h. l. ſuo more Macedonas notat ſordidos (viles, ignotos) Graecorum clientes, quippe quorum rex Amyntas Philippum filium Thebanis obſidem dare coactus fuiſſet. Vid. not. ad 7, 5. 1.

9. *imperium*, cuius aemuli Thebani et Lacedaemonii dicuntur, cum nullum aliud ſit, niſi imperium Graeciae (cf. v. c. 6, 4. 4); inepte plane idem repetitur in *Graeciae imperantis* aemulis. Hinc acute ſane Altingius coniecit *gratiae* (Philippi) pro *Graeciae*, probante Graevio et Vorſtio, qui in textum recepit. Vt igitur antea

10 Philippus venditatione gloriae suae tantarum urbium fastidium agitat; atque utros potius digne-
11 tur, aestimat. Secreto igitur auditis utriusque legationibus, his veniam belli pollicetur, iureiurando adactis, responsum nemini udituros: illis contra, venturum se, auxiliumque laturum. Utrosque vetat parare bellum, aut metue-
a. u. 12 re. Sic variato responso securis omnibus Ther-
408 mopylarum angustias occupat.

Cap. V. Tunc primum Phocenses captos se fraude Philippi animadvertentes, trepidi ad arma confu-
2 giunt. Sed neque spatium erat instruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia: et Philippus excidium
3 minabatur, ni fieret deditio. Victi igitur necessitate,
4 pactâ salute, se dediderunt. Sed pactio eius fidei fuit, cuius antea fuerat deprecati belli promissio.
5 Igitur caeduntur passim, rapiunturque; non liberi parentibus, non coniuges maritis, non deorum simul-
6 acra templis suis relinquuntur. Unum tantum miseris solatium fuit, quod, cum Philippus portione praedae socios fraudasset, nihil rerum suarum apud ini-
7 micos viderunt. Reversus in regnum, ut pecora pasto-

tea imperium Graeciae aemulabantur illae civitates, sic iam aemulantur gratiam imperantis Philippi, quem dominum suum agnoscunt, ut in huius sedibus excubent §. 7, qui suum regnum velut servitutis iugum cervicibus Graeciae imponit 6, 9. 7. Boeotii igitur Thessalique ab hac parte, sicut ab alterâ Lac., Athen. et Phocenses aemulantur gratiam imperantis, certantes, utri ferant priores gratiae apud Philippum.

10. Philippus venditans (cf. 5, 5. 6: 5. 3. 1) gloriam suam (potentiamque rebus gestis partam) agitat fast. tant. urbium (civitatum), i. e. affectat fastidium earum, ex industriâ eas fastidit, et aestimat, s. quasi ad libram exigit, utros potius dignetur, utrorum potiorem statuat dignitatem.

11. *his*, de quibus §. 6; *illis*, de quibus §. 4.

c. v.

3. *se dedid.*) cf. Diod. 16, 59-60 cl. 61-64. ol. 108, 3; a. u. 408.

4. *eius fidei*) non minus perfida. Cf. c. 4, 6 et 11 et c. 3, 1-5.

5. *rapiuntur*) diripiuntur, vel abripiuntur in servitutem. Praeter poenas enim Phocensibus inflictas, ad c. 2, 4 commemoratas, Amphictyonum decreto decernitur, ut omnes Phocensium exsules et quotquot sacrilegii fuerint participes, habeantur piaculares, quos ex quovis loco retrahere cuivis liceat: equi ipsorum vendantur, arma ad saxa confringantur. De saevitiae descriptione cf. supra c. 3, 1-5.

ſtores nunc in hybernos, nunc in aeſtivos ſaltus traiici-
unt, ſic ille populos et urbes, ut illi vel replenda, vel
derelinquenda quaeque loca videbantur, ad libidinem
ſuam transfert. Miſeranda ubique facies, et excidio ſimi- 8
lis erat. Non quidem pavor ille hoſtilis, nec discurſus 9
per urbem militum erat; non tumultus armorum; non
bonorum atque hominum rapina: ſed tacitus moeror 10
et luctus, verentibus, ne ipſae lacrymae pro con-
tumaciâ haberentur. Creſcit diſſimulatione ipſâ dolor, 11
hoc altius demiſſus, quo minus profiteri licet. Nunc 12
ſepulcra maiorum, nunc veteres penates, nunc tecta,
in quibus geniti erant, in quibusque genuerant, con-
ſiderabant; miſerantes nunc vicem ſuam, quod in 13
eam diem vixiſſent; nunc filiorum, quod non poſt
eam diem nati eſſent.

Cap. VI. Alios populos in finibus ipſis
hoſtibus opponit, alios in extremis (regni ter-
minis) ſtatuit, quosdam bello captos in ſup-
plementis urbium dividit. Atque ita ex multis 2
gentibus nationibusque unum regnum populum-
que conſtituit. Compoſitis ordinatisque Macedo- 3
niae rebus, *Dardanos*, ceterosque finitimos
fraude captos expugnat. Sed nec a proximis 4
manus abſtinet: ſiquidem Arrybam, regem Epi-
ri, uxori ſuae Olympiadi arctiſſimâ cognatione a. u.
iunctum, pellere regno ſtatuit; atque Alexan- 5 412
drum, privignum eius, uxoris Olympiadis fra-
trem, puerum honeſtae pulchritudinis, in Ma-
cedoniam nomine ſororis arceſſit, omnique ſtu- 6
dio ſollicitatum ſpe regni, ſimulato amore, ad
ſtu-

c. VI.

4. Reſp. 7, 6, 10-12, ibique not., quod factum tradit Diod. 16, 72, ol. 109, 3; a. u. 412. Fuit autem, ut ibi oſtendi, Arrybas, Olympiadis et Alexandri patruus, frater Neoptolemi, cui ſucceſſerat, ſicuti iam Alexander ſuccedit patruo. Iam ſi Diodoro auctore l. l. Arrybas illo a. u. 412, regni, ut idem addit, decimo vitam finiit; indeque anno demum 402 ad regnum pervenerat: non hic Olympiadis, quae fratris erat filia, nuptias cum Philippo ineundas conciliaſſe videtur, ut Noſter vult 7, 6. 11., ſed ſponſae pater ipſe, tum regnans Neoptolemus. Aeacides autem, Arrybae filius, tum regno ſummotus, Alexandro demum a. 423 ſucceſſit, et a. 442 mortuus Pyrrhum filium regni heredem reliquit. Cf. infra 17, 3. 9 et 12, 2. 2 not.

5. *honeſtae*) opp. §. 6 ſtupro dehoneſtata, turpi ſtupro commaculata.

stupri consuetudinem perpulit, maiora in eo obse-
quia habiturus, siue conscientiae pudore, siue re-
7 gni beneficio. Cum igitur ad viginti annos pervenis-
set, ereptum Arrybae regnum puero admodum tra-
8 dit, scelestus in utroque. Nam nec in eo ius cogna-
tionis servavit, cui ademit regnum; et eum, cui
dedit, impudicum fecit antequam regem.

LIBER NONUS.

CAPUT I.

In Graeciam Philippus cum venisset, sollicitatus paucarum civitatum direptione, et ex praedâ modicarum urbium, quantae opes universarum essent, animo prospiciens, bellum toti
2 Graeciae inferre statuit. Ad cuius emolumentum egregie pertinere ratus, si Byzantium, nobilem et maritimam urbem, receptaculum terrâ marique copiis suis futuram, in potestatem re-
a. u. degisset: eandem claudentem sibi portas, obsi-
413 3 dione cinxit. Haec namque urbs condita primo a Pausaniâ, rege Spartanorum, et per VII annos

6. *habiturus*) gr. ὡς ἕξων, i. e. putans, se habiturum esse, ut 7, 3. 5.

LIB. IX. c. 1.

1. *sollic.*) excitatus, illectus, cf. ind.

2. *Byzant.*) Byzantini enim et Persae cum ol. 109, 4; a. u. 413 Perintho diu iam a Philippo obsessae venissent auxilio; hic illos hinc retracturus copiarum partem mittit ad Byzantium ipsum oppugnandum. Diod. 16, 74-76.

3. *condita*) i. e. Spartanorum colonia facta a. u. 278 (cf. not. ad Corn. 4, 2. 1-2), condita iam a. u. 104 a Byzante, qui Megarensium coloniam huc deduxerat; cui deinde se adiunxerunt Milesii,

nos possessa fuit: deinde, variante victoriâ, nunc Lacedaemoniorum, nunc Atheniensium iuris habita est. Quae incerta possessio effecit, ut, ne- 4
mine quasi suam auxiliis iuvante, libertatem constantius tueretur. Igitur Philippus longâ ob- 5
sidionis morâ exhaustus, pecuniae commercium de piraticâ mutuatur. Captis itaque centum 6
septuaginta nauibus, mercibusque distractis, anhelantem inopiam paululum recreavit. Deinde, 7
ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas a. u. 414
Chersonensium urbes expugnat: filiumque Ale- 8
xandrum, decem et octo annos natum, ut sub militiâ patris tirocinii rudimenta deponeret, ad se arcessit. In Scythiam quoque praedandi cau- 9
sâ profectus est, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus.

Cap. II. Erat eo tempore rex Scytharum Atheas; qui, cum bello Istrianorum premeretur, auxilium a Philippo per Apollonienses petit, in successionem eum regni Scythiae adoptaturus: cum interim Istria- 2
norum rex decedens, et metu belli, et auxiliorum necessitate Scythas solvit. Itaque Atheas, remissis 3
Macedonibus, renuntiari Philippo iubet, *neque auxilium eius se petisse, neque adoptionem mandasse.* Nam ne- 4
que

lesii, Vell. 2, 15. 1, aliique populi, Ammian. Marcell. 22, 8: de cuius quidem urbis fatis insecutis adi, si lubet, *mein histor. Handb.* vol. 1 pag. 123.

iuris habita est) quatenus amica fuit et socia.

7. *profectus*) solvit autem huius urbis obsidionem, referente Diodoro 16, 77, ol. 110, 1; a. u. 414, quod audisset, Athenienses aliosque Graecos bellum contra ipsum parantes, ut urbem obsidione liberarent, duce Phocione c. 2, 10.

8. *dec. et octo a. nat.*) Alexander a. u. 398 natus agebat tunc annum fere decimum septimum. Antea autem iam Alexander, patre Perinthum oppugnante, Illyrios fugaverat, anno aetatis decimo quinto.

c. II.

1. *Scyth.*) vid. ind.

Istrian.) quos Milesiorum colonos fuisse refert Herod. 2, 33.

adoptaturus) dicens, s. promittens se velle adoptare, vid. ad 8, 6. 6, et infra h. c. §. 11.

3. *adoptionem non mandasse*) non mandasse Apolloniensibus, ut Philippum suo nomine auxilium rogantes huic simul ipsius adoptionem promitterent.

que vindictâ Macedonum egere Scythas, quibus melio-
res forent; neque heredem sibi, incolumi filio, deesse.
5 His auditis, Philippus legatos ad Atheam mit-
tit, impensae obsidionis portionem petentes, ne
6 inopiâ deserere bellum cogatur. Quod eo prom-
tius eum facere debere, quod missis a se in
auxilium eius militibus ne sumtum quidem vi-
7 tae, non modo officii pretia dederit. Atheas
inclementiam coeli et terrae sterilitatem causa-
tus, quae non patrimoniis ditet Scythas, sed
8 vix alimenta exhibeat, respondit: *nullas sibi*
opes esse, quibus tantum regem expleat; et turpius
9 *putare parvo defungi, quam totum abnuere; Scy-*
thas autem virtute animi et duritiâ corporis, non
a.u. *opibus censeri.* Quibus derisus Philippus, solutâ
414 10 obsidione Byzantii, Scythica bella aggreditur,
praemissis legatis, quo securiores faceret, qui
11 nuntient Atheae, *dum Byzantium obsidet, vovisse*
se statuam Herculi, ad quam in ostio Istri ponendam
se venire, pacatum accessum ad religionem Dei pe-
12 *tens, amicus ipse Scythis venturus.* Ille, *si voto fun-*
gi vellet, statuam sibi mitti iubet; *non modo, ut*
ponatur, verum etiam, ut inviolata maneat, pol-
licetur: *exercitum autem fines ingredi,* negat *se*
13 *passurum. Ac, si invitis Scythis statuam ponat, eo*
digresso sublaturum, versurumque aes statuae in acu-
14 *leos sagittarum.* His utrinque irritatis animis,
proelium committitur. Cum virtute et numero
praestarent Scythae, astu Philippi vincuntur.
15 Viginti millia puerorum ac feminarum capta, pe-
16 coris magna vis, auri argentique nihil. Ea pri-
mum

4. Non esse, cur per Macedonas Scythae ab aliorum iniuriâ vindicentur, cum ipsi illis sint meliores, fortiores.

5. Qui peterent portionem, partem impensae siue impensarum (c. 1, 9) obsidionis (Byzantii obsessi c. 1, 7).

6. *non modo*) i. e. non modo non, sed ne - quidem, ut 2, 1. 6. cf. ind. in *non modo.*

pretia) i. e. *praemia,* quae illius glossa est in Iunt., ut Phaedr. 1, 8. 1. Flor. 3, 11. 2: 1, 1. 12.

7. *alim. exh.*) edd. vett. et aliquot codd. *alimentis sufficiat.*

11. *ad religionem dei*) ad cultum herois illius inter deos recepti. *petens - venturus*) refer non ad praec. infin. *se venire,* sed ad tempus fin. *aggreditur:* Philippus bellum illud Scythicum aggreditur, per legatos petens, simulque promittens se venturum esse (vid. not. ad §. 1).

12. *pollicetur* (se curaturum esse), *ut* ponatur.

mum fides inopiae Scythicae fuit. Viginti millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa.

Cap. III. Sed revertenti ab Scythiâ Triballi Philippo occurrunt: negant, se transitum
daturos, ni portionem accipiant praedae. Hinc 2
iurgium, et mox proelium, in quo ita in femore vulneratus est Philippus, ut per corpus
eius equus interficeretur. Cum omnes occisum 3
putarent, praeda amissa est. Ita Scythica, ve- 4
lut devota, spolia paene luctuosa Macedonibus
fuere. Ubi vero ex vulnere primum convaluit, 5
diu dissimulatum bellum Atheniensibus infert; quorum causae Thebani se iunxere, metuentes, ne victis Atheniensibus, bellum, veluti vicinum
incendium, ad se transiret. Factâ igitur inter 6
duas paulo ante infestissimas civitates societate, legationibus Graeciam fatigant. Communem ho- 7
stem putant communibus viribus summovendum: neque enim cessaturum Philippum, si prospere prima successerint, nisi omnem Graeciam domuerit. Motae quaedam civitates Atheniensibus 8
se iungunt; quasdam autem ad Philippum belli
metus traxit. Proelio commisso, cum Athenien- 9 a.u.
ses longe maiore militum numero praestarent, 416
assiduis bellis induratâ virtute Macedonum vin-
cuntur. Non tamen immemores pristinae glo- 10
riae cecidere: quippe adversis vulneribus, omnes loca, quae tuenda a ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt.

16. Hoc demum modo Macedonibus persuasum est de Scytharum inopiâ.

c. III.

5-11. cf. Diod. 16, 84-88. ol. 110, 3; a. u. 416, qui imparatos Athenienses hunc aggressum tradit: cui tamen et quae praecesserant, et quae sunt insecuta, contradicunt. Nonne enim illi hunc Byzantio per Phocionem repulerant eoque bellum ei intulerant? Thebanos autem Demosthenes orator ad hos missus ad belli societatem permoverat, Diod. 16. 85.

6. *paulo ante*) in bello Phocensi vid. not. ad 8, 1. 4. et 8, 4.

9. *vincuntur*) ad *Chaeroneam* Boeotiae, ducibus Charete et Lysicle. Diod 16. 85, qui in Philippi exercitu numerat 32,000 diserte addens, et numero et belli peritiâ regem praestitisse hostium exercitui, qui non minus promtus et alacer fuerit.

11. *domin.*) resp. 8, 4. 7. et 8.

11 Hic dies universae Graeciae et gloriam domina-
tionis, et vetustissimam libertatem finivit.

Cap. IV. Huius victoriae callide dissimulata
laetitia est. Denique non solita sacra Philippus illâ die
fecit; non in convivio risit; non ludos inter epulas
adhibuit; non coronas, non unguenta sumsit; et,
quantum in illo fuit, ita vicit, ut victorem nemo
2 sentiret. Sed nec regem se Graeciae, sed ducem ap-
3 pellari iussit. Atque ita inter tacitam laetitiam et do-
lorem hostium temperavit, ut neque apud suos exsul-
4 tasse, neque apud victos insultasse videretur. Athenien-
sibus, quos passus infestissimos fuerat, et captivos gratis
remisit, et bello consumtorum corpora sepulturae reddi-
dit; reliquiasque funerum ut ad sepulcra maiorum defer-
5 rent, ultro hortatus est. Super haec Alexandrum filium
cum amico Antipatro, qui pacem cum his amicitiamque
6 iungerent, Athenas misit. Thebanorum porro non solum
captivos, verum etiam interfectorum sepulturam ven-
7 didit. Principes civitatis alios securi percussit, alios
in exsilium redegit, bonaque omnium occupavit.
8 Pulsos deinde per iniuriam in patriam restituit; ex
horum numero ccc exsules iudices rectoresque civitati
9 dedit: apud quos cum potentissimi quique rei eius
ipsius criminis postularentur, quod per iniuriam se
in exsilium egissent, huius constantiae fuerunt, ut
omnes se auctores faterentur, meliusque cum repu-
blicâ actum, cum damnati essent, quam cum resti-
tuti,

C. IV.

1. Aliam famam refert Diod. 16, 87, qui ob nimiam, quâ victis insultarit, laetitiam regem a Demade Atheniensium oratore captivo acerbe admonitum fuisse narrat.

ludos non adhibuit) contra c. 6, 3: ludorum magnificentia non deerat in nuptiis celebrandis.

coronas, unguenta) qualia in epulis festis adhiberi solita fuisse ostendunt multae Horatii odae.

3. *laetitiam*) sc suam.

Ut neque Macedones crederent regem de victoriâ suâ exsultasse, neque illum Athenienses putarent ipsis insultasse.

6. *porro*) aut potius *autem*, aut *contra*, hoc sensu: contra autem quos ex Thebanis ceperat, hos vendidit servos; quos occiderat, hos non nisi pretio redemta remisit.

7. *redegit*) usitatius et aptius quod est in uno cod. Fabro quoque probatum *egit*.

8. *pulsos*) utpote amicitiae Philippi suspectos. De his tamen nihil Diodorus, qui 16, 87 nihil praeter haec: Thebis custodiâ impositâ concessit pacem Boeotiis.

tuti, contenderent. Mirâ prorſus audaciâ de iudici- 10
bus vitae necisque ſuae, quemadmodum poſſunt, ſen-
tentiam ferunt; contemnuntque abſolutionem, quam
dare inimici poſſunt: et quam rebus nequeunt ulciſci,
verbis uſurpant libertatem.

Cap. V. Compoſitis in Graeciâ rebus, Phi- a. u.
lippus omnium civitatum legatos ad formandum 417
rerum praeſentium ſtatum evocari Corinthum
iubet. Ibi pacis legem univerſae Graeciae pro 2
meritis ſingularum civitatum ſtatuit; concilium-
que omnium, veluti unum ſenatum, ex omni-
bus legit. Soli Lacedaemonii, et legem, et re- 3
gem contemſerunt, ſervitutem, non pacem rati,
quae non ipſis civitatibus conveniret, ſed a vi-
ctore ferretur. Auxilia deinde ſingularum civi- 4
tatum deſcribuntur, ſive adiuvandus eâ manu
rex, oppugnante aliquo, foret, ſeu duce illo
bellum inferendum. Neque enim dubium erat, 5
imperium Perſarum his apparatibus peti. Sum- 6
ma auxiliorum ducenta millia peditum fuere, et
equitum quindecim millia. Extra hanc ſummam 7
et Macedoniae exercitus erat, et confinis domi-
tarum gentium barbaries. Initio veris tres duces 8
in Aſiam Perſarum iuris praemittit, Parmenio-
nem, Amyntam, et Attalum, cuius ſororem 9
nu-

10. *quam* pro *quoniam* dedi ex Ald., Iunt., Ven. probante Graevio. Poſſis et eodem probante delere cum Fabro *ulciſci:* uſurpant certe verbis libertatem, quam rebus nequeunt (uſurpare).

V.

1. cf. Diod. 16, 89, ol. 110, 4; a. u. 417.

3. *civitatibus*, i. e. inter civitates, de quâ civitates ipſae convenirent. Cf. Cic. Cluent. iudex inter adverſarios convenit, Liv. 1, 24. tempus et locus convenit; 23, 9 ſeptunces auri in ſingulos pretium convenit; et infra 30, 3. 10.

5. *peti*) Diod. 16, 89. Philippum dicit de hoc ipſo apparatu diſſeruiſſe ſpe magnâ de proſpero huius belli eventu excitatâ.

6. *Das Contingent*, ut cum Germanis noſtris loquar, *welches die Griechen unter der Anführung des Reichsoberhauptes ſtellen ſollten, ward auf 215,000 Streiter angeſezt.*

7. *dom. gent.*) Illyriorum, Dardanorum, Thracum. Cf. 7, 6, 7. et inprimis 11, 1, 6. barbari (non Graeci) confines ex gentibus domitis.

9. *ſororem*) aut potius ſororis filiam, Cleopatram c. 7, 2. Diod. 16, 93. Iam antea autem repudiarat Olympiadem ſuperinductâ Medâ, Cithelae Thracum regis filiâ. Poſtrema autem ex ſeptem huius uxoribus fuit haec Cleopatra. Athen. 13.

nuper, expulsâ Alexandri matre Olympiade propter ſtupri ſuſpicionem, in matrimonium receperat.

Cap. VI. Interea, dum auxilia a Grae-
ciâ coëunt, nuptias Cleopatrae filiae et Alexan-
2 dri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. Dies
erat pro magnitudine duorum regum, et col-
locantis filiam et uxorem ducentis, apparatibus
3 inſignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat:
ad quorum ſpectaculum Philippus dum ſine cu-
ſtodibus, medius inter duos Alexandros, filium
4 generumque, contenderet; Pauſanias, nobilis
ex Macedonibus adoleſcens, nemini ſuſpectus,
a.u. occupatis anguſtiis, Philippum in tranſitu ob-
418 truncat; diemque laetitiae deſtinatum, foedum
5 luctu funeris facit. Hic primis pubertatis annis
ſtuprum per iniuriam paſſus ab Attalo fuerat:
cuius indignitati haec etiam foeditas acceſſerat.
6 Nam perductum in convivium ſolutumque mero
Attalus non ſuae tantum, verum et convivarum
libidini, velut ſcortum vile, ſubiecerat, ludi-
briumque omnium inter aequales reddiderat.
7 Hanc rem aegre ferens Pauſanias, querelam Phi-
8 lippo ſaepe detulerat. Cum variis fruſtrationi-
bus non ſine riſu differretur, et honoratum in-
ſuper ducatu adverſarium cerneret; iram in ip-
ſum Philippum vertit, ultionemque, quam ab
adverſario non poterat, ab iniquo iudice exegit.

Cap.

ſtupri ſuſp.) cf. c. 7, 2: 12, 16, 2.

c. vi.

1. Cf. Diod. 16, 91-95, ol. 111, 1; a. u. 418.

filiae) ex Olympiade ſusceptae, ergo Alexandri M. ſororis.

Al. fec.) reſp. 8, 6. 5 et 7. cl. 7, 6. 10-12: fit igitur hic Alexander Epirota ſuae ipſius ſororis gener; et Alexander Macedo habet Alexandrum Epirotam avunculum eundemque ſororis maritum.

5. *paſſus)* non libidinis cauſâ, ſed in ultionem alius cuiusdam Pauſaniae, qui in proelio Illyrico (7, 6. 7.) Philippum regem corpore ſuo tegens letaliterque vulneratus, moribundus Attalo dixerat, ideo mortem ſe quaeſiviſſe, quod ignominiam ſtupri a rege ſibi illati, ab hoc Pauſaniâ ſibi obiectam diutius ferre non poſſet. Diod. 16, 93.

8. *ducatu)* ducis dignitate c. 5, 8.

Cap. VII. Creditum est etiam, immissum ab
Olympiade, matre Alexandri fuisse; nec ipsum Ale-
xandrum ignarum paternae caedis exstitisse: quippe 2
non minus Olympiadem repudium, et praelatam sibi
Cleopatram, quam stuprum Pausaniam doluisse. Ale- 3
xandrum quoque, regni aemulum, fratrem ex nover-
câ susceptum timuisse; eoque actum, ut in convivio
antea primum cum Attalo, mox cum ipso patre iur-
garet: adeo, ut etiam stricto gladio eum Philippus 4
consectatus sit, aegreque a filii caede amicorum pre-
cibus exoratus. Quamobrem Alexander ad avuncu- 5
lum se in Epirum cum matre, inde ad regem Illyrio-
rum contulerat; vixque revocanti mitigatus est patri, 6
precibusque cognatorum aegre redire compulsus. Olym- 7
pias quoque fratrem suum Alexandrum, Epiri regem,
in bellum subornabat, pervicissetque, ni filiae nuptiis
pater generum occupasset. His stimulis irarum utrique 8
Pausaniam de impunitate stupri sui querentem, ad tan-
tum facinus impulisse creduntur. Olympias certe fugienti 9
percussori equos quoque praeparatos habuit. Ipsa de- 10
inde, auditâ regis nece, cum titulo officii ad exse-
quias cucurrisset, in cruce pendentis Pausaniae capi-
ti, eâdem nocte, quâ venit, coronam auream im-
posuit: quod nemo alius audere, nisi haec, super-
stite Philippi filio, potuisset. Paucos deinde post dies, 11
refixum corpus interfectoris super reliquias mariti cre-
mavit; et tumulum ei eodem fecit in loco, parenta-
rique eidem quotannis, incussâ populo superstitione,
curavit. Post haec Cleopatram, a quâ pulsa Philip- 12
pi matrimonio fuerat, in gremio eius prius filiâ in-
terfectâ, finire vitam suspendio coëgit, spectaculo-
que pendentis ultionem potita est, ad quam per par-
ri-

c. VII.

2-3. Resp. c. 5, 9.

4. *exoratus*) unus Ms. *revocatus*, q. praefert Ruhnkenius. Me quidem in Iustino non offendit *exorare aliquem precibus*.

5. *ad avunculum*) Alexandrum Epirotam c. 6, 1 not. h. c. §. 7.

6. *redire compulsus*) interveniente Demarato Corinthio, Philippi hospite.

10. *Pausaniae*) in fugâ comprehensi a Perdiccâ, Attalo et Leonnato. Diod. 16, 91.

quâ venit) haec verba inepta edd. antiq. omittunt.

12. *filiâ*) aut potius *filio* el. §. 3: quamquam et hunc Noster infra nominat 11, 2. 3.

ultionem) edd. antiq. *ultione*.

13 ricidium festinaverat. Novissime gladium, quo rex
percussus est, Apollini sub nomine Myrtales conse-
cravit; hoc enim nomen ante Olympiadis parvulae
14 fuit. Quae omnia ita palam facta sunt, ut timuisse
videatur, ne facinus ab ea commissum non probaretur.

Cap. VIII. Decessit Philippus XL et VII annorum,
2 rum, cum annis XXV regnasset. Genuit ex Larissaea
saltatrice filium Aridaeum, qui post Alexandrum re-
3 gnavit. Habuit et alios multos ex variis matrimoniis
regio more susceptos, qui partim fato, partim ferro
4 periere. Fuit rex armorum, quam conviviorum ap-
paratibus studiosior (cui maximae opes erant instru-
5 menta bellorum); divitiarum quaestu, quam custo-
6 dia solertior. Itaque inter quotidianas rapinas semper
7 inops erat. Misericordia in eo et perfidia pari iure
8 dilectae. Nulla apud eum turpis ratio vincendi. Blan-
dus pariter et insidiosus alloquio; qui plura promit-
teret, quam praestaret; in seria et iocos artifex. Ami-
9 citias utilitate, non fide colebat. Gratiam fingere in
odio, in gratia offensam simulare, instruere inter
concordantes odia, apud utrumque gratiam quaere-
10 re, solennis illi consuetudo. Inter haec eloquentia
insignis, oratio acuminis et solertiae plena, ut nec
11 ornatui facilitas, nec facilitati inventio, nec inven-
tioni

13. *Myrtales*) rec. ex aliquot codd. cum Gron. nepote et Burm., probante Gron. avo, pro *Myrtalis*, cum gr. sit Μυρταλη.

c. VIII.

1. *annis 25*) aut potius 24, Diod. 16, 95, ab a. inde u. 394 ad h. usque 418.

2. *regnavit*) vid. infra 13, 2. 8. c. 3, 1.

5. *cui bellorum*) qui maximas opes accumulabat usurus his bellorum instrumentis, siue, ut his uteretur ad bella gerenda, iisque potentiam augendam.

7. *dilectae*) non ab aliis, sed ad ipso; ergo non minus perfidus fuit, quam misericors.

8. *blandus*) hinc ap. Diod. 16, 95 *μεγαλως εσεμνυνετο επι τη στρατηγικη συνεσει και τοις δια της ομιλιας εντευγμασιν.*

9. Versans cum aliquo, quem vere oderat, gratiam fingebat, siue simulabat se cum eo in gratiam rediisse, gratiam nunquam fuisse dissolutam: et quicum in gratia vivebat; ab hoc offensum se simulabat.

10. Ita hanc §. ex Iunt., Ald. dedi cum Oxon. et Graevio, cum in vulg. sit: *el. et insi. - - nec facilitati inventionum deesset ornatus.* Praeterea probante Graevio rec. *inventioni* pro *inventionibus*, cum sit ap. Sarisb. 5, 12 *inventionis*, et singularis ille melius respondeat praecedenti *ornatui*, *facilitati*.

tioni deesset ornatus. Huic Alexander filius suc- 11 *a.u.*
cessit, et virtute et vitiis patre maior. Vincen- 418-30.
di ratio utrique diversa. Hic aperte, ille arti- 12
bus bella tractabat. Deceptis ille gaudere hosti-
bus, hic palam fusis. Prudentior ille consilio, 13
hic animo magnificentior. Iram pater dissimu- 14
lare, plerumque etiam vincere; huic, ubi exar-
sisset, nec dilatio ultionis, nec modus erat. Vi- 15
ni nimis uterque avidus; sed ebrietatis diversa
vita. Pater de convivio in hostem procurrere,
manum conserere, periculis se temere offerre;
Alexander non in hostem, sed in suos saevire.
Quamobrem Philippum saepe vulneratum proe- 16
lia remisere: hic amicorum interfector convi-
vio frequentior excessit. Regnare ille cum ami- 17
cis volebat; hic in amicos regna exercebat. Ama-
ri pater malle; hic metui. Literarum cultus 18
utrique similis. Solertiae pater maioris; hic fidei.

Ver-

11. In utriusque et patris et filii moribus inter se comparatis non magis Nostro, quam Ciceroni (off. 1, 26. 3) assentior. Cicero enim: „Philippum, inquit, rebus gestis et gloria superatum video a filio; facilitate et humanitate fuisse superiorem." Nonne autem maior gloria est regnum Macedonum debilitatum et a tot tantisque hostibus lacessitum (7, 6) non solum vindicare, sed huic etiam Graeciae imperium asserere, quam regnum ad hoc fastigium evectum, tantis ducibus tantoque exercitu firmatum tueri, huiusque viribus evertere Persarum imperium, iam ipsum dissolutum inque suum ipsius exitium ruens? Quae est porro humanitas et facilitas Philippi, qui aperte blandiens teterrimam perfidiam dissimulabat, in Thebanos aliosque saeviebat (c. 4: 8. 5: 8. 8. 1-5), immoderatae imperandi libidini vilissime inserviens? Atque huius hominis mores, quales ipse Noster §. 7-9 describit, contemplans quis non cum Horatio acclamabit cuivis? hic niger est; hunc tu, Germane, caveto! In Alexandro contra non minus et in civitates universas et homines singulos, amicos familiarissimos saeviente perpendendum est hoc inprimis, quod Cicero praecipit off. 1, 8. 9: in omni iniustitia permultum interest, utrum perturbatione aliqua animi, quae plerumque brevis est et ad tempus, an consulto et cogitato fiat iniuria. Leviora enim sunt, quae repentino aliquo motu accidunt, quam ea, quae meditata et praeparata inferuntur.

aperte) edd. antiq. et nonnulli codd. *apertâ vi*, q. aptiorem format antithesin.

artibus) i. e. strategematibus, quo sensu 11, 6. 8 *furtiva victoria*, cl. supra c. 2, 14.

15. *non in hostem, sed in suos*) Oxon. ex uno cod.: *in amicos hostium more.*

16. Resp. 7, 6. 14: 9, 3. 2.

amicorum) Cliti, Parmenionis, Philotae.

17. *amari*) quomodo potest perfidia amari?

19 Verbis atque oratione Philippus, hic rebus modera-
20 tior. Parcendi victis filio animus et promtior, et
honeſtior; ille nec ſociis abſtinebat. Frugalitati pater,
21 luxuriae filius, magis deditus erat. Quibus artibus
orbis imperii fundamenta pater iecit, operis totius
gloriam filius conſummavit.

LIBER DECIMUS.

Caput I.

Artaxerxi, regi Perſarum, ex pellicibus cxv
filii ſuere, ſed tres tantum iuſto matrimonio
2 ſuſcepti: Darius, Ariarathes, et Ochus. Ex his
Darium contra morem Perſarum, apud quos rex
non niſi morte mutatur, per indulgentiam pater
3 regem vivus fecit, nihil ſibi ablatum exiſtimans,
quod in filium contuliſſet, ſinceriusque gaudi-
um ex procreatione capturus, ſi inſignia maie-
4 ſtatis ſuae vivus in filio conſpexiſſet. Sed Da-
rius, poſt nova paternae pietatis exempla, in-
5 terficiendi patris conſilium cepit: ſceleratus,
ſi ſolus parricidium cogitaſſet; tanto ſceleratior,
quod in ſocietatem facinoris asſumtos quinqua-
6 ginta fratres fecit parricidas. Oſtenti prorſus ge-
nus, ubi in tanto populo non ſolum ſociari,
verum etiam ſileri parricidium potuit; ut ex
quinquaginta liberis nemo inventus ſit, quem
aut paterna maieſtas, aut veneratio ſenis, aut
indulgentia patris, a tantâ immanitate revo-
7 caret. Adeone vile paternum nomen apud tot
numero filios fuit, ut, quorum praeſidio tutus
a. u. etiam adverſus hoſtes eſſe debuerat, eorum in-
388 ſidiis circumventus, tutior ab hoſtibus, quam
a filiis fuerit?

19. *verbis moderatior*) quomodo haec congruunt cum §. 14?

LIB. X. c. 1.

1. *Art.*) Mnemoni, de quo conſule ind., quemque Diod. 15, 93 anno demum u. c. 392, ol. 104, 3; equidem cum Petavio a. iam 388 mortuum ſtatuo.

6. *ſenis*) annorum 94

CAP. II. Causa parricidii sceleratior ipso parri-
cidio fuit. Occiso quippe Cyro fraterno bello, cuius 2
mentio supra habita est, Aspasiam, pellicem eius,
rex Artaxerxes in matrimonium receperat. Hanc pa- 3
trem cedere sibi, sicuti regnum, Darius postulaverat:
qui pro indulgentiâ suâ in liberos primo facturum se
dixerat: mox poenitentiâ ductus, ut honeste negaret, 4
quod temere promiserat, Solis eam sacerdotio praefe-
cit, quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia im-
perabatur. Hinc exacerbatus iuvenis, in iurgia pri- 5
mo patris erupit: mox factâ cum fratribus coniuratio-
ne, dum patri insidias parat, deprehensus cum so-
ciis, poenas parricidii diis paternae maiestatis ultori-
bus dedit. Coniuges quoque omnium cum liberis, ne 6
quod vestigium tanti sceleris exstaret, interfectae. Post 7
haec Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit,
rex quam pater felicior.

CAP. III. Hereditas regni Ocho tradita, *a.u.*
qui timens parem coniurationem, regiam co- 389
gnatorum caede et strage principum replet, nul-
lâ non sanguinis, non sexus, non aetatis, mi-
sericordiâ permotus: scilicet ne innocentior fra-
tribus parricidis haberetur. Atque ita veluti 2
purificato regno, bellum Cadusiis infert. In eo 3
cum adversus provocatorem hostium Codoman-
nus quidam cum omnium favore processisset, hoste
caeso, victoriam suis pariter, et prope amis-
sam gloriam restituit. Ob haec decora idem Co- 4
domannus praeficitur Armeniis. Interiecto dein- 5
de tempore, post mortem Ochi regis, ob me-
moriam pristinae virtutis, rex a populo consti- 418
tuitur,

c. II.

2. *supra*) 5, 11.
Aspasiam) de quâ Aelian. var. hist. 12, 1.

c. III.

1. *Ocho*) Artaxerxi Ocho.

2. *purific.*) bene addit auctor *veluti*. Caedibus enim regnum non purificatur, sed commaculatur. Hinc non est, cur cum I. M. Heusingero (Emend. pag. 201) e Vincent. Bellov. spec. hist. 3, 90 legas *pacificato*, aut pacato. De re simili cf. infra 11, 5. 2.

3. *Codomannus quidam*) non adeo fuit obscurus, ut nomine *cuiusdam* notetur, cum genitus esset patre Arsame et matre Sisygambi, fratre et sorore regis Ochi.

5. *p. m. Ochi*) occisus est Ochus a Bagoâ, medico Aegyptio et regi a consiliis a. u. 414; qui idem et Ochi filium et successorem *Arsen* (Arsacen, Arsamen) anno regni quarto, a. u. 418 occidit veneno. Ergo

tuitur, Darii nomine, ne quid regiae maiestati
6 deesset, honoratus; bellumque cum Alexandro Magno, diu variante fortunâ, magnâ virtute
7 gessit. Postremo victus ab Alexandro, et a co-
a. u. gnatis occisus vitam pariter cum Persarum reg-
424 no finivit.

LIBER UNDECIMUS.

CAPUT I.

In exercitu Philippi sicuti variae gentes erant, ita eo
2 occiso diversi motus animorum fuere. Alii quippe iniustâ servitute oppressi ad spem se libertatis erige-
3 bant: alii taedio longinquae militiae remissam sibi ex-
4 peditionem gaudebant: nonnulli facem, nuptiis filiae
5 accensam, rogo patris subditam dolebant. Amicos quoque tam subitâ mutatione rerum haud mediocris metus ceperat, reputantes nunc provocatam Asiam;
6 nunc Europam nondum perdomitam; nunc Illyrios, Thra-

Ergo Darius Codomannus non Ocho, sed huius demum filio Arsi quatuor post annis successit. Recte illud narrat prologus libri 10, §. 4: Noster autem brevitati studens pervertit res.

LIB. XI. C. I.

1. *variae gentes*) Macedones, Graeci, et barbari confines, de quibus not. ad 9, 5. 7.

diversi - fuere) diverso modo animi harum sunt moti.

3. *longinquae*) in Persas suscipiendae 9, 5. 5.

4. Fax siue taeda praeferebatur recens nuptis in conclave festinantibus (cf. Virg. aen. 4, 18: 339); face siue taedâ incendebatur rogus, cui impositus cremaretur mortuus, q. h. l. est fax rogo subditur siue subiicitur. Ergo: multi dolebant regis caedem, cuius causa et occasio fuerint nuptiae filiae celebratae: quo dies laetitiae destinatus factus est foedus funeris luctu 9, 6 4.

5. *Asiam*) Persas, ad bellum provocatos exercitu in Asiam misso 9, 5. 8.

6. *Illyrios*) caesos et victos a Philippo 7, 6. 7.

Thracas, Dardanos, ceterasque barbaras gentes fidei
dubiae, et mentis infidae, qui omnes populi si pa-
riter deficiant, sisti nullo modo posse. Queis rebus 7
veluti medela quaedam interventus Alexandri fuit;
qui pro concione ita vulgus omne consolatus hortatus- 8
que pro tempore est, ut et metum timentibus deme-
ret, et spe omnes impleret. Erat hic annos xx natus; 9
in quâ aetate ita moderate de se multa pollicitus est,
ut appareret, plura eum experimentis reservare. Ma- 10
cedonibus immunitatem cunctarum rerum, praeter
militiae vacationem, dedit: quo facto tantum sibi
favorem omnium conciliavit, ut corpus hominis, non
virtutem regis, mutasse se dicerent.

CAP. II. Prima illi cura paternarum ex- a.u.
sequiarum fuit: in quibus ante omnia caedis 419
conscios ad tumulum patris occidi iussit. Soli 2
Alexandro Lyncestae fratri pepercit; servans in
eo auspicium dignitatis suae; nam regem eum
primus salutaverat. Aemulum quoque imperii 3
Caranum fratrem, ex novercâ susceptum, in-
terfici curavit. Inter initia multas gentes rebel- 4
lantes compescuit: orientes nonnullas seditiones
exstinxit. Quibus rebus erectus citato gradu in 5
Graeciam contendit, ubi, exemplo patris Co-
rinthum evocatis civitatibus, dux in locum eius
sub-

Thracas) resp. 8, 3. 12. et 14.
Dardanos) resp. 8, 6. 3.
infidae) supple *esse*, quod regatur a *reputantes*: eosque sisti nullo modo posse, i. e. ad quietem reduci.

8. *spe impleret*) ita unus Mſ. Bong.; longe plures autem codd. et omnes fere edd. *in* spem *sui* omnes *impelleret*. Lectio recepta est rotundior.

c. II.

1. *occidi iussit*) cf. Diod 17, 2 et 5, qui etiam *Attalum*, in Asiam a Philippo praemissum (9, 5. 8) Hecataei operâ occisum refert. Cf. infra 12, 6. 14 et 11, 5. 1.

2. *Lyncestae*) ex Lyncestide, regione Macedoniae vicinâ, quae est Ptolemaeo Λυγκηστις, cuius incolae Thucydidi Λυγκησται. De re cf. Curt. 7, 1. 5-6: Diod. 17, 32 et 80. Arrian. 1, 25; h. l. infra c. 7, 1-2, ubi vid not.

3. *ex novercâ* (Cleopatrâ 9, 5. 9: 9, 7. 2 et 12) *susceptum*, paucis diebus ante Philippi mortem, Diod. 17, 2.

4. *gent. rebell.*) Triballos, Thracas, Illyrios, Getas, §. 8. In Thraciâ enim, Paeoniâ et Illyrico varios tumultus statim ab initio regni ab Alexandro compressos fuisse refert Diod. 17, 8.

5. *exemplo patris*) Resp. 9, 5. 1.

6 substituitur. Inchoatum deinde a patre Persicum bel-
7 lum aggreditur. In cuius apparatu occupato nuntia-
tur, Athenienses et Thebanos ab eo ad Persas defe-
cisse, auctoremque eius defectionis, magno auri pon-
dere a Persis corruptum, Demosthenem oratorem
8 exstitisse: qui Macedonum deletas omnes cum rege
copias a Triballis affirmaverit, producto in concio-
nem auctore, qui in eo proelio, in quo rex ceci-
9 derit, se quoque vulneratum diceret. Quâ opinione
mutatos omnium ferme civitatum animos esse: prae-
10 sidia Macedonum obsideri. Quibus motibus occursu-
rus tantâ celeritate instructo paratoque exercitu Grae-
ciam oppressit, ut, quem venire non senserant, vide-
re se vix crederent.

Cap. III. In transitu hortatus Thessalos fuerat;
beneficiorumque Philippi patris, maternaeque suae
cum his ab Aeacidarum gente necessitudinis admonu-
2 erat. Cupide haec Thessalis audientibus, exemplo
patris dux universae gentis creatus erat, et vectigalia
3 omnia reditusque suos ei tradiderant. Sed Athenien-
ses, sicuti primi defecerant, ita primi poenitere coe-
4 perunt, contemtum hostis in admirationem vertentes,
pueritiamque Alexandri spretam antea, supra virtutem
5 veterum ducum extollentes. Missis itaque legatis, bel-
lum deprecantur: quibus auditis et graviter increpa-
6 tis, Alexander bellum remisit. Inde Thebas exerci-
tum convertit, eâdem indulgentiâ usurus, si parem
7 poenitentiam invenisset. Sed Thebani armis, non pre-
cibus (nec deprecatione) usi sunt. Itaque victi gravis-
sima quaeque supplicia miserrimae captivitatis experti
sunt.

7. *Ipsi occupato*) (cum occupatus esset) in huius apparatu nunciatur.

8. *Triballis*) resp. 9, 3. 1-2.

9. *praes. obs.*) Ambraciotae v. c. referente Diod. 17, 3 praesidium Macedonicum eiecerunt.

c. III.

1. *benef. patris*) resp. 7, 6. 8: 8, 3, 12.

Aeacid.) vid. not. ad c. 4. 5. Achilles autem, et ante hunc ipsius pater Peleus, Aeginâ a patre Aeaco pulsus, imperavit Phthiae Thessaliae. Cf. tamen 17, 3. 4.

4. *vertentes*) edd. antiq. *convertentes.*

5. *increpatis*) aut si mavis cum Iunt. et uno cod. *increpitis.*

bellum remisit) veniam defectionis dedit nec bellum his intulit.

7. *victi - sunt*) caesis enim, dum urbs capitur, 6000, ceteri 30,000 capti sunt venditi, nec nisi sacerdotes, et Macedonum hospites Pindarique poëtae posteri sunt dimissi.

ſunt. In conſilio cum de excidio urbis deliberaretur, 8
Phocenſes, et Plataeenſes, et Theſpienſes, et Orcho-
menii, Alexandri ſocii, victoriaeque participes, ex-
cidia urbium ſuarum, crudelitatemque Thebanorum
referebant; ſtudia in Perſas non praeſentia tantum, 9
verum et vetera, adverſus Graeciae libertatem incre-
pantes; *Quamobrem odium eos omnium populorum eſſe:* 10
quod vel ex eo manifeſtari, quod iureiurando ſe omnes ob-
ſtrinxerint, ut victis Perſis Thebas diruerent. Adiiciunt 11
et ſcelerum priorum fabulas; quibus omnes ſcenas re-
pleverint, ut non praeſenti tantum perfidia, verum
et vetere infamiâ inviſi forent.

Cap. IV. Tunc Cleadas, unus ex captivis, datâ
poteſtate dicendi: *non a rege ſe defeciſſe, quem interfe-*
ctum audierint, ſed a regis heredibus: quidquid in eo ſit 2
admiſſum, credulitatis, non perfidiae culpam eſſe; cuius
tamen iam magna ſe ſupplicia pependiſſe, deletâ iuventute:
nunc ſenum feminarumque, ſicuti infirmum, ita innoxium 3
reſtare vulgus, quod ipſum ſtupris contumeliisque ita vexa-
tum eſſe, ut nihil amarius unquam ſint paſſi. *Nec tam* 4
pro civibus ſe, qui tam pauci remanſerint, orare; ſed
pro innoxio patriae ſolo, et pro urbe, quae non viros tan-
tum, verum et Deos, genuerit. Privatâ etiam regem ſu- 5
perſtitione deprecatur geniti apud ipſos Herculis, un-
de originem gens Aeacidarum trahat; actâque The-
bis

8. *ex. - referebant*) bello ſacro ſiue Phocenſi 8, 1. 4 not.

9. *ſtudia in Perſas*) quod ſtudeant rebus Perſarum hisque olim iam ſtudentes Graeciae libertatem prodiderint. Vid. not. ad 3, 6. 10: 8, 1. 4.

10. *odium*) Iatinius Sichard *odio*, aut Rom. *in eos*. Non enim dixeris: ſum odium patris; dixeris autem: ſum odio patris, aut odium eſt in me patris.

manifeſtari (dicebant), pro *manifeſtetur*, graecâ conſtructione, de quâ conſule grammat. gr. meam analog. pag. 215. Cf. infra c. 4, 3: 5, 7.

11. *ſcel. prior. fab.*) Thebis enim, ut Calliſtratus Athenienſis apud Corn. 15, 6, 2 his obiicit, Oedipus natus erat, qui cum patrem ſuum interfeciſſet, ex matre liberos procreavit.

c. IV.

2. *admiſſum*) commiſſum, inculpandum ſibi eſſe nimis credulis, non perfidis.

4. *deos*) Bacchum, Herculem.

5. *gens Aeacid.*) Aeacidae orti ſunt ab Aeaco, Pelei patre, avo Achillis, cuius filius Pyrrhus auctor fertur fuiſſe regum Epiri, unde orta Olympias, Alexandri *mater* c. 3, 1. cl. 7, 6. 10. Contra

pa-

6 bis a patre eius Philippo pueritiâ. Rogat, *urbi parcat, quae maiores eius partim apud se genitos Deos adoret; partim educatos summae maiestatis re-
a.u. *ges viderit.* Sed potentior fuit ira, quam preces.
419 7 Itaque urbs diruitur; agri inter victores divi-
8 duntur: captivi sub coronâ venduntur: quorum pretium non ex ementium commodo, sed ex
9 inimicorum odio, extenditur. Miseranda res Atheniensibus visa. Itaque portas refugiis profugorum
10 contra interdictum regis aperuere. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secundâ legatione denuo bellum deprecantibus, ita demum remiserit, ut oratores et duces, quorum fiduciâ
11 toties rebellent, sibi dedantur: paratisque Atheniensibus, ne cogantur subire bellum, eo res reducta est, ut, retentis oratoribus, duces in
12 exsilium agerentur: qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Persarum viribus accessere.

Cap. V. Proficiscens ad Persicum bellum, omnes novercae suae cognatos, quos Philippus in excelsiorem dignitatis locum provehens, im-
2 periis praefecerat, interfecit. Sed nec suis, qui apti regno videbantur, pepercit, ne qua materia seditionis, procul se agente, in Macedo-
niâ

paternum genus referebat Alexander ad Herculem. 7, 1. 7 ibique not.

actâ pueritiâ) resp. 7, 5. 2. Verba ipsa procedunt pari constructione cum *priv. superst.* hoc sensu: deprecatur regem orator per sup. siue religionem Herculis et per pueritiam a Philippo hic actam. Ergo non opus est cum Ald. et aliquot codd. malle legere actae pueritiae.

8. *quorum pretium - ext.*) 440 talenta inde regem confecisse refert Diod. 17, 14.

10. *secundâ leg.*) resp. c. 3, 5.

remiserit) bellum c. 3, 5.

oratores) δημαγωγους, quales tum erant Demosthenes et Lycurgus, qui intercedente Demade (de quo 9, 4. 1 not.) in exsilium non sunt eiecti. Diod. 17, 15.

12. *qui* (duces). At Arrianus 1, 29 non duces solum, sed plures quoque milites in exercitu Persarum fuisse tradit, cum 2000 ad Granicum sint capti.

c. v.

1. *novercae* (Cleopatrae) *cognatos*) in his Attalum, ut iam ad c. 2, 1 annotavi, cl. 9, 7. 2 et 12.

niâ remaneret: et reges stipendiarios conspectio- 3
ris ingenii ad commilitium secum trahit: segnio- a. u.
res ad tutelam regni relinquit. Adunato deinde 4 420
exercitu naues onerat: unde conspectâ Asiâ in-
credibili ardore mentis accensus, duodecim aras
Deorum in belli vota statuit. Patrimonium om- 5
ne suum, quod in Macedoniâ Europâque ha-
bebat, amicis dividit, *sibi Asiam sufficere* prae-
fatus. Priusquam ulla nauis litore excederet, 6
hostias caedit, petens victoriam bello quo toties
a Persis petitae Graeciae ultor electus sit; qui- 7
bus longa iam satis et matura imperia contigis-
se, quorumque tempus esse vices excipere me-
lius acturos. Sed nec exercitus eius alia, quam 8
regis animorum praesumtio fuit: quippe obliti 9
omnes coniugum liberorumque, et longinquae
a domo militiae, Persicum aurum, et totius
Orientis opes, iam quasi suam praedam duce-
bant, nec belli periculorumque, sed divitiarum,
meminerant. Cum delati in continentem essent, 10
primus Alexander iaculum velut in hostilem
terram iecit; armatusque de naui tripudianti 11
similis prosiluit, atque ita hostias caedit; pre-
catus, *ne se regem illae terrae invitae accipiant*. In 12
Ilio quoque ad tumulos heroum, qui Troiano
bello ceciderant, parentavit.

CAP. VI. Inde hostem petens, milites a populatione Asiae prohibuit, *parcendum suis rebus* prae-

3. *in Maced.*) in quâ Antipatrum reliquit cum 12,000 peditibus et 11,500 (aut potius 1,500) equitibus, Diod. 17, 17.

4. Quod factum refert Diod. 17, 17. ad ol. 111, 3; a. u. 420.

duodecim deorum) quot *Romani* numerabant deos superos; siue maiorum gentium, non *Graeci*.

6. Ipse, inquit, electus sum (c. 2, 5) ultor Graeciae toties bello a Persis petitae.

litore exced.) forte *litori accederet*. Graev.

7. Iam tempus est, ut melius acturi (Graeci) excipiant vices illorum, siue Persarum successores imperent Asiae. A Cyro inde ad h. usque annum, s. ab a. 203-420.

contigisse, esse) constructione, qualis adfuit c. 3, 10, quamquam aliquot edd. h. l. habeant *contigissent, esset*.

12. *parentavit*) cf 12, 15. 6. De re cf. Cic. Arch. 10, 6: Alexander in Sigeo cum ad Achillis tumulum adstitisset; o fortunate, inquit, adolescens, qui tuae virtutis Homerum praeconem inveneris!

heroum) ex emend. Sebisii pro *eorum*.

praefatus, *nec perdenda ea, quae possessuri venerint.*
2 In exercitu eius fuere peditum xxx duo millia, equitum quatuor millia quingenti, naues centum
3 LXXXII. Hac tam parvâ manu universum terrarum orbem utrum admirabilius vicerit, an aggre-
4 di ausus fuerit, incertum est. Cum ad tam periculosum bellum exercitum legeret, non iuvenes robustos, nec primum florem aetatis, sed veteranos plerosque, etiam emeritae militiae, qui cum
5 patre patruisque militaverant, elegit: ut non tam milites, quam magistros militiae, electos putares.
6 Ordines quoque nemo nisi sexagenarius duxit: ut, si principia castrorum cerneres, senatum te ali-
7 cuius priscae reipublicae videre diceres. Itaque nemo in proelio fugam, sed victoriam cogitavit: nec in pedibus cuiquam spes, sed in lacertis fuit.
8 Contra rex Persarum Darius, fiduciâ virium, nil astu agere, affirmans suis, *occulta consilia victoriae*
9 *furtivae convenire;* nec hostem regni finibus arcere, sed in intimum regnum accipere: gloriosius
a. u. ratus repellere bellum, quam non admittere.
420 10 Prima igitur congressio in campis Adrastiae fuit.
11 In acie Persarum sexcenta millia militum fuere; quae non minus arte Alexandri, quam virtute Macedonum superata terga verterunt. Magna ita-
12 que caedes Persarum fuit. De exercitu Alexandri novem pedites, centum viginti equites cecide-
13 re; quos rex impense, ad ceterorum exemplum, humatos statuis equestribus donavit, cognatisque
14 eorum immunitates dedit. Post victoriam maior pars Asiae ad eum defecit.

Gessit

c. VI.

2. Totidem Diodorus quoque 17, 17 enumerat.

4. *veteranos plerosque, etiam*) distinxi cum I. M. Heusingero Emend. p. 202 post *plerosque*, non, ut vulgo fit, post *veteranos*, sensu inepto, quo plerique militum fuisse statuuntur emeritae militiae, siue emeriti.

patruis) Alexandro et Perdiccâ contra Illyrios 7, 5.

8 *agere*) voluit, egit.

10. *Adrast.*) cuius regionem cum perfluat *Granicus;* ab hoc quoque flumine proelium denominatur. Cf. Diod. 17, 17–21.

11. *in acie Pers.*) duce Memnone, Diod. l. l.

13. *quos impense* (magnis impensis, magnifice) *humatos don. st. eq.*) Cf. Vell. 1, 11. 3–4.

ad ceter. exempl.) unde ceteri exemplum caperent, siue quo exemplo ceteros excitaret, ut simili morte occumbentes similibus decorarentur honoribus.

Gessit et plura bella cum praefectis Darii, 15
quos iam non tam armis, quam terrore nominis
sui, vicit.

Cap. VII. Dum haec aguntur, interim in-
dicio captivi ad eum defertur, insidias ei ab Ale-
xandro Lyncestâ, genero Antipatri, qui praepo- *a.u.*
situs Macedoniae erat, parari. Ob quam causam 2 423
timens, ne quis, interfecto eo, in Macedoniâ
motus oriretur, in vinculis eum habuit. Post 3
haec Gordium urbem petit, quae posita est inter
Phrygiam maiorem et minorem: cuius urbis po- 4
tiundae non tam propter praedam cupido eum
cepit, sed quod audierat, in eâ urbe, in templo
Iovis, iugum plaustri Gordii positum; cuius ne-
xum si quis solvisset, eum totâ Asiâ regnaturum,
antiqua oracula cecinisse. Huius rei causa et ori- 5
go illa fuit. Gordius cum in his regionibus bubus
conductis araret, aves eum omnis generis circum-
volare coeperunt. Profectus ad consulendos au- 6
gures vicinae urbis obviam in portâ habuit virgi-
nem eximiae pulchritudinis; percontatus eam,
quem potissimum augurem consuleret: illa auditâ 7
causâ consulendi, gnara artis ex disciplinâ paren-
tum, *regnum ei portendi*, respondit: polliceturque
que se et matrimonii et spei sociam. Tam pul- 8
chra conditio prima regni felicitas videbatur. Post 9
nuptias inter Phrygas orta seditio est. Consulen- 10
tibus de fine discordiarum oracula responderunt,
regem discordiis opus esse. Iterato quaerentibus 11
de

c. VII.

1-2. Resp. c. 2, 2 not. et cf. infra 12, 14. 1: unde perspicis hoc factum esse a. u. 423; sicuti ex Arriano 1, 25 et 20 cognoscimus, hunc fuisse *Aëropi* filium, fratrem Heromenis et Arrabaei, Philippi caedis conscriorum, quem, Thessalorum equitatui tum praefectum, Darius per Asisinem Persam corrumpere voluerit. Nisi igitur statuere velimus, Nostro hunc Alexandrum Alexandri Magni fratrem (non germanum) fuisse; illa ipsa nomina Heromenis et Arrabaei supra c. 2, 2 post voc. *fratri* videntur excidisse.

De Antipatro resp. not. ad c. 5, 3.

3. *Phr. mai. et min.*) aut potius Phrygiam maiorem inter et Cappadociam, de quâ Stephan. *Γορδιειον πολις της μεγαλης Φρυγιας προς τῃ Καππαδοκιᾳ.* De re cf. Curt. 3, 1. 12. Arrian. 2, 3. Nomen ipsum scribitur in Ald. et Iunt. ad normam Graecam *Gordieum.*

8. *conditio*) matrimonium, uxor tam pulchra.

de personâ regis, iubentur eum regem observare,
quem reversi primum in templum Iovis euntem plau-
12 stro reperissent. Obvius illis Gordius fuit; statimque
13 eum regem consalutant. Ille plaustrum, quo vehenti
regnum delatum fuerat, in templo Iovis positum, ma-
14 iestati regiae consecravit. Post hunc filius Midas re-
gnavit, qui ab Orpheo sacrorum solemnibus initiatus
Phrygiam religionibus implevit: quibus tutior omni
15 vitâ, quam armis fuit. Igitur Alexander captâ ur-
be cum in templum Iovis venisset, iugum plaustri
16 Gordii requisivit: quo exhibito, cum capita loramen-
torum intra nodos abscondita reperire non posset, vio-
lentius oraculo usus gladio loramenta caedit: atque
ita resolutis nexibus, latentia in nodis capita invenit.

CAP. VIII. Haec illi agenti nuntiatur, Darium
2 cum ingenti exercitu adventare. Itaque timens angu-
stias, magnâ celeritate Taurum transcendit: in quâ
3 festinatione quingenta stadia cursu fecit. Cum Tarsum
venisset, captus Cydni fluminis amoenitate, per me-
diam urbem influentis, proiectis armis, plenus pul-
veris ac sudoris, in praefrigidam undam se proiecit.
4 Tum repente tantus nervos eius occupavit rigor, ut
interclusâ voce non spes modo remedii, sed nec dila-
5 tio periculi, inveniretur. Unus erat ex medicis, no-
mine Philippus, qui solus remedium polliceretur: sed
et ipsum Parmenionis pridie a Cappadociâ missae
6 epistolae suspectum faciebant: qui ignarus infirmita-
tis Alexandri scripserat, a Philippo medico caveret:
nam corruptum illum a Dario ingenti pecuniâ esse.
7 Tutius tamen est ratus, dubiae se fidei medici crede-
8 re, quam indubitato morbo perire. Accepto igitur
poculo, epistolas medico tradidit; atque ita inter bi-
ben-

11. *de personâ regis*) cui personam regis imponant.

14. *Midas*) quem tamen supra 7, 1. 11. ex Europâ in Asiam traiecisse narravit. Diversos igitur in utrâque historiâ auctores secutus est scriptor.

16. *gladio caedit*) facile dissolvit Aristobulo teste ap. Arrian. de exped. Al.

C. VIII.

1. Seqq. cf. Curt. 3, 4. 8. cl. Diod. 17, 31.

2. *quing. stad.*) i. e. 12 fere milliaria Germanica.

5. *epistolae*) ut §. 8 pluralis pro singulari *epistola*, ut infra c. 12, 1. 3 et 9 et supra 1, 6. 1. adde ind.

bendum oculos in vultum legentis intendit. Ut secu- 9
rum conspexit, laetior factus est, sanitatemque quartâ die recepit.

CAP. IX. Interea Darius cum quadringen- a.u.
tis millibus peditum, ac centum millibus equi- 421
tum in aciem procedit. Movebat haec multitu- 2
do hostium, respectu paucitatis suae, Alexandrum: sed interdum reputabat, quantas res cum istâ paucitate gessisset, quantosque populos fudisset.
Itaque cum spes metum vinceret, 3
periculosius differre bellum ratus; ne desperatio suis cresceret, circumvectus suos, singulas gentes diversâ oratione alloquitur.
Illyrios et Thra- 4
cas opum ac divitiarum ostentatione; Graecos veterum bellorum memoriâ, internecivique cum Persis odii, accendebat.
Macedones autem nunc 5
Europae victae admonet, nunc Asiae expetitae: nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur.
Ceterum et laborum finem hunc, et gloriae cu- 6
mulum fore.
Atque inter haec identidem con- 7
sistere aciem iubet, ut hac morâ consuescant oculis turbam hostium sustinere.
Nec Darii seg- 8
nis opera in ordinandâ acie defuit. Quippe omissis ducum officiis ipse omnia circumire, singulos hortari, veteris gloriae Persarum, imperiique perpetuae a Diis immortalibus datae possessio-

c. IX.

1. *in aciem*) apud *Issum* Ciliciae. Diod. 17, 30-39; ol. 111, 4; a. u. 421. qui peditum numerum 400,000, equitum 100,000 excessisse dicit: ex quibus Noster §. 10 Persas amisisse narrat 111,000; Diod. 17, 36 autem in acie cecidisse dicit 110,000 Persas; Macedonas contra non nisi 450, Noster 280.

3. *vinceret*) superaret, spes metu superior, maior esset.

suis cresceret) num igitur iam Alexandri milites in desperationem inciderant? Nam si tum nulla fuit desperatio; quomodo potuit *crescere?* Malo igitur sequi Schefferum coniicientem *succrescere*. Graev. At militum desperationem adesse non minus necesse erat, quam regis, quem timuisse dicit auctor, novam autem *spem* concepisse.

4. Illyrios et Thracas (c. 1, 6 et not. ad 9, 5. 1), utpote gentes barbaras accendit opes ac divitias a Persis capiendas; Graecos contra admonens gloriae maiorum in bellis Persicis partae Cf. 2, 6. 1 et c. 14, 10-11.

8. *datae*) Is. Vossius mavult *dati*, ut sit imperium perpetuae possessionis datum. Antea vel *regis* pro *segnis* est legendum cum Mss. Bong., vel cum edd. antiq. *fuit* pro *defuit*.

9 sessionis admonere. Post haec proelium ingentibus
animis committitur. In eo uterque rex vulneratur.
Tamdiu certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius.
10 Exinde caedes Persarum secuta est. Caesa sunt pedi-
tum unum et sexaginta millia, equitum decem mil-
lia: capta quadraginta millia. Ex Macedonibus ceci-
11 dere pedestres cxxx, equites cl. In castris Persarum
12 multum auri ceterarumque opum inventum. Inter
captivos castrorum, mater, et uxor eademque soror,
13 et filiae duae, Darii fuere. Ad quas visendas hor-
tandasque cum Alexander venisset, conspectis arma-
tis, invicem se amplexae, velut statim moriturae,
14 complorationem ediderunt. Provolutae deinde genibus
Alexandri, non mortem, sed dum Darii corpus se-
15 peliant, dilationem mortis deprecantur. Motus tan-
tâ mulierum pietate Alexander, et Darium vivere
dixit, et timentibus mortis metum demsit, easque
16 haberi ut reginas, praecepit. Filias quoque non sor-
didius dignitate patris sperare matrimonium iussit.

Cap. X. Post haec opes Darii, divitiarum-
que apparatum contemplatus admiratione tanta-
2 rum rerum capitur. Tunc primum luxuriosa
convivia, et magnificentiam epularum sectari:
tunc Barsinen captivam diligere propter formae
3 pulchritudinem coepit. A quâ postea susceptum
4 puerum Herculem vocavit. Memor tamen ad-
huc Darium vivere, Parmenionem ad occupan-
dam Persicam classem, aliosque amicos ad re-
5 cipiendas Asiae civitates misit; quae statim au-
ditâ famâ victoriae, ipsis Darii praefectis cum
a. u. auri magno pondere tradentibus se, in potesta-
423 6 tem victorum venerunt. Tunc in *Syriam* profi-
ci-

11. *multum - opum*) de quibus multus est Diodorus 17, 35-36.

12. *mater Darii* (Sisygambris), *uxor*, *filiae duae* (επιγαμοι, nubiles), et filius adhuc puer. Diod. 17, 36, et quidem sex annorum c. 38.

15. *haberi*) *et salutari* addunt plures Mss. et edd. antiq.

16. Filiabus: ne sordidius, inquit, quam patris vestri dignitas postulat, matrimonium sperate, sive, ut Diodorus 17, 38 ait: *της ὑμων εκδοσεως βελτιον της πατρος ὑμων κρισεως προνοησομαι.*

c. x.

2. *Barsinen*) Artabazi filiam, Memnonis viduam, captam captâ Damasco, referente Arriano et Plutarcho.

3. *a*) Gron. avus recte mavult *e*.

6. *in Syriam*) in Syriam demum Alexandrum profectum narrat Diod. 17, 53 Tyro expugnatâ, Aegypto receptâ, Iovis Ammonii

cilleitur: ubi obvios eum insulis multos Orientis reges habuit. Ex his pro meritis singulorum 7
alios in societatem recepit: aliis regnum ademit, suffectis in loca eorum novis regibus. Insignis 8
praeter ceteros fuit Abdolonymus, rex ab Alexandro *Sidoniae* constitutus. Quem Alexan- 9
der, cum operam oblocare ad puteos exhauriendos, hortosque irrigandos, solitus esset, misere vitam exhibentem, regem fecerat, spretis nobilibus, ne generis id, non dantis, beneficium putarent. *Tyriorum* civitas cum coronam 10
auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis Alexandro misisset, grate munere accepto, Tyrum se ire velle ad vota Herculi reddenda, dixit. Cum legati rectius id eum in 11
Tyro vetere et antiquiore templo facturum dicerent, in deprecantes eius introitum ita exarsit, ut urbi excidium minaretur: confestimque exer- 12
citu insulae applicato, non minus animosis Tyriis fiducia Carthaginiensium, bello excipitur. Augebat enim Tyriis animos Didonis exemplum, 13
quae Carthagine condita, tertiam partem orbis quaesisset; turpe ducentes, si feminis suis plus animi fuisset in imperio quaerendo, quam sibi in tuenda libertate. Amota igitur imbelli aetate 14 a.u.
Carthaginem, et arcessitis mox auxiliis, non 422
magno post tempore per proditionem capiuntur.

Cap.

nii oraculo salutato et Alexandriae fundamento iacto per annos 422 et 423.

obvios - habuit) in his Iaddum, summum Iudaeorum pontificem, narrante Iosepho antiq. 11, 8.

8. *Abdolonymus*) sic dedi ex Ald., ceteris edd. et Mss., ut fit in nominibus propriis, mire variantibus. De re cf. Curt. 4, 1. 19; Diod. 17, 46-47, ubi scribitur *Ballonymus*, de quo docte disserit ibidem Wesseling.

9. *exhib.*) aptius est, q. Ald. et margo Col. habent, *exigentem*.

10. *Herculi*) Cotta ap. Cic. nat. deor. 3, 16. 7: quartus Hercules, inquit, est Iovis et Asteriae filius, qui Tyri maxime colitur.

11. *Tyro vetere*) per annos 13 oppugnata et a. demum u. 163 expugnata a Nebucadnezare Babylonio. Nova autem Tyrus condita fuit in insula.

13. *Didonis*) de qua consule *mein histor. Handb.* vol. 1 pag 191, cl. infra 18, 4. 3.

ducentes) constructio postulat *ducentibus*, quod jam Gron. avus monuit.

14. *per prodit.*) aut potius septem demum menses oppugnati ad deditionem coguntur. Diod. 17, 40-47. Curt. 4, 2-4. cl. infra 18, 3. 18.

a. u. 423 Cap. XI. Inde Rhodum Alexander, Ae-
gyptum, Ciliciamque, sine certamine recipit.
2 Ad Iovem deinde Hammonem pergit, consul-
turus et de eventu futurorum, et de origine suâ.
3 Namque mater eius Olympias confessa viro suo
Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo se, sed
ex serpente ingentis magnitudinis, concepisse.
4 Denique Philippus ultimo prope vitae suae tem-
pore, *filium suum non esse*, palam praedicaverat.
5 Quâ ex causâ Olympiadem, velut stupri com-
6 pertam, repudio dimiserat. Igitur Alexander
cupiens originem divinitatis acquirere, simul et
matrem infamiâ liberare, per praemissos sub-
7 ornat antistites, quid sibi responderi velit. In-
gredientem templum statim antistites ut Ham-
8 monis filium salutant. Ille laetus Dei adoptione
9 hoc se patre censeri iubet. Rogat deinde, *An
omnes interfectores parentis sui sit ultus?* respon-
detur, *Patrem eius nec posse interfici, nec mori:*
10 *regis Philippi peractam plene ultionem esse.* Tertiam
interrogationem poscenti, victoriam omnium
bellorum, possessionemque terrarum dari, re-
11 spondetur. Comitibus quoque eius responsum,
ut Alexandrum pro Deo, non pro rege, cole-
12 rent. Hinc illi aucta insolentia, mirusque ani-
mo increvit tumor, exemtâ comitate, quam
et

c. XI.

1. *Aegyptum*) cf. Diod. 17, 49-51.

Ciliciam) quae cum diu iam esset capta; *Syriam* conicit If. Vossius, *Cyrenen* Freinsh.

2. *Hammon.*) resp. not. ad 1, 9. 3, et adde Diod. 17, 49-51.

3. Cf. infra 12, 16. 2.

6. *origin. divin.*, i. e. divinitatem ortam. Sensus autem cum postulet originem divinam Alexandri; Gron. avus conicit *originis divinitatem*.

per (quosdam viros) *praemissos subornat antistites* (suggerit sacerdotibus templi).

velit) recte, cum praecedat praesens *subornat*; at ex Nostri latinitate recte se habet imperf. *vellet* ed. Bong. Cf. v. c. 31, 1. 2: 31, 2. 1: 34, 3. 1.

9. *ultus*) resp. c. 2, 1.

respondetur) edd. antiq. *respondent* (antistites). Et sic §. 10 quoque.

10. *poscenti*) videtur auctor scripsisse *ponenti*, ut Cic. or. 1, 22. 9; ad div. 9, 26. 4. Phaedr. 3, 14. 8. *Gronov.* Contra Scheffer ita legit et distinguit: tertiâ interrogatione (qui ablat. est in 2 codd.) poscenti victoriam - terrarum, dari resp.

et Graecorum literis, et Macedonum institutis,
didicerat. Reversus ab Hammone Alexandriam 13 a.u.
condidit, et coloniam Macedonum caput esse 423
Aegypti iubet.

Cap. XII. Darius, cum Babyloniam profugisset
per epistolas Alexandrum deprecatur, redimendarum
sibi captivarum potestatem faciat, inque eam rem ma-
gnam pecuniam pollicetur. Sed Alexander in pretium 2
captivarum regnum omne, non pecuniam, petit. In- 3
teriecto tempore, aliae epistolae Darii Alexandro red-
duntur, quibus filiae matrimonium et regni portio
offertur. Sed Alexander *sua sibi dari* rescripsit; iussit- 4
que supplicem venire, et regni arbitria victori per-
mittere. Tum spe pacis amissa bellum Darius repa- 5
rat: cum quadringentis millibus peditum, et centum
millibus equitum, obviam vadit Alexandro. In iti- 6
nere nuntiatur, uxorem eius ex collisione abiecti par-
tus decessisse, eiusque mortem illacrymatum Alexan-
drum, exsequiasque benigne prosecutum, idque eum
non amoris, sed humanitatis causa fecisse. Nam se- 7
mel tantum eam Alexandro visam esse, cum matrem
filiasque eius parvulas frequenter consolaretur. Tunc 8
Da-

12. *Graecorum literis*) quibus excultus fuerat ab Aristotele a. u. 412-18. Vid. supra 9, 8. 18 et conf. Laërt. 5, 10.

13. *Alex.*) adi Diod. 17, 52. ol. 112, 2; a. u. 423.

c. XII.

1. *Babyl. prof.*) post proelium Issense (c. 9, 1 not.) Diod. 17, 39: unde iam movet Darius a. 423 c. 53, cl. de sequentibus eodem c. 54-61.

Babyloniam) ex Nostri more, regionem pro urbe ponentis (vid. ind.); re ipsa melius q. habet Ald., *Babylona*.

deprec.) rectius Ald. et Bong. *precatur*. De magna illa pecunia cf. Diod. 17, 54.

2. *in pret.*) τὸ *in*, q. abest uno Mf., melius abesse opinatur Gron. avus.

5. Diod. 17, 53 numerat 800,000 pedites, 200,000 equites, praeterea currus falcatos 200.

6. Diod. 17, 54 causa mortis non commemorata magnifice dicit reginam ab Alexandro sepultam esse: tragice autem et mortem et funus reginae effert suo more Curt. 4, 10. 18-34.

7. *parvulas*) falso, quae Diodoro 17, 36 sunt ἐπίγαμοι, Curtio 3, 11. 25 adultae. Hinc Cuperus obss. 4, 10 corrigi vult: filias, filiumque eius parvulum (sex annorum Curt. 3, 11. 24. Diod. 17, 38). Facilior est medela Gronovii patris (ad Arrian. 2, 11) corrigentis *pavidas*: quod tamen non facile coit cum *frequenter*. Primum enim has visens rex terruerat, non item iterum iterumque easdem revisens.

Darius se ratus vere victum, cum post tot proelia etiam beneficiis ab hoste superaretur, gratumque sibi esse, si vincere nequeat, quod a tali potissimum vin-
9 ceretur. Scribit itaque et tertias epistolas, et gratias
10 agit, quod nihil in suos hostile fecerit. Offert deinde maiorem partem regni usque flumen Euphraten, et alteram filiam uxorem; pro reliquis captivis trigin-
11 ta millia talentûm. Ad haec Alexander, *Gratiarum actio-*
12 *nem ab hoste supervacaneam esse,* respondit; *nec a se quidquam factum in hostis adulationem, nec quod in dubios bel-*
13 *li exitus, aut in leges pacis sibi lenocinia, quaereret; sed animi magnitudine, quâ didicerit adversus vires hostium,*
14 *non adversus calamitates, contendere;* polliceturque, *praestaturum se ea Dario, si secundus sibi, non par, haberi*
15 *velit. Ceterum neque mundum posse duobus solibus regi: neque orbem summa duo regna salvo statu terrarum habere:*
16 *proinde aut deditionem eâ die, aut in posteram, aciem paret: nec polliceatur sibi aliam, quam sit expertus, victoriam.*

Cap. XIII. Posterâ die aciem producunt. Tum
2 repente ante proelium, confectum curis Alexandrum somnus arripuit. Cum ad pugnam solus rex deesset, a Parmenione aegre excitatus, quaerentibus somni caussas omnibus inter pericula, cuius etiam in otio
3 semper parcior fuerit: *Magno se aestu liberatum,* ait, *somnumque sibi a repentinâ securitate datum, quod liceat cum omnibus Darii copiis confligere: veritum se longam*
4 *belli moram, si Persae exercitum divisissent.* Ante proe-
5 lium utraque acies hostibus spectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorumque pulchritudinem mirabantur: Persae, a
6 tam paucis victa suorum tot millia, stupebant. Sed
7 nec duces circumire suos cessabant. Darius vix denis ar-

10. De re cf. Diod. 17, 54, qui tamen non 30, sed tantum 3 millia talentûm habet, Arrianus decem millia.

12. *lenocinia quaereret*) exemplum habes infra 15, 1, 8. cl. c. 2, 7.

14. *praest.*) Mss. Bong. *praesent.*, unde Gron. avus corr. *repraesent.*

15. Diod. 17, 54 regem Darii legatis respondisse refert: *ουδ' ὁ κοσμος δυοιν ἡλιων οντων τηρησαι δυναιτ' αν την ιδιαν διακοσμησιν τε και ταξιν, ουδ' ἡ οικκμενη, δυο βασιλεων εχοντων την ἡγεμονιαν, ατaραχως και αστασιαστως διαμενειν αν δυναιτο.*

c. XIII.

7. In Darii enim exercitu numerabat auctor c. 12, 5: 500,000; Alexandro c. 6, 2 non nisi 34,500 attribuebat.

armatis singulos hostes, si divisio fieret, evenire dicebat. Alexander Macedonas monebat, *Ne multitudine hostium, nec corporis magnitudine, vel coloris novitate, moverentur: tantum meminisse iubet, cum iisdem* 8
se tertio pugnare; nec meliores factos putarent fugâ, cum 9
in aciem secum tam tristem memoriam caedium suarum, et tantum sanguinis duobus proeliis fusi ferrent: et quemadmodum Dario maiorem turbam hominum esse, sic viro- 10
rum sibi. Hortatur, *Spernant illam aciem auro et argen-* 11
to fulgentem, in quâ plus praedae, quam periculi sit: cum victoria non armorum decore, sed ferri virtute, quaeratur.

Cap. XIV. Post haec proelium committi- a. u.
tur. Macedones in ferrum cum contemtu toties 423
a se victi hostis ruebant: contra Persae mori, quam vinci, praeoptabant. Raro ullo proelio
tantum sanguinis fusum est. Darius cum vinci 2
suos videret, mori voluit et ipse; sed a proximis fugere compulsus est. Suadentibus deinde 3
quibusdam, ut pons Cydni fluminis, ad iter
hostium impediendum, intercideretur; *Non ita* 4
se saluti suae velle consultum, ait, *ut tot millia sociorum hosti obiciat: debere et aliis fugae viam pate-*
re, quae patuerit sibi. Alexander autem pericu- 5
losissima quaeque aggrediebatur; et ubi confertissimos hostes acerrime pugnare conspexisset, eo se semper ingerebat, periculaque sua esse,
non militum volebat. Hoc proelio Asiae impe- 6
rium rapuit, quinto post acceptum regnum anno;

9. *caedium*) cladium, ut 8, 1. 4. Non est igitur, cur cum Gronavo corrigas *suorum* pro *suarum*. Nam quam cladem passi sunt mei, eam ipse passus dici possum.

10. *esse*) i. e. sit. Resp. not. ad c. 3, 10.

11. *armorum*) edd. antiq. *ornamentorum*, quod probat Gronavus.

c. xiv.

1. Apud Gaugamela, vicum, siue *Arbelam*, urbem Assyriae, ad partem Tigridis orientalem. Cf. Diod. 17, 53-61.

tantum sang.) Diod. 17, 61 de Persis caesa tradit 90,000; de Macedonibus - - 500, scribe quingentos.

3. *Cydni*) alii Lycum nominant, cum uterque fluvius non multum a se invicem dissitus effundatur in Tigridem. Illum habent Arrianus et Curtius 4, 9. 9

6. *Asiae imperium rapuit* (Alexander) et in Europam transtulit. Primus igitur *Europaeorum* Alexander condidit monarchiam, quam ante ipsum in *Asiâ* tenuerant Assyrii et Persae: ut insequens pe-

7 no; cuius tanta felicitas fuit, ut post hoc ne-
mo rebellare ausus sit: patienterque Persae post
imperium tot annorum iugum servitutis accepe-
a. u. 8 rint. Donatis refectisque militibus XXXIV diebus
424 9 praedam recognovit. In urbe deinde *Susa* XL mil-
10 lia talentûm invenit. Expugnat et *Persepolim*,
caput Persici regni, urbem multis annis illu-
strem, refertamque orbis terrarum spoliis, quae
11 interitu eius primum apparuere. Inter haec
DCCC admodum Graeci occurrunt Alexandro, qui
poenam captivitatis truncatâ corporis parte tu-
lerant, rogantes, ut, sicuti Graeciam, se quoque
12 ab hostium crudelitate vindicaret. Datâ potesta-
te redeundi, agros accipere maluerunt, ne non
tam gaudium parentibus, quam detestandum
sui conspectum, reportarent.

Cap. XV. Interea Darius in gratiam victoris a
cognatis suis, aureis compedibus catenisque in vico
2 Parthorum Tharâ vincitur: credo, ita Diis immor-
talibus iudicantibus, ut in terrâ eorum, qui succes-
3 suri imperio erant, Persarum regnum finiretur. Ale-
xander quoque citato cursu posterâ die supervenit:
ibique cognovit, Darium clauso vehiculo per noctem
4 exportatum. Iusso itaque exercitu subsequi, cum sex
millibus equitum fugientem insequitur; in itinere mul-
ta

periodus a. u. 400-600 iure suo nominari possit aetas *Macedonica*. Ponit hoc proelium Diod. l. l. ol. 112, 2; a. u. 423; Philippi autem caedem ol. 111, 1; a. u. 418.

9. *Susa*) Diod. 17, 65. τὰ ἐν Σούσοις βασίλεια, ut recte inde Ald. et Iunt. dent h. l. *Susis*.

10. *Persep.*) Diod. 17, 69-71.

interitu eius) Diod. 17, 72-73.

11. *hostium*) edd. antiq. *hostis*.

12. Non enim tam gaudium parentibus, quam conspectum sui detestandum reportaturi fuissent.

C. XV.

1. *Darius*) Diod. 17, 64.

cognatis) Besso et Nabarzane 12, 5. 10. *Thara* Etymologo M. est *Darus*, cl. infra 41, 5. 2, ubi *Dara* a Theodoto demum condita dicitur, quae Plinio 6, 18 est *Dareium*, Δαρηϊόν. Diodorus autem 17, 73 *Bactra* nominat, unde refugiens Darius a Besso Bactrorum satrapâ fit occisus.

2. *qui-erant*) Parthi enim a Syris deficientes novum in Asiâ a. 498 condiderunt regnum 41, 4. 3. In Parthorum igitur terrâ ultimus Persarum rex est occisus, diis ita iudicantibus, siue decernentibus.

ta et periculosa proelia facit. Emensus deinde plura 5
millia passuum, cum nullum Darii indicium reperis-
set, respirandi equis data potestate, unus ex militi-
bus, dum ad fontem proximum pergit, in vehiculo
Darium, multis quidem vulneribus confossum, sed
spirantem adhuc invenit: qui applicito capite, cum 6
civem ex voce cognovisset, *Id saltem praesentis fortunae*
solatium habere se dixit, *quod apud intellecturum locutu-*
rus esset, nec incassum postremas voces emissurus. Perferri 7
haec Alexandro iubet, *Se nullis in eum meritorum offi-*
ciis maximorum illi debitorem mori, quod in matre liberis-
que suis, regium eius, non hostilem, animum expertus, fe-
licius hostem, quam cognatos, sortitus sit: quippe matri et 8
liberis suis ab eodem hoste vitam datam: sibi a cognatis erep-
tam, quibus et vitam et regna dederit. Quamobrem gratiam 9
illis eam futuram, quam ipse victor volet. Alexandro re- 10
ferre se, quam solam moriens potest, gratiam: precari supe-
rûm inferûmque numina, et regales Deos, ut illi terrarum
omnium victori contingat imperium. Pro se iustam magis, 11
quam gravem, sepulturae veniam orare. Quod ad ultionem 12
pertineat, iam non suam, sed exempli, communemque omni-
um regum esse causam, quam negligere, illi et indecorum et
periculosum esse: quippe cum in altero iustitiae eius, in al-
tero

5. Alexander deinde cum plura millia passuum emensus esset, nec ullum Darii indicium reperisset, indeque equis respirandi potestatem dedisset; unus etc.

6. Qui (Darius) applicito *captivo* (i. e. cum captivus. s. Darius, applicitus esset, se applicuisset) cum cogn.: sensu sane perverso. Correxi igitur *capite* pro *captivo* cum Bongarsio. Alii explicant: qui (miles) adhibito Persa captivo etc. At nec sic constructio constat, nisi referas *qui* ad Darium ita: qui (Darius), cum sibi ab illo milite captivus esset adhibitus, et ex huius voce Persam agnovisset, dixit.

7. Equidem morior debitor tibi, Alexander, maximorum in me meritorum, cum nulla sint mea in te meritorum officia.

hostem, Alexandrum, *cognatos*, Bessum §. 1.

8. *regna*) satrapiam.

9. Illi igitur scelesto Besso Alexander victor ex arbitrio statuet poenam.

10. *potest*) corrige *possit*.

11. *iustam-gravem*) II. Vossius coniicit *iustae-gravis* (Alexandro gravis, i. e. sumtuosae), nisi mavis cum N. Heinsio (ad Ovid. her. 7, 183) *impensam* corrigere pro *veniam*.

12. *esse*) i. e. sit. Vid. not. ad c. 3, 10.

iustitiae eius (Rom. *vis*) *causa versatur* in hoc, ut Alexander regum caedem inultam ulciscatur; simul quoque ipsius utilitatis causa, ne, hac caede inultâ exemplum latius serpat, Alexandro ipsi periculosum futurum.

13 *tero etiam utilitatis, causa versatur. In quam rem unicum pignus fidei regiae, dextram se ferendam Alexandro dare.*
14 Post haec porrectâ manu exspiravit. Quae ubi Alexandro nuntiata sunt, viso corpore defuncti, tam indignam illo fastigio mortem lacrymis prosecutus est; corpusque regio more sepeliri, et reliquias eius maiorum tumulis inferri iussit.

LIBER DUODECIMUS.

CAPUT I.

Alexander in persequendo Dario amissos milites magnis funerum impensis extulit; reliquis expeditionis eius sociis tredecim millia ta-
2 lentûm divisit. Equorum maior pars aestu amissa, inutilesque etiam, qui superfuerant, facti.
3 Pecunia omnis, centum nonaginta millia talentûm, Ecbatana congesta, eique Parmenio prae-
4 positus. Dum haec aguntur, epistolae Antipatri e Macedoniâ ei redduntur, quibus bellum *Agidis*, regis Spartanorum, in Graeciâ; bellum *Alexandri*, regis Epiri, in Italiâ; bellum *Zopyrionis*, praefecti eius, in Scythiâ, contine-
5 batur. Quibus varie affectus, plus tamen laetitiae cognitis mortibus duorum aemulorum regum, quam doloris amissi cum Zopyrione exer-
a.u. 424 6 citus, suscepit. Namque post profectionem Alexandri, Graecia ferme omnis, in occasionem recuperandae libertatis, ad arma concurrerat, au-

LIB. XII. c. 1.

1. *tred. mill. tal.*) Diod. 17, 64 tria millia argenti talentûm Arbelis inventa tradit.

4. *Agidis*) §. 8. De Antipatro resp. not. ad 11, 7. 1. et 11, 5. 3.

Alexandri) c. 2.

Zopyr.) c. 2, 16.

6. Cf. Diod. 17, 62-63, ol. 112, 3 s. u. 424.

auctoritatem Lacedaemoniorum secuta, qui Philippi 7
Alexandrique pacem soli spreverant et leges respuerant.
Dux huius belli Agis, rex Lacedaemoniorum, fuit. 8
Quem motum Antipater, contractis militibus, in ip-
so ortu oppressit. Magna tamen utrinque caedes fuit. 9
Agis rex cum suos terga dantes videret, dimissis sa- 10
tellibus, ut Alexandro felicitate, non virtute, infe-
rior videretur, tantam stragem hostium edidit, ut
agmina interdum fugaret. Ad postremum, etsi a mul- 11
titudine victus, gloriâ tamen omnes vicit.

CAP. II. Porro Alexander, rex Epiri, in Ita-
liam a Tarentinis, auxilia adversus Brutios deprecan-
tibus, sollicitatus, ita cupide profectus fuerat, velu-
ti in divisione orbis terrarum, Alexandro, Olympia-
dis sororis suae filio, Oriens, sibi Occidens sorte con-
tigisset; non minorem rerum materiam in Italiâ, Afri- 2
câ, Siciliâque, quam ille in Asiâ, et in Persis, ha-
biturus. Huc accedebat, quod, sicut Alexandro Ma- 3
gno Delphica oracula insidias in Macedoniâ, ita huic
responsum Dodonaei Iovis circa urbem Pandosiam,
amnemque Acherusium praedixerat. Quae utraque 4
cum in Epiro essent, ignarus eadem et in Italiâ esse,
ad declinanda fatorum pericula, peregrinam militiam
cupidius elegerat. Igitur, cum in Italiam venisset, pri- 5
mum

7. *qui - spreverant*) resp. 9, 5. 3.

8. *Agis*) qui antea iam a. u. 422 Cretam insulam in Persarum potestatem redegerat. Diod. 17, 48, qui c. 62 et 63 hanc rem ponit ol. 112, 3: a. u. 424, additque, hunc exercitum ex totâ fere Peloponeso confluxisse 20,000 peditum, 2,000 equitum; Antipatrum contra motu in Thraciâ composito 40,000 fere ex sociis confecisse, hisque instructum Peloponesum ingressum fuisse: ipsum de suis amisisse in hoc proelio acerrimo 3,500; de Lacedaemoniis autem, quorum rex fortissime pugnans occubuerit, cecidisse 5,300.

c. II.

1. *Alexander*) de quo cf. in ind. excitata sub nom. *Alexander* nr. 3.

2. *habiturus*) hoc participium cum cohaereat cum praec. *profectus fuerat*, explica: *putans, se habiturum esse.* Cf. not. ad. 9, 2, 1.

Livius, qui 8, 3. 6 et c. 17, 10 a. u. 415 hunc Alexandrum classem in Italiam appulisse, et a. 422 Samnitum et Lucanorum victorem cum Romanis pacem fecisse narrat, addit c. 24 eundem a. u. 4 9 ab exsule Lucano fuisse interfectum eodem, quo Alexandria in Aegypto condita sit, anno. Quod posterius cum Gattererum secutus anno 423 apposuerim supra 11, 11. 13; huic eidem anno Livium secutus apposui Alexandri Epirotae mortem.

6 mum illi bellum cum Apulis fuit: quorum cognito urbis fato, brevi post tempore pacem et
7 amicitiam cum rege eorum fecit. Erat namque tunc temporis urbs Apulis Brundisium, quam Aetoli, secuti dudum famâ rerum in Troiâ gestarum clarissimum ac nobilissimum ducem Dio-
c.a.m. 8 medem, condiderant: sed pulsi ab Apulis, con-
2804 sulentes oracula, responsum acceperant, *locum,*
9 *quem repetissent, perpetuo possessuros.* Hac igitur ex causâ, per legatos cum belli comminatione,
10 restitui sibi ab Apulis urbem postulaverant. Sed ubi Apulis oraculum innotuit, interfectos legatos in urbe sepelierunt, perpetuam ibi sedem habituros. Atque ita defuncti responso diu ur-
11 bem possederunt. Quod factum cum cognovisset Alexander, antiquitatis fata veneratus bello
12 Apulorum abstinuit. Gessit et cum Brutiis Lucanisque bellum; multasque urbes cepit: tum et cum Metapontinis, et Pediculis, et Roma-
13 nis, foedus amicitiamque fecit. Sed Brutii Lucanique, cum auxilia a finitimis contraxissent,
14 acrius bellum repetivere. Ibi rex iuxta urbem
a.u. Pandosiam, et flumen Acheronta, non prius
423 fatalis loci cognito nomine, quam occideret, interficitur; moriensque, non in patriâ fuisse sibi periculosam mortem, propter quam patri-
15 am fugerat, intellexit. Corpus eius Thurii pu-
16 blice redemtum sepulturae tradiderunt. Dum haec aguntur in Italiâ, Zopyrion quoque, praefectus Ponti ab Alexandro Magno relictus, otiosum se ratus, si nihil et ipse gessisset, adunato xxx millium exercitu, Scythis bellum intu-
17 lit: caesusque cum omnibus copiis, poenas temere illati belli genti innoxiae fuit.

Cap.

7. Diomedes, Tydei filius una cum Sthenelo et Euryalo dux fuit Argivorum contra Troianos, Hom. il. 2, 559-68: in patriam reversus et insidiis uxoris Aegialeae pulsus in Italiam devectus est, ubi a Dauno Apulorum rege receptus eiusque gener factus Brundisium, ut h. l. est, et Arpos infra 20, 1. 10 condidit. Cf. Heynii exc. 1 ad Virg. aen. XI.

15. Aliter narrat mortis genus et sepulturam Livius 8, 24. Cf. infra 23, 1. 15.

16. *Zopyrion*) Cf. Curt. 10, 1. 44.

Cap. III. Haec cum nuntiata in Parthis
Alexandro eſſent, ſimulato moerore, propter
Alexandri cognationem, exercitui ſuo triduum
luctum indixit. Omnibus deinde, velut perpe- 2
trato bello, reditum in patriam exſpectantibus,
coniugesque ac liberos ſuos animo iam quodam-
modo complectentibus, ad concionem exerci-
tum vocat: ibi, *Nihil actum tot egregiis proeliis,* 3
ait, *ſi incolumis Orientalis barbaria relinquatur: nec
ſe corpus, ſed regnum Darii, petiſſe; perſequendos-
que eſſe eos, qui a regno defecerint.* Hac oratione 4
velut ex integro incitatis animis, Hyrcaniam, *a.u.*
Mardosque ſubegit. Ibi ei occurrit Thaleſtris 5 425
(ſiue Minithya), Amazonum regina, cum ccc
mulieribus, xxv dierum inter infeſtiſſimas gen-
tes itinere confecto, ex rege liberos quaeſitu-
ra; cuius conſpectus adventusque admirationi 6
omnibus fuit, et propter inſolitum feminis ha-
bitum, et propter expetitum concubitum. Ob 7
hoc tredecim diebus otio a rege datis, ut viſa
eſt uterum impleſſe, diſceſſit. Poſt haec Ale- 8
xander habitum regum Perſarum, et diadema
inſolitum antea regibus Macedonicis, velut in
leges eorum, quos vicerat, tranſiret, aſſumit.
Quae ne invidioſius in ſe uno conſpicerentur, 9
amicos quoque ſuos longam veſtem auratam pur-
pureamque ſumere iubet. Ut luxum quoque, 10
ſicuti cultum, Perſarum imitaretur, inter pel-
licum regiarum greges electae pulchritudinis
nobilitatisque, noctium vices dividit. His rebus 11
ingentes epularum apparatus adiicit, ne ieiu-
na et deſtructa luxuria videretur, conviviumque
iux-

C. III.

4. *Hyrcan.*) Diod. 17, 75-76.
5. *Thaleſtris*) reſp. 2, 4. 33 et cf. Diod. 17, 77.
dier. 25 itin. conf.) habitabant enim Amazones ad Maeotin et Tanaim: Curtius autem 6, 5, 24 hanc gentem facit Hyrcaniae finitimam.
8. Cf. Diod. 17, 77. et reſp. 11, 10. 1-2.
11. *deſtructa*) ne cum Perſarum regno deſtructo deſtructa ſimul videretur eſſe luxuria Perſarum. Cf. 1,1, 10. 1-2. Graevius tamen mavult *reſtricta*, i. e. parca, et infra 44, 2. 1, ubi eſt *adſtricta* parcimonia; Tacit. ann. 15, 48. 5, ubi eſt imperium non *reſtrictum*, nec perſeverum eius, qui *magnificentiae* et aliquando *luxui* indulget; Cic. ad div. 3, 8. 28: naturâ ſemper ad largiendum ex alieno fui re-

iuxta regiam magnificentiam ludis exornat: immemor
prorsus, tantas opes amitti his moribus, non quaeri
solere.

Cap. IV. Inter haec indignatio omnium totis
castris erat, a Philippo illum patre tantum dege-
neravisse, ut etiam patriae nomen eiuraret, moresque
Persarum assumeret, quos propter tales mores vicerat.
2 Sed ne solus vitiis eorum, quos armis subegerat, suc-
cubuisse videretur; militibus quoque suis permisit,
si quarum captivarum cosuetudine tenerentur, duce-
3 re uxores: existimans minorem in patriam reditus
cupiditatem futuram, habentibus in castris imaginem
4 quandam larium, ac domesticae sedis: simul et labo-
5 rem militiae molliorem fore dulcedine uxorum. In
supplementa quoque militum minus exhauriri posse
Macedoniam, si veteranis patribus tirones filii succe-
6 derent, militaturi in vallo, in quo essent nati; con-
stantioresque futuri, si non solum tirocinia, verum
7 et incunabula in ipsis castris posuissent. Quae consue-
8 tudo in successores quoque Alexandri mansit. Igitur
et alimenta pueris statuta; et instrumenta armorum
equorumque iuvenibus data; et patribus, pro nume-
9 ro filiorum, praemia statuta. Si quorum patres oc-
cidissent, nihilominus pupilli stipendia patrum trahe-
bant; quorum pueritia inter varias expeditiones, mi-
10 litia erat. Itaque a parvula aetate periculis laboribus-
que indurati, invictus exercitus fuere: neque castra
aliter, quam patriam, neque pugnam aliud unquam,
11 quam victoriam, duxere. Haec soboles nomen habuit
12 *Epigoni*. Parthis deinde domitis, praefectus his sta-
tuitur ex nobilibus Persarum Andragoras: unde po-
stea originem Parthorum reges habuere.

Cap. V. Interea Alexander non regio, sed
2 hostili odio saevire in suos coepit. Maxime in-
di-

restrictior; Propert. 2, 23, ubi pater restrictus est attentus ad rem, nimis diligens.

C. IV.

1. *patriae nomen eiuraret*) non amplius Macedo vellet appellari, sed rex potius Persarum, quippe quorum mores et luxum imitaretur, neque a Macedonibus vellet salutari, sed a Persis adorari, c. 7, 1. Similiter sunt infra 13, 6. 12 Philippi et Alexandri *nomina*. *propter tales mores*) talibus moribus corruptos c. 3, 11.

7. *in*) i. e. *ad*, nisi malis eum Bong. et uno cod. legere *in successoribus*.

dignabatur, carpi se sermonibus suorum, Phi-
lippi patris, patriaeque mores subvertisse. Pro- 3 a u.
pter quae crimina Parmenion quoque senex, di- 425
gnitate regi proximus, cum Philotâ filio, de
utroque prius quaestionibus habitis, interficitur.
Fremere itaque omnes universis castris coepere, 4
innoxii senis filiique casum miserantes; interdum,
se quoque non debere melius sperare, dicentes. Quae 5
cum nuntiata Alexandro essent, verens, ne haec
opinio etiam in Macedoniam divulgaretur, et ne
victoriae gloria saevitiae maculâ infuscaretur, si-
mulat se ex amicis quosdam in patriam victo-
riae nuntios missurum. Hortatur milites suis 6
scribere, rariorem habituros occasionem pro-
pter militiam remotiorem. Datos fasces episto- 7
larum tacite ad se deferri iubet: ex quibus co- 8
gnito de se singulorum iudicio, in unam co-
hortem eos, qui de rege durius opinati fue-
rant, contribuit, aut consumturus eos, aut
in ultimis terris in colonias distributurus. In- 9 425
de Drancas, Euergetas, Parymas, Parapam- 426
menos, Adaspios, ceterosque populos, qui
in radice Caucasi morabantur, subegit. In- 10
terea unus ex amicis Darii Bessus, vinctus
perducitur, qui regem non solum prodiderat,
verum et interfecerat. Quem in ultionem per- 11
fidiae excruciandum fratri Darii tradidit; re-
putans, non tam hostem suum fuisse Da-
rium, quam amicum eius, a quo esset occi-
sus. Et ut his terris nomen relinqueret, urbem 12
Alexandriam super amnem Tanain condidit, in-

c. v.

3. Cf. Diod. 17, 79-80, qui ol. 112, 4; a. u. 425 Philotam coniurationis accusatum, non autem convictum refert.

senex) annorum septuaginta.

6. *habituros*) dicens ipsos habituros esse.

7. *tacite*) secreto.

9. *Drancas*) f. Drangas (ut est in Ald.), cum *Dranginen* vocet regionem Diodorus 17, 78: 18, 3.

Euergetas) *οἱ προτερον μεν Αριμασποι, νυν δε Ευεργεται ονομαζομενοι*, Diod 17, 81.

Parymae autem cum non alibi occurrant, Bernegger acute coniecit *Arimaspos*, ex quo facile illud corrumpi potuit.

Parapammenos) quos Diod. 17, 82 vocat *Paropamisadas* (ut est in Colon), i. e. habitantes iuxta Paropamisum, siue Caucasum, ergo *Caucasios*, infra 13, 4. 21 *Paropamisios*.

11. *fratri Darii*) Oxatri. De re resp. 11, 15. 8-10.

tra diem septimum decimum muro VI millium passuum consummato, translatis eo trium civitatum po-
13 pulis, quas Cyrus condiderat. In Bactrianis quoque Sogdianisque XII urbes condidit, distributis his, quoscunque in exercitu seditiosos habebat.

Cap. VI. His ita gestis, solemni die amicos in
2 convivium vocat: ubi ortâ inter ebrios rerum a Philippo gestarum mentione, praeferre se patri ipse, rerumque suarum magnitudinem extollere coelo tenus
3 coepit, assentante maiore convivarum parte. Itaque, cum unus a senibus Clitus, fiduciâ amicitiae regiae, cuius palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaretque eius res gestas; adeo regem offendit, ut, telo a satellite rapto, eundem in convivio trucidave-
4 rit. Quâ caede exsultans, mortuo patrocinium Phi-
5 lippi, laudemque paternae militiae obiectabat. Postquam satiatus caede animus conquievit, et in irae locum successit aestimatio, modo personam occisi, modo caussam occidendi considerans, pigere eum fa-
6 cti coepit: quippe paternas laudes tam iracunde accepisse se, quam nec convicia debuisset; amicumque senem et innoxium, a se occisum inter epulas et po-
7 cula, dolebat. Eodem igitur furore in poenitentiam,
8 quo pridem in iram, versus, mori voluit. Primum in fletus progressus amplecti mortuum, vulnera tractare, et quasi audienti confiteri dementiam; arreptum telum in se vertit: peregissetque facinus, nisi
9 amici intervenissent. Mansit haec voluntas moriendi
10 etiam sequentibus diebus. Accesserat enim poenitentiae,

12. *Cyrus*) de quo supra 1, 4 seqq.

13. *Bactrianis*) devictis ibi satrapis Besso et Satibarzane Diod. 17, 82-83 cl. c. 74

c. VI.

3. *Clitus*) Cf. Curt. 8, 1; Arrian. 4, 8; Plutarch. in Alex. 50-51.

4. *mortuo - obiectabat*) abi iam ad Philippum ab eoque ipsius laudis praemium exspecta!

5. *aestimatio*) vid. ind. Vocabulum ipsum a multis codd. exhibitum, Bongarsio probatum rec. Bern. et Graev., cum in edd. sit *existimatio*.

8. *vuln. tract.*) idem enim censebant officium esse erga defunctos et vulneratos. Stat. Theb. 3, 154: 11, 654. *Gron.*

tiae, nutricis suae, sororis Cliti, recordatio, cuius absentis eum maxime pudebat: tam foedam illi ali- 11
mentorum suorum mercedem redditam, ut in cuius manibus pueritiam egerat, huic iuvenis, et victor, pro beneficiis funera remitteret. Reputabat deinde, 12
quantum in exercitu suo, quantum apud devictas gentes fabularum atque invidiae, quantum apud ceteros amicos metum et odium sui fecerit: quam amarum 13
et triste reddiderit convivium suum; non armatus in acie, quam in convivio terribilior. Tunc Parmenion 14
et Philotas, tunc Amyntas consobrinus, tunc noverca fratresque interfecti: tunc Attalus, Eurylochus, Pausanias, aliique Macedoniae exstincti principes, occurrebant. Ob haec illi quatriduo perseverata inedia 15
est, donec exercitus universi precibus exoratus est, precantis, *Ne ita mortem unius doleat, ut universos perdat: quos in ultimam deductos Barbariam, inter infestas* 16
et irritatas bello gentes, destituat. Multum profuere et 17
Callisthenis philosophi preces, condiscipulatu apud Aristotelem familiaris illi, et tunc ab ipso rege ad prodenda memoriae acta eius accitus. Revocato igitur 18
ad bellum animo, Chorasmos et Dahas in deditionem accepit.

Cap. VII. Deinde, quod primo ex Persico superbiae regiae more distulerat, ne omnia pariter invidiosiora essent, non salutari, sed adorari, se iubet. Acer-

10. *sororis Cliti*) Hellanices, Curt. 8, 1. 21.

11. *aliment.*) της τροφης.

14. *consobrinus*) aut potius patruelis. Dicitur enim Perdiccae filius Curt. 6, 10. 24: ut sit filius Perdiccae illius, quem relicto parvulo filio periisse Noster supra retulit 7, 5. 8. De illis resp. c. 5, 3.

noverca) Cleopatra 9, 7. 12; cuius filius parvulus 11, 2. 3.

Attalus) resp. 11, 2. 1. not.

Eurylochus) quem coniurationis ab Hermolao contra Alexandrum initae indicem profert Curt. 8, 6. 20-26.

Pausanias) num qui patrem occiderat 9, 6 et 7? At hunc nec ipse occiderat (vid. not. ad 9. 7. 10); nec iniuste.

15. *perdat*) Gron. avus mavult *predat* cl. 19, 3. 10.

17. *Callisthenis*) qui referente Plutarcho in vitâ Alex. c. 52 placidâ et modestâ oratione animum regis erigebat.

c. VII.

1. *adorari*) resp. 6, 2. 13. Construe autem verba ita: quod primo distulerat, ne - - essent, iam ex Pers. sup. regiae more se iubet adorari (6, 2. 13).

2 Acerrimus inter recusantes Callisthenes fuit: Quae
res et illi, et multis principibus Macedonum
exitio fuit; siquidem sub specie insidiarum om-
3 nes interfecti. Retentus tamen est a Macedonibus
a. u. 4 mos salutandi regis, explosâ adoratione. Post
427 haec Indiam petit, ut Oceano ultimoque Orien-
5 te finiret imperium. Cui gloriae ut etiam exer-
citus ornamenta convenirent, phaleras equorum,
et arma militum argento inducit; exercitumque
suum, ab argenteis clypeis, *Argyraspidas* appel-
6 lavit. Cum ad Nysam urbem venisset, oppida-
nis non repugnantibus fiduciâ religionis Liberi
patris, a quo condita urbs erat, parci iussit,
laetus non militiam tantum, verum et vestigia se
7 Dei secutum. Tunc ad spectaculum sacri mon-
tis duxit exercitum, naturalibus bonis, vite,
hederâque non aliter vestiti, quam si manu cul-
8 tus, colentiumque industriâ exornatus esset. Sed
exercitus eius, ubi ad montem accessit, repen-
tino impetu mentis, in sacros Dei ululatus in-
stinctus, cum stupore regis, sine noxâ discur-
rit: ut intelligeret, non tam oppido se parcen-
9 do, quam exercitui suo consuluisse. Inde mon-
tes Daedalos, regnaque Cleophidis reginae, petit.
Quae cum se dedidisset ei, concubitu redemtum
regnum ab Alexándro recepit, illecebris conse-
10 cuta, quod virtute non potuerat: filiumque ab
eo genitum, Alexandrum nominavit, qui post-
11 ea regno Indorum potitus est. Cleophis regina,
propter prostratam pudicitiam scortum regium
12 ab Indis exinde appellata est. Peragratâ Indiâ,
cum

2. *Callisthenes*) cf. Curt. 8, 5. 13: 8, 6. 1 et 27: 8, 8, 21 - 22.

4. *Indiam*) Diod. 17, 84 - 104. ol. 113, 1 et 2; a. u. 426 et 427.

5. *Argyr.*) *ἀργυρ - ἀσπιδας*, Plutarch. in Eum. c. 13.

6. *non repugn.*) aliter Curtius 8, 10. 7.

8. *ululatus*) clamores feros, quales esse solebant bacchantium, qui Baccho suo *ευ αἰ* acclamabant. Quo eodem modo Ovid. met. 3, 528 bacchantium clamores describit: festis fremunt ululatibus agri.

impetu) Is. Vossius acute coniicit *incitu*, cl. Plin. 2, 45: assiduo mundi incitu nascuntur venti.

Se parcendo (oppidanis) consuluisse non tam oppido (plures oppidanis), q. e. s.

9. *Cleoph.*) cf. Curt. 8, 10. 22.

eum ad ſaxum mirae aſperitatis et altitudinis, in quod multi populi confugerant, perveniſſet, cognoſcit, Herculem ab expugnatione eiusdem ſaxi terrae motu prohibitum. Captus itaque cu- 13
pidine, Herculis acta ſuperare, cum ſummo labore ac periculo potitus ſaxo, omnes eius loci gentes in deditionem accipit.

Cap. VIII. Unus ex regibus Indorum a. u.
fuit, *Porus* nomine, viribus corporis et animi 427
magnitudine pariter inſignis; qui bellum iam pri- 2
dem, auditâ Alexandri opinione, in adventum eius parabat. Commiſſo itaque proelio, exerci- 3
tum ſuum Macedonas invadere iubet; ſibi regem eorum privatum hoſtem depoſcit. Nec Alexan- 4
der pugnae moram fecit: ſed primâ congreſſione vulnerato equo, cum praeceps in terram decidiſſet, concurſu ſatellitum ſervatur. Porus multis 5
vulneribus obrutus capitur. Qui victum ſe adeo 6
doluit, ut, cum veniam ab hoſte inveniſſet, neque cibum ſumere voluerit, neque vulnera curari paſſus ſit: aegreque ſit ab eo obtentum, ut vellet vivere. Quem Alexander ob honorem virtutis 7
incolumem in regnum remiſit. Duas ibi urbes 8
condidit: unam *Nicaeam*, alteram ex nomine equi *Bucephalen* vocavit. Inde Adreſtas, Geſteanos, Prae- 9
ſidas, Gangaridas, caeſis eorum exercitibus, expugnat. Cum ad Cuphites veniſſet, ubi eum 10
cum ducentis millibus equitum hoſtes opperiebantur, exercitus omnis, non minus victoriarum numero, quam laboribus feſſus, lacrymis eum de-

12. *ſaxum*) Aornon Curt. 8, 11. 2.

c. VIII.

1. Cf. Diod. 17, 87 - 93; Curt. 8, 12. 13.

4. Aliter Curtius 8, 14. 34; fuſius Gellius 5, 2 hanc hiſtoriam narrat.

6. *inveniſſet*) hoc verbum elegantius, quam q. Bong. dedit, *accepiſſet*, ineſt edd. antiq. Cf. 3, 7. 10.

8. *Nicaeam*, in memorium νικης, ſiue victoriae. Diod. 17, 95.

9. Omnes hi populi habitabant iuxta Hydraoten et Hydaſpem fluvios.

Praeſidas) Diod. 17, 93 vocat Praeſios.

Gangar.) Diod. 17. 93. ol. 113, 2; a. u. 427, qui Gandaridas (ut eſt in Ald., Iunt.) vocat, nec victos tradit, ſed famâ tantum Alexandro innotuiſſe.

10. Cf. Diod. 17, 94.

11 deprecatur, *finem tandem belli faceret; aliquando pa-*
triae, reditusque meminisset; respiceret militum annos,
12 *quibus vix aetas ad reditum sufficeret*, ostendere alius
canitiem, alius vulnera, alius aetate consumta cor-
13 pora, alius cicatricibus exhausta: *solos se esse, qui*
duorum regum, Philippi Alexandrique, continuam militiam
14 *pertulerint;* tandem orare, *ut reliquias saltem suas pater-*
nis sepulcris reddat, quorum non studiis deficiatur, quam
15 *annis. Ac si non militibus, vel ipsi sibi parcat, ne for-*
16 *tunam suam nimis onerando fatiget.* Motus his tam iu-
stis precibus, velut in finem victoriae, castra solito
magnificentiora fieri iussit, quorum molitionibus et ho-
stis terreretur, et posteris admiratio sui relinqueretur.
17 Nullum opus milites laetius fecere. Itaque caesis ho-
stibus, cum gratulatione in eadem reverterunt.

Cap. IX. Inde Alexander ad amnem Acesinem
2 pergit: per hunc in Oceanum devehitur. Ibi Hiacen-
sanas Sileosque, quos Hercules condidit, in deditio-
3 nem accepit. Hinc in Ambros et Sygambros nauigat.
Quae gentes eum cum armatis LXXX millibus peditum,
4 et LX millibus equitum excipiunt. Cum proelio victor
5 esset, exercitum ad urbem eorum ducit. Quam de-
sertam a defensoribus, cum de muro, quem primus
ceperat, animadvertisset, in urbis planitiem sine ul-
6 lo satellite desiliit. Itaque cum eum hostes solum con-
spexissent, clamore edito, undique concurrunt, si
possint in uno capite orbis bella finire, et ultionem tot
7 gentibus dare. Nec minus Alexander constanter resi-
8 stit, et unus adversus tot millia proeliatur. Incredi-
bile dictu est, ut eum non multitudo hostium, non vis
magna telorum, non tantus lacessentium clamor ter-
9 ruerit; solus tot millia ceciderit ac fugaverit. Ubi
ve-

12. *Canitiem, aetate cons. corp.*) resp. 11, 6. 4.

14. *quam*) hoc si salvum esse statuis, suppl. ante studiis *tam*: non tam studiis, quam annis. Antiq. tamen edd. habent *sed*.

15. *ipsi*, q. postulat antithesis *militibus* dedi cum Vorstio ex Ald. et Mss. Boug. pro vulg. *ipse*.

c. IX.

1. *Aces.*) Diod. 17, 96.

3. *Ambros*) Abritas, Diod. 17, 103.

4. Cf Diod. 17, 98.

6. *in*) i. e. *per*, ut 32, 1. 7.

7. *resistit*) ita bene Ald. et Iunt, cum sequatur praes. *proeliatur*. Ceteri *restitit*.

vero obrui multitudine se vidit, trunco se, qui pro-
pter murum stabat, applicuit; cuius auxilio tutus 10
cum diu agmen sustinuisset, tandem cognito periculo
eius, amici ad eum desiliunt: ex quibus multi caesi:
proeliumque tamdiu anceps fuit, quoad omnis exerci- 11
tus, muris deiectis, in auxilium veniret. In eo proe- 12
lio sagittâ sub mammâ traiectus, cum sanguinis fluxu
deficeret, genu posito tam diu proeliatus est, donec
eum, a quo vulneratus fuerat, occideret. Curatio vul- 13
neris gravior ipso vulnere fuit.

Cap. X. Itaque ex magnâ desperatione tandem sa-
luti redditus, Polyperchonta cum exercitu Babyloniam
mittit. Ipse cum lectissimâ manu nauibus conscensis,
Oceani litora peragrat. Cum venisset ad urbem Ambi- 2
geri regis, oppidani invictum ferro audientes, sagittas
veneno armant: atque ita gemino mortis vulnere, ho-
stem a muris summoventes, plurimos interficiunt. Cum 3
inter multos vulneratus etiam Ptolemaeus esset, mori-
turusque iamiam videretur, per quietem regi monstra-
ta in remedia veneni herba est, quâ in potu acceptâ, sta-
tim periculo liberatus est; maiorque pars exercitus
hoc remedio servata. Expugnatâ deinde urbe, rever- 4
sus in naues, Oceano libamenta dedit, prosperum in
patriam reditum precatus; ac veluti curru circa metam 5
acto, positis imperii terminis, quâtenus aut terrarum
solitudines prodire passae sunt, aut mare nauigabile fuit,
secundo aestu ostio fluminis Indi invehitur. Ibi in mo- 6
numenta rerum a se gestarum, urbem Barcen condidit;
arasque statuit, relicto ex numero amicorum, litora-
libus Indis praefecto. Inde iter terrestre facturus, cum 7
arida loca medii itineris dicerentur, puteos opportunis
lo-

11. *deiectis*) Graev. mavult cum Iunt. *deiectus*: cum exercitus muris deiectus esset, se deiecisset.

c. x.

1. *Oceani*) Diod. 17, 106.

2. *Ambigeri*) Is. Vossius reponit *Ambisari*, i. e. Ambi Sar (שר princeps), ex Arriano 5.

3. Ecce Magnetismi antiquitatem! Cf. Curt. 9, 8; Cic. divin. 2, 66; Diod. 17, 103; Oros. 3, 19.

6. *in monum.*) Gronov. avus omitti vult *in*, ut *monim.* sit appositio nominis *urbem*: condidit urbem, (tanquam) monim. cl. Plaut. Curc. 3, 69: statuam dat, factis monimentum suis: Liv. 1, 55. 1 Iovis templum reliquit regni sui monimentum.

7. Redit (non amplius progreditur), et quidem Babylonem tendit.

locis fieri praecipit, quibus ingenti dulci aquâ inventâ,
8 Babyloniam redit. Ibi multae devictae gentes praefe-
ctos ſuos accuſaverunt: quos ſine reſpectu amicitiae
9 Alexander in conſpectu legatorum necari iuſſit. Filiam
poſt haec Darii regis, Statiram, in matrimonium re-
cepit: ſed et optimatibus Macedonum lectas ex omni-
bus gentibus nobiliſſimas virgines tradidit, ut communi
facto crimen regis levaretur.

Cap. XI. Hinc ad concionem exercitum vocat;
et promittit, ſe aes alienum omnium propriâ impenſâ
ſoluturum, ut praedam praemiaque integra domos fe-
2 rant. Inſignis haec munificentia non ſummâ tantum,
verum etiam titulo muneris fuit, nec a debitoribus ma-
gis, quam a creditoribus gratius excepta: quoniam
3 utriſque exactio pariter ac ſolutio difficilis erat. xx mil-
4 lia talentûm in hos ſumtus expenſa. Dimiſſis veteranis,
5 exercitum iunioribus ſupplet. Sed retenti veteranorum
diſceſſum aegre ferentes, miſſionem et ipſi flagitabant:
nec annos, ſed ſtipendia ſua numerari iubebant: pari-
ter in militiam lectos, pariter ſacramento ſolvi aequum
6 cenſentes: nec iam precibus, ſed convicio agebant, iu-
bentes eum ſolum cum patre ſuo Hammone inire bella,
7 quâtenus milites ſuos faſtidiat. Contra ille nunc caſtiga-
re milites, nunc lenibus verbis monere, ne glorioſam
8 militiam ſeditionibus infuſcarent. Ad poſtremum, cum
verbis nihil proficeret, ad corripiendos ſeditionis aucto-
res, e tribunali in concionem armatam inermis ipſe de-
ſiliit, et nemine prohibente, tredecim correptos, manu
9 ſuâ ipſe ad ſupplicia duxit. Tantam vel illis moriendi
patientiam metus regis, vel huic exigendi ſupplicii con-
ſtantiam diſciplina militaris dabat.

Cap.

9. Cf. Diod. 17, 107; alteram Darii filiarum Hephaeſtioni dat in matrimonium ibid.

levaretur) ut levatio vitiorum ap. Cic. fin. 4, 24. 5. Simile ap. Ovid. met. 2. 281; 3, 338. Non eſt igitur, cur cum Trillero corrigas *velaretur*.

optimatibus) octoginta ex ſuis amicis; nec non 10,000 militibus uxores hic ducentibus (c. 4, 2) nuptias ſuo ſumtu apparavit.

C. XI.

4. Cf. c. 12, 7-10.

5. Cf. Diod. 17, 109-10.

pariter cenſentes) cum cenſerent, aequum eſſe, ſe, cum pariter in militiam fuiſſent lecti, pariter quoque iam ſacramento ſolvi.

6. *Hammone patre*) reſp. 11, 11. 7.

9. Ve. *illi* igitur tam patienter mortem tulerunt metu regis, vel *hic* tam conſtanter exegit ab illis ſupplicium diſciplinae militaris fiduciâ.

CAP. XII. Inde separatim auxilia Persarum a. u.
in concione alloquitur. Laudat perpetuam illo- 2 428
rum, tum in se, tum in pristinos reges fidem;
sua in illos beneficia commemorat: *ut nunquam*
quasi victos, sed veluti victoriae socios habuerit: de-
nique se in illorum, non illos in gentis suae morem
transisse: affinitatibus connubiorum victos victoribus
miscuisse. Nunc quoque, ait, *custodiam corporis sui* 3
non Macedonibus tantum se, verum et illis creditu-
rum. Atque ita mille ex his iuvenes in numerum 4
satellitum legit, auxiliorum quoque portionem,
formatam in disciplinam Macedonum, exercitui
suo miscet. Quam rem aegre Macedones tulerunt, 5
iactantes hostes suos in officium suum a rege sub-
iectos. Tunc universi flentes regem adeunt: 6
orant, *suppliciis suis potius saturet se, quam contu-*
meliis. Qua modestia obtinuerunt, ut undecim 7
millia militum veteranorum exauctoraret. Sed 8
ex amicis dimissi senes, Polyperchon, Clitus,
Gorgias, Polydamas, Amadas, Antigenes. Di- 9
missis his Craterus praeponitur, iussus praeesse
Macedonibus in Antipatri locum; Antipatrumque
cum supplemento tironum in locum eius evocat:
stipendia revertentibus, veluti militantibus, data. 10
Dum haec aguntur, unus ex amicis eius Hephae- 11
stion decedit, dotibus primo formae pueritiaeque,
mox obsequiis, regi percarus, quem contra de- 12
cus

C. XII.

2. *habuerit*) *gehalten, behandelt habe.*

se in illorum (ipsorum), *non illos* (ipsos) *in g. s. mor. transisse*) resp. c. 2, 8-11.

affin. conn. b.) resp. c. 10, 9. His igitur, inquit rex, connubiis affinitates iunxi, victosque victoribus miscui.

3. Iam quoque non ex Macedonibus meis solum, sed ex vobis quoque corporis mei custodes eligam.

5. *iactantes* (frequenter dicentes): hostes nostros (Persas) in officium nostrum (munus nostrum, regis custodiam) rex subiecit (sublegit, suffecit).

8. *Amadas*) Is. Vossius mavult *Amyntas.*

Antigenes) Ald. *Antigonus*, q. nomen etiam Med., Ven., Col. et Paris. dare voluerunt, quae habent *Antigonas.*

11. *decedit*) Susis Mediae Diod. 17, 110, a u. 428, cuius funus Babylonem translatum splendidissime apparavit a. 430. c. 114-15.

obsequiis) amore impuro, aut, si mavis, adulatione aulicâ, Tacit. hist. 3, 50. 4. Quanti autem hunc iuvenem Alexander fecerit, ap-

cus regium Alexander diu luxit: tumulumque ei
XII millium talentorum fecit; eumque post mor-
tem coli ut Deum iussit.

CAP. XIII. Ab ultimis litoribus Oceani
Babyloniam revertenti nuntiatur, legationes Car-
thaginiensium, ceterarumque Africae civitatum,
sed et Hispaniarum, Siciliae, Galliae, Sardiniae,
nonnullas quoque ex Italiâ, eius adventum Baby-
2 loniaé opperiri. Adeo universum terrarum orbem
nominis eius terror invaserat, ut cunctae gentes,
a. u. 3 veluti destinato sibi regi adularentur. Hac igitur
429 ex causâ Babyloniam festinanti, veluti conventum
terrarum orbis acturo, quidam ex magis praedixit,
ne urbem introiret, testatus hunc locum ei fata-
4 lem fore. Ob hoc omissâ Babyloniâ in Borsippam
urbem trans Euphratem, desertam olim, con-
5 cessit. Ibi ab Anaxarcho philosopho compulsus
est rursum magorum praedicta contemnere, ut
falsa et incerta; et si fatis constent, ignota morta-
430 6 libus: at si naturae debeantur, immutabilia. Re-
versus igitur Babyloniam, multis diebus otio da-
tis, intermissum olim convivium solemniter insti-
7 tuit: totusque in laetitiam effusus, cum diei no-
ctem pervigilem iunxisset, recedentem iam e
convivio Medius Thessalus, instauratâ comessatio-
ne,

apparet, *tum*, quod, cum primum hoc uno comite Darii matrem captam inviseret et haec Hephaestionem, utpote corpore maiorem formâque pulchriorem, regem salutaret, errore autem cognito pudefacta Alexandrum salutaret, hic reginam allevans: non est, inquit, quod hac re angaris: nam et hic Alexander est, referente Diodoro 17, 37: *tum* quod rex eidem alteram Darii filiarum in matrimonium dedit, cum ipse alteram duxisset. c. 10, 9 not.

C. XIII.

1. *legat.*) Diod. 17, 113.

Italiâ) in his Bruttii, Lucani, Tusci, et, si Plinio (3, 5. 30) credimus, etiam Romani.

3. *quidam ex magis*) Diod. 17, 112 Chaldaeos nominat, qui principes ex se lectos ad Alexandrum miserint hoc ipsi significaturos.

4. *Borsippa*) sic Ald. et Iunt.; ceterae edd. et Mss. *Byrsia*, *Bursia*, *Brusia*.

5. *praedicta magorum*) quae magi praedicunt, mortis nostrae modus et ratio, si fatis *constant*, constituta, fixa sunt; mortalibus sunt ignota: *si naturae debentur*, si sunt necessaria; mutari non possunt, neque a nobis evitari.

6. Diod. 17, 116.

7. *Medius*) Diod. 17, 117, qui idem hoc nomen dat, quod ex Iunt. dedi, et Ald. voluit dare in *Midius*, cum ceterae edd. depravarint in *medi us*.

ne, et ipsum et sodales eius invitat. Accepto poculo, 8
mediâ potione repente veluti telo confixus, ingemuit:
elatusque e convivio semianimis, tanto dolore cruciatus 9
est, ut ferrum in remedia posceret, tactumque homi-
num velut vulnera indolesceret. Amici causam mor- 10
bi intemperiem ebrietatis disseminaverunt: re autem
verâ insidiae fuerunt, quarum infamiam successorum
potentia oppressit.

CAP. XIV. Auctor insidiarum Antipater fuit;
qui cum carissimos amicos eius interfectos videret:
Alexandrum Lyncestam, generum suum, occisum:
se magnis rebus in Graeciâ gestis, non tam gratum 2
apud regem, quam invidiosum esse; a matre quo- 3
que eius Olympiade variis se criminationibus vexatum.
Huc accedebant ante paucos dies supplicia in praefe- 4
ctos devictarum nationum crudeliter habita. Ex qui- 5
bus se quoque a Macedoniâ non ad societatem mili-
tiae, sed ad poenam, evocatum arbitrabatur. Igitur 6
ad occupandum regem, Cassandrum filium dato ve-
neno subornat, qui cum fratribus, Philippo et Iollâ,
ministrare regi solebat: cuius veneni tanta vis fuit, 7
ut non aere, non ferro, non testâ contineretur, nec
aliter ferri, nisi in ungulâ equi, potuerit: praemo-
nito filio, ne alii, quam Thessalo et fratribus, cre-
deret. Hac igitur ex causâ apud Thessalum paratum 8
repetitumque convivium est. Philippus et Iollas prae- 9
gu-

10. *oppr.*) Gron. avus mavult *suppr.*

c. XIV.

1. Cf. Diod. 17, 118, ubi quosdam perhibere refert, Antipatrum ab Olympiade apud Alexandrum saepius accusatum, cum suam apud regem gratiam deminui videret, Cassandri filii, qui erat regi a poculis, operâ regem veneno necasse.

occisum) Diod. 17, 80, ol. 112, 4; a. u. 425, per triennium in custodiâ detentus, ergo a. u. 423. accusatus et carceri inclusus.

2. *rebus gestis*) resp. c. 1, 6-11.
gratum - invid.) resp. 5, 2. 4.
3. *se* deleri vult Scheffer, cum idem pronomen praecedat §. 2.
4. resp. c. 10, 8.
5. *se - evocatum*) resp. c. 12, 9. cl. 11, 5. 3.
7. *Thessalo*) illi Medio c. 13, 7.
ungulâ equi) Cf. Aelian. var. hist. 10, 40. Plin. 30 extr. Curt. 10, 10, 25. cl. Herodot. 6, 74. Senec. quaest. nat. 3, 25. Vitruv. 8, 3.

gustare ac temperare potum regis soliti, in aquâ frigidâ venenum habuerunt, quam praegustatae iam potioni supermiserunt.

Cap. XV. Quartâ die Alexander indubitatam
mortem sentiens, *agnoscere se fatum domus maiorum suorum* ait: *nam plerosque Aeacidarum intra trigesimum an-*
2 *num defunctos.* Tumultuantes deinde milites, insidiis
periisse regem suspicantes, ipse sedavit; eosque omnes, cum prolatus in editissimum urbis locum esset,
ad conspectum suum admisit, osculandamque dextram
3 suam flentibus porrexit. Cum lacrymarent omnes, ipse non sine lacrymis tantum, verum etiam sine ullo
tristioris mentis argumento fuit, ut quosdam impatientius dolentes consolatus sit: quibusdam mandata
4 ad parentes eorum dederit: adeo, sicuti in hostem,
5 ita et in mortem invictus animus fuit. Dimissis militibus, amicos circumstantes percontatur, *videanturne*
6 *similem sibi reperturi regem?* Tacentibus cunctis, tum
ipse, *ut hoc nesciat, ita illud scire, vaticinarique se, ac paene oculis videre* dixit, *quantum sit in hoc certamine sanguinis fusura Macedonia; quantis caedibus, quo cruore,*
7 *mortuo sibi parentatura.* Ad postremum, corpus suum
8 in Hammonis templo condi iubet. Cum deficere eum
amici viderent, quaerunt, *Quem imperii faciat heredem:*
9 respondit, *Dignissimum.* Tanta illi magnitudo animi
fuit, ut, cum Herculem filium, cum fratrem Aridaeum,

9. *temperare*) aquâ miscere, diluere. Cf. ind. in Horat. a me editum. De re cf. Xen. Cyrop. 1, 3. 8. Plin. 21, 3. Tacit. annal. 12, 66. 3: 13, 16. 2.

C. XV.

1. *Aeac.*) resp. 11, 3. 1. Nam et Achillem cita mors abstulit, ut ait Horatius.

domus maiorum suorum) glossa inepta assuta, quam vidit Faber, qui acute corrigit *domus suae*, q. glossator explicare voluit suo *maiorum*.

4. *animus*) Bern. mavult *animi*, ut Tacit. annal. 1, 32. 6: 1, 69. 3 ferox animi, ingens animi; Virg. aen. 4, 529 infelix animi.

6. *parentat.*) vid. ind. in h. v. Apud Curt. 10, 5. 5: magni, inquit, ludi funebres parantur mihi. Cf. Diod. 17, 117: 18. 1. Arrian. 7, 26

7. *Hammonis templo*) quod et factum est 13, 4. 6 cl. supra 7, 2. 4.

8. *dignissimum*) optimum Curt. 10, 5. 7; τὸν ἄριστον, τὸν κράτιστον Diodor. 17, 117: 18, 1.

um, cum Roxanen uxorem praegnantem relinqueret,
oblitus necessitudinum, dignissimum nuncuparet here-
dem: prorsus quasi nefas esset viro forti alium quam 10
virum fortem succedere; aut tanti regni opes aliis, quam
probatis, relinqui. Hac voce, veluti bellicum inter 11
amicos cecinisset, aut malum discordiae misisset, ita
omnes in aemulationem consurgunt, et ambitione vul-
gi tacitum favorem militum quaerunt. Sexto die prae- 12
clusâ voce, exemtum digito annulum Perdiccae tra-
didit: quae res gliscentem amicorum dissensionem se-
davit. Nam etsi non voce nuncupatus heres, iudicio 13
tamen electus esse videbatur.

Cap. XVI. Decessit Alexander, mensem a. u.
unum, annos tres et triginta natus; vir supra 430
humanam potentiam magnitudine animi praedi-
tus. Quâ nocte eum mater Olympias concepit, 2
visa per quietem est cum ingenti serpente volu-
tari; nec decepta somnio est; nam profecto ma-
ius humanâ mortalitate opus utero tulit: quam 3
cum Aeacidarum gens ab ultimâ seculorum me-
mo-

9. *Roxanen*, filiam Oxyartae, Bactrianorum regis, Diod. 18, 3, quae deinde peperit Alexandrum Aegum, Cf Curt. 10, 3. 13.

De Hercule filio et Aridaeo fratre Alexandri cf. infra 13, 2. 7-8.

11. *malum discordiae*) *den Apfel der Zwietracht*, qualem Eris olim in nuptiis Pelei et Thetidis iecisse fertur inscriptum: *pulcherrimae detur*. Hinc natum bellum Troianum.

ambitio vulgi) quae est 1, 1. 1 ambitio popularis, et infra 13, 3. 2 vulgi adulatio. Pro *tacitum* autem recte coniicit Sebisius tacitâ, aut Graevius *tacite*, vel *taciti*. Principes enim ambitiosi, regnandi cupidi quaerunt militum favorem tacite, non palam profitentes renagndi cupidinem. Militum autem favor tacitus esse non poterat, quippe quorum erat declarare regem, non tacere.

12. Cf. Curt. 10, 5. 4.

13. *iudicio*) extremo iudicio, extremâ voluntate, ut supra 5, 11. 3.

c. XVI.

1. Natus a. u. 398, denatus a. u. 430 complevit annos 33. Cf. 11, 1. 9 et Cic. Phil. 5, 17. Accuratius Arrian. 7, 28 definit annos 32, menses 8 vitae; 12 autem annos et 8 menses regni.

2. *volutari*) coire, concumbere, cuius glossa *voluptari* est in Iunt. et Mss. Bong., *voluptuari* in Ald. Cf. supra 11, 11. 3.

serpente) Apollini et Aesculapio sacro. Ergo concepisse Olympias videri volebat Alexandrum ex Apolline.

opus) aut potius *onus*, q. coniicit Graev.

3. Atque Olympias cum illustrissimae Aeacidarum gentis esset (11, 3. 1); cuius pater (Neoptolemus 7, 3. 10: 17, 3. 14), frater (Ale-

moriâ, et regna patris, fratris, mariti, ac deinceps maio-
rum omnium illustraverint: nullius tamen nomine,
4 quam filii, clarior fuit. Prodigia magnitudinis eius
5 in ipso ortu nonnulla apparuere. Nam eâ die, quâ
natus est, duae aquilae totâ die perpetes supra cul-
men domus patris eius sederunt, omen duplicis im-
6 perii, Europae Asiaeque, praeferentes. Eâdem quo-
que die nuntium pater eius duarum victoriarum ac-
cepit; alterius, belli Illyrici; alterius, certaminis
Olympici, in quod quadrigarum currus miserat: quod
omen universarum terrarum victoriam infanti porten-
7 debat. Puer acerrimis literarum studiis eruditus fuit.
8 Exactâ pueritiâ, per quinquennium sub Aristotele, do-
9 ctore inclyto (omnium philosophorum) crevit. Acce-
pto deinde imperio, *Regem se terrarum omnium ac mun-
10 di* appellari iussit; tantamque fiduciam sui militibus
fecit, ut, illo praesente, nullius hostis arma nec iner-
11 mes timuerint. Itaque cum nullo hostium unquam
congressus est, quem non vicerit; nullam urbem ob-
sedit, quam non expugnaverit; nullam gentem adiit,
12 quam non calcaverit. Victus denique ad postremum
est, non virtute hostili, sed insidiis suorum, et
fraude civili.

(Alexander 17, 3. 15 cl. ind. nr. 3), maritus (Philippus) reges fuissent illustrissimi; longe tamen illustrissimum nomen adepta est filio Alexandro. Cf. not. ad 14, 6. 12.

6. *Illyrici*) resp. 7, 6. 7 not.

7. *acerrimis*) aut potius *acerrimus*, ut est in Med., Ald., Iunt., Ven. et Paris.

8. *per quinq. sub Arist.*) aut potius ab a. inde 412-18: et perstitit mortuo Philippo apud Alexandrum ad a. usque 420, quo hic in Asiam transiit.

Verba *omn. philos.*, Scheffero et Fabro damnata inclusi uncis. Constructa enim cum *doctore* sensum praebent falsum, nec ab *inclyto* pendere possunt, cum sit positivus, non superlativus.

LIBER TREDECIMUS.

CAPUT I.

Exstincto in ipso aetatis ac victoriarum flore Alexandro
Magno, triste apud omnes totâ Babylone silenti-
um fuit. Sed nec devictae gentes fidem nuntio habue- 2
runt, quod ut invictum regem, ita immortalem esse
crediderant: recordantes, quoties praesenti morte ere- 3
ptus esset; quam saepe pro amisso, repente se non
sospitem tantum suis, verum etiam victorem obtulis-
set. Ut vero mortis eius fides adfuit, omnes barbarae 4
gentes, paulo ante ab eo devictae, non ut hostem,
sed ut parentem, luxerunt. Mater quoque Darii re- 5
gis, quam, amisso filio, a fastigio tantae maiestatis
in captivitatem redactam, indulgentiâ victoris, in
eam diem vitae non poenituerat, auditâ morte Ale-
xandri, mortem sibi ipsa conscivit; non quod hostem 6
filio praeferret, sed quod pietatem filii in eo, quem
ut hostem timuerat, experta esset. Contra Macedo- 7
nes (versâ vice), non ut civem, ac tantae maiestatis
regem, verum ut hostem amissum, gaudebant: se-
veritatem nimiam, et assidua belli pericula exsecran-
tes. Huc accedebat, quod principes regnum et im- 8
pe-

LIB. XIII. c. 1.

1. *exstinguitur Al, in flore* duae sunt diversae metaphorae ab igni et herbâ florente desumtae.

3. *morte*) morti edd. ant. non minus bene.

5. *mater Darii*) resp. 11, 9. 12 et cf. Diod. 17, 118; Curt. 10, 5. 39

7. *amissum*) edd. antiq. *amisissent*.

sever.) 12, 14. 4: 12, 10. 8: 12, 11. 8.

assid. belli peric.) resp. 12, 8. 10.

8. *principes*) duces exercituum, §. 10 amici Alexandri.

petia, vulgus militum thesauros et grande pondus auri,
velut inopinatam praedam, spectabant: illi successionem
regni, hi opum ac divitiarum hereditatem, cogitan-
9 tes. Erant enim in thesauris quinquaginta millia ta-
lentûm, et in annuo vectigali (tributo) tricena mil-
10 lia. Sed nec amici Alexandri frustra regnum specta-
bant; nam eius virtutis ac venerationis erant, ut
11 singulos reges putares. Quippe ea formae pulchritu-
do, et proceritas corporis, et virium ac sapientiae
magnitudo in omnibus fuit, ut, qui eos ignoraret,
non ex unâ gente, sed ex toto terrarum orbe electos
12 iudicaret. Neque enim unquam ante Macedonia, vel
ulla gens alia, tam clarorum virorum proventu flo-
13 ruit: quos primo Philippus, mox Alexander, tantâ
curâ legerat, ut non tam ad societatem belli, quam,
14 in successionem regni, electi viderentur. Quis igitur
miretur, talibus ministris orbem terrarum victum;
cum exercitus Macedonum tot, non ducibus, sed re-
15 gibus, regeretur? qui nunquam sibi reperissent pa-
res, si non inter se concurrissent: multosque Mace-
donia pro uno Alexandros habuisset, nisi fortuna eos
aemulatione virtutis in perniciem mutuam armasset.

Cap. II. Ceterum, occiso Alexandro, non ut
laeti, ita et securi fuere, omnibus unum locum com-
2 petentibus: nec minus milites invicem se timebant,
quorum et libertas solutior, et favor incertus erat.
3 Inter ipsos veró aequalitas discordiam augebat, ne-
mine tantum ceteros excedente, ut ei aliquis se sum-
4 mitteret. Armati itaque in regiam coëunt, ad for-
5 mandum rerum praesentium statum. Perdiccas cen-
set,

vulgus militum) milites gregarii.

spectabant) fortius hoc quam q. in Iunt. est Graevio probatum *sperabant*.

11. Formâ enim omnes erant pulcherrimi, corpore procerrimi, viribus ac sapientiâ maximi.

C. II.

1. Cum omnes illi principes unum locum (summum regni) simul peterent, regnum appeterent.

3. *ipsos*) principes.

aequalitas) ut infra 16, 3. 1. assiduum inter pares discordiae malum.

se summitteret) Ald., Iunt. et Col. *summitteretur*, q. praefert Vorstius, ut infra §. 12 subiici.

5. *Perd.*) resp. 12, 15. 12.

Roxan.) 12, 15. 9.

matura) vicina partui.

set, *Roxanes exspectari partum, quae exacto mense octa-*
vo matura iam ex Alexandro erat; et si puerum peperisset,
hunc dari successorem patri. Meleager negat *differenda* 6
in partus dubios consilia: nec exspectandum, dum reges
nascerentur, cum iam genitis uti liceret. Seu puer illis 7
placeat, esse Pergami filium Alexandri, natum ex Barsine,
nomine Herculem: seu mallent iuvenem, esse in castris fra 8
trem Alexandri Aridaeum, comem et cunctis non suo tan-
tum, verum et patris Philippi nomine acceptissimum. Cete- 9
rum, Roxanen esse originis Persicae: nec esse fas, ut Ma-
cedonibus ex sanguine eorum, quorum regna deleverint,
reges constituantur: quod nec ipsum Alexandrum vo-
luisse dicit. *Denique morientem nullam de eo mentio* 10
nem habuisse. Ptolemaeus recusat regem Aridaeum, 11
non propter maternas modo sordes, quod ex Larissaeo
scorto nasceretur: sed etiam propter valetudinem maiorem,
quam patiebatur; ne ille nomen regis, alius imperium, te-
neret: melius esse ex his legi, qui pro virtute regi suo pro- 12
ximi fuerint, qui provincias regant, quibus bella manden-
tur, quam sub persona regis indignorum subiiciantur impe-
rio. Vicit Perdiccae sententia, consensu universorum. 13
Placuit itaque Roxanes exspectari partum, et si puer
natus fuisset, tutores Leonatum, Perdiccam, Craterum
et Antipatrum constituunt, confestimque in tutorum
obsequia iurant.

CAP. III. Cum equites quoque idem fecissent, pedites indignati, nullas sibi consiliorum partes relictas, Aridaeum, Alexandri fratrem, regem appellant, satellitesque illi ex tribu suâ legunt, et nomine Phi-

7. *Herc.*) 12, 15. 9 et 11, 10. 3.

8. *Arid.*) 12, 15. 9: 9, 8. 2. Diod. 18, 1. Curt. 10, 7. et Senec. de benef. 4, 21, ubi: quid sibi, inquit, voluit providentia, quae Aridaeum regno imposuit? Illi putas hoc datum? Patri eius datum est et fratri.

11. ex *Larissaeo scorto* (saltatrice Larissaeâ, Philinnâ 9, 8. 2) *nasceretur*, *recusat* pro *recusabat* rec. ex edd. antiq. cum praecedant praesentia *censet*, *negat* §. 5 et 6.

valet. maior.) morbum comitialem Romanis, nobis *fallende Sucht.* Diodoro autem 18, 2 dicitur *ψυχικοις παθεσι συνεχομενος ανιατοις.* Cf. infra 14, 5. 2.

13. *tutores*) ut infra 17, 3. 10 et 21: 34, 3. 6.

C. III.

1. *tribu*) honestius hoc, quam alterum Bongarsio et Modio probatum, a Berneggero receptum *turbâ*. De Aridaeo resp. not. ad c. 2, 8.

2 lippi patris vocari iubent. Quae cum nuntiata equi-
tibus essent, legatos ad mitigandos eorum animos, duos
ex proceribus, Attalum et Meleagrum, mittunt, qui
potentiam ex vulgi adulatione quaerentes, omissâ le-
3 gatione, militibus consentiunt. Statim et seditio cre-
4 vit, ubi caput et consilium habere coepit. Tunc ad
delendum equitatum cuncti armati in regiam irrum-
5 punt: quo cognito, equites trepidi ab urbe discedunt,
6 castrisque positis, et ipsi pedites terrere coeperunt. Sed
7 nec procerum inter se odia cessabant. Attalus ad in-
terficiendum Perdiccam, ducem partis alterius, mit-
8 tit: ad quem armatum, et ultro vocantem, cum ac-
cedere percussores ausi non fuissent, tanta constantia
Perdiccae fuit, ut ultro ad pedites veniret, et in con-
cionem vocatos edoceret, quod facinus molirentur:
9 *Respicerent, contra quos arma sumsissent: non illos Persas,*
sed Macedonas; non hostes, sed cives esse; plerosque etiam
cognatos eorum, certe commilitones, eorundem castrorum ac
10 *periculorum socios: edituros deinde egregium hostibus suis*
spectaculum, ut, quorum armis victos se doleant, eorum mu-
tuis caedibus gaudeant, parentaturosque sanguine suo mani-
bus hostium a se interfectorum.

a.u. 431 CAP. IV. Haec cum pro singulari facun-
diâ suâ Perdiccas perorasset, adeo movit pedi-
tes, ut probato consilio eius, dux ab omnibus
2 legeretur. Tum equites in concordiam revocati
3 in Aridaeum regem consentiunt. Servata est por-
tio

2. *mitigandos*) dedi cum Bong., quamquam et *mitigandam* stare potest cl. 22, 8. 15.

ex vulgi adul.) vulgo adulantes.

militibus) i. e. spec. *peditibus*, qui κατ᾽ ἐξοχὴν dicuntur, milites, cum in pedite praecipuum sit robur exercitus. Hinc Caesar: milites equitesque in expeditionem misit.

4. *delendum*) est autem primus irae exardescentis et indignationis excitatae impetus. Hinc non est, cur cum Mss. Bong. corrigas *deligandum*, aut cum Scheffero coniicias *territandum*.

5. *et ipsi - coeperunt*) *setzen auch sie das Fussvolk in Furcht.*

7. *mittit*) sc. aliquot percussores. Quod autem Attalo Noster, id Meleagro tribuit Curtius 10, 8. 1.

vocantem) plures Mss. et edd. antiq. *provocantem*.

10. Ut hostes iam gaudeant mutuis caedibus eorum (Macedonum), quorum armis victos se doleant. Si ipsi, inquit, parentaturi estis, manibus hostium, quos occidistis, mutuo iam vos ipsi caedentes. Cf. de re Hom. il. 1, 255. Virg. aen. 2, 104. Ovid. heroid. 9, 7. Tacit. Germ. 33, 2-3. Ioseph. antiq. 13, 24.

C. IV.

2. *in Aridaeum regem*) cuius procurator sit Perdiccas, Diod. 18, 2

tio regni Alexandri filio, ſi natus eſſet. Haec age- 4
bant, poſito in medio corpore Alexandri, ut maieſtas eius teſtis decretorum eſſet. His ita compoſitis, Ma- 5
cedoniae et Graeciae *Antipater* praeponitur: regiae pecuniae cuſtodia *Cratero* traditur: caſtorum et exercitus, et rerum cura *Meleagro* et *Perdiccae* aſſignatur: iu-

5. Aliorum ſcriptorum alia eſt diviſio, v. c. Diodori 18, 3; Arriani et Dexippi ap. Photium nr. 92 et 82; Curtii 10, 10: quam tibi facile conſpiciendam propoſui *in meinem hiſtor. Handb.* vol. 2. pag. 43 - 44.

Noſter autem quam dat, haec eſt

a) ex terris ſecundum literarum ordinem poſitis: | b) ex ducibus eodem modo ſe invicem ſubſequentibus:

	c. 4.	b. nr.		nr. a.	c. 4. §.
1 Aegyptus	§. 10	26	1 Amyntas	8	23
2 Africae pars	10	26	2 Antigonus	36	14
3 Arabia	10	26	3 Antipater	18et25	5
4 Aracoſſi	22	31	4 Arceſilaus	28	23
5 Arei	22	32	5 Archon	34	23
6 Armenia	23	25	6 Atropatus	26	13
7 Babylonii	23	21	7 Caſſander	40	18
8 Bactriana	19et23	1	8 Caſſander	10	15
9 Cappadocia	16	11	9 Clitus	15	c 6,15.
10 Caria	15	8	10 Craterus	33	5
11 Caſtra, exercitus	5	16	11 Eumenes	9 et 30	16
12 Caſtrorum tribunatus	17	30	12 Extarches	31et31	21
13 Caucaſus	21	12	13 Laomedon	12	42
14 Cilicia	12.	24	14 Leonatus	16	37
15 Claſſis	c.6,15.	9	15 Lyſimachus	16	43et38
16 Drancae	22	32	16 Meleager	5	11
17 Gedroſi	22	31	17 Menander	15	24
18 Graecia	5	3	18 Nearchus	15	23et29
19 *Hyrcani*	23	22	19 Nicanor	23	32
20 Illyrii	12	23	20 Perdiccas	5	11
21 India	19		21 Peuceſtes	23	7
22 Indicae coloniae	21	27	22 Philippus	23	19
23 Lycia	15	18	23 Philo	12	20
24 Lydia	15	17	24 Philotas	12	14
25 Macedonia	5	3	25 Phrataphernes	23	6
26 Media maior	13	6	26 Ptolemaeus	10	1 et 2et 3
27 Media minor	13	(Alcet.	27 Python	21	22
28 Meſopotamia	23	4	28 Scynus	14	41
29 Pamphylia	15	18	29 Scythaeus	23	39
30 Paphlagonia	16	11	30 Seleucus	17	12
31 Paropamiſii	21	12	31 Sibyrtius	22	4 et 17
32 Parthi	23	19	32 Staſanor	22	16 et 5
33 Pecunia regia	5	10	33 Taxiles	20	
34 Pelaſgi	23	5	34 Tleptolemus	23	35

35 Perſae

6 iubeturque Aridaeus rex corpus Alexandri in Ham-
7 monis templum deducere. Tunc Perdiccas infensus seditionis auctoribus, repente, ignaro collegâ, lustrationem castrorum, propter mortem regis in posterum
8 edicit. Postquam armatum exercitum in campo constituit, consentientibus universis, evocatos, dum transit, de singulis manipulis seditiosos, supplicio tradi oc-
9 culte iubet. Reversus inde, inter principes provincias dividit, simul ut et removeret aemulos, et munus
10 imperii, beneficii sui faceret. Prima *Ptolemaeo* Aegyptus

		c. 6 §	b. nr.
35	Persae	13	34
36	Phrygia maior	14	2
37	Phrygia minor	16	14
38	Pontus	16	15
39	Sogdiani	23	29
40	Stipatores regis et satellites	18	7
41	Susiana	14	28
42	Syria	12	13
43	Thracia	16	15

c) Provincias imperii Macedonici *Asiaticas* Diodorus 18, 5-7 nominat has: Sogdianam cum Bactrianâ; Aream et Parthiam; Mediam; Armeniam, Lycaoniam, Cappadociam; Phrygias; Lydiam, Cariam, Pisidiam, Lyciam; Graecorum colonias; Indiam, in quâ Gandaridas (al. Gangaridas), nec non Pori et Taxilis regna; Arachosiam, Gedrosiam, Carmaniam; Persidem, in quâ Susianam et Sittacenam; Babyloniam; Mesopotamiam; Syriam; Ciliciam, Pamphyliam; Coele-Syriam; Phoenicen; Aegyptum.

5. *Mac. et Gr.*) quibus ante iam fuerat praefectus 11, 7. 1: 12, 1. 4: 12, 12. 9. cl. infra c. 5, 8.

reg pecun.) c. 1, 9.

rerum) i. e. belli, ergo militiae praefectura in bello; unde dictator rei gerendae, cl. 12, 2. 2, ubi rerum (gerendarum) materia; 19, 2. 3, ubi res (bella) Carth. geruntur, ut ap. Horat. Epist. 1, 17. 33: res gerere et captos ostendere civibus hostes.

6. *rex*) §. 2 et c. 3, 1. Deportatum autem dicit a. u. demum 432 Diod. 18, 26-28, ubi accuratius describit currum magnificum, quo cadaver est devectum Alexandriam, non ab Aridaeo rege, sed ab alio Aridaeo, uno ex ducibus, Diod. 18, 36.

Hammon. templ.) resp. 12, 15. 7 cl. 7, 2. 4.

7. *ignaro collegâ*) Meleagro, quippe qui peditibus seditiosis consensisset c. 3, 2. De re cf. Diod. 18, 4.

lustrat. castror.) Cf. Curt. 10, 9. 12 Liv. 40, 6 et c. 13, 2.

8. *transit*) exercitus; *Zieht jene, indem das ganze Heer vor ihm vorbei geht, heraus, schickt sie weg, und läßt sie heimlich hinrichten.* Aliter Curtius 10, 9. 18, qui in conspectu totius exercitus trecentos elephantis obiectos esse tradit.

9. *ut munus* imperii, siue imperium ipsum, praefecturam provinciarum singulis ducibus attributarum *faceret* (rem) *beneficii sui*. C. 24, 2. 4 Tacit. ann. 15, 52. 5.

tus, et Africae Arabiaeque pars, sorte venit, quem
ex gregario milite Alexander virtutis causâ provexe-
rat: cui ad tradendam provinciam Cleomenes, qui 11
Alexandriam aedificaverat, datur. Confinem huic 12
provinciae Syriam *Laomedon* Mitylenaeus, Ciliciam
Philotas, *Philo* Illyrios, accipiunt. Mediae maiori 13
Atropatus, minori socer Perdiccae, praeponitur. Su- 14
siana gens *Scyno*, Phrygia maior *Antigono*, Philippi
filio, assignatur. Lyciam et Pamphyliam *Nearchus*, Ca- 15
riam *Cassander*, Lydiam *Menander*, sortiuntur. *Leona-* 16
to minor Phrygia evenit: Thracia et regiones Pontici
maris *Lysimacho*: Cappadocia cum Paphlagonia *Eume-*
ni data. Summus castrorum tribunatus *Seleuco*, Antio- 17
chi filio, cessit. Stipatoribus regis satellitibusque *Cas-* 18
sander, filius Antipatri, praeficitur. In Bactrianâ ul- 19
teriore, et Indiae regionibus, priores praefecti re-
tenti. Terras inter amnes Hydaspem et Indum, *Ta-* 20
xiles habebat. In colonias in Indis conditas *Python*, 21
Agenoris filius, mittitur. Paropamisios et fines Cau-
casi montis *Extarches* accepit. Aracossi Gedrosique 22
Sibyrtio traduntur: Drancae et Arei *Stasanori*. Bactria- 23
nos *Amyntas* sortitur; Sogdianos *Scythaeus*, *Nicanor*
Parthos, *Philippus* Hyrcanos, *Phrataphernes* Arme-
nios,

10. *Africae pars*, Libya *Arabiae pars*, Arabia Petraea: de *Cy-rene* vid. infra c. 6, 20.

quem – provexerat) falso. Huius enim mater Arsinoë ex Philippo gravida nupserat Lago, Macedoni nobili, qui ordines duxerat sub Philippo.

Cleomenes) qui Africae et Aegypti vectigalibus erat praepositus Curt. 4, 8. 5, cum contra *Dinocrates* Alexandriam aedificasse tradatur Valer. M. 1, 5, ext. 1. Plin. 7, 38.

13. *Atropatus*, aut potius *Atropates* ex Arriani lib. 7.

socer) aut potius *frater Alcetas* ex c. 6, 15, q. Paris., Ald. et Colon. exhibent corrupte *Alcetae frater*.

14. *Scyno*) aut potius *Cyno*, q. est in Iunt. et Mf. Bong., aut ex Diod. 17, 57 *Coeno*.

21. *Paropamisios*, s. *Parapammenos*, ut supra ser. 12, 5. 9, et h. l. habet Mf. Bong.

Extarches) aut potius *Oxyarches* ex Arriano et Dexippo ap. Photium, quod corruperunt in *Axiarches* edd. antiq.

22. *Aracossi*, aut potius *Arachosii*, q. ex Ald. et Iunt. rec. Gron. nepos et est ap. Diod. 17, 81: 18, 3.

23. *Bactrianos*) aut, cum *Bactriana* iam §. 19 adfuerat, *Barcanos* ex Curt. 3, 2. 9.

Philippus) ceterum ignotus, si aliter nomen sincerum est.

Seqq. Palmerius in Exerc. p. 139 ex Diodoro 18, 3 et Arriano ita bene corrigit: Tl. *Carmanos*, Persas Peucestes, *Babylonios* Archon

nios, *Tleptolemus* Perſas, *Peuceſtes* Babylonios, *Archon*
24 Pelasgos, *Arceſilaus* Meſopotamiam. Cum haec diviſio,
veluti fatale munus, ſingulis contigiſſet, ita magna
25 incrementorum materia plurimis fuit: ſiquidem non
magno poſt tempore, quaſi regna, non praefecturas,
diviſiſſent, ſic reges ex praefectis facti magnas opes
non ſibi tantum paraverunt, verum etiam poſteris reliquerunt.

Cap. V. Dum haec in Oriente aguntur,
in Graeciâ Athenienſes et Aetoli bellum, quod
iam vivo Alexandro moverant, ſummis viribus
2 inſtruebant. Cauſae belli erant, quod reverſus
ab Indiâ Alexander, epiſtolas in Graeciam ſcripſerat,
quibus omnium civitatium exſules, praeter
a. u. 3 ter caedis damnatos, reſtituebantur. Quae re-
427 citatae praeſente univerſâ Graeciâ, in mercatu
4 Olympiaco, magnos motus fecerunt; quod plurimi
non legibus pulſi patriâ, ſed per factionem
principum fuerant; verentibus iisdem principibus,
ne revocati potentiores in republicâ fie-
5 rent. Palam igitur iam tunc multae civitates
6 libertatem bello vindicandam fremebant. Principes
tamen omnium Athenienſes et Aetoli fuere.
428 7 Quod cum nuntiatum Alexandro eſſet, mille
naues longas ſociis imperari praeceperat, quibus
in Occidente bellum gereret; excurſurusque
cum validâ manu fuerat ad Athenas delen-
431 8 das. Igitur Athenienſes, contracto xxx millium
exercitu, et cc nauibus, bellum cum Antipatro,
cui Graecia ſorte evenerat, gerunt; eumque

chon *Pellaeus* (Pellae, Mac. urbe natus). Quid enim ſibi volunt h. l. *Pelasgi*?

25. *praefecturas*) provincias, quibus *praeficiuntur* regendis, ut ſatrapae Perſarum, conſules Romanorum.

c. v.

1. *quod-moverant*) anno iam u. 428, ol. 113, 3, Diod. 17, 111, cl 100; quod eſt initium belli *Lamiaci*.

2. Cf. Diod. 18, 8, cl. 17, 109. a. u. 427.

3. *merc. Ol*) i. e. ludis Olympiacis, ſ. certamine Olympico 12, 16. 6. Nam in mercatu illo, ut ait Pythagoras ap. Cic. Tuſc. 5, 3, qui habetur maximo ludorum apparatu totius Graeciae celebritate, alii corporibus exercitatis gloriam et nobilitatem coronae petunt; alii emendi aut vendendi quaeſtu et lucro ducuntur.

8. *ſorte even*) c. 4, 5, ergo poſt Alexandri demum mortem, a. u. 431, ol. 114, 2, Diod. 18, 8.

que detrectantem proelium, et Heracleae urbis moenibus tuentem se, obsidione cingunt. Eodem tempo- 9
re Demosthenes Atheniensis orator, pulsus patriâ, ob
crimen accepti ab Harpalo auri, qui crudelitatem
Alexandri fugerat, quod civitatem in eiusdem Alexandri bellum impelleret, forte Megaris exsulabat:
qui ut missum ab Atheniensibus Hyperidem legatum 10
cognovit, qui Peloponenses in societatem armorum
sollicitaret, secutus eum, Sicyona, Argos et Corinthum, ceterasque civitates, eloquentiâ suâ Atheniensibus iunxit. Ob quod factum, missâ ab Atheniensi- 11
bus obviam nave, ab exsilio revocatur. Interim in 12
obsidione Antipatri, Leosthenes, dux Atheniensium,
telo e muris in transeuntem iacto, occiditur. Quae 13
res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam vallum rescindere auderet. Auxilium deinde a Leonato 14
per legatos petit: qui cum venire cum exercitu nuntiatus esset, obvii ei Athenienses cum instructis copiis
fuere, ibique equestri proelio, gravi vulnere ictus
exstinguitur. Antipater, tametsi auxilia sua videret 15
victa, morte tamen Leonati laetatus est: quippe et
aemulum sublatum, et vires eius accessisse sibi gratulabatur. Statim igitur, exercitu eius recepto, cum 16
par hostibus etiam proelio videretur, solutus obsidione, in Macedoniam concessit. Graecorum quoque 17
copiae, finibus Graeciae hoste pulso, in urbes dilapsae.

Cap. VI. Interea Perdiccas, bello Ariarathi, regi Cappadocum, illato, proelioque victor nihil praemii praeter vulnera et pericula re- a.u. 431

Heracleae, aut potius *Lamiae* in Thessaliâ, unde bellum ipsum denominatum *Lamiacum*.

9. Cf. de Harpalo Diod. 18, 9: 17, 108, qui eum collectis argenti talentis 5000 Babylone in Atticam aufugisse narrat a. u. 427. Est igitur Alexandri non crudelitas, sed ira iustissima.

quod — impelleret) impulisset (Demosthenes). Cohaerent igitur haec verba cum praec. *pulsus patriâ*. De re ipsâ cf. Plutarch. in Demosth. 25 seqq.

14. *Leonato*) Phrygiae minori praefecto c. 4, 16. De re cf. Diod. 18, 15, qui idem de §. 15-17 consulendus est c. 16-18. Craterus enim (c. 4, 5) novis copiis instructus cum e Ciliciâ Antipatro venisset auxilio; Graeci ab his ducibus victi pacem impetrant.

C. VI.

1. Cf. Diod. 18, 16. Cappadociae autem in provinciae formam redactae praeficit victor Eumenem (c. 4, 16). Quae autem §. 2-3 narrat, non hic acciderunt, sed in Pisidiâ Isauricâ Diod. 18, 22.

2 retulit. Quippe hostes ab acie in urbem recepti, occisis coniugibus et liberis, domos quisque suas cum
3 omnibus copiis incenderunt. Eodem congestis etiam servitiis, et semetipsos praecipitant, ut nihil hostis victor suarum rerum, praeter incendii spectacula frue-
4 retur. Inde, ut viribus auctoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatrae, sororis Alexandri Magni, et alterius Alexandri quondam uxoris, non aspernan-
5 te Olympiade, matre eius, intendit: sed prius Antipatrum, sub affinitatis obtentu, capere cupiebat.
6 Itaque fingit, se in matrimonium filiam eius petere, quo facilius ab eo supplementum tironum ex Macedo-
7 nia obtineret. Quem dolum praesentiente Antipatro, dum duas eodem tempore uxores quaerit, neutram obti-
8 nuit. Post haec bellum inter Antigonum et Perdic-
9 cam oritur. Antigono Craterus et Antipater auxilium ferebant; qui facta cum Atheniensibus pace, Poly-
10 perchonta Graeciae et Macedoniae praeponunt. Perdiccas, alienatis rebus, Aridaeum, et Alexandri Magni filium in Cappadocia, quorum cura illi mandata fue-
11 rat, de summa belli in consilium adhibet. Quibusdam placebat bellum in Macedoniam transferri, ad ipsum fontem et caput regni; ubi Olympias esset,
12 mater Alexandri, non mediocre momentum partium, et civium favor, propter Alexandri Philippique nomi-

2. Similia desperationis exempla referunt Xenoph. anab. 4, 7; Polyb. 16, 16; Liv. 41, 11; Plut. in Bruto c. 46; Liv. 21, 14: 28, 22; Flor. 2, 15. 28: 2, 18. 26; Ioseph. de bello Iud. 6, 38: quae loca debes Berneggero.

4. De re cf. Diod. 18, 23-25. De *Cleopatrâ* resp. 9, 6. 1. *alterius Alexandri*) Epirotarum regis, in Italiâ occisi a. u. 428, supra 8, 6. 4. not.

6. *filiam*) Nicaeam, Diod. 18, 23.

8. *post haec*) hanc eandem ob causam, quod Antigonus, Antipatri amicus, Perdiccae consilia fraudulenta perspiceret, qui regias copias (c. 4, 5) regumque tutelam (h. l. §. 10) adeptus summum ipse imperium appeteret, persuasum habens, Cleopatrae Alexandri Magni sororis gratiâ et auctoritate summam potestatem a Macedonibus facile se impetraturum esse.

9. Minus accurate et haec narrantur. Nam Craterus iam Antipatro aderat c. 5, 14 not.; neque tam Antigono Antipater, quam Antipatro Antigonus auxilium ferebat.

10. *Al. filium*) e Roxane posthumum natum, Alexandrum Aegum 12, 15. 9 not. et 13, 2. 5.

quorum fuerat) quorum (regum) tutor fuerat constitutus c. 2, 13.

mina: sed in rem visum est, ab Aegypto in- 13
cipere, ne in Macedoniam profectis, Asia a Pto-
lemaeo occuparetur. Eumeni, praeter provin- 14
cias, quas acceperat, Paphlagonia, et Caria, et
Lycia, et Phrygia adiiciuntur. Ibi Craterum et 15
Antipatrum opperiri iubetur; adiutores ei dan-
tur cum exercitibus frater Perdiccae Alcetas, et
Neoptolemus: Clito cura classis traditur: Cili- 16
cia Philotae adempta Philoxeno datur: ipse Per-
diccas Aegyptum cum ingenti exercitu petit. Sic 17
Macedonia, in duas partes discurrentibus duci-
bus, in sua viscera armatur: ferrumque ab ho-
stili bello in civilem sanguinem vertit, exemplo
furentium, manus ac membra sua ipsa caesura.
Sed Ptolemaeus in Aegypto sollerti industriâ ma- 18
gnas opes parabat: quippe et Aegyptios insigni 19
moderatione in favorem sui sollicitaverat: et re-
ges finitimos beneficiis obsequiisque devinxerat:
terminos quoque imperii, acquisitâ Cyrene urbe, 20 a.u.
ampliaverat; factusque iam tantus erat, ut non 431
tam timeret, quam timendus ipse hostibus esset.

CAP. VII. Cyrene autem condita fuit ab Ari-
staeo, cui nomen Batto propter linguae obligationem
fuit. Huius pater Grinus, rex Therae insulae, cum 2
ad

13. *ab Aeg.*) Nam et Ptolemaeus, Aegypti praefectus (c. 4, 10) societati illi accesserat, Perdiccae, a quo insidiis fuerat appetitus, infensus. Diod. 18, 25.

14. *quas acceperat*) Capoadociam et Paphlagoniam c. 4, 16. Ergo h. l. *Paphlagonia* vel est delenda, vel cum Glareano corr. *Paphlagoniam*. Quae sequuntur provinciae Eumeni adiectae, adimuntur Cassandro, Antipatri filio, Nearcho, Antigono et occiso iam Antipatri amico, Leonato, in cuius locum Antipater ipse successerat (c. 5, 14) cl. c. 4, 15-16. De re ipsâ cf. Cornel. 18, 3. et Diod. 18, 29-22.

16. *Cilicia Philotae*) c. 4, 12. Stant igitur a *Perdiccae* partibus Eumenes, Alcetas, Neoptolemus, Clitus, Philoxenus; *Antipatri* contra partes amplectuntur Antigonus, Craterus, Ptolemaeus.

20. De bello, quo Cyrenen Ptolemaeus acquisivit a. 431, exposuit Diod. 18, 19-21: qui idem c. 43 a. inseq. 432 Syriam quoque et Phoenicen ab hoc in ditionem suam redactam refert.

C. VII.

1. De Aristaeo confer loca ab Heynio ad Virg. georg. 1, 14 excitata, in his Diod. 4, 81-82, ubi simul aetas huius definiri potest ex eo, quod ex Autonoë, Cadmi filiâ Actaeonem genuisse dicitur.

2. *Grinus*) sic et ap. Herod. 4, 150 scribitur, ubi auctor de hoc Batto c. 150-59 exponit, et suam de *Batti* nomine sententiam
pro-

ad oraculum Delphos, propter dedecus adolescentis filii
nondum loquentis, Deum deprecaturus venisset, respon-
sum accepit, quo iubebatur filius eius Battus *Africam*
petere, et urbem Cyrenen condere, usum linguae ibi acce-
3 *pturus.* Cum responsum ludibrio simile videretur, pro-
pter solitudinem Therae insulae, ex quâ coloni ad ur-
bem condendam in Africam tam vastae regionis profi-
4 cisci iubebantur, res omissa est. Interiecto deinde tem-
pore, velut contumaces, pestilentiâ Deo parere com-
pelluntur: quorum tam insignis paucitas fuit, ut vix
5 unam nauem complerent. Cum venissent in Afri-
cam, pulsis accolis, montem Cyram, et propter
amoenitatem loci, et propter fontium ubertatem,
6 occupavere. Ibi Battus, dux eorum, linguae nodis
solutis, loqui primum coepit; quae res animos
eorum, ex promissis Dei iam parte perceptâ, in reli-
7 quam spem condendae urbis accendit. Positis igitur
castris, opinionem veteris fabulae accipiunt, Cyrenen,
eximiae pulchritudinis virginem, a Thessaliae monte
Pelio ab Apolline raptam, perlatamque in eiusdem
montis iuga, cuius collem occupaverant, a Deo reple-
tam, quatuor pueros peperisse, Nomium, Aristaeum,
8 Authocum, Argaeum. Missos a patre Hypseo, rege
Thessaliae, qui perquirerent virginem, loci amoenitate
9 captos in iisdem terris cum virgine resedisse. Ex his
pueris tres adultos in Thessaliam reversos, avita regna
10 recepisse. Aristaeum in Arcadiâ late regnasse, eumque
primum, et apium et mellis usum, et lactis ad coagula,
hominibus tradidisse, solstitialesque ortus sideris pri-
11 mum invenisse. Quibus auditis Battus, virginis nomine
ex responsis agnito, urbem Cyrenen condidit. Cap.

proponit c. 155, ubi dicitur fuisse *ισχνοφωνος και τραυλος.* Alii habent *Cirnus*, *Cyrnus*, *Cyrenus*, *Circinus*.

6. Quae res, cum dei promissorum pars iam esset percepta, accendit eorum animos, ut et alteram oraculi promissionis partem, nimirum urbis condendae exspectarent et ex suâ parte explere studerent.

7. *quatuor pueros peper.*) Diod. 4, 81. tradit Nymphas Aristaei nutrices tria huic *nomina* imposuisse Nomii, Aristaei et *Agrei*.

8. *Hypseo*) sic Ald., Iunt. et Bech. cum Diod. 4, 81, ubi est *Hypseus*, q. in Nostri edd. corr. est in *Speo*, *Spheo*, *Hispero*.

10. *lactis* (usum) *ad coagula*, i. e. rationem lactis coagulandi caseosque ex coagulo premendi. Neque spernenda lectio Ald. et Iunt. *lactis coagulandi*, q. est Diodoro *του γαλακτος πηξις*, qui praeterea hunc a Nymphis edoctum invenisse tradit *olivarum cultum*, siue olei usum, cl. Schol. ad Theocrit. 5, 53, qui idem ex Aristotele refert. Adde Pausan. 10, 17. 3. Plin. 14, 4. Nostrum infra 44, 4. 2.

sideris) Sirii, cuius ortus *invenit*, i. e. primus observavit.

CAP. VIII. Igitur Ptolemaeus huius urbis
auctus viribus, bellum in adventum Perdiccae
parabat. Sed Perdiccae plus odium arrogantiae, 2
quam vires hostium nocebant: quam exosi etiam
socii ad Antipatrum gregatim profugiebant. Neo- 3 a. u.
ptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus, 432
non solum transfugere, verum etiam prodere par-
tium exercitum, voluit. Quam rem cum praesensisset 4
Eumenes, cum proditore decernere proelio necesse
habuit. Victus Neoptolemus ad Antipatrum et 5
Polyperchonta profugit, hisque persuadet, ut
continuatis mansionibus, laeto ex victoriâ et secu-
ro fugâ Eumeni superveniant. Sed res Eumenem 6
non latuit. Itaque insidiae in insidiatores versae:
et qui securum aggressuros se putabant, securis in
itinere, et pervigilio noctis fatigatis, occursum
est. In eo proelio Polyperchon occiditur. Neo- 7
ptolemus quoque cum Eumene congressus, diu
mutuis vulneribus acceptis colluctatus est; in sum-
mâ victus, occumbit. Victor igitur duobus proe- 8
liis continuis Eumenes afflictas partes transitione
sociorum paululum sustentavit. Ad postremum 9
tamen Perdiccâ occiso, ab exercitu hostis cum Py- 432
thone, et Illyrio, et Alcetâ, fratre Perdiccae, ap-
pellatur: bellumque adversus eos Antigono decer-
nitur.

C. VIII.

2. *odium arrogantiae*) odium arrogantiâ contractum, quippe qui summum imperium solus sibi arrogaret. vid. not. ad c. 6. 8.

gregatim) Faber mavult *certatim* cl. 11, 6. 14 et 22, 8. 5.

3. Cf. Corn. 18, 4; Diod. 18, 29 cl. supra c. 6, 15.

7. *occiditur*) falso. Polyperchon enim in Macedoniâ anno hoc 432 ab Antipatro relictus Thessaliam recipit occupatam ab Aetolis, qui a Perdiccâ excitati illuc incursionem fecerant, Diod. 18, 38. Ille anno demum 436 a Cassandro pulsus est.

occumbit) cf. Corn. 18, 4 et Diod. 18, 30, qui et Craterum (c. 6, 15) in hoc proelio cecidisse tradunt.

9. *occiso*) ab equitatu suo, cum Nilum transire voluisset, Diod. 18, 33-37, ubi praeterea refert, milites ad Ptolemaeum descivisse, Perdiccae crudelitatem omnibusque imperandi cupidinem exosos, Ptolemaei contra liberalitate et aequitate allectos: cuius eiusdem consilium secuti *Pythoni* (c. 4, 21), uni ex Perdiccae ducibus et Aridaeo (c. 4, 6) regum tutelam deferunt.

bellum-decernitur) Antigonus imperator Asiae constituitur. Diod. 18, 39 et 40.

LIBER

Cap. II. Interim Antigonus cum exercitu
supervenit, castrisque positis, postera die in
2 aciem procedit. Nec Eumenes moram proelio
fecit: qui victus in munitum quoddam castel-
3 lum confugit; ubi cum videret se fortunam ob-
sidionis subiturum, maiorem exercitus partem
dimisit, ne aut consensu multitudinis hosti tra-
deretur, aut obsidio ipsa multitudine gravaretur.
4 Legatos deinde ad Antipatrum, qui solus par An-
a. u. tigoni viribus videbatur, supplices mittit: a quo
433 cum auxilia Eumeni missa Antigonus didicisset,
5 ab obsidione recessit. Erat quidem solutus ad
tempus metu mortis Eumenes: sed nec salutis,
6 dimisso exercitu, magna spes erat. Omnia igi-
tur circumspicienti optimum visum est, ad Ale-
xandri Magni Argyraspidas, invictum exercitum,
et tot victoriarum praefulgentem gloriâ, decurrere.
7 Sed Argyraspides post Alexandrum omnes du-
ces fastidiebant, sordidam militiam sub aliis, post
8 tanti regis memoriam, existimantes. Itaque Eu-
menes blandimentis agere; suppliciter singulos
alloqui, nunc *commilitones suos*, nunc *patronos*
appellans, nunc *periculorum et operum Orientalium
socios*: nunc *refugia salutis suae*, *et unica praesidia*
9 commemorans: *solos esse*, *quorum virtute Oriens sit
domitus; solos, qui militiam Liberi patris*, *qui Her-
10 culis monumenta*, *superarint: per hos Alexandrum
magnum factum; per hos divinos honores*, *et immor-
11 talem gloriam consecutum:* orat, *ut non tam ducem se,
quam commilitonem*, *recipiant*, *unumque ex corpore
12 suo esse velint.* Receptus hac lege paulatim im-
perium primum monendo singulos, mox, quae
perperam facta erant, blande corrigendo usur-
pat; nihil in castris sine illo agi, nihil admi-
nistrari sine sollertiâ illius poterat.

Cap.

c. II.

1. *interim)* vulg. *cum* huic praemissum omisi: cum edd. antiq. cum nullam habeat constructionem, nisi ita velis distinguere: omnes offerunt: cum-venit.

2. *castellum)* Noram inter Lycaoniam et Cappadociam, Corn. 18, 5. 3; Plut. in Eum. 18.

4. Vid. quae notavi ad Cornel. 18, 5. 7.

6. *Argyr.)* resp. 14, 2. 6. cl. Cornel. 18, 8. 2.

9. *Liberi - Herculis)* resp. 12, 7. 6: 12, 9. 2 cl. 1. 7. 12-19.

Cap. III. Ad postremum, cum Antigonum venire cum exercitu nuntiatum esset, compellit eos in aciem descendere.
2 Ibi dum ducis imperia contemnunt, hostium virtute superantur. a. u. 438
3 In eo proelio non gloriam tantum tot bellorum cum coniugibus et liberis, sed et praemia longâ militiâ parta perdiderunt.
4 Sed Eumenes, qui auctor cladis erat, nec aliam spem salutis reliquam habebat, victos hortabatur.
5 Nam *et virtute eos superiores fuisse* affirmabat: *quippe ab his quinque millia hostium caesa: et si in bello perstent, ultro hostes pacem petituros.*
6 *Damna, quibus se victos putent, duo millia mulierum, et paucos infantes, et servitia esse, quae melius vincendo possint reparare, quam deserendo victoriam.*
7 Porro Argyraspides *neque fugam se tentaturos* dicunt, *post damna patrimoniorum, et post coniuges amissas, neque bellum gesturos contra liberos suos;*
8 ultroque eum conviciis agitant, *quod se post tot annos emeritorum stipendiorum, redeuntes domum cum praemiis tot bellorum, ab ipsâ missione rursus in novam militiam immensaque bella revocaverit,*
9 *et a laribus iam quodam modo suis, et ab ipso limine patriae abductos, inanibus promissis deceperit:*
10 *nunc quoque amissis omnibus felicis militiae quaestibus, ne victos quidem in miserâ et inopi senectâ quiescere sinat.*
11 Ignaris deinde ducibus, confestim ad Antigonum legatos mittunt, petentes, *ut sua reddi iubeat.* *Is redditurum se* pollicetur, *si Eumenem sibi tradant.*
12 Quibus cognitis, Eumenes cum paucis fugere tentavit: sed retractus, desperatis rebus, cum concursus multitudinis factus esset, petit, ut postremum sibi alloqui exercitum liceret.

Cap.

c. III.

3. Cf. de c. 3-4. Diod. 19, 37-44. cl. Corn. 18, 10.

4. *auctor cladis*) quâtenus milites in aciem descendere compulerat.

hortabatur) bono animo eos esse iubebat. Cf. 11, 3. 1: 11, 1. 8: 11, 9. 13.

7. *matrim.*) coniugum §. 3, mulierum §. 6; q., cum sequatur *conj. am.*, ineptam facit tautologiam. Correxi igitur cum Graevio ex Ald. et Iunt. *patr.* cl. 9, 2. 7, quae sunt §. 3 praemia militiâ parta, §. 3 praemia tot bellorum, §. 10 felicis militiae quaestus. Cf. Vell. 2, 120. 3.

8. *tot annos emerit. stip.*) tot annis post emerita stip., ut 38, 8. 1. post annos viginti sumti regni, i. e. annis 20 post sumtum regnum.

Cap. IV. Iussus ab universis dicere, facto silentio, laxatisque vinculis, prolatam, sicut erat catenatus, manum ostendit:

2 *Cernitis, milites*, inquit, *habitum atque ornamenta ducis*
vestri, quae mihi non hostium quisquam imposuit: nam hoc
3 *etiam mihi solatio foret. Vos me ex victore victum, vos me*
ex imperatore captivum fecistis. Quater intra hunc annum
4 *in mea verba iureiurando obstricti estis. Sed ista omitto*
5 *(neque enim miseros convicia decent): Unum oro, si propo-*
sitorum Antigoni in meo capite summa consistit, inter vos
6 *me velitis mori. Nam neque illius interest, quemadmodum*
aut ubi cadam; et ego fuero ignominiâ mortis liberatus.
7 *Hoc si impetro, solvo vos iureiurando, quo toties vos sa-*
8 *cramento mihi devovistis. Aut si ipsos pudet roganti vim*
adhibere, ferrum huc date, et permittite, quod vos factu-
ros pro imperatore iurastis, imperatorem pro vobis sine re-
9 *ligione iurisiurandi facere.* Cum non obtineret, preces
10 in iram vertit. *At vos*, ait, *devota capita, respiciant Dii*
periuriorum vindices; talesque vobis exitus dent, quales vos
11 *ducibus vestris dedistis! Nempe vos iidem paulo ante et*
Perdiccae sanguine estis adspersi, et in Antipatrum eadem
12 *moliti. Ipsum denique Alexandrum, si fas fuisset eum mor-*
tali manu cadere, interempturi, quod maximum erat, seditio-
13 *nibus agitastis. Ultima nunc ego perfidorum victima has vo-*
14 *bis diras atque inferias dico; ut inopes extorresque omne*
aevum in hoc castrensi exsilio agatis, devorentque vos arma
vestra, quibus plures vestros, quam hostium duces, absum-
psistis.

Ple-

C. IV.

3. *in mea verba iureiur.*) iureiurando, cuius verba ego vobis praeivi. Ceterum ex oratione Eumeni a Plutarcho c. 32 tributâ diversos conspicis non imperatores, sed scriptores, qui ex suo quemque imperatorem ingenio fingunt.

7. *quo)* Gron. avus bene corrigit *qui.* Nam inepta tautologia: *quo* (*iureiur.*) devovistis vos *sacramento*, cum hoc idem sit cum illo.

8. *roganti vim adh.*, me occidere:
(id) *imperatorem* (vestrum) *facere*, mori me.

10. *at)* quâ particulâ iratos inchoare orationem, idque imprimis poëtas amare, annotat h. l. Gron. avus cl. Virg. aen. 2, 535; Ovid. her. 12, 1; amor. 3, 6, 105; met. 8, 279; Horat. carm. 5, 5, 1.

11. Resp. 13, 8. 9.

12. *maximum)* aptius *proximum* corrigit Freinsh. ad Flor, 2, 6. 8. Ceterum verba: *interempturi agitastis* resolve: interempturi eratis: ad quod facinus seditionibus vos praeparastis, cum militum seditiones imperatorum caedem praecedere soleant. De re cf. 12, 11. 6

Plenus deinde irae, custodes suos praecedere ad 15
Antigoni castra coepit. Sequitur exercitus, prodito 16
imperatore suo et ipse captivus, triumphumque de se
ipso ad victoris sui castra ducit; omnia auspicia regis 17
Alexandri, et tot bellorum palmas laureasque una se-
cum victori tradens: et ne quid deesset pompae, ele- 18
phanti quoque et auxilia Orientalia subsequuntur. Tan- 19
to pulchrior haec Antigono, quam Alexandro tot vi-
ctoriae fuerunt; ut, cum ille Orientem vicerit, hic
etiam eos, a quibus Oriens victus fuerat, superaverit.
Igitur Antigonus domitores illos orbis exercitui suo 20
dividit, redditis, quae in victoriâ ceperat. Eume- 21
nem vero, verecundiâ prioris amicitiae, in conspe-
ctum suum venire prohibitum, assignari custodibus prae-
cepit.

CAP. V. Interea Eurydice, uxor Aridaei regis,
ut Polyperchonta a Graeciâ redire in Macedoniam co-
gnovit, et ab eo arcessitam Olympiadem; muliebri 2
aemulatione perculsa, abutens valetudine viri, cuius
officia sibi vindicabat, scribit regis nomine Polyper-
chonti, *Cassandro exercitum tradat, in quem regni admi-* 3
nistrationem rex transtulerit; eadem et in Asiam Antigo-

17. *auspicia regis*) commoda proeliis felicibus duce rege parta.
19. *Orientem vicerit*) supra c. 2, 9; infra 18, 1. 2.
21. Cf. Cornel. 18, 11-12; Diod. 19, 44, qui uterque eum necatum tradit.
assignari) Scheffer mavult *asservari* cl. Cic. ad Att. 10, 20, ubi est custodiis asservari.

c. v.

1. *regis*) 13, 3. 1: 13, 4. 2.
Polyperch.) quem Antipater a. u. 433, aet. 79 mortuus successorem reliquerat, praeterito Cassandro filio, utpote Olympiadi infestissimo.
arcess.) ex Epiro. Corn. 18, 6. 1; Diodor. 18, 57.
2. *valet.*) morbo comitiali 13, 2. 11.
3. *Polyp.*) quem auctor obliviosus a. u. 432 occisum, h. l. a. 436 ex inferis resuscitat! Res autem a Nostro confusa ita se habet:
Python, narrante Diodoro 18, 39 ad ol. 114, 3; a. u. 432, regum tutelam deponit (vid. not. ad 13, 8 9) Eurydicen in omnibus sibi adversantem videns. Quo facto Macedones *Antipatrum* curatorem regum eligunt cum summâ potestate. Qui regibus ex Syriâ in Macedoniam secum reductis, Eurydicae metu iniecto pro summâ illâ, quam acceperat, potestate provincias denuo distribuit.
Antipater autem ol. 115, 2; a. u 435 morti proximus *Polyperchontem* constituit summum imperatorem regiaeque stirpis tutorem;

4 no per epiſtolas nuntiat. Quo beneficio devinctus Caſſander, nihil non ex arbitrio muliebris au-
5 daciae gerit; deinde profectus in Graeciam,
6 multis civitatibus bellum infert: quarum excidio, veluti vicino incendio, tetriti Spartani urbem, quam ſemper armis, non muris, defenderant, tum contra reſponſa fatorum et veterem maiorum gloriam, armis diffiſi, murorum prae-
7 ſidio includunt. Tantum eos degeneraviſſe a maioribus, ut, cum multis ſeculis murus urbi civium virtus fuerit, tunc cives ſalvos ſe fore non
8 exiſtimaverint, niſi intra muros laterent. Dum haec aguntur, Caſſandrum a Graeciâ turbatus
9 Macedoniae ſtatus domum revocavit. Namque Olympias, (mater Alexandri Magni regis) cum Epiro in Macedoniam, proſequente Aeacidâ, rege Moloſſorum, veniret, prohiberique finibus
10 ab Eurydice et Aridaeo rege coepiſſet; ſeu memoriâ mariti, ſeu magnitudine filii, et indignitate rei, moti Macedones, ad Olympiadem transiere: cuius iuſſu et Eurydice, ét rex occiditur, ſex annis poſt Alexandrum potitus regno.

a. u. 437

Cap.

rem; Caſſandrum autem filium, ingenio vehementiorem, chiliarchum, ſiue in imperio ſecundum, Diod. 18, 48. Quo loco hic non contentus contra illum ſocietatem init cum Ptolemaeo aliiſque ducibus. Polyperchon contra Olympiadem ex Epiro, quo ob inimicitias cum Antipatro confugerat, in Macedoniam revocat c. 49, Graeciaeque civitates et Eumenem ab Antigono tentatum (c. 50 et 53) ſibi conciliare ſtudet c. 54-57.

Eumenes regibus fidus, ex Aſiâ a. 436 in Macedoniam transvectus regum cauſam magnâ vi ſuſtentat c. 58-61, indeque in Phoenicen profectus plures naues cogit c. 62-63; ab Antigono autem pulſus in Perſiam ſe recipit c. 72-73.

Polyperchon non ſolum ipſe rem infeliciter gerit in Peloponeſo, ſed Clitus quoque ab hoc in Helleſpontum miſſus, ab Antigono fugatus omnibus fere nauibus amiſſis perit c. 68-73.

Hoc modo ut Polyperchontis res ſunt attritae, ita Caſſandri opes creverunt c. 74-75.

Caſſandro tamen abſente (c. 6, 2) Polyperchon ab Aeacidâ, Epiri rege adiutus Olympiadem ex hoc regno, quo ob Caſſandri odium ſeceſſerat, iterum revocat in Macedoniam a. 437, ubi haec mulier foediſſime ſaevit non ſolum in hanc Eurydicen eiuſque maritum (§. 10 h. l.), ſed in Nicanorem etiam, Caſſandri fratrem huiuſque asſeclas, Diod. 19, 11.

6. Reſp. 6, 7. 3, et de comparatione 9, 3. 5.

7. Supple: *Eſt ſane quod mireris.* Cf. 8, 2. 12.

9. *Aeacidâ*) reſp. not. ad 8, 6. 4, et infra 17, 3. 16.

10. *ſex*) aut potius ſeptem, cum Diod. 19, 11 ponat ol. 115, 4; a. u. 437.

CAP. VI. Sed nec Olympias diu regnavit. a.u.
Nam cum principum passim caedes, muliebri 438
magis, quam regio more fecisset, favorem sui
in odium vertit. Itaque audito Cassandri adven- 2
tu, diffisa Macedonibus cum nuru Roxane, et
nepote (Hercule), in Pydnam urbem concedit.
Proficiscenti Deidamia, Aeacidae regis filia, et 3
Thessalonice privigna, et ipsa clara Philippi pa-
tris nomine, multaeque aliae principum matro-
nae, speciosus magis quam utilis grex, comi-
tes fuere. Haec cum nuntiata Cassandro essent, 4
statim citato cursu Pydnam venit, et urbem obsi-
dione cingit. Cum fame ferroque urgeretur Olym- 5
pias, longae obsidionis taedio, pactâ salute, victori
se tradidit. Sed Cassander ad concionem vocato po- 6
pulo, sciscitaturus, *quid de Olympiade fieri velint*,
subornat parentes interfectorum, qui sumtâ lu-
gubri veste, crudelitatem mulieris accusarent.
A quibus accensi Macedones, sine respectu pri- 7
stinae maiestatis, occidendam decernunt: im- 8
memores prorsus, quod per filium eius, virum-
que, non solum vitam ipsi inter finitimos tu-
tam habuissent; verum etiam tantas opes impe-
riumque orbis quaesissent. Sed Olympias ubi 9
obstinatos venire ad se armatos vidit, veste re-
gali, duabus ancillis innixa, ultro obviam pro-
cedit. Quâ visâ, percussores attoniti fortunâ 10
maiestatis prioris, et tot in eâ memoriae oc-
currentibus regum suorum nominibus, substite-
runt; donec a Cassandro missi sunt, qui eam 11
confoderent, non refugientem gladium nec vul- 438
nera, aut muliebriter vociferantem: sed viro-
rum

c. VI.

1. *principum*) ut Nicanoris, qui Cassandri frater erat. vid. not. extr. ad c. 5, 3.

2. *Cassandri*) qui Tegeam Peloponesi urbem obsidebat. Diod. 19, 35.

Roxane) 12, 15. 9: 13, 2. 5, ubi iam annotavi, huius filium fuisse Alexandrum Aegum, non Herculem, quem Alexander suscepit ex Barsine 11, 10. 3: 13, 2. 7; 15, 2. 3; Diod. 19, 52.

3. *Philippi*) Aridaei 9. 13.

7. Cf. Diod. 19, 49-51.

9. *armatos*) ducentos Diodoro l. c.

10. *percussores attoniti.*) Laudat Bernegger similia loca 32, 1. 7: Plut. in Artax. 47; Curt. 10, 8. 6: Sueton. Aug. 79, 2; Vell. 2, 19. 3.

rum morte fortium, pro gloriâ veteris prosapiae, morti succumbentem; ut Alexandrum posses etiam in
12 moriente matre cognoscere. Insuper exspirans, capillis et veste crura contexisse fertur, ne quid posset in
13 corpore eius indecorum videri. Post haec Cassander Thessalonicen, regis Aridaei filiam, uxorem ducit: filium Alexandri cum matre, in arcem Amphipolitanam custodiendos mittit.

LIBER DECIMUS QUINTUS.

CAPUT. I.

Perdiccâ, et fratre eius, Eumene, ac Polyperchonte, ceterisque ducibus diversae partis occisis, finitum certamen inter successores
a. u. 439 Alexandri Magni videbatur; cum repente inter ip-

11. *Alexandrum)* fortissimo animo mortem exspectantem 12, 15. 4.

12. *capillis-cont.)* ut Polyxena Euripidis (Hecub. 568-70) et Caesar Suetonii in vitâ c. 82, 3.

capillis) quomodo *capillis* crura contexit? Hinc alii codd. inserunt *compsisse*, alii *composuisse* ante *insuper* et leg. *capillos*; Scheffer conj. *cooperuisse capillis os*; Graev. *papillas* veste et.

Atque hunc quidem, ut ait Diodorus 19, 51, vitae finem sortita est Olympias:

mulier omnium aetâtis suae mulierum longe generosissima;

filia Neoptolemi, Epirotarum regis;

soror Alexandri expeditione Italicâ nobilissimi;

uxor Philippi longe omnium ante se Europae regum potentissimi;

mater Alexandri, rebus, quas gessit, plurimis iisque pulcherrimis longe illustrissimi.

13. *Aridaei)* aut potius Philippi, ergo Alexandri sororem, Diod. 19, 52 et 35.

filium-matre) Alexandrum cum matre Roxane, Diod. 19, 52, cl. h. l. not. ad §. 2.

in arc. Amphip.) ubi a. demum 443 huius eiusdem Cassandri iussu est interfectus. Cf. not. ad 15, 2. 3.

LIB. XV. c. 1.

1. *Perdiccâ)* 13, 8. 9.

fratre eius) Alcetâ 13, 6. 15: 13, 8. 9, q. nomen addunt edd. antiq.

ipsos victores nata discordia est: quippe postu- 2
lantibus Ptolemaeo, et Cassandro, et Lysimacho,
ut pecunia in praedâ capta, provinciaeque dividerentur; Antigonus negavit, *se in eius belli praemia*
socios admissurum, in cuius periculum solus descenderit. Et ut honestum adversus socios bellum sus- 3
cipere videretur, divulgat, *se Olympiadis mortem, a Cassandro interfectae, ulcisci velle, et Alexandri regis sui filium cum matre obsidione Amphipolitanâ liberare.* His cognitis, Ptolemaeus et 4
Cassander, initâ cum Lysimacho et Seleuco societate, bellum terrâ marique enixe instruunt.
Tenebat Ptolemaeus Aegyptum cum Africae par- 5
te maiore, et Cypro, et Phoenice. Cassandro
parebat Macedonia cum Graeciâ. Asiam et par- 6
tes Orientis occupaverat Antigonus, cuius filius
Demetrius, primâ belli congressione, a Ptolemaeo A. U.
apud Gamalam vincitur. In quo proelio maior Ptole- 7 442
maei moderationis gloria, quam ipsius victoriae,
fuit: siquidem et amicos Demetrii non solum 8
cum suis rebus, verum etiam additis insuper
muneribus, dimisit; et ipsius Demetrii privatum omne instrumentum ac familiam reddidit,
adiecto honore verborum: *Non se propter prae-* 9
dam, sed propter dignitatem inisse bellum; indignatum, quod Antigonus, devictis diversae factionis ducibus, solus communis victoriae praemia corripuisset.

Cap. II. Dum haec aguntur, Cassander ab Apolloniâ rediens incidit in Abderitas, qui propter

Eumene) 14, 4. 21.
Polyp.) qui adhuc in vivis erat. Vid. not. ad c. 2, 3.
ceteris) in his Pythone, Diod. 19, 46-48. cl. Nostr. 13, 8. 9: ita ut solus iam in Asiâ regnaret Antigonus.
2. *Ptol.-Lysim.*) Aegypti, Macedoniae et Graeciae, Thraciae praefectis 13, 4. §. 10. 15 cl. 5 et 16, Antigoni sociis contra Perdiccam 13, 6. 8 et 16 ibique not.
Ceterum de §. 1-6 conferendus Diodorus 19, 55-62.
3. Resp. 14, 6. 11 et 13.
4. *Seleuco*) 13, 4. 17, tum Babyloniae praefecto, Diod. 19, 55.
5. *Ptolem.*) 13, 4. 10: 13, 6. 18.
Cassand.) 13, 4. 15 cl. 5.
6. *Gamalam*) proximam *Gazae*, quod nomen habet Diod. 19, 84.
occupaverat) a. 442. Diod. 19, 80-85.
c. II.
1. *Abderitas*) Freinsh. corr. *Antariatas* ex Diodoro 20, 19 et Ath. 8, 2, quorum sedem in Dardaniae et Paeoniae finibus fuisse dicit

pter ranarum muriumque multitudinem relicto
2 patriae solo, sedes quaerebant: veritus, ne Ma-
cedoniam occuparent, factâ pactione in societa-
tem eos recepit; agrosque iis ultimos Macedo-
3 niae assignat. Deinde, ne Hercules, Alexan-
dri filius, qui fere annos quatuordecim excesse-
a. u. rat, favore paterni nominis in regnum Macedo-
443 niae vocaretur, occidi eum tacite cum matre
Barsine iubet, corporaque eorum terrâ obrui,
4 ne caedes sepulturâ proderetur; et quasi parum
facinoris in ipso primum rege, mox in matre
5 eius Olympiade, ac filio admisisset; alterum quo-
que filium cum matre Roxane, pari fraude in-
terficit: scilicet, quasi regnum Macedoniae,
quod affectabat, aliter consequi, quam scelere,
6 non posset. Interea Ptolemaeus cum Demetrio,
442 nauali proelio, iterato congreditur, et amissa
classe, hostique concessâ victoriâ, in Aegyptum
7 refugit. Demetrius filium Ptolemaei Leontiscum,
et fratrem Menelaum, amicosque eius cum pri-
vati instrumenti ministerio, pari provocatus an-
8 tea munere, Aegyptum remittit: et ut appa-
reret, eos non odio, sed dignitatis gloriâ ac-
censos, donis muneribusque inter ipsa bella con-
9 tendebant. Tanto honestius tunc bella gereban-
10 tur, quam nunc amicitiae coluntur. Hac victoriâ
ela-

dicit Strabo lib. 17. Atque cum duo codd. exhibeant *Audariates*, illud Gron. nepos recepit.

3. Hic anno demum 445 a *Polyperchonte* est occisus. Diod. 20, 20, ubi eum, ut Cassandrum regno Macedoniae pellat, Pergamo arcessit a. 444; et 20, 28, ubi Polyperchon gratiâ cum Cassandro reconciliatâ Herculem clam necat. a. 445.

Hoc autem a. 443 Alexander cum matre Roxane est occisus, Diod. 19, 105. h. l. §. 5.

sepulturâ) i. e. exustione cadaverum in rogo.

6. Cf. Diod. 19, 93 et 20, 49-52 a. u. 447.

7. *pari munere*) c. 1, 8.

8. Atque ut ostenderent omnibus, se non odio, sed dignitatis gloriâ (c. 1, 9) accensos (esse); contend. Sin mavis cum aliquot codd. *ro et* omittere, potes quoque cum Dresigio corrigere *contendere*, verba ita apte coniungens: Demetrius remittit, ut appareret, eos contendere.

9. Cf. supra 2, 10. 11. de simili sententiâ.

10. *hac victoriâ*) non statim post hanc victoriam a. 445, sed anno demum 447, ol. 118, 2, Diod. 20, 53. Antigonus autem universum imperium Alexandri affectabat, omni huius stirpe deletâ, quippe regiae ipse originis et ad Temenum (vid. not. ad 7, 1. 7) genus referens.

elatus *Antigonus*, regem se cum Demetrio fi- a. u.
lio appellari a populo iubet. *Ptolemaeus* quo- 11 445
que, ne minoris apud suos auctoritatis habe-
retur, rex ab exercitu cognominatur. Qui- 12
bus auditis, *Cassander* et *Lysimachus*, et ipsi re-
giam sibi maiestatem vindicaverunt. Huius ho- 13
noris ornamentis tamdiu omnes abstinuerunt,
quamdiu filii regis sui superesse potuerunt. Tan- 14
ta in illis verecundia fuit, ut, cum opes regias
haberent, regum tamen nominibus aequo ani-
mo caruerint, quod Alexandro iustus heres fuit.
Sed Ptolemaeus et Cassander, ceterique factio- 15
nis alterius duces, cum carpi se singulos ab An-
tigono viderent; dum privatum singulorum, non
commune universorum bellum ducunt, nec auxilium ferre alteri volunt, quasi victoria unius,
non omnium foret; per epistolas se invicem con- 16
firmantes, tempus et locum coëundi condicunt,
bellumque communibus viribus instruunt. Cui 17
cum Cassander interesse propter finitimum bel-
lum non posset, Lysimachum cum ingentibus
copiis in auxilium sociis mittit.

Cap. III. Erat hic Lysimachus illustri quidem Macedoniae loco natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior: quae tanta in illo fuit, ut ani- 2
mi magnitudine, philosophiâ ipsâ, viriumque gloriâ
omnes, per quos Oriens domitus est, vicerit. Quippe 3
cum Alexander Magnus Callisthenem philosophum, propter salutationis Persicae interpellatum morem, insidiarum, quae sibi paratae fuerant, conscium fuisse iratus

12. *Lysimachus*) nec non Seleucus Syriae.

14. Hoc credat Iudaeus Apella! Quo tandem modo vel cum his ipsis, quae hucusque narravit, auctor hoc componere poterit?

15. *ceteri*) Lysimachus §. 12 et 17; postea Seleucus c. 4. Diod. 20, 106-9.

17. *fin. bellum*) cum Demetrio (§. 10) in Thessaliâ, qui expugnatâ Sicyone, Corintho multisque Achaiae urbibus in Graeciâ dominabatur, Diod. 20, 102-3.

c. III.

2. *phil. - ipsâ*) arridet lectio duorum codd. *philosophiam ipsam*, i. e. philosophos ipsos, quae praeterea aptam format antithesin: animi magnitudine philosophos ipsos, virium gloriâ omnes vicit. Quid autem in Lysimacho sibi velit: vicit philosophiâ ipsâ omnes, equidem assequi nequeo.

3. *Callisth.*) resp. 12, 7. 2.

4 iratus finxisset; eumque truncatis crudeliter omnibus
membris, abscissisque auribus, ac naso, labiisque,
5 deforme ac miserandum spectaculum reddidisset; in-
super cum cane in caveâ clausum, ad metum cetero-
6 rum, circumferret: tunc Lysimachus, audire Cal-
listhenem, et praecepta ab eo virtutis accipere soli-
tus, misertus tanti viri, non culpae, sed libertatis
poenas pendentis, venenum ei in remedium calami-
7 tatum dedit. Quod adeo aegre Alexander tulit, ut
8 eum obiici ferocissimo leoni iuberet. Sed cum ad
conspectum eius concitatus leo impetum fecisset, ma-
num amiculo involutam Lysimachus in os leonis im-
9 mersit, arreptâque linguâ feram exanimavit. Quod
cum nuntiatum regi esset, admiratio in satisfactionem
cessit, cariorem que eum propter constantiam tantae
10 virtutis habuit. Lysimachus quoque magno animo,
11 regis, veluti parentis, contumeliam tulit. Denique
omni ex animo huius facti memoriâ exturbatâ, postea
in Indiâ insectanti regi quosdam palantes hostes, cum
a satellitum turbâ, equi sui celeritate desertus esset,
solus ei per immensas arenarum moles cursus comes
12 fuit. Quod idem antea Philippus, frater eius, cum
13 facere voluisset, inter manus regis exspiraverat. Sed
Lysimachum desiliens equo Alexander hastae cuspide
ita in fronte vulneravit, ut sanguis aliter cludi non
posset, quam diadema sibi demtum rex, alligandi
14 vulneris causâ, capiti eius imponeret. Quod auspi-
15 cium primum regalis maiestatis Lysimacho fuit. Sed
et post mortem Alexandri, cum inter successores
eius provinciae dividerentur, ferocissimae gentes, quasi
omni-

iratus finxisset) Gron. avus (obs. 3) corrigit *ratus vinxisset* (in vincula coniecisset).

6. Lysimachus, qui - solitus fuerat, iam tanti viri misertus dedit.

7. Cf. Curt. 8, 1. 17.

8. *concitatus*) codd. aliquot *concitus*, non male.

9. *admiratio tantae virtutis* tansponi vult Scheffer, duo verba posteriora delens post *constantiam*.

11. *exturb.*) ut Liv. 6, 21 haec iniuria exturbavit omnem spem pacis; Senec. Hipp. 129: casto pectore exturba nefanda. Unus tamen cod. habet *exstirpata*, Berneggero et Vorstio approbantibus.

turbâ) cod. *custodiâ*, q. est voc. honestius.

cursus comes fuit) cursu comitatus est.

12. Philippus regem comitatus erat per 500 stadia (12 milliaria Germanica), referente Curtio 8, 2. 35.

13. *aliter*) Gron. avus coniicit *ante*.

cludi) recentiorem formam *claudi* exhibent edd. antiq.

15. *feroc. gentes*) Thraciae, Ponti 13, 4. 16.

omnium fortissimo, assignatae sunt: adeo etiam con- 16
sensu universorum palmam virtutis inter ceteros tulit.

Cap. IV. Priusquam bellum inter Ptolemaeum,
sociosque eius, adversus Antigonum committeretur,
repente ex Asiâ maiore digressus *Seleucus*, novus An-
tigono hostis accesserat. Huius quoque et virtus cla- 2
ra, et origo admirabilis fuit. Siquidem mater eius 3
Laodice, cum nupta esset Antiocho, claro inter Phi-
lippi duces viro, visa est sibi per quietem ex concu-
bitu Apollinis concepisse; gravidamque factam, mu- 4
nus concubitus, annulum a Deo accepisse, in cuius
gemmâ ancora sculpta esset: iussaque donum filio,
quem peperisset, dare. Admirabilem fecit hunc vi- 5
sum et annulus, qui posterâ die, eiusdem sculpturae,
in lecto inventus est: et figura ancorae, quae in fe-
more Seleuci nata cum ipso parvulo fuit. Quamobrem 6
Laodice annulum Seleuco, eunti cum Alexandro Magno
ad Persicam militiam, edocto de origine suâ, dedit.
Ubi post mortem Alexandri, occupato regno Orientis, 7
urbem condidit, ibique geminae originis memoriam
consecravit. Nam et urbem ex Antiochi patris nomi- 8
ne Antiochiam vocavit; et campos vicinos urbi Apol-
lini dicavit. Originis eius argumentum etiam in po- 9
steris mansit: siquidem filii nepotesque eius, ancoram
in femore, veluti notam generis naturalem, habue-
re. Multa in Oriente, post divisionem inter socios 10
regni Macedonici, bella gessit. Principio Babyloniam 11
cepit; inde auctis ex victoriâ viribus, Bactrianos
ex-

C. IV.

1. *repente*) non repente. Nam iam a. 439 Seleucus Babyloniâ (432) pulsus ab Antigono hanc recipit a. 442 Diod. 19, 55 et 90. Atque ipse auctor Noster obliviosus c. 1, 4 dixerat, Seleucum iam a. 439 cum Ptolemaeo, Cassandro et Lysimacho societatem contra hunc ipsum Antigonum iniisse: quamquam ibi verba *et Seleuco* unius cod. auctoritatem secutus potes omittere, cum de hoc auctor nihil addat, ut addit de Cassandro et Ptolemaeo. Nihil tamen et ibi addit de quarto Lysimacho.

7. *post mort. Al.*) post mortem Alexandri Laomedonti Syria cessit sorte 13, 4. 12: quo pulso provinciâ potitur Ptolemaeus, pulsus paulo post ab Antigono, quem pellit hic Seleucus, qui ab a. inde 442 ad a. usque 473 totius Orientis dominus, Seleucidarum auctor, regnum longe omnium amplissimum reliquit filio Antiocho I. Soteri.

11. *Babyl. et Bactr.*) nec non Mediam, Assyriam, Susianam. Diod. 19, 101.

12 expugnavit. Transitum deinde in Indiam fecit,
quae post mortem Alexandri, veluti cervicibus
iugo servitutis excusso, praefectos eius occiderat.
13 Auctor libertatis Sandrocottus fuerat: sed titu-
lum libertatis post victoriam in servitutem ver-
14 terat: siquidem occupato regno, populum,
quem ab externâ dominatione vindicaverat, ip-
15 se servitio premebat. Fuit hic quidem humili
genere natus, sed ad regni potestatem maiesta-
16 te numinis impulsus. Quippe cum procacita-
te suâ Alexandrum regem offendisset, inter-
fici a rege iussus salutem pedum celeritate
17 quaesierat. Ex quâ fatigatione, cum somno cap-
tus iaceret, leo ingentis formae ad dormientem
accessit, sudoremque profluentem linguâ ei de-
18 tersit, expergefactumque blande reliquit. Hoc
prodigio primum ad spem regni impulsus, con-
tractis latronibus, Indos ad novitatem regni sol-
19 licitavit. Molienti deinde bellum adversus prae-
fectos Alexandri elephantus ferus infinitae ma-
gnitudinis ultro se obtulit, et veluti domitâ man-
suetudine eum tergo excepit, duxque belli, et
20 proeliator insignis fuit. Sic acquisito regno San-
drocottus eâ tempestate, quâ Seleucus futurae
magnitudinis fundamenta iaciebat, Indiam pos-
21 sidebat: cum quo factâ pactione Seleucus, com-
positisque in Oriente rebus, in bellum Antigo-
a. u. 22 ni descendit. Adunatis igitur omnium sociorum
453 copiis, proelium committitur; in eo Antigonus
occiditur; Demetrius, filius eius, in fugam ver-
23 titur. Sed socii, profligato hostili bello, denuo in
semet ipsos arma verterunt; et, cum de praedâ
non

18. *novit. regni*) Merito suspectum est Scheffero vocabulum *regni*; quo deleto explica *novitatem* per *novas res* (moliendas), cl. 22, 6. 12.

19. *domitâ mansuet.*) mirum epitheton. Num enim mansuetudo etiam indomita? Suspicor scripsisse Nostrum: *domitas a mansuetudine.* Scheff.

22. *proelium*) ad *Ipsum* Phrygiae urbem, in quo pugnant Ptolemaeus, Lysimachus, Seleucus, Cassander contra Antigonum.

in fug. vertitur) fugit autem Salamina Cypri cum matre Stratonice Diod. 21 fr. 2. Proelium ipsum fuit maxime apparatum longeque cruentissimum, quippe Antigoni 80,000 militibus et 75 elephantis opposuerunt illi 75,000 milites, 400 elephantos, 120 currus falcatos, referente Plut. in Demetr. 35.

non convenirent, iterum in duas factiones didu-
cuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemaeus Lyſima- 24
cho, iunguntur. Caſſandro defuncto Philippus 25 a.u.
filius ſuccedit. Sic, quaſi ex integro, nova Ma- 456
cedoniae bella naſcuntur.

LIBER DECIMUS SEXTUS.

CAPUT. I.

Poſt Caſſandri regis, filiique eius Philippi, con- a.u.
tinuas mortes, Theſſalonice regina, uxor 456
Caſſandri, non magno poſt tempore, ab Anti-
patro filio, cum vitam etiam per ubera mater-
na deprecaretur, occiditur. Cauſa parricidii 2
fuit, quod poſt mortem mariti, in diviſione in-
ter fratres regni, propenſior fuiſſe Alexandro
videbatur. Quod facinus in eo gravius omnibus 3
viſum eſt, quod nullum maternae fraudis veſti-
gium fuit: quanquam in parricidio nulla ſatis 4
iuſta cauſa ad ſceleris patrocinia praetexi poteſt.
Ob haec igitur Alexander, in ultionem mater- 5
nae necis, geſturus cum fratre bellum, auxili-
um

23. *didu c.*) cuius gloſſa eſt in uno cod. Bong. *dividuntur.* Sic enim Tacit. hiſt. 2, 68: qui ad ſpectandum convenerant, in ſtudia diducti ſunt; Plin. ep. 2, 19: diductum in partes audientium ſtudium; Tacit. ann. 4, 2: diducta civitas ut civili bello. Noſter infra 41, 4. 2 diducti Macedones in bellum civile.

24. *Seleucus Demetrio iungitur*) Foedus tamen paulo poſt ruptum offendit 16, 2. 1.

LIB. XVI. c. 1.

1. *continuas mortes*) eodem enim, quo Caſſander deceſſerat, anno 456 deceſſit Philippus. De *Theſſal.* reſp. 14, 6. 3 et 13. et cf. Diod. 21 fr. 10.

6 um a Demetrio petit: nec Demetrius, spe invaden-
7 di Macedonici regni, moram fecit. Cuius adventum
verens Lysimachus, persuadet genero suo Antipatro,
ut malit cum fratre in gratiam reverti, quam pa-
8 ternum hostem in Macedoniam admitti. Inchoa-
tam igitur inter fratres reconciliationem cum
a. u. praesensisset Demetrius, per insidias Alexandrum
460 9 interficit; occupatoque Macedoniae regno, cae-
dem apud exercitum excusaturus, in concionem
10 vocat. Ibi *priorem se petitum ab Alexandro* allegat:
11 *nec fecisse se, sed occupasse insidias. Regem autem se*
Macedoniae vel aetatis experimentis, vel causis iustio-
12 *rem esse. Patrem enim suum et Philippo regi et Ale-*
13 *xandro Magno socium in omni militiâ fuisse: liberorum*
deinde Alexandri ministrum, et ad persequendos defe-
14 *ctores ducem exstitisse. Contra, Antipatrum, avum ho-*
rum adolescentium, amariorem semper ministrum re-
15 *gni, quam ipsos reges fuisse. Cassandrum vero patrem,*
exstinctorem regiae domus, non feminis, non pueris
pepercisse: nec cessasse, quoad omnem stirpem regiae
16 *sobolis deleret. Horum scelerum ultionem, quia ne-*
quisset ab ipso Cassandro exigere, ad liberos eius
17 *translatam. Quamobrem etiam Philippum, Alexan-*
drumque, si quis manium sensus est, non interfecto-
res suos, ac stirpis suae, sed ultores eorum, Macedo-
18 *niae regnum tenere malle.* Per haec mitigato popu-
19 lo, rex Macedoniae appellatur. Lysimachus
quo-

5. *Demetr.*) 15, 4. 22.

10. *occupasse insidias*) Nam δει προεπιβουλευειν μαλλον η αντεπιβουλευειν, ut ait Thuc. 1, 7; et iniurias imminenter praecavisse iustum est magis, quam exspectavisse, ut scribit Tiro ap. Gell. 7, 3. Hinc sceleri alterius vitae nostrae insidiantis obviam ire ex iure gentium rectum et bonum statuit Iugurtha ap. Sallust. Iug. 18.

12. *patrem*) Antigonum cf. ind.

13. Resp. 13, 6.

14. Amarius sive durius regnum Macedoniae absente Alexandro Antipater administravit, quam reges ipsi.

15. Resp. 14, 6: 15, 2.

deleret) delevisset, ut 13, 2. 11 nasceretur pro natus esset.

omnem — sobolis) rectius duo codd. *omnem stirpis regiae sobolem*, cl. Liv. 39, 24. Curt. 4, 14.

17. „Alexander igitur cum Philippo patre me mavult regnum Macedoniae tenere stirpis suae ultorem, quam filios Cassandri, a quo ipsius mater uxoresque cum liberis sunt occisae.“ Ceterum latinitas pro *est* postulat in oratione obliquâ *sit*. De sententiâ autem cf. Cic. ad div. 4, 5. 15: 5, 16. 4. Phil. 9, 6.

19. Resp. §. 7.

quoque, cum bello Doricetis regis Thracum premeretur, ne eodem tempore et adversus eum dimicare necesse haberet, traditâ ei alterâ parte Macedoniae, quae Antipatro eius genero obvenerat, pacem cum eo fecit.

Cap. II. Igitur Demetrius, totis Macedo-
niae regni viribus instructus, cum Asiam oc-
cupare statuisset, iterato Ptolemaeus, Seleucus,
et Lysimachus, experti priore certamine, quan-
tae vires essent concordiae, pactâ societate adu-
natisque exercitibus, bellum adversus Demetri-
um transferunt in Europam. His comitem se et 2
belli socium, iungit Pyrrhus rex Epiri, sperans
non difficilius Demetrium amittere Macedoniam
posse, quam acquisierat. Nec spes frustra fuit; 3
quippe exercitu eius corrupto, ipsoque in fu-
gam acto, regnum Macedoniae occupavit. Dum 4
haec aguntur, Lysimachus generum suum An-
tipatrum, regnum Macedoniae ademtum sibi
soceri fraude querentem, interficit; filiamque
suam Eurydicen, querelarum sociam, in cu-
stodiam tradit: atque ita universa Cassandri do- 5
mus Alexandro Magno, seu necis ipsius, seu
stirpis exstinctae poenas, partim caede, partim
supplicio, partim parricidio luit. Demetrius 6 a. u.
quoque a tot exercitibus circumventus, cum 468
posset honeste mori, turpiter se dedere Seleuco
maluit. Finito bello, Ptolemaeus cum magnâ 7
rerum gestarum gloriâ moritur. Is, contra ius 470
gentium, minimo natu ex filiis ante infirmita-
tem regnum tradiderat, eiusque rei populo ra-
tionem reddiderat: cuius non minor favor in 8
accipiendo, quam patris in tradendo regno fu-
erat.

c. II.

1. *priore certamine*) 15, 4. 22.
2. *Pyrrhus*) de quo infra 17, 2-3.
3. Pyrrhus Macedoniam occupat fugato non Demetrio, sed Lysimacho, qui Demetrium regno pepulerat.
frustra) Mss. Bong. *frustrata*, latinius.
4. *Lysimachus generum suum* (c. 1, 7) *interficit*) Contra Diod. 21. fr. 10 hunc a Demetrio dolose occisum refert.
ademtum sibi) et Demetrio traditum c. 1, 19.
5. *necis ipsius*) resp. 12, 14.
stirpis exst.) not. ad c. 1, 15.
7. *minimo natu ex filiis*) Ptolemaeo Philadelpho. Cf. 17, 2. 4.
8. *cuius favor fuerat*, cui populus faverat.

9 erat. Inter cetera patris et filii mutuae pietatis
exempla, etiam ea res amorem populi iuveni
conciliaverat, quod pater, regno ei publice tra-
dito, privatus officium regni inter satellites fe-
cerat, omnique regno pulchrius regis esse pa-
trem duxerat.

CAP. III. Sed inter Lysimachum, et Pyrr-
hum regem, socios paulo ante adversus Deme-
trium, assiduum inter pares discordiae malum,
2 bellum moverat. Victor Lysimachus, pulso Pyrr-
3 ho, Macedoniam occupaverat. Inde Thraciae, ac
deinceps *Heracleae* bellum intulerat; cuius urbis
4 et initia et exitus admirabiles fuere; quippe Boeo-
tiis pestilentiá laborantibus oraculum Delphis re-
sponderat, *coloniam in Ponti regione sacram Herculi*
5 *conderent.* Cum propter metum longae ac peri-
culosae nauigationis, mortem in patriâ omnibus
praeoptantibus, res omissa esset; bellum his
6 Phocenses intulerunt: quorum cum adversa proe-
lia paterentur, iterato ad oraculum decurrunt:
responsum, *idem belli quod pestilentiae remedium*
7 *fore.* Igitur conscriptâ colonorum manu in Pon-
tum delati urbem Heracleam condiderunt. Et
quoniam fatorum auspiciis in eas sedes delati
erant, brevi tempore magnas opes paravere.
8 Multa deinde huius urbis adversus finitimos bel-
la, multae etiam domesticae dissensiones fuere.
a. u. Inter cetera magnifica, vel praecipue illud me-
278 9 morabile fuit: cum rerum potirentur Athe-
nienses, victisque Persis, Graeciae et Asiae
tributum in tutelam classis descripsissent, om-
nibus cupide ad praesidium salutis suae con-
ferentibus; soli Heracleenses, ob amicitiam re-
10 gum Persicorum, collationem abnuerunt. Mis-
sus

C. III.

1. *discordiae malum*) discordia, quae malum est inter pares assiduum. Hinc edd. antiq. exhibent *discordia*. De sententiâ resp. 13, 2. 3.

2. Resp. not. ad c. 2, 3. Pyrrhus autem aliis terris occupandis inhians sponte Macedoniam relinquit Lysimacho iterum facile occupandam.

4-6. Cf. supra 13, 7. 2-4.

8. Edd. antiq. *multa* etiam dom. dissensionis *mala* f.

9. Victo Xerxe tributum illud ex arbitrio constituendum permittitur Aristidi. Cornel. 3, 3. 1 a. u. 278.

ſus itaque ab Athenienſibus Lamachus cum exercitu ad extorquendum, quod negabatur, dum, relictis in litore nauibus, agros Heracleenſium populatur, claſſem cum maiore parte exercitus, naufragio repentinae tempeſtatis amiſit. Itaque 11
cum neque mari poſſet amiſſis nauibus, neque terrâ auderet, cum parvâ manu inter tot ferciſſimas gentes, reverti; Heracleenſes honeſtiorem beneficii, quam ultionis occaſionem rati, inſtructos commeatibus auxiliisque dimittunt:
bene agrorum ſuorum populationem impenſam 12
exiſtimantes, ſi, quos hoſtes habuerant, amicos reddidiſſent.

Cap. IV. Paſſi ſunt inter plurima mala
etiam tyrannidem: ſiquidem cum plebs et no- 2
vas tabulas et diviſionem agrorum divitum impotenter flagitaret; diu re in ſenatu tractatâ, 3
cum exitus rei non inveniretur; poſtremum adverſus plebem nimio otio laſcivientem, auxilia a Timotheo, Athenienſium duce, mox ab Epaminondâ Thebanorum, petivere. Utriſque ne- 4 a. u.
gantibus, ad Clearchum, quem ipſi in exſilium 390
egerant, decurrunt. Tanta calamitatum neceſ- 5
ſitas fuit, ut, cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriae revocarent. Sed Clearchus 6
exſilio facinoroſior redditus, et diſſenſionem populi occaſionem invadendae tyrannidis exiſtimans, primo tacitus cum Mithridate, civium ſuorum hoſte, colloquitur; et initâ ſocietate 7
paciſcitur, ut revocatus in patriam, proditâ ei urbe, praefectus eius conſtitueretur. Poſtea 8
autem inſidias, quas civibus paraverat, in ipſum Mithridatem vertit. Namque cum, velut 9
ar-

12. Et bene (recte, generoſe) exiſtimant, ſe pro agrorum ſuorum populatione a Lamacho exegiſſe impenſam eo, ut etc.

c. IV.

2. *novas tabulas et diviſionem agrorum*, quas Livius 32, 38 ait eſſe duas faces novantibus res ad plebem in optimates accendendam.

3. *Timotheo, Epaminondâ*) de quo utroque expoſuit Cornelius, collatis de Epaminondâ Noſtri locis in ind.

4. *Clearchum*) cuius tyrannidem Diodorus ponit ol. 104, ergo a. u. 390.

8. *vertit* pro *verteret* rec. ex Ald. poſtulante ſenſu.

O

arbiter civilis discordiae, de exsilio reversus esset, sta-
tuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ip-
sum cum amicis suis cepit; captumque, acceptâ in-
10 genti pecuniâ, dimisit. Atque ut in illo subitum se
ex socio fecit hostem: sic ex defensore senatoriae cau-
11 sae, repente patronus plebis evasit; et adversus au-
ctores potentiae suae, a quibus revocatus in patriam,
per quos in arce collocatus fuerat, non solum ple-
bem accendit, verum etiam nefandissima quaeque
12 tyrannicae crudelitatis exercuit. Igitur populo ad con-
cionem vocato, *neque se affuturum amplius grassanti in*
populum senatui, ait; *intercessurum etiam*, *si in pristinâ*
13 *saevitiâ perseveret: quod si pares se crudelitati senatorum*
arbitrentur, abiturum cum militibus suis, neque civilibus
14 *discordiis interfuturum. Sin vero diffidant viribus pro-*
15 *priis, vindictae se civium non defuturum. Proinde consu-*
lant sibi ipsi: iubeant abire se, an malint causae popularis
16 *socium remanere.* His verbis sollicitata plebs summum
ad eum imperium defert: et dum senatus potentiae
irascitur, in servitutem se tyrannicae dominationis
17 cum coniugibus et liberis tradit. Igitur Clearchus LX
senatores comprehensos (nam ceteri in fugam dilapsi
18 erant) in vincula compingit. Laetari plebs, quod a
duce potissimum senatorum, senatus deleretur, ver-
sâque vice auxilium eorum in exitium conversum es-
19 set. Quibus dum mortem passim omnibus minatur,
20 cariora eorum pretia facit: siquidem Clearchus ma-
gnâ pecuniâ, quasi minis populi occulte eos subtra-
cturus, acceptâ, spoliatos fortunis, vitâ quoque
spoliavit.

Cap.

12-15. Equidem, inquit, non amplius adero senatui in plebem (§. 1.) grassanti; intercedam etiam (adiuvabo vos, plebeii), si in pristinâ saevitiâ perseverat. Vos tamen si pares vos arbitramini senatorum crudelitati (si soli vos senatorum crudelitati resistere posse arbitramini); abibo cum militibus meis, neque civilibus discordiis interero. Sin vero diffiditis viribus propriis; equidem vindictae civium non deero (vindicabo cives a senatorum saevitiâ). Proinde consulite vobis ipsi: iubeatisne abire me, an malitis remanere populi (plebis) causae socium.

16. Plebs dum senatui divitiis potenti irascitur, tradit se servam domino tyranno, neque se solam, sed coniuges quoque et liberos.

20. Clearchus simulans se populo caedem minanti senatores velle subtrahere, magnâ pecuniâ hos redimere se cogit; at non ita multo post eosdem fortunis iam spoliatos vitâ quoque spoliat.

CAP. V. Cognitô deinde, quod bellum sibi ab
iis, qui profugerant, misericordiâ in auxilium sollici-
tatis civitatibus, pararetur, servos eorum manu mit-
tit. Et, ne quid mali afflictis honestissimis domibus 2
deesset, uxores eorum filiasque nubere servis suis, pro-
positâ recusantibus morte, compellit; ut eos sibi fidio-
res, et dominis infestiores redderet. Sed matronis 3
tam lugubres nuptiae graviores repentinis funeribus
fuere. Itaque multae se ante nuptias, multae in ipsis 4
nuptiis, occisis prius novis maritis, interficiunt et
se tam funestis calamitatibus, virtute ingenui pudoris,
eripiunt. Proelium deinde committitur: quo victor ty- 5
rannus captivos senatores in triumphi modum per ora
civium trahit. Reversus in urbem alios vincit, tor- 6
quet alios, alios occidit; nullus locus urbis a cru-
delitate tyranni vacat. Accedit saevitiae insolentia, cru- 7
delitati arrogantia. Interdum ex successu continuae 8
felicitatis obliviscitur se hominem: interdum Iovis se
filium dicit. Eunti per publicum aurea aquila velut 9
argumentum generis praeferebatur: veste purpurea, 10
et cothurnis regum tragicorum, et aureâ coronâ ute-
batur: filium quoque suum Ceraunon vocat, ut deos 11
non mendacio tantum, verum etiam nominibus illu-
dat. Haec illum facere duo nobilissimi iuvenes Chion 12
et Leonides indignantes, patriam liberaturi in necem
tyranni conspirant. Erant hi discipuli Platonis philo- 13
sophi; qui virtutem, ad quam quotidie praeceptis
magistri erudiebantur, patriae exhibere cupientes, quin-
quaginta cognatos (veluti clientes) in insidiis locant.
Ipsi more iurgantium, ad tyrannum (veluti ad regem) 14
in arcem contendunt; qui iure familiaritatis admissi, 15
dum alterum priorem dicentem intentus audit tyran-
nus, ab altero obtruncatur. Sed et ipsi, sociis tardius 16
auxilium ferentibus, a satellitibus obruuntur. Quare 17

c. v.

4. *virtute ingenui pud.*) quippe quas puderet ingenuas nubere servis.

7. Saevus hic tyrannus fit insolens, crudelis fit arrogans, Critiae instar et Alcibiadis, quos Xenophon (mem. 1, 2, 12) vocat βιαιοτατους και ὑβριστοτατους.

11. Κεραυνον, Tonantem, ergo Iovem.

12. *Leonides*) If. Vossius corr. *Leon* ex Memnonis eclogis de historiâ Ponticâ.

15. *qui admissi*) Latinitas postulat *quibus admissis.* De re cf. simile apud Liv. 1, 40.

ſactum eſt, ut tyrannus quidem occideretur, ſed p
18 tria non liberaretur. Nam frater Clearchi, Satyru
eâdem viâ tyrannidem invadit; multisque annis, p
gradus ſucceſſionis, Heracleenſes ſub regno tyrann
rum fuere.

LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

CAPUT I.

Per idem ferme tempus in Helleſponti et Cherſone
2 regionibus terrae motus fuit: maxime tamen Ly
ſimachia urbs, ante duos et viginti annos a Lyſima
3 cho rege condita, everſa eſt. Quod portentum dir
Lyſimacho, ſtirpique eius, ac regni ruinam, cum
4 clade vexatarum regionum, portendebat. Nec oſten
tis fides defuit; nam brevi poſt tempore, Agathoclem
filium ſuum, quem in ſucceſſionem regni ordinave
rat, per quem multa bella proſpere geſſerat, non
ſolum patrium, verum etiam humanum ultra morem
pero

18 *ſub regno*) plures codd. et edd. antiq., quibus adſtipulan tur Iſ. Voſſ. et Gron. avus et nepos, exhibent *regnum*. Heracleenſe fuere regnum tyrannorum, ut infra 17, 3. 19 Beroë fuit genus Ac cidarum; Liv. 1 Gabii regnum Tarquinii; 29, 32 Maſaeſylorum fines regnum Syphacis; 30, 11 Maſaeſyli regnum Maſiniſſae.

viâ) Scheffer coniicit *vi*.

Satyrus) Athenaeo 3, 7 et 12, 12, et Diod. 20, 78: 16, 3 inter ſe collatis Freinshemii ſententia veriſimilis mihi redditur, No ſtrum haec ſuo more confundere, et duos Clearchos, avum atque ne potem in unum conflare. Clearcho enim, qui Heracleae tyrannidem primitus invaſit, ſucceſſere filii, primo Timotheus, deinde Dionyſius Dionyſio item filii Zathras (forte Noſtro Satyrus) et Clearchu alter. *Bern.*

LIB. XVII. c. I.

3. *portentum*) cum ſequatur verbum eiusdem originis *portend bat*, Gron. avus corrigit *prodigium* ex 40, 2. 1, aut ſi retinere vel *portentum*, cum Fabro corrigere *ſignificabat*.

dira) gravem deorum iram.

perosus, ministrâ Arsinoë novercâ, veneno interfe-
cit. Haec illi prima mali labes, hoc initium impen- 5
dentis ruinae fuit. Nam parricidium principum secu- 6
tae caedes sunt, luentium supplicia, quod occisum
iuvenem dolebant. Itaque et hi, qui caedibus super- 7
fuerant, et hi, qui exercitibus praeerant, certatim
ad Seleucum deficiunt; eumque pronum iam ex ae- 8
mulatione gloriae, bellum Lysimacho inferre compel-
lunt. Ultimum hoc certamen commilitonum Alexan- 9
dri fuit, et, velut ad exemplum fortunae, par reser-
vatum. *Lysimachus* quatuor et LXX annos natus erat, 10
Seleucus septem et LXX. Sed in hac aetate utrique 11
animi iuveniles erant, imperiique cupiditatem insatia-
bilem gerebant. Quippe cum orbem terrarum duo 12
soli tenerent, angustiis sibimet inclusi videbantur, vi-
taeque finem non annorum spatio, sed imperii termi-
nis metiebantur.

CAP. II. In eo bello Lysimachus, amissis a. u.
ante variis casibus XV liberis, non instrenue mo- 472
riens, postremus domus suae ruinae cumulus
accessit. Laetus tantâ victoriâ Seleucus, et quod 2
maius victoriâ putabat, solum se de cohorte
Alexandri remansisse; victoremque victorum ex-
stitisse, non humanum esse opus, sed divinum
munus, gloriatur: ignarus prorsus, non mul- 3
to post fragilitatis humanae se ipsum exemplum
futurum. Quippe post menses admodum septem 4

4. *perosus*) simile exemplum habes infra 34, 4. 1.

Arsinoë) Ptolemaei Lagi filiâ c. 2, 6 et 7. Arsinoës soror *Lysandra* uxor fuit Agathoclis.

7. *Seleuc.*) 16, 2. 1.

8. *pronum iam*) ad bellum Thraciae regi inferendum. Nam auctor supra iam 15, 4. 23-24 statim post a. 453 narrat Seleucum Demetrii socium factum adversus Ptolemaeum et Lysimachum: deinde tamen 16, 2. 1 eundem his iunctum Demetrio bellum intulisse eumque vivum cepisse.

12. *orbem terrar.*) quantum fuerit Seleuci imperium, dixi *in meinem histor. Handb.* vol. 2. pag. 369-70. Tenebat autem Seleucus Asiam superiorem et Syriam; Lysimachus Thraciam, Graeciam, Macedoniam pluresque Asiae minoris provincias. Longe igitur maius et amplius erat Ptolemaei Philadelphi imperium, de quo ibid. vol. 1. pag. 209.

ang. sibim.) Ald. et Iunt. *angustis sibi metis*, non inepte.

a Ptolemaeo, cuius ſororem Lyſimachus in ma-
a. u. 473 trimonio habuerat, per inſidias circumventus
5 occiditur; regnumque Macedoniae, quod Ly-
6 ſimacho eripuerat, cum vita pariter amittit. Igi-
tur Ptolemaeus cum et in gratiam memoriae
magni Ptolemaei patris, et in favorem ultionis
Lyſimachi ambitioſus apud populares eſſet, pri-
7 mo Lyſimachi filios conciliare ſibi ſtatuit; nu-
ptiasque Arſinoës ſororis ſuae, matris eorum
8 petit, puerorum adoptione promiſſa; ut, cum
in locum patris eorum ſucceſſiſſet, nihil illi
moliri vel verecundia matris, vel appellatione
9 patris auderent. Fratris quoque regis Aegypti
concordiam per epiſtolas deprecatur, profeſſus,
*deponere ſe offenſam erepti paterni regni, neque
amplius a fratre quaeſiturum, quod honeſtius a
10 paterno hoſte perceperit.* Omnique arte adulatur
Eumeni et Antigono, Demetrii filiis, Antiocho,
filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat,
11 ne tertius ſibi hoſtis accederet. Sed nec Pyrr-
hus

C. II.

4. *Ptol.*) Ceranno, Lagi filio natu maiore, Philadelphi fratre 16, 2. 7, ex *Eurydice* ſuſcepto, cum Philadelphus *Berenicen* matrem haberet, Pauſan. 1, 6, 8.

ſor. Lyſim.) reſp. c. 1, 4. Eurydice praeterea, Ceranni mater cum Antipatri fuiſſet filia; maternum ſimul regnum Macedoniae Cerannus ſibi vindicare videbatur.

6. *patri*) reſp 16, 2. 7.

apud) plures Mſſ. et edd. antiq. *ad*, q. praefert. Graevius cl. Liv. 34, 48. Cic. ad div. 5, 10, 10.

in gratiam) Gron. avus mavult *gratia* et *favore*.

7-8. Cf. infra 24, 2-3.

fratris) Philadelphi, inde ab a. 470 Aegypti regis 16, 2. 7.

paterno hoſte) Seleuco, Ptolemaei Lagi hoſte 15, 4. 24. not.

10. *Eumeni*) Nullus circa haec tempora invenitur Eumenes, quem vereri potuerit Ptolemaeus. Sed *Nicomedem* Bithynum; Antigoni Gonatae amicum, Antiochi hoſtem invenit Gron. avus apud Memnonem in Excerptis Photianis (pag. 718, 19): cuius illi haud dubie potuit utilis eſſe gratia, ſi nihil aliud, ad morandum Antiochum. Nam cum duobus iſtis ſimultates erant inexpiabiles, quorum alter Macedoniam, velut paternum regnum ſibi vindicabat, alterius patrem ipſe interfecerat. Hinc ille ita hunc locum corrigit: *Nicomedi, ne cum* Ant., Demetrii, et Antiocho, Seleuci *filiis bellum habituro* tertius ſ. h. accederet. Quam quidem correctionem aptam ſane, et, ut vides, hiſtoriae convenientem comprobarunt Graevius, Vorſtius, Faber. Propius tamen deleto illo nomine Gron. nepos ad ductum literarum accedit ita h. l. corrigens: adulatur *ei* (fratri §. 9.), *ne* A. D., Antiochoque filio S., —, — — — —, tert.

Ceterum

hus rex Epiri omissus, ingens momentum futurus,
utri parti socius accessisset; qui et ipse spoliare sin- 12
gulos cupiens, omnibus se partibus venditabat. Ita- 13
que Tarentinis adversus Romanos laturus auxilium, ab
Antigono naves, ad exercitum in Italiam deportandum, mutuo petit; ab Antiocho pecuniam, qui opibus, quam militibus, instructior erat; a Ptolemaeo
Macedonum militum auxilia. Sed Ptolemaeus, cui 14
nulla dilationis ex infirmitate virium venia esset, quinque millia peditum, equitum quatuor millia, elephantos quinquaginta, non amplius quam in biennii usum
dedit. Ob haec Pyrrhus, filiâ Ptolemaei in matrimo- 15
nium acceptâ, vindicem eum regni reliquit: ne, abductâ in Italiam iuventute, praedam hostibus regnum relinqueret.

CAP. III. Sed quoniam ad Epiri mentionem ven- 1
tum est, de origine regni eius pauca narranda sunt. Mo- 2
lossorum primum in eâ regione regnum fuit. Post 3
Pyrrhus, Achillis filius, amisso per absentiam Troianis temporibus paterno regno, in his locis consedit,
qui Pyrrhidae primo, postea Epirotae dicti sunt. Sed 4
Pyrrhus cum in templum Dodonaei Iovis ad consulendum venisset, ibi Lanassam, neptem Herculis, rapuit;

Cetorum Antigonus ille est *Antigonus Gonatas*, Demetrii Macedonià pulsi (a. 468, resp. not. 16, 2, 3) filius, qui a. 475 regnum paternum sibi vindicat 25, 1. 1 cl. 24, 1. 8; Antiochus autem est *Antiochus I. Soter*, Seleuci successor et rex Syriae per annos 473-93. cl. not. ad 25, 4. 7.

11. *omissus*) omissus est a Ptolemaeo, non neglectus ab hoc, eius potius gratia et amicitia quaesita.

futurus) quippe qui futurus esset ingens momentum ei parti, cui accessisset socius. De re resp. 16, 2. 2, et de voc. *momenti* 5, 4. 12.

14. Cui, cum viribus esset infirmus, auxilium Pyrrho ferendum nullo modo differre liceret.

15. *filiâ*) non germanâ, sed privignâ, *Antigone*.

eum) Ptolemaeum Ceraunon: quem tamen ipse 18, 1. 3 confundit cum Ptolemaeo filio.

reliquit) plures codd. et edd. Ald., Iunt. et Rom. addunt: *pacificatus cum omnibus finitimis*, q. recepit Abr. Gron.

c. III.

1. *ad — est*) Epiri mentionem iniecimus. At huius iam supra 16, 2. 2 mentionem iniecerat.

3. *Pyrrhus*) dictus Neoptolemus.

paterno regno) Phthiâ in Thessaliâ, ubi et Achilles pater, et Peleus avus, pulsus a patre Aeaco Aeginâ, regnaverant.

Lanassam) sacerdotem, Cleodaei filiam, Hylli neptem, indeque Herculis proneptem, referente Plut. in Pyrrh. c. 1.

5 puit: ex cuius matrimonio octo liberos sustulit. Ex his nonnullas virgines nuptum finitimis regibus tradi-
6 dit, opesque affinitatum auxilio magnas paravit: atque ita Heleno, filio Priami regis, ob industriam singularem, regnum Chaonum, et Andromachen Hectoris, quam et ipse matrimonio suo in divisione
7 Troianae praedae acceperat, uxorem tradidit: brevique post tempore Delphis insidiis Orestae, filii Aga-
8 memnonis, inter altaria Dei interiit. Successor huic
9 Pielus filius fuit. Per ordinem deinde regnum ad Ar-
10 rybam descendit: cui, quoniam pupillus et unicus ex gente nobili superesset, intentiore omnium cura servandi eius educandique, publice tutores constituun-
11 tur: Athenas quoque erudiendi gratia missus, quanto doctior maioribus suis, tanto et gratior populo fuit.
12 Primus itaque leges, et senatum, annuosque magi-
13 stratus et reipublicae formam composuit: et ut a Pyrrho sedes, sic vita cultior populo ab Arryba sta-
14 tuta. Huius filius Neoptolemus fuit: ex quo nata est Oly-

6. De re cf. Virg. aen. 3, 294 seqq. ibique Heynii exc. 10.
Hectoris) olim uxorem.

matrimonio suo) dat. in matrimonium suum, siue uxorem. Possis tamen ex aliquot codd. verbis transpositis ita cum Graevio legere: Hectoris e matrimonio suo, quam ipse in div. Tr. p. acceperat. Tradit igitur Heleno uxorem Andromachen e matrimonio suo, i. e. suam hucusque uxorem. Durior tamen constructio est aliorum codd., quos sequitur Gronov. avus: Andr. Hect. e matr. suo, *quos* (Helenum et Andromachen) in div. Tr. p. acc.

7. *interiit*) propter Hermionem, Menelai et Helenae filiam, Pyrrhi uxorem, Hom. od. 4, 5: quam huic erepturus hunc obtruncat Orestes, Virg. aen. 3, 328-32.

8. *Pielus* dedi cum Ald. et Iunt. ex Pausania 1, 11. 1, qui hunc et Molossum Pyrrhi filios nominat ex Andromache susceptos. Vulg. *Pialis*, *Piales*, q. alii corruperunt in *Pylades*.

9. *per ordinem*) Pausanias 1, 11. 1 a Pyrrho, Achillis filio ad Tharypum, Neoptolemi et Arybbae (Arrybae h. l.) avum, Alcetae patrem numerat hominum aetates 15.

10. Resp. not. ad 8, 6. 4.

14. Hoc loco haec est genealogia:

1. Arrybas
2. Neoptolemus
   |
3. *a*) Olympias
   b) Alexander
   c) Aeacides
   |
4. Pyrrhus.

Plures tamen auctores Arrybam Neoptolemi non patrem, sed fratrem fuisse tradunt. Vid. ad 8, 6. 4. et 7, 6. 10. et Aeaciden non Neoptolemi, sed Arrybae filium.

Hinc

15 Olympias, mater Alexandri Magni, et Ale-
xander, qui post eum regnum Epiri tenuit: et a.u.
16 in Italia bello gesto, in Bruttiis interiit. Post 428
eius mortem frater Aeacides regno successit, qui,
assiduis adversus Macedonas bellorum certami-
nibus populum fatigando, offensam civium con-
17 traxit: ac propterea in exsilium actus, Pyrr-
hum filium, bimum, admodum parvulum in re-
18 gno reliquit. Qui et ipse cum a populo propter 442
odium patris ad necem quaereretur, furtim sub-
19 tractus in Illyrios defertur: traditusque et Be-
roae, Glauciae regis uxori, nutriendus, quae
20 et ipsa genus Aeacidarum erat. Ibi eum, seu
misericordia fortunae eius, seu infantilibus
blandimentis inductus rex, adversum Cassan-
drum, Macedoniae regem, qui eum sub belli
comminatione deposcebat, diu protexit, ad-
21 dito in auxilium etiam adoptionis officio. Qui-
bus rebus moti Epirotae, odio in misericordiam
verso, annorum XI eum in regnum revocaverunt,
datis tutoribus, qui regnum usqu° adultam eius 451
22 aetatem tuerentur. Adolescens deinde multa bel-
la gessit; tantusque rerum successu haberi coe-
ptus est, ut Tarentinos solus adversus Roma-
nos tueri posse videretur.

3.

Hinc simul vides, in verbis 8, 6. 5 *Alexandrum, privignum eius*, pron. *eius* non, quod postulet latinitas, referendum esse ad Arrybam, sed ad Philippum, cuius tamen non privignus (*Stiefsohn*) fuit, sed gener et antea uxoris frater.

15. *Alexander — interiit*) resp. 12, 2.

17. Melius distinguis cum Graevio *bimum admodum, parvulum* (quod posterius vocabulum sapit glossam), cum sit *admodum* circiter cl. c. 2, 4: 11, 14. 11.

19. *genus*) cf. not. ad 16, 5. 18 r *generis* igitur, quod habent edd. antiq., est illius glossa.

20. *Cass., Mac. regem*) per annos 435 - 56.

21. *usque) in* addit Iunt.; *ad* Col. et Bong.

LIBER

LIBER DECIMUS OCTAVUS.

CAPUT I.

Igitur Pyrrhus, rex Epiri, cum iteratâ Tarentinorum legatione, additis Samnitum et Lucanorum precibus, et ipsis auxilio adversus Romanos indigentibus, fatigaretur, non tam supplicum precibus, quam spe invadendi Italiae imperii inductus, venturum se cum exercitu pol-
2 licetur. In quam rem inclinatum semel animum
praecipitem agere coeperant exempla maiorum:
ne aut inferior patruo suo Alexandro videretur,
quo defensore iidem Tarentini adversus Bruttios
usi fuerant; aut minores animos Magno Alexandro habuisse, qui tam longâ a domo militiâ
3 Orientem subegit. Igitur relicto custode regni
filio Ptolemaeo, annos XV nato, exercitum in
portu Tarentino exponit, duobus parvulis filiis,
Alexandro et Heleno, in solatia longinquae se-
a. u. 473 4 cum expeditionis adductis. Cuius audito adventu, Consul Romanus Valerius Laevinus, festinans,

LIB. XVIII.

De Pyrrhi in Italiam expeditione consule Plut. in Pyrrho. Pausan. 1, 11. 7 et c. 12, 1-3; Flor. 1, 18; Oros. 4, 1; Liv. epit. 12-14.

c. I.

1. Lege cum duobus codd. et ed. Ald. auxilium — *pollicentibus*, q. rec. Gron. nepos. Cum *Samnitibus* autem, hostibus sibi longe gravissimis bella Romani gesserunt per annos 71, ab a. inde 412-82.

2. De Alexandro utroque consule loca in ind. nr. 3 et 4. *patruo*) resp. not. ad 17, 3. 14, et de re 12, 2.

Orientem subegit) cf. 14, 4. 19: 14, 2. 9.

3. *filio Ptol.*) resp. not. ad 17, 2. 15.

adductis) Bong. mavult *abductis*.

4-7. Inter Pandosiam et Heracleam iuxta Sirin amnem Lucaniae.

nans, ut prius cum eo congrederetur, quam
auxilia sociorum convenirent, exercitum in aciem
educit. Nec rex, tametsi numero militum in- 5
ferior esset, certamini moram fecit. Sed Roma- 6
nos vincentes iam, inusitata ante elephantorum
forma stupere primo, mox cedere proelio coë-
git; victoresque iam nova Macedonum monstra
repente vicerunt. Nec hostibus incruenta victo- 7
ria fuit. Nam et ipse Pyrrhus graviter vulnera-
tus est; et magna pars militum eius caesa; maio-
remque gloriam eius victoriae, quam laetitiam,
habuit. Huius pugnae eventum multae civitates se- 8
cutae Pyrrho se tradunt. Inter ceteras etiam Locri 9
prodito praesidio Romano ad Pyrrhum deficiunt.
Ex eâ praedâ Pyrrhus cc captivos milites Romam 10
gratis remisit, ut, cognitâ virtute eius, Romani
cognoscerent etiam liberalitatem. Interiectis dein- 11 a. u.
de diebus, cum sociorum exercitus supervenis- 474
set, iterato proelium cum Romanis facit, in
quo par fortuna priori bello fuit.

Cap. II. Interea Mago, dux Carthaginiensium
in auxilium Romanorum cum cxx navibus missus sena-
tum adiit, *aegre tulisse Carthaginienses* affirmans, *quod
bellum in Italiâ a peregrino rege paterentur. Ob quam cau-* 2
*sam missum se, ut, quoniam externo hoste oppugnarentur,
externis auxiliis iuvarentur.* Gratiae a senatu Carthagi- 3
niensibus actae, auxiliaque remissa. Sed Mago Punico 4
ingenio, post paucos dies tacitus, quasi pacificator
Carthaginiensium, Pyrrhum adit, speculaturus consi-
lia eius de Siciliâ, quo eum arcessiri fama erat. Nam 5
Ro-

6. Cf. Flor. 1, 18. 8. Plin. h. nat. 8, 6.

Macedonum monstra) quippe a Ptolemaeo Ceruano, Maced. rege missa 17. 2. 14.

inusit.) Gron. avus probante Graevio et Fabro mavult *invisitata*, Romanis nondum visa, cl. Liv. 4, 33. 1; 27, 39. 8 et infra 25, 1. 6.

7. Dionysio Hal. tradente Laevinus amisit 15,000; Pyrrhus 13,000.

10. *gratis remisit*) cf. Cic. off. 1, 12. 6.

11. Non diebus interiectis, sed anno: a. u. 474, cuius anni consules, P. Sulpicius Saverrio, P. Decius Mus cum rege conflixerunt prope Asculum Apuliae.

bello) deleri vult Faber, cl. 22, 3. 10.

c. II.

4. *arcessiri*) plures Mss. *arcessi*, ut Med., Paris. *accersi*. At ille infin. coniug. quartae eodem te reducit, quo *arcessivi*, *arcessitum*.

Romanis eadem causa mittendi auxilii Cartaginiensibus fuerat, ut Romano bello, ne in Siciliam transire posset Pyrrhus, in Italiâ detineretur.
6 Dum haec aguntur, legatus a senatu Romano Fabricius Luscinus missus pacem cum Pyrrho
7 composuit. Ad quam confirmandam Cineas Romam cum ingentibus a Pyrrho donis missus neminem, cuius domus muneribus pateret, invenit.
8 Huic continentiae Romanorum simile exemplum
a. u. 480 9 iisdem ferme temporibus fuit. Nam missi a senatu in Aegyptum legati cum ingentia sibi a Ptolemaeo rege missa munera sprevissent, interiectis diebus ad coenam invitatis aureae coronae missae sunt: quas illi honoris causâ receptas, posterâ
10 die statuis regis imposuerunt. Igitur Cineas cum turbatam cum Romanis pacem ab Appio Claudio renuntiasset, interrogatus a Pyrrho, *Qualis Roma esset*, respondit, *Regum urbem sibi visam.*
11 Post haec legati Siculorum superveniunt, tradentes Pyrrho totius insulae imperium, quae assiduis

5. Nam ut Romanis auxilium mitterent, eadem Carthaginiensibus fuerat causa; nimirum haec, ut.

7. *Cineas*) Liv. 34, 4. Plutarch. in Pyrrh. 14.

9. *Ptolemaeo*) Philadelpho 17, 2. 9. De re cf. Freinsh. suppl. Liv. 14, 38.

Atque huic quidem regi, quid est apud vos maxime memorabile atque laudabile? interroganti respondit quondam

Romanorum legatus: Romani verentur deos, parent magistratibus, puniunt vitia;

Carthaginiensium: nobiles nostri exercentur bello, cives labore, sapientes doctrinâ;

Siculorum: apud nos iustitia exercetur in iudicio; fides in mercatu, aequitas in re civili;

Atheniensium: nostra resp. non patitur divites partium studiosos, non pauperes otiosos, non magistratus imperitos;

Rhodiorum: senes nostri sunt venerandi, iuvenes modesti, uxores castae;

Spartanorum: Spartae non dominantur avaritia, invidia, desidia;

Sicyoniorum: nos quidem civibus nostris non permittimus peregrinationes, non patimur medicos, qui sanos occidant, nec causarum patronos et oratores, qui res perturbent.

honoris causâ) Mss. Bong. *hominis* c., unde Freinsh. conicit *ominis*, non autem, ut ipse vult, mali sed, ut Graevius interpretatur, boni, cum corona victoriae esset indicium, cl. Liv. 22, 37, ubi senatus coronâ aureâ ab Hierone missâ *victoriam omenque se accipere* dixit.

10. *App. Claudio*) cf. not. ad Cic. Caton. 6, 2 et 11, 8, et Freinsh. suppl. Liv. 13, 31 cl. Plutarch. in Pyrrho c. 18; Cic. Phil. 1, 5.

ſiduis Carthaginienſium bellis vexabatur, Itaque 12
relicto Locris Alexandro filio, firmatisque ſocio-
rum civitatibus valido praeſidio, in Siciliam
exercitum traiecit.

Cap. III. Et quoniam ad *Carthaginienſium*
mentionem ventum eſt, de origine eorum pau-
ca dicenda ſunt, repetitis *Tyriorum* pau-
lo altius rebus, quorum caſus etiam do-
lendi fuerunt. Tyriorum gens condita a *Phoenici-* 2
bus fuit: qui terrae motu vexati, relicto pa- 3
triae ſolo, Aſſyrium ſtagnum primo, mox ma-
ri proximum litus, incoluerunt, condita ibi 4
urbe, quam a piſcium ubertate, Sidona appel-
laverunt; nam piſcem Poenices Sidon vocant.
Poſt multos deinde annos a rege Aſcaloniorum 5
expugnati, nauibus appulſi, Tyron urbem ante a. m.
annum Troianae cladis condiderunt. Ibi Perſa- 6 2800
rum bellis diu varieque fatigati, victores qui-
dem fuere: ſed attritis viribus, a ſervis ſuis
multitudine abundantibus, indigna ſupplicia per-
peſſi ſunt: qui conſpiratione factâ, omnem li- 7
berum populum cum dominis interficiunt: at-
que ita potiti urbe lares dominorum occupant,
rempublicam invadunt, coniuges ducunt, et,
quod ipſi non erant, liberos procreant. Unus 8
ex tot millibus ſervorum fuit, qui miti ingenio,
ſenis domini parvulique filii eius fortunâ move-
retur: dominosque non truoi feritate, ſed piae
miſericordiae humanitate reſpiceret. Itaque cum 9
velut occiſos alienaſſet, ſervisque de ſtatu reipubli-
cae deliberantibus placuiſſet regem ex ſuo corpore
creari, eúmque potiſſimum quaſi acceptiſſimum
Diis, qui ſolem orientem primus vidiſſet: rem
ad Stratonem (hoc enim ei nomen erat) domi-
num occulte latentem detulit. Ab eo formatus, 10
cum medio noctis omnes in unum campum pro-
ceſ-

C. III.

4. *Sidon*) ציד venator, ſpec. piſcator. Sidon ipſa et Tyrus conditae ſunt ab Agenore, Cadmi et Europae patre. Curt. 4, 5. 15 et 19.

5. *appulſi*) Gron. avus mavult *appulſis* cl. Liv. 30, 19.

ante ann. Tr. cladis) Ioſeph. antiq. 8, 3. 1 annis fere 250 ante templum Salomonis conditum (173 poſt Troiam everſam), ergo annis fere 77 ante Troiam everſam.

7. *liberos*) ludit auctor in verbo, q. et *Kinder* et *Freie* ſignificat.

ceſſiſſent, ceteris in Orientem ſpectantibus, ſolus Oc-
11 cidentis regionem intuebatur. Id primum aliis videri
12 furor, in Occidente ſolis ortum quaerere: ubi vero
dies adventare coepit, editiſſimisque culminibus ur-
bis oriens ſplendere; exſpectantibus aliis, ut ipſum
ſolem adſpicerent, hic primus omnibus fulgorem ſo-
13 lis in ſummo faſtigio civitatis oſtendit. Non ſervilis
ingenii ratio viſa; requirentibusque auctorem, de do-
14 mino confitetur. Tunc intellectum eſt, quantum ingenua
ſervilibus ingenia praeſtarent; malitiâque ſervos, non ſa-
15 pientiâ, vincere. Igitur venia ſeni filioque data eſt: et velut
numine quodam reſervatos arbitrantes, regem Stra-
16 tonem creaverunt. Poſt cuius mortem regnum ad fi-
17 lium, ac deinde ad nepotes tranſiit. Celebre hoc ſer-
vorum facinus, metuendumque exemplum toto orbe
18 terrarum fuit. Itaque Alexander Magnus, cum inter-
iecto tempore in Oriente bellum gereret, velut ultor
publicae ſecuritatis, expugnatâ eorum urbe, omnes,
qui proelio ſuperfuerant, ob memoriam veteris cae-
19 dis crucibus affixit; genus tantum Stratonis inviola-
tum ſervavit, regnumque ſtirpi eius reſtituit, inge-
nuis et innoxiis incolis inſulae attributis, ut, exſtirpato
ſervili germine, genus urbis ex integro conderetur.

Cap. IV. Hoc igitur modo Tyrii Alexandri au-
ſpiciis conditi, parcimoniâ et labore quaerendi cito
2 convaluere. Ante cladem dominorum cum et opibus
et multitudine abundarent, miſſâ in Africam iuven-
3 tute, Uticam condidere: cum interim rex Tyro de-
cedit, filio Pygmalione, et Eliſſâ filiâ, inſignis formae
4 virgine, heredibus inſtitutis. Sed populus Pygmalioni
5 admodum puero regnum tradidit. Eliſſa quoque
Acer-

13. *ſervilis ingenii*) quod obtuſum vulgo credebant, Hom. od. 17, 322.

18. Curt. 4, 4. 16-17: intra munimenta urbis 6000 armatorum trucidata ſunt: 2000 crucibus affixi.

C. IV.

2. *Uticam cond.*) Ariſtoteles Phoeniciorum ſcriptorum auctoritatem ſecutus annis 287 ante Carthaginem dicit conditam. Cf. Vell. 1, 2, 6.

3. *rex*) Mſ. Bong. addit *multo*, unde Iſ. Voſſius elicit *Mutgo*, qui Ioſepho eſt *Mytgonus*, Livio 26, 21 *Mutines*, aliis hiſtoricis *Metinus*.

Tyro) i. e. Tyri, ut 20, 3. 9 Corintho.

Eliſſa) Virgilio eſt *Dido*.

Acerbae avunculo suo, sacerdoti Herculis, qui honos
secundus a rege erat, nubit. Huic magnae, sed dissi- 6
mulatae opes erant: aurumque, metu regis, non te-
ctis, sed terrae crediderat; quam rem etsi homines 7
ignorabant, fama tamen loquebatur. Quâ incensus 8
Pygmalion, oblitus iuris humani, avunculum suum,
eundemque generum, sine respectu pietatis occidit.
Elissa diu fratrem propter scelus aversata ad postre- 9
mum dissimulato odio, mitigatoque interim vultu, fu-
gam tacito molitur, assumtis quibusdam principibus
in societatem, quibus par odium in regem esse, ean-
demque fugiendi cupiditatem, arbitrabatur. Tunc fra- 10
trem dolo aggreditur, fingit, *sed ad eum migrare velle,*
ne amplius ei mariti domus, cupidae oblivionis, gravem
luctus imaginem renovet, nec ultro amara admonitio ocu-
lis eius occurrat. Non invitus Pygmalion verba sororis 11
audivit, existimans cum eâ et aurum Acerbae ad se
venturum. Sed Elissa ministros migrationis a rege 12
missos, navibus cum omnibus opibus suis primâ
vesperâ imponit, provectaque in altum, compellit eos
onera arenae, pro pecuniâ involucris involutâ, in
mare deiicere. Tunc deflens ipsa, lugubrique voce 13
Acerbam ciet: orat, *ut libens opes suas recipiat, quas*
reliquerat; habeatque inferias, quas habuerat causam mor-
tis. Tunc ipsos ministros aggreditur: *sibi quidem* ait 14
optatam olim mortem: sed illis acerbos cruciatus, et dira
supplicia imminere, qui Acerbae opes, quarum spe parrici-
dium rex fecerit, avaritiae tyranni subtraxerint. Hoc 15
metu omnibus iniecto, comites fugae accepit. Iungun-
tur ei senatorum in eam noctem praeparata agmina;
atque ita sacris Herculis, cuius sacerdos Acerbas fue-
rat, repetitis, exsilio sedes quaerunt.

CAP.

5. *Acerbae*) Virgilio aen. 4, 20 est *Sichaeus*, Servio, huius commentatori *Sicharbas*, unde illud nomen corruptum videtur esse ortum. *Sicharbae* exhibet §. 14 ed. Paris. et Col. marg. §. 13, ubi eiusd. ed. textus et Med. habent *Sichaei.*

Herculis) cf. 11, 10. 10, et infra c. 7, 7.

8. *generum*) h. l. non *Schwiegersohn*, sed *Schwager*, *Schwestermann.*

10. *ultro* emendavit I. M. Heusinger Emend. p. 202 pro *ultra*, q. ob praec. *amplius* non opus est.

ad eum migrare velle) Dido, cuius maritus sacerdos Herculis fuerat §. 5, habitabat in Tyro vetere 11, 10. 11; Pygmalion contra rex in insulâ, novâ Tyro.

13. Latinitas postulat *reliquerit*, *habuerit.*

ciet) aut potius, ut constructio constet, *ciens orat*, ut Faber cum Bern. corrigit.

Cap. V. Primus illis appulsus terrae Cy-
2 prus insula fuit: ubi sacerdos Iovis, cum con-
iuge et liberis, Deorum monitu, comitem se
Elissae sociumque fortunae offert, pactus sibi
3 posterisque perpetuum honorem sacerdotii. Con-
4 ditio pro manifesto omine accepta. Mos erat
Cypriis, virgines ante nuptias statutis diebus
dotalem pecuniam quaesituras, in quaestum ad
litus maris mittere, pro reliquâ pudicitiâ liba-
5 menta Veneri soluturas. Harum igitur ex nu-
mero LXXX admodum virgines raptas navibus
imponi Elissa iubet; ut et iuventus matrimo-
6 nia, et urbs sobolem, habere posset. Dum
haec aguntur, Pygmalion cognitâ sororis fugâ,
cum impio bello fugientem persequi pararet,
aegre precibus matris, et Deorum minis victus,
7 quievit: cui cum inspirati vates canerent, *non
impune laturum, si incrementa urbis toto orbe auspi-
catissimae interpellasset;* hoc modo spatium respi-
8 randi fugientibus datum. Itaque Elissa delata in
Africae sinum, incolas loci eius, adventu pe-
regrinorum, mutuarumque rerum commercio
9 gaudentes, in amicitiam sollicitat: deinde emto
loco, qui corio bovis tegi posset, in quo fessos
ante u. c. 132 longâ navigatione socios, quoad proficisceretur,
reficere posset, corium in tenuissimas partes se-
cari iubet, atque ita maius loci spatium, quam
petierat, occupat: unde postea ei loco *Byrsae*
no-

C. V.

2. *Iovis*) Scheffer e Servio ad Virg. aen. 1, 447 emendat *Iunonis*.

offert) revocavi ex edd. antiq. pro *praebuit*, quod Graevius, illud probans, in textu reliquit.

3. *reliquâ*) in matrimonio ipso servandâ.

4. Harum progeniem, Carthaginiensium virgines eundem morem servasse tradit Valer. M. 2, 6. extr. 15. Idem refert de Lydiis virginibus Herodt. 1, 94, et Babyloniis mulieribus 1, 199, ubi extr. addit: „alicubi, nempe in Cypro similis quaedam lex est“

9. De *Byrsa* vid. not ad Cornel. fragm. pag. 270 ed. meae.

Annum autem, Carthaginis conditae appositum margini dedi ex commutatione Gattereri, cum Velleius Paterculus 1, 6. 4 annum 65 ante u. c. ponat; Liv. epit. 51 annum fere 93, quippe qui Carthaginem a. u. 607 deletam stetisse tradat annos 700; Noster infra c. 6, 9 numerat annos 72.

tegi) antique dictum pro *cingi*, Virgilio aen. 1, 368 *circumdare*, Livio 34, 61. 10 *amplecti*.

nomen fuit. Confluentibus deinde vicinis loco- 10
rum, qui spe lucri multa hospitibus venalia in-
ferebant; sedesque ibi statuentibus, ex frequen- 11
tiâ hominum velut instar civitatis effectum est.
Uticensium quoque legati dona ut consanguineis, 12
attulerunt; hortatique sunt, urbem ibi conde-
rent, ubi sedes sortiti essent. Sed et Afros de- 13
tinendi advenas amor cepit. Itaque consentienti- 14 ante
bus omnibus Carthago conditur, statuto annuo u. c. 124
vectigali pro solo urbis. In primis fundamentis 15
caput *bubulum* inventum est; quod auspicium
quidem fructuosae terrae, sed laboriosae, per-
petuoque servae urbis fuit: propter quod in
alium locum urbs translata. Ibi quoque *equi* ca- 16
put repertum, bellicosum potentemque popu-
lum futurum significans, urbi auspicatam sedem
dedit. Tunc ad opinionem novae urbis concur- 17
rentibus gentibus, brevi et populus, et civitas
magna facta.

Cap. VI. Cum successu rerum florentes
Carthaginis opes essent, rex Maxitanorum Hiar-
bas decem Poenorum principibus ad se arcessitis,
Elissae nuptias sub belli denuntiatione petit: quod 2
legati reginae referre metuentes, Punico cum eâ
ingenio egerunt, nuntiantes, *Regem aliquem po-
scere, qui cultiores victus eum Afrosque perdoceat:
sed quem inveniri posse, qui ad Barbaros et ferarum* 3
more viventes transire a consanguineis velit? Tunc a 4
reginâ castigati, *Si pro salute patriae asperiorem
vitam recusarent, cui etiam ipsa vita, si res exigat,
debeatur:* regis mandata aperuere, dicentes,
*Quae praecipiat aliis, ipsi facienda esse, si velit urbi
consultum esse.* Hoc dolo capta, diu Acerbae vi- 5
ri nomine cum multis lacrymis et lamentatione
fle-

10. Cum confluerent deinde vicini locorum (vicinorum locorum incolae).
14. *annuo vectig.*) cf. 19, 1. 3-5: 19, 2. 4.

C. VI.

1. *Maxit.*) edd. ant. quatuor *Mauritanorum*; codd. duo *Maurorum*.
2. *victus*) edd. antiq. omnes *mores victusque*.
eum) Caesar diceret *se*; ceteri *ipsum*.
3. *quem posse*) quis possit. Cf. 11, 13. 10.
5 „Ibo, quo mea et urbis fata vocant.“ Melior igitur et fortior omnium edd. antiq. lectio *sua et*, quam q. recentiores dederunt *suae*.

flebili invocato, ad postremum, *ituram se, quo*
6 *sua et urbis fata vocarent*, respondit. In hoc trium
mensium sumto spatio, pyrâ in ultimâ parte
urbis exstructâ, velut placatura viri manes, in-
feriasque ante nuptias missura, multas hostias
7 caedit, et sumto gladio pyram conscendit; at-
que ita ad populum respiciens, *ituram se ad vi-
rum*, *sicut praeceperant*, dixit, vitamque gladio
ante u. 8 finivit. Quamdiu Carthago invicta fuit, pro Deâ
c. 72 9 culta est. Condita est urbs haec LXXII annis an-
10 te, quam Roma; cuius virtus sicut bello cla-
ra fuit, ita domi status variis discordiarum ca-
11 sibus agitatus est. Cum inter cetera mala etiam
peste laborarent, cruentâ sacrorum religione, et
12 scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines
ut victimas immolabant; et impuberes (quae
aetas etiam hostium misericordiam provocat) aris
admovebant, pacem Deorum sanguine eorum
exposcentes, pro quorum vitâ Dii rogari maxi-
me solent.

Cap. VII. Itaque aversis tanto scelere numini-
bus, cum in Siciliâ diu feliciter dimicassent, translato
in Sardiniam bello, amissâ maiore exercitus parte,
2 gravi proelio victi sunt. Propter quod ducem suum
Maleum, cuius auspiciis et Siciliae partem domuerant,
et adversus Afros magnas res gesserant, cum parte
3 exercitus, quae superfuerat, exsulare iusserunt. Quam
rem aegre ferentes milites, legatos Carthaginem mit-
tunt, qui reditum primo, veniamque infelicis militiae,
petant; tum denuntient, *quod precibus nequeant, armis*
se

7. *sicut praeceperant*) Ald. uncis inclusit. Certe latinitas postulat *praecepissent*.

9. Resp. c. 5, 9 not.

12. De victimis humanis cf. infra 19, 1, 10: quales et Molocho suo ab Ammonitis oblatas fuisse testantur Ezech. 16, 21. Ier. 7, 31. Ps. 106, 37, et ante hos iam Moses Lev. 18, 24. c. 20, 2-5. cl. Amos. 5, 26. Act. 7, 43. Cf. et 1 Reg. 11, 7; 2 Reg. 21, 3-4. c. 17, 31; de Gallis Caes. b. g. 6, 16. Plin. 30, 1. Dion. Hal. 1, 38; de Germanis Tacit. Germ. 9.

C. VII.

2. *Maleum*) aut potius *Malcum*, siue *Malchum*, ut recte coniecit Is. Vossius, cum hoc sit nomen Phoenicium et Hebraicum (melech, malch).

Factum ipsum Orosius 4, 6, qui Trogum secutus esse videtur, accidisse refert Cyri temporibus.

se consecuturos. Cum et preces et missae legatorum 4
spretae essent, interiectis diebus, conscensis navibus,
armati ad urbem veniunt: ibi Deos hominesque te- 5
stati, *non se expugnatum, sed recuperatum patriam venire;*
ostensurosque civibus suis, non virtutem sibi priore bello,
sed fortunam defuisse, prohibitis commeatibus, obses- 6
saque urbe, in summam desperationem Carthagi-
nienses adduxerunt. Interea Cartalo, Malei exsulis du- 7
cis filius, cum praeter castra patris a Tyro, quo de-
cimas Herculi ferre ex praedâ Siciliensi, quam pater
eius ceperat, a Carthaginiensibus missus fuerat, rever-
teretur, arcessitusque a patre esset, *prius publicae se*
religionis officia exsecuturum, quam privatae pietatis, re-
spondit. Quam rem etsi indigne ferret pater, non 8
tamen vim afferre religioni ausus est. Interie- 9
ctis deinde diebus, Cartalo, petito commeatu a
populo, cum reversus ad patrem esset; ornatusque
purpurâ, et infulis sacerdotii, omnium se oculis inge-
reret, tunc in secretum abducto pater ait: *Aususne es,* 10
nefandissimum caput, istâ purpura et auro ornatus in
conspectum tot miserorum civium venire? et moesta ac
lugentia castra, circumfluentibus quietae felicitatis insigni-
bus, velut exsultabundus intrare? Nusquamne te aliis
iactare potuisti? Nullus locus aptior, quam sordes patris, 11
et exsilii infelicis aerumnae fuerunt? Quid, quod paulo 12
ante vocatus, non dico patrem, ducem certe civium tuo-
rum, superbe sprevisti? Quid porro tu in purpurâ istâ 13
coronisque aliud, quam victoriarum mearum titulos, ge-
ris? Quoniam igitur tu in patre nihil nisi exsulis no- 14
men agnoscis; ego quoque imperatorem me magis, quam
patrem, iudicabo; statuamque in te exemplum, ne quis
posthac infelicibus miseriis patris illudat. Atque ita 15
eum cum ornatu suo, in altissimam crucem in con-
spectu urbis suffigi iussit. Post paucos deinde dies 16
Carthaginem capit: evocatoque populo ad concionem,

5. *testati* (q. male Beng. mutavit in *testari*, duo Mss. in *testan-tur*), partic. cohaeret cum tempore finito *adduxerunt*. Hinc post de-fuisse colo deleto distinxi commate.

7. *prius publicae religionis officia exsequar*, vota pro reditu felici exsolvam, quod pertinet ad totam remp., a quâ sum missus: te contra salutare est privatae pietatis, filii pietatem patri praestantis.

Herculi autem Tyrio (11, 10. 10 et 18, 4. 5 et 15) omnium redituum decimas transmittere ab initio solitos fuisse Carthaginienses, quippe Tyro ortos, tradit Diodorus 20, 14.

exſilii iniuriam queritur: belli neceſſitatem excuſat: *contentumque victoriâ ſuâ, punitis auctoribus miſerorum civium, iniurioſi exſilii omnibus ſe veniam dare* dicit.
17 Atque ita decem ſenatoribus interfectis, urbem legi-
18 bus ſuis reddidit. Nec multo poſt ipſe affectati regni accuſatus, duplicis, et in filio et in patriâ, parricidii
19 poenas dedit. Huic Mago imperator ſucceſſit, cuius induſtria et opes Carthaginienſium, et imperii fines, et bellicae gloriae laudes, creverunt.

LIBER DECIMUS NONUS.

Caput. I.

Mago, Carthaginienſium imperator, cum primus omnium, ordinatâ diſciplinâ militari, imperium Poenorum condidiſſet, viresque civitatis, non minus bellandi arte, quam virtute, firmaſſet, diem fungitur, relictis duobus filiis, *Hasdrubale* et *Hamil-*
2 *care:* qui per veſtigia paternae virtutis decurrentes, ſicuti generi, ita et magnitudini patris ſucceſſerunt. His

16. *exſilii iniuriam*) iniuriam ſibi a civibus illatam, a quibus ſit in exſilium pulſus.

auctores miſerorum civium ſunt illi, qui ſuâ ſententiâ cives ſuos reddiderant miſeros, ut non ſit, cur cum Vorſtio corrigas *miſeriis* civium, aut cum Fabro *miſeriarum civilium*. Contra ſi quid mutandum eſt, muta cum Peyraredo et If. Voſſio *miſertum* pro *miſerorum:* „contentus victoriâ meâ (ſic primum correxit idem ille Peyraredus pro *victoriarum ſuarum*, q. vitium ortum eſt ex altero *contentum* pro *contentum*), punitis auctoribus, *miſertus* civium, iniurioſi exſilii veniam omnibus dabo.“

18. *in patriâ parricidii*) quomodo in patriâ fuit parricida, cum non niſi ſontes ſenatores decem puniverit, a quibus ipſe cum magnâ exercitus parte iniuriâ graviſſimâ fuerat affectus?

LIB. XIX. c. 1.

1. *condidiſſet*) fundaſſet, confirmaſſet ita, ut denuo conditum dici poſſet.

fungitur) *defungitur* edd. antiq. et unus Mſ.

2. *magn. ſucc.*) ut 22, 1. 1.

His ducibus Sardiniae bellum illatum: adversus 3
Afros quoque, vectigal pro solo urbis multorum
annorum repetentes, dimicatum: sed Afrorum 4
sicuti causa iustior, ita et fortuna superior fuit;
bellumque cum his solutione pecuniae, non ar- 5
mis, finitum. In Sardinia quoque Hasdrubal 6
graviter vulneratus imperio Hamilcari fratri tra-
dito, interiit: cuius mortem, cum luctus ci- 7
vitatis, tum et dictaturae undecim, et trium-
phi quatuor insignem fecere: hostibus quoque 8
crevere animi, veluti cum duce vires Poeno-
rum cecidissent. Itaque Siciliae populis propter 9
assiduas Carthaginiensium iniurias, ad Leoni-
dam, fratrem regis Spartanorum, concurren-
tibus, grave bellum natum: in quo et diu, et
varia victoria proeliatum fuit. Dum haec agun- 10 a. u.
tur, legati a Dario Persarum rege Carthaginem 260
venerunt, afferentes edictum, quo Poeni hu-
manas hostias immolare, et canina vesci pro-
hibebantur; mortuorumque corpora cremare 11
potius, quam terra obruere, a rege iubeban-
tur: petentes simul auxilia adversus Graeciam, 12
cui

vectigal — rep.) resp. 18, 5. 14. cl. 19, 2. 4.

7. *dictat.*) dictator fuit Suffet, q. 22, 7. 7 *rex*, i. e. consul urbanus, explicante Polybio et Livio. Et ap. Gellium 10, 24 in loco ex Catonis Originibus excitato Hannibal Carthaginiensium in Italia dux dicitur *dictator*, ut dictatura etiam h. l. commode explicari possit *ducatus*, imperium.

triumphi) victoriae splendidae more Romanorum. Cf. praecogn. pag. 3. Nr. 4.

9. *Leonidam*) Acrotatum, Cleomenis filium, Diod. 19, 80.

conc.) Graev. mavult *decurr.* ex 14, 2. 6.

10. *Dario*) Hystaspis filio circa a. u. 260.

hum. host. immol.) resp. 18, 6. 12. Quod iam omissum mox ab illis receptum fuisse, apparet ex eo, quod Gelo Syracusarum tyrannus *Xerxis* tempore et hanc foederis conditionem his fecisse dicitur, ne homines immolarent. Atque longo tempore post, a. u. 444 gravi clade ab Agathocle affecti quingentos pueros immolasse dicuntur Diodoro 20, 14.

11. Persae cum mortuos humarent, non comburerent, ignem cadaveribus pollui credentes; Freinsh. ad Curt. 3, 13, 15 verbis extremis *a rege iub.* deletis ita sensum constituit: prohib. c. cremare potius, q. t. obr., i. e. iubebantur terra potius obruere, q. cremare.

Haec constructio cui violentior videri possit, huic arridet forsan Gronovii avi correctio: cremare, *quae potius* t. obr. etc. ut *cremare* regatur a praec. *prohibebantur*: aut I. Kirchmaieri (de fun. Rom. 1, 2) sententia statuentis verba ita transponenda: m. corpora terra potius obruere, quam cremare a r. iub.

13 cui illaturus bellum Darius erat. Sed Carthagi-
nienses auxilia negantes, propter assidua finiti-
morum bella, ceteris, ne per omnia contuma-
ces viderentur, cupide paruere.

a.u. CAP. II. Interea Hamilcar bello Siciliensi
274 interficitur, relictis tribus filiis, Himilcone, Han-
2 none, Giscone. Hasdrubali quoque par nume-
rus filiorum fuit, Hannibal, et Hasdrubal, et
3 Sappho. Per hos res Carthaginiensium eâ tem-
4 pestate gerebantur. Itaque et Mauris bellum
illatum, et adversus Numidas pugnatum, et
Afri compulsi stipendium urbis conditae Cartha-
5 giniensibus remittere. Deinde cum familia tan-
ta imperatorum gravis liberae civitati esset, om-
niaque ipsi agerent simul et iudicarent, cen-
tum ex numero senatorum iudices deliguntur,
qui reversis a bello ducibus, rationem rerum
6 gestarum exigerent, ut hoc metu ita in bello
imperia cogitarent, ut domi iudicia legesque re-
7 spicerent. In Siciliâ in locum Hamilcaris, im-
345 perator Himilco succedit: qui cum navali ter-
restrique bello secunda proelia fecisset, multas-
que civitates cepisset, repente pestilentis sideris
vi

12. *illaturus — erat*) caesus deinde a. u. 264, supra 2, 9. 9.

c. II.

1. *interficitur*) caesus cum maiore exercitus parte a Gelone Himeram ab illo obsessam liberante, ceteram exercitus partem capiente. Aliter Herodotus 7, 165-67. Cf. supra 4, 2. 7 et Diod. 11, 20-26. ol. 75, 1; a. u. 274.

2. *Hannibal*) mortuus ol. 93, 3; a. u. 348. Diod. 13, 54-62 et 86, qui tamen Gisconis filium dicit, Hamilcaris nepotem, rectius, ut temporum ratio ostendit.

Sappho) If. Vossius corrigit *Psapho*, quod Punicum est nomen, cum illud sit Graecum femininum.

4. *remittere*) resp. c. 1, 3.

5. *familia tanta imperatorum*) et quidem haec:
1) Mago.
2) *a*. Hasdrubal, *b*. Hamilcar.
3) *a*. Hannibal, Hasdrubal, Psapho.
3) *b*. Himilco, Hanno, Gisco.

6. *cogitarent*) aptius sane quod G. Maior conlicit, *agitarent*. *Agere* enim, indeque frequent. *agitare* imperium locutio est non infrequens, ut 1, 5. 5, et h. c. §. 5.

7. Diod. 13, 85-86 (resp. not. ad §. 2) Hannibalem illum hac peste periisse scribit, et quidem a. u. 348, Himilconem autem huic socium additum fuisse, 14, 51. 71. 72.

vi exercitum amisit. Quae res cum nuntiata 8 a.u.
Carthagini esset, moesta civitas fuit: omnia 348
ululatibus, non secus ac si urbs ipsa capta esset,
personabant: clausae privatae domus, clausa 9
Deorum templa, intermissa omnia sacra, omnia
privata officia damnata. Cunctì deinde ad por- 10
tum congregantur, egredientesque paucos e na-
vibus, qui cladi superfuerant, de suis percon-
tantur. Ut vero dubiâ antea spe, et suspenso 11
metu, incertâ orbitatis exspectatione, casus
suorum miseris eluxit; tunc toto litore plangen-
tium gemitus, tunc infelicium matrum ulula-
tus, et debiles querelae audiebantur.

Cap. III. Inter haec procedit inops e naui suâ
imperator, sordidâ servilique tunicâ, discinctus; ad
cuius conspectum plangentium agmina iunguntur. Ip- 2
se quoque manus ad coelum tendens, nunc sortem
suam, nunc publicam fortunam defiet; nunc *Deos* 3
accusat, *qui tanta belli decora, et tot ornamenta victo-
riarum, quae ipsi dederant, abstulerint: qui captis tot
urbibus, totiesque hostibus terrestri naualique proelio vi-
ctis, exercitum victorem non bello, sed peste, deleve-
rint. Deferre se tamen civibus suis non modica so-* 4
*latia, quod malis eorum hostes gaudere, non gloriari,
possint: quippe cum neque eos, qui mortui sunt, a se occi-* 5
*sos, neque eos, qui reversi sunt, a se fugatos possint dicere.
Praedam, quam relictis a se castris abstulerint, non esse ta-* 6
*lem, quam velut spolium victi hostis ostentent: sed quam
possessione vacuâ, fortuitis dominorum mortibus, sicuti caduca
oc-*

10. *cladi*) et pesti et cladi a Dionysio acceptae. Vid. infra ad 20, 1. 1 et supra 5, 7. 4.

11. Cf. Tacit. ann. 4, 63. 3. Liv. 22, 54. 8.

C. III.

1. *inops*) sine exercitu, cuius maiorem partem amiserat.

3. *dederant*) latinitas postulat *dedissent*.

4. *deferre*) nunciare.

possint) praesens recepi e Mſ. Bong. pro *possent*. Recta enim oratio cum h. l. postulet *possunt*, non *poterant*; in obliquâ dicendum *possint*, non *possent*.

5. *mortui sunt, reversi sunt*) latinitas et hic postulat coniunctivum *sint*, ut §. 3.

6. *possessione vacuâ*) cum vacua possessio sit, cum nullus possessor adsit: Gronov. tamen avus mavult *vacuam*, ut praeda dicatur vacua possessione sine possessore.

caduca) sc. bona: Gron. tamen idem et hic mavult *caducam* (praedam).

7 *occuparint. Quod ad hostes pertinet, victores se recessisse:*
8 *quod ad pestem, victos. Nihil tamen se gravius ferre, quam*
quod inter fortissimos viros mori non potuerit, servatusque
sit non ad vitae iucunditatem, sed ad ludibrium calamita-
9 *tis. Quanquam ubi miseras copiarum reliquias Carthaginem*
10 *reduxerit, se quoque secuturum commilitones suos: ostensu-*
rumque patriae, non ideo se in eam diem vixisse, quoniam
velit vivere: sed ne hos, quibus nefanda lues pepercerat, in-
ter hostium exercitus relictos, morte suâ proderet.

11 Tali vociferatione per urbem ingressus, ut ad
limina domus suae venit, prosecutam multitudinem
12 velut postremo alloquio dimisit: obseratisque fori-
bus, ac nemine ad se, ne filiis quidem, admissis,
mortem sibi conscivit.

LIBER VICESIMUS.

CAPUT. I.

a. u. 349 et 358 Dionysius, e Siciliâ Carthaginiensibus pulsis, occupatoque totius insulae imperio, grave otium regno suo, periculosamque desidiam tan-
ti

7. *pertinet*) latinitas ut §. 3 et 5 postulat *pertineat.*
10. *pepercerat*) latine et hic ut §. 3. 5 et 7 dicendum erat *pepercisset*;
proderet) desereret, ut 22, 8, 14. Liv. 26, 36. 9. Caes. de b. c. 1, 30. 5.
12. *mort. sibi consc.*) inediâ Diod. 14, 77.

LIB. XX. c. 1.

1. *Carth. pulsis*) Hamilcar, Hannibalis illius (vid. not. ad 19, 2. 7) successor, quomodo Agrigento capto dirutoque pace aequissimâ compositâ Siciliâ cesserit, exponit Diod. 13, 87-96 et 108-14. ol. 93, 3 et 4; a. u. 348 et 49.

Va-

ti exercitus ratus, copias in Italiam traiecit: a. u.
simul ut militum vires continuo labore acueren- 2 361
tur, et regni fines proferrentur. Prima illi mi- 3
litia adversus Graecos, qui proxima Italici ma-
ris litora tenebant, fuit: quibus devictis, fini- 4
timos quosque aggreditur, omnesque Graeci
nominis Italiam possidentes, hostes sibi desti-
nat: quae gentes non partem, sed universam 5
ferme Italiam, ea tempestate occupaverant. De- 6
nique multae urbes adhuc post tantam vetusta-
tem vestigia Graeci moris ostentant. Namque 7
Thuscorum populi, qui oram inferi maris pos-
sident, a Lydiâ venerunt: et Venetos, quos 8
incolas superi maris videmus, capta et expu-
gnata Troia Antenore duce misit: Hadria quo- 9
que Illyrico mari proxima, quae et Hadriatico
mari nomen dedit, Graeca urbs est; et Arpos 10
Diomedes exciso Ilio, naufragio in ea loca de-
latus, condidit. Sed et Pisae in Liguribus Grae- 11
cos

Varia deinde proelia denuo cum Carthaginiensibus commissa per ol. 94, 3: 95, 2-4 nec non 96, 1; a. u. 352: 355-57 et 58 idem ille describit 14, 18: 40-77. ubi simul exponit, quomodo Carthaginiensium dux *Himilco* et *peste* et cladibus fractus ad extremamque desperationem redactus veniam clam redeundi in patriam magno pretio a Dionysio redemerit cum paucis, reliquis vel fugâ dilapsis, vel captis et occisis a. u. 358; simulque luem illam (supra 19, 2. 7) taeterrimam, infestissimam depingit c. 70-71, quâ c. 76 addit absumta fuisse 150,000, et Himilconem ipsum vitam inediâ finiisse.

Iam ol. 96, 4; a. u. 361 Magone, qui bellum renovaverat, victo Dionysius navigat in Rheginos, Diod. 14, 90, a quibus repulsus per Lucanos, quibuscum foedus inierat, debellat Thurios aliasque magnae Graeciae civitates a. 364 et 365. ibid. 100-106. Cetera vid. ad c. 5.

3. *Graecos — tenebant*) magnae Graeciae incolas, de quibus optime egit Heyne in opusc. acad. vol. 2; et brevius pro instituti mei ratione ego ipse *in meinem hist. Handb.* vol. 1 pag. 322-24.

7. *a Lydiâ*) Tyrrhenos, sive Tyrsenos duce Tyrrheno, Atyis filio circa a. 220 ante Troiam eversam in Italiam ad Umbricos emigrasse refert Herodt. 1, 94.

8. *Troia captâ misit Venetos*, Troiâ captâ devenerunt Veneti in Italiam, duce Antenore, filio Lyersi, nepote Cleomestrae, Trois filiae, Ili et Ganymedis sororis. Cf. Virg. aen. 1, 242 et ad h. l. exc. 7 Heynii; Plin. 3, 19. Liv. 1, 1.

9. *Hadria*) in Venetis ad Tartarum fluvium inter Padum et Athesim (Po et Etsch).

10. *Arpi*) Apuliae oppidum. De *Diomede* resp. not. ad 12, 2. 7.

11. *Pisae*) inter amnes Auserem et Arnum, ut ait Plinius 3, 5, conditae Strabone pag. 154 auctore a Pisatis Peloponesiacis. *Spina in Umbr.* recte corr. Is. Vossius pro corr. *Spinombris*.

cos auctores habent; et in Thuscis Tarquinii a Thes-
salis et Spina in Umbris: Perusini quoque originem
12 ab Achaeis ducunt. Quid Ceren urbem dicam? Quid
Latinos populos, qui ab Aeneâ conditi videntur?
13 Iam Falisci, Nolani, Abellani, nonne Chalciden-
14 sium coloni sunt? Quid tractus omnis Campaniae?
15 Quid Bruttii, Sabinique? Quid Samnites? Quid Ta-
rentini? quos Lacedaemone profectos, Spuriosque vo-
16 catos accepimus? Thurinorum urbem condidisse Phi-
locteten ferunt, ibique adhuc monumentum eius vi-
situr: et Herculis sagittae in Apollinis templo, quae
fatum Troiae fuere.

Cap. II. *Metapontini* quoque in templo Miner-
vae ferramenta, quibus Epeus, a quo conditi sunt,
2 equum Troianum fabricavit, ostentant. Propter quod
omnis illa pars Italiae, maior Graecia appellata est.
3 Sed principio originum Metapontini cum Sybaritanis
et Crotoniensibus pellere ceteros Graecos Italiâ statue-
4 runt. Cum primum urbem *Sirim* cepissent, in expu-
gnatione eius quinquaginta iuvenes amplexos Miner-
vae simulacrum, sacerdotemque Deae velatum orna-
5 mentis, inter ipsa altaria trucidaverunt. Ob haec cum
peste et seditionibus vexarentur, priores Crotonien-
6 ses Delphicum oraculum adierunt. Responsum his
est, *finem mali fore, si violatum Minervae numen, et in-*
7 *terfectorum manes placassent.* Itaque cum statuas iuveni-
bus iustae magnitudinis, et inprimis Minervae fabri-
care coepissent, Metapontini, cognito oraculo Deo-
rum, occupandam manium et Deae pacem rati, iu-
veni-

12. *qui conditi sunt*, ad quos coloniam Troianorum deduxit Aeneas, Virgilii in aeneide heros. Cf. Nostri de hoc loca in ind.

15. *Tarent.*) resp. 3, 4. 8.

spurios) parthenios, *Iungfernkinder.*

16. *Thurinorum urbem*) non Thurios, sed Petiliam Lucaniae a Philoctete conditam auctor est Strabo 6 pag. 254. cl. Virg. aen. 3, 401; Liv. 25, 15. 12.

Herculis sagittae) quas ab Hercule Philoctetes acceperat, et sine quibus Troiam capi non posse oraculum cecinerat, ut pluribus locis ait Sophocles in Philoctete.

C. II.

1. *Epeus*) filius Panopei, nepos Phoci, pronepos Aeaci, Pausan. 2, 29. 4. Hom. od. 8, 493; Virg. aen. 2, 264.

3. *Sybar.*, *Croton.*) vid. *mein hist. Handb.* vol. 1 pag. 323 et 324 Nr. 8 et 10.

4. *cepissent*) Crotonienses, q. ostendit §. 5, cum Metap. §. 7.

venibus medico et lapidea simulacra ponunt, et Deam
panificiis placant. Atque ita pestis utrobique sedata 8
est, cum alteri magnificentiâ, alteri velocitate cer-
tassent. Recuperatâ sanitate, non diu Crotonienses 9
quievere. Itaque indignantes, in oppugnatione Siris 10
auxilium contra se a *Locrensibus* latum, bellum his in-
tulerunt. Quo metu territi Locrenses ad Spartanos de- 11
currunt; auxilium supplices deprecantur. Illi longin- 12
quâ militiâ gravati auxilium a Castore et Polluce pe-
tere eos iubent. Neque legati responsum sociae urbis 13
spreverunt: profectique in proximum templum, fa-
cto sacrificio, auxilium Deorum implorant. Litatis 14
hostiis, obtentoque, ut rebantur, quod petebant, haud
secus laeti, quam si Deos ipsos secum avecturi essent,
pulvinaria iis in naui componunt, faustisque profe-
cti ominibus solatia suis pro auxiliis deportant.

Cap. III. His cognitis, Crotonienses et ipsi le-
gatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriae facul-
tatem bellique prosperos eventus deprecantes. Re- 2
sponsum, *prius votis hostes, quam armis, vincendos.*
Cum vovissent Apollini dicimas praedae, Locrenses et 3
voto hostium, et responso Dei cognito, nonas vove-
runt; tacitamque eam rem habuere, ne votis vince-
rentur. Itaque cum in aciem processissent, et Croto- 4
niensium centum viginti millia armatorum constitis-
sent, Locrenses paucitatem suam circumspicientes (nam
sola quindecim millia militum habebant), omissâ spe
victoriae, in destinatam mortem conspirant: tantusque 5
ardor ex desperatione singulos cepit, ut victores se
putarent, si non inulti morerentur. Sed dum mori 6
honeste quaerunt, feliciter vicerunt. Nec alia causa
victoriae fuit, quam quod desperaverunt. Pugnantibus 7
Lo-

7. *pani-ficiis*, *Backwerk.* Possis tamen cum Ostertagio coniicere *panni-ficiis*; *allerlei Gewebe*, quae melius conveniunt Minervae.

12. *longinquam malitiam* mavult. Gron. avus approbante Fabro et Graevio. vid. ind.

Castore et Poll.) Tyndari, Spartanorum regis filiis, diis Spartae tutelaribus.

C. III.

4. 120,000: quantus unius civitatis numerus! quem auget Strabo, 130,000 ponens. Locrenses 15,000, quos minuit idem Strabo, 10,000 his apponens praeter Rheginorum auxilia. Cf. Cic. nat. deor. 1, 2; 3, 5; Plut. in Paulo c. 41.

5. Cf. Vell. Pat. 2, 5. 2; Virg. aen. 2, 354.

Locris, aquila ab acie nunquam recessit, eosque tam
8 diu circumvolavit, quoad vincerent. In cornibus quo-
que duo iuvenes diverso a ceteris armorum habitu,
eximiâ magnitudine, et albis equis, et coccineis palu-
damentis, pugnare visi sunt, nec ultra apparuerunt,
9 quam pugnatum est. Hanc admirationem auxit in-
credibilis famae velocitas. Nam eâdem die, quâ in
Italiâ pugnatum est, et Corintho, et Athenis, et Lace-
daemone nunciata est victoria.

Cap. IV. Post haec Crotoniensibus nulla virtutis
2 exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim,
quae infeliciter sumserant, mutassentque vitam luxu-
3 riâ, ni Pythagoras philosophus fuisset. Hic Sami
Demarato, locuplete negotiatore, natus, magnis-
que sapientiae incrementis formatus, Aegyptum pri-
mo, mox Babyloniam ad perdiscendos siderum mo-
tus, originemque mundi spectandam, profectus, sum-
4 mam scientiâm consecutus erat. Inde regressus Cre-
tam et Lacedaemona, ad cognoscendas Minois et
Lycurgi inclytas eâ tempestate leges, contenderat.
5 Quibus omnibus instructus Crotonam venit, populum-
que in luxuriam lapsum, auctoritate suâ ad usum fru-
6 galitatis revocavit. Laudabat quotidie virtutem; et
vitia luxuriae, casusque civitatium, eâ peste perdi-
7 tarum, enumerabat; tantumque studium ad fru-
galitatem multitudinis provocavit, ut aliquos ex his
luxu-

8. *duo iuvenes*) illi ipsi Tyndaridae c. 2, 12. Cf. Flor. 1, 11. 8.

paludam.) sagis imperatoriis, *coccineis*) qualia Spartanorum erant.

et albis) Iunt. et eod. Med. *ex* alb., ut Cic. nat. deor. 2, 2. 7.

9. Cf. supra 2, 14. 8-9. et Cic. nat. deor. 2, 2. 9. Plin. 7, 22. Plutarch. in Aemilio; Liv. 45, 1. Valer. M. 1, 8. 1. Flor. 2, 12; 3, 3. extr.

Corintho) i. e. *Corinthi*, ut habet Ald. Cf. supra 18, 4. 3.

C. IV.

2. De *Pythagorâ* sat copiose egerunt, quicunque philosophiae historiam enarrarunt. Floruisse autem eum statuit Cicero Tusc. 1, 16: 4, 1. or. 2, 37. 2 Tarquinio Superbo regnante (219-44). Diodorus 9, 21. ol. 61, 4; a. u. 222.

3. *Demarato*) scribe vel *Marmaco* ex Laërtio, vel *Mnesarcho*, quo nomine omnes ceteri scriptores huius patrem nominant.

magnis — formatus, i. e. sic institutus et formatus a magistris, ut magnos in sapientiae studiis fecisset progressus, cf. 18, 3. 10: 8, 2. 12. *Graev.*

7. Tant. stud. multit. ad frug. prov., f. excitavit: Vincent. 3. 24 probante I. M. Heusingero in Emend. p. 202: tantoque studio ad frug. *perdiscendam* multitudinem prov.

luxuriatos incredibile videretur. Matronarum quoque 8
ſeparatam a viris doctrinam, et puerorum a parenti-
bus, frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, 9
et obſequia in viros; nunc illos modeſtiam, et lite-
rarum ſtudium. Inter haec velut genitricem virtutum 10
frugalitatem omnibus ingerebat; conſecutusque dispu- 11
tationum aſſiduitate erat, ut matronae auratas veſtes,
ceteraque dignitatis ſuae ornamenta, velut inſtrumen-
ta luxuriae, deponerent; eaque omnia delata in Iu-
nonis aedem ipſi Deae conſecrarent, prae ſe feren- 12
tes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non
veſtes, eſſe. In iuventute quoque quantum profliga- 13
tum ſit, victi feminarum contumaces animi manife-
ſtant. Sed ccc ex iuvenibus, cum ſodalitii iuris ſa- 14
cramento quodam nexi, ſeparatam a ceteris civibus
vitam exercerent, quaſi coetum clandeſtinae coniura-
tionis haberent, civitatem in ſe converterunt; quae 15
eos, cum in unam domum conveniſſent, cremare
voluit. In quo tumultu LX ferme periere: ceteri in ex- 16
ſilium profecti. Pythagoras autem cum annos XX Cro- 17
tonae egiſſet, Metapontum migravit, ibique deceſſit:
cuius tanta admiratio fuit, ut ex domo eius templum
facerent, eumque pro Deo colerent.

CAP. V. Igitur Dionyſius tyrannus, quem ſu-
pra a Sicilia exercitum in Italiam traieciſſe, bellum-
que Graecis intuliſſe, memoravimus, expugnatis Lo-
cris, Crotonienſes, vix vires longo otio ex prioris
belli clade reſumentes, aggreditur; qui fortius cum 2
pau-

8. *ſeparatam*) idem vir doctus ex ſuo Vincentio mavult *ſepa-ratarum*, aut *ſeparatim*.

13. *proflig. ſit*) profecerit Pythagoras, Cf. infra 22, 8. 1.

14. *ſodalitii iuris ſacr.*, vinculo, quo continebatur ſocietas hominum, qui coierant. *Gron.* Alia plerarumque edd. lectio *iure* explicanda eſt: ſacramento quodam, ſodalitii iure, ſiue ſacramento, quo ſodales coniungi ſolent iure ſuo.

c. V.

1. *ſupra*) c. 1, 1.

reſumentes) at iam ol. 67, 3; a. u. 244. Sybaritas ab his victos narrat Diod. 12, 9: 11, 90.

Locris) ſuſpicari licet, Noſtrum in nomine erraſſe et *Cauloniatis* Locros ſubſtituiſſe;" verba ſunt Heynii opuſc. vol. 2 pag. 56. *Locris* enim ob conceſſum tyrannum induſiſſe, refert Diod. 14, 107 cl. 44, ol. 98, 1; a. u. 366; *Rhegines* contra duce Phytone diu reſiſtentes tandem ad deditionem coactos fuiſſe, idem addit c. 111-12, a. u. 367: de *Crotonienſibus* autem nihil habet.

paucis tanto exercitui eius, quam antea cum tot
3 millibus Locrensium paucitati, restiterunt. Tan-
tum virtutis paupertas adversus insolentes divitias
habet, tantoque insperata interdum sperata victo-
a. u. 4 ria certior est. Sed Dionysium gerentem bel-
365 lum legati Gallorum, qui ante menses Romam
incenderant, societatem amicitiamque petentes
5 adeunt: *Gentem suam inter hostes eius positam esse,
magnoque usui ei futuram vel in acie bellanti, vel de
tergo intentis in proelium hostibus*, affirmant. Grata
6 legatio Dionysio fuit. Ita pactâ societate, et au-
xiliis Gallorum auctus, bellum velut ex integro
7 restaurat. His autem Gallis causa in Italiam ve-
niendi, sedesque novas quaerendi, intestina dis-
8 cordia, et assiduae domi dissensiones fuere: qua-
rum taedio cum in Italiam venissent, sedibus
Thuscos expulerunt; et Mediolanum, Comum,
Brixiam, Veronam, Bergomum, Tridentum,
9 Vicentiam condiderunt. Thusci quoque, duce
Rhaeto, avitis sedibus amissis, Alpes occupa-
vere: et ex nomine ducis gentes Rhaetorum
10 condiderunt. Sed Dionysium in Siciliam adven-
tus Carthaginiensium revocavit: qui reparato
exercitu, bellum, quod lue deseruerant, au-
11 ctis viribus repetebant. Dux belli *Hanno* Cartha-
12 giniensis erat: cuius inimicus Suniatus, poten-
tissimus eâ tempestate Poenorum, cum odio
eius, Graecis literis, Dionysio adventum exer-
citus, et segnitiem ducis familiariter praenun-
tiasset, comprehensis epistolis, proditionis dam-
13 natur: facto senatus consulto, *Ne quis postea
Carthaginiensis, aut literis Graecis, aut sermoni stu-
deret: ne aut loqui cum hoste, aut scribere sine in-
14 terprete possit.* Nec multo post Dionysius, quem
pau-

4. *ante menses*) Scheffer addi vult *sex* ex Flor. 1, 13. 15, quippe quae syllaba facile omitti potuerit ob similitudinem antec. *ses*. Is. Vossius mavult *mensem*.

Gallor.) vid. Nostri de his loca in ind. et cf. Diod. 14, 113-117. Liv. 5, 41.

6. In Mss. cum sit: ex int. *relinquit*. Restaur*atis* autem G.; inde Is. Vossius elicit: belli v. e. i. *reliquias* instaurat.

7. Cf. Liv. 2, 16. 3. Senec. ad Helv. 6. Tacit. Germ. 29.

10. Diod. 15, 14-17. ol. 99, 1 et 2; a. u. 370 et 371 bellum refert, cuius causa fuerit tyrannus, quodque duce Magonis filio felicissime ab hostibus gestum mille talentis redimere sit coactus.

paulo ante non Sicilia, non Italia capiebat, assiduis belli certaminibus victus fractusque, insidiis ad postremum suorum interficitur. a. u. 386

LIBER VICESIMUS PRIMUS.

CAPUT I.

Extincto in Siciliâ Dionysio tyranno, in locum eius milites maximum natu ex filiis eius, nomine Dionysium, suffecere, et naturae ius secuti, et quod firmius futurum esse regnum, si penes unum remansisset, quam si portionibus inter plures filios divideretur, arbitrabantur. 2 Sed Dionysius inter initia regni, 3 avunculos fratrum suorum, veluti aemulos imperii sui, hortatoresque puerorum ad divisionem regni, tollere gestiebat. Quâ re paulisper dissimulatâ animum 4 prius ad favorem popularium conciliandum intendit: excusatius facturus quod statuerat, si probatus ante omnibus foret. Igitur nexorum tria millia e carcere 5 di-

14. *interficitur*) vid. Corn. in Dione c. 2 et Diod. 15, 73-74. Cic. nat. deor. 3, 35. 1. Plin. 8, 53.

LIB. XXI. c. 1.

2. *naturae ius*) resp. 16, 2. 7: 2, 10. 2: 34, 3. 7: 41, 5. 11, cl. 39, 3. 3. Verborum autem constructio haec est: milites suffecere, secuti (qui sequebantur, quod sequebantur), et quod arbitrabantur: pro quibus duobus verbis posterioribus auctor, si sibi constare voluisset, ponere debuisset, *arbitrati*.

3. *avunculos fratrum suorum*) in his *Dionem*, qui non Dionysii ipsius, sed eius fratrum avunculus erat. Dionysius enim pater ex Aristomache, Dionis sorore procreaverat Hipparinum et Nysaeum; ex Doride Dionysium hunc. Corn. 10, 1. 1. Diod. 16, 6. Plutarch. in Dion. 3. Dion autem iam cum moribundo illo Dionysio colloqui voluerat de partiendo regno, quod sororis suae filios ex illo natos partem regni putabat debere habere. Corn. 10, 2. 4.

4. *facturus*) putans se facturum esse. Cf, 14, 1. 7.

dimittit: tributa populo per triennium remittit; et quibuscunque delinimentis potest, animos omnium
6 sollicitat. Tunc ad destinatum facinus conversus non cognatos tantum fratrum, sed etiam ipsos interficit: ut, quibus consortium regni debebat, ne spiritus quidem consortium relinqueret, tyrannidem in suos prius, quam in exteros, auspicatus.

Cap. II. Sublatis deinde aemulis, in segnitiem lapsus, saginam corporis ex nimiâ luxuriâ, oculorumque valetudinem contraxit, adeo ut non solem, non pulverem, non denique splendorem ferre lucis
2 ipsius posset. Propter quae dum contemni se putat, saevitiâ grassatur; nec ut pater carcerem nexis, sed
3 caedibus civitatem replet. Ob quae non contemtior
4 omnibus, quam invisior, fuit. Itaque cum bellum adversus eum Syracusani decrevissent, diu dubitavit,
5 imperium deponeret, an bello resisteret. Sed a militibus, praedam et urbis direptionem sperantibus, de-
6 scendere in proelium cogitur. Victus, cum iterato non felicius fortunam tentasset, legatos ad Syracusanos mittit, spondens, *se depositurum tyrannidem, si*
7 *mitterent ad eum, quibuscum sibi de pace conveniret.* In quam rem missos primores in carcere retinet, atque ita incautis omnibus, nec quidquam hostile metuen-
8 tibus, exercitum ad delendam civitatem mittit. Fit igitur in ipsâ urbe anceps proelium: in quo oppidanis multitudine superantibus, Dionysius pellitur: qui cum obsidionem arcis timeret, cum omni regio apparatu

5. *remittit), fratres revocat*, addit Iunt.

6. Ne te *consortium* repetitum offendat, conferre te iubet Graevius 23, 2. 8, quem potius sequor, quam Schefferum, qui posterius deleri volebat, aut Fabrum, qui illo deleto corrigebat *spiritum.* Sensum autem verborum Graevius recte constituit hunc: qui debebant esse cum ipso heredes regni, hos ne communis quidem huius vitae usurâ frui pateretur: seu, qui debebant cum ipso regnare, eos ne vivere quidem secum sineret.

c. II.

1. Cf. Diod. 16, 5. ol. 105, 2; a. u. 395.

saginam) Cf. 34, 2. 7: 38, 8. 14. Aelian. 9, 13.

2. *nexis)* c. 1, 5.

3. Quâ saevitiâ non minorem invidiam sibi contraxit, quam antea luxuriâ contemtum sibi contraxerat.

ratu in Italiam profugit tacitus. Exsul a Locren- 9 a.u.
sibus sociis exceptus, velut iure regnaret, arcem 398
occupat; solitamque sibi saevitiam exercet. Con- 10
iuges principum ad stuprum rapi iubebat: virgines ante nuptias abducebat, stupratasque sponsis reddebat: locupletissimos quosque aut civitate pellebat, aut occidi imperabat, bonaque eorum invadebat.

Cap. III. Dein cum rapinae occasio deesset, universam civitatem callido commento circumvenit.
Cum Rheginorum tyranni Leophronis bello Locrenses 2
premerentur, voverant, si victores forent, ut die festo Veneris virgines suas prostituerent. Quo voto 3
intermisso, cum adversa bella cum Lucanis gererent,
in concionem eos Dionysius vocat: hortatur, *ut uxo-* 4
res filiasque suas in templum Veneris, quam possint ornatissimas, mittant: ex quibus sorte ductae centum, voto publico fungantur; religionisque gratiâ, uno stent in lupanari mense, omnibus ante iuratis viris, ne quis ullam attaminet.
Quae res ne virginibus, voto civitatem solventibus, fraudi 5
esset, decretum facerent, Ne qua virgo nuberet prius, quam
illae maritis traderentur. Probato consilio, quo et su- 6
perstitioni et pudicitiae virginum consulebatur, certatim

8. *in Italiam profugit*) pulsus a Dione a. 398, quem ipse antea 396 in Peloponesum pepulerat. Diod. 16, 6; Cornel. 10, 4-5; Diod. 16, 9-13 et 16-20, postquam ille 12 annos Syracusarum tyrannidem tenuerat, Diod. 15, 73 extr.

9. *Locrensibus*) unde ipsius mater Doris orta erat. Diod. 16, 6. Cf. supra not. ad 20, 5. 1.

c. III.

1. *Diodorus* nihil de illâ saevitiâ, nec quidquam de hoc saevo commento tyranni commemorans tradit Dionysio in Italiam pulso (vid. not. ad c. 2, 8.) *Dionem* summâ omnium civium gratiâ florentem summum imperium Syracusarum adeptum esse lib. 16 c. 16-20; a. u. 398; hoc autem a. 400 a mercenariis militibus occiso *Callippum* imperium sibi arripuisse c. 31, quo eum exuerit a. 401 Hipparinus, tyranni pulsi frater c. 36: quomodo contra Callippus et Leptines a. 403 Rheginos a Dionysii tyrannide liberarint c. 45: quo ad postremum modo Dionysius, qui interea ex Italiâ Syracusas redierat (a. 408) tum ab Hicetâ, Syracusarum principe, Carthaginiensium amico, tum a Timoleonte, a Corinthiis auxilio Syracusanis contra tyrannos misso (a. 408) in urbe oppugnatus et expugnatus ab hoc Corinthiorum duce coactus sit imperio deposito privatus Corinthum abire a. u. 411. c. 65-70.

5. *maritis) viris*, q. est in uno cod., praefert Scheffer.

tim omnes feminae impensius exornatae, in tem-
7 plum Veneris conveniunt: quas omnes Diony-
sius immissis militibus spoliat, ornamentaque
8 matronarum in praedam suam vertit. Quarun-
dam viros ditiores interficit, quasdam ad pro-
9 dendas virorum pecunias torquet. Cum his ar-
tibus per annos sex regnasset, conspiratione Lo-
a. u. 10 crorum civitate pulsus in Siciliam redit. Ibi
408 Syracusas securis omnibus, post longam inter-
capedinem pacis, per proditionem recepit.

Cap. IV. Dum haec in Siciliâ geruntur, in-
terim in Africâ princeps Carthaginiensium *Hanno* opes
suas, quibus vires reipublicae superabat, ad occupan-
dam dominationem intendit, regnumque invadere, in-
2 terfecto senatu, conatus est. Cui sceleri solennem nu-
ptiarum diem filiae suae legit, ut religione votorum,
3 nefanda commenta facilius tegerentur. Itaque plebi
epulas in publicis porticibus, senatui in domo suâ
parat, ut poculis veneno infectis, secretius senatum,
et sine arbitris, interficeret, orbamque rempublicam
4 facilius invaderet. Quâ re magistratibus per mini-
stros proditâ, scelus declinatum, non vindicatum est,
ne in viro tam potenti plus negotii faceret res co-
5 gnita, quam cogitata. Contenti itaque cohibuisse, de-
creto modum nuptiarum sumtibus statuunt; idque
observari non ab uno, sed ab universis, iubent, ne per-
6 sona designata, sed vitia correcta viderentur. Hoc
consilio praeventus, iterum servitia concitat, statutâ-
que rursus caedium die, cum denuo se proditum vi-
deret, timens iudicium, munitum quoddam castellum
cum

9. *sex*) pulsus e Siciliâ a. 398 (vid. not. ad c. 2, 8 et h. c. ad §. 1), huc anno demum 408 reversus non *sex*, sed *decem* annos in Italiâ regnavit: nisi velis hoc de Rheginorum imperio explicare, quo eum a. iam 403, i. e. sexto postquam Siciliâ cesserat, exutum fuisse dixi not. ad §. 1.

10. *prodit.*) tres edd. antiq. *conditionem*.

c. IV.

1. *Hanno*) idem qui 20, 5. 11: cuius facinus Nostro soli commemoratum ex Nostro repetit Oros. 4, 6.

2. Ecce nuptias Parisienses!

4. *res cognita*) cf. Tacit. ann. 14, 6; hist. 4, 56; Xenoph. hell. 2, 1.

5. *correcta*) edd. antiq. septem *correptá*, gravius, quam res fert. Cf. v. c. Horat. serm. 2, 3. 257.

eum viginti millibus ſervorum armatis occupat. Ibi 7
dum Afros regemque Maurorum concitat, capitur,
virgisque caeſus, effoſſis oculis, et manibus cruribus-
que fractis, velut a ſingulis membris poenae exigeren-
tur, in conſpectu populi occiditur; corpus verberibus
lacerum in cruce figitur. Filii quoque cognatique 8
omnes, etiam innoxii, ſupplicio traduntur, ne quis-
quam aut ad imitandum ſcelus, aut ad mortem ul-
ciſcendam, ex tam nefariâ domo ſupereſſet.

CAP. V. Interea Dionyſius Syracuſis re-
ceptus, cum gravior crudeliorque in dies civi-
tati eſſet, iteratâ conſpiratione obſidetur. Tunc 2
depoſito imperio, arcem Syracuſanis cum exer-
citu tradit; receptoque privato inſtrumento Co-
rinthum in exſilium proficiſcitur. Ibi humillima 3 a. u.
quaeque tutiſſima exiſtimans in ſordidiſſimum 411
vitae genus deſcendit: non contentus in publi- 4
co vagari, ſed potare: nec conſpici in popinis
lupanaribusque, ſed totis diebus deſidere: cum 5
perditiſſimo quoque de minimis rebus diſceptа-
re, pannoſus et ſqualidus incedere: riſum li- 6
bentius praebere, quam captare: in macello
perſtare; quod emere non poterat, oculis de-
vorare: apud aediles adverſus lenones iurgari; 7
omniaque iſta facere, ut contemnendus magis,
quam metuendus, videretur. Noviſſime ludi- 8
magiſtrum profeſſus pueros in trivio docebat,

7. *Afros — Mauror.*) cf. 19, 2. 4.
lacerum) Mſſ. plures *laceratum*. Cf. 22, 7. 10 et Plin. 8, 16.
8. *ſcelus*) edd. antiq. ſex *facinus*.

c. v.

1. Reſp. not. extr. ad c. 3, 1. et cf. Cic. ad Att. 9, 9. Tuſc. 3, 12. Valer. M. 6, 9. Quintil. 8, 6.

Receptus Syracuſis Dionyſius dici poteſt, qui urbem receperat c. 3, 10: quae quidem poſterior phraſis ipſa ineſt in lect. duorum codd. *receptis*, q. ipſum Gron. pater coniecerat.

2. *recepto*) i. e. excepto, retento, ut ſervus receptitius ap Gell. 17, 6 et Cic. or. 2, 55. 10. *Gron.* avus.

7. *aediles*) quorum curae commiſſa erant omnia aedificia publica, indeque et popinae lenonum.

8. *ludim.*) edd. antiq. quinque et Mſſ. Bong. addunt *ſe*, bene, niſi malis cum una cod. legere *ludimagiſterium*.

trivio) i. e. in publico, non quo ſenſu poſterioribus temporibus *trivium* et *quadrivium* adhiberi ſolitum fuit. Vid. *mein hiſt. Handb.* vol. 2. pag. 357.

ut aut a timentibus semper in publico videretur, aut
9 a non timentibus facilius contemneretur. Nam licet
tyrannicis vitiis semper abundaret: tamen simulatio
haec vitiorum, non naturae, erat; magisque haec
arte, quam amisso regali pudore faciebat, expertus,
quam invisa tyrannorum forent etiam sine opibus no-
10 mina. Laborabat itaque invidiam praeteritorum con-
temtu praesentium demere, neque honesta, sed tu-
11 ta consilia circumspiciebat. Inter has tamen simula-
tionum artes insimulatus est affectatae tyrannidis; nec
aliter, quam dum contemnitur, liberatus est.

Cap. VI. Inter haec Carthaginienses tanto
successu rerum Alexandri Magni exterriti, ve-
rentes, ne Persico regno et Africam vellet ad-
iungere, mittunt ad speculandos eius animos
Hamilcarem cognomento Rhodanum, virum so-
2 lertiâ facundiâque praeter ceteros insignem. Au-
a. u. gebant enim metum et Tyrus urbs, auctor ori-
422 et 3 ginis suae, capta: et Alexandria, aemula Car-
423 thaginis, in terminis Africae et Aegypti condi-
4 ta: et felicitas regis, apud quem nec cupidi-
5 tas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igi-
tur Hamilcar per Parmenionem aditu regis ob-
tento, profugisse se ad regem expulsum patriâ
6 fingit, militemque se expeditionis offert. At-
que ita consiliis eius exploratis, in tabellis li-
gneis, vacuâ desuper cerâ inductâ, civibus suis
om-

9. Haec vitiorum simulatio non erat *naturae*, s., ut Freinsh. malebat, *naturâ*: cui opp. *ars*, hoc sensu: etsi, cum rex (tyrannus) fuisset, indeque quae pudenda sibi regalique suae quondam dignitati essent, probe sciret; tamen contemtam illam personam agere maluit, quam ullo modo timendus cuipiam vitae periculum incurrere.

C. VI.

1. *Carth.)* a quibus Babylonem legatos missos esse, Alexandrum ibi opperturos, supra iam Noster retulit 12, 13. 1.

2. *Tyrus*, auctor originis suae (18, 3-5), *capta* 11, 10. 10-14 a. 422.

3. *Alex. condita*) a. u. 423. supra 11, 11. 13.

5. *Parmenionem*) ergo ante a. u. 425 cl. 12, 5. 3. Ergo cum hoc circa a. fere 423 factum esse velit Noster; ipse vides, quam accurate §. 1. dixerit *inter haec*, cum hoc a. 424 gestum accidisse dicat *inter* aliud a. 411 seqq. positum.

7. *invido*) q. rec. ex Iunt. et Ald. Graevius, idem explicat: invidebant ei hanc laudem, quam ex legatione tam pulchre pro re patriae gestâ sibi pepererat.

omnia perscribebat. Sed Carthaginienses post 7 a. u.
mortem regis reversum in patriam, quasi urbem 430
regi venditasset, non ingrato tantum, verum
etiam invido et crudeli animo, necaverunt.

LIBER VICESIMUS SECUNDUS.

Caput I.

Agathocles, Siciliae tyrannus, qui magnitudini prioris Dionysii successit, ad regni maiestatem ex humili et sordido genere pervenit. 437
2 Quippe in Siciliâ patre figulo natus non honestiorem pueritiam, quam principia originis, habuit:

LIB. XXII. c. 1.

1. Vides ex anno u. 437 margini adscripto, aliquot ex a. inde 411, quo Dionysius pulsus fuerat, ad h. usque praeterlapsos esse, quos Noster plane praeterit.

Timoleon enim (vid. not. ad 21, 3. 1), de cuius vitâ exposuit Plutarchus, brevius Cornelius Nepos, quem Noster ne nominat quidem, cum ingenti ardore immensisque laboribus per annos 412-15 variis domitis tyrannis et Carthaginiensibus iteratis cladibus affectis libertatem toti Siciliae reddidisset (quod per singulos annos exponit Diodorus, et quidem a. 412 lib. 16 c. 72-73: a. 414 c. 77-81: a. 415 c. 82-83); vir ille optimus imperio deposito privatus ad a. usque 417 vixit, omnium, si quis alius, amore dignus et gratiâ florens, Diod. 16, 90.

Atque ab hoc inde, quo hic decesserat, anno 417 ad hunc usque, quem margini adscripsi 437, ergo per 20 fere annos Syracusae libertate per Corinthium ducem partâ fruitae sunt, quam subvertit Agathocles ex duce factus tyrannus, ut Dionysius pater, de quo supra lib. 20.

De vitâ Agathoclis ad tyrannidem usque occupatam actâ, de quâ Noster h. l. c. 1-2 agit, egit Diod. 19, 2-9. cl. Polyb. 12, 6.

Successit hic quidem Dionysio posteriori, si tempus spectas, magnitudine autem imperii comparandus cum priore, quem 120,000 pedites, 12,000 equites et 400 naues Carthaginiensibus opposuisse tradit Diodorus 2, 5.

2. *figulo*) Plutarch. in apophth. pag. 92 ed. Hutten.; Auson. epigr. 8.

3 buit: siquidem formâ et corporis pulchritudine egregius,
4 diu vitam stupri patientiâ exhibuit. Annos deinde
pubertatis egressus, libidinem a viris ad feminas trans-
5 tulit. Post haec apud utrumque sexum famosus vi-
6 tam latrociniis mutavit. Interiecto tempore, cum
Syracusas concessisset, adscitusque in civitatem inter
7 incolas esset, diu sine fide fuit; quoniam nec in for-
tunis quod amitteret, nec in verecundiâ quod inqui-
8 naret, habere videbatur: in summâ, gregariam mi-
litiam sortitus, non minus tunc seditiosâ, quam an-
tea turpi vitâ, in omne facinus promtissimus erat.
9 Nam et manu strenuus, et in concionibus perfacun-
10 dus habebatur. Brevi itaque centurio, ac deinceps
11 tribunus militum factus est. Primo bello adversus Aet-
12 naeos magna experimenta sui Syracusanis dedit. Se-
quenti Campanorum, tantam de se spem omnibus fe-
cit, ut in locum demortui ducis Damasconis suffice-
13 retur. Cuius uxorem adulterio cognitam post mortem
14 viri in matrimonium recepit. Nec contentus, quod
ex inope repente dives factus esset, piraticam adver-
sus

3. Diod. 19, 2 την τε οψιν ευπρεπης και το σωμα ευρωστος.

Exhibuit vitam patientiâ stupri, stuprum patiens ipse, s. ut Ald. habet, *patientem*. Diod. 19, 3 Damantem nominat, nobilem Carthaginiensium ducem, qui huius amore incensus in bello Agrigentino chiliarchum hunc constituerit.

5. *vitam mutavit*, mire dictum pro *sustentavit*. Vita enim ipsa non mutatur, commutatur latrociniis, cum et latro vivat.

6. *inter. temp.*) Diodorus 19, 2 patrem Rhegio pulsum Thermis Siciliae consedisse narrat, deinde cum puero Syracusas migrasse, ubi a. 414 a Timoleonte in civitatem sit receptus. Ergo quae §. 3-5 narravit, facta demum sunt Syracusis, non, ut Noster confuse narrat, Thermis. Cetera quoque suo more Noster effert.

adscitus in civ., ut ap. Liv. 23, 51 adscitus in patriam, ap. Diod. 19, 2 πολιτογραφηθεις. Illam lect., quam Gron. avus coniecturâ erat assecutus, exhibent Ald. et Iunt., cum vulgo legatur *accitus*.

10. *centurio, trib. mil.*) ἑκατονταρχης, χιλιαρχος.

11. *Aetnaeos*) incolas Aetnae (Ennae) oppidi, Aetnae monti impositi, Inessae ante appellati.

12. *Campanorum*) Gron. avus corrigere te iubet *Campano* (bello), non necessario, cum *Campanorum* sit contra Campanos, ut 3, 6. 10: 15, 4. 21. Hos autem loca quaedam in Siciliâ tenuisse, testatur Diod. 16, 82.

Damasconis) quem *Damantem* nominat Diodorus 19, 3.

13. *adulterio cogn.*) nihil de hoc Diodorus, qui eum hac bonorum mariti herede uxore ductâ ditissimum eum factum esse narrat.

ſus patriam exercuit. Saluti ei fuit, quod ſocii capti 15
tortique de illo negaverunt. Bis occupare imperium 16
Syracuſarum voluit; bis in exſilium actus eſt.

CAP. II. A Murgantinis, apud quos exſulabat,
odio Syracuſanorum, primo praetor, mox dux crea-
tur. In eo bello et urbem Leontinorum capit, et pa- 2
triam ſuam Syracuſas obſidere coepit: ad cuius auxi- 3
lium Hamilcar, dux Poenorum, imploratus, depoſitis
hoſtilibus odiis, praeſidia militum mittit. Ita uno 4
eodemque tempore Syracuſae et ab hoſte, civili
amore defenſae, et a cive, hoſtili odio impugnatae
ſunt. Sed Agathocles, cum videret fortius defendi 5
urbem, quam oppugnari, precibus per internuntios
Hamilcarem exorat, ut inter ſe et Syracuſanos pacis
arbitria ſuscipiat, peculiaria in ipſum officia ſua re-
promittens. Quâ ſpe impletus Hamilcar ſocietatem 6
cum eo, metu potentiae eius, iungit; ut, quantum vi-
rium Agathocli adverſus Syracuſanos dediſſet, tantum
ipſe ad incrementa domeſticae potentiae reciperaret.
Igitur non pax tantum Agathocli conciliatur, verum 7
etiam praetor Syracuſis conſtituitur. Tunc Hamilcari, 8
expoſitis ignibus cereis tactisque, in obſequia Poeno-
rum iurat. Deinde acceptis ab eo quinque millibus 9
Afrorum, potentiſſimos quosque ex principibus inter-
ficit: atque ita veluti reipublicae ſtatum formaturus, 10
popu-

C. II.

1. Aliter Diodorus 19, 5-6, qui praeterea nihil de his habet, quae h. l. § 3 ſqq. narrantur; contra narrat, ab Agathocle, Murgantinorum militum duce ſenatum Syracuſanum ſexcentorum dolo circumventum una cum aliis quatuor millibus fuiſſe trucidatum et ſex millia patriâ fuiſſe eiecta c. 6-8. Ab his cum Agrigentini, Geloi et Meſſenii excitati bellum moviſſent a. u. 440; pacem inter hos et Agathoclem compoſuit Hamilcar c. 70-72.

6. *metu pot. eius*) duo Mſſ. *mutuae potentiae iungit*; bene ſane.

8. Iam tangens ignes cereos expoſitos iurat Hamilcari, ſe obſequi velle Poenis. Hunc ſenſum commodum cum verba praebeant, non video, cur confugiamus ad aliorum correctiones, cum v. c. Gron. avus, quem Iſ. Voſſius et Faber ſunt ſecuti, cum Sebiſio corrigat *Cereris* pro *cereis*: quam tamen correctionem confirmat cod. Med. et Iuven. 14, 218-19; aut cum Peyraredo *ſacris* cl. Liv. 20, 1. 4; aut cum Graevio denique: t. H. *aris* poſitis *et* ign. *Cereris* tactisque etc. cl. Virg. aen. 12, 102. Longius a vulg. abit Boxhornii correctio: exp. *conditionibus foederis pactisque*, vel *pacisque*, cl. 30, 3. 8.

10-12. Vid. quae notavi ad § 1.

populum in theatrum ad concionem vocari iubet,
contracto in gymnasio senatu, quasi quaedam prius
11 ordinaturus. Sic compositis rebus, immissis mili-
12 tibus populum obsidet, senatum trucidat: cuius per-
actâ caede, ex plebe quoque locupletissimos et prom-
tissimos interficit.

Cap. III. His ita gestis, militem legit, exerci-
tumque conscribit: quo instructus, finitimas civitates,
nihil hostile metuentes, ex improviso aggreditur.
2 Poenorum quoque socios, permittente Hamilcare,
foede vexat: propter quod querelas Carthaginem so-
cii non tam de Agathocle, quam de Hamilcare, detu-
3 lerunt: *hunc ut dominum et tyrannum, illum ut prodi-
torem* arguentes: *a quo infestissimo hosti, fortunae so-
4 ciorum, interpositâ pactione, donatae sint: sicut ab initio
Syracusae in pignus societatis sint traditae, urbs semper
Poenis infesta, et de imperio Siciliae Carthaginis aemula;
nunc insuper civitates sociorum eidem titulo pacis addi-
5 ctas. Denuntiare igitur se, haec brevi ad ipsos redunda-
tura, ac propediem sensuros, quantum malum non Siciliae
6 magis, quam ipsi Africae, attulerint.* His querelis se-
natus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in
imperio esset, tacita de eo suffragia tulerunt, et sen-
tentias, priusquam recitarentur, in urnam coniectas,
obsignari iusserunt, dum alter Hamilcar, Gisconis
7 filius, a Sicilia reverteretur. Sed haec callida com-
menta Poenorum, et sententias inauditas mors Hamil-
caris praevenit; liberatusque est fati munere, quem
8 sui per iniuriam cives inauditum damnaverant. Quae
res

10. *gymnasio)* Timoleontis Diod. 19, 6.

12. *promtissimos)* *quosque* addunt edd. quatuor. antiq. omisso ante *quoque*, bene.

c. III.

2. *vexat)* *iniuriis* addunt edd. antiq.

3. Arguentes illum (Hamilcarem), ut proditorem, qui interpositâ pactione (c. 2, 6) fortunas sociorum (Siciliae civitatum cum Poenis societate coniunctarum) donarit Agathocli, infestissimo hosti.

4. *Carthaginis aemula)* quod tota huius civitatis historia ostendit, cujus brevem conspectum dedi *in meinem hist. Handb.* vol. 2 pag. 265-68.

5. *malum)* *mali*, q. et Gron. avus malebat, habent edd. quinque antiq.

6. *a Siciliâ)* Freinsh. legit *in Siciliam*, recte.

7. *Per iniuriam?* cum sociorum vexationem foedam permiserit §. 2: quamquam per iniuriam damnatus dici potest, cum inauditus

res Agathocli adversus Poenos occasionem movendi belli dedit. 9 Prima igitur illi cum Hamilcare, Gisconis filio, proelii congressio fuit: a quo victus, maiore mole reparaturus bellum, Syracusas concessit. 10 Sed secundi certaminis eadem fortuna, quae et prioris, fuit. a. u. 443

CAP. IV. Cum igitur victores Poeni Syracusas obsidione cinxissent, Agathoclesque se nec viribus parem, neque ad obsidionem ferendam instructum videret; super haec a sociis, crudelitate eius offensis, desertus esset: statuit bellum in Africam transferre; 2 mirâ prorsus audaciâ, ut, quibus in solo urbis suae par non erat, eorum urbi bellum inferret, et qui sua tueri non poterat, impugnaret aliena, victusque victoribus insultaret. 3 Huius consilii non minus admirabile silentium, quam commentum, fuit, populo hoc solum professus, *invenisse se victoriae viam: animos illi tantum in brevem obsidionis patientiam firmarent: vel, si cui status praesentis fortunae displiceret, dare se ei discedendi liberam potestatem.* 4 Cum mille sexcenti discessissent, ceteros ad obsidionis necessitatem frumento et stipen- 444

ditus (causâ non cognitâ, at satis omnibus apertâ, indeque non cognoscendâ) sit damnatus. Ceterum sententiae inauditae sunt ipsa illa tacita suffragia §. 6.

8. seqq. De variis proeliis variâque in his Agathoclis fortunâ narrat Diodorus 19, 65: 70-72: 102-4: 106-10; 20, 3-18: 29-34: 38-44: 54-72: 77-79: 89-90 per annos u. c. 439. 440. 442-449.

10. Cf. Diod, 19, 108-10, a. u. 443.

c. IV.

1. Cf. Diod. 20, 3-18 a. u. 444.

que correxit Graevius pro *quod*, aut, q. in ed. Bong. est, *eum*.

2. *audaciâ*) aut potius insigni prudentiâ imperatoris. Nam eodem plane modo ante hunc *Pericles* Spartanos ex Atticâ recedere coëgerat, ut bellum ipse in Peloponesum transferret; et post hunc Scipio *Africani* nomen longe splendidissimum eo adeptus est, ut Hannibalem, hostem gravissimum ex Italiâ retraheret bello in Africam translato. Atque in recentiori populorum Europaeorum historiâ multa sunt multorum insignium imperatorum exempla idem confirmantia.

3. *fortunae*) Gron. avus mavult *fortuna* casu nominativo, ut *status* sit genitivus.

4. *mille sexcenti*) quos per conductitios interfecit eorumque bona sibi arripuit, Diod. 20, 4.

pendio instruit: quinquaginta tantum secum talenta ad praesentem usum aufert; cetera ex hoste melius,
5 quam ex sociis paraturus. Omnes deinde servos militaris aetatis, libertate donatos sacramento adegit, eosque, et maiorem partem ferme militum, navibus imponit; ratus, exaequatâ utriusque ordinis conditione, mutuam inter eos virtutis aemulationem futuram: ceteros omnes ad tutelam patriae reliquit.

a u. 444 Cap. V. Septimo igitur imperii anno, comitibus duobus adultis filiis, Archagatho et Heraclidâ, nullo militum sciente, quo veheretur,
2 cursum in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiam praedatum se, aut in Sardiniam ituros crederent, tum primum, exposito in Africae litore exercitu, consilium suum omnibus aperit.
3 Quo in loco Syracusae positae sint, ostendit: *quibus aliud nullum auxilium superesset, quam ut hosti-*
4 *bus faciant, quae ipsi patiantur. Quippe aliter domi, aliter foris, bella tractari. Domi ea sola auxilia esse, quae patriae vires subministrent: foris hostem etiam suis viribus vinci, deficientibus sociis, et odio diuturni imperii extera auxilia circumspicienti-*
5 *bus. Huc accedere, quod urbes, castellaque Africae, non muris cinctae, non in montibus positae sint, sed in planis campis, sine ullis munimentis, iaceant: quas omnes metu excidii facile ad belli societatem perlici*
6 *posse. Maius igitur Carthaginiensibus ab ipsâ Africâ, quam ex Siciliâ, exarsurum bellum, coituraque auxilia omnium adversus unam urbem, nomine quam opibus ampliorem, et quas non attulerit vires, inde*
7 *sumturum. Nec in repentino Poenorum metu modicum momentum victoriae fore, qui tantâ audaciâ ho-*
8 *stium perculsi, trepidaturi sint. Accessura et villarum incendia, castellorum, urbiumque contumacium dire-ptio-*

paraturus, putans se paraturum esse, ut 21, 1. 4.
5. *exaeq. — condit.*) cum et militum et servorum conditionem exaequasset, servos libertate donatos in militum ordinem recepisset.
reliquit) cf. Diod. 20, 4.

c. v.

1. *veheretur* (*veherentur* Venet., Ald., Col. et Burm.) pro *vehatur*, latinitate postulante, ut §. 3. *superesset* pro *supersit*, praecedente praesenti. Constantiae causâ edd. antiq. omnes pro *patiantur* dederunt *paterentur*.

ptionem, tum ipsius Carthaginis obsidionem. Quibus omni- 9
bus non sibi tantum in alios, sed et aliis in se sentient pate-
re bella. His non solum Poenos vinci, sed et Siciliam libe- 10
rari posse. Nec enim moraturos in eius obsidione hostes, cum
suâ urgeantur. Nusquam igitur alibi facilius bellum, sed 11
nec praedam uberiorem inveniri posse. Nam captâ Cartha-
gine omnem Africam Siciliamque praemium victorum fore.
Gloriam certè tam honestae militiae tantam in omne aevum 12
futuram, ut terminari nullo tempore oblivione possit: ut
dicatur, eos solos mortalium esse, qui bella, quae domi fer-
re non poterant, ad hostes transtulerint, victique victores
insecuti sint, et obsessores urbis suae obsederint. Omnibus 13
igitur forti ac laeto animo bellum ineundum quo, nullum aliud
possit aut praemium victoribus uberius, aut victis monumen-
tum illustrius dare.

CAP. VI. His quidem adhortationibus animi mi- 1
litum erigebantur; sed terrebat eos portenti religio,
quod navigantibus eis sol defecerat. Cuius rei ratio- 2
nem non minore curâ rex, quam belli, reddebat,
affirmans, *si prius, quam proficiscerentur, factum es-*
set, crediturum adversum profecturos prodigium esse: nunc,
quia egressis acciderit, illis, ad quos eatur, portendere. Por- 3
ro defectus naturalium siderum semper praesentem rerum sta-
tum mutare: certumque esse, florentibus Carthaginiensium
opibus, adversisque rebus suis commutationem significari. Sic 4
con-

9. *sentient*) Ita si ipse auctor scripsit, constructione excidisse dicendus est. Ald tamen et Venet. habent *sentirent*. Latinitatis autem constructio postulat *sensuros*. Sensus orationis directae hic est: his omnibus factis sentient s. cognoscent hostes, non se solum nobis inferre posse bella, sed nos etiam ipsis.

10. *eius*) Siciliae: *cum suâ urgeantur*, cum in suâ ipsi terrâ graviter obsideantur.

12. *poterant*) latinitas postulat *possent*. Ante Faber apte corrigit *nullâ temporis oblivione*.

13. *quo — dare*, quod, inquit, victoribus vobis praemium dabit uberrimum, victis monumentum illustrissimum.

c. VI.

1. *sol defecerat*) ol. 117, 3, a. u. 444, d. 15. Aug. horâ postm. secundâ, calculis astronomorum supputantibus.

2. *profecturis* emendat Gron. avus et Graev., quod regatur ab adi. *adversum*, cum male latine dicatur: prodigium est adversus me; latine contra: est mihi adversum.

Nunc, inquit, quia nobis egressis (patriâ) accidit prodigium, illis, ad quos itur (contra quos proficiscimur) portendit (adversa).

3. *naturalium*) Faber mavult *naturales*, ut sint defectus naturales, non sidera naturalia.

consolatis militibus, universas naues, consen-
tiente exercitu, incendi iubet, ut omnes sci-
rent, auxilio fugae ademto, aut vincendum, aut
5 moriendum esse. Deinde cum omnia, quâcun-
que ingrederentur, prosternerent, villas castel-
laque incenderent, obvius eis fuit cum xxx mil-
a. u. 6 libus Poenorum Hanno: sed proelio commisso,
444 duo de Siculis, tria millia de Poenis cum ipso
7 duce cecidere. Hac victoriâ et Siculorum ani-
8 mi eriguntur, et Poenorum franguntur. Aga-
thocles, victis hostibus, urbes castellaque ex-
pugnat, praedas ingentes agit, hostium multa
9 millia trucidat. Castra deinde in quinto lapide
a Carthagine statuit, ut damna carissimarum
rerum, vastitatemque agrorum, et incendia vil-
10 larum, de muris ipsius urbis specularentur. In-
terea ingens totâ Africâ deleti Poenorum exer-
citus fama, occupatarumque urbium, divulga-
11 tur. Stupor itaque omnes et admiratio incessit,
unde tanto imperio tam subitum bellum, prae-
sertim ab hoste iam victo. Admiratio deinde
12 paulatim in contemtum Poenorum vertitur. Nec
multo post non Afri tantum, verum etiam ur-
bes nobilissimae novitatem secutae ad Agathoclem
defecere; frumentoque et stipendio victorem in-
struxere.

Cap. VII. His Poenorum malis etiam de-
letus in Siciliâ cum imperatore exercitus, velut
2 quidam aerumnarum cumulus, accessit. Nam
post profectionem a Siciliâ Agathoclis, in obsi-
dione Syracusarum Poeni segniores redditi, ab
Antandro, fratre regis Agathoclis, occidione
444 et 3 caesi nuntiabantur. Itaque cum domi forisque
445 eadem fortuna Carthaginiensium esset, iam non
tributariae tantum ab his urbes, verum etiam
so-

5. *prosternerent*) tempestatis instar, ut 6, 2. 16 et 7, 4. 1. Non erat igitur, cur Graevius ex 24, 4. 6 mallet *protererent*.

6. Cf. Diodor. 20, 9-14, ubi c. 13 cecidisse ex Graecis dicit ducentos, ex Poenis mille.

12. *urbes*) urbes *tributariae* Ald., Iunt., ut c. 7, 3.

c. VII.

2. *caesi*) in his ipse dux Hamilcar, cuius caesi caput ad Agathoclem mittebatur, ceteris per plateas tractis. Cf. Diod. 20, 15-16, et c. 29-30, h. l. infra c. 8, 2.

socii reges, deficiebant, amicitiarum iura non
fide, sed successu ponderantes. Erat inter cete- 4
ros rex Cyrenarum Opheltas, qui spe improbâ
regnum totius Africae amplexus, societatem cum
Agathocle per legatos iunxerat, pactusque cum
eo fuerat, ut Siciliae illi, sibi Africae imperium, a. u.
victis Carthaginiensibus, cederet. Itaque, cum 5 446
ad belli societatem cum ingenti exercitu ipse
venisset, Agathocles blando alloquio, et humili
adulatione, cum saepius simul coenassent, adop-
tatusque filius eius ab Opheltâ esset, incautum
interficit: occupatoque exercitu eius, iterato 6
Carthaginienses, omnibus viribus bellum cientes,
magno utriusque exercitus sanguine, gravi proe-
lio superat. Hoc certaminis discrimine tanta 7
desperatio illata Poenis est, ut, nisi in exercitu
Agathoclis orta seditio fuisset, transiturus ad
eum Bomilcar, rex Poenorum, cum exercitu
fuerit. Ob quam noxam in medio foro a Poe- 8
nis patibulo suffixus est: ut idem locus monu- 446
mentum suppliciorum eius esset, qui ante fue-
rat ornamentum honorum. Sed Bomilcar ma- 9
gno animo crudelitatem civium tulit; adeo ut
de summâ cruce, veluti de tribunali, in Poeno-
rum scelera concionaretur: obiectans illis, nunc 10
*Hannonem falsâ affectati regni invidiâ circumven-
tum:* nunc *Gisconis innocentis exsilium:* nunc *in
Hamilcarem patruum suum tacita suffragia, quod
Agathoclem socium illis facere, quam hostem malue-
rit.* Haec cum in maximâ populi concione vo- 11
ciferatus esset, exspiravit.

CAP.

3. *amicitiarum*) societatis.

4. *Opheltas* pro vulg. *Aphellas* (ceteri variant in *Affellas*, *Ophellas*, *Offellas*, *Ofelas*) recepi ex Ald. et Iunt., nec non ex Plutarcho et Pausaniâ.

spe regnum amplexus) sperans amplum regnum. Cf. Diod. 20, 40-42 a. u. 446, ubi scribitur *Ophellas*.

7. *Bomilcar*) cf. Diod. 20, 43-44. cl. c. 12.
rex) resp. 19, 1. 7.

9. *crudelitatem*) quomodo crudeles Poeni patriae proditorem patibulo suffigentes?

10. *Hannonem*) resp. 21, 4.
Gisconis) de cuius exsilio nihil supra est memoratum.
Hamilc.) c. 2 et 3.

a.u. 447 CAP. VIII. Interea Agathocles profligatis in Africâ rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliam recurrit, nihil actum in Africâ existimans, si amplius Syracusae obsiderentur.
2 Nam post occisum Hamilcarem, Gisconis filium,
3 novus eo a Poenis missus exercitus fuerat. Statim igitur primo adventu eius omnes Siciliae urbes, auditis rebus, quas in Africâ gesserat, certatim se ei tradunt: atque ita pulsis e Siciliâ Poe-
4 nis, totius insulae imperium occupavit. In Africam deinde reversus seditione militum excipitur. Nam stipendiorum solutio in adventum patris di-
5 lata a filio fuerat. Igitur ad concionem vocatos blandis verbis permulsit: *Stipendia illis non a se flagitanda esse, sed ab hoste quaerenda: communem*
6 *victoriam, communem praedam, futuram. Paulum modo anniterentur, dum belli reliquiae peragantur, cum sciant, Carthaginem captam spes omnium ex-*
7 *pleturam.* Sedato militari tumultu, interiectis diebus ad castra hostium exercitum ducit: ibi inconsultius proelium committendo, maiorem
8 partem exercitus perdidit. Cum itaque in castra fugisset, versamque in se invidiam temere commissi belli videret, pristinamque offensam non depensi stipendii metueret; concubiâ nocte solus a castris cum Archagatho filio profugit.
9 Quod ubi milites cognovere, haud secus, quam si ab hoste capti essent, trepidavere: *Bis se a rege suo in mediis hostibus relictos esse*, proclamantes: *salutemque suam desertam ab eo esse, quorum ne*
10 *sepultura quidem relinquenda fuerit.* Cum persequi regem vellent, a Numidis excepti in castra revertuntur, comprehenso tamen reductoque Archagatho, qui a patre noctis errore discesserat.

Aga-

C. VIII.

1. Cf. Diod. 20, 54-72 et 77-79. Ἀρχ-αγαθος, siue Ἀγαθ-αρχος.
profligatis) felicissime gestis, penitus confectis, ut 20, 4. 13 cl. Ernesti claue Cic.
2. *Hamilc.*) resp. not. ad c. 7, 2 cl. c. 3, 9.
4. *reversus*) revocatus rebus filii adversis. Diod. 20, 57-63.
7. Cf. Diod. 20, 64-67.
8. Cf. Diod. 20, 68-69.
10. *a Numidis excepti*) Numidarum insidias passi.

Agathocles autem nauibus, quibus reversus a Sicilia fuerat, cum custodibus earundem Syracusas 11
defertur. Exemplum flagitii singulare, rex exercitus sui desertor, filiorumque pater proditor. 12
Interim in Africa post fugam regis, milites pactione cum hostibus facta, interfectis Agathoclis 13
liberis, Carthaginiensibus se tradidere. Archagathus cum occideretur ab Arcesilao, amico 14
antea patris, rogavit eum, *quidnam liberis eius facturum Agathoclem putet, per quem ipse liberis careat?* Tunc respondit, *satis habere se, quod superstites eos esse Agathoclis liberis sciat.* Post haec 15 a. u.
Poeni ad persequendum belli reliquias, duces in 448
Siciliam miserunt, cum quibus Agathocles pacem aequis conditionibus fecit.

LIBER VICESIMUS TERTIUS.

Caput I.

Agathooles, rex Siciliae, pacificatus cum Carthaginiensibus, partem civitatium a se fiducia virium dissidentium armis subegit. Dein quasi 2
angustis insulae terminis clauderetur, cuius imperii partem primis incrementis ne speraverat quidem,

11. *reversus*) latinius cod. Flor. *reverterat.*

14. Quid, inquit, liberis tuis faciet pater meus, per te orbatus me filio?

Ceterum tyrannum in Sicilia saevissime in omnes grassatum scribit Diod. 20, 71-2.

15. *fecit*) cf. Diod. 20, 77-79.

LIB. XXIII. c. 1.

1. *rex*) regis autem nomen et insignia suscepisse regisque superbiam factis demonstrasse narrat Diod, 20, 54, a, u. 447.

dem, in Italiam tranſcendit, exemplum Dionyſii
ſecutus, qui multas civitates Italiae ſubegerat.
a. u. 3 Primi igitur hoſtes illi *Bruttii* fuere, qui et for-
453 tiſſimi tum, et opulentiſſimi videbantur, ſimul et
4 ad iniurias vicinorum promti. Nam multas ci-
5 vitates Graeci nominis Italiâ expulerant: aucto-
res quoque ſuos Lucanos bello vicerant, et pa-
6 cem cum his, aequis legibus, fecerant. Tanta
feritas animorum erat, ut nec origini ſuae par-
7 cerent. Namque Lucani iisdem legibus liberos
ſuos, quibus et Spartani, inſtituere ſoliti erant.
8 Quippe ab initio pubertatis in ſylvis inter paſto-
res habebantur, ſine miniſterio ſervili, ſine ve-
ſte, quam induerent vel cui incubarent; ut a
primis annis duritiae parcimoniaeque, ſine ul-
9 lo uſu urbis, asſueſcerent. Cibus his praeda
venatica, potus aut lactis, aut fontium liquor
10 erat. Sic ad labores bellicos indurabantur. Ho-
rum igitur ex numero quinquaginta primo ex
agris finitimorum praedari ſoliti, confluente de-
inde multitudine, ſollicitati praedâ, cum plu-
11 res facti eſſent, infeſtas regiones reddebant. Ita-
que fatigatus querelis ſociorum Dionyſius, Si-
ciliae tyrannus, ſexcentos Afros ad compeſcen-
12 dos eos miſerat: quorum caſtellum, proditum
ſibi per Bruttiam mulierem, expugnaverunt;
ibique civitatem, concurrentibus ad opinionem
novae urbis paſtoribus, ſtatuerunt, Bruttiosque
13 ſe ex nomine mulieris vocaverunt. Primum il-
lis cum Lucanis, originis ſuae auctoribus, bel-
14 lum fuit. Quâ victoriâ erecti cum pacem aequo
iure feciſſent, ceteros finitimos armis ſubegerunt,
tantasque opes brevi conſecuti ſunt, ut pernicioſi
etiam

2. *ſubegerat*) reſp. 20, 1.

3. *Bruttii*) Diod. 21, fr. 5, ubi eruptione Ethis, urbe ſuâ, factâ 4000 huius militum occidunt eumque Syracuſas refugere cogunt. *Crotone* potitur fraude ibid. fr. 7. a. u. 455.

5. *aequis legibus*) *mit völliger Unabhängigkeit*, q. §. 14 *aequo iure.*

auctores ſuos) originis ſuae auctores §. 13.

8. *ſine veſte*) Graevius coniicit *unâ veſte.* Iuvenibus certe Spartanis unâ veſte uti permiſit Lycurgus 3, 3. 5.

12. *ex nomine mulieris*) Strabo contra refert Bruttios linguâ Lucanicâ appellatos fuiſſe *rebelles.*

14. *quâ*) Medic. codr *cuius* (belli) vict.

etiam regibus haberentur. Denique Alexander, 15
rex Epiri, cum in auxilium Graecarum civitatium, cum magno exercitu, in Italiam venisset, cum omnibus copiis ab his deletus est. a.u. 423
Quâre feritas eorum successu felicitatis incensa, 16
diu terribilis finitimis fuit. Ad postremum im- 17 453
ploratus Agathocles, spe ampliandi regni, e Siciliâ in Italiam traiecit.

Cap. II. Principio adventus eius opinione concussi legatos ad eum, societatem amicitiamque petentes, miserunt. Quos Agathocles ad 2
coenam invitatos, ne exercitum traiici viderent, in posterum statutâ his die, conscensâ naue frustratus est. Sed fraudis haud laetus eventus fuit: 3
siquidem reverti eum in Siciliam, interiectis paucis diebus, vis morbi coegit; quo toto cor- 4 465
pore comprehensus per omnes nervos articulosque humore pestifero grassante, velut intestino singulorum membrorum bello, impugnabatur.
Ex quâ desperatione bellum inter filium nepo- 5
temque eius, regnum iam quasi mortui vindicantes, oritur; occisoque filio regnum nepos occupavit. Igitur Agathocles, cum morbi cura 6
et aegritudo graviores essent, et inter se alterum alterius malo cresceret; desperatis rebus, uxorem suam Texenam, genitosque ex eâ duos parvulos, cum omni pecuniâ, et familiâ, regalique instrumento, quo praeter illum nemo regum ditior fuit, nauibus impositos, Aegyptum, unde uxorem acceperat, remittit, timens, ne prae-

regibus) tyrannis Siculis §. 1. 15. Resp. 12, 1-2: 18, 1. 2.

C. II.

1. *opinione)* famâ, ut c. 1, 12. Altera autem haec est tyranni in Bruttios expeditio, de quâ Diodor. 21 fr. 15.

3. *vis morbi)* effecta veneno, quod ipsi eiusque filio Agathocli miscuerat *Maenon*, ut Archagathum, Archagathi in Africâ occisi (22, 8, 14) filium, tyranni nepotem, avo successorem constitueret, quem tamen paulo post et ipsum dolo occidit, narrante Diodoro 21, fr. 19 a. u. 465, ol. 122, 4, a. imperii 28, aetatis 72. Hinc vides, hunc a Nostri narratione discedere §. 5.

6. Freinsh. corr. *morbo*; Gron. *avus*: *morbus curâ et aegritudine ingravesceret*, aptius et melius, quam Graevius: *morbus, cura et aegritudo gr.*

7 praedonem regni sui hostem paterentur. Quamquam uxor diu, ne ab aegro divelleretur, deprecata est, ne discessus suus adiungi nepotis parricidio posset, et tam cruente haec deseruisse virum, quam ille impugnasse avum, videretur:
8 *Nubendo se non prosperae tantum, sed omnis fortunae iniisse societatem: nec invitam periculo spiritus sui emturam, ut extremos viri spiritus exciperet, et exsequiarum officium, in quod, profectâ se, nemo sit successurus, obsequio debitae pietatis impleret.*
9 Discedentes parvuli flebili ululatu amplexi patrem tenebant. Ex alterâ parte uxor maritum non amplius visura, osculis fatigabat. Nec minus senis lacrymae miserabiles erant.
10 Flebant hi morientem patrem, ille exsules liberos: hi discessu suo solitudinem patris, aegri senis; ille in spem regni susceptos relinqui in egestate lugebat.
11 Inter haec regia omnis, assistentium fletibus tam crudelis discidii impleta, resonabat.
12 Tandem finem lacrymis necessitas profectionis imposuit, et mors regis proficiscentes filios insecuta est.
a.u. 465 13 Dum haec aguntur, Carthaginienses cognitis, quae in Siciliâ agebantur, occasionem totius insulae occupandae datam sibi existimantes, magnis viribus eo traiiciunt, multasque civitates subigunt.

CAP. III. Eo tempore et Pyrrhus adversus
2 Romanos bellum gerebat; qui imploratus a Siculis in auxilium, sicuti dictum est, cum Syra-
477 cusas venisset, multasque civitates subegisset, rex
3 Siciliae (sicut Epiri) appellatur. Quarum rerum se-

7. *discessus — posset*) discessus suus tam detestabilis esset ac haberetur, ac parricidium nepotis, ut haec sequentibus verbis explicantur. *Graev.*

8. Cf. Tacit. 3, 34. 6. Plutarch. in Bruto c. 19 cl. Tacit. 3, 15. 2. Vell. 2, 67. 2.

9. *senis*) 95 annos nati, referente Luciano de Longaevis; Diodorus contra 21, 12 Timaeum, Calliam, scriptores Syracusanos, nec non Antandrum Agathoclis fratrem secutus 72 annos ei tribuit.

c. III.

1. *eo tempore*) a. 473 et 474, ut vidimus 18, 1-2, per annos duo et menses quatuor, referente Diodoro 22 fr. 17.

Siciliam autem occupavit a. 478 Diod. 22 fr. 20. Romanos denuo deinde aggressus a. 480.

felicitate laetus, Heleno filio Siciliae, velut avi- a.u.
tum (nam susceptus ex filiâ Agathoclis regis erat), 478
Alexandro autem Italiae, regnum destinat. Post 4
haec multa secunda proelia cum Carthaginien-
sibus facit. Interiecto deinde tempore, legati ab 5
Italicis sociis venere, nuntiantes, *Romanis resi-
sti non posse, deditionemque futuram, nisi subveniat.*
Anxius tam ambiguo periculo, incertusque, quid 6
ageret, vel quibus primum subveniret, in utrum-
que pronus consultabat. Quippe instantibus hinc 7
Carthaginiensibus, inde Romanis, periculosum
videbatur, exercitum in Italiam non traiicere;
periculosius, a Siciliâ deducere; ne aut illi
non latâ ope, aut hi deserti amitterentur. In 8
hoc aestu periculorum, tutissimus portus consi-
liorum visus est, omnibus viribus decernere in
Siciliâ, et profligatis Carthaginiensibus, victo-
rem exercitum transponere in Italiam. Itaque 9
conserto proelio, cum superior fuisset, quoni-
am tamen a Siciliâ abiret, pro victo fugere
visus est: ac propterea socii ab eo defecerunt; 10
et imperium Siciliae tam cito amisit, quam fa-
cile quaesierat. Sed nec in Italiâ meliore felici- 11
tate usus in Epirum revertitur. Admirabilis utri- 479
usque rei casus in exemplum fuit. Nam sicut 12

R 2 an-

Agathoclis enim caede rebus Siculis perturbatis cum *Maenon* ille (not. ad c. 2, 3) imperium sibi arripuisset; pulsus est et caesus una cum sociis suis Carthaginiensibus ab *Hecetâ*, qui *praetoris* nomine Syracusis praefuit, cuius absentiâ in bello Agrigentino usus *Thynion* a. u. 476, ol. 125, 3 imperium, quo illum privaverat, sibi arripuit. In quo cum *Sosistratum*, adversarium nactus esset, bellumque civile in ipsâ urbe exarsisset: Carthaginienses hanc occasionem sibi datam rati multis urbibus occupatis Syracusas ipsas occupabant. Diod. 21 fr. 23 ad annum 472, cl. fr. 19: nec non, 22, 4 ad a. 474; fr. 12 ad a. 476. Hoc periculo territus uterque ille, et Thynion et Sosistratus *Pyrrhum* implorarunt contra Carthaginienses.

4. *multa — facit*) Carth. enim omnibus, quae in Siciliâ occupaverant, locis cedere cogebantur, excepto Eryce et Lilybaeo.

5. *Italicis sociis*) Samnitibus, Tarentinis, Bruttiis, Lucanis.

9. *pro victo*) tanquam victus, ut Plaut. Merc. 4, 3. 26. Liv. 2, 62. Caes. b. g. 5, 8.

10. Cf. infra 25, 4. 3.

11. *in Italiâ*) quo ex Siciliâ iterum traiiciens non nisi 12 nauibus ex 200 servatis, ceteris per Carthaginienses amissis a. 479 pervenit, et quam amissis 23,000 militibus in proelio cum Curio Romanorum consule commisso eodem a. reliquit.

ante secunda Fortuna, rebus supra vota fluentibus, Italiae Siciliaeque imperium, et tot de Romanis victorias adstruxerat: ita nunc adversa, velut in ostentationem fragilitatis humanae, destruens, quae cumulaverat, Siciliensi ruinae naufragium maris, et foedam adversus Romanos pugnam, turpemque ab Italiâ discessum adiecit.

a. u. CAP. IV. Post profectionem a Siciliâ Pyr-
479 2 hi, magistratus *Hiero* creatur: cuius tanta mo-
deratio fuit, ut consentiente omnium civitati-
um favore, dux adversus Carthaginienses pri-
3 mum, mox rex crearetur. Huius futurae
maiestatis, ipsa infantis educatio quasi praenun-
4 tia fuit: quippe genitus erat patre Hierocle, no-
bili viro, cuius origo a Gelone, antiquo Sici-
5 liae tyranno, manabat: sed maternum illi ge-
6 nus sordidum, atque adeo pudendum fuit. Nam
ex ancillâ natus, ac propterea a patre, velut
7 dehonestamentum generis, expositus erat. Sed
parvulum, et humanae opis egentem, apes,
congesto circa iacentem melle, multis diebus
8 aluere. Ob quam rem responso haruspicum ad-
monitus pater, qui regnum infanti portendi ca-
nebant, parvulum recollegit, omnique studio
ad spem maiestatis, quae promittebatur, in-
9 stituit. Eidem in ludo inter coaequales discenti
lupus tabulam in turbâ puerorum repente con-
10 spectus, eripuit. Adolescenti quoque, prima
bella ineunti, aquila in clypeo noctua in hastâ,
11 consedit. Quod ostentum, et consilio cautum, et
12 manu promtum, regemque futurum, significabat. De-
ni-

12. *adstruxerat*) Pyrrho.

C. IV.

1. Cf. Diod. 22, fr. 22 et 23, 5. Praefuit autem Siciliae insigni prudentiâ praeditus et eximiâ felicitate usus per 54 annos ad a. usque u. 539 ab a. inde 485, quo dux, et 490, quo rex fuerat electus.

4. *Gelone — tyr.*) ab a. u. inde 269 ad a. usque 275. Diod. 11, 20-26; nec non 38.

10. *noctua*) cf. Diod. 20, 11, ubi felix hoc augurium esse dicit, propterea quod sacrum hoc Minervae animal habeatur, indeque significet, hunc virum sub tutelâ deae prudentissimae fore et ipsum prudentissimum, ut sub tutelâ Iovis, dei potentissimi, cui aquila sit sacra, potentissimum.

nique adversus provocatores saepe pugnavit, semperque
victoriam reportavit. A Pyrrho rege multis militaribus 13
donis donatus est. Pulchritudo ei corporis insignis, vi- 14
res quoque in homine admirabiles fuere: in alloquio 15
blandus, in negotio iustus, in imperio moderatus:
prorsus ut nihil ei regium deesse, praeter regnum,
videretur.

LIBER VICESIMUS QUARTUS.

CAPUT I.

Dum haec in Siciliâ geruntur, interim in Graeciâ
dissidentibus inter se bello Ptolemaeo Ceranno,
et Antiocho, et Antigono regibus, omnes ferme Grae- 2
ciae civitates, ducibus Spartanis, velut occasione da-
tâ, ad spem libertatis erectae, missis invicem lega-
tis, per quos in societatis foedera alligarentur, in
bellum prorumpunt; et, ne cum Antigono, sub cu- 3
ius regno erant, bellum cepisse viderentur, socios
eius Aetolos aggrediuntur, causas belli praetendentes,
quod consensu Graeciae sacratum Apollini Cirrhaeum 4
campum per vim occupassent. Huic bello ducem de- 5
ligunt Area; qui adunato exercitu, urbes, sataque
in his campis posita, depopulatur: quae auferri non
poterant, incendit. Quod cum e montibus conspicati 6
Ae-

LIB. XXIV. c. 1.

1. *Ptol. Cer.*) qui Lysimacho occiso Macedoniam occupaverat 17, 2. 4, nactus inde adversarios Antiochum et Antigonum (Gonatam) 17, 2. 10.

3. *sub cuius regno erant*) cum huius pater Demetrius Graeciam occupasset.

4. *Cirrhaeum* scripsi ex Pausaniâ, ubi est Κιῤῥα.

5. *Area*) vid. not. ad prol. 26, 2.

Aetolorum pastores essent, congregati admodum quingenti, sparsos hostes, ignorantesque, quanta manus esset, quoniam conspectum illis metus et incendiorum fumus abstulerat, consectantur, trucidatisque admodum novem millibus, praedones in fugam verterunt.
7 Reparantibus deinde Spartanis bellum auxilium multae civitates negaverunt, existimantes, dominationem eos,
8 non libertatem Graeciae, quaerere. Interea inter reges bellum finitur. Nam Ptolemaeus, pulso Antigono, cum regnum totius Macedoniae occupasset, pacem cum Antiocho facit; affinitatemque cum Pyrrho, datâ ei in matrimonium filiâ suâ, iungit.

Cap. II Exinde, externo metu deposito, impium et facinorosum animum ad domestica scelera convertit, insidiasque Arsinoae sorori suae instruit: quibus et filios eius vitâ, et ipsam Cassandreae urbis
2 possessione privaret. Primus ei dolus fuit, simulato amore, sororis matrimonium petere; aliter enim ad sororis filios, quorum regnum occupaverat, quam
3 concordiae fraude, pervenire non poterat. Sed
4 nota scelerata Ptolemaei voluntas sorori erat. Itaque non credenti mandat, *velle se cum filiis eius regni consortium iungere: cum quibus non ideo se armis contendisse, quoniam eripere his regnum, sed quod id facere sui muneris*
5 *vellet. In hoc mitteret arbitrum iurisiurandi: quo praesente apud Deos patrios, quibus vellet obsecrationibus, se obliga-*
6 *ret.* Incerta Arsinoë, quid ageret: si mitteret, decipi periurio: si non mitteret, provocare rabiem fra-
7 ternae crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quam sibi,

8. *Ptol.* Ceraunus (§. 1), *Antigono* (Gonatâ §. 3), Antiocho, Syriae rege, cuius patrem Seleucum occiderat (not. ad §. 1).
Pyrrho) resp. 17, 2. 15, ibique not.
filiâ) aut potius privignâ Plut. in Pyrrho c. 6.

c. II.

1. Resp. 17, 2. 6-8.
sorori suae) Lysimachi viduae. vid. l. c. et infra c. 3, 3.
4. Arsinoë igitur cum fratri non crederet, hic huic mandat (per alios internuncios hoc huic offert): volo cum filiis tuis (c. 3, 5) consortium regni iungere.
se contendisse) supple *dicit.*
id facio mei muneris) hoc (regnum) muneri tibi offero. Cf. 13, 4. 9.
6. Si mitto aliquem arbitrum; timeo decipi a fratre periuro: si non mitto; provocabo fratrem crudelem et rabiosum.

sibi, timens, quos matrimonio suo protecturam se
arbitrabatur, mittit ex amicis suis Dionem: quo 8
perducto in sanctissimum Iovis templum, veterrimae
Macedonum religionis, Ptolemaeus sumtis in manus
altaribus, contingens ipsa simulacra et pulvinaria Deorum,
inauditis ultimisque exsecrationibus adiurat,
se sincerâ fide matrimonium sororis petere; nuncupaturum- 9
que se eam reginam; neque in contumeliam eius se aliam
uxorem, aliosve, quam filios eius, liberos habiturum. Ar- 10
sinoë postquam et spe impleta est, et metu soluta, ip-
sa cum fratre colloquitur: cuius vultus, et blandien-
tes oculi, cum fidem non minorem, quam insiuran-
dum, promitterent, reclamante Lysimacho filio, *frau-*
dem subesse, in matrimonium fratris concedit.

Cap. III. Nuptiae magno apparatu laetitiâque
omnium celebrantur. Ad concionem quoque vocato 2
exercitu, capiti sororis diadema imponit, reginam-
que eam appellat. Quo nomine in laetitiam effusa Ar- 3
sinoë, quia, quod morte Lysimachi prioris mariti
amiserat, recepisset, ultro virum in urbem suam Cas-
sandream invitat; cuius urbis cupiditate fraus strue-
batur. Praegressa igitur virum, diem festum urbi in 4
adventum eius indicit: domos, templa, ceteraque
omnia exornari iubet: aras ubique hostiasque disponi: 5
filios quoque suos, *Lysimachum* sexdecim annos natum,
Philippum triennio minorem, utrumque formâ insignem,
coronatos occurrere (iubet). Quos Ptolemaeus ad ce- 6
landam fraudem cupide et ultra modum verae affectio-
nis amplexus, osculis diu fatigat. Ubi ad portam 7
ven-

7. *matrimonio suo*) si fratri nupserit.
Dionem) rec. ex edd. omnibus ant. pro *Chodionem*.
8. *vet. Mac. rel.*) ab antiquissimis inde temporibus religiosissime cultum.
sumtis — altar.) cf. Virg. aen. 4, 219: 6, 124: 12, 201. Iuven. 14, 218: 13, 89. Plaut. Rud. 5, 2. 49.
10. *Lysimacho* recepi ex Ald. pro *Ptolemaeo* cl. c. 3, 5. Hoc autem posterius nomen si verum est; hic Arsinoës privignus, Agathoclis (17, 1. 4) frater statuendus est, cum in h. l. prologo Ptolemaeus Ceraunus cum Ptolemaeo, Lysimachi filio, bellum habuisse dicatur.

c. III.

3. *virum*) maritum.
5. *aras — disponi*) cf. Valer. M. 9, 1. 5. Caes. b. g. 8, 51. Sueton. Calig. 13. Galb. 18. Aug. 98. Plin. pan. 22. Curt. 5, 1, 33.

Aetolorum pastores essent, congregati admodum quingenti, sparsos hostes, ignorantesque, quanta manus esset, quoniam conspectum illis metus et incendiorum fumus abstulerat, consectantur, trucidatisque admodum novem millibus, praedones in fugam verterunt.
7 Reparantibus deinde Spartanis bellum auxilium multae civitates negaverunt, existimantes, dominationem eos,
8 non libertatem Graeciae, quaerere. Interea inter reges bellum finitur. Nam Ptolemaeus, pulso Antigono, cum regnum totius Macedoniae occupasset, pacem cum Antiocho facit; affinitatemque cum Pyrrho, datâ ei in matrimonium filiâ suâ, iungit.

Cap. II Exinde, externo metu deposito, impium et facinorosum animum ad domestica scelera convertit, insidiasque Arsinoäe sorori suae instruit: quibus et filios eius vitâ, et ipsam Cassandreae urbis
2 possessione privaret. Primus ei dolus fuit, simulato amore, sororis matrimonium petere; aliter enim ad sororis filios, quorum regnum occupaverat, quam
3 concordiae fraude, pervenire non poterat. Sed
4 nota scelerata Ptolemaei voluntas sorori erat. Itaque non credenti mandat, *velle se cum filiis eius regni consortium iungere: cum quibus non ideo se armis contendisse, quoniam eripere his regnum, sed quod id facere sui muneris*
5 *vellet. In hoc mitteret arbitrum iurisiurandi: quo praesente apud Deos patrios, quibus vellet obsecrationibus, se obliga-*
6 *ret.* Incerta Arsinoë, quid ageret: si mitteret, decipi periurio: si non mitteret, provocare rabiem fra-
7 ternae crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quam sibi,

8. *Ptol.* Ceraunus (§. 1), *Antigono* (Gonatâ §. 3), Antiocho, Syriae rege, cuius patrem Seleucum occiderat (not. ad §. 1).
Pyrrho) resp. 17, 2. 15, ibique not.
filiâ) aut potius privignâ Plut. in Pyrrho c. 6.

c. II.

1. Resp. 17, 2. 6-8.
sorori suae) Lysimachi viduae. vid. l. c. et infra c. 3, 3.
4. Arsinoë igitur cum fratri non crederet, hic huic mandat (per alios internuncios hoc huic offert): volo cum filiis tuis (c. 3, 5) consortium regni iungere.
se contendisse) supple *dicit.*
id facio mei muneris) hoc (regnum) muneri tibi offero. Cf. 13, 4. 9.
6. Si mitto aliquem arbitrum; timeo decipi a fratre periuro: si non mitto; provocabo fratrem crudelem et rabiosum.

ſibi, timens, quos matrimonio ſuo protecturam ſe arbitrabatur, mittit ex amicis ſuis Dionem: quo 8
perducto in ſanctiſſimum Iovis templum, veterrimae Macedonum religionis, Ptolemaeus ſumtis in manus altaribus, contingens ipſa ſimulacra et pulvinaria Deorum, inauditis ultimisque exſecrationibus adiurat, *ſe ſincerâ fide matrimonium ſororis petere; nuncupaturumque ſe eam reginam; neque in contumeliam eius ſe aliam* 9
uxorem, aliosve, quam filios eius, liberos habiturum. Ar- 10
ſinoë poſtquam et ſpe impleta eſt, et metu ſoluta, ipſa cum fratre colloquitur: cuius vultus, et blandientes oculi, cum fidem non minorem, quam iusiurandum, promitterent, reclamante Lyſimacho filio, *fraudem ſubeſſe,* in matrimonium fratris concedit.

Cap. III. Nuptiae magno apparatu laetitiâque omnium celebrantur. Ad concionem quoque vocato 2
exercitu, capiti ſororis diadema imponit, reginamque eam appellat. Quo nomine in laetitiam effuſa Ar- 3
ſinoë, quia, quod morte Lyſimachi prioris mariti amiſerat, recepiſſet, ultro virum in urbem ſuam Caſſandream invitat; cuius urbis cupiditate fraus ſtruebatur. Praegreſſa igitur virum, diem feſtum urbi in 4
adventum eius indicit: domos, templa, ceteraque omnia exornari iubet: aras ubique hoſtiasque disponi: 5
filios quoque ſuos, *Lyſimachum* ſexdecim annos natum, *Philippum* triennio minorem, utrumque formâ inſignem, coronatos occurrere (iubet). Quos Ptolemaeus ad ce- 6
landam fraudem cupide et ultra modum verae affectionis amplexus, oſculis diu fatigat. Ubi ad portam 7
ven-

7. *matrimonio ſuo*) ſi fratri nupſerit.
Dionem) rec. ex edd. omnibus ant. pro *Chodionem.*
8. *vet. Mac. rel.*) ab antiquiſſimis inde temporibus religioſiſſime cultum.
ſumtis — altar.) cf. Virg. aen. 4, 219: 6, 124: 12, 201. Iuven. 14, 218: 13, 89. Plaut. Rud. 5, 2. 49.
10. *Lyſimacho* recepi ex Ald. pro *Ptolemaeo* cl. c. 3, 5. Hoc autem poſterius nomen ſi verum eſt; hic Arſinoës privignus, Agathoclis (17, 1. 4) frater ſtatuendus eſt, cum in h. l. prologo Ptolemaeus Ceraunus cum Ptolemaeo, Lyſimachi filio, bellum habuiſſe dicatur.

C. III.

3. *virum*) maritum.
5. *aras — disponi*) cf. Valer. M. 9, 1. 5. Caeſ. b. g. 8, 51. Sueton. Calig. 13. Galb. 18. Aug. 98. Plin. pan. 23. Curt. 5, 1, 33.

ventum est, occupari arcem iubet, pueros in-
terfici. Qui cum ad matrem confugissent, in
gremio eius inter ipsa oscula trucidantur, pro-
clamante Arsinoë, quod tantum nefas aut nu-
8 bendo, aut post nuptias contraxisset. Pro filiis
saepe se percussoribus obtulit: frequenter cor-
pore suo, puerorum corpora amplexata prote-
xit: vulneraque excipere, quae liberis, intende-
9 bantur, voluit. Ad postremum etiam spoliata
funeribus filiorum, scissâ veste, et crinibus spar-
sis, cum duobus servulis ex urbe protracta Sa-
mothraciam in exsilium abiit; eo miserior,
quod mori cum filiis ei non licuit. Sed nec
10 Ptolemaeo inulta scelera fuerunt. Quippe Diis
immortalibus tot periuria, et tam cruenta par-
a. u. ricidia vindicantibus, brevi post a Gallis spolia-
475 tus regno captusque vitam ferro, ut meruerat,
amisit.

Cap. IV. Namque *Galli*, abundanti mul-
titudine, cum eos non caperent terrae, quae ge-
nuerant, trecenta millia hominum ad sedes no-
vas quaerendas, velut peregrinatum, miserunt.
2 Ex his portio in Italiâ consedit, quae et urbem
367 3 Romanam captam incendit; et portio Illyricos
164 sinus, ducibus avibus (nam augurandi studio
Galli praeter ceteros callent) per strages Barba-
4 rorum penetravit, et in Pannoniâ consedit: gens
aspera, audax, bellicosa, quae prima post Her-
culem, cui ea res virtutis admirationem et im-
mortalitatis fidem dedit, Alpium invicta iuga,
5 et frigore intractabilia loca transcendit: ibi do-
mitis

9. *sparsis*) Graevius mavult *passis*, ut 24, 8. 3.

c. IV.

1. *peregrinatum*) P. Pithoei emendationem (adv. 1, 6), Graevio receptam *ver sacrum* explica ex Liv. 22, 10: 34, 43. Plin. 3, 13. Dionys. Halic. 1, 15. et c. 11.

2. *urbem — inc.*) a. u. 367. not. ad 6, 6. 5 et infra 38, 4. 8 et plura loca in ind.

3. *Illyricos sinus*) duce Sigoveso, fratre Bellovesi, qui a. u. 164 Etruscis caesis Mediolanum condiderunt superiore Italiae parte occupatâ. Liv. 5, 34. Vides igitur et hic Nostrum errare uni eidemque tempori utrumque assignantem.

4. *prima — transc.*) vid. not. ad Cornel. 23, 3. 4.
invicta) Bern. et Faber malunt *invia*.

mitis Pannoniis, per multos annos cum finitimis varia bella gesserunt. a.u.
6 Hortante deinde successu, divisis agminibus, alii Graeciam, alii Macedoniam, omnia ferro proterentes, petivere. 473
7 Tantusque terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non lacessiti ultro pacem ingenti pecunia mercarentur.
8 Solus rex Macedoniae Ptolemaeus adventum Gallorum intrepidus audivit; hisque cum paucis et incompositis, quasi bella non difficilius, quam scelera, patrarentur, parricidiorum furiis agitatus, occurrit.
9 Dardanorum quoque legationem, viginti millia armatorum in auxilium offerentem, sprevit, additâ insuper contumeliâ, *actum de Macedoniâ* dicens, *si, cum totum Orientem soli domuerint, nunc in vindictam finium Dardanis egeant:*
10 *milites se habere filios eorum, qui sub Alexandro rege stipendia, toto orbe terrarum victores, fecerint.*
11 Quae ubi Dardano regi nuntiata sunt, *inclytum illud Macedoniae regnum brevi, immaturi iuvenis temeritate casurum* dixit.

Cap. V. Igitur Galli, duce Belgio, ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolemaeum mittunt, offerentes pacem, si emere velit:
2 sed Ptolemaeus inter suos, belli metu pacem Gallos petere, gloriatus est.
3 Nec minus ferociter se legatis, quam inter amicos iactavit: *aliter se pacem daturum* negando, *nisi principes suos obsides dederint, et arma tradiderint: non enim*

8. *parr. — occurrit*) occurrit his tam temere, ut dicere possis correptum fuisse hunc regem furore, quem ei immisissent Furiae parricidiorum ultrices. cf. c. 5, 11.

9. *Dardan.*) vid. ind.

Orientem domuerint (Macedones), duce Alexandro 18, 1. 2: 14, 4. 19: 14, 2. 9.

11. Ptolemaeus etsi temerarius erat, non tamen fuit *immaturus*, quippe filius natu maximus Ptolemaei Lagidae, a. 470 grandi aetate mortui: quamquam cum Nostro iudicat de hoc rege Diodorus 22, fr. 8.

C. V.

1. Cf. Diod. 22, fr. 6. 8 et 19, ubi ol. 125, 2; a. u. 475 Ptolemaeum refert una cum toto Macedonico exercitu a Gallis concisum et consumtum, qui duce *Brenno* Macedoniam invaserint 150,000 scutati, 10,000 equites, 2000 plaustris multisque mercatoribus comitantibus. cf. infra c. 6, 1.

3. *dederint, tradiderint*) recte in fut. exacto: aliter pacem non dabo, nisi dederitis obsides, tradideritis arma; ut frustra Gron. avus corrigi velit *darent*, *traderent*.

4 *enim fidem se, nisi intermibus, habiturum.* Renun-
tiatâ legatione risere Galli, undique acclamantes,
a u. *brevi sensurum, sibi an illi consulentes pacem obtule-*
475 5 *rint.* Interiectis diebus, proelium conseritur,
6 victique Macedones caeduntur. Ptolemaeus mul-
tis vulneribus saucius capitur; caput eius am-
putatum, et lanceâ fixum, totâ acie ad terro-
7 rem hostium circumfertur. Paucos ex Macedo-
nibus fuga servavit; ceteri aut capti, aut oc-
8 cisi. Haec cum nuntiata per omnem Macedoniam
essent, portae urbium clauduntur; luctu omnia
9 replentur: nunc orbitatem amissorum filiorum do-
lebant: nunc excidia urbium metuebant: nunc
Alexandri Philippique, regum suorum nomina,
10 sicuti numina, in auxilium vocabant. *Sub illis*
se non solum tutos, verum etiam victores orbis terra-
11 *rum, exstitisse. Ut tuerentur patriam suam, quam*
gloriâ rerum gestarum coelo proximam reddidissent;
ut opem afflictis ferrent, quos furor et temeritas Pto-
12 *lemaei regis perdidisset*, orabant. Desperantibus
omnibus, non votis agendum, Sosthenes, unus
de Macedonum principibus, ratus, contractâ
iuventute, et Gallos victoriâ exsultantes com-
pescuit, et Macedoniam ab hostili populatione
13 defendit. Ob quae virtutis beneficia, multis no-
bilibus regnum Macedoniae affectantibus, igno-
14 bilis ipse praeponitur: et cum rex ab exercitu
appellatus esset, ipse non in regis, sed ducis
nomen iurare milites compulit.

Cap. VI. Interea *Brennus*, quo duce portio Gallorum in Graeciam se effuderat, auditâ victoriâ suorum, qui Belgio duce Macedones vicerant, indignatus

9. *nomina, numina)* ludit auctor in nominibus sono similibus. Recte autem dicitur numen Philippi et Alexandri, ut non opus sit corrigere cum Gron. avo *numinum*, quamquam dici potest: Philippus sicuti numen vocatur in auxilium; indeque et h. l.: nomina Philippi et Alexandri, sicuti numinum.

14. *non in regis, sed ducis nomen)* regis enim nomen assumsit occisi frater *Meleager*, qui et ipse Gallis impar duobus mensibus post decessit, successoremque habuit *Antipatrum*, Philippi filium, Cassandri nepotem per 45 dies, cui successit *Antigonus* Gonatas, de quo consule indicem, et infra 25, 1. 1.

compulit) edd. antiq. sex *coëgit*.

c. VI.

1. *in Graeciam)* c. 4 et cl. not. ad c. 5, 1.

tus partâ victoriâ opimam praedam, et Orientis
ſpoliis onuſtam, tam facile relictam eſſe, ipſe
adunatis CL millibus peditum, et XV millibus
equitum, in Macedoniam irrumpit. Cum agros 2
villasque popularetur, occurrit ei cum inſtru-
cto exercitu Macedonum Soſthenes: ſed pauci
a pluribus, trepidi a valentibus, facile vincun-
tur. Itaque cum victi ſe Macedones intra mu- 3
ros urbium condidiſſent; victor Brennus, ne-
mine prohibente, totius Macedoniae agros de-
praedatur. Inde, quaſi terrena iam ſpolia ſor- 4 a. u.
derent, animum ad Deorum immortalium tem- 475
pla convertit, ſcurriliter iocatus, *locupletes Deos*
largiri hominibus oportere. Statim igitur Delphos 5
iter vertit, praedam religioni, aurum offenſae
Deorum immortalium praeferens; *quos nullis*
opibus egere, ut qui eas largiri hominibus ſoleant,
affirmabat. Templum autem Apollinis Delphis 6
poſitum eſt in monte Parnaſſo, in rupe undi-
que impendente: ibi civitatem frequentia homi-
num fecit, qui ad affirmationem maieſtatis un-
dique concurrentes in eo ſaxo conſedere. Atque 7
ita templum et civitatem non muri, ſed prae-
cipitia, nec manu facta, ſed naturalia praeſi-
dia defendunt: prorſus ut incertum ſit, utrum
munimentum loci, an maieſtas Dei plus hic ad-
mirationis habeat. Media ſaxi rupes in formam
theatri receſſit. Quamobrem et hominum cla- 8
mor, et ſi quando accedit tubarum ſonus, per-
ſo-

opimam — onuſtam) i. e. Macedoniam c. 4, 9.

15,000) Diodorus ad c. 5, 1 laudatus numerat 10,000.

2. *valentibus)* robuſtis, viribus et robore praeſtantibus, quo ſenſu ap. Cic. Verr. 5, 55 lictores valentiſſimi; ad div. 7, 1. 12 homo imbecillus a valentiſſimâ beſtiâ laniatur.

4-5. Similes Dionyſii tyranni (20, 1) iocos refert Cic. nat. deor. 3, 34. 3-8.

5. *praedam — praeferens)* et mavult praedam capere, quam deos colere; mavult deos offendere, quam auro ſacro abstinere.

6. De templo Apollinis Delphico adi Pauſan. 10, 6. cl. Diod. 16, 26, quorum ille hanc Gallorum expeditionem in Graeciam ponit ol. 125, 2. lib. 10. c. 23. §. 9; ſine a. u. 475. Cf. voyage du jeune Anacharſis en Grèce p. Barthelemy vol. 3 pag. 41. ſeqq. ed. Bipont.

ad affirmandam (confirmandam, defendendam) maieſtatem divinam. Non minus tamen bona eſt lectio Ald. *admiratione*, et Iunt. *ad admirationem*.

7. *civitatem)* aut potius *urbem* h. l., ut §. 6. vid. ind.

ſonantibus et reſpondentibus inter ſe rupibus, mul-
tiplex audiri, amplior que, quam editur, reſonare
ſolet. Quae res maiorem maieſtatis terrorem ignaris
rei, et admiratione ſtupentibus plerumque affert.
9 In hoc rupis anfractu, mediâ ferme montis altitudine,
planities exigua eſt, atque in eâ profundum terrae
foramen, quod in oracula patet: ex quo frigidus ſpi-
ritus, vi quâdam, velut vento, in ſublime expulſus,
mentes vatum in vecordiam vertit; impletasque Deo,
10 reſponſa conſulentibus dare cogit. Multa igitur ibi et
opulenta regum populorumque viſuntur munera: quae-
que magnificentiâ ſui, reddentium vota gratam vo-
luntatem, et Deorum reſponſa manifeſtant.

Cap. VII. Igitur Brennus cum in conſpectu ha-
beret templum, diu deliberavit, confeſtim rem aggre-
deretur; an vero feſſis viâ militibus, noctis ſpatium ad
2 reſumendas vires daret. Emanus et Theſſalorus duces,
qui ſe ad praedae ſocietatem iunxerant, *amputari mo-
ras* iubent, *dum imparati hoſtes, et recens adventus ſui,*
3 *terrori eſſet: interiectâ nocte et animos hoſtibus, forſitan
et auxilia acceſſura; et vias, quae nunc pateant, obſtru-
4 ctum iri.* Sed Gallorum vulgus ex longâ inopiâ, ubi
primum vino ceterisque commeatibus referta rura
invenit, non minus abundantiâ, quam victoriâ laetum
5 per agros ſe ſparſerat: deſertisque ſignis ad occu-
panda omnia pro victoribus vagabantur. Quae res
6 dilationem Delphis dedit. Primâ namque opinione
ad-

8. *admiratione* (quod regatur a ſeq. *ſtupentibus*), coniecturam Fabri duorum codd. auctoritate confirmatam recepi pro *admiratio-nem*, quod coniungendum cum praec. *terrorem* regatur a verbo *af-fert*. De re Faber contulit Virg. aen. 8, 351-54.

9. *mentes — cogit*) adi Pauſan. et Diod. ad §. 6. laudatos, et confer Virg. aen. 6, 46-51: 77-80: 100-102.

10. *multa munera*) confer ſcriptores ad 2, 12. 8 laudatos, inprimis Herodot. 1, 50-51 et 92; Pauſan. 10, 9-11. cl. 6, 19. 1. Quae cum ſint magnificentiſſima, ſatis manifeſte oſtendunt, quam multa dei reſponſa fuerint vera (cf. Cic. nat. deor. 3, 37. 2), cum tam multa adſint dona, quae homines votorum compotes in deumque grati obtulerunt.

c. VII.

1. *an* ante *confeſtim* delevi ſuadente Gron. avo. Latinitas enim vel hoc poſtulat, vel particulae *an* praemittit *utrum*.

2. Adventus *ſui*, ut c. 6, 10 magnificentia *ſui*.

4. *rura*) agros, villas §. 6.

5. *pro victoribus*) reſp. not. ad 23, 3. 9.

6. *opinione*) famâ, ut 23, 2. 1.

adventus Gallorum, prohibiti agreſtes oraculis feruntur,
meſſes vinaque villis efferre. Cuius rei ſalutare 7
praeceptum non prius intellectum eſt, quam vini ceterarumque
copiarum abundantiâ, velut morâ, Gallis
obiectâ, auxilia finitimorum convenere. Prius itaque 8
urbem ſuam Delphi, aucti viribus ſociorum, permunivere,
quam Galli vino, velut praedae, incubantes,
ad ſigna revocarentur. Habebat Brennus lecta et omni 9
exercitu peditum ſexaginta quinque millia: Delphorum
ſociorumque non niſi quatuor millia militum
erant: quorum contemtu Brennus ad acuendos ſuo- 10
rum animos praedae ubertatem omnibus oſtendebat,
ſtatuasque cum quadrigis, quarum ingens copia procul
viſebatur, ſolido auro fuſas eſſe, plusque in pondere,
quam in ſpecie, habere praedae affirmabat.

Cap. VIII. Hac asſeveratione incitati Galli,
ſimul et heſterno mero ſaucii, ſine reſpectu periculorum
in bellum ruebant. Contra Delphi plus in Deo, 2
quam in viribus reponentes cum contemtu hoſtium
reſiſtebant; ſcandentesque Gallos e ſummo montis
vertice, partim ſaxo, partim armis obruebant. In 3
hoc partium certamine, repente univerſorum templorum
antiſtites, ſimul et ipſi vates, ſparſis crinibus,
cum inſignibus atque infulis, pavidi vecordesque in
primam pugnantium aciem procurrunt: *adveniſſe* 4
Deum clamant, *eumque ſe vidiſſe deſilientem in templum
per culminis aperta faſtigia. Dum omnes opem Dei* 5
*ſuppliciter implorant, iuvenem ſupra humanum modum inſignis
pulchritudinis, comitesque ei duas armatas virgines,
ex propinquis duabus Dianae Minervaeque aedibus
oc-*

6. *meſſes*) fruges, ut Virg. georg. 1, 49. Ovid. met. 8, 781.
10. *viſebatur*) quo tandem modo? templo incluſa.

c. VIII.

1. *reſpectu*) pericula imminentia non *reſpiciuntur*, ſed *conſpiciuntur*. Peccat igitur auctor cum Noſtratibus, balbutientibus: *man muſs auf Tod und Ewigkeit Rükſicht nehmen.*

2. *repon.*) *ponentes* ſunt. Illud etiam Tacit. adhibet Germ. 30, 3.

cum contemtu hoſtium) recte Delphi contemſiſſe dicuntur hoſtes, quorum exercitum 65,000 excipere ipſi auderent non niſi 4000. c. 7, 9.

3. *ſparſis crinibus*) ſolutis, revinctis more ſacrificantium. Cf. ad c. 3, 9.

5. *aedibus*) *Kapellen* unius eiusdemque aedis, cum Diana ac Minerva Apollinis eſſent *συνναοι*.

6 *occurriſſe; nec oculis tantum haec ſe perſpexiſſe, audiſſe*
7 *etiam ſtridorem arcus, ac ſtrepitum armorum.* Proinde
ne cunctarentur, Diis anteſignanis, hoſtem caedere, et vi-
ctoriae Deorum ſocios ſe adiungere, ſummis obſecratio-
8 nibus monebant. Quibus vocibus incenſi omnes cer-
9 tatim in proelium proſiliunt. Praeſentiam Dei et ipſi
ſtatim ſenſere. Nam et terrae motu portio montis
abrupta Gallorum ſtravit exercitum, et confertiſſimi
cunei non ſine vulneribus hoſtium diſſipati ruebant.
10 Inſecuta deinde tempeſtas eſt, quae grandine et fri-
11 gore ſaucios ex vulneribus abſumſit. Dux ipſe Bren-
nus, cum dolorem vulnerum ferre non poſſet, pu-
12 gione vitam finivit. Alter ex ducibus, punitis belli
auctoribus, cum decem millibus ſauciorum citato
13 agmine Graeciâ excedit. Sed nec fugientibus for-
tuna commodior fuit; ſiquidem pavidis nulla ſub te-
14 ctis acta nox; nullus ſine labore et periculo dies;
aſſidui imbres et gelu nix concreta, et fames, et laſ-
ſitudo, ſuper haec maximum pervigiliae malum miſe-
15 ras infelicis belli reliquias obterebant. Gentes quoque
nationesque, per quas iter habebant, palantes, velut
16 praedam, ſectabantur. Quo pacto evenit, ut nemo
ex tanto exercitu, qui paulo ante fiduciâ virium etiam
adverſus deos contendebat, vel ad memoriam tantae
cladis, ſupereſſet.

LIBER

6. *ſtridorem — armorum)* cf. Virg. aen. 9, 659. Hom. il. 1, 44-52.

9. *cunei)* malo explicare *Felſenſtükke*, quam cum aliis *keilförmig regierte Bataillons.*

12. *belli auctoribus)* qui bellum hoc Delphicum ſuaſerant.

11. *pugione)* vino largiter hauſto, pudore cladis acceptae, ut ait Pauſanias 20, 23, 8 et Diodorus 22, 19. Valer. M. 1, 1. 18.

13. *pavidis — nox)* reſp. 2, 13. 11.

14. Conſtrue verba ita: *nix concreta gelû*, ut Curt. 8, 4. 6: frigoris vis gelu concreto adſtrinxerat imbrem.

reliquias) 10,000 reliquos de 65,000 §. 12 cl. c. 7, 9.

15. *palantes* Gallos.

16. *adv. deos cont.)* gravius, quam q. edd. tres antiq. et unus Mſ. habent, *deos contemnebat.*

ſupereſſet) quid ipſe narras infra 32, 3. 6? Idem tamen cum Noſtro narrat Diodorus 22, 19, ubi 10,000 pereunt apud Delphos, 20,000 vulnerati, frigore fameque confecti a Cichorio Brenni ſucceſſore occiduntur, plures alii in itinere a Graecis inſequentibus commeatu privati caeduntur, 20,000 apud Thermopylas fame pereunt; reliqui per Dardanos (c. 4, 9) iter facientes conſumuntur, ut ne unus quidem ſupereſſet, qui in patriam ſalvus rediret. Contra

Po-

LIBER VICESIMUS QUINTUS.

CAPUT I.

Inter duos reges, Antigonum et Antiochum, statutâ pace, cum in Macedoniam Antigonus reverteretur, novus eidem repente hostis exortus est. a. u. 475
2 Quippe Galli, qui a Brenno duce, cum in Graeciam proficisceretur, ad terminos gentis tuendos relicti fuerant, ne soli desides viderentur, peditum quindecim millia, equitum tria millia armaverunt;
3 fugatisque Getarum Triballorumque copiis, Macedoniae imminentes, legatos ad regem miserunt, qui pacem ei venalem offerrent, simul et regis castra specularentur.
4 Quos Antigonus, pro regali munificentiâ, ingenti apparatu epularum ad coenam invitavit.
5 Sed Galli expositum grande auri argentique pondus admirantes, atque praedae ubertate sollicitati, infestiores, quam venerant, revertuntur. Qui-

Polybius 4, 49 superstites tradit circa Byzantium constitisse ibique imperium condidisse. Cf. Flor. 2, 11, 3.

LIB. XXV. c. 1.

1. *Antigonum* Gonatam, Demetrii filium, Antigoni nepotem (c. 1, 8. lib. 24 cl. 17, 2. 10) et *Antiochum*, Syriae regem (24, 1. 8), qui Macedoniam sibi vindicabat, a patre Seleuco occupatam, ab huius autem parricidâ, Ptolemaeo Cerauno possessam (17, 2. 4-5). Antiochus igitur, Seleuci filius cedit iam Macedoniâ Antigono, cuius pater a Seleuco captus apud hunc obierat 16, 2. 6. cl. not. ad 24, 5. 14.

2. Resp. 24, 6.

3. *venalem)* cf. 24, 4. 7 et c. 5, 1. cl. Liv. 38, 27. 2: at 20, 8, ubi Galli dicuntur gens avidissima rapiendi, avidissima auri.

6 Quibus et elephantos ad terrorem, velut inusitatas
barbaris formas, rex ostendi iusserit, et naues onu-
7 stas copiis demonstrari: ignarus, quod, quibus osten-
tatione virium metum se iniicere existimabat, eorum
8 animos ut ad opimam praedam sollicitabat. Itaque le-
gati ad suos reversi, omnia in maius extollentes, opes
9 pariter et negligentiam regis ostendunt: *referta auro
et argento castra; sed neque vallo, fossâve munita: et quasi
satis munimenti in divitiis haberent, ita eos omnia officia
10 militaria intermisisse: prorsus quasi ferri auxilio non indi-
gerent, quoniam abundaret auro.*

Cap. II. Hac relatione avidae gentis ani-
2 mi satis ad praedam incitabantur. Accedebat ta-
men et exemplum Belgii, qui non magno ante
tempore Macedonum exercitum cum rege truci-
3 daverat. Itaque, consentientibus omnibus, no-
cte castra regis aggrediuntur: qui praesentiens
tantam tempestatem, signum pridie dederat, ut,
omnibus rebus ablatis, in proximâ sylvâ taciti
4 se occultarent. Neque aliter servata castra, quam
quod deserta sunt: siquidem Galli, ubi omnia
vacantia, nec sine defensoribus modo, verum
etiam sine custodibus, vident, non fugam ho-
stium, sed dolum arbitrantes, diu intrare por-
5 tas timuerunt. Ad postremum integris et inta-
ctis munimentis, scrutantes potius, quam diri-
6 pientes castra occupaverunt. Tunc ablatis, quae
invenerant, ad litus convertuntur. Ibi dum na-
ues incautius diripiunt, a remigibus et ab exer-
citus parte, quae eo cum coniugibus et liberis
confugerant, nihil tale metuentes trucidantur:
a.u. tantaque caedes Gallorum fuit, ut Antigono pa-
476 cem opinio huius victoriae, non a Gallis tan-
tum, verum etiam a finitimorum feritate, prae-
sti-

6. *inusit.*) Gronov. et hic corrigit *invisitatas*, ut supra 18, 1. 6, q. h. l. habet Mf. Oxon., cl. Curt. 9, 6.

7. *quod — sollicitabat*) i. e. se sollicitare, praecedente *ignarus*.

C. II.

2. Resp. 24, 5. 6.

6. *quae* (pars) *confugerant* in plurali, cum illud sit collectivum, quamquam et cum Med. legere potes *confugerat*, aut, si mavis, cum Graevio corrigere *qui*.

7. Cf. Diod. 2?, 19.

stiterit. Quanquam Gallorum eâ tempestate tan- 8
tae foecunditatis iuventus fuit, ut Asiam omnem
velut examine aliquo implerent. Denique ne- 9
que reges Orientis sine mercenario Gallorum
exercitu ulla bella gesserunt: neque pulsi regno
ad alios, quam ad Gallos, confugerunt. Tan- 10
tus terror Gallici nominis, et armorum invicta
felicitas erat, ut aliter neque maiestatem suam
tutari, neque amissam reciperare se posse sine
Gallicâ virtute arbitrarentur. Itaque in auxilium 11
a Bithyniae rege vocati, regnum cum eo partâ a. u.
victoriâ diviserunt; eamque regionem *Gallograeciam* cognominaverunt. 478

Cap. III. Dum haec in Asiâ geruntur, interim in Siciliâ Pyrrhus a Poenis navali proelio victus, ab Antigono Macedoniae rege supplementum militum
per legatos petit: denuntians, *ni mittat, redire se in* 2
*regnum necesse habere, incrementa rerum, quae de Romanis
voluerit, de ipso quaesiturum.* Quod ubi negatum legati 3
retulerunt, dissimulatis caussis, repentinam fingit profectionem. Socios interim parare bellum iubet: arcis 4
Tarentinae custodiam Heleno filio, et amico Miloni
tradit. Reversus in Epirum statim fines Macedoniae 5
invadit: cui Antigonus cum exercitu occurrit; victusque

8. Cf. infra 32, 3. 6, unde vides, Nostrum ipsum sibi contradicere et rem in maius efferre, cum, quod de Nicomede paucisque aliis regibus dicere poterat, de omnibus Asiae maioris et minoris regibus dicat: quamquam fuere in auxiliariis Pyrrhi Macedoniam invadentis (not. ad 26, 2. 1); mercenarii Antiochi Hieracis 27, 2. 10.

11. *in auxilium*) contra Antiochum Syriae regem (c. 1, 1) cum *Nicomede,* Bithyniae rege bellum gerentem.

vocati) cum Graevio dedi ex aliquot Mss. et ed. Med. pro *invocati.*

Gallo-Graeciam) sive Galatiam, cum ipsi appellarentur Ἑλληνο-γαλάται Diod. 5, 32. Erat autem illa regio Phrygia septemtrionalis, inter duodecim ipsorum tetrarchas tum divisa.

C. III.

1. *in Siciliâ*) graviter cum Poenis dimicantem Pyrrhum invenimus ol. 126, 1; a. u. 478 ap. Diod. 22 fr. 20. Cf. supra not. ad 23, 3. 1, et Plutarch. in Pyrrho

3. *fingit*) parat, adornat. *Graev.*

4. *Heleno*) 23, 3. 3.

5. Cf. Diod. 22, fr. 21.

a. u. 478 6 que proelio in fugam vertitur. Atque ita Pyrrhus Macedoniam in deditionem accipit; et, veluti damna amissae Siciliae Italiaeque acquisito Macedoniae regno pensasset, relictum Tarenti fi-
7 lium et amicum arcessit. Antigonus autem cum paucis equitibus, fugae comitibus, repente fortunae ornamentis destitutus, amissi regni speculaturus eventum, Thessalonicam se recepit, ut inde cum conductâ Gallorum mercenariâ manu
8 bellum repararet. Rursus a Ptolemaeo, Pyrrhi filio, funditus victus, cum septem comitibus fugiens, non iam reciperandi regni spem, sed salutis latebras, ac fugae solitudines, captat.

CAP. IV. Igitur Pyrrhus in tanto fastigio regni collocatus, iam nec eo, ad quod votis perveniendum fuerat, contentus, Graeciae Asiae-
2 que regna meditatur. Neque illi maior ex imperio, quam ex bello, voluptas erat: nec quisquam Pyrrhum, quâ tulisset impetum, sustine-
3 re valuit. Sed ut ad devincenda regna invictus habebatur; ita devictis acquisitisque celeriter carebat. Tanto melius studebat acquirere imperia,
4 quam retinere. Itaque cum copias Cherroneson transposuisset, legationibus Atheniensium, et
5 Achaeorum, Messeniorumque excipitur. Sed et Graecia omnis admiratione nominis eius, simul et rerum adversus Romanos Poenosque gestarum gloriâ attonita adventum eius exspectabat.
6 Primum illi bellum adversus Spartanos fuit: ubi
481 maiore mulierum, quam virorum, virtute exce-

6. *dedit.*) Gron. corr. *ditionem.*
8. *Ptol.*) 18, 1. 3.
captat) recepit tamen duobus annis post regnum Pyrrho in Peloponeso absente, idque tenuit ad a. usque u. c. 512. Scheffer autem corrigit et distinguit: salutis latebras ac fugae, solitudinesque.

c. IV.

3. Cf. supra 23, 3. 10.
carebat) aptius duo codd. *excidebat.*
4. *Cherroneson*) sic pro *Cherroneso* rec. ex emendatione Gron. avi, Graevio probatâ, i. e. in Peloponesum per Isthmum Corinthiacum.
6. *bellum adv. Spartanos*) ad quod impulsus fuerat a *Cleonymo*, qui cum Areo de regno disceptabat. Areus enim, Acrotati filius cum

ceptus, Ptolemaeum filium, et exercitus partem robustissimam, amisit. Quippe oppugnanti urbem, ad 7
tutelam patriae tanta multitudo feminarum concurrit, ut non fortius victus, quam verecundius, recederet.
Porro Ptolemaeum, filium eius, adeo strenuum et ma- 8
nu fortem fuisse tradunt, ut urbem Corcyram cum sexaginta ceperit: idem proelio nauali quinqueremem ex scaphâ cum septem insiluerit, captamque tenuerit:
in oppugnatione quoque Spartanorum usque in medi- 9
am urbem equo procurrerit: ibique concursu multitudinis interfectus sit. Cuius corpus ut relatum patri 10
est, dixisse Pyrrhum ferunt, *aliquanto tardius eum, quam timuerit ipse, vel temeritas eius meruerit, occisum esse.*

CAP. V. Repulsus a Spartanis Pyrrhus Argos petit: ibi, dum Antigonum in urbe clausum expugnare conatur, inter confertissimos violentissime dimicans, saxo de muris ictus occi- a. u.
ditur. Caput eius Antigono refertur: qui victo- 2 482
riâ mitius usus, filium eius Helenum, cum Epirotis sibi deditum, in regnum remisit, eique insepulti patris ossa in patriam referenda tradidit.

Satis constans inter omnes auctores fama est, 3
nullum nec eius, nec superioris aetatis regem comparandum Pyrrho fuisse; raroque non inter reges tantum, verum etiam inter illustres viros, aut vitae sanctioris, aut iustitiae probatioris, visum fuisse. Scientiam certe rei militaris in illo 4
viro tantam fuisse, ut cum Lysimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus, bella gerens, invictus semper fuerit: Illyriorum quoque, Si- 5

 cu-

cum Cleomeni avo successisset, ille huius patruus cum regno pellere conabatur. Quod cum frustra Spartae tentasset, confugit ad hunc Pyrrhum, huius auxilium imploraturus. Cf. Pausan. 3, 6: 1, 13; Plutarch. in vitâ Pyrrhi c. 26.

c. V.

1. *Antigonum*) Macedoniâ pulsum (c. 3, 5-8), indeque hic et Spartae et Argis cum aemulo fortiter dimicantem.

conatur) alii *cogitat*, q. probat Vorstius.

2. *Helenum*) c. 3, 4.

3. *iustitia probata*) quo tandem modo probari potest in viro, cui summa ex bello esset voluptas? c. 4, 2.

4. *invictus*) quomodo invictus, cum a Lysimacho Macedoniâ sit pulsus 16, 3, 2? Cf. tamen Liv. 35, 14. 6-7.

culorum, Romanorumque, et Carthaginiensium bellis, nunquam inferior, plerumque etiam victor ex-
6 stiterit: qui patriam certe suam angustam, ignobilemque, famâ rerum gestarum, et claritate nominis sui, toto orbe illustrem reddiderit.

LIBER VICESIMUS SEXTUS.

CAPUT I.

A. U. 482 Post mortem Pyrrhi non in Macedoniâ tantum, verum etiam in Asiâ, Graeciâque, magni bel-
2 lorum motus fuere. Nam et Peloponesii per prodi-
3 tionem Antigono traditi, et variante hominum partim dolore, partim gaudio, prout singulae civitates aut auxilium de Pyrrho speraverant, aut metus sustinuerant, ità aut cum Antigono societatem iungebant, aut mutuis inter se odiis in bellum rue-
4 bant. Inter hunc turbatarum provinciarum motum, Epiorum quoque urbs ab Aristotimo prin-
5 cipe per tyrannidem occupatur: a quo cum multi ex primoribus occisi, plures in exsilium acti essent, Aetolis per legatos postulantibus, *coniuges liberosque exsulum redderet*, primo negavit:
6 postea, quasi poeniteret, proficiscendi ad suos om-

LIB. XXVI. c. 1.

3. *hominum*) Gron. avus mavult *homines*, quo sensu Liv. 26, 1 secundae adversaeque res variant non fortunam magis, quàm animos hominum.

4. *Epiorum* dedi ex coniecturâ Fabri pro *Epirorum*, q. recte alii MSS. mutarunt in *Epirotarum*, cum Epiri incolae non Epiri, sed *Epirotae* dicantur. At non Epirotarum urbs occupatur ab Aristotimo, sed *Epiorum*, siue *Epeorum*, qui Graecis sunt Ἐπειοὶ dicti ab Epeo, Pelopis aequali, Elidis rege. Hom. od. 13, 275: 15, 297: ita ut *Epii* h. l. antiquo nomine sint *Elii*.

omnibus matronis potestatem dedit; diemque profectionis statuit. Illae quasi in perpetuum cum viris ex- 7
sulaturae, pretiosissima quaeque auferentes, cum ad portam, quasi uno agmine profecturae, convenissent, omnibus rebus exspoliatae, in carcerem recluduntur: occisis prius in gremio matrum parvulis liberis, virginibusque ad stuprum direptis. Ad tam saevam domi na- 8
tionem stupentibus omnibus, princeps eorum Hellanicus, senex et liberis orbus, ut qui nec aetatis nec pignoris respectu timeret, contractos domum fidissimos amicorum in vindictam patriae hortatur. Cunctantibus pri- 9
vato periculo publicum finire, et deliberandi spatium postulantibus, arcessitis servis iubet obserari fores, tyrannoque nuntiari, *mitteret, qui coniuratos apud se comprehenderet:* obiectans singulis, *se, quia liberandae patriae auctor esse non possit, desertae ultorem futurum.* Tunc 10
illi ancipiti periculo circumventi, honestiorem viam eligentes coniurant in tyranni necem: atque ita Aristotimus, quinto, postquam tyrannidem occupaverat, mense, opprimitur.

Cap. II. Interea Antigonus cum multiplici bello, et Ptolemaei regis, et Spartanorum, premeretur: novusque illi hostis Gallograeciae exercitus affluxisset; in speciem castrorum parvâ manu adversus ceteros relictâ, adversus Gallos totis viribus proficiscitur. Quibus cognitis, 2
Galli cum et ipsi se proelio pararent, in auspicia pugnae hostias caedunt: quarum extis cum magna caedes, in-

7. *direptis,* aut potius, ut Gron. avus corrigit, *abreptis,* i. e. abstractis, cum illud sit *spoliare.*

9. *arcessitis servis*) per servos arcessitos, siue cum servi ab ipso essent arcessiti, cum ipse servos arcessivisset. Non igitur est opus cum Gron. avo corrigere: *servos arcessitos observare,* nuntiare. Minus autem aptum est, q. habent duo codd. *obsservari.*

c. II.

1. *Ptolemaei regis,* i. e. regis filii. Erat enim Ptolemaeus Pyrrhi filius, Antigoni victor 25, 3. 8, occisus deinde a. u. 482 cum patre 25, 4. 6: quamquam cum tempus Noster non definiat, etiam Ptolemaeus Philadelphus, Aegypti rex per annos 470-507, intelligi potest, quem contra Antigonum Macedoniae regem Atheniensibus classem auxilio misisse tradit Pausanias 1, 7. 3. cl. c. 1, 1.

Gallograeciae) Gallograecorum, Galatarum, Gallorum 25, 2, 11, quos Pyrrhus in Macedoniâ occupandâ (25, 3. 5-8) socios sibi adiunxerat, et a quibus regia Macedonum sepulcra Aegeis a. u. 480 direpta tradit Diodorus 22 fr. 21. Hos igitur a Pyrrho in Peloponesum festinante (25, 4. 4) ad Macedoniam tutandam relictos, sed in terrâ amicâ hostiliter agentes debellabat Antigonus.

interitusque omnium praediceretur, non in timorem,
sed in furorem versi, sperantesque Deorum minas
expiari caede suorum posse, coniuges et liberos suos
3 trucidant, auspicia belli a parricidio incipientes. Tan-
ta rabies feros animos invaserat, ut non parcerent
aetati, cui etiam hostes pepercissent, bellumque inter-
necivum cum liberis, liberorumque matribus gere-
4 rent, pro quibus bella suscipi solent. Itaque quasi
scelere vitam victoriamque redemissent, sicut erant
cruenti ex recenti suorum caede, in proelium non
5 meliore eventu, quam omine, proficiscuntur: siqui-
dem pugnantes, prius parricidiorum furiae, quam
hostes circumvenere; obversantibusque ante oculos
6 manibus interemtorum, omnes occidione caesi. Tan-
ta strages fuit, ut pariter cum hominibus Dii con-
7 sensisse in exitium parricidarum viderentur. Post hu-
ius pugnae eventum, Ptolemaeus et Spartani, victo-
rem hostium exercitum declinantes, in tutiora se re-
8 cipiunt. Antigonus quoque, ubi eorum discessum
videt, recenti adhuc ex priori victoriâ militum ar-
9 dore, bellum Atheniensibus infert. In quo cum oc-
cupatus esset, interim Alexander, rex Epiri, ulcisci
mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniae de-
10 populatur. Adversus quem cum reversus a Graeciâ
Antigonus esset, transitione militum destitutus regnum
11 Macedoniae cum exercitu amittit. Huius filius Deme-
trius puer admodum, absente patre, reparato exer-
citu, non solum amissam Macedoniam recipit, ve-
12 rum etiam Epiri regno Alexandrum spoliat. Tanta
vel mobilitas militum, vel fortunae varietas erat, ut
vicissim reges, nunc exsules, nunc reges, videren-
tur.

3. *aetati* etc.) cf. 18, 6. 12 et Liv. 24, 26. 9. Herodt. 9, 87. Senec. de irâ 2, 9.

5. *parric. furiae*) cf. 24, 4. 8 et Cic. pro Rosc. Am. 24, 1.

6. *exitium*) *excidium* edd. quinque antiq.

8. *ardore*) MSS. Bong. addunt *belli*, q. mutat IS. Vossius in *bellandi*.

Atheniensibus) quarum urbem occupatam praesidio tenet.

9. *Alexander*) unus reliquus ex tribus Pyrrhi filiis (18, 1. 3: 23, 3. 3), Ptolemaeo a Spartanis occiso 25, 4. 6, cum, quid Heleno (25, 5. 2) acciderit, relatum non legerim. Cf. infra 28, 1. 1.

10. Destitutus a militibus ad Alexandrum transeuntibus.

11. *Demetrius*) qui patris deinde successor regnavit 512-22. cf. infra 28, 1. 1 et c. 3, 9.

Cap. III. Igitur Alexander, cum exsul ad Acar-
nanas confugisset, non minore Epirotarum desiderio,
quam sociorum auxilio, in regnum restituitur. Per 2
idem tempus rex Cyrenarum Agas decedit: qui an-
te infirmitatem, Berenicen unicam filiam, ad finien-
da cum Ptolemaeo fratre certamina, filio eius despon-
derat. Sed post mortem regis, mater virginis Arsi- 3
noë, ut invitâ se contractum matrimonium solveret,
misit, qui ad nuptias virginis, regnumque Cyrena-
rum, Demetrium fratrem regis Antigoni a Macedo-
niâ arcesserent: qui et ipse ex filiâ Ptolemaei procrea-
tus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque 4
cum secundante vento celeriter Cyrenas advolasset,
fiduciâ pulchritudinis, quâ nimis placere socrui coe-
perat, statim a principio superbus, regiae familiae,
militibusque impotens erat; studiumque placendi a
virgine in matrem contulerat. Quae res suspecta pri- 5
mo virgini, dein popularibus militibusque invisa fuit.
Itaque versis omnium animis in Ptolemaei filium, in- 6
sidiae Demetrio comparantur: cui, cum in lectum
socrus concessisset, percussores immittuntur. Sed Ar- 7
sinoë auditâ voce filiae, ad fores stantis, et praeci-
pientis, *ut matri parcerent*, adulterum paulisper corpo-
re suo protexit. Quo interfecto, Berenice, et stuprum 8
matris, salvâ pietate, ulta est: et in matrimonio
sortiendo, iudicium patris secuta.

c. III.

2. *Agas*) aut potius *Magas*, ut scribitur ap. Polyaenum, Athenaeum et Pausan. 1. 6. 8, ubi hic Philippi cuiusdam ex Berenice filius Cyrenen, quae defecerat, recipit, ductâque uxore Apame, Antiochi I filiâ deficit a Ptolemaeo Philadelpho c. 7, 1-3.

3. *Arsinoë*) Antigoni Gonatae, ut sequentia ostendunt, soror, ergo Demetrii Poliorcetae filia.

qui-erat) Demetrius igitur Poliorcetes (vid. ind.). Antigoni Gonatae et huius Demetrii pater, gener fuerat Ptolemaei Philadelphi.

6. *comparantur*) Ms. Voss. *componuntur*, ut 1, 8. 11.

Ptolemaei (Philadelphi) *filium*, Euergetem.

8. *iud. patris secuta*) ex voluntate patris nupsit Philadelphi filio (§. 2), Ptolemaeo Euergetae. Hinc Apame (not. ad §. 2) illa, siue, ut Nostro vocatur §. 3, Arsinoë, Antiochi I filia, remissa ad fratrem Antiochum, cognomine Θεόν, hunc excitavit contra illum Ptolemaeum, a quo Antiochus bello fractus pacis conditionem accipere coactus est hanc, ut Laodice uxore repulsâ duceret Berenicen, Ptolemaei filiam. Hinc harum feminarum odia exitialia 27, 1.

LIBER

LIBER VICESIMUS SEPTIMUS.

Caput I.

a.u. Mortuo Syriae rege, Antiocho, cum in locum
508 eius filius Seleucus successisset, hortante
matre Laodice, quae prohibere debuerat, au-
2 spicia regni a parricidio coepit. Quippe Bere-
nicen novercam suam, sororem Ptolemaei, regis
Aegypti, cum parvulo fratre ex eâ suscepto in-
3 terficit. Quo facinore perpetrato et infamiae
maculam subiit, et Ptolemaei bello se implicuit.
4 Porro Berenice, cum ad se interficiendam mis-
5 sos didicisset, Daphnae se claudit. Ubi cum
obsideri eam cum parvulo filio nuntiatum Asiae
civitatibus esset, recordatione paternae, maio-
rumque eius, dignitatis, casum tam indignae
fortunae miserantes, auxilia ei omnes misere.
6 Frater quoque Ptolemaeus periculo sororis ex-
territus, relicto regno cum omnibus viribus ad-
ve-

LIB. XXVII. c. 1.

1. *Antiocho*) cognomine *Deo*. Resp. not. ad 26, 3. 8 et cf. Plin. 7, 12. Valer. M. 9, 14 ext. 1.

Seleucus, huius nominis secundus (vid. ind.) per a. 508-28.

Laodice) quae soror et uxor repulsa fuerat Antiochi, ab ipsâ veneno interemti. Vid. not. ad 26, 3. 8.

2. *Beren.*) vid. not. ad 26, 3. 8.

Ptolemaei) Euergetae, (c. 2, 9) *regis Aeg.* per a. 507-33.

3. *infam. subiit*), ut vitiorum subire nomina, Cic. off. 3, 13 extr.

5. *paternae*) filia erat, ut ad 26, 3. 8 dixi, Ptolemaei Philadelphi, neptis Ptolemaei Lagidae.

indignae fortunae) *unverdientes Geschick*, fortuna misera, adversa, quâ hanc feminam indignam iudicabant. Ergo non est, cur cum Gronovio corrigas *indignum*, ref. ad *casum*, q. ipse explicat effectum cl. Caes. b. g. 6, 35. 2. Flor. 2, 8. 1.

volat. Sed Berenice ante adventum auxiliorum, cum 7
vi expugnari non posset, dolo circumventa trucidatur.
Indigna res omnibus visa. Itaque cum universae civi- 8
tates, quae defecerant, ingentem classem comparas-
sent, repente exemplo crudelitatis exterritae, simul
et in ultionem eius, quam defensuri erant, Ptole-
maeo se tradunt; qui, nisi in Aegyptum domestica 9
seditione revocatus esset, totum regnum Seleuci occu-
passet. Tantum vel illi odium, parricidiale scelus, 10
vel huic favorem indigne peremtae mors sororis, at-
tulerat.

CAP. II. Post discessum Ptolemaei Seleucus cum adversus civitates, quae defecerant, ingentem classem comparasset, repente, veluti Diis ipsis parricidium vindicantibus, orta tempestate, classem naufragio amit-
tit: nec quidquam illi ex tanto apparatu, praeter 2
nudum corpus, et spiritum, et paucos naufragii co-
mites residuos fortuna fecit. Misera quidem res, sed 3
optanda Seleuco fuit; siquidem civitates, quae odio
eius ad Ptolemaeum transierant, velut Diis arbitris
satisfactum sibi esset, repentina animorum mutatione
in naufragii misericordiam versae, imperio se eius
restituunt. Laetus igitur malis suis, et damnis ditior 4
redditus, veluti par viribus, bellum Ptolemaeo infert:
sed quasi ad ludibrium tantum fortunae natus esset, 5
nec propter aliud opes regni recepisset, quam ut amit-
teret, victus proelio, non multo quam post naufra-
gium comitatior, trepidus Antiochiam confugit. In- 6
de ad Antiochum fratrem literas facit: quibus auxili-
um

8. *quam defens. erant*) a qua se defensuri erant. Ceterum est constructio, quae dicitur ad sensum, defensuri civitates.

c. II.

3. *in naufragii misericordiam*, in misericordiam eius naufragium passi. De re contulit Bernegg. Cic. Manil. 9, 15: hoc iam fere sic fieri solere accepimus, ut regum afflictae fortunae facile multorum opes alliciant ad misericordiam. Nam, ut ait Seneca de clem. 2, 5, non causam, sed fortunam spectat misericordia. Liv. 42, 63, 2: pravo studio etiam in certaminibus ludicris vulgus utitur deteriori atque infirmiori favendo. Tacit. ann. 15, 44. 9: Valer. M. 5, 3. 3: etiam quos iniuriae invisos faciunt, gratiosos miseriae reddunt.

4. *damnis ditior*) clade maior, ut ait Flor. 3, 21. 10, cladibus animosior 1, 16. 7 et infra 37, 1. 8.

5. *non multo comitatior*) non cum multo pluribus fugae comitibus, quam post naufragium §. 2.

6. *Antiochum*) cognomine *Hieracem* §. 8.

um eius implorat, oblatâ ei Asiâ, inter fines
7 Tauri montis, in praemium latae opis. Antiochus autem cum esset annos XIV natus, supra aetatem regni avidus, occasionem non tam pio animo, quam offerebatur, arripuit: sed latronis more, totum fratri eripere cupiens, puer
8 sceleratam virilemque sumit audaciam. Unde *Hierax* est cognominatus: quia non hominis, sed accipitris ritu, in alienis eripiendis vitam se-
9 ctaretur. Interea Ptolemaeus Euergetes, cum Antiochum in auxilium Seleuco venire cognovisset, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in an-
a. u. 512 10 nos decem cum Seleuco pacem facit: sed pax ab hoste data interpellatur a fratre; qui conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hostem se imploratus
11 exhibuit. In eo proelio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit: sed Galli, arbitrantes Seleucum in proelio cecidisse, in ipsum Antiochum arma vertere: liberius depopulaturi Asiam, si
12 omnem stirpem regiam exstinxissent. Quod ubi sensit Antiochus, velut a praedonibus, auro se redimit, societatemque cum mercenariis suis iungit.

Cap. III. Interea rex Bithyniae Eumenes, sparsis consumtisque fratribus bello intestinae discordiae, quasi vacantem Asiae possessionem invasurus, victo-
2 rem Antiochum, Gallosque aggreditur. Nec difficile sau-

8. *vitam*, victum (ut 11, 15. 8) *sectaretur*, quaereret *ritu*, more accipitris *alienis eripiendis*, aliena eripientis, aliis sua eripientis.
9. *cum duobus uno tempore*) ut 6, 1. 2.
10. *Gallorum*) resp. 25, 2. 8.
11. *depopulaturi*) arbitrantes se depopulaturos esse, ut 22, 4. 4.

C. III.

1. *fratribus*) Seleuco et Hierace.
Eumenes autem non Bithyniae rex fuit, sed *Pergami* per annos 490-512. Qui igitur *Bithyniae* tueri vult, is cum Gronovio avo, ut hic, sic supra 17, 2. 10 corrigere debebit *Nicomedes*. Res autem et historia cum postulet nomen *Eumenis*; auctor noster erravit in nomine *Bithyniae*, cui, ut dixi, substituendum *Pergami*. Non minus autem Graevius hallucinatur, qui Attalum hic quaerit, Eumenis fratrem, de quo Liv. 38, 12, ubi auctor versatur in a. u. 563 et bello Gallograeciae, cum Noster h. l. versetur in a. u. 512. Cf. mein *histor. Handb.* prt. 2 pag. 130 nr. 2 et pag. 270 nr. 4.
victorem) Simile ap. Liv. 1, 23. 9: fessos confectosque, simul victorem ac victum aggredientur Etrusci (vicini potentes).

faucios adhuc ex superiore congressione integer ipse viribus superat. Ea namque tempestate om- 3
nia bella in exitium Asiae gerebantur: uti quisque fortior fuisset, Asiam velut praedam occupabat. Seleucus et Antiochus fratres bellum pro- 4
pter Asiam gerebant: Ptolemaeus, rex Aegypti, sub specie sororiae ultionis, Asiae inhiabat. Hinc 5
Bithynus Eumenes, inde Galli, humiliorum semper mercenaria manus, Asiam depopulabantur: cum interea nemo defensor Asiae inter tot praedones inveniebatur. Victo Antiocho, cum Eu- 6 a.u.
menes maiorem partem Asiae occupasset, ne 512
tunc quidem fratres, perdito praemio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt: sed omisso externo hoste in mutuum exitium bellum reparant. In eo Antiochus denuo victus, multorum 7
dierum fugâ fatigatus, tandem ad socerum suum Artamenem, regem Cappadociae, provehitur. A quo cum primum benigne exceptus esset, in- 8
teriectis diebus, cognito, quod insidiae sibi pararentur, salutem fugâ quaesivit. Igitur cum 9
profugo nusquam tutus locus esset, ad Ptolemaeum hostem, cuius fidem tutiorem, quam fratris, existimabat, decurrit; memor vel quae facturus fratri esset, vel quae meruisset a fratre. Sed Ptolemaeus non amicior dedito, quam ho- 10
sti, factus, servari eum arctissimâ custodiâ iubet. Hinc quoque Antiochus, operâ cuiusdam 11
meretricis adiutus, quam familiarius noverat, deceptis custodibus elabitur, fugiensque a latronibus interficitur. Seleucus quoque iisdem fer- 12
me

4. *Ptol.*) c. 1, 6.
sub specie soror. ult.) ut infra 38, 1. 3; supra 4, 3. 5: 18, 1. 1.
Asiae inhiabat) et Seleuco Ioniam, Hellespontum et Thraciae oram eripiebat.
Bithynus) aut potius Pergamenus §. 1.
7. *socerum suum*) sensu laxiore. Ariarathes enim, Ariamenis filius, uxorem duxerat Stratonicen, huius Antiochi sororem. Qui autem h. l. est *Artamenes*, in duobus Mss. est *Arimenes*, unde Is. Voss. eruit *Ariamenes*, qui Diodoro est *Ariamnes*.
provehitur) Faber mavult cum Ald. et Bongars. *pervehitur*.
9. *Ptol.*) §. 4.
12. *amisso regno*) Teridati enim, Parthorum regi cedere coactus Mediâ orientali captus apud hunc degit per annos 518-27. Cf. 41, 4. 9.

a. u. 528 13 me diebus, amisso regno, equo praecipitatus, finitur. Sic fratres, quasi et germanis casibus, exsules ambo, post regna, scelerum suorum poenas luerunt.

LIBER VICESIMUS OCTAVUS.

Caput. I.

a. u. 520 Olympias, Pyrrhi Epirotae regis filia, amisso marito, eodemque germano fratre, Alexandro, cum tutelam filiorum ex eo susceptorum, Pyrrhi et Ptolemaei, regnique administrationem in se recepisset, Aetolis partem Acarnaniae, quam in portionem belli pater pupillorum acceperat, eripere volentibus, ad regem
2 Macedoniae Demetrium decurrit; eique, habenti uxorem Antiochi regis Syriae sororem, filiam suam

13. *germanis*) aptius corr. Bong. *germani*: fratres natu, germani (fratres) quoque casibus.

scelerum) Seleucus caedis novercae c. 1, 2; Antiochus impietatis in fratrem.

LIB. XXVIII. c. 1.

1. *Alex.*) resp. 26, 2. 9. et ind. in *Alexander* nr. 8.

quam pater pupillorum (Alexander) *in portionem belli* (propterea quod belli particeps fuerat, Aetolis bellum gerentibus socius accesserat) acceperat.

Demetrium) 26, 2. 11: qui cum a. u. 522 sit mortuus; hoc ante h. a. factum statuendum est.

2. *Phthiam* scripsi ex Plutarcho: codd. enim et edd., ut fit in nominibus propriis, variant.

Antiochum) at tum nullus Syriae rex Antiochus. Nam Antiocho I a. 508 mortuo successerat *Seleucus*, de quo supra 27, 3. 12, regnans iam per annos 508 - 28. Esset igitur intelligendus Antiochus M, regnans per a. u. 531 - 67; quod res non patitur, cum Deme-

suam Phthiam in matrimonium tradit: ut auxilium,
quod misericordiâ non poterat, iure cognationis obti-
neret. Fiunt igitur nuptiae, quibus et novi matrimo- 3
nii gratia acquiritur, et veteris offensa contrahitur.
Nam prior uxor, velut matrimonio pulsa, sponte 4
suâ ad fratrem Antiochum discedit; eumque in mariti
bellum impellit. Acarnanes quoque diffisi Epirotis, 5
adversus Aetolos auxilium Romanorum implorantes,
obtinuerunt a Romano senatu, ut legati mitterentur,
qui denuntiarent Aetolis: *praesidia ab urbibus Acarna-* 6
niae deducerent: paterenturque esse liberos, qui soli quon-
dam adversus Troianos, auctores originis suae, auxilia
Graecis non miserint.

CAP. II. Sed Aetoli legationem Romanorum
superbe audivere: Poenos illis et Gallos, a quibus
tot bellis occidione caesi sint, exprobrantes; dicen-
tesque; *prius illis portas adversus Carthaginienses ape-* 2
riendas, quas clauserit metus Punici belli, quam in Grae-
ciam arma transferenda. *Meminisse* deinde iubent, *qui* 3
quibus minentur. *Adversus Gallos urbem eos suam tue-* 4
ri non potuisse: captamque non ferro defendisse, sed auro
redemisse. Quam gentem se aliquando maiore manu Graeci- 5
am ingressam, non solum nullis externis viribus, sed ne
domesticis quidem totis adiutos, universam delesse, sedem-
que

metrius in Macedoniâ regnarit per a. 512-22. Explicant igitur alii de Antiocho Hierace, de quo supra 27, 2, aemulo fratris, Seleuci illius per a. 508-28. Huius autem sorori *Niçaeae* nomen indunt.

5. Diffisi fidei et auxilio Epirotarum, in quorum ditione (§ 1) adversus Aetolos defendebantur.

6. *qui soli-miserint*) quod ex Ephoro docet Strabo lib. 10. pag. 695 et 708 seq.

c. II.

1. Caesi estis, Romani, tot bellis a Poenis (bello Punico primo a. 489-512) et Gallis (a. 367) 6, 6. 5: 38, 4. 8.

2. *quas-belli*) videtur auctor innuere bellum Punicum alterum, quod Hannibal a. 534 ingressus finiit a. 551. Quod si est; vides ipse, quam turpiter ante annum 522 loquentes inducat Acarnanas de rebus post annum demum 534 gestis.

3. *qui* sint ipsi Romani, et qui sint Aetoli, quibus minentur.

4. *defendisse* delet Scheffer, cum ineptum sit dicere: *captam* urbem *defendere*. Captam igitur urbem vestram non ferro, sed auro redemistis.

5. Resp. 24, 4 et cetera loca in ind. indicata.

se delesse) i. e. ipsi deleverint, graecâ constructione. Cf. 18, 6, 3. et h. l. §. 8.

sedemque-prop.) Nos, inquiunt Aetoli, Gallos ibi caesos sepelivimus, ubi ipsi urbes occupare, imperiumque condere constituerant.

que sepulcris eorum praebuisse, quam illi urbibus imperio-
6 *que suo proposuerant.* Contra, *Italiam, trepidis ex recen-*
ti urbis suae incendio Romanis, universam ferme a Gallis
7 *occupatam. Prius igitur illis Gallos Italiâ pellendos, quam*
minentur Aetolis: priusque sua defendenda, quam aliena
8 *appetenda. Quos autem homines Romanos esse? nempe pa-*
stores, qui latrocinio iustis dominis ademtum solum teneant:
9 *qui uxores, cum propter originis dehonestamenta non inve-*
10 *nirent, vi publicâ rapuerint: qui denique urbem ipsam par-*
ricidio condiderint, murorumque fundamenta fraterno san-
11 *guine adsperserint. Aetolos autem principes Graeciae sem-*
per fuisse; et sicut dignitate, ita et virtute ceteris praestitis-
12 *se; solos denique esse, qui Macedonas, imperio terrarum*
florentes, semper contemserint: qui Philippum regem non
timuerint: qui Alexandri Magni post Persas Indosque de-
victos, cum omnes nomen eius horrerent, edicta spreverint.
13 *Monere igitur se Romanos, contenti sint fortunâ praesenti,*
nec provocent arma, quibus et Gallos caesos, et Macedonas
14 *contemtos, videant.* Sic dimissâ legatione Romanorum, ne fortius locuti, quam fecisse, viderentur, fines Epiri, regni et Acarnaniae depopulantur.

a. u. 535 Cap. III. Iam Olympias filiis regna tradiderat; et in locum Pyrrhi fratris defuncti Pto-
2 lemaeus successerat: qui cum hostibus instructo exercitu obvius processisset, infirmitate corre-
3 ptus in itinere decedit. Olympias quoque (non magno post tempore) gemino funerum vulnere afflicta, aegrum spiritum trahens non diu filiis
4 supervixit. Cum ex gente regiâ sola Nereis virgo

6. *universam - ferme*) Italiam superiorem, Galliam Cisalpinam.

8. *pastores - teneant*) cf. 38, 6, 7-8. iusti domini sunt Albani.

9. *uxores - rapuerint*) Sabinas rapuerunt vi et quidem publicâ, i. e. iussu Romuli regis. Liv. 1, 9.

10. *qui adsperserint*) quorum rex primus Romulus fratre Remo occiso regnum auspicatus sit. Liv. 1, 7. Lucan. 1, 95. Horat. carm. 5, 7. 19.

11. *Aetolos*, Homero iam il. 9, 525 celebratos μενεχάρμας.

12. *edicta*) cf. 13, 5.

14. *regni* delari vult Faber, et recte quidem.

C. III.

3. Verba uncis inclusa absunt duobus codd. et Ald., nec sensum commodum praebent.

4. *regis*) sc. Hieronis per annos 490-539. Resp. not. ad 23, 4, 1. Gelo ipse ante patrem mortuus est Liv. 23, 30, 10, a. u. 536.

go cum Laodamia forore fupereffet, Nereis nu-
bit Geloni, Siciliae regis filio: Laodamia autem, 5
cum in aram Dianae confugiffet, concurfu po-
puli interficitur. Quod facinus Dii immortales 6
asfiduis cladibus gentis, et prope interitu totius
populi, vindicaverunt. Nam fterilitatem famem- 7
que paffi, et inteftinâ discordiâ vexati, exter-
nis ad poftremum bellis paene confumti funt:
Miloque, Laodamiae percuffor, in furorem 8
verfus, nunc ferro, nunc faxo, in fummâ den-
tibus laceratis vifceribus, duodecimâ die interiit.

His in Epiro geftis, interim in Macedoniâ 9
Demetrius rex, relicto filio Philippo, parvulo a.u.
admodum, decedit. Cui Antigonus tutor datus, 10 522
acceptâ in matrimonium matre pupilli, regem
fe conftitui laborabat. Interiecto deinde tempore, 11
cum feditione minaci Macedonum, claufus in
regiâ teneretur, in publicum fine fatellitibus pro-
cedit; proiectoque in vulgus diademate ac pur- 12
purâ, *dare haec* eos *alteri* iubet, *qui aut impera-
re illis nefciat*, *aut cui parere ipfi fciant*: *fe adhuc* 13
invidiofum illud regnum, *non voluptatibus*, *fed labo-
ribus ac periculis*, *fentire*. Commemorat deinde 14
beneficia fua: *ut defectionem fociorum vindicaverit*:
ut Dardanos, *Theffalosque exfultantes morte Deme-
trii regis compefcuerit*: *ut denique dignitatem Mace-
donum non folum defenderit*, *verum etiam auxerit*.
Quorum fi illos poeniteat, *deponere fe imperium*, *et* 15
reddere illis munus fuum; *ipfi regem quaerant*, *cui im-*

pe-

Laodamia (fic Ald. et Bong., ceterae edd. *Laudamia*, *Laudamea*, *Laodomia*), quae alliis fcriptoribus eft *Deidamia*.

9. *parvulo*) qui fi a. 538 natus fuit annos 14 (c. 4, 16); tum tres fere annos compleverat.

10. *Antigonus* II, cognomine δωσων, filius Alcyonaei, quem ex pellice quâdam Damone fusceperat Antigonus Gonatas, Demetrii pater, Philippi avus. Ergo et hic Antigonus, et, cuius tutor erat, Philippus nepotes erant Antigoni Gonatae.

matre pupilli) Phthiâ c. 1, 2.

11. *claufus teneretur*) fe claudens teneret fe. *Vorft*.

12. *nefciat*) edd. antiq. quinque *fciat*, non bene. *Nefcit* enim rex imperare fuis, qui huic imperant. Senfus igitur eft: quaerite vobis regem, cui pro lubitu imperare poffitis.

15. *ipfi*) edd. antiq. fex cum aliquot codd. *quia*, unde Bong. elicit *quâre*, facilius If. Voffius *quin* (qui non, i. e. cur non quaerant? ergo; quaerant igitur).

16 *perent.* Cum populus pudore motus recipere eum regnum iuberet, tamdiu recusavit, quoad seditionis auctores supplicio traderentur.

Cap. IV. Post haec bellum Spartanis infert: qui soli Philippi Alexandrique bellis, et imperium Macedonum, et omnibus metuenda
2 arma contemserant. Inter duas nobilissimas gentes bellum summis utrinque viribus fuit: cum hi pro vetere Macedonum gloriâ, illi non solum pro illibatâ libertate, sed etiam pro salute
a. u. 532
3 certarent. Victi Lacedaemonii, non ipsi tantum, sed etiam coniuges liberique, magno ani-
4 mo fortunam tulere. Nemo quippe in acie saluti pepercit: nulla amissum coniugem flevit: filiorum mortem senes laudabant: patribus in acie caesis filii gratulabantur; suam vicem omnes dolebant, quod non ipsi pro patriae liber-
5 tate cecidissent. Patentibus omnes domibus saucios excipiebant, vulnera curabant, lassos refi-
6 ciebant. Inter haec nullus in urbe strepitus, nulla trepidatio; magis omnes publicam, quam
7 privatam, fortunam lugebant. Inter haec Cleomenes rex post multas hostium caedes, toto corpore, suo pariter et hostium cruore madens,
8 supervenit; ingressusque urbem non humi consedit, non cibum aut potum poposcit, non de-
9 nique armorum onus deposuit: sed acclinis parieti, cum quatuor millia sola ex pugnâ superfuisse conspexisset, hortatur, *ut se ad meliora*
10 *reipublicae tempora reservarent.* Tum cum coniu-
ge

C. IV.

1. *Phil. contemf.*) 9, 5. 3.
Alex.) 11, 2. 7: 12, 1. 6.
Infert autem Spartanis bellum Antigonus in auxilium vocatus ab Arato Achaeorum duce. Cf. Plut. in huius et Cleomenis vitâ.
3. *victi*) ad Sellasiam ol. 139, 3; a. u. 532, ubi ex 6000 Spartanis non nisi 600 fugâ salvi evaserunt. Plut.
5. Cf. Tacit. ann. 4, 63. 6. Liv. 2, 47. 12.
6. *magis - lugebant*) Nam resp. incolumis et privatas res facile salvas praestat: publica prodendo tua nequicquam serves, ut ait Livius 26, 36. 9.
9. *hortatur*) Gron. avus, latiniorem orationem formatus corrigit: *hortatus* - reservarent, cum - proficiscitur. De re cf. 2, 11. 5 et Diodor. 17, 63.

ge et liberis Aegyptum ad Ptolemaeum proficiſcitur: a quo honorifice ſusceptus, diu in ſummâ dignatione regis vixit. Poſtremo poſt 11 a. u.
Ptolemaei mortem, a filio eius cum omni fa- 533
miliâ interficitur. Antigonus autem, caeſis oc- 12
cidione Spartanis, fortunam tantae urbis miſeratus a direptione militis prohibuit; veniamque his, qui ſuperfuerant, dedit, praefa- 13
tus, *bellum ſe cum Cleomene, non cum Spartanis habuiſſe, cuius fugâ omnis ira eius finita ſit: nec mi-* 14
nori ſibi gloriae fore, ſi ab eo ſervata Lacedaemon, a quo ſolo capta ſit, proderetur. Parcere igitur ſe 15
ſolo urbis ac tectis, quoniam homines, quibus parceret, non ſuperfuiſſent. Nec multo poſt ipſe de- 16 533
cedit, regnumque Philippo pupillo, annos XIV nato, tradidit.

LIBER VICESIMUS NONUS.

CAPUT I.

Iisdem ferme temporibus prope univerſi orbis imperia novâ regum ſucceſſione mutata ſunt.
Nam et in Macedoniâ Philippus, mortuo Anti- 2
gono, tutore eodemque vitrico, annorum qua- 533
tuor-

10. *Ptolem.*) Euergeten 27, 2. 5. c. 3, 11. c. 1, 1.

11. *a filio*) et ſucceſſore, Ptolemaeo Philopatore, per a. 533-50 regnante 29, 1. 5. Ipſum tamen Cleomenem ſibi vim intuliſſe referunt Plut. in vitâ et Pauſanias 2, 9. 3.

13. *eius*) aut potius *ſua* (Antigoni).

14. *a quo ſolo*) quid 25, 4. 9?

proderetur) memoriae, q. additur 12, 6. 17.

LIB. XXIX. c. 1.

2. Reſp. 28, 4. 16. et c. 3, 10. Philippus Macedoniae rex a. u. 533-576.

a. u. 531 3 tuordecim regnum suscepit: et in Asiâ, inter-
fecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus
4 constitutus est: Cappadociae quoque regnum
Ariarathi, puero admodum, pater ipse tradi-
5 derat: Aegyptum, patre ac matre interfectis,
533 occupaverat Ptolemaeus, cui ex facinoris crimi-
6 ne cognomentum *Philopatori* fuit. Sed et Spar-
534 tani in locum Cleomenis suffecerunt Lycurgum.
7 Et ne qua temporibus mutatio deesset, apud
533 Carthaginienses quoque aetate immaturâ dux Han-
nibal constituitur, non penuriâ seniorum, sed
odio Romanorum, quo imbutum eum a pueri-
tiâ sciebant, fatale non tam Romanis, quam
8 ipsi Africae, malum. His regibus pueris etsi
nulli senioris aetatis rectores erant, tamen in
suorum quibusque maiorum vestigia intentis,
9 magna indoles virtutis enituit. Solus Ptolemae-
us, sicut scelestus in occupando regno, ita et
10 segnis in administrando, fuit. Philippum Dar-
dani, ceterique omnes finitimi populi, quibus
velut immortale odium cum Macedonum regibus
11 erat, contemtu aetatis assidue lacessebant. Con-
tra ille, summotis hostibus, non contentus sua
defendisse, ultro etiam Aetolis bellum inferre
gestiebat.

Cap.

3. Resp. 27, 3. 12. Seleuco autem illi, II., Callinico a. u. 528 eum Seleucus III. Ceraunus filius successisset; huic demum veneno necato successit a. 531 frater *Antiochus*, *Magnus* insequente tempore dictus.

4. *pater*) Artamenes 27, 3. 7.

5. *Ptol. Philop.*) 28, 4. 11, et infra 30. 1-2.

6. Resp. 28, 4. 10-11. Spartani, aut potius Ephori factione electi. Polyb. 4, 34-7, nec non 81 et 82.

7. *aetate immaturâ*) non satis imperatoriâ, cum ageret annum aetatis 26. vid. Corn. in vitâ c. 3, 2 ibique a me notata.

Distinxi cum Gron. avo post *sciebant* commate, non cum vulg. puncto; ut *fatale malum* sit appositio του *Hannibal*. De re adi Corn. 23, 2. 3.

9. *segnis*) hinc Aegypti regnum a tribus superioribus Ptolemaeis, Lagide, Philadelpho et Euergete auctum, sub hoc iam magis magisque labi coepit.

10. *Dardani*) vid. loca in ind., inprimis 11, 1, 6.

CAP. II. Quae agitantem illum Demetrius, rex Illyriorum, nuper a Paullo, Romano consule, victus, supplicibus precibus aggreditur, *iniuriam Romanorum* querens: *qui non contenti Italiae terminis, imperium spe improbâ totius orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus gerant.* a. u. 534
2
Sic illos Siciliae, sic Sardiniae, Hispaniaeque, sic denique totius Africae imperium affectantes, bellum cum Poenis et Hannibale suscepisse: 3
sibi quoque non aliam ob caussam, quam quod Italiae finitimus videbatur, bellum illatum: quasi nefas esset, aliquem regem iuxta imperii eorum terminos esse. 4
Sed et ipsi cavendum esse exemplum; cuius quanto promtius nobiliusque sit regnum, tanto sit Romanos acriores hostes habiturus. 5
Super haec, *cedere se illi regno, quod Romani occupaverint*, profitetur; *gratius habiturus, si in possessione imperii sui socium potius, quam hostes, videret.* 6
Huiuscemodi oratione impulit Philippum, ut, omissis Aetolis, bellum Romanis inferret, minus negotii existimantem, quod iam victos ab Hannibale apud Thrasimenum lacum audierat. 7 536
Itaque ne eodem tempore multis bellis distine- 8

 retur,

c. II.

1. Illyriorum rex Agron cum a. u. 524 decessisset; filii impuberis Pinnei tutelam suscepit noverca Teuta, quae hoc Demetrio legato usus est ad Romanos; quâ pulsâ ipse nixus Romanorum potentiâ, ductâ Pinnei matre Tritenjâ in matrimonium, regem se ferebat c. a. u. 534. Hinc cum aliis Illyrici populis, Romanorum sociis et Cycladibus bellum intulisset; bellum contra hunc decretum demandatur L. Aemilio Paulo, consuli a. 534 (Freinsh. suppl. Liv. 20, 59), a quo victus confugit ad Philippum.

2. *amplexi spe imperium*) sperantes se imperaturos esse.

3. *Hannibale*) qui anno inseq. Scipione et Sempronio consulibus bellum Romanis intulit. Corn. 23, 4. 2.

4. *videbatur*) latine dicendum erat *videretur*, aut potius, *visus esset*, cum praecedat *illatum esse*, ergo praeteritum constructionis obliquae.

5. *promtius*) aptius sane, q. est in Ald., Col., Bong., *propius*.

6. *habiturus*) cohaeret cum praec. *profitetur* ita: profitetur dicens se habiturum esse. Cf. 27, 2. 11. Pro *gratius* ex Mss. Bong. dedit Burm. *gratias*.

7. *Thras. lac.*) ubi a. 536 Flaminium consulem vincit Hannibal. Corn. 23, 4. 3.

8. *distin* pro *detin*. (edd. antiq. septem *gravaretur*) dedi ex correctione Fabri, Graevio probatâ, cum detineatur exercitus longo bello aut obsidione, *distineatur* duobus pluribusue bellis. Cf. 31, 1. 6, et de re 6, 1. 2. Liv. 29, 30. 10.

retur, pacem cum Aetolis facit; non quasi alio bellum translaturus, sed ut Graeciae quieti consulturus, *quam nunquam in maiori periculo fuisse* affirmabat:
9 *siquidem consurgentibus ab Occidente novis Poenorum et Romanorum imperiis, quibus una haec a Graeciâ atque Asiâ sit mora, dum inter se bello discrimen imperii faciunt: ceterum statim victoribus transitum in Orientem fore.*

CAP. III. *Videre se itaque*, ait, *consurgentem in Italiâ nubem illam trucis et cruenti belli: videre: tonantem ac fulminantem ab Occasu procellam, quam in quascunque terrarum partes victoriae tempestas detulerit, magno*
2 *cruoris imbre omnia foedaturam. Frequenter Graeciam ingentes motus passam, nunc Persarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis: sed omnia illa ludum fuisse existimaturos, si ea, quae nunc in Italiâ concurrat manus, extra terram il-*
3 *lam se effuderit. Cernere se, quam cruenta et sanguinaria inter se bella utrique populi viribus copiarum et ducum artibus gerant; quae rabies finiri solo partis alterius interitu,*
4 *sine ruinâ finitimorum, non possit. Feros igitur animos victorum minus quidem Macedoniae, quam Graeciae, timendos,*
5 *quia et remotior, et in vindictam sui robustior sit: scire tamen se, eos, qui tantis viribus concurrant, non contentos hoc fine victoriae fore; metuendumque sibi quoque certamen eorum, qui superiores exstiterint.*

6 Hoc praetextu, finito cum Aetolis bello, nihil aliud, quam Poenorum Romanorumque bella, respi-
7 ciens, singulorum vires perpendebat. Sed nec Romani,

facit - translaturus) ut §. 6: dicens, non ideo se facere pacem, quod alio bellum velit transferre.

9. Quos una haec res moretur, siue prohibeat a Graeciâ atque Asiâ, quam sint occupaturi, simulac bello sit decretum, uter imperet, Poenusne an Romanus,

c. III.

2. *bellis Persarum)* Darii, Xerxis, Artaxerxis, de quibus consule ind.

Gallorum) 24, 4 seqq.

Macedonum) a Philippi inde temporibus lib. 8.

ludum) *levia*, q. est in ed. Bong. et Mss. Modii, est illius glossa.

in It. conc.) Gron. avus mavult *Italiam concutiat*.

4. *remotior)* quod cum rei ipsi repugnet, Faber corrigit *promtior*, i. e. fortior.

mani, tametsi Poeni et Hannibal in cervicibus erant, soluti metu Macedonico videbantur: quippe terrebat 8
eos et vetus Macedonum virtus, et devicti Orientis gloria; et Philippus studio Alexandri aemulationis incensus, quem promtum in bella, industriumque cognoverant.

Cap. IV. Igitur Philippus, cum iterato proelio victos a Poenis Romanos didicisset, aperte hostem se his professus, naues, quibus in Italiam exercitum traiiceret, fabricare coepit. Le- 2 a. u.
gatum deinde ad Hannibalem, iungendae societatis gratiâ, cum epistolis mittit: qui compre- 3 537
hensus, et ad senatum perductus, incolumis dimissus est, non in honorem regis, sed ne, dubius adhuc, indubitatus hostis redderetur.
Postea vero, cum Romanis nuntiatum esset, in 4
Italiam Philippum copias traiecturum, Laevinum praetorem cum instructis nauibus ad prohibendum transitum mittunt. 538
Qui cum in Graeciam traiecisset, multis promissis impellit Ae- 5
tolos bellum adversus Philippum suscipere. Philippus quoque Achaeos in Romanorum bella sollicitat. 541
Interea et Dardani Macedoniae fines va- 6
stare coeperunt, abductisque xx millibus captivorum, Philippum a Romano bello ad tuendum regnum revocaverunt. 544
Dum haec aguntur, Lae- 7
vinus

7. *tametsi*) aptius, q. est in edd. antiq. sex, *quibus*, hoc sensu: atque ut Philippus Romanos timebat, sic et Romani Macedonas timebant, quibus (cum illis) Poeni erant in cervicibus. At quis sensus?: Romani, *etsi* a Poenis urgebantur, tamen metuebant Macedonas.

8. *dev. Oriens*) cf. 18, 1. 2: 14, 2. 9: c. 4, 19: 24. 4. 9. Philippus incensus gloriâ rerum ab Alexandro gestarum, quem aemulari studebat.

c. iv.

1. *iterato proelio*) de quo adi Corn. in vitâ Hannibalis.

2. Cf. Liv. 23, 33, qui a. 537 refert hos a Philippo legatos ad Hannibalem missos esse, cladis Cannensis nuntio accepto.

4. M. Valerium Laevinum praetorem a. 538 Brundisio Oricum traiecisse narrat Liv. 24, 40, qui 26, 24-26, quomodo Aetolos in Philippum excitare studuerit, narrat ad annum 541.

5. *Achaeos sollicitat*) iisque auxilium fert contra Aetolos, Romanorum socios Liv. 27, 29-30. ad a. 544.

6. *Dardani*) resp. c. 1, 10. cl. Liv. 27, 33 ad a. 544 hoc referente.

vinus Praetor, iunctâ cum Attalo rege societate Graeciam populatur. Quibus cladibus perculsae civitates, auxilium petentes Philippum
8 legationibus fatigant: nec non et Illyriorum rex, lateri eius haerens, assiduis precibus promissa exigebat. Super haec vastati Macedones ultionem flagitabant.
9 Quibus tot tantisque rebus obsessus, cui rei primum occurreret, ambigebat; omnibus tamen propediem auxilia se missurum pollicetur; non quia facere posset, quae promittebat, sed ut spe impletos in societatis iure
10 retineret. Prima tamen illi expeditio adversus
a.u. Dardanos fuit: qui absentiam eius aucupantes
547 11 maiore belli mole Macedoniae imminebant. Cum Romanis quoque pacem facit, contentis interim bellum Macedonicum distulisse: Philopoemeni, Achaeorum duci, quem ad Romanos sociorum animos sollicitare didicerat, insidias
12 praetendit. Quibus ille cognitis vitatisque, dis-
554 cedere ab eo Achaeos auctoritate suâ coëgit.

7. *iunctâ*) *initâ* edd. antiq sex.

rege) Pergami per annos 512-56, quem a. 544 Aeginam cum navibus venisse auxilium Aetolis Romanisque laturum narrat Liv. 27, 30. 11. Cf. infra 30, 3. 5.

8. Resp. c. 2, 1.

9. *pollicetur — retineret*) cf. Liv. 31, 46. 4: 34, 12. 2: 36, 59. 6. Tacit hist. 3, 26. 1.

10. Quod Livius tamen refert ad a. demum 555 lib. 33. 19: quamquam iam a. 545 ex Graeciâ in Macedoniam regem rediisse, ut Dardanis bellum inferret, refert 28. 8. 14.

11. *c. R. pac. facit*) a. 547 Liv. 29, 12.

Qui, ut rex didicerat (cognoverat, audiverat), sociorum (Achaeorum) animos sollicitaverat ad societatem cum Romanis ineundam foedusque cum Philippo solvendum, ab a. inde 542 cum hoc initum contra Aetolos, in quos et Cleomenem 527-32 excitaverant (28, 4 1) et ipsi bellum gesserant per a. 535-37. Anno autem 554 Romanorum partes amplectuntur auctore Philopoemene, duce suo fortissimo, prudentissimo per annos 531-69. Cf. infra 32, 1. 4.

LIBER

LIBER TRICESIMUS.

Caput I.

Philippo in Macedoniâ magnis rebus intento,
in Aegypto Ptolemaei diversi mores erant.
Quippe regno parricidio parto, et ad necem 2
utriusque parentis, caede etiam fratris adiun-
ctâ, velut rebus feliciter gestis, luxuriae se
tradiderat; regisque mores omnis secuta regia
erat. Itaque non amici tantum praefectique, ve- 3
rum etiam omnis exercitus, depositis militiae
studiis, otio ac desidiâ corrupti marcebant. Qui- 4 a. u.
bus rebus cognitis, Antiochus, rex Syriae, ve- 535
teri inter se regnorum odio stimulante, repen-
tino bello multas urbes eius oppressit, ipsamque
Aegyptum aggreditur. Trepidare igitur Ptole- 5
maeus, legationibus missis, quoad vires para-
ret, morari Antiochum. Magno deinde in Grae- 6
ciâ exercitu conducto, secundum proelium fa- 537
cit: spoliassetque regno Antiochum, si fortu-
nam virtute iuvisset. Sed contentus recipera- 7
tione urbium, quas amiserat, factâ pace, avi-
de

LIB. XXX. c. 1.

1. *Ptolemaei)* de quo 29, 1. 5, regn. per annos 533-50.

2. *regis — erat)* cf. Cic. ad div. 1, 9. 27.

3. *praefecti)* provinciarum, satrapae, *gouverneurs*, 15. 4. 25, h. l. c. 2, 5.

4. *Antiochus)* de quo ad 29, 1. 3. regn. 531-67.

5. *aggreditur)* adiutus a Theodoto, imperatore Aegyptio, quem Ptolemaeus offenderat.

7. *urbium)* aut potius provinciarum, Coelesyriae, Phoenices, Palaestinae, quas a. 535 sibi ab Antiocho ereptas iam a. 537 recipit.

de materiam quietis arripuit; revolutusque in luxuriam, occiſâ Eurydice uxore eâdemque ſorore ſuâ,
8 Agathocliae meretricis illecebris capitur. Atque ita omnem magnitudinem nominis ac maieſtatis oblitus
9 noctes in ſtupris, dies in conviviis conſumit. Adduntur inſtrumenta luxuriae, tympana et crepundia: nec iam ſpectator rex, ſed magiſter nequitiae, ner-
10 vorum oblectamenta modulatur. Haec primo laborantis regiae tacitae peſtes et occultae fuere.

Cap. II. Deinde creſcente licentiâ, iam nec parietibus regiae domus contineri meretricis
2 audacia poteſt: quam proterviorem ſociata cum Agathocle fratre, ambitioſae pulchritudinis ſcor-
3 to, quotidiana regis ſtupra faciebant. Accedebat et mater Oenanthe, quae geminae ſobolis
4 illecebris devinctum regem tenebat. Itaque non contentae rege, iam etiam regnum poſſident, iam in publico viſuntur, iam ſalutantur, iam co-
5 mitantur. Agathocles regis lateri iunctus civitatem regebat: tribunatus, praefecturas, et ducatus mulieres ordinabant; nec quisquam in
6 regno ſuo minus, quam ipſe rex, poterat. Cum
a. u. interim, relicto quinquenni ex Eurydice ſorore
550 filio, moritur; ſed mors eius, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, et imperium, initâ cum

9. *nervor. obl.*) nervos oblectantes, *zur Wolluſt reizende muſikaliſche Inſtrumente:* quo ſenſu ap. Cic. Tuſc. 1, 2 nervorum vocumque cantus, *Inſtrumental- und Vokal-Muſik.*

10. *haec*) latinitas poſtulat *hae*, rel. ad *peſtes.*

laborantis) malo inteſtino aegrotantis, quod aptius eſt *peſti*, quam quod in quibusdam codd. et edd. antiq. ſeptem eſt, *labentis*, quod Graevius corrigit in *labantis*, i. e. ruinam minantis.

tac. p. et occ.) edd. illae antiquae: *tacita peſtis et occulta mala*, quam manifeſtam interpolationem amplectitur Graevius. Tacitam autem et occultam peſtem vocat auctor quippe intra domus regiae parietes incluſam c. 2, 1.

c. II.

3. *Oenanthe*) cf. Plut. in Cleom. 46. Polyb. 15, 27 et 31. Athen. 6, 13.

4. *comitantur*) paſſive: per plateas incedunt comitibus ſplendidis ſtipati.

5. *tribunatus*) magiſtratus urbanos; *praefecturas* provinciarum (c. 1, 3); *ducatus* belli 9, 6, 8.

6. *filio*) Ptolemaeo *Epiphane* per annos 550-73, de quo infra 31, 1. 1.

cum perditissimis societate, occupare conantur, diu occultata fuit. Re tandem cognitâ, concur- 7
su multitudinis, et Agathocles occiditur, et mulieres in ultionem Eurydices patibulis suffiguntur. Morte regis, supplicio meretricum velut 8
expiatâ regni infamiâ, legatos Alexandrini ad Romanos misere, orantes, *ut tutelam pupilli* a. u.
susciperent; tuerenturque regnum Aegypti, quod iam 552
Philippum et Antiochum, factâ inter se pactione, divisisse dicebant.

CAP. III. Grata legatio Romanis fuit, caussam belli adversus Philippum quaerentibus, qui insidiatus eis temporibus Punici belli, fuerat. Huc accedebat, quod Poenis et Hannibale su- 2
perato, nullius magis arma metuebant, reputantibus, quantum motum Pyrrhus parvâ manu Macedonum in Italiâ fecisset, quantasque res Macedones in Oriente gessissent. Mittuntur ita- 3
que legati, qui Antiocho et Philippo denuntient, *regno Aegypti abstineant.* Mittitur et M. Lepidus 4 551
in Aegyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli administret. Dum haec aguntur, interim 5
legationes Attali regis, et Rhodiorum, iniurias Philippi querentes, Romam venerunt. Quae res

7. *mulieres*) Agathoclia cum matre Oenanthe c. 1, 7. c. 2, 5.
8. *Philippum*) qui pace a. 547 initâ (29, 4. 11), iam ruptâ novum cum Romanis bellum ingressus fuerat a. 552 Liv. 31, 5, societatemque cum Antiocho inierat c. 14, 5, ubi: animos Philippo faciebat praeter ferociam insitam *foedus ictum cum Antiocho Syriae rege, divisaeque iam cum eo Aegypti opes*, cui, morte auditâ Ptolemaei (Philopatoris) regis, ambo imminebant.
De potentiâ hac Romanorum cf. Flor. 2, 7. 8.

C. III.

1. Qui Punico bello altero (535-50. vid. not. ad 38, 4. 6) insidiatus Romanis fuerat; legatos ad Hannibalem miserat 29, 4. 2; et contra quem ipsi Laevinum in Graeciam miserant 29, 4. 4. a. 538; qui porro Achaeos in ipsos sollicitaverat 29, 4. 5. a. 544, et a. demum 547 a Dardanis infestatus pacem cum his inierat 29, 4. 11.
2. *Macedonum*) quorum novem millia a Ptolemaeo Ceranno in biennium auxiliaria Pyrrhus acceperat 17, 2. 13-14.
Oriente) ab his duce Alexandro subacto 29, 3. 8.
4. Lepidum cum Nerone et Sempronio missum a. 551 in Aegyptum narrat Liv. 31, 2, ut et victum Hannibalem nunciaret et regi de fide servatâ gratias agerent. Cf. Valer. M. 6, 6. 1.
5. *Attali*) 29, 4. 7. cl. de re Liv. 31, 2. 1.

res omnem cunctationem Macedonici belli senatui exemit.
6 Statim igitur, titulo ferendi sociis auxilii, bellum adversus Philippum decernitur, legionesque cum consule in Macedoniam mittuntur.
7 Nec multo post tempore, tota Graecia, fiducia Romanorum, adversus Philippum, spe
a. u. pristinae libertatis erecta, bellum ei intulit: at-
555 que ita, cum rex undique urgeretur, pacem
8 petere compellitur. Deinde, cum expositae conditiones pacis a Romanis essent, repetere sua et Attalus, et Rhodii, et Achaei, et Aetoli
9 coepere. Contra Philippus, *adduci se posse, ut Romanis pareat*, concedebat; *ceterum indignum esse, Graecos a Philippo et Alexandro, maioribus suis victos, et sub iugum Macedonici imperii subactos, veluti victores, leges pacis sibi dicere, quibus prius sit servitutis ratio reddenda, quam libertas vindicanda.*
10 Ad postremum tamen, petente eo, induciae duorum mensium datae, ut pax, quae in Macedonia non conveniebat, Romae a senatu peteretur.

Cap. IV. Eodem anno inter insulas Theram et Therasiam, medio utriusque ripae et maris spatio,
2 terrae motus fuit. In quo, cum admiratione navigantium,

6. *consule*) a. 552 Galbâ et Cottâ consulibus bellum cum Philippo initum esse narrat Liv. 31, 5, et a Galbâ gestum c. 6 et 14.

7. *erecta*) a T. Quinctio Flaminino, cs. a. 554 libera promulgata in ludis publicis a. 556 Liv. 33, 32.

compellitur) a Flaminino illo ad Cynoscephalas victus a. 555 Liv. 33, 7, qui et c. 12-13 de pace agit regi concessâ, cf. h. l. c. 4, 17; Flor. 2, 15. 17.

9. *maioribus suis*) i. e. antecessoribus regni. Philippus enim, Demetrii filius, Antigoni Gonatae nepos, proavum habebat Demetrium Poliorcetem, Antigoni filium. Antigonus ipse dux fuerat Alexandri 13, 4. 14, quamquam cum hoc ad Temenum genus suum referens 15, 2. 10 not.

10. *duorum*) quatuor Liv. 33, 13. 13.

c. IV.

1. *eodem anno*) imo multis annis ante, nempe ol. 139, 1; a. u. 530. q. constat ex Polybio et Eusebii Chronico; quamquam Plin. 2, 87 defert ad ol. 156, 2; a. u. 599; Diodorus 26, 6 ad ol. 141, 4; a. u. 537.

Theram) hodie Santorini, iuxta quam a. C. 1707 d. 23. Mart. similis insula prosiluit ex mari, quae accrevit ad a. usque 1711.

maris) Cretici.

tium, repente ex profundo cum calidis aquis insula
emersit. In Asiâ quoque eâdem die idem motus ter- 3
rae Rhodum, multasque alias civitates, gravi ruina-
rum labe concussit: quasdam solidas absorbuit. Quo 4
prodigio territis omnibus, vates cecinere, *oriens Ro-
manorum imperium, vetus Graecorum ac Macedonum vo-
raturum.* Interim a senatu repudiatâ pace, Philippus 5
in societatem belli Nabin tyrannum sollicitat. Atque 6
ita, cum in aciem exercitum instructis e diverso ho-
stibus produxisset, hortari suos coepit, referendo,
*Persas, Bactros, Indosque, et omnem Asiam, Orientis fi-
nem, a Macedonibus perdomitam; tantoque fortius hoc bel-* 7
*lum, quam illa, sustinendum, quanto sit libertas imperio
carior.* Sed et Flamininus Romanus consul, relatio- 8
ne rerum recentissime gestarum, suos stimulabat in
proelium, ostendendo, *hinc Carthaginem cum Siciliâ, inde
Italiam et Hispaniam Romanâ virtute perdomitas: nec Han-* 9
*nibalem quidem Alexandro Magno postponendum; quo Ita-
liâ pulso, Africam ipsam, tertiam partem mundi, supera-
verint. Sed nec Macedonas veteri famâ, sed praesentibus* 10
viribus, aestimandos: quia non cum Alexandro Magno, quem 11
*invictum audierant, nec cum exercitu eius, qui totum Orien-
tem devicerat, bellum gerant: sed cum Philippo, puero im-* 12
*maturae aetatis, qui regni terminos adversus finitimos aegre
defendat, et cum his Macedonibus, qui non ita pridem prae-
dae*

2. *insula*) Automata, siue Hiera.
4. Vetus Graecorum ac Macedonum imperium, a Philippo et Alexandro conditum, devorabitur (terrae instar a mari absorptae) ab oriente Rom. imperio. Illud autem ut cum Gatterero statuere potes ab a. inde u. 400 (424) ad a. usque 600 (607), sic hoc ac hoc inde tempore propagat ad a. usque C. 1459, ergo per annos 1600, ut illud per annos 200: ut periodus, quam ipse denominat Macedonico-Romanam, complectatur annos 1800.
5. *tyrannum*) Spartae ab a. inde 547.
6. *finem*) tres codd. et edd. antiquae septem *fine*, q. recepit Abr. Gronov.
8. *Carth. c. Sic.*) finito bello Punico altero a. 550, aut si mavis, 551 Liv. 30, 44. 2.
Hispaniam) quâ Poeni cedere coacti fuerant: Sicilia a. 544 in provinciae formam redacta fuerat.
9. *Afr. super.*) Scipio enim, Hannibalis ad Zamam victor a. 550 Liv. 30, 29, *Africani* inde nomen reportaverat.
11. Gron. avus ex latinitatis lege recte corr. *qui invictus audierit* (dictus sit), *qui t. O.* devicerit.
12. *puero*)? qui a. 533, quo Antigono successerat, compleverat annos 14 (28, 4. 16), ergo hoc anno 555 agebat annum 36 tum. Hinc Scheffer deleri vult *pueri.*
aegre defendat) 29, 4. 10.

13 *dae Dardanis fuerint. Illos maiorum decora, se*
14 *suorum militum commemorare. Non enim alio exercitu Hannibalem et Poenos, et totum ferme Occidentem, sed his ipsis, quos in acie habeat, militibus subactos.*
15 His adhortationibus utrinque concitati milites, proelio concurrunt, alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes, ferentesque in bellum, alii maiorum suorum antiquam et obsoletam gloriam, alii virentem recentibus experi-
a. u. 555 16 mentis virtutis florem. Sed Macedonas Romana
17 fortuna vicit. Fractus itaque bello Philippus, pace a Flaminino consule petitâ, nomen quidem regium retinuit: sed omnibus Graeciae urbibus, velut regni membris, extra terminos antiquae possessionis, amissis, solam Macedoniam
18 retinuit. Offensi tamen Aetoli, quod non ex arbitrio eorum Macedonia quoque ademta regi, et data sibi in praemium belli esset, legatos ad Antiochum mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Romana bella, spe societatis universae Graeciae, impellerent.

16. Vid. not. ad c. 3, 7.

18. *Aetoli*) qui, ut supra iam ad 29, 4. 11 dixi, bellum gesserant contra Cleomenem Spartanum per annos 527-32; contra Achaeos, Philippi socios 535-37; cui cum Naupacto cedere fuissent coacti, a. 542-48 Romanos adiuvant contra Philippum: cuius iterum bellum cum Romanis ingressi a. 552 (c. 2, 8 not.), iam a. 557 victi hostes, Romanorumque socii putant se iniuriâ affectos, quod etc. De re ipsâ cf. Liv. 33, 13. 6: et c. 49, 8 ad a. 557 alienatos dicit Aetolorum animos a societate Romanâ: eodemque anno in conventu Graecorum Alexander princeps Aetolorum Romanos fraudis insimulat 34, 23; qui idem Antiochum in bellum concitat a. 559 Liv. 35, 18. Cf. infra 32, 1. 1. Flor. 2, 8. 6.

LIBER

LIBER TRICESIMUS PRIMUS.

Caput I.

Mortuo Ptolemaeo Philopatore, rege Aegypti, contemtâque parvuli filii eius aetate, a. u. 550
qui in ſpem regni relictus, praedae etiam domeſticis erat, Antiochus, rex Syriae, occupare Aegyptum ſtatuit. Itaque Phoenicen, ce- 2
terasque Syriae quidem, ſed iuris Aegyptii, civitates cum invaſiſſet, legatos ad eum ſenatus mittit, qui denuntiarent ei, *abstineret regno pupilli, poſtremis patris precibus fidei ſuae traditi.* Quibus ſpretis, interiecto tempore alia legatio 3
ſupervenit, quae, omiſſâ pupilli perſonâ, *civitates, iure belli factas populi Romani, in integrum reſtitui* iubebat. Abnuenti bellum denuntiatum; 4
quod ille facile ſusceptum infeliciter geſſit. Eo- 5
dem

LIB. XXXI. c. 1.

1. Reſp. 30, 2. 6 et 8.
parvuli) quinquennis, cum pater moreretur a. 550.
praedae domeſticis) Ariſtomenem enim tutorem, virum bonum regnumque optime adminiſtrantem, quem rex puer tanquam patrem amabat, deinde ab adulatoribus corruptus cicutam bibere iuſſit a. u. 562, referente Diodoro 29 fr. 1.
Huic igitur non multo poſt initium regni Antiochus inde ab a. 531 Syriae rex (29, 1. 3 not.), inde per annos 540-50 Parthorum, Bactrianorum et Indorum victor, bellum intulit, eique Phoenicen (§. 2), Coeleſyriam et Palaeſtinam, ut olim patri (c. 1, 7 not.), iterum eripuit, reddidit tamen a. 559 dotis loco, cum filiam huic in matrimonium traderet. Cf. ſupra 30, 2. 8 not. et Liv. 35, 13. 4.
2. *ſuae*) Romanorum.
4. *geſſit*) vid. infra c. 6.
5. Reſp. 30, 4. 5.

dem tempore et Nabis tyrannus multas Graeciae
6 civitates occupaverat. Igitur senatus, ne uno tempore duplici bello Romanae vires distinerentur, scripsit Flaminino, *si ei videatur, sicuti Macedoniam a Philippo, ita Graeciam a Nabide liberet.*
a. u. Ob quam causam imperium ei prorogatum est.
557 7 Terribile quippe Antiochi bellum Hannibalis nomen faciebat, quem aemuli eius, occultis mandatis, *cum Antiocho iniisse societatem*, apud
8 Romanos criminabantur: negantes, *eum aequo animo sub legibus vivere, assuetum imperio, et immoderatâ licentiâ militari, semperque taedio quietis*
9 *urbanae, novas belli causas circumspicere.* Quae etsi falsa nuntiata fuissent, apud timentes tamen pro veris habebantur.

Cap. II. Denique senatus metu perculsus,
556 ad speculandos actus Hannibalis, legatum in Africam Cnaeum Servilium mittit: eique tacitis mandatis praecipit, *si posset, eum per aemulos eius interficeret, metuque invisi nominis tandem*
2 *populum Romanum liberaret.* Sed res Hannibalem non diu latuit, virum ad prospicienda cavendaque pericula paratum; nec minus in secundis adversa, quam in adversis secunda cogitantem.
3 Igitur cum totâ die in oculis principum, legatique Romani, in foro Carthaginiensium obversatus in supremum fuisset; appropinquante vespere, equum conscendit, et rus urbanum, quod

multas civ.) in his Argos.

6 *prorog.*) in annum 557 Liv. 33, 43. 6.

7. *aemuli*) inprimis Hanno, omnisque Hannonum gens. Cf. v. c. Liv. 21, 3 et 9: 23, 13.

c. II.

1. Claudio et Furio css., ut ait Corn. 25, 7. 6, i. e. a. u. 556. cl. Liv. 33, 45. 47 et 48.

2. *paratum*) edd. 6 antiq. *peritum*, cui non convenit praep. *ad*.

nec — cogit.) instar sapientis, qui cogitat difficillima, fert, quaecunque erunt, ut ait Cic. ad div. 9, 17. 8; et Romanorum, qui in adversis vultum secundae fortunae gerunt, moderantur animos in secundis, ut ait Liv. 42, 62. 11 cl. infra c. 8, 8 et Liv. 45, 8. 6.

3. *supremum*) Gron. avus ex Censorino reponi vult *in supremam* (diei horam), cl. Varr. de ling. lat. 4, 1: *suprema* summum diei: hoc tempus duodecim tabulae dicunt occasum solis.

urban.) Mss. quidam *suburbanum*, q. coniecerat Freinsh. bene.

quod propter litus maris habebat, ignaris servis
iussisque ad portam revertentem opperiri, conten-
dit. Habebat ibi naues cum remigibus, occulto 4
sinu litoris absconditas; erat et grandis pecunia in
eo agro praeparata, ut, cum res exegisset, nec fa- a. u.
cultas fugam, nec inopia, moraretur. Lectâ igitur 5 556
servorum iuventute, quorum copiam Italicorum
captivorum numerus augebat, nauem conscendit,
cursumque ad Antiochum dirigit. Posterâ die 6
civitas principem suum, ac tum temporis con-
sulem, in foro exspectabat. Quem ut profe- 7
ctum nuntiatum est, non aliter quam si urbs ca-
pta esset, omnes trepidavere, exitiosamque
sibi fugam eius ominati sunt. Legatus vero Ro- 8
manus, quasi bellum iam illatum Italiae ab
Hannibale esset, tacitus Romam regreditur, tre-
pidumque nuntium refert.

CAP. III. Interim in Graeciâ Flamininus,
iunctâ cum quibusdam civitatibus societate, Na- 557
bidem tyrannum duobus continuis proeliis sube-
git, et graviter fractum, velut exsanguem, in
regno reliquit. Sed libertate Graeciae restitutâ, 2
deductisque ab urbibus praesidiis, cum Ro-
manus exercitus in Italiam reportatus esset, ve-
lut vacuâ rursus possessione sollicitatus, multas
civitates repentino bello invasit. Quibus rebus 3
exterriti Achaei, ne vicinum malum etiam ad
se serperet, bellum adversus Nabidem decer-
nunt, ducemque praetorem suum Philopoeme-
nem,

4. *facultas*) aut potius *difficultas*, monente Graevio, sc. naui-
gandi, si nulla nauis esset parata et in promtu.

5. *servorum — augebat*) cui quidem rei contradicit Liv. 30,
37, 3, ubi inter pacis leges et hanc recenset, ut Poeni redderent
perfugas, fugitivos et captivos omnes Romanis.

6. *consulem*) vid. not. ad Corn. 23, 7. 4.

8. *regreditur*) edd. antiq. quinque *revertitur*.

C. III.

1-2. Cf. Liv. 34, 22-32. ad annum u. c. 557. cl. h. l. su-
pra c. 1, 6.

civitatibus) Aetolis, Achaeis, Atheniensibus.

graviter) codd. aliquot *gravibus*, q. probat Is. Vossius: alii
codd. addunt glossam *vulneribus*. Hinc Gron. nepos dure corrigit:
gravibus pacis legibus.

3. *Philopoem.*) de cuius vitâ accuratius exposuit Plutarchus:
cl. not. ad 29, 4. 11.

4 nem, insignis industriae virum, constituunt: cuius
in eo bello tanta virtus enituit, ut opinione omnium
Flaminino Romano imperatori compararetur.

5 Eodem tempore Hannibal, cum ad Antiochum
6 pervenisset, velut deorum munus excipitur: tantusque
ejus adventu ardor animis regis accessit, ut non tam
7 de bello, quam de praemiis victoriae cogitaret. Sed
Hannibal, cui nota Romana virtus erat, negabat *op-*
8 *primi Romanos, nisi in Italiâ, posse.* Ad hoc sibi cen-
tum naues, et decem millia peditum, et mille equi-
tes, poscebat: promittens, *hac manu non minus bellum,*
9 *quam gesserit, Italiae restauraturum: et in Asiam regi*
sedenti aut victoriam de Romanis, aut aequas pacis
10 *conditiones relaturum: quippe et Hispanis bello flagran-*
tibus, ducem tantum deesse; et Italiam notiorem sibi nunc,
11 *quam pridem fuisset. Sed nec Carthaginem quieturam,*
sociamque se ei sine morâ praebituram.

CAP. IV. Cum regi consilia placuissent, mitti-
tur Carthaginem unus ex comitibus Hannibalis, qui
in bellum cupidos hortetur, *Hannibalemque cum copiis*
affuturum nuntiet: *nihil,* dicat, *partibus, nisi animos*
Carthaginiensium, deesse: Asiam et vires belli, et sumtum
2 *praebituram.* Haec cum relata Carthaginem essent,
nuntius ipse ab inimicis Hannibalis comprehenditur,
et perductus in senatum, cum interrogaretur, *ad quem*
missus

Bellum autem hoc adversus Nabidem decernunt Achaei a. 560 Liv. 35, 25. cl. infra not. ad 32, 1. 4, et 32, 4. 9, ubi summis imperatoribus Hannibali et Scipioni Africano accensetur, quibuscum iisdem hunc comparat Liv. 39, 50. 10.

6. *animis*) de uno, ut 7, 3. 8: 21, 6. 1.

7. Cf. c. 5, 3-10 et Liv. 34, 60. 3. Corn. 23, 8. 3. cl. Vell. 2, 27.

9. *Asiam*) bene stat accusativus dependens ab *relaturum,* non ab *sedenti.*

10. *pridem fuisset*) per annos 16, quos illic victor fuerit moratus 38, 4. 6.

Hispanis) quos tum debellabat Fulvius Nobilior procs. a. u. 560 Liv. 35, 22. 5, et antea praetor a. u. 559 Liv. 34, 55. 6: 35, 7. 7.

C. IV.

1. *unus ex com.*) Aristo, mercator Tyrius Liv. 34, 61.

2. *relata*) *perlata* sane Cicero eiusque aequales dicunt, quibus familiarissimum *ad nos perfertur* pro *nobis nuntiatur.* Graev. Atque hoc est in 2 codd.

missus esset, Punico ingenio respondit, *se ad universum senatum missum: nec enim hoc opus singulorum, sed universorum esse.* Dum multis diebus delibe- 3
rant, an eum Romam ad purgandam publicam conscientiam mittant, tacitus conscensâ naue ad Hannibalem revertitur: quo cognito, Charthaginienses ul- *a.u.*
tro rem Romam per legatum deferunt. Romani 4 559
quoque ad Antiochum legatos misere, qui sub specie legationis, et regis apparatum specularentur, et Hannibalem aut Romanis mitigarent, aut assiduo colloquio suspectum invisumque regi redderent. Itaque legati cum Ephesi convenis- 5
sent ad Antiochum, mandata ei senatus tradunt. Dum responsum exspectant, omnibus diebus as- 6
sidui circa Hannibalem fuere: dicentes, *timide eum a patriâ recessisse, cum pacem Romani, non tam cum republicâ eius, quam cum eo factam, summâ fide custodiant: nec bella eum Romanorum magis odio,* 7
quam patriae amore, gessisse, cui ab optimo quoque etiam spiritus ipse debeatur. Has enim publicas inter populos, non privatas inter duces, bellandi causas esse. Inde res gestas eius laudare. Quorum 8
sermone laetus saepius cupidiusque cum legatis colloquebatur, ignarus, quod familiaritate Romanâ odium sibi apud regem crearet. Quippe 9
Antiochus tam assiduo colloquio reconciliatam eius cum Romanis gratiam existimans, nihil ad eum, sicuti solebat, referre; expertemque totius consilii, veluti hostem proditoremque suum, odisse coepit. Quae res tantum apparatum belli, cessante imperatoriâ arte, corrupit. Sena- 10
tus mandata fuerant, *ut contentus terminis Asiae esset, ne ipsis ingrediendi Asiam necessitatem imponeret.* Quibus spretis, non accipiendum bellum statuit, sed inferendum.

Cap.

2. *Punico ingenio*) vid. ind. in *Punicus.*

4. Cf. Liv 35, 13. 6 et c. 14. nec non c. 19. Cornel. 23, 2.

5. *ad* omittit Ald.¹ bene, quamquam utrumque dicitur: convenire quem, et ad quem.

6. *circa Hann.*) edd. quinque antiq. latinius *cum* Hannibale.

8. *ignarus, quod*) ut 25, 1. 7, quamquam et h. l. *quod* explicare potes *quale*, quod innuunt Med. et Ald., quae dant *quid.*

10. *Asiae*) superioris.

CAP. V. Dicitur, cum frequenter de bello consilium habuisset, remoto Hannibale, tandem eum vocari iussisse, non ut ex sententia eius aliquid ageret, sed ne per omnia eum sprevisse videretur, omnibusque perrogatis postremum interrogasse. 2 Quo ille animadverso, *intelligere se* professus est, *non quia egeat consilio, sed ad supplendum numerum sententiarum, se vocatum; tamen et odio Romanorum, et amore regis, apud quem solum tutum sibi exsilium relictum sit, se viam gerendi belli edisserturum.* 3 Veniam deinde libertati praefatus, *nihil se aut consiliorum, aut coeptorum praesentium, probare* ait: *neque sedem belli Graeciam sibi placere, cum Italia uberior materia sit:* 4 *quippe Romanos vinci non nisi armis suis posse; nec Italiam aliter, quam Italicis viribus subigi: siquidem diversum ceteris mortalibus esse illud et hominum et belli genus.* 5 *Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepisse occasionem loci temporisque, agros diripuisse, urbes aliquas expugnasse: cum Romano, seu occupaveris prior aliqua, seu viceris, tum etiam cum victo et iacente luctandum esse.* 6 *Quamobrem si quis eos in Italiâ lacessat, suis eos opibus, suis viribus, suis armis posse vincere, sicut ipse fecerit.* 7 *Sin vero quis illis Italiâ velut fonte virium cesserit, perinde falli, ac si quis amnes non ab ipsis fontium primordiis derivare, sed concretis iam aquarum molibus avertere, vel exsiccare velit.* 8 *Haec et secreto se censuisse, ultroque ministerium consilii sui obtulisse; et nunc praesentibus amicis ideo repetisse, ut scirent omnes rationem cum Romanis gerendi belli: eosque foris invictos, domi fragiles esse.* 9 *Nam prius illos urbe, quam imperio; prius Italiâ, quam pro-*

C. V.

3. Deinde antequam orationem ipsam ingrederetur, cum petiisset veniam a rege, si quid forte liberius dicturus esset.

De re cf. supra c. 3, 7 ibique loca laudata Livii et Cornelii.

5. *priorem cepisse*) si quis prior ceperit.

aliqua) supple *loca*, non, quod addunt edd. quatuor antiq., *rationes*

cum victo — esse) quo eodem modo poëta Venusinus Carm. 4. 4. 53-68 Hannibalem nuntio de caede Hasdrubalis fratris a. 545 afflictum inducit loquentem. Idem praedicat de Mithridate infra 37, 1. 8; et Herennius Pontius, Samnitium dux senex ap. Liv. 9, 3. 12: ea est Romana gens, quae victa quiescere nesciat.

tum) quatuor codd. *tamen*.

8. Haec et secreto censui, ultroque consilii mei ministerium tibi obtuli, siue pollicitus tibi sum operam huius consilii exsequendi.

*provinciis, exui posse: quippe et a Gallis captos, et a se
prope deletos esse: neque se unquam victum prius, quam ter-
ris eorum cesserit.* *Reverso Carthaginem, statim cum loco* 10
fortunam belli mutatam.

CAP. VI. Huic sententiae obtrectatores
amici regis erant, non utilitatem rei cogitantes,
sed verentes, ne, probato consilio eius, pri-
mum apud regem locum gratiae occuparet. Et 2
Antiocho non tam consilium, quam auctor, dis-
plicebat, ne gloria victoriae Hannibalis, non
sua esset. Omnia igitur variis assentantium adu- 3
lationibus corrumpebantur: nihil consilio vel
ratione agebatur. Rex ipse per hyemem in lu-
xuriam lapsus, novis quotidie nuptiis deditus a. u.
erat. Contra Acilius Romanus consul, qui ad 4 561
hoc bellum missus erat, copias, arma, cete-
raque bello necessaria summâ industriâ parabat:
civitates socias confirmabat; dubias illiciebat:
nec alius exitus belli, quam apparatus utriusque
partis, fuit. Itaque primâ belli congressione, 5
cum cedentes suos rex cerneret, non laboran-
tibus auxilium tulit, sed fugientibus se ducem
praebuit, castraque ditia victoribus reliquit. De- 6
inde cum in Asiam, praedâ Romanis occupa-
tis, fugiendo pervenisset, poenitere neglecti
consilii coepit; revocatoque in amicitiam Han-

9. *a se prope deletos*) tot tantisque cladibus, quibus per annos 16 ab hoc fuerant afflicti, de quibus breviter exposuit Cornelius in vitâ. Quo eodem fere modo ap. Liv. 35, 12. 14 Hannibal a. 559 a Nicandro apud Philippum regem laudatur natus adversus Romanos hostis, qui plures et duces et milites eorum occiderit, quam quot superfint.

10. Apud Zamam enim a Scipione victus iniit pacem iniquissimam. Vide not. ad Cornel. 23, 6. 1.

c. VI.

1. Hanc sententiam obtrectabant, inimici non rei, sed homini, ut Tacit. hist. 1, 26. 4.

3. *assentantium*) ita unus cod., corr. in edd. quinque antiq. in *assentationum*, q. Ald. et Iunt. correxerunt in *assentatorum*.

novis — erat) hyperbolice dictum. Dedit autem in matrimonium Cleopatram filiam Ptolemaeo Epiphani (vid. not. ad c. 1, 1): quod tamen ponit Livius 35, 13. 4 in hyeme anni 559 et 560. Alteram filiam collocabat Ariarathi, Cappadociae regi; tertiam denique daturus erat Eumeni, Pergami regi, qui eam recusabat. Cf. Diod. 29, 3. a. 562.

5. Ad Thermopylas Liv. 36, 15. 10, et c. 19.

7 nibale, omnia ex sententiâ eius agere. Interim nuntiatur, Aemilium, Romanum ducem, cum octoginta rostratis nauibus in bellum nauale a senatu missum, adventare: quae res illi spem
8 restituendae fortunae dedit. Itaque prius, quam sociae civitates ad hostes deficerent, decernere nauali proelio statuit, sperans, cladem, in Grae-
9 ciâ acceptam, novâ posse victoriâ aboleri. Traditâ igitur Hannibali classe, proelium committitur: sed nec Asiani milites Romanis, neque
a.u. naues eorum pares rostratis nauibus fuere; mi-
562 10 nor tamen clades ducis sollertiâ fuit. Romam nondum opinio victoriae venerat, et idcirco in consulibus creandis suspensa civitas erat.

Cap. VII. Sed adversus Hannibalem ducem quis melior quam Africani frater crearetur,
2 cum vincere Poenos opus Scipionum esset? Crea-
562 tur igitur consul Lucius Scipio: eique datur legatus frater Africanus, ut intelligeret Antiochus, non maiorem fiduciam se in Hannibale victo, quam Romanos in victore Scipione, habere. Tra-

7. *Aemilium*) L. Aemilium Regillum, praetorem a. 562. Liv. 37, 30. cl. 36, 45. 10: 37, 26. 9. inter Myonnesum et Corycum promontorium c. 29, 7: ob quam victoriam triumphat a. 563 c. 58, 3: cui tamen rex non Hannibalem (h. l. S. 9), sed Polyxenidam opposuerat c. 26, 5. Flor. 2, 8. 12.

8. *victoriâ*) quatuor codd. *victoriae gloriâ*.

9. *clades*) Romani cum auctore Livio (37, 30) 80 naues, ex quibus 22 Rhodiae erant, hostium nauibus 93 opposuissent; Romanorum duae sunt fractae, aliquot vulneratae, una capta; hostium contra 42 sunt amissae, quarum 13 captae in hostium potestatem venerunt, ceterae incensae aut demersae.

c. VII.

1. Cl. 6, 10. falso et haec Noster tradit. Nam uno eodemque anno Aemilius ille praetor et Scipio hic consul fuit, a. 562 Liv. 36, 45. 9 et 10.

vincere Poenos Scipionum est) P. enim Scipio *Africanus* maior perfecti belli Punici secundi laudem tulit, *Africanus* ob egregiam victoriam de Hannibale Poenisque appellatus, ut ait Liv. 21, 46. 8 et 38, 53. 10.

Atque in senatu cum utroque consule et Laelio et hoc L. Scipione Graeciam cupiente Africanus dixisset, si L. Scipioni fratri suo provinciam Graeciam decrevissent, se legatum iturum; experiri libebat, utrum plus regi Antiocho in Hannibale victo, an in victore Africano consuli legionibusque Romanis auxilii foret, ut narrat Liv. 37, 1. 7-10.

Traiicientibus in Asiam Scipionibus exercitum, iam 3
utrobique profligatum bellum nuntiatum est, victumque Antiochum terrestri, Hannialem navali bello invenerunt. Primo igitur adventu eorum legatos pacem 4
petentes ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipsius filium, quem rex parvo navigio traiicientem ceperat. Sed Africanus, *privata be-* 5
neficia a rebus publicis secreta esse, dixit: *aliaque esse patris officia, alia patriae iura, quae non liberis tantum, verum etiam vitae ipsi praeponantur. Proinde gratum se munus ac-* 6
cipere, privatoque impendio munificentiae regis responsurum. Quod ad bellum pacemque pertineat, nihil neque gratiae dari, neque de iure patriae decidi posse, respondit. Nam 7
neque de redimendo filio unquam tractavit, neo senatum de eo agere permisit; sed, ut dignum maiestate eius erat, *armis se recepturum filium* dixerat. Post 8
haec leges pacis dicuntur: *ut Asia Romanis cederet; contentus Syriae regno esset: naues universas, captivos et transfugas traderet; sumtumque omnem belli Romanis restitueret.* Quae cum nuntiata Antiocho essent, *nondum ita victum* 9
se esse respondit, *ut spoliari se regno pateretur; bellique ea irritamenta, non pacis blandimenta esse.*

Cap. VIII. Igitur cum ab utrisque bellum pararetur, ingressique Asiam Romani Ilion venissent; mutua gratulatio Iliensium ac Romanorum fuit: Iliensibus *Aeneam, ceterosque cum eo duces a se profectos*, Ro-
manis, *se ab his procreatos*, referentibus. Tantaque lae- 2
titia omnium fuit, quanta esse post longum tempus in-

4. Cf. Liv. 37, 37. 6 cl. c. 34, 4-8 de filio Scipionis, et c. 35-36 de Heraclide Byzantio, regis ad Africanum legato.

8. *ut-restitueret*) Liv. 37, 35. 10: impensam in bellum factam omnem praestaret rex, cuius culpâ bellum excitatum esset; Ioniâ atque Aeolide praesidia deduceret; omnes Graecas in Asiâ urbes liberaret, indeque cis Taurum montem possessione Asiae cederet.

9. Tutam enim, ut ait Liv. 37, 36. 9, fore belli aleam ratus est, quando perinde ac victo iam sibi leges dicerentur. Omissâ igitur iam mentione pacis totam curam in belli apparatum intendit.

C. VIII.

1. *Ilion*) cf. Liv. 37. 37. 2-3: consul Ilium processit, et in urbem arcemque cum escendisset, sacrificavit Minervae praesidi arcis, et Iliensibus in omni rerum verborumque honore ab se oriundos Romanos praeferentibus, et Romanis laetis origine suâ. De *Aenea* cf. ind.

3 inter parentes et liberos ſolet. Iuvabat Ilienſes nepotes ſuos, Occidente et Africâ domitâ, Aſiam ut avitum regnum, vindicare, *optabilem Troiae ruinam fuiſſe* dicentes, *ut tam feliciter renaſceretur.*
4 Contra Romanos, avitos lares, et incunabula maiorum, templaque ac deorum ſimulacra, in-
5 explebile deſiderium videndi tenebat. Profectis
a. u. ab Ilio Romanis Eumenes rex eum auxiliis oc-
562 currit: nec multo poſt proelium cum Antiocho
6 commiſſum. Cum in dexteriore cornu pulſa legio Romana, maiore dedecore, quam periculo, ad caſtra fugeret, M. Aemilius, tribunus militum, ad tutelam caſtrorum relictus, *armare ſe milites ſuos, et extra vallum progredi* iubet, ſtrictisque gladiis fugientibus minari, *morituros* dicens, *niſi in proelium revertantur; infeſtioraque ſua,*
7 *quam hoſtium, caſtra inventuros.* Attonita tam ambiguo periculo legio, comitantibus commilitonibus, qui fugere eos prohibuerant, in proelium revertitur, magnâque caede editâ, initium victoriae
8 fuit. Caeſa hoſtium quinquaginta millia, capta undecim. Antiocho pacem petenti nihil ad ſuperiores conditiones additum, Africano praedicante, *Romanos, neque, ſi vincantur, animis minui; neque, ſi vincant, ſecundis rebus inſoleſcere.*
9 Captas civitates inter ſocios diviſere Romani, aptio-

4. Contra autem deſiderium videndi lares - ſimulacra tenebat Romanos.

5. *occurrit*) ad caput Caici amnis ſextis ab Ilio caſtris, ut ait Liv. 37, 37. 3-4.

proelium commiſſum) circa *Magneſiam*, quae ad Sipylum Phrygiae eſt Liv. 37, 37. 9.

6. Cf. Liv. 37, 43, ubi eſt M. Aemilius Lepidus, filius M. Lepidi, qui a. 572 pontifex maximus factus eſt ibid. 40, 42. 12.

morituros) interfectum iri.

8. *hoſtium*) et quidem peditum; tria praeterea millia equitum Liv. 37, 44. 1., qui captos numerat 1,400, non, ut Noſter, 11,000.

ſuper. cond.) de quibus c. 7, 8. cl. Liv. 37, 55. 5 et 38, 38 ad annum 563 et 564.

9. *captas - Romani*) „cis Taurum montem, quae intra regni Antiochi fines fuerant, *Eumeni* attribuebantur praeter Lyciam Cariamque usque ad Maeandrum amnem: ea civitatis *Rhodiorum* eſſent. Ceterae civitates Aſiae, quae Attali ſtipendiariae fuerant, eaedem Eumeni vectigal penderent; quae vectigales Antiochi fuerant, eae liberae atque immunes eſſent." Liv. 37, 55. 5.

An-

aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias, iudicantes: quippe victoriae gloriam Romano nomini vindicandam: opum luxuriam sociis relinquendam.

LIBER TRICESIMUS SECUNDUS.

CAPUT. I.

Aetoli, qui Antiochum in bella Romana impulerant, victo eodem, soli adversus Romanos, et viribus impares, et omni auxilio destituti, remanse-

Ante *Romani*, cum edd. ant. quinque addant *muneris*; Vorstius ita legi vult: muneris Romanis apt. Asiam, aut muneri, hoc sensu: divisere (Romani), iudicantes, gloriam muneris (ex munere hoc natam) esse aptiorem Romanis, quam possessiones sint voluptariae (pariant voluptatem), siue, quam possessiones, quae sint voluptariae. Graevius autem deleto *muneris* corrigit *Romanis*.

Asiam autem pro *gloriam* est in edd. Bong., Med., Cal. marg. Dresig autem non inepte verba *muneris Romani* explicat: *ut eas muneris Romani agnoscerent*, has civitates Romanis in acceptis referrent. Quo sensu Tacit. ann. 15, 52 extr. rempublicam sui muneris facit alio imperatore dilecto; et ipse Noster infra 42, 5. 8: iuris Romanorum futura est Parthia, si eius regnum fuit eorum muneris.

10. Nam quam Victoria parit Gloriam, haec est Romanorum nomini vindicanda; quam Opes contra suppeditant Luxuriam, illa est sociis Romanorum relinquenda. Cf. Liv. 38, 17. 18, ubi Manlius Gallograecos a. u. 563 aggressurus milites ita alloquitur: vobis mehercule Martis viris cavenda ac fugienda quamprimum amoenitas est Asiae. Tantum hae peregrinae voluptates ad exstinguendum vigorem animorum possunt: tantum contagio disciplinae morisque accolarum valet. Cf. infra 36, 4. 12.

LIB. XXXII. c. 1.

1. Resp. 30, 4. 18. Ipsi autem Aetoli cum a. 569 bellum adversus Romanos decrevissent Liv. 35, 33; Demetriade occupatâ, Nabide interfecto a. 560, ipsi caesi et Heracleae obsessi; iterumque Naupacti obsessi, nec pace duplicibus induciis impetratâ tandem pacis leges accipere coguntur a M. Fulvio consule a. 563, Antiocho, cuius fiduciâ bellum susceperant (30, 4. 18), terrâ marique superato et ultra Tauri iuga exacto Liv. 38, 8-11 cl. h. l. 31, 8. 9 not.

Quod h. l. est §. 2: Aetoli libertatem amiserunt, quid sibi velit, latius exposuit Liv. 38, 11.

2 ferunt. Nec multo post victi, libertatem, quam
illibatam adversus dominationem Atheniensium et
a. u. Spartanorum, inter tot Graeciae civitates, soli re-
563 3 tinuerant, amiserunt. Quae conditio tanto ama-
rior illis, quanto serior fuit, reputantibus tempo-
ra illa, quibus tantis Persarum opibus, domesticis
viribus restiterant; quibus Gallorum violentiam,
Asiae Italiaeque terribilem, Delphico bello fregerant.
Quae gloriosa recordatio magis desiderium liberta-
4 tis augebat. Dum haec aguntur, medio tempore
560 inter Messenios et Achaeos de principatu primo
5 dissensio, mox bellum ortum est. In eo nobi-
lis Achaeorum imperator Philopoemen capitur:
569 non quia pugnando vitae pepercerit, sed dum
suos in proelium revocat, in transitu fossae equo
praecipitatus, a multitudine hostium oppressus est.
6 Quem iacentem Messenii, seu metu virtutis, seu
verecundiâ dignitatis, interficere ausi non fuerunt.
7 Itaque velut in illo omne bellum confecissent, cap-
tivum per universam civitatem, in modum trium-
phi circumduxerunt, effuso obviam populo, ac si
8 suus, non hostium, imperator adventaret. Nec
victorem Achaei avidius vidissent, quam victum
hostes viderunt. Igitur eundem in theatrum du-
ci iusserunt, ut omnes contuerentur, quem po-
9 tuisse capi incredibile singulis videbatur. Inde
in carcerem ducto, verecundiâ magnitudinis eius,
venenum dederunt: quod ille laetus, ac si vi-
cisset, accepit; quaesito prius, *an Lycortas prae-
fectus Achaeorum*, quem secundum a se esse scien-
tiâ

3. *Persarum, Gallorum*) resp. 31. 3. 2.
Delphico bello) 24, 6. 4.
magi.) Gron. avus corrigit *maiorum*.

4. De Achaeis resp. 25, 4. 4: 29, 4. 5 et 11: 31, 3, ubi vidimus bellum ab Achaeis contra Nabidem decretum fuisse a. 560. Deinde obsident Messenen Liv. 36, 31. a. 561.

5. *Philop.*) resp. 31, 3. 3: 29, 4. 11, quem Livius 39, 49-50 captum narrat a Messeniis, in cellam sub terrâ demissum, veneno sublatum, ab universo Achaico concilio sepultum, divinos eidem honores decretos a. 569.

6. *verec. dign.*) cf. 14, 6. 10.

7. *velut*) edd. Rom., Ald., Iunt. et quatuor codd. praemittunt *laeti*.
in illo) cf. 12, 9. 6. Cic. pro Muraen. 16, 5. Tacit. ann. 4, 25. 5. Curt. 5, 13. 4.

9. *ducto*) accuratius Med., Par. et Col. *deducto*, q. idem Graev. coniecit.

tiâ rei militaris sciebat, *incolumis effugisset?* Quem ut accepit evasisse, *non in totum* dicens *consultum male Achaeis*, exspiravit. Nec multo post, reparato bello, Messenii vincuntur, poenasque interfecti Philopoemenis pependerunt.

Cap. II. Interea in Syriâ rex Antiochus, cum gravi tributo pacis, a Romanis victus, oberatus esset, seu inopiâ pecuniae compulsus, seu avaritiâ sollicitatus, quâ sperabat se, sub specie tributariae necessitatis, excusatius sacrilegia commissurum, adhibito exercitu, nocte templum
2 Elymaei Iovis aggreditur. Quâ re proditâ, con- a. u.
cursu insularium, cum omni milite interficitur. 567
3 Romae, cum multae Graeciae civitates, questum de iniuriis Philippi, regis Macedonum, venissent; et disceptatio in senatu inter Demetrium, Philippi filium, quem pater ad satisfaciendum senatui miserat, et legatos civitatium 568
esset; turbâ querelarum confusus adolescens, repen-

non-Achaeis) Brevius Liv. 39, 50. 8: *bene habet*, inquit; et poculo inpavide exhausto haud ita multo post exspiravit. Cf. Diod. 29, fr. 17.

10. *vincuntur*) ab illo ipso Lycortâ, Philopoemenis successore, Polybii historici patre. Hinc et Livius §. 8-9: *non diuturnum*, inquit, *mortis eius gaudium auctoribus crudelitatis fuit. Victa namque Messene bello exposcentibus Achaeis noxios dedidit, ossaque reddita Philopoemenis sunt.*

C. II.

1. *gravi tributo pacis*) Liv. 38, 38. 13 inter leges pacis Antiocho a Romanis concessae et hanc recenset: *argenti probi duodecim millia Attica talenta dato intra 12 annos pensionibus aequis: Eumeni regi talenta 350 intra quinquennium dato, et pro frumento talenta 127.* Cf. Diodor. 29 fr. 13.

Iovis Elymaei) aut potius Beli, qui Elymaide templum habebat auro et argento donariisque pretiosis refertum, ut ait Diodor. 29 fr. 25. De caede regis aliter Aurel. Victor de vir. ill. 54, 5, aliter 1 Maccab. 6

2. *insularium*) haec coniectura Is. Vossii confirmatur uno cod. Bong., cuius glossa *incolarum* omnes edd. occupavit. *Insulae* autem dicuntur templa, fana locaque secreta.

milite) rec. ex duobus codd. pro *militiâ*. Cf. ind.

3. *Philippi*) de quo supra 30, 4, qui hunc Demetrium obsidem dederat Romanis a. 555, ab horum proconsule T. Quinctio in triumpho ductum Liv. 33, 13 et 30: 34, 52. a. 558; remissum patri a. 561 id. 36, 35. 13; iam autem a. 568 a patre Romam missum ad purganda crimina 39. 35 et 47.

4 pente obticuit. Tunc ſenatus, verecundiâ eius
motus, quae probata etiam antea, cum obſes
Romae eſſet, omnibus fuerat, cauſam illi do-
navit: atque ita (modeſtiâ ſuâ) Demetrius ve-
niam patri, non iure defenſionis, ſed patroci-
5 nio pudoris, obtinuit: quod ipſum decreto ſe-
natus ſignificatum eſt, ut appareret, non tam
abſolutum regem, quam donatum filio patrem.
6 Quae res Demetrio non gratiam legationis, ſed
7 odium obtrectationis, comparavit. Nam et apud
fratrem Perſeum aemulatio illi invidiam contra-
xit; et apud patrem nota abſolutionis cauſa of-
fenſae fuit, indignante Philippo, plus momen-
ti apud ſenatum perſonam filii, quam auctori-
tatem patris, ac dignitatem regiae maieſtatis,
8 habuiſſe. Igitur Perſeus, perſpectâ patris ae-
gritudine, quotidie abſentem Demetrium apud
eum criminari; et primo inviſum, poſt etiam
ſuſpectum reddere: nunc amicitiam Romano-
9 rum, nunc proditionem ei patris obiectare. Ad
poſtremum, inſidias ſibi ab eo paratas confin-
git: ad cuius rei probationem immittit indices,
a. u. teſtes ſubornat, et facinus, quod obiicit, ad-
571 10 mittit. Quibus rebus compulſo ad parricidium
patre funeſtam omnem regiam facit.

Cap. III. Occiſo Demetrio, ſublatoque aemulo, non negligentior tantum Perſeus in patrem, verum etiam

5. *donatum filio patrem*) condonatum patri fuiſſe in filii gratiam.

7. *Perſeum* ſive *Perſen*, natu maiorem, at ſpurium.

nota abſolutionis) abſolutio notata, infamis. Sin cum Ven., Ald. et Iunt. *nota* omittere malis, explica *abſolutionis cauſa* cum Graevio, filii modeſtia, et ex eâ ſenatus Romani in illum ſtudia et amor. Quo eodem modo explicare potes vulgatam cum Scheffero verba ita coniungens: cauſa nota (quae innotuit) abſol. fuit, offenſae, ſ. offendit patrem.

8. *aegritudine* animi, indignatione §. 7, cl. c. 3, 4.

proditionem patris) quaſi hunc velit regno pellere adiutus a Romanis.

9. *facinus, quod* (Demetrio) *obiicit, admittit,* inſidiis paratis fratricidium committit, inſidiis confictis patrem impellit ad necem filii.

De re cf. Liv. 39, 53: 40, 5-6; nec non c. 8. 12 et 23-24.

C. III.

1-3. Cf. Liv. 40, 54-55, qui c. 56 mortem Philippi aegritudine animi acceleratam ponit a. 573, quam equidem cum Gatterero appoſui anno 576. Cf. et Pauſan. 2, 9. 5.

iam contumacior erat: nec heredem regni, sed regem, se gerebat. 2 His rebus offensus Philippus impatientius in dies mortem Demetrii dolebat, tunc et insidiis se circumventum suspicari, testes indicesque torquere. 3 Atque ita cognitá fraude, non minus scelere Persei, quam innoxii Demetrii morte, cruciabatur: peregissetque ultionem, nisi morte a. u.
4 praeventus fuisset. Nam brevi post tempore, 576
morbo ex aegritudine animi contracto, decessit, relicto magno belli apparatu adversus Romanos, quo postea Perseus usus est. 5 Nam et Gallos Scordiscos ad belli societatem perpulerat: fecissetque Romanis grave bellum, nisi decessisset. 6 Namque Galli, bello adversus Delphos infeliciter gesto, in quo maiorem vim numinis, quam hostium, senserant, amisso Brenno duce, pars in Asiam, pars in Thraciam extorres fugerant. 7 Inde per eadem vestigia, quâ venerant, antiquam patriam repetivere. 8 Ex his manus quaedam in confluente Danubii et Savi consedit, *Scordiscosque* se appellari voluit. 9 *Tectosagi* autem, cum in antiquam patriam Tolosam venissent, comprehensique pestiferâ lue essent, non prius sanitatem reciperavere, quam haruspicum responsis moniti, aurum argentumque, bellis sacrilegiisque quaesitum, in Tolosensem laeum mergerent. 10 Quod omne magno post tempore 647
Caepio Romanus consul abstulit. Fuere autem argenti pondo centum decem millia: auri pondo quinquies decies centum millia. 11 Quod sacrilegium causa excidii Caepioni exercituique eius postea fuit. Romanos quoque Cimbrici belli tumul-

3. *innoxii*) sic Ald., Iunt. et unus cod.; ceterae edd. *innoxiâ*.

6. Resp. not. ad 24, 8. 16: 24, 6. 4.

Thraciam) iuxta Byzantium, referente Polybio.

7. *quâ*) viâ, pro quo unus cod. *quas*, alius *quibus*.

8. *in confl. - Savi*) ergo in Serviâ.

9. *lacum*) aut potius in templo conderent, referente Strabone. De re consule Freinsh. in suppl. Liv. 66, 40-42.

10. Summa haec est: 110,000 pond. arg.; 1,500,000 pond. aur.

11. Amisit enim Caepio a. inseq. u. c. 648, referente epitome Liv. 67 confligens cum Cimbris 80,000 milites, 40,000 calones ac lixas. Cf. Valer. M. 6, 9. 13 el. 4, 7. 3. Gell. 3, 9. Cic. nat. deor. 3, 30. Oros. 5, 15.

multus, velut ultor sacrae pecuniae, insecutus est.
12 Ex gente Tectosagorum non mediocris populus, praedae dulcedine, Illyricum repetivit, spoliatisque Istris,
13 in Pannoniâ consedit. *Istrorum* gentem fama est originem a Colchis ducere, missis ab Aeëtâ rege ad Ar-
14 gonautas, raptoresque filiae, persequendos: qui ut a Ponto intraverunt Istrum, alveo Savi fluminis penitus invecti, vestigia Argonautarum insequentes, naues suas humeris per iuga montium usque ad litus Hadriatici maris transtulerunt, cognito, quod Argonautae idem propter magnitudinem nauis priores fecissent: quos ut avectos Colchi non reperiunt, siue me-
15 tu regis, siue taedio longae nauigationis, iuxta Aquileiam consedere: Istrique ex vocabulo amnis, quo a
16 mari concesserant, appellati. *Daci* quoque soboles Getarum sunt: qui, cum Orole rege adversus Bastarnas male pugnassent, ad ultionem segnitiae, capturi somnum capita loco pedum ponere iussu regis cogebantur; ministeriaque uxoribus, quae ipsis antea fieri
17 solebant, facere. Neque haec ante mutata sunt, quam ignominiam bello acceptam virtute delerent.

a.u. 576 CAP. IV. Igitur Perséus, cum imperio Philippi patris successisset, omnes has gentes adversus Roma-
2 nos in societatem belli sollicitabat. Interim inter Prusiam

insecutus est) falso: praecesserat potius; quippe quum Cimbri iam M. Iunium Silanum, consulem anni 644 in Galliâ fugassent. vid. Freinsh. suppl. Liv. 65, 16; post varias autem, quibus Romanos fregerant, clades ipsi a. 651 et 652 a Mario funduntur ac prope delentur.

ultor) *ultio*, q. coniecit Gron. avus, confirmatur ed. Rom. et duobus codd.

12. *in Pannoniâ*) Danubium inter et Sauum.

13. *raptores*) edd. quatuor antiquae *raptoremque*, i. e. Iasonem, de quo Argonautarum duce vid. Heyne ad Apollodor. 1, 9. 16.

14. *naues suas humeris transt.*) cf. Apollon. Argon. 4. 13 seqq.

15. *Aquileiam*) in Foro Iulio (Friaul).

Istri) Diodor. 4, 58. Plin. 3, 18. Aristot hist. anim. 8, 13.

quo) in quem (amnem): cod. Bong. *quâ* (§. 7.) s.

mari) Is. Voss. coniicit *Narico*, siue *Naraco*, q. est ostium Istri, quod ingressum esse tradiderunt Aeëten, cum Argonautas persequeretur. Cf. Apollon. Rhod. argon. 4.

16. *Orole*) variant codd. et edd. in *Orole*, *Olore*, *Orode*. Is. Vossius autem coniicit *Boerebistâ* ex Strab. 7, cui est *Βοιρεβίστας*, et ex prologo huius libri, ubi depravate legitur *Rubebastes*.

C. IV.

1. *igitur*) respicit c. 3, 4-5. De inseqq. vid. lib. 33.

siam regem, ad quem Hannibal post pacem Antiocho a Romanis datam, profugerat, et Eumenem bellum ortum est, quod Prusias, Hannibalis fiduciâ, rupto foedere, prior intulit. Nam- a.u. 562
3 que Hannibal, cum ab Antiocho Romani, inter ceteras conditiones pacis, deditionem eius deposcerent, admonitus a rege, in fugam versus, Cretam defertur. Ibi cum diu quietam
4 vitam egisset, invidiosumque se propter nimias opes videret, amphoras plumbo repletas in templo Dianae, quasi fortunae suae praesidia, deponit: atque ideo nihil de illo sollicitâ civitate,
5 quoniam velut pignus opes eius tenebat, ad Prusiam contendit, auro suo in statuis, quas secum protabat, infuso, ne conspectae opes vitae nocerent. Dein cum Prusias terrestri bello ab Eume-
6 ne victus esset, et proelium in mare transtulisset, Hannibal novo commento auctor victoriae fuit. Quippe omne serpentium genus in fictiles lagenas coniici iussit, medioque proelio in naues hostium mitti. Id primum Ponticis ridiculum visum,
7 fictilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed ubi serpentibus repleri naues coepere, ancipiti periculo circumventi, hosti victoriam cessere. Quae
8 ubi Romam nuntiata sunt; missi a senatu legati sunt, qui utrumque regem in pacem cogerent, Hannibalemque deposcerent. Sed Hannibal, re cognitâ, sumto veneno, legationem morte praevenit. Insignis hic annus trium toto orbe 563
9 maximorum imperatorum mortibus fuit; Hannibalis, et Philopoemenis, et Scipionis Africani. 569

2. *profugerat*) cf. Cornel. 23, 9-10. *Prusiam*, Bithyniae, *Eumenem*, Pergami regem (27, 3. 1) cf. ind. in *Eumenes* nr. 3, unde vides, hunc Eumenem Romanorum fuisse socium atque amicum. Cf. Liv. 37, 39: 41, 43.

7. *Ponticis*) imo Pergamenis. vid. not. ad 27, 3. 1 et Corn. 23, 10. 2; dissidebat a Prusiâ Pergamenus rex Eumenes, Romanis amicissimus. Adde Liv. 37, 39. 41. 43.

8. Cf. Cornel. 23, 12.

9. *hic annus*) annus u. c. 569, quamquam hac in re non omnes scriptores consentiunt, cum, quod constat ex Corn. 23, 13. 1, in hoc ipso a. Hannibalis mortem ponat Atticus; a. autem 570 Polybius; Sulpicius denique a. 571. Cf. Liv. 39, 51.

De *Philop.* resp. c. 1, 5. cl. Liv. 39, 50. 10.

De *Africano* consule Liv. 39, 52.

10 ni. Ex quibus constat, Hannibalem, nec tum, cum
Romano tonantem bello Italia contremuit, nec cum
reversus Carthaginem summum imperium tenuit, aut
cubantem coenasse, aut plus quam sextario vini in-
11 dulsisse; pudicitiamque eum tantam inter tot captivas
12 habuisse, ut in Africa natum quivis negaret. Mode-
rationis certe eius fuit, ut, cum diversarum gentium
exercitus rexerit, neque insidiis suorum militum sit
petitus unquam, neque fraude proditus, cum utrum-
que hostes saepe tentassent.

LIBER TRICESIMUS TERTIUS.

CAPUT I.

Minore quidem rerum motu Romani Macedonicum, quam Punicum, bellum gesserunt; sed tan-

10. Italia contremuit (active contremiscens timuit) tonantem (Hannibalem) bello Romano. Aptius tamen cum Ald., Iunt. et Ven. legeris *tonante*, ut bellum tonare dicatur, non imperator, ut 29, 3. 1. tonans ac fulminans procella, et Flor. 2, 6. 10 turbo detonuit. Quamquam non diffiteor, sic desiderari in hoc commate subiectum, quod esse debet Hannibal, non Italia.

ex quibus) Construa verba ita: constat autem, *ex his*, quos dixi, tribus viris, Hannib.

11. *Africa*) maxime lasciva.

12. Cf. Liv. 28, 12. cl. Tacit. hist. 2, 37. 4.

LIB. XXXIII. c. 1.

1. *Punicum*) alterum, ab Hannibale gestum 32, 4. 10: 38, 4. 6.

De Macedonico bello consulendi sunt Plutarchus in Aemilio Paulo, Livius 41. Flor. 2, 12. Vell. Pat. 1, 9. Diodor. 31. Pausan. 7, 10. 2: 1, 36. 4.

tanto clarius, quanto nobilitate Macedones Poenos antecesserunt: quippe cum gloriâ Orientis domiti, tum et auxiliis omnium regum iuvabantur. Itaque Romani et legiones plures numero
2
conscripserunt; et auxilia a Masinissâ, rege Numidarum, ceterisque sociis omnibus, acciverunt; et Eumeni, regi Bithyniae, denuntiatum, ut bellum summis viribus iuvaret. Per-
3
seo, praeter Macedonicum invictae opinionis exercitum, decennis belli sumtus, a patre paratus, in thesauris et horreis erat. Quibus rebus inflatus, oblitus fortunae paternae, veterem Alexandri gloriam considerare suos iubebat. a. u.
Prima equitum congressio fuit, quâ victor Per- 4 581
seus suspensam omnium exspectationem in favorem sui traxit: misit tamen legatos ad consu- 5
lem, qui pacem peterent, quam patri suo Romani, etiam victo, dedissent, impensas belli lege victi susceptururus. Sed consul Sulpicius non minus

1. *tanto clarius*) idem Livii iudicium 31, 1. 6-7 *Bern.*

Orientis domiti) 29, 3. 8.

omnium regum) hyperbolice dictum, ut saepius apud Nostrum, qui 32, 3. 5 solos Gallos in auxiliis Persei numerat: Livius 42, 29. 12 Cotyn, Odrysarum regem adiungit.

Perseus ipse cum, ut supra vidimus 32, 3. 3, ex Livii ratione a. 573 patri successisset, a. demum 580 hostis est a senatu Romano iudicatus Liv. 42, 18, qui idem c. 51 copias eius fuisse dicit 39,000 pedites, 4000 equites; et Gallorum (supra 32, 3. 5) auxilia eum recusasse narrat 44, 26. a. 584.

Bithyniae) non Bithyniae, sed Pergami. Vid. not. ad 32, 4. 2 et 7, et 27, 3. 1. De Masinissâ adi Liv. 42, 29. 8: ex quo eodem 42, 31 Noster est explicandus, aut potius corrigendus. Nam id praecipue provinciae Macedoniae datum, quod pro 5,200 in singulas legiones in Macedoniam 6,300 scribi iussi sunt. Non igitur legionum numerus auctus est, quippe *binas* singulis consulibus scriptas fuisse ille dicit §. 3; sed numerus militum in singulis legionibus est auctus. Hinc hac oscitantiâ Nostrum liberaturus Graevius corrigit: *legionis plures numeros*, i. e. cohortes, ut Tacit 1, 6.

3. *iubebat*) cf. regis orationem ad milites ap. Liv. 42, 52 a. 581 habitam.

4. Cf. Liv. 42, 57-59 in Thessaliâ a. 581; quem eundem adi de pace, de quâ egit cum consule Romano, P. Licinio Crasso c. 62 cl. c. 32, 5.

5. *suscepturus*) dicens, se suscepturum esse. cf. 29, 2. 6. et 8.

Sulpicius) aut potius Licinius (P. Licinius Crassus). vid. Liv. ad §. 4 laud.

6 minus graves quam victo leges dixit. Dum haec
a. u. aguntur, metu tam periculosi belli, Romani
584 Aemilium Paullum consulem creant, eique extra ordinem Macedonicum bellum decernunt:
qui cum ad exercitum venisset, non magnam
7 moram pugnae fecit. Pridie quam proelium
consereretur, luna nocte defecit: triste id ostentum Perseo omnibus praesagientibus, finemque
Macedonici regni portendi vaticinantibus.

Cap. II. In eâ pugnâ M. Cato, Catonis oratoris filius, dum inter confertissimos hostes insigniter dimicat, equo delapsus pedestre proelium aggreditur.
2 Nam cadentem manipulus hostium cum horrido clamore, veluti iacentem obtruncaturus, circumsteterat: at ille citius corpore collecto, magnas strages
3 edidit. Cum ad unum opprimendum undique hostes convolarent, dum procerum quendam petit, gladius ei e manu elapsus in mediam cohortem hostium de-
4 cidit: ad quem reciperandum umbone se protegens, inspectante utroque exercitu, inter mucrones se hostium immersit; recollectoque gladio, multis vulneribus exceptis, ad suos cum clamore hostium revertitur. Huius audaciam ceteri imitati victoriam pepe-
5 rere. Perseus rex fugâ cum decem millibus talentum Samothraciam defertur: quem Cnaeus Octavius, ad per-

6. *dum haec aguntur*) Plura et hic Noster transilit. Nam antea duos quoque consules Perseus habuit adversarios, A. Hostilium Mancinum, cs. 582, et Q. Martium Philippum, cs. 583 Liv. 43, 5: 44, 2. Anno demum 584 L. Aemilius Paulus cs.

sortitur Macedoniam Liv. 44, 17 9. Duplex igitur est Nostri error, primus, quod statim post Licinium creatum narrat Paulum; alter, quod huic hanc provinciam dat extra ordinem, quam *sortitus* est ille.

7. Cf. Liv. 44, 37.

c. II.

1. M. Porcius Cato, Censorii filius, Pauli, cuius filiam Tertiam uxorem duxit, gener, praetor designatus a. 601 mortuus. Plut. in Caton. c. 20 et 24. Cic. Tusc. 3, 28. ad div. 4, 6. 6: Caton. 19, 7. cl. Freinsh. suppl. Liv. 48, 9.

2. *corpore collecto*) viribus collectis, ut §. 4 gladium recolligere.

4. *hostium*) edd. septem antiquae *omnium*, quod probat Scheffer, cum clamor sit gratulantium, ergo Romanorum, non hostium.

5. Cf. Liv. 44, 45-46: 45, 4-8.

Octavius, huius anni praetor, classem sortitus, quâcum Samothraciam appellitur Liv. 44, 17: 45, 5 et 6, ubi c. 42 de Perse triumphum ducit navalem.

persequendum missus a consule, cum duobus filiis, Alexandro et Philippo, cepit; captumque ad consulem duxit. Macedonia a Carano, qui 6
primus in eâ regnavit, usque Persen triginta reges habuit. Quorum sub regno fuit quidem annis noningentis et viginti tribus; sed rerum non nisi centum nonaginta duobus annis potita. Ita 7
cum in ditionem Romanorum cessisset, magistratibus per singulas civitates constitutis, libera facta est; legesque, quibus adhuc utitur, a Paullo accepit.

Aetolorum universarum urbium senatus, cum 8
coniugibus et liberis, qui dubiâ fide fuerant, Romam missus, ibique, ne in patriâ aliquid a. u.
novaret, diu detentus, aegreque, per multos 585
annos legationibus civitatium senatu fatigato, in patriam quisque suam remissus est.

6. De Carano resp. ad 7, 1. 7 et 12.

triginta reges) ex tabulâ regum, quam dedi *in meiner Altertumskunde* p. 217, vides 20 reges a Carano inde ad Alexandrum M.; porro a Cassandro ad Perseum 16.

usque) *ad* addunt edd. quatuor antiq.

annis 923) alii codd. 934; duo alii codd. 924. Iam a Carano si cum Velleio Paterculo (1, 6. 5) ad urbem conditam numeras annos 65; hi annis 584 additi conficiunt numerum ann. 649, non autem 923.

rerum potita) per Alexandrum, Darii victorem a. 424: quo anno Persarum imperium Noster finit, Macedonici initium statuit 10, 3. 7: ut ab illo ad hunc annum numeres 160: quos si producere velis ad Nostri numerum 192, assumendi sint tibi 32 ex antecedentibus, regresso ad a. u. 392, quo Philippus obses Thebis morabatur. Hinc praeferenda lectio codd. Bong. CLII, aut, si mavis numero rotundo, lectio trium codd. *centum quinquaginta*: quem eundem numerum habet Liv. 45, 9. 7.

7. *ita*) aut temere est repetitum ex voc. praecedente, aut explicandum *εἶτα*, deinde.

libera facta est) vid. Liv. 45, 18 et 29-30. 32 cl. 44, 45.

8. *Aetol.*) resp. 32, 1. 1-2 Post illam pacem a. 563 his concessam mutuis caedibus in semetipsos grassantur Liv. 41, 30: 42, 5. Iam cum ad Paulum querelas suas detulissent 45, 28 a. 585: de omnibus Persei amicis hospitibusque, occultisque fautoribus iudicium fit, ut Romam abeant ad causam dicendam c. 31.

LIBER TRICESIMUS QUARTUS.

Caput I.

a. u. 551. 584 Poenis ac Macedonibus subactis, Aetolorumque viribus principum captivitate debilitatis, soli adhuc ex Graeciâ universâ Achaei nimis potentes tunc temporis Romanis videbantur; non propter singularum civitatium nimias opes, sed
2 propter conspirationem universarum. Namque Achaei, licet per civitates, veluti per membra, divisi sint, unum tamen corpus et unum imperium habent: singularumque urbium pericula
3 mutuis viribus propulsant. Quaerentibus igitur Romanis causas belli, tempestive fortuna querelas Spartonorum obtulit, quorum agros Achaei
4 propter mutuum odium populabantur. Spartanis a senatu responsum est, *legatos se ad inspiciendas res sociorum, et ad iniuriam demendam in*
5 *Graeciam missuros:* sed legatis occulta mandata da-

LIB. XXXIV. c. 1.

1. *Poenis victis*) finito bello Punico altero per Africanum maiorem, cuius tamen belli non nisi initium veluti in transcursu attigit 29, 2, 7, cum infra demum lib. 43. de Romanis agat. De re ipsâ cf. Liv. 30, 29 et 44 ad a. u. 550 et 551.

Maced. subactis) resp. 33, 2.

Aetol.) 33, 2. 8.

Achaei) resp. not. ad 29, 4. 11 et 32, 1. 4. Quod autem de Aetolis Noster refert 33, 2. 8, id de iisdem paulo aliter Livius refert 45, 28 et 31, cuius confer epit. 52. Flor. 2, 16. Vell. Pat. 1, 12. Pausan. 7, 7 seqq.

2. *civitates*) quas nominatas vides *in mein. histor. Handb.* vol. I. pag. 3. De re ipsâ bene iudicat Polybius 2, 38.

3. De caussis huius belli consule Pausan. 7, 10. seqq.

data sunt, ut corpus Achaeorum dissolverent, singulasque urbes proprii iuris facerent, quo facilius ad obsequia cogerentur: et, si quae urbes contumaces essent, frangerentur. Igitur le- 6
gati, omnium civitatium principibus Corinthum a. u.
evocatis, decretum senatus recitant; quid con- 606
silii habeant, aperiunt. *Expedire omnibus* dicunt, 7
ut singulae civitates sua iura et suas leges habeant.
Quod ubi omnibus innotuit; velut in furorem 8
versi universum peregrinum populum trucidant; legatos quoque ipsos Romanorum violassent, ni- 9
si, audito tumultu, trepidi fugissent.

Cap. II. Haec ubi Romae nuntiata sunt, statim senatus Mummio consuli bellum Achaicum decernit: qui extemplo exercitu deportato, et omnibus strenue provisis, pugnandi copiam hostibus fecit. Sed Achaei velut nihil negotii Ro- 2
mano bello suscepissent, ita apud eos neglecta omnia et soluta fuere. Itaque praedam, non 3
proelium, cogitantes et vehicula, ad spolia hostium reportanda, duxerunt, et coniuges liberosque suos, ad spectaculum certaminis, in montibus posuerunt. Sed proelio commisso, ante 4
oculos suorum caesi, lugubre his spectaculum, et gravem luctus memoriam reliquerunt. Con- 5
iuges quoque liberique eorum, de spectatoribus 607
captivi facti, praeda hostium fuere. Urbs ipsa 6
Corinthus diruitur: populus omnis sub coronâ venditur: ut hoc exemplo ceteris civitatibus metus novarum rerum incuteretur.

X 2 Dum

8. *peregrin. pop.)* Spartanos, qui aderant.
9. *legatos — fugissent)* Pausan. 7, 14. Flor. 2, 16. 2. Cic. Manil. 5, 2. off. 1, 11. 5.

c. II.

1. *Mummio)* L. Mummio, consuli a. u. 607. cum Cn. Cornelio Lentulo. Freinsh. suppl. Liv. 51, 39 cl. Vell. 1, 12.
2. *Achaei)* duce *Critolao*, homine seditioso.
4. Antea iam caesi fuerant in Phocide a Q. Caecilio Metello, Macedoniae propraetore, quo in proelio 1000 captos fuisse, Critolaum occisum referunt Pausan. 7, 15. Liv. epit. 52; Flor. 2, 16.
Hoc autem, de quo h. l. sermo est, proelium contra Mummium commisit *Diaeus*.

7 Dum haec aguntur, rex Syriae Antiochus Ptolemaeo, maioris sororis suae filio, regi Aegypti, bellum infert, segni admodum, et quotidianâ luxuriâ ita marcenti, ut non solum regiae maiestatis officia intermitteret, verum etiam sensu hominis nimiâ sagi-
8 nâ careret. Pulsus igitur regno, ad fratrem minorem Ptolemaeum Alexandriam confugit: participatoque cum eo regno, legatos Romam ad senatum mittunt, auxilia petunt, fidem societatis implorant. Movere senatum preces fratrum.

a. u. 584 CAP. III. Mittitur itaque legatus Popilius ad Antiochum, qui *abstinere illum Aegypto, aut,*
2 *si iam incessisset, excedere* iuberet. Cum in Aegypto eum invenisset, osculumque ei rex obtulisset (nam coluerat inter ceteros Popilium Antiochus, cum Romae obses esset); tunc Popilius *facessere interim privatam amicitiam* iubet, *cum*
3 *mandata patriae intercedant:* prolatoque senatus decreto, et tradito, cum cunctari eum videret, consultationemque ad amicos referre; ibi Popilius virgâ, quam in manu gerebat, amplo circulo inclusum, ut et amicos caperet, *consulere* iubet; *nec prius inde exire, quam responsum senatui daret, aut bellum cum Romanis habitu-*
4 *rum.* Adeoque haec asperitas animum regis fregit,

7. *Antiochus* Epiphanes a. 578 - 90, qui Seleuco IV Philopatori, Antiochi M. filio, per annos 567 - 78 regi, ipse huius frater successerat, *Ptolemaeo*, Philometori, per annos 573 - 608 regi. (Cf. Diod. 30, 15), successori et filio Ptolemaei Epiphanis, qui Antiochi M. filiam, huius Antiochi Epiphanis sororem in matrimonio habuerat. Vid. not. ad 31, 1. 1.

8. *Ptolemaeum* Physconem, cui Cyrene et Libyâ cessit a. 596 Diod. 31, 26; quique fratri a. 608 mortuo successit ipse regnans per annos 608 - 35.

C. III.

1. Cf. Cic. Philipp. 8, 8, ubi legatus regem invenit Alexandriam obsidentem. Cf. et Vell. 1, 10. Valer. M. 6, 4. 3. Liv. 45, 12. Plutarch. apophth. pag. 157 ed. Hutten.

2. *obses*) a patre Antiocho M., et deinde a fratre Seleuco IV traditus. vid not. ad c. 2, 7.

3. *inclusum, ut*) *inclusum amicos capere et consulere iubet*, Ald., Iunt., Bong. et Col., quas mavult sequi Graevius, non item ego. Ex vulgatâ enim lectione *circulus* capit amicos regis; ex illâ *rex* capit amicos.

4. *asper.*) Bong. *austeritas*.

git, *ut pariturum ſe ſenatui* reſponderet. Rever- 5 *a. u.*
ſus in regnum Antiochus, decedit relicto parvu- 590
lo admodum filio: cui cum tutores dati a po- 6
pulo eſſent, patruus eius Demetrius, qui obſes
Romae erat, cognitâ morte Antiochi fratris, ſe-
natum adiit, *obſidemque ſe vivo fratre veniſſe, quo*
mortuo, cuius obſes ſit, ſe ignorare. Dimitti igitur 7
ſe ad regnum petendum, aequum eſſe, quod ſicuti iure
gentium maiori fratri ceſſerit, ita nunc ſibi, qui pu-
pillum aetate antecedat, deberi. Cum ſe non di- 8
mitti animadverteret a ſenatu, tacito iudicio,
tutius apud pupillum, quam apud eum, regnum
futurum, arbitrante, ſpecie venandi ab urbe
profectus, Hoſtiae tacitus cum fugae comitibus
nauem conſcendit. Delatus in Syriam, ſecundo 9
favore omnium excipitur: regnumque ei, occi- 592
ſo pupillo, a tutoribus traditur.

Cap. IV. Eodem fere tempore Pruſias,
rex Bithyniae, conſilium cepit interficiendi Ni-
comedis filii, dum conſulere ſtudet minoribus 605
filiis, quos ex novercâ eius ſuſceperat, et Ro-
mae habebat. Sed res adoleſcenti ab his, qui 2
fa-

5. *parvulo*) novem annorum, Antiocho Vto *Eupatore*, rege 590-92, quo anno periit ſcelere Demetrii, fratris patruelis. Antiochi enim M. filii cum Seleucus IV. et Antiochus IV. Epiphanes patri ſucceſſiſſent (vid. not. ad c. 2, 7); huic Antiocho Epiphani ſucceſſit filius Antiochus Eupator, occiſus a Demetrio, Seleuci IV. filio, qui Noſtro falſo dicitur *patruus* regis pueri, cuius eſt frater patruelis.

6. *fratre*) aut potius patris fratre. Ipſe iam regnum ſibi vindicare poterat fratrum illorum (not. ad §. 5) maioris filius contra minoris filium.

9. *regnum*) quod ſcelere arreptum tenuit per annos 592-604. Cf. Maccab. 1, 7; Ioſeph. antiq. 13, 16 et Liv. epit. 46: „hunc Antiochum puerum cum Lyſiâ tutore eius Demetrius, Seleuci filius, qui Romam obſes miſſus fuerat, clam, quia minime dimittebatur a Romanis, interemit, et ipſe in regnum receptus.“ Ad hunc locum Graevius Noſtri verba ita corrigi vult: *et* tutoribus.

C. IV.

1. *Pruſias*) reſp. 32, 4. 2; de cuius turpi adverſus Romanos adulatione adi Diod. 31, 5; cuius editores fr. 17. libri 32, quo hoc idem narratur, referunt ad a. u. 606. Equidem eum Freinsh. in Suppl. Liv. 50, 11 retuli ad a. 605.

habebat) Bene et hiſtoriae convenienter (cum rex non filios minores, ſed Nicomedem Romae haberet, teſte Appiano de b. Mithr.) unus

facinus susceperant, proditur; hortatique sunt, *ut crudelitate patris provocatus occupet insidias, et in aucto-*
3 *rem retorqueat scelus.* Nec difficilis persuasio fuit. Igitur, cum accitus in patris regnum venisset, statim
4 rex appellatur. Prusias regno spoliatus a filio, priva-
5 tusque redditus, etiam a servis deseritur. Cum in latebris ageret, non minori scelere, quam filium occidi iusserat, a filio interficitur.

LIBER TRICESIMUS QUINTUS.

CAPUT. I.

a. u. 592-604 Demetrius, occupato Syriae regno, novitati suae otium periculosum ratus ampliare fines regni, et opes augere finitimorum bellis statuit.
2 Itaque Ariarathi, regi Cappadociae, propter fastiditas sororis nuptias infestus, fratrem eius Orophernem, per iniuriam regno pulsum, supplicem recepit; datumque sibi honestum belli titulum gratulatus, restituere eum in regnum
3 statuit. Sed Orophernes ingrato animo, inita cum Antiochensibus pactione, offensis tunc Deme-

unus cod. a Gron. nepote inspectus; filii, *quem a se ablegatum*, *studens* min. fil. — — susceperat, Romae habebat.

LIB. XXXV. c. 1.

1. *Demetr.*) resp. 34, 3. 6-9.
finit.) in his Iudaeorum.
2. Ariarathen a fratre Oropherne pulsum regno refert Diod. 31, 25, q. huius editores retulerunt ad a. u. 596.
fastiditas nuptias) similia exempla affert Bernegger Herodot. 3, 1. Diod. 14, 107. Dion. Hal. 4, 52. Nost. supra 2, 5. 6. Apul. metam. 8 init: quibus addere potes Mariam Annam, Philippi V. Hispaniarum regis filiam, Ludovico XV., Francorum regi desponsam, rem ssam a. 1725.

metrio, pellere ipſum regno, a quo reſtitue-
batur, conſilium cepit. Quo cognito, Deme- 4
metrius vitae quidem eius, ne Ariarathes me-
tu fraterni belli liberaretur, pepercit: ipſum
autem comprehenſum, vinctum Seleuciae cuſto-
diri iubet. Nec Antiochenſes indicio territi a 5
defectione deſtiterunt. Itaque, adiuvantibus et 6
Ptolemaeo, rege Aegypti, et Attalo, rege Aſiae,
et Ariarathe Cappadociae, bello a Demetrio la-
ceſſiti, ſubornant Balam quendam, ſortis extre-
mae iuvenem, qui Syriae regnum, velut pa-
ternum, armis repeteret; et ne quid contume- 7
liae deeſſet, nomen ei Alexandri inditur, geni-
tusque ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium 8
Demetrii apud omnes erat, ut aemulo eius non
vires regiae tantum, verum etiam generis nobi-
litas, conſenſu omnium tribueretur. Igitur Ale- 9
xander, admirabili rerum varietate priſtinarum
ſordium oblitus, totius ferme Orientis viribus
ſuccinctus, bellum Demetrio infert, victumque a. u.
vitâ pariter ac regno ſpoliat. Quanquam nec 10 604
Demetrio animus in propulſando bello defuit.
Nam et primo proelio hoſtem fugavit, et, regi-
bus bellum reſtituentibus, multa millia in acie
cecidit. Ad poſtremum tamen, invicto animo 11
inter confertiſſimos fortiſſime dimicans cecidit.

CAP. II. Initio belli Demetrius, duos filios apud Gnidium, hoſpitem ſuum, cum magno auri pondere com-

6. *Ptol.*) Philometore, rege 573-608. vid. not. ad 34, 2. 7.

Aſiae) Pergami, ubi hic per annos 596-616 regnavit.

laceſſiti) Antiochenſes; *laceſſitis*, q. eſt in Med., Pariſ., Bong., refer ad tres praec. reges.

Balam) h. nomen in codd. et edd. corruptum primus reſtituit Gron. avus ex Strab., Ioſepho 13, 8, et Euſebio, cf. Liv. epit. 52.

7. *Antiocho*) IV. Epiphane, de quo ad 34, 2. 7. Ferebat igitur ſe Demetrii occiſi fratrem patruelem, cum hic Antiochus et Demetrii pater Seleucus fratres fuiſſent 34, 3. 5 not.

9. *Orientis virib. ſucc.*) ab Aegyptiorum rege ab a. inde 599 adiutus.

priſtin. ſordium oblitus) Nam aſperius nihil eſt humili, cum ſurgit in altum, ut ait Claudian. in Eutrop. 1, 18. 1.

c. II.

1. *filios*) Demetrium Nicanorem ſ. Nicatorem et Antiochum 36, 1. 8.

Gnidium) ſ. *Cnidium*, q. mavult Gron. avus. Idem eſt. Nam graece ſcribitur Γνίδος et Κνίδος.

commendaverat, ut belli periculis eximerentur, et, si ita fors tulisset, paternae ultioni servarentur.
2 Ex his maior Demetrius, annos pubertatis egressus, auditâ Alexandri luxuriâ, quem insperatae opes, et alienae felicitatis ornamenta, velut captum inter scortorum greges desidem in regiâ tenebant, auxiliantibus Cretensibus, securum, ac nihil hostile metuentem, aggreditur.
3 Antiochenses quoque, veterem patris offensam novis meritis correcturi, se ei tradunt: sed et milites paterni, favore iuvenis accensi, prioris sacramenti religionem novi regis superbiae prae-
4 ferentes, signa ad Demetrium transferunt: atque ita Alexander non minori impetu fortunae destructus, quam elatus, primo proelio victus
a. u. 608 interficitur: deditque poenas et Demetrio, quem occiderat, et Antiocho, cuius mentitus originem fuerat.

commend.) servandos et custodiendos mandaverat.

3. *Antioch.*) c. 1, 3.

prioris — praeferentes) qui iam malebant ad fidem patri sacramento datam redire, quam novo regi superbo (Alexandro) parere.

4. *Demetr.*) c. 1, 9 et 11.

Antiocho) c. 1, 7.

De Demetrio ipso Nicanore vid. ind. nr. 4.

LIBER

LIBER TRICESIMUS SEXTUS.

CAPUT I.

Reciperato paterno regno Demetrius, et ipſe rerum ſucceſſu corruptus, vitiis adoleſcentiae in ſegnitiam labitur; tantumque contemtum apud omnes inertiae, quantum odium ex ſuperbiâ pater habuerat, contraxit. Itaque cum ab imperio eius paſſim civita- 2
tes deficerent, ad abolendam ſegnitiae maculam, bellum Parthis inferre ſtatuit: cuius adventum non in- 3
viti Orientis populi videre; et propter Arſacidae, regis Parthorum, crudelitatem; et quod veteri Macedonum imperio asſueti, novi populi ſuperbiam indigne ferebant. Itaque cum et Perſarum, et Elymaeo- 4
rum, Bactrianorumque auxiliis iuvaretur, multis proeliis

LIB. XXXVI. c. 1.

1. *Demetrius*) rex Syriae per a. 608-28.

A. 610 pellitur in Meſopotamiam (unde ipſe expeditionem in Parthos ſuſcipit, a quibus a. 615 capitur) ab *Antiocho VI.* deo, Balae filio, qui per tres annos 610-12 regnum tuetur, occiſus a *Tryphone* Apameenſi, per a. 612-17. regnum uſurpante, et occiſo a. 617 ab *Antiocho VII.* Sidetâ, Demetrii Soteris filio, Demetrii Nicanoris fratre (35, 2: 1 not.), regnante a. 617-24: quo anno et regno et vitâ a Parthis privatur. Iam ab his dimiſſus iterum Demetrius hic Nicanor regno potitur 624-28; adverſarium tamen nanciſcitur Alexandrum Zebennam, Balae filium ſubditîtium, quem fugiens a. 628. perit. 39, 1, 8.

ex ſuperbiâ pater (35, 1. 8) *habuerat*) Graevius, quem offendit phraſis *habere odium*, verbo deleto ſubaudiri vult *contraxerat.*

3. Vid. infra 41, 1-6. cl. *mein hiſt. Handb.* vol. 2. pag. 120. nr. 6, unde vides, hunc Arſaciden VI. eſſe Mithridatem I., regem per a. 580-617.

a.u. 5 liis Parthos fudit. Ad postremum tamen, pacis
615 simulatione deceptus, capitur; traductusque per
ora civitatium, populis, qui desciverant, in lu-
6 dibrium favoris ostenditur. Missus deinde in
Hyrcaniam, benigne et iuxta cultum pristinae
7 fortunae habetur. Dum haec aguntur, interim
612 in Syriâ Trypho, qui se tutorem Antiocho, De-
metrii privigno, substitui a populo laboraverat,
8 occiso pupillo, regnum Syriae invadit. Quo diu
potitus, tandem exolescente favore recentis im-
perii, ab Antiocho puero admodum, Demetrii
617 fratre, qui in Asiâ educabatur, bello vincitur:
rursusque regnum Syriae ad sobolem Demetrii
9 revertitur. Igitur Antiochus, memor, quod et
pater propter superbiam invisus, et frater pro-
pter segnitiam contemtus fuisset, ne in eadem
vitia incideret, receptâ in matrimonium Cleo-
patrâ, uxore fratris, civitates, quae vitio fra-
terni imperii defecerant, summâ industriâ per-
sequitur, domitasque rursus regni terminis ad-
10 iicit. Iudaeos quoque, qui in Macedonico im-
perio sub Demetrio patre armis se in libertatem
11 vindicaverant, subigit. Quorum vires tantae fue-
re, ut post hunc nullum Macedonum regem tu-
lerint, domesticisque imperiis usi, Syriam ma-
gnis bellis infestaverint.

Cap.

5. *capitur*) mansitque captus ab hoc a. 615 ad a. usque 624. vid. not. ad §. 1.

6. *habetur*) quippe cui data esset in matrimonium Rhodagune, regis filia 38, 9. 3.

7. *Antiocho*) VI., deo, non Demetrii privigno, sed *Alexandri* Balae *filio* (not. ad §. 1.) 35, 1. 6, ut habent h. l. duo Mss.

8. *diu potitus*) per annos 612-17. vid. not. ad §. 1.

Antiocho) VII., Sidetâ, siue Energetâ, not. ad §. 1.

Demetrii (II. §. 1.) *fratre*.

sobolem Demetrii) Soteris 35, 1, de cuius superbiâ §. 1. cl. 35, 1. 8. De fratris segnitiâ §. 1.

9. *vitio*) §. 2, ut haec lectio praeferenda sit alteri editionum quinque ant. *initio*.

10. *sub Demetrio patre*) non sub hoc demum (a. 592-604), sed iam sub Antiocho IV. Epiphane (578-90), a. u. 587. Diod. 34, 2. Cf. infra c. 3, 9.

CAP. II. Namque Iudaeis origo Damascena, Sy-
riae nobilissima civitas: unde et Assyriis regibus ge-
nus, ex reginâ Semirami, fuit. Nomen urbi a Da- 2
masco rege inditum: in cuius honorem Syrii sepul-
crum Arathis, uxoris eius, pro templo coluere, De-
amque exinde sanctissimae religionis habent. Post Da- 3
mascum Azelus, mox Adores, et Abraham, et Israhel
reges fuere. Sed Israhelem felix decem filiorum pro- 4
ventus maioribus suis clariorem fecit. Itaque populum, 5
in decem regna divisum, filiis tradidit, omnesque
ex nomine Iudae, qui post divisionem decesserat, Iu-
daeos appellavit: colique eius memoriam ab omni-
bus iussit, cuius portio omnibus accesserat. Minimus 6
aetate inter fratres Ioseph fuit: cuius excellens inge-
nium veriti fratres, clam interceptum, peregrinis mer-
catoribus vendiderunt. A quibus deportatus in Aegyp- 7
tum, cum magicas ibi artes sollerti ingenio percepis-
set, brevi ipsi regi percarus fuit. Nam et prodigio- 8
rum sagacissimus erat, et somniorum primus intelli-
gentiam condidit; nihilque divini iuris humanique
ei incognitum videbatur: adeo, ut etiam sterilitatem 9
agro-

C. II.

1. Quae confuse Noster cum Tacito hist. 5, 2-14, et falso tradit, ea vera tradunt V. T. libri historici et Iosephus, ex quibus scriptores Romani sunt corrigendi.

origo Damascena) non Damasco Syriae ortus fuit *Abraham*, sed Ure Chaldaeae Gen. XI, 28.

unde — fuit) vid. ad 1, 2. 13.

ex reginâ) melius duo Mss. et ed. Iun., *et* reginae Semiramidi.

2. *Damasco*) qui est Etymologo Δαμᾶς.

Arathis) melius *Arates*, ut est in cod. Bong., ut sit nomin. Αρατη, non Αραθις.

pro templo coluere) non minus sacrum habuere huius sepulcrum, quam templum alicuius dei. Is. tamen Vossius mavult *eius exemplo*, i. e secuti exemplum regis sui, qui quam uxorem, dum viveret, impensissime amarat, mortuam deae instar colens sepulcrum eius templi instar sacrabat.

3. *Israël*) siue Iacob, Abrahami nepos, Isaaci filius: qui quidem tres Iudaeorum patriarchae non reges fuerunt, sed Nomades.

4. *decem*) aut potius *duodecim* Exod. 1, 2-4. Gen. 35, 23-25.

5. *Iudae*) cuius tribus longe fuit potentissima, numerosissima.

6. *minimus aetate*) non *Ioseph* fuit, sed huius frater *Beniamin*, ex eadem matre *Rahel* genitus Gen. 35, 16. c. 30, 24. c. 35, 24.

6-10.

agrorum ante multos annos providerit: perissetque
omnis Aegyptus fame, nisi monitu eius rex edicto
10 servari per multos annos fruges iussisset: tantaque
experimenta eius fuerunt, ut non ab homine, sed a
11 Deo, responsa dari viderentur. Filius eius Moses fuit,
quem praeter paternae scientiae hereditatem, etiam
12 formae pulchritudo commendabat. Sed Aegyptii, cum
scabiem et vitiliginem paterentur, responso moniti,
eum cum aegris, ne pestis ad plures serperet, ter-
13 minis Aegypti pellunt. Dux igitur exsulum factus,
sacra Aegyptiorum furto abstulit: quae repetentes
armis Aegyptii, domum redire tempestatibus com-
14 pulsi sunt. Itaque Moses, Damascenâ antiquâ patriâ
repetitâ, montem Sinae occupat: quo septem die-
rum ieiunio, per deserta Arabiae, cum populo suo
fatigatus, cum tandem venisset, septimum diem,
more gentis Sabbatum appellatum, in omne aevum
ieiunio sacravit; quoniam illa dies famem illis erro-
15 remque finierat. Et quoniam metu contagionis pulsos
se ab Aegypto meminerant, ne eâdem causâ invisi
apud incolas forent, caverunt, ne cum peregrinis
communicarent: quod ex causâ factum paulatim in
disci-

6-10. Suo more Noster narrat, quae legimus a Mose relata Gen. 27 seqq.

11. *Filius*) falso, cum *Mosis* pater fuerit *Amram*, avus *Kahat*, proavus *Levi*, qui Iosephi frater fuit.

formae pulchritudo) Exod. 2, 2. Act. 7, 20.

12. Fama depravata, inde, ut videtur, orta, quod in sequente tempore Iudaei scabie laborabant. Tu confer Mosen Exod. 3 seqq.

vitilig.) edd. 4 ant. *pruriginem*; Ven., Ald. et Iunt. *porriginem*.

14. *repetitâ*) §. 1. non Damascum Syriae petiit, sed per Arabiae desertum petiit terram Cananitarum, siue Palaestinam.

ieiunio sacr.) unum tantum diem anni *Moses* ieiunio sacrat, Lev. 23, 26, cui postea alii dies accessere Zach. 7, 19. Rectius Tacitus narrat hist. 5, 4. 4.

15. *ne — communic.*) quod non hanc ob causam Moses sanxit, sed ne gentium superstitionibus imbuerentur. Hinc ipsi se populum dei iactabant, ceteras gentes abominantes, tanquam profanas deoque suo Iovae abominabiles. Hinc ipsorum odium hostile adversus omnes alios, siue odium humani generis, ut ait Tacitus hist. 5, 5. 2. et ann. 15, 44. 6. cl. Iuvenal. 14, 96-106. Diodor. 34, 2. pag. 98 et 99. ed. Bip. et lib. 40. pag. 217.

disciplinam religionemque convertit. Post Mosen eti- 15
am filius eius Aruas, sacerdos sacris Aegyptiis, mox
rex creatur; semperque exinde hic mos apud Iudaeos
fuit, ut eosdem reges et sacerdotes haberent: quorum iustitiâ religione permixtâ incredibile quantum
coaluere.

Cap. III. Opes genti ex vectigalibus opobalsami
crevere, quod in his tantum regionibus gignitur. Est 2
namque vallis, quae continuis montibus, velut muro quodam, ad instar castrorum clauditur. Spatium
loci ducenta iugera, nomine Hierichus dicitur. In eâ 3
valle sylva est, et ubertate et amoenitate insignis: siquidem palmeto et opobalsameto distinguitur. Arbo- 4
res opobalsami formam similem piceis arboribus habent, nisi quod sunt humiles magis, et in vinearum
morem excoluntur. Hae certo anni tempore balsamum sudant. Sed non minor loci eius apricitatis, quam 5
ubertatis, admiratio est: quippe cum toto orbe regionis eius ardentissimus sol sit: ibi tepidi aëris naturalis quaedam ac perpetua apricitas inest. In eâ regio- 6
ne lacus est Asphaltites, qui propter magnitudinem
et aquae immobilitatem, Mortuum Mare dicitur. Nam 7
neque ventis movetur, resistente turbinibus bitumine,
quo

16. Non filius, sed *frater Aron* Exod. 4, 14.

sacerdos) pontifex maximus, non rex, certe non nomine, quamquam ut fit in eiusmodi sacerdotibus, saepius maiore, quam regiâ potestate. Cf. supra 18, 4. 5, ut ap. Virgil. aen. 3, 80 in Delo insulâ rex Anius, rex idem hominum Phoebique sacerdos.

coaluere) aut potius *convaluere*, ut confecit Freinsh: Cf. ind. in h. v. Rem ipsam tamen admodum vage Noster narrat. Nam a Iosuâ inde ad Saulum Iudices et Pontifices maximi non iidem fuerunt: diversi quoque fuerunt reges a Pontificibus maximis: a. demum u. 587 a Syris deficientes habuerunt eosdem duces belli et pontifices maximos; ut antea sub Persis a Nehemiae inde morte, a. u. 343. Vere contra ap. Ioseph. antiq. 13, 19. Aristobulus a. u. 648 primus coniunxit principatum cum pontificatu maximo, diadema sibi imponens.

C. III.

1. *opobals.*) Gen. 37, 25: 43, 11, Canaan reperimus; hodie non nisi in Arabiâ Petraeâ.

2. *Hierichus*) *Iericho*, ut habet Colon.

4. *piceis*) ed. Rom. *puniceis*.

6. Cf. Cellarii geogr. ant. vol. 2. pag. 484. et Büsching. geogr. Palaestinae. Dicitur etiam lacus Genezaret, sive mare Tiberiados in N. T. libris.

quo aqua omnis stagnatur; neque nauigationis patiens est, quoniam omnia vitâ carentia in profundum merguntur: nec materiam ullam sustinet, nisi quae alumine illinatur.

8 Primum Xerxes, rex Persarum, Iudaeos domuit: postea cum ipsis Persis in ditionem Alexandri Magni venere, diuque in potestate Macedonici imperii subiecti Syriae regno fuere.
9 A Demetrio cum descivissent, amicitiâ Romanorum petitâ, primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt, facile tunc Romanis de alieno largientibus.

Cap. IV. Per eadem tempora, quibus in Syriâ regni mutatio inter novos reges alternabatur,
a. u. in Asiâ rex Attalus florentissimum ab Eume-
616 ne patruo acceptum regnum, caedibus amicorum, et cognatorum suppliciis, foedebat, nunc matrem anum, nunc Berenicen sponsam maleficiis eorum
2 necatas confingens. Post hanc scelestam violentiae rabiem, squalidam vestem sumit; barbam capillumque in modum reorum summittit: non in pu-

7. *illinatur*) Ven., Ald., Iunt. et margo Colon. *illutatur*, q. et illae dare voluerunt, quae habent *illustratur*.

8. *primum*) recte se habet sequente *postea*, ut non sit, cur ex Med., Ven. et Ald. praeferas cum Graevio *primus*.

Rem ipsam et hic falsissime narrat. Nam regnum Israëliticum ab Assyriis dissolutum est iam a. u. 33; Iudaicum a. u. 173 a Babyloniis: quorum imperio ad Persas translato Cyrus exilium Babylonicum finiit a. u. 223; habueruntque Iudaei a Cyro usque ad Alexandrum a. u. 223 - 422 praefectos 12 (vid. *meine hist. Tabellen* pag. 212) e suâ gente lectos, Persarum tamen imperio subditos.

Syriae regno) ita tamen, ut saepius, inprimis per annos 534-80 Aegyptii de huius terrae, ut Coelesyriae et Phoenices imperio cum Syris certarent.

9. Resp. not. ad c. 1, 10. Nam iam a. 587 Iudas Maccabaeus societate cum Romanis initâ numos cudendos curat. Cf. Ioseph. 12, 17: 13, 17: 14, 16.

c. IV.

1. Resp. c. 1, 8.

ab Eumene (vid. ind. in h. n. nr. 3) *acc. regn.*) per annos 596-616 administratum. Hic autem est Attalus II., qui Eumeni successit non patruo, sed *fratri*. Huic demum successit, quem hic Noster innuit, Attalus III., Philometor, Eumenis illius filius ergo Attalo II. patruo succedens et regnans 616-21.

De huius foedâ crudelitate adi Diodr. 34, 10.

2. *in modum reorum*) cf. Cic. Verr. 2, 8. Liv. 6, 16. 4. c. 20, 1: 44, 19. 5. Valer. M. 6, 4. 4. Sueton. Ner. 47, 6. Plin. epist. 7, 27. Gell. 3, 4.

publicum prodire, non populo se ostendere, non
domi laetiora convivia inire, aut aliquod signum
sani hominis habere, prorsus ut poenas pende-
re manibus interfectorum videretur. Omissâ de- 3
inde regni administratione, hortos fodiebat, gra-
mina seminabat, et noxia innoxiis permiscebat,
eaque omnia veneni succo infecta, velut pecu-
liare munus, amicis mittebat. Ab hoc studio, 4
aerariae artis fabricae se tradit, cerisque fingen-
dis et aere fundendo procudendoque oblectaba-
tur. Matri deinde sepulcrum facere instituit: 5
cui operi intentus, morbum ex solis fervore con- *a. u.*
traxit, et septimâ die decessit. Huius testamen- 621
to heres populus Romanus tunc instituitur. Sed 6
erat ex Eumene Aristonicus, non iusto matri-
monio, sed ex pellice Ephesiâ, citharistae cu-
iusdam filiâ, genitus, qui post mortem Atta-
li, velut paternum regnum, Asiam invasit. Cum 7
multa secunda proelia adversus civitates, quae
metu Romanorum tradere se ei nolebant, fecis- 622
set, iustusque rex iam videretur, Asia Licinio
Crasso consuli decernitur; qui intentior Attali- 8
cae praedae, quam bello, cum extremo anni
tempore inordinatâ acie proelium conseruisset,
victus poenas inconsultae avaritiae sanguine de-
dit. In huius locum missus. Perpenna consul, 9 623
primâ congressione Aristonicum superatum in po-
testatem suam redegit; Attalicasque gazas, he-
reditarias populi Romani, nauibus impositas,
Romam deportavit. Quod aegre ferens succes- 10 624
sor eius M'. Aquilius consul, ad eripiendum Ari-
stonicum Perpennae, veluti sui potius triumphi
munus esse deberet, festinatâ velocitate conten-
dit. Sed contentionem consulum mors Perpen- 11
nae diremit. Sic Asia Romanorum facta cum 12
opibus suis vitia quoque Romam transmisit.

7. *P. Licinio Crasso*) Muciano cs. a. 622 cum L. Valerio Flacco (vid. Freinsh. suppl. Liv. 59, 29 et 48-50). Cf. Flor. 2, 20. Vell. 2, 4.

9. *Perpenna*) s. Perperna, cs. 623 cum M. Claudio Pulchro (Freinsh. 59, 48). Cf. Valer. M. 3, 4. 5. Plin. 13, 3.

10. *consul*) a. 624 cum C. Sempronio Tuditano (Frsh. 59, 70).

12. *Asia*) Asiae minoris pars minima, Pergamus. De re cf. Flor. 3, 12. 7. Liv. 39, 6. 5-9. Sallust. Catil. 6. Nost. supra 2, 14. 6: 31, 8. 9. cl. Valer. M. 2, 6. 1.

LIBER

LIBER TRICESIMUS SEPTIMUS.

Caput I.

a. u. 624 Capto Ariſtonico, Maſſilienſes pro Phocaeen-
ſibus conditoribus ſuis, quorum urbem ſe-
natus et omne nomen, quod et tunc, et antea
Antiochi bello, infeſta contra populum Roma-
num arma tulerant, deleri iuſſerat, legatos Ro-
mam deprecatum miſere, veniamque his a ſe-
2 natu obtinuere. Poſt haec regibus, qui adver-
ſus Ariſtonicum auxilia tulerant, praemia per-
ſoluta: Mithridati Pontico Phrygia maior; filiis
623 Ariarathis, regis Cappadociae, qui eodem bel-
3 lo occiderat, Lycaonia et Cilicia datae; fide-
liorque populus Romanus in ſocii filios, quam
mater in liberos, fuit: quippe hinc parvulis
4 auctum regnum, inde vita ademta. Namque
Laodice ex numero ſex filiorum, quos virilis ſe-
xus ex Ariarathe rege ſuſceperat, timens, ne
non diutinâ regni adminiſtratione adultis quibus-
dam potiretur, quinque parricidiali veneno ne-
ca-

LIB. XXXVII. c. 1.

1. *Maſſ. — ſuis*) vid. infra 43, 3. 4. Scripſi autem hic ut illic cum Gron. avo *Phocaeenſibus* pro *Phocenſibus*, qui ſunt incolae Phocidis, quae eſt Boeotiae vicina in Graeciâ, cum Phocaeenſes dicti ſint a Phocaeâ, Aſiae minoris urbe in Ioniâ.

Antiochi bello) de quo ſupra 31, 3-8.

tulerant) unus cod. *ſumſerant*, ut 2, 4. 4.

2. *Phrygia minor*) non hoc demum a. 624 huic Ionata, ſed iam a. 597. Cf. 38, 5. 3.

Ariar.) 35, 1.

3. *hinc*) a Romanis; *inde*, a matre.

4. *diutinâ admin.*) ablat. pro accuſ. recepi ex Med., Ven., Col., Ald., Par., Bong. et aliquot codd.

cavit: unum parvulum ſceleri matris cognato- 5
rum cuſtodia eripuit; qui poſt necem Laodices
(nam propter crudelitatem eam populus exſtin-
xerat) ſolus regno potitus eſt. Mithridates quo- 6
que repentinâ morte interceptus filium, qui et a.u.
ipſe Mithridates dictus eſt, reliquit. Cuius ea 7 629
poſtea magnitudo fuit, ut non ſui tantum tem-
poris, verum etiam ſuperioris aetatis omnes
reges maieſtate ſuperaverit, bellaque cum Ro-
manis per XLVI annos variâ victoriâ geſſerit: cum 8
eum ſummi imperatores, Sulla, Lucullus, ce-
terique, in ſummâ Cnaeus Pompeius, ita vice-
rint, ut maior clariorque in reſtaurando bello
reſurgeret, damnisque ſuis terribilior reddere-
tur. Denique ad poſtremum, non vi hoſtili, 9
ſed voluntariâ morte, in avito regno, ſenex, 691
herede filio, deceſſit.

CAP. II. Huius futuram magnitudinem etiam
coeleſtia oſtenta praedixerant. Nam et eo, quo ge- 2
nitus eſt, anno, et e quo regnare primum coepit,
ſtella cometes per utrumque tempus ſeptuaginta die-
bus ita luxit, ut coelum omne flagrare videretur. Nam 3
et magnitudine ſui quartam partem coeli occupaverat,
et fulgore ſui ſolis nitorem vicerat; et cum oriretur
occumberetque, quatuor ſpatium horarum conſume-
bat. Puer tutorum inſidias paſſus eſt, qui eum fero 4
equo impoſitum equitare iaculariqua cogebant: qui 5
conatus cum eos feſelliſſent, ſupra aetatem regente
equum Mithridate, veneno eum appetivere. Quod 6
metuens, antidota ſaepius bibit, et ita ſe adverſus
in-

7. *annos 46*) exſtinctus cum ſit morte voluntaria a. 690; initium Noſter ponit anno 645.

8. *Sulla*) per annos 666-70.

Lucullus) per a. 680-86, cui ſucceſſit Cn. Pompeius, de quo adi argumentum Ciceronis orationi pro lege Maniliâ a me praemiſſum.

ut — redderetur) reſp. 31, 5. 5.

9. *vi hoſtili*) *victus* addunt Med., Ven., Col. et Bong. non bene.

ſenex) natus a. u. 618 deceſſit a. 690, annum agens 73. Vid. infra ad 38, 8. 1.

c. II.

2. *ſeptuag.*) Ald. *ſeptem.* Cf. Plin. 2, 25.

flagrare) edd. 6. antiq. *conflagrare.*

3. *occumberet*) unus cod. *occideret.*

insidias exquisitioribus remediis stagnavit, ut ne vo-
7 lens quidem senex veneno mori potuerit. Timens de-
inde, ne inimici, quod veneno non potuerant, fer-
ro peragerent, venandi studium finxit: quo per se-
ptem annos neque urbis, neque ruris tecto usus est:
8 sed per sylvas vagatus, diversis montium regionibus
pernoctabat, ignaris omnibus, quibus esset locis; as-
suetus feras cursu aut fugere, aut persequi, cum
9 quibusdam etiam viribus congredi. Quibus rebus, et
insidias vitavit, et corpus ad omnem patientiam du-
ravit.

Cap. III. Ad regni deinde administrationem
cum accessisset, statim non de regendo, sed de au-
2 gendo regno cogitavit. Itaque Scythas, invictos
antea, qui Zopyriona, Alexandri Magni ducem, cum
triginta millibus armatorum deleverant, qui Cyrum,
Persarum regem, cum ducentis millibus trucidaverant,
qui Philippum, Macedonum regem, fugaverant, in-
3 genti felicitate perdomuit. Auctus igitur viribus Pon-
tum quoque, ac deinceps Cappadociam occupavit.
4 Cum de Asia tractaret, tacitus cum quibusdam ami-
cis regno profectus, universam nemine sciente perva-
gatus est, omniumque urbium situm ac regiones co-
5 gnovit. Inde Bithyniam transcendit, et quasi domi-
nus Asiae, opportuna quaeque victoriae suae metatus
6 est. Post haec in regnum, cum iam perisse crederetur,
reversus est: invento parvulo filio, quem per
ab-

6. *stagnavit*) stagnari dici potest aqua, sanguis et liquor cum quasi stagnum fit. Sed stagnari homo contra venenum pro *munari* absurde dicitur. Hinc assentior Gronovio avo, legenti *stannavit*, h. e. obmuniit, pectus quasi obduxit contra veneni vim. *Graev.*

8. *fugere*) *fugare* Col. et Bong. male, cum non diversum sit a *persequi*.

C. III.

2. *Scythas*) resp. 2, 3. 1-5. cf. 12, 2. 16.

fugaverant) non Scythae, sed Triballi. Cf. 9, 3. 1. ubi c. 2, 14 Scythas Philippi dolo victos refert.

Scythas perdomuit) Scythicas Sarmaticasque gentes supra Pontum Euxinum late incolentes.

3. *Pontum*) quomodo Pontum, quem habebat? c. 1, 2.

Cappadociam) a. u. 662 pulso Ariobarzane rege.

4. *regno*) edd. sex ant. addunt *a regno*, unde corrigit *e* Graev.

5. *Bithyniam*) de cuius possessione, Nicomede Prusiae filio (34, 4. 4) mortuo, certabant filii Nicomedes et Socrates, quorum hunc fratrum minorem tuitus est Mithridates a. 662.

absentiam eius Laodice soror uxorque enixa fuerat.
Sed inter gratulationem adventus sui, et filii geniti, 7
veneno periclitatus est: siquidem Laodice soror, cum
perisse eum crederet, in concubitus amicorum pro-
iecta, quasi admissum facinus maiore scelere tegere
posset, venenum advenienti paravit. Quod cum ex 8
ancillâ Mithridates cognovisset, facinus in auctores
vindicavit.

Cap. IV. Hyeme deinde appetente, non in con-
vivio, sed in campo; non in vacationibus, sed in
exercitationibus; nec inter sodales, sed inter aequa-
les, aut equo, aut cursu, aut viribus contendebat.
Exercitum quoque suum ad parem laboris patien- 2
tiam quotidianâ exercitatione durabat: atque ita in-
victus ipse inexpugnabilem exercitum fecerat. Initâ 3
deinde cum Nicomede societate, Paphlagoniam inva-
dit, victamque cum socio dividit. Quam cum teneri 4
a regibus senatui nuntiatum esset, legatos ad utrum-
que misit, *qui gentem restitui in pristinum statum* iube-
rent. Mithridates, cum se iam parem magnitudini 5
Romanorum crederet, superbo responso, *hereditarium
patri suo regnum obvenisse*, respondit: *mirarique se,
quod, quae ei relata controversia non fuerit, sibi refe-
ratur.* Nec territus minis, Galatiam quoque occu- 6
pat. Nicomedes, quoniam se tueri iure non potue- 7
rat, *iusto regi rediturum* respondit. Atque ita filium 8
suum mutato nomine, Pylaemenem Paphlagonum re-

7. *tegere)* Flor. *deleri*, cl. 32, 3. 6.

c. IV.

1. *appet.)* edd. quinque antiq. *imminente*, gravius quam pro re: et q. unus cod. habet; *adveniente*, est illius glossa.

sodales) quibuscum celebrantur convivia.

2. *durabat)* unus codd. *indurabat*, ut 38, 10. 1.

3. *Nicomede)* Bithyniae rege c. 3, 5. Contrarium tamen refert Appianus, qui Nicomedem ab hoc fugatum tradit, et hoc victo Pylaemenem Paphlagoniâ pulsum a. 665.

5. *quae ei)* ita bene Bong., Glar., Med., Paris., Ven., Col.; ceterae explicant *cum ei*.

6. *Galatiam occupat*) occisis, qui ad sexaginta Pergami convenerant, Galatiae regulis una cum uxoribus ac liberis, ut tres tantum fugâ servarentur a. u. 667. Plutarch. de virtute mulierum c. 44 et Appian. Cf. supra 25, 2. 11.

8. *Pylaemenem)* h. nomen in *Philaemenem*, *Philamenem*, *Philemenem* corruptum ex aliis scriptoribus (in his Hom. Il. 2, 851) resti-

gum nomine appellat, et quasi stirpi regiae reddidisset regnum, falso nomine tenet. Sic ludibrio habiti legati Romam revertuntur.

LIBER TRICESIMUS OCTAVUS.

CAPUT I.

Mithridates, parricidia a nece uxoris auspicatus, sororis alterius Laodices filios, cuius virum Ariarathem, regem Cappadociae, per Gordium insidiis occiderat, tollendos statuit, nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cu-
2 ius ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his cogitationibus versatur, interim Nicomedes, rex Bithyniae, vacuam morte regis Cappadociam
3 invadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad expellendum
4 Cappadociâ Nicomedem mittit. Sed iam Laodice per pactionem se Nicomedi in matrimonium tradiderat.
5 Quod aegre ferens Mithridates, praesidia Nicomedis Cap-

stituerunt Glareanus et Reinesius. De re cf. infra 41, 5. 6 et 8. ubi *Parthorum* Arsaces, *Romanorum* Augusti et Caesares; Plin. 6, 35. cl. Act. 8, 27, ubi *Aethiopum* Candace regina; Liv. 1, 3. 7, ubi Sylvius *Albanorum*; Curt. 8, 12. 14, ubi Taxiles *Indorum*.

LIB. XXXVIII. c. 1.

1. *parricidia*) at iusta 37, 3. 6-8.
Laodices) quam distingue ab illâ, quae supra periit 37, 1, 4.5, quae est in indice posita nr. 4, cum haec sit nr. 5
3. *per simulat. pietatis*) simulans fraternum in sororem amorem.
expell.) edd. 5 ant. *pellendum*, bene.

Cappadocia expellit, regnumque sororis filio re-
stituit: egregium prorsus factum, ni subsecuta
fraus esset: siquidem interiectis mensibus simu- 6
lat, se Gordium, quo ministro usus in Aria-
rathe interficiendo fuerat, restituere in patriam
velle, sperans, si obsisteret adolescens, causas
belli futuras: aut, si permitteret, per eun-
dem filium tolli posse, per quem interfecerat pa-
trem. Quod ubi Ariarathes iunior moliri co- 7
gnovit, graviter ferens interfectorem patris per
avunculum potissimum ab exsilio revocari, in-
gentem exercitum contrahit. Igitur cum in aci- 8
em eduxisset Mithridates peditum octoginta mil-
lia, equitum decem millia, currus falcatos
DC; nec Ariarathi, auxiliantibus finitimis re-
gibus, minores copiae essent: incertum belli ti-
mens, consilia ad insidias transfert: sollicitato- 9
que iuvene ad colloquium, cum ferrum occul-
tatum inter fascias gereret, scrutatori ab Aria-
rathe regio more misso, curiosius imum ven-
trem pertractanti, ait, *caveret, ne aliud telum in-*
veniret, quam quaereret. Atque ita risu protectis 10
insidiis, sevocatum ab amicis, velut ad secre-
tum sermonem, inspectante utroque exercitu, a. u.
interficit, regnum Cappadociae octo annorum 661
filio, imposito Ariarathis nomine, additoque
ei rectore Gordio, tradidit.

CAP. II. Sed Cappadoces, crudelitate ac libidi-
ne praefectorum vexati, a Mithridate deficiunt: fra-
tremque regis, et ipsum Ariarathem nomine, ab Asia,
ubi educabatur, revocant. Cum quo Mithridates proe- 2
lium

7. *moliri*) supple *eum* (Mithridatem). Si enim cum Gron. avo corrigis *quem* pro *quod*, supplendum est *id*. Hinc coni. Scheffer: *quem id* ubi.

graviter) edd. 6 antiq. *indigne*, aptius.

8. *incertum*, *die Ungewissheit*, ut Liv. 30, 30. 12 incerta casuum; Tacit. hist. 1, 26. 2 incerta noctis, cl. de re Cic. ad Att. 7, 7 extr. Liv. 30, 30. 20. Hae sunt dubiae Martis incerti vices ap. Senec. Theb, 626.

10. *sevocatum*) seorsim vocatum, ut Cic. Phil. 2, 14: minus aptum est *evocatum*, q. habent Med., Par., Bong. et margo Col.

ab amicis) a latere amicorum cum Mithridates eum sevocasset.

Numerum margini additum habes ex Freinsh. suppl. Liv. 70, 44.

lium renovat, victumque Cappadociae regno expellit. Nec multo post adolescens, ex aegri-
3 tudine collectâ infirmitate, decedit. Post huius mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociae etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximiae pulchritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos, filios genuisset, qui a senatu Romano paternum re-
4 gnum peteret. Uxorem quoque Laodicen Romam mittit, ad testimonium trium ex Ariarathe
5 susceptorum filiorum. Quod ubi Mithridates cognovit, et ipse pari impudentiâ Gordium Romam mittit, qui senatui assereret, *puerum, cui Cappadociae regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens ce-*
6 *cidisset.* Sed senatus, studio regum intellecto, aliena regna falsis nominibus furantium, et Mithridati *Cappadociam*, et Nicomedi, ad solatium
7 eius, *Paphlagoniam* ademit. Ac ne contumelia regum foret ademtum illis, quod daretur aliis,
a.u. 8 uterque populus libertate donatus est. Sed Cap-
661 padoces munus libertatis abnuentes, negant *vivere gentem sine rege posse.* Atque ita rex illis a
661 senatu Ariobarzanes constituitur.

Cap. III. Erat eo tempore Tigranes, rex Armeniae, obses Parthis ante multum temporis datus, sed olim ab iisdem in regnum paternum remissus. Hunc

c. II.

3. *access. Capp.*) Gron. avus mavult *velut accessionem*, hoc sensu: ne Bithyniam faceret tanquam additamentum Cappadociae.

4. *uxorem*) c. 1, 4.

5. *asseveret*) dedi ex Med., Par., Ven., Ald., Bong., Col., postulante latinitate Nostri, apud quem imperfect. coni. sequi solet praesens. Graevius contra ex Mss. Bong. dedit *asseveret*, ut liberet scriptorem suum a posterioris latinitatis vitio, cui *asserere* sit affirmare. At quod in Tacito (vid. ind. in Tacit.) ferimus, idem in Iustino non feremus?

ex eo — cecid.) resp. 37, 1. 2; ergo circa a. 623. At hic manifesto ipse se confundit optimus auctor, deceptus nomine Laodices. Illam enim Laodicen cum 37, 1. 5, a populo exstinctam esse retulerit circa illud tempus, ergo circa a. u. 626; hic illam eandem Laodicen post mariti mortem Nicomedi nuptam (c. 1, 4) mittit Romam a. 661.

8 *gentem*) verte; *ihre Nation*, non *eine Nation.*

c. III.

1. *multum temporis*) edd. 7 antiq. *non multum tempus.*

Hunc Mithridates mire ad ſocietatem Romani
belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat.
Nihil igitur de offenſâ Romanorum ſentientem, 2
per Gordium impellit, ut Ariobarzani, ſegni ad-
modum, bellum inferat: et ne quis dolus ſub-
eſſe videretur, filiam ſuam ei Cleopatram in
matrimonium tradit. Primo igitur adventu Ti- 3
granis, *Ariobarzanes*, ſublatis rebus ſuis, Ro-
mam contendit. Atque ita per Tigranem rur- a. u.
ſus Cappadocia iuris eſſe Mithridatis coepit. 662
Eodem tempore mortuo Nicomede, etiam filius 4
eius et ipſe *Nicomedes* regno a Mithridate pelli-
tur: qui cum ſupplex Romam veniſſet, decer-
nitur in ſenatu, ut uterque in regnum reſtitu-
antur; in quod tum miſſi Aquilius et Manlius
Maltinus legati. His cognitis Mithridates ſocie- 5 662
tatem cum Tigrane, bellum adverſus Romanos
geſturus, iungit: pactique inter ſe ſunt, ut
urbes agrique Mithridati, homines vero et quae-
cunque auferri poſſent, Tigrani cederent. Poſt 6
haec Mithridates intelligens, quantum bellum
ſuscitaret, legatos ad Cimbros, alios ad Gallo-
graecos, et Sarmatas, Baſtarnasque, auxilium
petitum mittit. Nam omnes has gentes, Roma- 7
num meditabundus bellum, variis beneficiorum
muneribus iam ante illexerat. Ab Scythiâ quo-
que exercitum venire iubet, omnemque Orien-
tem adverſus Romanos armat. Non magno igi- 8
tur labore Aquilium et Maltinum, Aſiano exer- 665
citu inſtructos, vincit: quibus ſimul cum Ni-
co-

2. Tigranem igitur de Romanis offendendis plane non cogitantem etc.

4. *regno*) Bithyniae c. 1, 2.

in quod) melius duo codd. *in quam rem.*

Manl, Malt.) Reineſius ex Vincentii Bellovacenſis ſpec. hiſt. 6, 101 legi vult *M. Acilius*; Freinsh. in Liv. ſuppl. 74, 11 ex Appiano *Manilius Mancinus.*

6. *intelligens*) *intellecto* Ald., Iunt. et unus cod. non inepte ex Noſtri ratione loquendi.

Cimbros) Freinsh. corrigit *Cimmerios*, Haec autem cum anno fere 665 agantur (bellum enim civile a. 665 exortum commemorat c. 4, 14); Cimbri Mithridati non ignoti erant, quippe a Mario iam a. 651 et 52 caeſi ac fugati.

Gallogr.) cuivis venales 25, 2. 9-10: 27, 3. 5.

7. *Scythiâ*) reſp. 37, 3. 2.

8. *Aſiano*) ergo molli 31, 6. 9.

comede pulſis, ingenti favore civitatium excipitur:
9 multum ibi auri argentique, ſtudio veterum regum,
magnumque belli apparatum invenit: quibus inſtru-
ctus, debita civitatibus publica privataque remittit,
10 et vacationem quinquennii concedit. Tunc ad concio-
nem milites vocat, eosque variis exhortationibus ad
11 Romana bella (ſiue Aſiana) incitat. Quam orationem
dignam duxi, cuius exemplum brevitati huius operis
inſererem, quam *obliquam* Pompeius Trogus expoſuit:
quoniam in Livio et in Salluſtio reprehendit, quod
conciones *directas* pro ſuâ oratione operi ſuo inſeren-
do, hiſtoriae modum exceſſerint.

Cap. IV. *Optandum ſibi fuiſſe* ait, *ut de eo lice-
ret conſulere, bellumne ſit cum Romanis, an pax habenda:*
2 *quin vero ſit reſiſtendum impugnantibus, nec eos quidem
dubitare, qui ſpe victoriae careant. Quippe adverſus la-
tronem, ſi nequeant pro ſalute, pro ultione tamen ſuâ,*
3 *omnes ferrum ſtringere. Ceterum, quia non id agatur,
an liceat quieſcere, non tantum animo hoſtiliter, ſed
etiam proelio congreſſis, conſulendum, quâ ratione ac ſpe*
4 *coepta bella ſustineant. Eſſe autem ſibi victoriae fidu-
ciam, ſi ſit illis animus: Romanosque vinci poſſe, cogni-
tum non ſibi magis, quam ipſis militibus, qui et in Bi-
thyniâ Aquilium, et Maltinum in Cappadociâ fuderint.*
5 *At ſi quem aliena magis exempla, quam ſua experimenta
moveant; audire ſe, a* P y r r h o, *rege Epiri, non am-
plius quam quinque millibus Macedonum inſtructo, fuſos
tri-*

9. *vacationem*) tributorum, iuſſit eſſe cives immunes. Cf. de re ſimilia exempla Tacit. ann. 2, 56. Liv. 45, 18.

11. *directas*) quales ipſe Noſter non ſprevit 14, 4 et 18, 7. 10.

c. IV.

1. In hac oratione, quam, ut auctor ait c. 3, 11, dedit obliquam, reſtitui ſemper coniunctivum pro indicativo, poſtulantibus hoc rei ratione et grammatices praeceptis, ut §. 3 *agatur*: §. 9: 10: c. 5, 6. 7 et 8: 9. c. 6, 3. c. 7, 2 et 8.

2. *nec*) non eſt, cur corrigas cum Gron. avo *ne*. Reſolve enim illud in *etiam ne*, *et ne*: etiam ne ii quidem dubitant.

3. *proelio congreſſis*) duo codd. *proelii congreſſu*, q. praefert Boxhorn.

4. *Aquil. et Malt.*) c. 3, 8.

5. Conſule ind. de *Pyrrho*, Romanorum victore, ubi ex 18, 1. 6 et 11 duo proelia a Noſtro commemorata vides, quibus Pyrrhus Romanos fuderit. Tertium igitur proelium, quo ab anni u. 478 con-

tribus proeliis Romanos. Audire, Hannibalem sexde- 6
cim annis Italiae victorem immoratum: et quin ipsam ca-
peret urbem, non Romanorum illi vires obstitisse, sed do-
mesticae aemulationis atque invidiae studium. Audire, 7
populos Transalpinae Galliae, Italiam ingressos, ma-
ximis eam plurimisque urbibus possidere; et latius ali-
quanto solum finium, quam in Asiâ, quae dicatur imbel-
lis, eosdem Gallos occupasse: nec victam solum dici Ro- 8
mam a Gallis, sed etiam captam; ita ut unius illis mon-
tis tantum cacumen relinqueretur; nec bello hostem, sed
pretio remotum: Gallorum autem nomen, quod semper 9
Romanos terruerit, in parte virium suarum ipsum nume-
rare. Nam hos, qui Asiam incolunt, Gallos, ab illis,
qui Italiam occupaverant, sedibus tantum distare: origi-
nem quidem, ac virtutem, genusque pugnae idem habere;
tantoque his sagaciora esse, quam illis, ingenia, quanto 10
longiori ac difficiliori spatio per Illyricum Thraciamque pro-
dierint, paene operosius transitis illorum finibus, quam ubi
consederint, possessis. Iam ipsam Italiam audire se nun- 11
quam, ut Roma condita sit, satis illi pacatam, sed assidue
per

consulibus, M'. Curio et L. Cornelio apud Beneventum, Samnii oppidum caesus in Peloponesum rediit, orator rei exaggerandae causâ addit.

6. Adi Hannibalis vitam a Cornelio conscriptam, unde perspicis, Carthaginiensem illum, a. u. 535 Italiam Alpibus superatis ingressum, a. demum 550 a suis in patriam fuisse revocatum, hanc contra Scipionem defensurum. Cf. Liv. 30, 20.

7. Galli (vid. ind.) Italiam ingressi a. 167 Liv. 5, 33 in locis Transpadanis consedere; postremi omnium Gallorum Senones Romam capiunt direptamque incendunt a. u. 365 supra 6, 6. 5.

Occuparunt solum finium aliquanto latius (Galliam Cisalpinam), quam in Asiâ (Galatiâ, siue Gallo-Graeciâ 25, 2. 11) iidem Galli (24, 4. 2) occuparunt, h. l. §. 9.

8. *montis cacumen*) Capitolium Liv. 5, 43. 47 et 49.

pretio) Liv. 5, 48 et 49.

9. De re resp. 24, 4. 2; in verbis ex lege ad §. 1 positâ corr. *terruerit* pro *terruit*, et cum Gron. avo *parte ipsum numerare* pro *partem ipse numeret*, cum sit constructio obliqua, nec latine dicatur numerare in *partem*, sed in parte, et quidem h. l. virium suarum, i. e. inter assertores et propugnatores potentiae suae.

10. *sagaciora*) prudentiora. At cum h. l. orator iter huius gentis *longissimum, difficillimum* commemoret, ut paene *operosius* transierit illorum (Illyriorum, Thracum, qui populi latent in *Illyricum* et *Thraciam*) fines, quam possederit (Graecorum in Asia fines), ubi consederit: non contemnenda est lectio codd. quorundam *acriora*, i. e. pugnandi cupidiora, alacriora, fortiora, vid. ind. in meum Horat.

per omnes annos pro libertate alios, quosdam etiam pro iu-
12 *re imperii, bellis continuis perseverasse: et a multis civita-*
tibus Italiae deletos Romanorum exercitus ferro, a quibus-
13 *dam, novo contumeliae more, sub iugum missos. Ac ne ve-*
teribus immoretur exemplis, hoc ipso tempore universam Ita-
liam bello Marsico consurrexisse, non iam libertatem, sed
14 *consortium imperii civitatisque, poscentem. Nec gravius*
vicinae Italiae bello, quam domesticis principum factionibus
urbem premi, multoque periculosius accessisse Italico civile
15 *bellum: simul et a Germaniâ Cimbros, immensa millia fero-*
rum atque immitium populorum, more procellae, inundasse
16 *Italiam: quorum tametsi singula bella sustinere Romani pos-*
sent, universis tamen obruantur, ut ne vacaturos quidem
bello suo putet.

CAP. V. *Utendum igitur occasione, et rapienda in-*
crementa virium, ne, si illis occupatis quieverint, mox ad-
2 *versus vacuos et quietos, maius negotium habeant. Non enim*
quaeri, an capienda sint arma, sed utrum suâ potius occa-
3 *sione, an illorum. Nam bellum equidem iam tunc secum ab*
illis geri coeptum, cum sibi pupillo maiorem Phrygiam ade-
me-

11. *iure*) Gron. avus ex aliquot codd. mavult *vice*, ut sit altera imperii et senatus et consulum pars, pro quâ v. c. Latini a. 415 certarunt, qui, ut Flor. 1, 14. 1 ait, ius civitatis, partem imperii ac magistratuum poscebant; quorum dux apud Liv. 8, 4. 4: cur non alter, inquit, a Latinis consul datur? ubi pars virium, ibi et imperii pars est. Cf. h. l. § 18.

12. *sub iug. missos*) a Samnitibus a. u. 433. Cf. Liv. 9, 5-6. Vell. 1, 14. 2. Gell. 17, 21.

13. *bello Marsico*) per annos 663-65 gesto, de quo Flor. 3, 18. Diod. 37, 1-6.

14. *civile bellum*) Sullam inter et Marium exorto a. 665, de quo Flor. 3, 21; Vell. 2, 17. seqq. Diod. 37, 10-11. 13-15. His igitur principum factionibus belloque domestico siue civili urbs gravius premitur, quam Italiae bello.

15. *Cimbros*) qui iuncti Teutonibus ex a. inde 649 Helvetiâ, Hispaniis et Galliis devastatis cum varios Romanorum exercitus fudissent; tandem a 651 et 652 in Galliâ et Pedemontio a Mario sunt caesi ac paene deleti. Flor. 3, 3.

C. V.

1 Utamur igitur occasione nobis oblatâ; rapiamus incrementa virium (cupide arripiamus hanc virium nostrarum augendarum occasionem), ne, si Romanis iam bello intestino occupatis, quieverimus, mox maius negotium habeamus, longe difficilius debellemus eos vacuos bello et fruentes quiete.

merint, quam patri suo praemium dati adversus Aristoni-
cum auxilii concesserant, gentem, quam et proavo suo Mi-
thridati Seleucus Callinicus in dotem dedisset. Quid, cum 4
Paphlagoniâ se decedere iusserint, non alterum illud genus
belli fuisse? quae non vi, non armis, sed adoptione testa-
menti, et regum domesticorum interitu, hereditaria patri suo
obvenisset: cum inter hanc decretorum amaritudinem paren- 5
do, non tamen eos mitigarit, quin acerbius se in dies gerant,
non obtinuisse. Quod enim a se non praebitum illis obsequi- 6
um? non Phrygiam, Paphlagoniamque dimissas, non Cappa-
dociâ filium eductum, quam iure gentium victor occupavisset?
Raptam tamen sibi esse victoriam eius ab illis, quorum nihil 7
sit nisi bello quaesitum. Non regem Bithyniae Chreston, in 8
quem senatus arma decrevisset, a se in gratiam illorum occi-
sum? tamen nihilominus imputari sibi, si qua Gordius aut
Tigranes faciat: libertatem etiam in contumeliam sui a sena- 9
tu ultro delatam Cappadociae, quam reliquis gentibus abstu-
lerint: deinde populos Cappadocum, pro libertate oblatâ,
Gordium regem orantes, ideo tantum, quoniam amicus suus
esset, non obtinuisse. Nicomedem praecepto illorum bellum 10
sibi intulisse: quia ultum ierit se, ab ipsis ventum obviam,
et nunc eam secum bellandi illis causam fore, quod non im-
pune se Nicomedi lacerandum, saltatricis filio, praebuerit.

CAP. VI. *Quippe non delicta regum illos, sed vires ac maiestatem insequi: neque in se uno, sed in aliis quoque omnibus, hac sem-*

3. *patri suo*, Mithridati VI., *praemium dati* (Graev. mavult lati, recte) *adversus Aristonicum* (36, 4. 6) a. 597 *auxilii conc.*, *gentem, quam et proavo suo, Mithridati IV.* Seleucus (II.) *Callinicus* (Syriae rex a. 508-28) *in dotem dedisset.*

4. Resp. c. 2, 7.

5. *inter h. — amar.*) Graevius corrigit apte sane: *interea huic decr. amaritudini* (his decretis amaris) par.

6. Resp. §. 3 et 4, et de Cappadociâ filio traditâ c. 1, 10 et c. 2, 6.

7. *raptum t. s. e. victoriae ius*) Sic Ald., Iunt. et Mſ. Bodl. bene.

8. Gordius c. 1, 10. Tigranes c. 3, 1.

9. Resp. c. 2, 7.

non obtinuisse) cum permittente senatu elegerint sibi a. 664 Ariobarzanem c. 2, 8.

10. Resp. c. 3, 4.

C. VI.

1. Romani insequuntur (bello) non reges, qui aliquid deliquerunt, sed qui viribus pollent et maiestate splendent. Oderunt nomen regium, §. 7.

in se uno, in aliis) Non est, cur cum Scheffero corrigas *unum*. Sic ablat. ap. Cic. ad div. 3, 8. 8 in te bene merito grati sunt; Liv. 30,

2 *semper arte grassatos. Sic et avum suum Pharnacem, per cognationum arbitria, succedaneum regi Pergameno Eumeni*
3 *datum: sic rursus Eumenem, cuius classibus primum in Asiam fuerint transvecti, cuius exercitu magis, quam suo, et Magnum Antiochum, et Gallos in Asiâ, et mox in Macedoniâ regem Persen domuissent, et ipsum pro hoste habitum, eique*
4 *interdictum Italiâ: et quod cum ipso deforme sibi putavis-*
5 *sent, cum filio eius Aristonico bellum gessisse. Nullius apud eos maiora, quam Masinissae, regis Numidarum, haberi merita. Huic imputari victum Hannibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam: hunc inter duos*
6 *illos Africanos tertium servatorem urbis referri: tamen cum huius nepote bellum modo in Africâ gestum adeo inexpiabile, ut ne victum quidem memoriae avi donarent, quin carcerem*
7 *ac triumphi spectaculum experiretur. Hanc illos regibus omnibus legem odiorum dixisse, scilicet quia ipsi tales reges ha-*

30, 26. nihil moribus suis indignum in iis fecit; Virg. aen. 2, 541 Achilles talis in hoste non fuit.

2. Qui tamen per cognatos arbitros Eumeni Pergami regi succedere sit iussus

3. *Ant. M.*) resp. 31, 8. 5. a. 562.

Gallos in Asiâ) Galatas, Gallo-Graecos 25, 2. 11, de quibus a. 565 Cn. Manlius Vulso triumphum egit splendidissimum Liv. 39, 6.

Persen) resp. 33, 1. 2.

pro hoste habitum) nam, ut ait Vell. 1, 9. 2 Eumenes in bello Persico medius animo fuit, neque fratris initiis, neque suae respondit consuetudini. Accusabatur adeo initae cum Perseo societatis ex literis interceptis, prodente Diodoro 31. fr. 4.

4. Resp. c. 5, 3 et 36, 4. 6.

5. De Masinissâ cf. *mein Handwört. d. alt. Gesch.* vol. 2. p. 54, ubi quae Livii loca laudavi, ostendunt, quam vera dixerit h. l. Mithridates.

Hannibal victus apud Zamam a. 550 a Scipione Africano maiore, Liv. 30, 29 quae victoria bello Punico alteri finem imposuit.

Syphax a Laelio a. u. 550 captus Liv. 30, 5-17 et 44.

Carthago deleta a Scipione Africano minore a. u. 607 Vell. 1, 12. 5.

6. *huius nepote)* Iugurthâ, de cuius bello exstat singularis Sallustii libellus, quem Mastanabal, Iugurthae filius ex concubinâ genuerat: cuius quidem frater Micipsa, Masinissae patris successor, cum a. 635 moriens hunc filium adoptatum regni heredem reliquisset cum ipsius filiis Adherbale et Hiempsale communicandi: Iugurtha homo impius et nefarius his occisis a. 638 et 641 regnum solus occupavit, belloque inde a Metello a. 644 petitus tandem a. 648 a Sullâ captus et a Mario in triumpho Romam perductus in carcere periit sex dies cum fame luctatus Diod. 34, fr. 27, 24. 29. 30. Vell. 2, 11 et 12.

Hinc ipse perspicis, quid sibi velit *modo*.

habuerint, quorum etiam nominibus erubescant; aut pastores Aboriginum, aut haruspices Sabinorum, aut exsules Corinthiorum, aut servos vernasque Tuscorum, aut, quod honoratissimum nomen fuit inter haec, Superbos, atque, ut ipsi ferunt, conditores suos lupae uberibus altos: 8 *sic omnem illum populum luporum animos, inexplebiles sanguinis atque imperii, divitiarumque avidos ac ieiunos habere.*

CAP. VII. *Se autem, seu nobilitate illis comparetur, clariorem illâ colluvie convenarum esse, qui paternos maiores suos a Cyro Darioque, conditoribus Persici regni, maternos a Magno Alexandro, ac Nicatore Seleuco, conditoribus imperii Macedonici, referat: seu populus illorum conferatur suo, earum se gentium esse, quae non modo Romano imperio sint pares, sed Macedonico quoque obstiterint.* 2 *Nullam subiectarum sibi gentium expertam peregrina imperia: nullis unquam, nisi domesticis, regibus paruisse: Cappa-*

7. *pastores*) Romulum et Remum inter pastores educatum Liv. 1, 4 et 5.

har. Sabin) qualis Numa, Romuli successor, qui, ut Livius ait 1, 18. 1, Curibus Sabinis habitabat, consultissimus vir omnis divini atque humani iuris.

exsules Corinthiorum) qualis Tarquinius Priscus, quintus Romanorum rex a u. 137-75, filius Demarati, qui e gente Bacchiadarum Corintho profugus Tarquiniis, Etruriae oppido consederat, et inde Romam demigraverat. Liv. 1, 34-40.

servos) qualis Servius Tullius, quem servâ natum Tanaquil, Tarquinii uxor, prodigio admonita in regni successionem educavit a. 175-219. Liv. 1, 39.

Superbos) qualis fuit septimus et ultimus rex, Tarquinius *superbus* a. 219-44. Liv. 1, 46 — 2, 21.

conditores, Romulum et Remum, *lupae uberibus altos* Liv. 1, 4. 6.

inter haec) nomina, aut, si mavis cum Ven., Iunt., Paris., Col., Bong., *hos*, reges.

8. *lupor. animos*) cf. Liv. 3, 66. 5. Vell. 2, 27. 3.

c. VII.

1. De quatuor his regibus adi indicem: ultimus autem Seleucus Nicator; conditor regni Syriaci, proavus fuit Seleuci illius Callinici, cuius filia nupserat Mithridatis huius avo c. 5, 3.

obstiterint) vid. *mein hist. Handb.* vol. 1. p. 172.

populus — suo) bene haec constructio procedit cum verbis ab init cap.: seu nobil. — comparetur. Non spernenda tamen est lectio edd. Med., Par., Ven., Ald., Col., Bong. *populis eorum conferat suos.*

2. Non omnino vere haec Mithridatem dixisse, sed in laudem suam extulisse, ostendit historia harum terrarum, quas sibi delineat *mein hist. Handb.* suo quamque loco.

padociam velint, an Paphlagoniam, recensere; rursus Pontum, an Bithyniam, itemque Armeniam maiorem minoremque: quarum gentium nullam neque Alexander ille, qui totam pacaverit Asiam, nec quispiam successorum eius, aut posterorum,
3 *attigisset. Scythiam duos unquam ante se reges, non pacare, sed tantum intrare ausos, Darium et Philippum, aegre inde fugam sibi expedisse; unde ipse magnam partem adversus*
4 *Romanos virium haberet. Multoque se timidius ac diffidentius bella Pontica ingressum, cum ipse rudis ac tiro esset, Scythas praeter arma, virtutemque animi, locorum quoque solitudinibus, vel frigoribus instructos, per quae denuntia-*
5 *retur ingens militiae labor ac periculum. Inter quas difficultates ne spes quidem praemii foret ex hoste vago; nec*
6 *tantum pecuniae, sed etiam sedis, inope. Nunc se diversam belli conditionem ingredi. Nam neque coelo Asiae esse temperatius aliud, nec solo fertilius, nec urbium multitudine amoenius; magnamque temporis partem, non ut militiam, sed ut festum diem, acturos, bello dubium facili*
7 *magis an uberi: si modo aut proximas regni Attalici opes, aut veteres Lydiae Ioniaeque audierint, quas non ex-*
8 *pugnatum eant, sed possessum: tantumque se avida exspectet Asia, ut etiam vocibus vocet: adeo illis odium Romanorum incusserit rapacitas Proconsulum, sectio publicanorum, calum-*
9 *niae litium. Sequantur se modo fortiter; et colligant, quid se duce possit efficere tantus exercitus, quem sine cuiusquam militum auxilio, suâmet unius operâ, viderint Cappadociam caeso rege cepisse; qui solus mortalium Pontum omnem Scythiamque pacaverit, quam nemo ante transire tuto*
10 *atque adire potuerit. Nam iustitiae atque liberalitatis suae nec ipsos milites, qui experiantur, testes refugere: et illa in-*

3. De bello a Dario et Philippo Scythis illato adi loca in ind. laudata.

4. *instructos*) esse et fuisse tum, cum ipse illos sit aggressus 37, 3. 2.

5. *sedis inope*) vago 2, 2. 3.

6. Asiae coelum temperatissimum est, solum fertilissimum, urbes plurimae eaeque amoenissimae.

7. *r. Att. opes*) at has a. iam 621 a Romanis ablatas 36, 4. *veteres Lydiae*) tempore Croesi 1, 7. 3. *Ioniae*) de quâ adi *mein hist. Hdb.* vol. 1. p. 280.

8. Consules Romani rapacissimi Asiae (Mysiae, Phrygiae, Cariae, Lydiae) adeo (tantum) odium Romanorum (adversus Romanos) incusserunt illis. Recte autem hominis avaritia calumniandique cupido *incutere* mihi dicitur odium sui, non autem *inurere*, quod illi substituere vult Gron. avus cl. Cic. Catil. 1, 6. 21 2, 9. 13.

9. *cepisse*) resp. c. 1. 10.

indicia habere, quod solus regum omnium non paterna solum, verum etiam externa regna, hereditatibus propter munificentiam acquisita, possideat, Colchos, Paphlagoniam, Bosporum.

CAP. VIII. Sic excitatis militibus, post a. u.
annos tres et viginti sumti regni, in Romana bella 608
descendit. At in Aegypto, mortuo rege, Ptolemaeo, 2
ei, qui Cyrenis regnabat, Ptolemaeo, per legatos
regnum et uxor Cleopatra regina, soror ipsius,
defertur. Laetus igitur hoc solo Ptolemaeus, 3
quod sine certamine fraternum regnum recepisset,
in quod subornari et a matre Cleopatrâ, et
favore principum, fratris filium cognoverat: ceterum
infestus omnibus, statim ubi Alexandriam
ingressus est, fautores pueri trucidari iussit.
Ipsum quoque die nuptiarum, quibus matrem 4
eius in matrimonium recipiebat, inter apparatus
epularum, et solennia religionum, in complexu
matris interficit: atque ita torum sororis, caede
filii eius cruentus, asscendit. Post quod non 5
mitior in populares, qui eum in regnum vocaverant,
fuit: siquidem peregrinis militibus licentiâ
caedis datâ, omnia sanguine quotidie manabant:
ipsam quoque sororem, filiâ eius virgine
per vim stupratâ, et in matrimonium ascitâ,
repudiat. Quibus rebus territus populus 6
in

10. *indicia*) Med. et Par. *indicia*, apte sane, ut metaphora in *testes* inchoata procedat.

c. VIII.

1. *Romana bella*) bella cum Romanis gerenda, quae Noster praeterit, nonnisi tacta supra c. 3, 8 et 37, 1, 7-9. Bellis autem, quae ibi commemorantur, cum Sullâ et Lucullo gestis tandem a Cn. Pompeio Magno victus fugatusque a. u. 687, insidiis Pharnacis filii petitus cum frustra ipse venenum expertus esset (37, 2. 6), occidendum se tradit Bituito cuidam Gallo a. 690. Liv. epit. 102. Flor 3, 5. 26.

2. *Ptolemaeo*) Philometore 34, 2. 7 et 8.
ei Ptolemaeo) *Physconi*, regi per annos 608-35, mortui *fratri* §. 3. Liv. epit. 59.
Cyrenis) et in Libyâ ex anno inde 596 Diodr. 31, 26: 33, 10.

3. *matre*) filii, quem Philometor reliquerat pupillum; ergo huius Physconis *sorore*, §. 4. cl. §. 2.

5. *repudiat*) quae deinde confugit ad Demetrium, generum, Syriae regem 39, 1. 4. et 38, 9. 1.
filiâ ascitâ) Cleopatrâ in ind. nr. 7.

in diversa labitur, patriamque metu mortis ex-
7 sul relinquit. Solus igitur in tantâ urbe cum
suis relictus Ptolemaeus, cum regem se non ho-
minum, sed vacuarum aedium, videret, edicto
a. u. 8 peregrinos sollicitat. Quibus confluentibus, ob-
610 vius legatis Romanorum, Scipioni Africano et
Spurio Mummio, et L. Metello, qui ad inspi-
9 cienda sociorum regna veniebant, procedit. Sed
quam cruentus civibus, tam ridiculus Roma-
nis, fuit. Erat enim et vultu deformis, et sta-
turâ brevis, et saginâ ventris non homini, sed
10 belluae, similis. Quam foeditatem nimia subti-
litas perlucidae vestis augebat, prorsus quasi astu
inspicienda praeberentur, quae omni studio oc-
11 cultanda pudibundo viro erant. Post discessum
deinde legatorum (quorum Africanus, dum in-
spicit urbem, spectaculo Alexandrinis fuit,) iam
etiam populo peregrino invisus, cum filio, quem
ex sorore susceperat, et cum uxore, matris
pellice, metu insidiarum, tacitus in exsilium
proficiscitur; contractoque mercenario exercitu
12 bellum sorori pariter ac patriae infert. Arcessi-
tum maximum deinde a Cyrenis filium, ne eum
Alexandrini contra se regem crearent, interficit.
Tunc populus statuas et imagines eius detrahit.
13 Quod factum studio sororis existimans, filium,
quem ex eâ susceperat, interficit, corpusque
in membra divisum, et in cistâ compositum,
matri die natali eius inter epulas offerri curat.
Quae

8. *Scip. Africano*, iuniori, qui paulo ante, a. 607 Carthaginem deleverat; *Sp. Mummio*, qui cs. a. 607 Corintho deletâ *Achaici* nomen meruerat; *L. Caecilio Metello*, a. inseq. 611 consuli. Ad annum autem 610 hanc legationem refert Freinsh. in Liv. suppl. 53, 13. rectius, quam editores Diodori (34, fr. 1) ad a. 618.

10. *perluc. vestis*) cf. Plin. 11, 22. Senec. benef. 7, 9; ep. 90. Aelian. 7, 9.

11. *proficiscitur*) aut potius pellitur a. u. 621, ergo non statim post discessum legatorum. Cf. de huius foedâ crudelitate Diodr. 33, 10 et 14; nec non 15, 23 et 24: quo loco postremo nominatur *το σωμα γυναικωδες περιπεποιημενος*. Adde eundem 34. fr. 1. 16 et 18.

13. Cf. Diodr. 34. fr. 16, cuius editores hoc facinus referunt ad a. u. 624.

compos.) edd. 6. antiq. *impositum*, q. aptius est. De re cf. Valer. M. 9, 2. ext. 5. Liv. epit. 59.

Quae res non reginae tantum, verum etiam univerſae 14
civitati acerba et luctuoſa fuit: tantumque moerorem
feſtiviſſimo convivio intulit, ut regia omnis repentino
luctu incenderetur. Verſo igitur ſtudio principum ab 15
epulis in exſequias, membra lacera populo oſtendunt,
et quid ſperare de rege ſuo debeant, filii caede de-
monſtrant.

Cap. IX. Finito luctu orbitatis, Cleopa-
tra, cum urgeri ſe fraterno bello videret, auxi-
lium a Demetrio, rege Syriae, per legatos pe-
tit: cuius ipſius varii et memorabiles caſus fuere.
Namque Demetrius, ut ſupra dictum eſt, cum 2
bellum Parthis intuliſſet, et multis congreſſionibus
victor fuiſſet, repente inſidiis circumventus, amiſ-
ſo exercitu, capitur. Cui Arſacides Parthorum 3 a.u.
rex, magno et regio animo, miſſo in Hyrcaniam, 615
non cultum tantum regium praeſtitit: ſed et
filiam in matrimonium dedit, regnumque Syriae,
quod per abſentiam eius Trypho occupaverat,
reſtituturum promittit. Poſt huius mortem de- 4 617
ſperato reditu, non ferens captivitatem Demetri-
us, privatam, etſi opulentam, vitam pertaeſus,
tacitus in regnum fugam meditatur. Hortator 5
illi et comes Callimander amicus erat: qui poſt
captivitatem eius a Syria per Arabiae deſerta,
ducibus pecunia comparatis, Parthico habitu
Babylonem pervenerat. Sed fugientem Phraha- 6
tes, qui Arſacidae ſucceſſerat, equitum celeri- 617
tate, per compendioſos tramites occupatum re-
tra-

15. *lacera*, q. edd. 5 antiq. explicant *lacerata*.

c. IX.

1. *petit*) cf. infra 39, 1. 4.

2. *ſupra*) 36, 1. 5.

3. *Arſacides*) auctor ſi ſibi ipſi conſtare vult, *Arſacen* ſcribere debuit 41, 5. 6 cf. c. 4, 6.

quod — occupaverat) quo potius eum Trypho pepulerat ſubſtituto in eius locum Antiocho, Balae filio a. 610; quo deinde ipſo occiſo Trypho regnum occupat per annos 612 - 17. vid. not. ad 36, 1, 1; et de Tryphone cf. Diodr. 33. fr. 19.

5. *Callim.*) ſic edd. 6 antiq. recte, cum ſit Ioſepho Καλλίμανδρος, non *Galimander*.

6. *Phrahates*, ſ. Phraates, qui Arſacidae VI., ſ. Mithridati I. ſucceſſerat a. 617, et deinde a. 626 periit contra Scythas bellum gerens.

7 trahit. Ut est deductus ad regem, Callimandro quidem non tantum venia, verum etiam praemium fidei datum: Demetrium autem et graviter castigatum ad coniugem in Hyrcaniam remittit, arctioribusque custodiis observari iubet.
8 Interiecto deinde tempore, cum fidem illi etiam suscepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga est; sed pari infelicitate prope fines regni sui reprehenditur; ac denuo perductus ad regem, ut invisus a conspectu summo-
9 vetur. Tunc quoque uxori et liberis donatus, in Hyrcaniam, poenalem sibi civitatem, remittitur, talisque aureis ad exprobrationem pue-
10 rilis levitatis donatur. Sed hanc Parthorum tam mitem in Demetrium clementiam non misericordia gentis faciebat, nec respectus cognatio-
a. u. 617-24 nis: sed quod Syriae regnum affectabant, usuri Demetrio adversus Antiochum fratrem, prout res, vel tempus, vel fortuna belli, exegisset.

CAP. X. His auditis, Antiochus occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum
2 bellis induraverat, adversus Parthos ducit. Sed luxuriae non minor apparatus, quam militiae, fuit: quippe LXXX millia armatorum secuta sunt CCC millia lixarum; ex quibus coquorum, pistorum, scenico-
3 rumque maior numerus fuit. Argenti certe aurique tantum, ut etiam gregarii milites caligas auro figerent, proculcarentque materiam, cuius amore po-
4 puli ferro dimicant. Culinarum quoque argentea instru-

8. *repreh.*) sic Med., Ald. et Par. nec non unus cod., hinc Graev. in ed. 1694 praeeunte Acidalio, qui ita correxerat ad Vell. 2, 130. 8, quodque aptius est quam *deprehenditur*, q. ex Bong. et Colon. dedit Graevius in ed. 1701 et Gron. nepos.

10. *Antiochum*) VII. Sidetem s. Euergeten. vid. not. ad 36, 1. 1. cl. Ind. in *Antiochus* nr. 7.

c. X.

1. *induraverat*) resp. 36, 1. 9-10.

2. *CCC*) verisimilior est numerus XXX, quem habent Ven., Ald., Col.: cod. Med. et Oros. exhibent *ducenta*.

3. *auro figerent*) *sie beschlugen ihre Schuhsolen mit goldnen Nägeln*, q. explicant edd. 6 ant. *fingerent*; duo codd. *facerent*. Contra non spernenda est lectio unius cod. Bong. *fuerent*. Cf. Valer. M. 9, 1. ext. 4, ubi sunt aurei clavi crepidis subiecti, et Plin. 33, 14, ubi Agnon, Alexandri M. praefectus aureis clavis suffigit crepidas.

ſtrumenta fuere, prorſus quaſi ad epulas, non ad bella, pergerent. Advenienti Antiocho mul- 5
ti Orientales reges occurrere, tradentes ſe, regnaque ſua, cum exſecratione ſuperbiae Parthicae. Nec mora congreſſioni fuit. Antiochus, 6
tribus proeliis victor, cum Babyloniam occupaſſet, magnus haberi coepit. Itaque omnibus ad eum populis deficientibus, nihil Parthis reliqui a.u.
praeter patrios fines fuit. Tunc Phrahates De- 7 622
metrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico praeſidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad ſua tuenda a Parthiâ revocaretur. Interim, quoniam viribus non poterat, inſidiis Antiochum ubique tentabat. Propter multitudinem homi- 8
num, exercitum ſuum Antiochus per civitates in hyberna diviſerat: quae res exitii cauſa fuit. Nam cum gravari ſe copiarum praebitione, et iniuriis militum, civitates viderent, ad Parthos deficiunt; et die ſtatutâ omnes apud ſe diviſum exercitum per inſidias, ne invicem ferre auxilia poſſent, aggrediuntur. Quae cum nuntiata 9
Antiocho eſſent, auxilium proximis laturus, cum eâ manu, quae ſecum hyemabat, progreditur. In itinere obvium regem Parthorum habuit, adverſus quem fortius, quam exercitus eius, dimicavit. Ad poſtremum tamen cum virtute ho- 10
ſtes vincerent, metu ſuorum deſertus occiditur; 624
cui Phrahates exſequias regio more fecit, filiamque Demetrii, quam ſecum Antiochus adduxerat, captus amore virginis, uxorem duxit. Poe- 11
nitere deinde dimiſſi Demetrii coepit: ad quem retrahendum cum turmas equitum feſtinato miſiſſet, Demetrium, hoc ipſum metuentem, iam in regno miſſi invenerunt: fruſtraque omnia conati, ad regem ſuum reverſi ſunt.

Z 2

8. *praebit.*) cod. *exhibitione.* Copiae autem h. l. res ad victum neceſſariae.

die ſtatutâ aggrediuntur) ecce veſperas Siculas!

10. *fecit*) eiusque corpus in Syriam remiſit 39, 1, 6. Cf. Liv. epit. 59. Oroſ. 5, 10. Appian. in Syr., qui ipſum ſibi manus intuliſſe ſcribit.

vincerent) Freinsh., quem ſequitur Scheffer, mavult *vinceret* (Antiochus).

11. *invenerunt*) ubi ab a. 624-28 regnavit. vid. 39, 1. 8.

LIBER

LIBER TRICESIMUS NONUS.

Caput I.

Antiocho in Parthia cum exercitu deleto, frater eius Demetrius, obsidione Parthorum liberatus, ac restitutus in regnum, cum omnis Syria in luctu
2 propter amissum exercitum esset; quasi Parthica ipsius ac fratris bella, quibus alter captus, alter occisus erat, prospere cessissent, ita Aegypto bellum inferre statuit; regnum Aegypti Cleopatrâ socru, pretium
3 auxilii adversus fratrem suum, pollicente. Sed dum aliena affectat, ut assolet fieri, propria per de-
se-

LIB. XXXIX. c. 1.

1. Resp. 38, 10. 10.

obsid.) captivitate 38, 10. 7, cl. c. 9, 2-10, et h. l. §. 2, ubi alter (ipse Demetrius) *captus* erat, alter (frater Antiochus) occisus 38, 10. 10, Cf. 36, 1. 5.

2. *cessissent*) ita recte Ald. et Iunt., ut et Bong. et Is. Vossius coniecerant, cum ceterae edd. male exhibeant *gessissent*, aut Ven., Col. et Bong. *gessisset*, non minus male, cum Demetrius fratris sui bella non gesserit, nec dici possit Demetrius bella *ipsius* gessisse sed *sua*. Eadem verba etiam infra 40, 2. 4 sunt permutata, ubi pro: *quo cesserit* Mss. Bong. vitiose exhibent *quod gesserit*.

ita supervacuum videtur Gronovio avo; tueri tamen idem possumus referentes ad praecedens *quasi*.

Cum *Cleopatra*, Ptolemaei Physconis uxor repudiata, 38, 8. 5, Demetrii socrus, cuius ipse filiam in matrimonio habebat (h. l. §. 4), regnum Aegypti huic Demetrio polliceretur, si ipsi auxilium ferret contra Physconem, fratrem et olim maritum 38, 8. 1-2.

3. *ut assolet fieri*) οἱ γαρ θελοντες περιλαβειν τα των πελας
αποτυγχανουσι πολλακις νικωμενοι,
τα δ' ιδια προστιθεασι τοις αλλοτριοις, ut ait Menander.

fectionem Syriae amisit: siquidem Antiochenses primi, duce Tryphone, exsecrantes superbiam regis, quae conversatione Parthicae crudelitatis intolerabilis facta erat, mox Apamenii, ceteraeque civitates exemplum secutae, per absentiam eius a Demetrio defecere. Ptolemaeus quoque, 4 rex Aegypti, bello ab eodem petitus, cum cognovisset, Cleopatram sororem suam, opibus Aegypti navibus impositis, ad filiam et Demetrium generum in Syriam profugisse, immittit a.u. 625 iuvenem quendam Aegyptium, Protarchi negotiatoris filium, qui regnum Syriae armis peteret: composita fabula, quasi per adoptionem 5 Antiochi regis receptus in familiam regiam esset, nec Syriis quemlibet regem aspernantibus, ne Demetrii paterentur superbiam: nomen iuveni *Alexandri* imponitur, auxiliaque ab Aegypto ingentia mittuntur. Interea corpus Antio- 6 chi, interfecti a rege Parthorum, in loculo argenteo ad sepulturam in Syriam remissum supervenit: quod cum ingenti studio civitatium et regis Alexandri, ad firmandam fabulae fidem, excipitur. Quae res illi magnum favorem popularium conciliavit, omnibus non fictas in eo, sed veras, lacrymas existimantibus. Demetrius 7 autem victus ab Alexandro, cum undique circum-

duce Tryphone) at hic iam iam a. 617 ab Antiocho fuerat occisus, cum ab a. inde 612 regnum occupasset, vid. not. ad 36, 1. 1. et §. 7-8; nec non not. ad 38, 9. 3.

absentiam eius a Demetrio) melius: *abs. Demetrii ab eo*.

4. *Ptol.*) Physcon 38, 1. 2.

sororem) et uxorem repudiatam 38, 1. 2: 38, 8. 5.

filiam) Demetrii uxorem.

immittit) q. est *subornat* 35, 1. 6.

5. Cum antea rumorem sparsisset, et fabulam finxisset, et quasi composuisset, esse hunc *Alexandrum*, Zebennam dictum Iosepho 13, 17, Zabinam Diodoro 34 fr. 20 et 22, filium *Antiochi* (a Parthis occisi 38, 8. 10), aut potius *Alexandri Balae*, a quo Demetrii nostri pater, Demetrius Soter regno et vitâ fuerat privatus, 35, 1. 6-10; quique quatuor post annis a Demetrio nostro victus et caesus fuerat 35, 2. 4. a. u. 608; indeque fratrem Antiochi VI. dei, per annos 610-12 regnum usurpantis 36, 1. 1. not.

6. *Ant. interf.*) 38, 10. 10.

supervenit) inopinato venit et peropportune, ut recte explicat Graevius, qui hanc Iunt. et Ald. lectionem alteri; *pervenit* iure praetulit.

circumstantibus malis premeretur, ad postremum
8 etiam ab uxore filiisque deseritur. Relictus igitur cum paucis servulis, cum Tyrum religione
a. u. templi se defensurus petisset, navi egrediens,
628* 9 praefecti iussu interficitur *. Alter ex filiis Seleucus, quoniam sine matris auctoritate diade-
629** ma sumsisset, ab eadem interficitur **; alter, cui propter nasi magnitudinem cognomen Grypo fuit, rex a matre hactenus constituitur, ut nomen regis penes filium, vis autem omnis imperii penes matrem, esset.

CAP. II. Sed Alexander, occupato Syriae regno, tumens successu rerum, spernere iam etiam ipsum Ptolemaeum, a quo fuerat subornatus in re-
2 gnum, superbâ insolentiâ coepit. Itaque Ptolemaeus reconciliatâ sororis gratiâ, destruere Alexandri regnum, quod odio Demetrii, viribus suis acquisierat,
3 summis opibus instituit. Mittit igitur ingentia Grypo auxilia, et filiam Tryphaenam Grypo nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non societate tantum
4 belli, verum et affinitate suâ, sollicitaret. Nec res frustra fuit; nam cum omnes Grypum instructum Aegypti viribus viderent, paulatim ab Alexan-
5 dro deficere coepere. Fit deinde inter reges proelium, quo victus Alexander Antiochiam profugit: ibi inops pecuniae, cum stipendia militibus deessent, in templo Iovis solidum ex auro Victoriae signum

8. *interfic.*) Ioseph. antiq. 13. 17; contra Appianus in Syr. occisum eum refert a Cleopatrâ uxore.

9. Seleucus) quintus.

vis) ita bene sunt Ald. et unus cod. Bong., melius, quam *ius*. Illud enim, quod iam Bernegger coniecerat, et Graev. recepit, aptius opponitur *nomini γρυπος mit einer Habichtsnase*, quod quidem cognomen, ut alterum *Epiphanis*, hic *Antiochus* VIII. tulit, rex 629-58.

c. II.

2. *sororis*) huius ipsius Grypi, cuius mater, Demetrii uxor, Physconis soror erat et olim uxor c. 1, 4.

5. De Alexandri sacrilegio cf. Diodor. 34 fr. 22. Bochartus autem (Phaleg 2, 16) putat hanc historiam pertinere ad Alexandrum *Balam*, de quo supra 35, 1. 6-10.

in templo) recepi *in* ex edd. 6. antiq. et Mss. Bong. probante Graevio, qui laudat Flor. 3, 4: bibere *in* ossibus capitum; Senec. Agam. 878: merum *in* auro trahere; Cic. ad div. 1, 6. 1: dolorem plo *in* rebus tuis: quibus quidem in locis *in* ponitur pro *ex*,

signum tolli iubet, facetis iocis sacrilegium circumscribens; nam *Victoriam commodatam sibi ab Iove esse* dicebat. Interiectis deinde diebus, cum 6
ipsius Iovis aureum simulacrum infiniti ponderis tacite evelli iussisset, deprehensusque in sacrilegio, concursu multitudinis esset in fugam versus; magnâ vi tempestatis oppressus, ac desertus a suis, a latronibus capitur; perductusque a. u.
ad Grypum, interficitur. Grypus porro, recipe- 7 632
rato patrio regno, externisque periculis liberatus, insidiis matris appetitur. Quae cum cupiditate dominationis, prodito marito, Demetrio, et altero filio interfecto, huius quoque victoriâ inferiorem dignitatem suam factam doleret, venienti ab exercitatione poculum veneni obtulit. Sed 8
Grypus, praedictis iam ante insidiis, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipsam iubet; abnuenti instat. Postremum prolato indice eam arguit, *solam defensionem sceleris superesse* affirmans, *si bibat, quod filio obtulit.* Sic victa regina, scelere in se verso, veneno, quod alii paraverat, exstinguitur. Partâ igitur regni securitate, Gry- 9 635
pus octo annis quietem et ipse habuit, et regno praestitit. Natus deinde illi est aemulus regni, 10
frater ipsius Cyzicenus, eâdem matre genitus, sed ex Antiocho patruo susceptus: quem cum 643
veneno tollere voluisset, ut maturius armis cum eo de regno contenderet, excitavit.

Cap. III. Inter has regni Syriae parricidiales discordias moritur rex Aegypti Ptolemae- 635
us,

7. *prodito marito*) c. 1, 7.
filio interf) c. 1, 9.
exercitatione) luctâ, ut 37, 4. 1 et Liv. 10, 11. 1, ubi est exerceri inter equites. De re cf. simile exemplum ap. Liv. 8, 18 cl. Valer. M. 2, 5. 3. Oros. 3, 10.
8. *obtulit*) latinitas postulat *obtulerit.* Antea pro *praedictis* ob sequens *ante*, ut tautologia vitetur, Scheffer corrigit *proditis.*
10. Antiochus IX, Philopator, Cyzicenus, filius Antiochi, patrui, VII, de quo supra 38, 9. 10, c. 10, 1-10. *Cyziceni* autem cognomen habuit, quod Cyzici fuerat educatus, de cuius levibus moribus vilibusque studiis adi Diodr. 34, 26.
maturius (celerius, ut 3, 1. 3) veneno, quam *armis.*

c. III.

1. *Ptolemaeus*) Physcon, de quo 38, 8. 2.

us, regno Aegypti uxori et alteri ex filiis, quem illa legisset, relicto; videlicet quasi quietior Aegypti status, quam Syriae regnum esset, cum mater, altero
2 ex filiis electo, alterum hostem esset habitura. Igitur cum pronior in minorem filium esset, a populo compellitur maiorem eligere: cui prius, quam regnum daret, uxorem ademit; compulsumque repudiare carissimam sibi sororem Cleopatram, minorem sororem Selenen ducere iubet, non materno inter filias iudicio, cum alteri maritum eri-
3 peret, alteri daret. Sed Cleopatra, non tam a viro repudiata, quam a matre divortio viri dimissa, Cyziceno in Syria nubit: eique ne nudum uxoris nomen afferret, exercitum Grypi sollicitatum, velut
4 dotalem, ad maritum deducit. Par igitur viribus fratris Cyzicenus proelium committit, ac victus in
5 fugam vertitur, Antiochiamque venit. Tunc Antiochiam Grypus, in qua erat Cyziceni uxor Cleopatra, obsidere coepit: quâ captâ, Tryphaena, uxor Grypi, nihil antiquius quam sororem Cleopatram requiri iussit: non ut captivae opem ferret, sed ne effugere captivitatis mala posset, quae sui aemulatione in hoc potissimum regnum invaserit, hostique sororis
6 nubendo hostem se eius effecerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam a fratre, contra matris voluntatem extra Ae-
7 gyptum nuptam accusat. Contra Grypus orare, *ne tam*

uxori) fratris Philometoris, et sororis Cleopatrae filiae 38, 8. 5. Vid. ind. Cleopatra nr. 7.

regnum) Gron. avus mavult *futurus*.

2. *minorem*) Alexandrum I.

maiorem) *Lathurum*, regem per annos 635-72.

3. *Cyzic.*) c. 2, 10.

Grypi) c. 1. 9. Contra edd. 5 ant. *Cypri*, quae lectio confirmatur §. 6, ubi sunt exercitus *peregrini*.

4. *fratris*) Grypi c. 2, 10.

5. Tryphaena, uxor *Grypi* c. 2, 3. Physconis filia, ibid. — Cleopatram §. 2-3. Physconis filiam ibid., Lathuri fratris uxorem repudiatam §. 2 iam *Cyziceni* uxorem.

hostique - effecerit) eoque, ut Cyziceno, hosti sororis Tryphaenae nupserit, se effecerit hostem eius (sororis).

iussit) aptius est, quod ex Iunt. Graev. 1694 et Burm. receperunt, *duxit*: nihil antiquius duxit, quam requiri sororem, s. quam ut requireretur soror.

6. Tryphaena accusat Cleopatram, cuius operâ exercitus peregrini adducti sint in certamina fratrum; quae ipsa repudiata sit a fratre §. 2, contraque matris voluntatem nupta sit (nupserit) Cyziceno extra Aegyptum (in Syriâ).

*tam foedum facinus facere cogatur: a nullo unquam maio-
rum suorum inter tot domestica, tot externa bella, post vi-
ctoriam in feminas saevitum; quas sexus ipse et periculis
bellorum, et saevitiae victorum eximat: in hac vero, prae-* 8
*ter commune bellantium fas, accedere necessitudinem sangui-
nis: quippe ipsius, quae tam cruente saeviat, sororem equi-
dem germanam esse, suam vero consobrinam: liberorum deinde
communium materteram.* His tot necessitudinibus sanguinis 9
adiicit superstitionem templi, quo abdita profugerit, *tan-
toque religiosius colendos sibi Deos, quo magis his propitiis
ac faventibus vicisset: tum neque occisâ illâ, se virium quid-
quam Cyziceno demturum, nec servaturum redditâ.* Sed quan- 10
to Grypus abnuit, tanto soror mulieri pertinaciâ accendi-
tur, rata, non misericordiae haec verba, sed amoris esse.
Itaque, vocatis ipsa militibus, mittit, qui sororem
confoderent. Qui ut in templum intraverunt, cum 11
evellere eam non possent, manus amplexantis Deae
simulacrum praeciderunt. Tunc Cleopatra exsecratio-
ne parricidarum, mandatâ violatis numinibus ultio-
ne sui, decedit. Nec multo post, repetitâ proelii 12
congressione, victor Cyzicenus uxorem Grypi Try-
phaenam, quae paulo ante sororem interfecerat, ca-
pit; eiusque supplicio uxoris manibus parentavit.

Cap. IV. At in Aegypto Cleopatra cum grava-
retur socio regni, filio Ptolemaeo, populum in eum
incitat; abductâque ei *Selene* uxore, eo indignius,
quod ex Selene iam duos filios habebat, exsulare co-
git, arcessito minore filio *Alexandro*, et rege in locum
fratris constituto; nec filium regno expulisse contenta, 2
bello

8. *consobrinam, Geschwisterkind,* h. l. *Frauen-Schwester.*
soror. equid. germ.) bene Modius corrigit: sororem; *et quidem* g.
10. (*ex*) *vocatis militibus mittit* (aliquos), *qui conf.*; quamquam latinior est Gronovii avi correctio: vocato*s* milite*s* mittit.
11. *evellere*) aptius est, q. corrigit Gron. avus *avellere.*
exsecr.) recte Gron. avus legi vult: *cum* exsecr.

c. IV.

1. Resp. c. 3, 1-2.
socio, filio Pt.) aut potius *socium, filium Ptolemaeum*, ut recte corrigi vult Graevius cum Gron. avo, ut 20, 2. 12.
Alexandro) Ptolemaeo Alexandro I, cui Lathurus a. 640 Cypro cedere cogitur, et 646 Aegypto ipsâ, iam ipse Cypro contentus ad a. usque 664, quo fratrem cum ipsius uxore occidit, suâ ipsius filiâ. Iam ipse iterum solus regnat ad a. usque 672.

a.u. bello Cypri exsulantem persequitur. Unde pulso,
640 interficit ducem exercitus sui, quod vivum eum
e manibus dimisisset: quanquam Ptolemaeus verecundiâ
materni belli, non viribus minor, ab
3 insulâ recessisset. Igitur Alexander, territus hac
matris crudelitate, et ipse eam reliquit, periculoso
regno securam ac tutam vitam antepo-
4 nens. Cleopatra vero timens, nè maior filius
Ptolemaeus ab Cyziceno ad reciperandam Aegyptum
auxiliis iuvaretur, ingentia Grypo auxilia,
et Selenen uxorem, nupturam hosti prio-
5 ris mariti, mittit: Alexandrumque filium per le-
646 gatos in regnum revocat: cui cum occultis insidiis
exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur,
spiritumque non fato, sed parricidio,
6 dedit: digna prorsus hac mortis infamiâ, quae
etiam matrem toro expulit, et duas filias viduas
alterno fratrum matrimonio fecit, et filio alteri
in exsilium acto bellum intulit, alteri erepto
regno exitium per insidias machinata est.

Cap. V. Sed nec Alexando caedes tam nefanda
inulta fuit. Nam ubi primum compertum
est, scelere filii matrem interfectam, concursu
populi in exsilium agitur, revocatoque Ptolemaeo
regnum redditur: qui neque cum matre
bellum gerere voluisset, nec a fratre armis re-
2 petere, quod prior possedisset. Dum haec aguntur,
frater eius ex pellice susceptus, cui pater
Cyrenarum regnum testamento reliquerat, here-
658 3 de populo Romano instituto, decedit. Iam enim
for-

Cyprum autem, quam deinde a. 690 Lathuri filius naturalis accepit, hic a. 696 mortuus legat Romanis, qui M. Catone Vticensi huc misso insulam in provinciae formam redigunt.

4. *Ptolemaeus* Lathurus *ab Cyziceno*, Antiocho IX Cyziceno, Syriae rege c. 2, 10. et c. 3.

Grypo) cuius adversarius erat Cyzicenus ille Antiochus c. 2, 10. ab anno inde 643 ad annum usque 658, quo ille perit, et Coelesyria et Phoenice regno Syriae ab hoc abreptae et hucusque possessae iterum ab hoc cum Syriâ coniunguntur.

6. *matrem toro expulit*) resp. 38, 8. 5.

duas - fecit) c. 3. 2 c. 4, 1.

filio alteri Lathuro *in exsilium acto* §. 1 *bellum intulit* §. 2; *alteri* Alexandro §. 5.

c. v.

1. *caedes nefanda?* matris nefariae c. 4, 6. De ceteris vid. not. ad §. 1.

2. *frater eius ex pellice susceptus*, Apion, Ptolemaei Philometoris, a. 608 mortui, aut, ut Noster vult, Physconis, a. 635 mortui filius,

fortuna Romana porrigere ſe ad Orientalia re-
gna, non contenta Italiae terminis, coeperat.
Itaque et ea pars Libyae provincia facta eſt: a. u.
poſtea Creta Ciliciaque piratico bello perdomi- 686
tae, in formam provinciae rediguntur. Quo 4
facto, et Syriae et Aegypti regna, Romanâ
vicinitate artata, quae incrementa de finitimis
bellis quaerere ſolebant, ademto vagandi arbi-
trio, vires ſuas in perniciem mutuam converte-
runt; adeo, ut aſſiduis proeliis conſumti, in 5
contemtum finitimorum venerint, praedaeque
Arabum genti, imbelli antea, fuerint. Quo- 6
rum rex Erotimus, fiducia ſeptingentorum fi-
liorum, quos ex pellicibus ſuſceperat, diviſis
exercitibus, nunc Aegyptum, nunc Syriam,
infeſtabat: magnumque nomen Arabum, viri-
bus finitimorum exſanguibus, fecerat.

3. *Creta* iam a. 552 Romanis tributaria, in provinciae formam redigitur a. 686.

piratico bello) a Cn. Pompeio finito a. 686.

4. *de finitimis* (populis aut regnis) *bellis* (*bello* mavult Gronovius).

conſumti) pro *conſumta*, cum referendum ſit ad *regna*.

6. *Erotimus*) Iſ. Voſſius ſcribi vult ex Ioſepho *Aretas*, qui teſte Stephano filius fuit Obadae. De Arabibus ipſis adi Diodor. 2, 48-94.

De Aegypti autem, in cuius rebus exponendis Noſter ſubſtitit §. 1, ſatis inde ab a. 672 (vid. not. ad c. 4, 1) conſule mein *hiſtor. Handb.* vol. 1 pag. 210 et not. ad prol. 40, 4-5.

LIBER

LIBER QUADRAGESIMUS.

CAPUT. I.

Mutuis fratrum odiis, et mox filiis inimicitiis parentum fuccedentibus, cum inexpiabili bello et reges, et regnum Syriae confumtum effet, ad externa populus auxilia concurrit, peregrinosque fibi reges circumfpicere coe-
2 pit. Itaque cum pars Mithridatem Ponticum, pars Ptolemaeum ab Aegypto arceffendum cenferet: occurreretque, quod Mithridates implicitus
a. u. bello Romano effet, Ptolemaeus quoque femper ho-
671 3 ftis fuiffet Syriae; omnes in Tigranem, regem Armeniae, confenfere, inftructum, praeter domefticas vires, et Parthicâ focietate, et Mithri-
4 datis affinitate. Igitur accitus in regnum Syriae, per

LIB. XL. c. 1.

1. *et mox filiis, qui inimicitiis parentum fuccedebant*, ut lectio vulg. debet explicari. Aptiorem tamen antithefin formaveris, fi ex Ald. et Iunt. auctoritate vocabulo *parentum* deleto, cum iisdem aliisque 5 edd. antiquis pro *filiis* legeris *filiorum*. Sic fratrum odia et filiorum inimicitiae apte fibi opponuntur.

De re ipfâ, mutuis regum bellis ab a. inde 658, quo Cyzicenus Grypum occidit (39. 4. 4. not.), ad a. usque 671 continuatis adi *mein hift. Handb.* vol. 1. pag. 273.

2. *Mithrid.*) de quo fupra lib. 37 et 38.

Ptolem.) Lathurum, in quo auctor fupra 39, 5. 1 fubftitit, qui anno demum fequente 672 eft mortuus.

bello Romano) ab a. inde 666-70 per Sullam, inde ad a. 672 per huius legatum Muraenam gefto.

3. *Tigranem*) refp. 38, 3. 1 et 5.

per XVIII annos tranquillissimo regno potitus est: neque bello alium lacessere neque, lacessitus inferre alii bellum necesse habuit.

CAP. II. Sed sicut ab hostibus tuta Syria
fuit, ita terrae motu vastata est, quo centum
septuaginta millia hominum, et multae urbes,
perierunt. Quod prodigium mutationem rerum a. u.
portendere haruspices responderunt. Igitur, Ti- 2 686
grane a Lucullo victo, rex Syriae Antiochus,
Cyziceni filius, ab eodem Lucullo appellatur.
Sed quod Lucullus dederat, postea ademit Pom- 3
peius: qui poscenti regnum respondit, *ne vo-*
lenti quidem Syriae, nedum recusanti daturum se re-
gem, qui XVIII annos, quibus Tigranes Syriam te-
nuit, in angulo Ciliciae latuerit; victo autem eodem
Tigrane a Romanis, alieni operis praemia postulet.
Igitur, ut habenti regnum non ademerit, ita quo ces- 4
serit Tigrani, non daturum, quod tueri nesciat; ne
rursus Syriam Iudaeorum et Arabum latrociniis infe-
stam reddat. Atque ita Syriam in provinciae 5
formam redegit: paulatimque Oriens Romano- 691
rum discordia consanguineorum regum factus est.

C. II.

2. Tigrane, Mithridatis socio (c. 1, 3), quicum Lucullus bellum gessit a. u. 680-86, ut iam supra adfuit 37, 1. 8.

Cyziceni filius) aut potius nepos. Hic enim Antiochus XIII, Asiaticus, Callinicus filius fuit Antiochi X, regis per annos 660-63, qui, Seleuco VI a. 659 pulso, patri Cyziceno successerat vid. *mein hist. Handb.* vol. 2 pag. 273-4.

3. *regem*) eum (Antiochum), qui.

18 annos) ab a. inde 671 ad a. usque 686; ergo 16, non 18 annos: ut accuratius sit, q. exhibent edd. Med. et Bong., X et VII.

tenuit) latinitas postulat *tenuerit*.

4. *ita* (id regnum), *quo cesserit* (vid: not. ad 39, 1. 2).

Iudaeorum) qui Syriae eripuerant Coelesyriam et Phoenicen, Ioseph. 14, 8.

Arabum) resp. 39. 5, 5.-6.

LIBER

LIBER QUADRAGESIMUS PRIMUS.

Caput I.

Parthi, penes quos, velut divisione orbis cum Romanis factâ, nunc Orientis imperium est, Scytha-
2 rum exsules fuere. Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur; nam Scythico sermone Parthi exsules di-
3 cuntur. Hi et Assyriorum et Medorum temporibus,
4 inter Orientis populos obscurissimi fuere. Postea quoque cum imperium Orientis a Medis ad Persas translatum est, veluti vulgus sine nomine, praeda victo-
5 rum fuere. Postremo Macedonibus, triumphato Ori-
6 ente, servierunt: ut cuivis mirum videatur, ad tantam eos felicitatem provectos, ut imperent gentibus, sub quarum imperio, veluti servile vulgus, fuere.
7 A Romanis quoque, trinis bellis, per maximos duces, florentissimis temporibus lacessiti, soli ex omnibus gentibus non pares solum, verum etiam victo-
8 res fuere; quanquam plus gloriae sit, inter Assyria et

LIB. XLI. c. 1.

1. Resp. 2, 1. 3: 2, 3. 6, et cf. Ammian. Marcell. 23, 6.

2. *exsules*) aut potius *equites*. faras, siue farasch in Hebraeorum linguâ est eques. Cf. c. 2, 5.

3. *Assyriorum*) quorum imperium 1300 annos durasse, supra dixerat 1, 2. 13.

Medorum) ad quos Assyriorum imperium traduxit Arbaces 1, 3. 2.

4. *ad Persas*) a Cyro 1, 6. 17.

5. Resp. 13, 4. 23.

6. *felicitatem*) *per virtutem* addunt Med., Par., Bong. et Col.

7. Cf. infra 42, 4-5.

flor. temp.) rep. Romanorum maxime florente.

et Medica, Persicaque, memorata olim regna, et opu-
lentissimum illud mille urbium Bactrianum imperium,
emergere potuisse, quam longinqua bella vicisse; prae- 9
terea cum gravibus Scythicis, et vicinalibus bellis
assidue vexati, variis periculorum certaminibus ur-
gerentur. Hi domesticis seditionibus Scythia pulsi, so- 10
litudines inter Hyrcaniam, et Dahas, et Areos, et
Spartanos, et Margianos furtim occupavere. Fines 11
deinde, non intercedentibus primo finitimis, postea
etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut non im-
mensa tantum iam ac profunda camporum, ve-
rum etiam praerupta collium, montiumque ardua
occupaverint. Ex quo fit, ut Parthiae pleraque fini- 12
um, aut aestus, aut frigoris magnitudo possideat;
quippe cum montes nix, et campos aestus, infestet.

CAP. II. Administratio gentis post defe- a. u.
ctionem Macedonici imperii, sub regibus fuit. 498
Proximus maiestati regum populorum ordo est: 2
ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pa-
ce, habent. Sermo his inter Scythicum Medi- 3
cumque medius, et ex utrisque mixtus. Ve- 4
stis olim sui moris: postea quam accessere opes,
ut Medis perlucida ac fluida. Armorum patrius
ac Scythicus mos. Exercitum non ut aliae gen- 5
tes liberorum, sed maiorem partem servorum
ha-

8. *memorata*) celebrata, celeberrima. Cf. § 3-4.
Bactrian.) cf. infra c. 6 et c. 4, 5.
mille urbium) Apollodorus ap. Strab. 15. pag. 686: Εὐκρατίδας (c. 6, 1) πόλεις χιλίους ὑφ' ἑαυτῷ εἶχε.
10. *Spartanos*) lege cum Mf. Flor. *Sparnos* cl. Strab. 11, pag. 508: nomades ad sinistram maris Caspii, nunc Dahae dicti, Sparni cognominati.
11. *immensa camporum*) immensitates camporum Cic. nat. deor. 2, 39. 2. cl. c. 64, 6, ubi, ut h. l. sunt immensa camporum.
profunda) Pricaeus corrigit *porrecta*.
12. *pleraque finium Parthiae*, longe maior Parthiae pars urgetur aut aestu aut frigore, cum montes nive, campi aestu infestentur.

c. II.

1. Cum defecissent a Macedonico imperio.
2. *populorum*) Gron. avus corrigit *optimatum* cl. 42, 5. 2. et 1, 9. 18.
4. *perlucida*) serica teste Procopio.
fluida) quae est Tacito Germ. 17 fluitans, et Lucano 8, 267 laxae vestes et fluxa velamenta.
5. *servorum*) Ald., Iunt. et unus Mf. probante If. Vossio et Graevio *servitiorum*, ut 13, 6. 3 et matrimonia pro uxoribus. vid. ind.

habent: quorum vulgus, nulli manumittendi potestate permissâ, ac per hoc omnibus servis nascentibus, in dies crescit. Hos pari ac liberos suos curâ habent:
6 et equitare et sagittare magnâ idustriâ docent. Locupletissimus ut quisque est, ita plures in bello equites regi suo praebet. Denique Antonio, bellum Parthis inferenti, cum quinquaginta millia equitum occurre-
7 rent, soli cccc liberi fuere. Cominus in acie proeliari, aut obsessas expugnare urbes, nesciunt. Pugnant aut procurrentibus equis, aut terga dantibus: saepe etiam fugam simulant, ut incautiores adversum vul-
8 nera insequentes habeant. Signum his in proelio non tubâ, sed tympano datur. Nec pugnare diu possunt: ceterum intolerandi forent, si, quantus his impetus est,
9 vis tanta et perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis proelia deserunt, ac paulo post pugnam ex fugâ repetunt, ut, cum maxime vicisse
10 te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. Munimentum ipsis equisque loricae plumatae sunt, quae utrumque toto corpore tegunt. Auri argentique nullus nisi in armis usus.

Cap. III. Uxores dulcedine variae libidinis singuli plures habent: nec ulla delicta adulterio gravius
2 vindicant. Quamobrem feminis non convivia tantum
3 virorum, verum etiam conspectum interdicunt. Car-
4 ne non nisi venatibus quaesitâ vescuntur. Equis omni tempore vectantur: illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt: super illos ire, consistere, mercari, colloqui. Hoc denique discrimen inter servos liberosque est, quod servi pedibus, li-

equitare) quomodo Persae ap. Herodot. 1, 136 pueros tria docent, equitare, arcum tendere, vera loqui.

6. Plane ut Hungarorum nobiles regi suo.

Antonio) infra 42, 5. 3.

400) variant libri in numero 400, 300, 800, 450.

7. *fugam simulant*) Hinc miles Romanus timet sagittas et celerem fugam Parthi ap. Horat. carm. 2, 13. 17.

8 *nec — esset*) quales et hodie Turcae.

quanta his in impetu vis, tanta et p. esset) Sic cod. *Leid.*

10. *equis loricae*) ut Virg. aen. 11, 770.

c. III.

1. Singuli viri habent plures uxores, cum dulcis sit ipsis libido Veneris modo in hac, modo in illâ exercenda et explenda.

2. Cf. 7, 3. 3.

4. *illis* (vectati, vecti).

liberi non nisi equis, incedunt. Sepultura vulgo, aut 5
avium, aut canum laniatus est. Nuda demum ossa
terrâ obruunt. In superstitionibus atque curâ Deo- 6
rum praecipua amnibus veneratio est. Ingenia genti 7
tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia: quippe vio-
lentiam viris, mansuetudinem mulieribus assignant.
Semper aut in externos, aut in domesticos motus 8
inquieti: naturâ taciti: ad faciendum, quam ad dicen-
dum, promtiores: proinde secunda adversaque silen-
tio tegunt. Principibus metu, non pudore parent: in 9
libidinem proiecti, in cibum parci. Fides dictis pro- 10
missisque nulla, nisi quatenus expedit.

CAP. IV. Post mortem Alexandri Magni, a.u.
cum inter successores eius Orientis regna divide- 430
rentur, nullo Macedonum dignante Parthorum
imperium, Stasanori, externo socio, traditur.
Hi postea diductis Macedonibus in bellum civile, 2
cum ceteris superioris Asiae populis Eumenem
secuti sunt: quo victo, ad Antigonum transie- 438
re. Post hunc a Nicatore Seleuco, ac mox ab 3
Antiocho, et successoribus eius, possessi: a cu-
ius pronepote Seleuco primum defecere, primo
Pu-

5. *avium — laniatus*) non Parthorum hic mos fuit, sed Hyrcanorum, et teste Herodoto Persarum 1, 140. cl. Cic. Tusc. 1, 44 et 45.

obruunt) edd. 4. ant. *obruuntur*, non male, praecedente verbo *est*.

6. *amnibus* pro *omnibus* correxi cum Gron. avo (obs. 4, 10) hoc sensu: praecipue amnes venerantur.

C. IV.

1. Cf. supra 13, 4. 22, ubi tamen huic traditos fuisse refert Drancas et Areos; Nicanori autem Parthos §. 23. Ab Alexandro ipso Andragoram Persarum nobilem Parthis praefectum tradiderat 12, 4, 12.

2. *in bellum civile*) cf. 12, 15. 6: 13, 1. 15; inprimis 13, 6, ubi §. 8. vides partium principes, Antigonum et Perdiccam, et huic quidem §. 14. Eumenem addictum, de quo victo et occiso 14, 3. 12 et c. 4. 21.

3. *Sel. Nic.*) de quo 15, 4.

Antiocho) Seleuci filio et successore, Syriae rege per annos 473-93, de quo ind. nr. 2.

Seleucus II. autem *Callinicus*, cum fratre Antiocho *Hierace* bellum gerens 27, 2. 6, filius Antiochi II., nepos Antiochi I., pronepos fuit Seleuci Nicatoris: adeo ut pronomen *cuius* ad hunc sit referendum, non ad proxime praecedentem Antiochum. Iam cum

 re-

a. u. Punico bello, L. Manlio Vulsone, M. Attilio Re-
503 4 gulo, consulibus. Huius defectionis impunitatem illis duorum fratrum regum, Seleuci et Antiochi, discordia dedit: qui, dum sibi invicem eripere regnum volunt, persequi defectores omi-
5 serunt. Eodem tempore etiam Theodotus, mil-
499 le urbium Bactrianarum praefectus, defecit, regemque se appellari iussit: quod exemplum secuti totius Orientis populi a Macedonibus defe-
6 cere. Erat eo tempore Arsaces, vir, sicut in-
7 certae originis, ita virtutis expertae. Hic solitus latrociniis et rapto vivere, accepta opinio-
511 ne, Seleucum a Gallis in Asia victum, solutus regis metu cum praedonum manu Parthos ingressus, praefectum eorum Andragoram oppres-
8 sit; sublatoque eo imperium gentis invasit. Non magno deinde post tempore, Hyrcanorum quoque regnum occupavit: atque ita duarum civitatium imperio praeditus grandem exercitum parat, metu Seleuci et Theodoti, Bactrianorum
9 regis. Sed cito, morte Theodoti, metu liberatus, cum filio eius et ipso Theodoto foedus
511 ac pacem fecit: nec multo post, cum Seleuco rege, ad defectores persequendos veniente, congressus victor fuit: quem diem Parthi exinde solennem, velut initium libertatis, observant.

CAP.

regnarit per annos 508 - 28, consules illi Romani a. u. 503 (vid. Freinsh. suppl. Liv. 18, 50) nec incidunt in huius regnum, neque sub hoc demum Parthi a Syris defecerunt, sed iam ab huius patre, Antiocho II. defecerant a. 498, duce Arsace §. 6. Cf. Ammian. Marcell. 23, 6. Tacit. hist. 5, 8. 4.

Bellum Punicum primum gestum per annos 489 - 512.

5. *eod. temp.*) a. u. 499. Theodotus, gente Graecus Bactrianum regnum condit e provinciis Parthico imperio abreptis, Bactriana, Sogdiana et Chorasmia.

6. *incertae originis*) ex semine Chaichosrou, i. e. Cyri, ut ait Chronicon Persicum.

7. *opinione*) fama. vid. ind.

Gallis) fratris Hieracis mercenariis 27, 2. 10.

8. *Hyrcanorum regnum*, Hyrcaniam, huius demum successor, Arsaces II., siue Teridates occupavit a. u. 517, cum auctor imperii iam a. 500 obiisset.

9. *et ipso Theodoto*, qui (filius) et ipse Theodotus erat, siue nominabatur.

Cap. V. Revocato deinde Seleuco novis
motibus in Aſiam, dato laxamento regnum Par-
thicum format, militem legit, caſtella munit,
civitates firmat. Urbem quoque, nomine Da- 2
ram, in monte Zapaortenon condit; cuius lo-
ci ea conditio eſt, ut neque munitius quidquam
eſſe, neque amoenius, poſſit. Ita enim et prae- 3
ruptis rupibus undique cingitur, ut tutela loci
nullis defenſoribus egeat: et ſoli circumiacentis
tanta ubertas eſt, ut propriis opibus expleatur.
Iam fontium ac ſylvarum ea copia eſt, ut et 4
aquarum abundantiâ irrigetur, et venationum
voluptatibus exornetur. Sic Arſaces, quaeſito 5
ſimul conſtitutoque regno, non minus memora-
bilis Parthis, quam Perſis Cyrus, Macedonibus
Alexander, Romanis Romulus, maturâ ſene- a. u.
ctute, decedit. Cuius memoriae hunc honorem 6 500
Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges ſuos
Arſacis nomine nuncupent. Huius filius et ſuc- 7
ceſſor regni, Arſaces et ipſe nomine, adverſus
Antiochum, Seleuci filium, centum millibus 500-37
peditum, et xx millibus equitum, inſtructum,
mirâ virtute pugnavit; ad poſtremum in ſo-
cietatem eius aſſumtus eſt. Tertius Parthis rex 8
Priapatius fuit, ſed et ipſe Arſaces dictus. Nam,
ſicut ſupra dictum eſt, omnes reges ſuos hoc
nomine, ſicuti Romani Caeſares Auguſtosque,
cognominavere. Hic actis in regno quindecim 9
annis deceſſit, relictis duobus filiis, Mithridate 545-60

c. v.

2. *Zapaort.*) in Hyrcaniâ.

4. *iam* ſervit transitioni; eſt igitur *porro*; ut peior ſit lectio Ald. et Iunt. *nam*.

5. Ut ſupra c. 4, 3, ſic et h. l. a ceteris hiſtoricis diſcedit Iuſtinus. Illi enim Arſacen a. 498 regni conditorem deceſſiſſe tradunt iam a. 500.

7. Arſaces II., Teridates a. 500-37. Quo tempore cum in Syriâ regnarit Antiochus deus 493-508; Seleucus II. Callinicus 508-28; Seleucus III. 528-31; Antiochus M. 531-67; intelligendus eſt h. l. Antiochus M., Seleuci III. frater, Seleuci II. filius. Hic autem a. demum 540 eripere conatus eſt Mediam orientalem non huic Arſaci, ſed huius ſucceſſori *Artabano I.* (537-45). Ergo Priapatius non tertius, ſed quartus fuit rex per a. 545-60.

8. *ſupra*) §. 6.

Octavianus cognominari coepit *Auguſtus* a. u. 726. vid. Horatii vitam in ed. meâ pag. 45. §. 59. c.; *Caeſares* autem Romanis dicti, quos nos dicere ſolemus *Römiſche Könige*, vid. v. c. Eutrop. 9, 14.

et Phrahate: quorum maior Phrahates, more
a. u. gentis, heres regni, Mardos, validam gentem,
560-80 bello domuit; nec multo post decessit, multis
10 filiis relictis: quibus praeteritis, fratri potissimum Mithridati, insignis virtutis viro, reliquit
580-617 imperium: plus regio, quam patrio deberi nomini ratus; potiusque patriae, quam liberis consulendum.

Cap. VI. Eodem ferme tempore, sicuti
573 in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides,
2 magni uterque viri, regna ineunt. Sed Parthorum fortuna felicior ad summum, hoc duce, im-
3 perii fastigium eos perduxit. Bactriani autem per varia bella iactati, non regnum tantum, verum etiam libertatem amiserunt: siquidem Sogdianorum et Drangianorum Indorumque bellis fatigati, ad postremum ab invalidioribus Parthis,
4 velut exsangues, oppressi sunt. Multa tamen Eucratides bella magna virtute gessit: quibus attritus, cum obsidionem Demetrii, regis Indorum, pateretur, cum ccc militibus, LX millia hostium assiduis eruptionibus vicit. Quinto itaque mense liberatus Indiam in potestatem re-
5 degit. Unde cum se reciperet, a filio, quem
607 socium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non dissimulato parricidio, velut hostem, non patrem, interfecisset, et per sanguinem eius currum egit, et corpus abiici insepultum iussit.
6 Dum haec apud Bactros geruntur, interim inter Parthos et Medos bellum oritur. Cum varius utriusque populi casus fuisset, ad postre-
591 7 mum victoria penes Parthos fuit. His viribus auctus Mithridates, Mediae Bacasin praeponit;
8 ipse in Hyrcaniam proficiscitur. Unde reversus bellum cum Elymaeorum rege gessit: quo victo, hanc

c. VI.

1. *Bactris*) resp. c. 4. 5.

3. *Sogd.*) vid. ind.

Drangianorum) quos Diod. 17, 78 ab Alexandro refert subactos, qui eodem hos nomine vocat, quo h. l. eos exhibent edd. Iunt. et Ald., cum in ceteris sint *Drangaritani*, *Dranganitani*.

a Parthis (antea) *invalidioribus*. Possis tamen etiam explicare: a Parthis, qui *invaluerant*, convaluerant, validi facti fuerant.

5. *per — egit*) cf. Liv. 1, 48. Flor. 1, 7. 3.

hanc quoque gentem regno adiecit, imperiumque Parthorum a monte Caucaso, multis populis in ditionem redactis, usque ad flumen Euphratem protulit. Atque ita adversâ valetudine 9
correptus, non minor Arsace proavo, gloriosâ a. u.
senectute decedit. 617

LIBER QUADRAGESIMUS SECUNDUS.

Caput I.

Post necem Mithridatis, Parthorum regis, Phrahates filius eius, rex constituitur; qui cum 617-26
inferre bellum, in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni, Syriae statuisset, Scytharum motibus ad sua defendenda revocatur. Namque 2
Scythae in auxilium Parthorum adversus Antiochum,

8. *protulit*) a Sinâ inde septemtrionali et occidentali et Indo fluvio ad Euphratem usque et sinum Persicum.

9. *correpț.*) sic Ald., Iunt. et unus cod. ut supra 28, 3. a infirmitate correptus decedit. Vulg. *arreptus*.

proavo) aut potius *abavo*. vid. ad c. 5, 8. ex hoc stemmate 1) Arsaces, 2) Teritates, 3) Artabanus I., 4) Priapatius, 5) *a*. Phraates, 5) *b*. Mithridates h. l.

decedit) *decessit* Med., Ven., Col. bene, cum praecedat *adiecit*, *protulit*.

LIB. LXII. c. 1.

1. *post necem*) quomodo *necem?* cum morbo et senectute decesserit 41, 6. 9. Confudisse igitur videtur Eucratidem, Bactrorum regem, a filio interfectum cum Mithridate 41, 6. 5. Quamquam etiam Sueton. Caes. 5, 2: post *necem* Lepidi consulis, quem *morbo* exstinctum tradit Flor. 3, 23. 7; et Senec. ad Marciam 21: fata nobis sensum *necis* nostrae auferunt.

Phrahates II., Arsaces VII.

Antiocho VII, Energete, sive Sidete (Resp. 38, 10), rege Syriae 617-24.

chum, Syriae regem, mercede sollicitati, cum con-
fecto iam bello supervenissent, et, calumniâ tardius
lati auxilii, mercede fraudarentur: dolentes tantum
iis itineris frustra emensum, cum vel stipendium pro
vexatione, vel alium hostem dari sibi poscerent, su-
perbo responso offensi, fines Parthorum vastare coe-
3 perunt. Igitur Phrahates, cum adversus eos profi-
cisceretur, ad tutelam regni reliquit Himerum quen-
dam, pueritiae sibi flore conciliatum: qui tyrannicâ
crudelitate, oblitus et vitae praeteritae, et vicarii
officii, Babylonios, multasque alias civitates impor-
4 tune vexavit. Ipse autem Phrahates exercitum Grae-
corum, quem bello Antiochi captum superbe crude-
literque tractaverat, in bellum secum ducit; imme-
mor prorsus, quod hostiles eorum animos nec capti-
vitas minuerat, et insuper iniuriarum indignitas exa-
5 cerbaverat. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem
vidissent, arma ad hostes transtulere: et diu cupi-
tam captivitatis ultionem, exercitus Parthici, et ip-
sius Phrahatis regis cruentâ caede, exsecuti sunt.

a. u.
626. 30 CAP. II. In huius locum Artabanus, pa-
truus eius, rex substituitur. Scythae autem con-
tenti victoriâ, depopulatâ Parthiâ, in patriam
2 revertuntur. Sed Artabanus, bello Thogariis
illato, in brachio vulneratus, statim decedit.
3 Huic Mithridates filius succedit: cui res gestae
630. 67 Magni cognomen dedere: quippe claritatem pa-
rentum, aemulatione virtutis accensus, animi
4 magnitudine supergreditur. Multa igitur bella
cum finitimis magnâ virtute gessit, multosque
5 populos Parthico regno addidit. Sed et cum
Scy-

2. *iis*) dicendum erat *sibi*.
4. *bello Antiochi*) aut potius Demetrii 38, 9.
exacerbaverat (eorum animos) *indignitas iniuriarum*, iniuriae indignae, s. quas passi erant indigni. Exquisitior tamen est lectio cod. Med.: *iniuriam*.

C. II.

1. *Artabanus* (Ardauanus), *patruus* Phraatis, frater Mithridatis c. 1, 1 cl. 42, 6, 7, siue Arsaces VIII.
2. *Thogariis*) *Colchatariis* edd. 6 antiq. Sunt autem Thogarii, aut potius *Tocharii* gens Scytharum. Illud autem nomen derivatum videtur a Thogarâ, oppido Serico apud Ptolemaeum, cl. Plin. 6, 17.
3. *Mithridates* II, Arsaces IX.

Scythis prospere aliquoties dimicavit, ultorque in-
iuriae parentum fuit. Ad postremum Ortoadisti, Ar- 6
meniorum regi, bellum intulit. Sed quoniam in Ar- 7
meniam transitum facimus, origo eius paulo altius
repetenda est. Neque enim silentio praeteriri tantum 8
regnum fas est, cum fines eius, post Parthiam,
omnium regnorum magnitudinem superent: siqui- 9
dem Armenia a Cappadociâ usque mare Caspium
undecies centum millia patet, sed in latitudinem mil-
lia passuum septingenta porrigitur. Condita est au- 10
tem ab Armenio, Iasonis Thessali comite; quem cum
perditum propter insignem periculosamque regno
suo virtutem Pelias rex cuperet, denuntiatâ militiâ,
in Colchos eum abire iubet; pellemque arietis memo-
rabilem gentibus reportare: sperans interitum viri,
aut ex periculis tam longae nauigationis, aut ex bel-
lo tam profundae barbariae. Igitur Iason, divulgatâ 11
opinione tam gloriosae expeditionis, cum ad eum cer-
tatim principes iuventutis totius ferme orbis concurre-
rent, exercitum fortissimorum virorum, qui *Argo-
nautae* cognominati sunt, comparavit: quem cum 12
magnis rebus gestis incolumem reduxisset, rursus a
Peliae filiis Thessaliâ pulsus, magnâ vi cum ingenti
multitudine, quae ad famam virtutis eius ex omni-
bus gentibus quotidie confluebat, comite Medeâ uxo-
re, quam repudiatam miseratione exsilii rursum re-
ce-

5. *iniuriae parentum*) iniuriae parentibus a Scythis illatae.

6. *Ortoadisti*) aut potius *Artoadisti*, ut scribitur in edd. 6 antiq., qui est *Artauasdes* ap. Strab. et Plutarch.

8. *cum fines eius*) Gron. avus corrigit *cuius* fines, quod est latinius.

9. 1,100,000 passus conficiunt 1,100 milliaria Romana, siue 220 Germanica. Latitudo autem 700,000 pass. efficit 700 mill. Rom., siue 140 Germanica.

10. *perditum cuperet*, perdere cuperet, quippe cuius patrem Aesonem regno Pelias frater pepulerat. Apollod. 1, 9. 16.

pellem arietis) Apollod. 1, 9. 1.

11. *Argonautae*) quorum catalogum ex Apollodoro 1, 9. 16 exhibui *in mein. histor. Handb.* vol. 1. pag. 306.

orbis) non nisi Graeciae.

12. *Peliae filiis*) aut potius filio *Acasto*, ulturo necem patris. Apollodor. 1, 9. 27-28.

repudiatam) ductâ Glauce, Creontis Corinthiorum regis filiâ. Apollodor. 1, 9. 28, ubi addit, Medeam gravi de Iasonis perfidiâ vindictâ sumtâ Athenas aufugisse, ibique ex rege Aegeo filio parto Medo (quem Hesiod. th. 1001 ex Iasone partum vocat Medeum) rediisse cum filio in patriam patrique restituisse regnum, occiso, a quo pulsus fuerat, huius fratre Perse. Resp. 2, 6. 14.

ceperat, et Medo privigno, ab Aegeo rege Atheniensium genito, Colchos repetivit, socerumque etiam regno pulsum restituit.

CAP. III. Magna deinde bella cum finitimis gessit; captasque civitates partim regno soceri, ad abolendam superioris militiae iniuriam, qua et filiam eius Medeam abduxerat, et filium Aegialeum interfecerat, adiunxit; partim populis, quos secum adduxerat, assignavit.
2 Primusque humanorum post Herculem et Liberum, qui reges Orientis fuisse traduntur,
3 eam coeli plagam domuisse dicitur. Populis quibusdam Recam et Amphistratum, aurigas Castoris
4 et Pollucis, duces assignavit. Cum Albanis foedus percussit: qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum, Geryone exstincto, armenta eius per Italiam duceret, secuti dicuntur; quique memores Italicae originis, exercitum Cn. Pompeii bello Mithridatico
5 fratres salutavere. Itaque Iasoni totus ferme Oriens, ut conditori, divinos honores templaque constituit: quae Parmenion, dux Alexandri Magni, post multos annos dirui iussit, ne cuiusdam nomen in Oriente
6 venerabilius, quam Alexandri, esset. Post mortem Iasonis Medus, aemulus virtutis eius, in honorem matris Medeam urbem condidit; regnumque ex nomine suo Medorum constituit, sub cuius maiestate Orien-

etiam) Faber conicit *Aeetam*, cl. 32, 3. 13.

C. III.

1. *Aegialeum*) quem cum Apollodoro (1, 9. 24) plerique vocant *Apsyrtum*, Cic. nat. deor. 3, 19. 4.

2. *humanorum*) i. e. hominum, ut h. l. Ald. habet, ut *divus* pro *deus*.

Hercules et Liber Orientis reges fuisse traduntur) cf. Diodor. 4, 2-5 et 8-39.

3. *Recam*) dedit ex Iunt. Graevius, Ald. habet *Rhecam*; ceterae edd. variant in *Fraudium*, *Frudium*, *Frenium*, *Phrygium* etc.

4. Hercules Geryone, Hispaniae rege exstincto eius armenta abduxit. Apollodr. 2, 5. 10., Hesiod. th. 287: h. l. infra 43, 1. 9: 44, 4. 14.

Hinc redux per Italiam ex Albano monte secum ducit colonos in Albaniam, Iberiae ab occasu, mari Caspio ab ortu conterminam, sicuti Armeniae ab austro.

bello Mithr.) resp. 37, 1. 8 et 40, 2. 3-4.

5. *Parmenion*) vid. ind.

6. *Medeam*) ed. Rom. *Medeae Medeam*.

Orientis postea imperium fuit. Albanis vicinae Amazones sunt: quarum reginam Thalestrem concubitum 7
Alexandri petisse, multi auctores prodidere. Armenius quoque et ipse Thessalus, unus de numero ducum 8
Iasonis, recollectâ multitudine, quae amisso Iasone
rege passim vagabatur, Armeniam condit; a cuius 9
montibus Tigris fluvius modicis primo incrementis nascitur: interiecto deinde aliquanto spatio, sub terras mergitur: atque ita post quinque viginti millia passuum grande iam flumen in regione Sophene emergit; ac sic in paludes Euphratis recipitur.

CAP. IV. Igitur Mithridates, rex Parthorum, post bellum Armeniae, propter crudelitatem a senatu Parthico, regno pellitur. Fra- 2
ter eius Orodes, cum regnum vacans occupasset, Babyloniam, quo Mithridates confugerat, diu obsidet: et fame coactos, in deditionem oppidanos compellit. Mithridates autem fiduciâ 3
cognationis, ultro se in potestatem Orodis tradit. Sed Orodes plus hostem, quam fratrem, 4
cogitans, in conspectu suo trucidari eum iussit: et post haec bellum cum Romanis gessit, Crassumque imperatorem cum filio et omni exercitu Romano delevit. Huius filius Pacorus, mis- 5
sus

a.u. 700

7. *Albani vicini Amazonum sunt*, ut est in cod. Med. *Thalestr.)* vid. ind.

8. Resp. c. 2, 10.

c. IV.

1. *igitur*) respicit c. 2, 6. Quae autem sequuntur, falsa sunt et iterum a Nostro confusa, Mithridatis, ut videtur, nomine decepto. Ille enim Mithridates, in quo supra c. 2, 6 substiterat,

a. 667 mortuus successorem habuit

a. 667-78 Moascirem, Arsacen X; Phraatis I filium; cui successit

a. 678-85 Sinatroces, Arsaces XI, Phraatis II filius; cuius filius

a. 685-93 Phraates III, Arsaces XII successorem habuit filium et parricidam

a. 693-700 *Mithridatem* III, Arsacen XIII, occisum a fratre

a. 700-717 Orode I., Arsace XIV.

4. M. Licinium *Crassum*, a. 698 consulem; ab a. inde 699 Syriae proconsulem; unde cum in Parthos movisset; anni 700 aestate mediâ caesus est cum omni fere exercitu Cic. divin. 1, 16: 2, 9. Vell. 2, 46. Flor. 3, 11. Ovid. fast. 6, 465. Plutarch. in vitâ Crassi.

De C. Cassio confer quae dixi in praef. libro XI Cic. ad div. praemissam a me nr. III.

sus ad persequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syriâ gestis, in Parthiam patri suspectus revocatur: quo absente, exercitus
a. u. Parthorum relictus in Syriâ, a Cassio, quaestore
702 6 Crassi, cum omnibus ducibus trucidatur. His
ita gestis, non magno post tempore, Romanis
704 inter Caesarem Pompeiumque civile bellum oritur: in quo Parthi Pompeianarum partium fuere, et propter amicitiam cum Pompeio bello Mithridatico iunctam, et propter Crassi necem, cuius filium in partibus Caesaris esse audierant: quem ultorem patris, victore Caesare, futurum
705 7 non dubitabant. Itaque victis partibus Pompeianis, et Cassio et Bruto auxilia adversus Augu-
710-11 stum et Antonium misere: et post belli finem rursum, Pacoro duce, initâ cum Labieno societate, Syriam et Asiam vastavere; castraque Ventidii, qui (post Cassium) absente Pacoro, exercitum Parthicum fuderat, magna mole aggredi-
8 untur. Sed ille, simulato timore, diu continuit se, et insultare Parthos aliquantisper passus est. Ad postremum in securos laetosque partem legionum emisit: quarum impetu fusi Parthi, in
9 diversa abiere. Pacorus cum fugientes suos abduxisse secum legiones Romanas putaret, castra Ventidii, velut sine defensoribus, aggreditur.
10 Tum Ventidius, reliquâ parte legionum emissâ, universam Parthorum manum cum rege ipso Pa-
715 coro interfecit; nec ullo bello Parthi unquam
11 maius vulnus acceperunt. Haec cum in Parthiâ nun-

6. *Mithrid.*) c. 3, 4.
filium) M. Crassum; alter enim Publius cum patre perierat §. 4. et Plutarch. in vitâ Crassi c. 26.

7. Victo Pompeio a Caesare in campis Pharsalicis a. 705, cum Cassius et Brutus occiso Caesare a. 709 contra Octavianum (Augustum), Antonium et Lepidum, triumviros partes reipublicae suscepissent a. 710-11. Vid. Cic. ad div. XI, et quae ibi in praef. dixi nr. II et III.

T. *Labienum* Brutus antea miserat ad Parthorum auxilia sollicitanda: quo a. 711 occiso ipse reip. partes contra triumviros sustentans bellum continuat contra *Ventidium* Antonii legatum.

9. Cum, ut Pacorus putabat, legiones Romanas Parthi fugientes, sive fugati secum abduxissent, i. e. cum legiones Romanae Parthos fugatos longius essent persecutae, castraque sine praesidiis relicta esse putaret Pacorus: quod non erat, cum non nisi *partem* exercitus sui Ventidius emisisset ad hostem persequendum.

10. *rege*) regis Orodis filio §. 11.

nuntiata essent; Orodes, pater Pacori, qui paulo ante vastatam Syriam, occupatam Asiam a Parthis audierat, victoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, repente filii morte, et exercitus clade audità, ex dolore in furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quemquam, 12
non cibum sumere, non vocem emittere, ita ut etiam mutus factus videretur. Post multos 13
deinde dies, ubi dolor vocem laxaverat, nihil aliud, quam Pacorum, vocabat: Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur; cum illo loqui, cum illo consistere, interdum quasi amissum flebiliter dolebat. Post longum deinde lu- 14
ctum, alia sollicitudo miserandum senem invadit, quem ex numero xxx filiorum in locum Pacori regem destinet. Multae pellices, ex qui- 15
bus generata tanta iuventus erat, pro suis quaeque sollicitae animum senis obsidebant. Sed fa- 16
tum Parthiae fecit, in quâ iam quasi solenne est, reges parricidas habere, ut sceleratissimus omnium, et ipse Phrahates nomine, rex statueretur. a.u. 717-57

Cap. V. Itaque statim, quasi nollet mori, patrem interfecit: fratres quoque xxx trucidat: sed nec in filiis cessant parricidia. Nam, cum 2
infestos sibi optimates propter assidua scelera videret, ne esset, qui nominari rex posset, adultum filium interfici iubet. Huic Antonius, pro- 3
pter auxilium adversus se et Caesarem latum, bellum cum sedecim validissimis legionibus intulit: sed graviter multis proeliis vexatus, a Parthiâ refugit. Quâ victoriâ insolentior Phrahates 718
redditus, cum multa crudeliter consuleret, in 4
exsilium a populo suo pellitur. Itaque cum ma- 5
gno

14. *destinet*) cuius glossa *constituat* est in edd. 6 ant.
16. *Phrahates IV.*, Arsaces XV. per annos 717-57.
fecit) Gron. avus coniicit *fuit*.

C. V.

3. *Antonius*) triumvir, qui in divisione imperii in aliis Syriam acceperat. De re resp. c. 4, 6. et cf. Plutarch. in Anton.; Flor. 4, 10. Eutr. 7, 7. Liv. ep. 130.
4. *a populo suo*) aut potius Tiridate, uno ex optimatibus, sive ut Hungari loqui solent, Magnatibus §. 6.

a.u. 727 uno tempore finitimas civitates, ad postremum Scythas precibus fatigasset, Scytharum maximo
6 auxilio in regnum restituitur. Hoc absente, regem Parthi Tiridatem quendam constituerant; qui, audito adventu Scytharum, cum magna amicorum manu ad Caesarem, in Hispaniam bellum tunc temporis gerentem, profugit, obsidem Caesari minimum filium Phrahatis ferens: quem
7 negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito, Phrahates legatos statim ad Caesarem mittit, *servum suum Tiridatem, et filium remitti sibi* postulat.
8 Caesar, et legatione Phrahatis audita, et Tiridatis postulatis cognitis, (nam et ipse restitui in regnum desiderabat, iuris Romanorum futuram Parthiam affirmans, si eius regnum muneris eorum fuisset), neque Tiridatem dediturum se Parthis dixit, neque adversus Parthos Tiridati au-
9 xilia daturum. Ne tamen per omnia nihil a Caesare obtentum videretur, Phrahati filium sine pretio remisit; et Tiridati, quoad manere apud Romanos vellet, opulentum sumtum prae-
10 beri iussit. Post haec finito Hispaniensi bello, cum in Syriam ad componendum Orientis statum venisset, metum Phrahati incussit, ne bel-
11 lum Parthiae vellet inferre. Itaque tota Parthia captivi ex Crassiano, siue Antonii exercitu recol-

maximo) Freinsh. mavult *maxime*.

6. *Caesarem*) Augustum c. 4, 7.

Profugit in Hispaniam ad Caes. bellum tunc (ibi) gerentem; quamquam in hac horum verborum positione praeferrem cum Fabro *in Hispania*, qui ablativus dependeat a *gerentem*.

8. Nam et Tiridates cupiebat in regnum ab Augusto restitui, cui simul affirmabat, Parthiam futuram esse iuris Romanorum, i. e. se ex legibus Romanorum (*als Römischer Vasal*) administraturum esse Parthiam, si per eos in regnum restitutus fuisset.

10. Augustus cum per triennium (726-28) in Hispania fuisset moratus; a. 729 inde Romam rediit. Deinde Siciliae et Graeciae rebus per annos 731 et 32 constitutis, a. 733 Samo, ubi hyemaverat, progressus Asiam, Bithyniam et Syriam invisit.

incussit) glossa, ut videtur, verbi, quod edd. 7 antiq. habent, *iniunxit*. quo sensu iniungere iniuriam, detrimentum, inimicos apud Cic. et Liv.

11. *Crass. et Ant.*) c. 4, 4. c. 5, 3.

collecti, ſignaque cum his militaria Auguſto remiſſa. Sed et filii nepotesque Phrahatis obſides Auguſto dati: plusque Caeſar magnitudine nominis ſui fecit, quam armis alius imperator facere potuiſſet. a. u. 733

LIBER QUADRAGESIMUS TERTIUS.

Caput I.

Parthicis, Orientalibusque, ac totius propemodum orbis rebus explicitis, ad initia Romanae urbis Trogus, velut poſt longam peregrinationem, domum revertitur, ingrati civis (officium) exiſtimans, ſi, cum omnium gentium res geſtas illuſtraverit, de ſolâ patriâ taceat. Breviter igitur initia Romani imperii perſtrin- 2
git: ut nec modum propoſiti operis excedat, nec utique originem urbis, quae eſt caput totius orbis, ſilentio praetermittat. Italiae cultores primi Aborigi- 3
nes

LIB. XLIII. c. 1.

1. *explicitis*) *expeditis*, q. elegantius eſt, ex edd. vett. receperunt Graev., Gronov. nepos et Burm.

officium uncis incluſi, cum non ſit *officium* civis ingrati de patriâ tacere, ſed *indicium*, quod pro illo vult ſubſtitui Freinsheim: utrumque autem vocabulum in huiusmodi rerum contextu Latini non ſolent ponere, ſed intelligere.

2. *modum*) fines.

3. *Aborigines*) de quibus adi Heynium ad Virgil. aen. 7. exc. 8. et aen. 8. exc. 1 et 2.

nes fuere: quorum rex *Saturnus* tantae iustitiae fuisse traditur, ut neque servierit sub illo quisquam, neque quidquam privatae rei habuerit: sed omnia communia et indivisa omnibus fuerint, veluti unum cunctis patrimonium esset.
4 Ob cuius exempli memoriam cautum est, ut Saturnalibus, exaequato omnium iure,
5 passim in conviviis servi cum dominis recumbant. Itaque Italia, regis nomine, Saturnia appellata est: et mons, in quo habitabat, Saturnius: in quo nunc, veluti a Iove pulso sedibus suis Saturno, Capitolium
6 est. Post hunc tertio loco regnasse *Faunum* ferunt, sub quo Euander, ab Arcadiae urbe Pallanteo, in Italiam cum mediocri turbâ popularium venit: cui Faunus et agros, et montem, quem ille postea Palati-
7 um appellavit, benigne assignavit. In huius radicibus templum Lyceo, quem Graeci Pana, Romani Lupercum appellant, constituit: ipsum Dei simulacrum nudum caprinâ pelle amictum est, quo habitu
8 nunc Romae Lupercalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine *Fatua*, quae assidue divino spiritu impleta, velut per furorem, futura praemonebat. Unde adhuc,

Saturnus) qui Cretâ a filiis pulsus in Latiumque devectus a Iano consors regni est exceptus. Virg. aen. 8, 319 seqq.

4. *Saturnalibus*) a. u. 257 Romae institutis, per 5 aut 7 dies medio mense Decembre celebratis, de quibus adi Nieuporti antiq. Rom. pag. 195, et Macrobii Saturnalia 1, 7.

5. *in quo habit.*) edd. 6 ant. *quem inhab.*

6. *tertio loco Faunum*) Iano enim (not. ad §. 3.) successit Picus, cuius filius Faunus. Virg. aen. 7, 45 seqq. 8, 319 seqq. Illic vers. 47 Fauni et Maricae nymphae filius Latinus, qui h. l. §. 9. Fauni est nepos.

Palatium) ita dedit Graev. 1701 et Gron. nepos ex Bong., cum edd. 7 ant. exhibeant *Palatinum;* unus cod. *Palantinum*, unde Burm. finxit *Pallantium*, s. *Palantium*, q. dedit Graev. 1694 ex Festo, qui: Palantium, inquit, mons Romae appellatus est vel a *balare*, vel a *palare*, i. e. errare, vel a Palanto, Hyperborei filiâ, quae ex Hercule Latinum peperit. Virgilius autem aen. 8, 50-54:

Arcades his oris, genus a Pallante profectum,
qui regem Euandrum comites, qui signa secuti
delegere locum et posuere in montibus urbem,
Pallantis proavi de nomine Pallanteum.

7. Gelidâ sub rupe (sub monte Palatino Liv. 1, 5. Dion 1, 32) Lupercal, Parrhasio dictum Panos de more Lycaei, Virg. aen. 8, 343. *Lycaeus* recte scribitur derivatum a Lycaeâ, Arcadiae urbe, Lycaeo, Arcadiae monte (Pausan. 8, 2 et 38);

Lyceus autem, Λυκαιος, derivatum a λυκος, lupus.

8. *praemon.*) duo codd. *praecinebat*, q. probat Gron. avus. Cf. ind. in *canere*.

huc, qui inspirari solent, *fatuari* dicuntur. Ex filia 9
Fauni et Hercule, qui eodem tempore, exstincto Geryone, armenta, victoriae praemia, per Italiam ducebat, stupro conceptus *Latinus* procreatur. Quo 10
tenente regnum, *Aeneas* ab Ilio, Troiâ a Graecis expugnatâ, in Italiam venit: statimque bello exceptus, cum in aciem exercitum eduxisset, ad colloquium vocatus, tantam admirationem sui Latino praebuit, ut et in societatem regni reciperetur, et, Laviniâ in matrimonium ei datâ, gener adscisceretur. Post haec 11
commune utrique bellum adversus Turnum, Rutulorum regem, propter fraudatas Laviniae nuptias, fuit: in quo et Turnus et Latinus interierunt. Igitur cum 12
Aeneas iure victoriae utroque populo potiretur, urbem ex nomine uxoris Lavinium condidit. Bellum de- 13
inde adversus Mezentium, regem Etruscorum, gessit: in quo cum ipse occidisset, in locum eius *Ascanius* filius successit: qui, Lavinio relicto, Longam *Albam* condidit: quae trecentis annis caput regni fuit.

Cap. II. Post multos deinde urbis huius reges ad postremum *Numitor* et *Amulius* regno potiti sunt. Sed Amulius, cum aetate priorem Numitorem 2
oppressisset, filiam eius Rheam in perpetuam virginitatem, ne quis vindex regni sexus virilis ex gente Numitoris oriretur, demersit, additâ iniuriae specie honoris, ut non damnata, sed sacerdos electa, videretur. Igitur clausa in luco Marti sacro duos pue- 3
ros,

De furore vatum divino spiritu impletorum cf. v. c. Virg. aen. 6,100 — 102. et 262.

9. Resp. 42, 3. 4.

10. De Aeneâ adi praeter loca in ind. Liv. 1, 1 et Virgil aen.

13. *Albam condit*) a. regni 30, ut tradit Liv. 1, 3. 4.

annis trecentis) numero rotundo, ut ap. Virg. aen 1, 272. cum variae variorum scriptorum de hoc temporis spatio fiant sententiae, quas recensui *in mein. histor. Tabellen* pag. 287.

c. II.

1. *multos reges*) quos ab Ascanio inde ad Amulium usque exhibui loco supra laudato. De ceteris, quae h. l. Noster narrat, adi Liv. 1, 5. cl. c. 3, 10 - c. 4.

2. *aetate*) *vi aetate* duo codd. probante Gron. avo. q

additâ — honoris) cui quidem iniuriae addidit speciem honoris. Qui sensus, quem Graevius non assecutus est, cum planus sit: non est, cur cum eodem Is. Vossii coniecturam amplectaris: *iniuriâ* (ut iniuriam adderet sub specie honoris). Virginum autem Vestalium non vulgaris erat honor.

ros, incertum stupro, an ex Marte conceptos, eni-
4 xa est. Quo cognito, Amulius, multiplicato metu
proventu duorum, pueros exponi iubet, et puellam
5 vinculis onerat, ex quorum iniuriâ decessit. Sed for-
tuna, origini Romanae prospiciens, pueros lupae alen-
dos obtulit: quae amissis catulis, distenta ubera exi-
6 nanire cupiens, nutricem se infantibus praebuit. Cum
saepius ad parvulos, veluti ad catulos, reverteretur,
rem Faustulus pastor animadvertit, subtractosque ferae
7 inter greges pecorum agresti vitâ nutrivit. Martios
pueros fuisse, siue quod in luco Martis enixi sunt, siue
quod a lupâ, quae in tutelâ Martis est, nutriti, velut
manifestis argumentis creditum. Nomina pueris, al-
8 teri *Remo*, alteri *Romulo*, fuere. Adultis inter pasto-
res, de virtute quotidiana certamina, et vires et per-
9 nicitatem auxere. Igitur cum latrones a rapinâ peco-
rum industrie frequenterque summoverent, Remus ab
iisdem latronibus captus, veluti ipse esset, quod in
aliis prohibebat, regi offertur; crimini datur, quasi
greges Numitoris infestare solitus esset. Tunc a rege
10 Numitori in ultionem traditur. Sed Numitor adole-
scentiâ iuvenis permotus, et in suspicionem expositi
nepotis adductus, cum eum nunc lineamentorum fi-
liae similitudo, nunc aetas expositionis temporibus
congruens, anxium tenerent, repente Faustulus cum
Romulo supervenit: a quo, cognitâ origine puero-
rum, factâ conspiratione, et adolescentes in ultio-
nem maternae necis, et Numitor in vindictam erepti regni, armantur.

CAP. III. Occiso Amulio, regnum Numitori restituitur, et urbs Romana ab adolescentibus conditur.

Tunc

7. *creditum*) *est* addunt edd. 5 ant. bene. Pro *Martios* Scheffer mavult *Martis eos*.

8. *certamina de virtute quotidiana* (cum, uter alterum virtute et robore superaret, quotidie inter se certarent) *auxere vires* (his) *adultis*: nisi malis cum Ven., Bong. et marg. Col. legere *adulti*.

9. *ipse esset*) Graevius corrigi vult *fecisset*, cum veteres lo-[illegible]ntur: ipse *ago* s. *facio*, quod in aliis prohibeo; non item: ipse [illegible], quod prohibeo. Confer tamen 18, 3, 7: quod ipsi non erant, liberos procreant.

C. III.

1. Cf. Liv. 1, 6-7.

Tunc et senatus centum seniorum, qui Patres 2
dicti sunt, constituitur: tunc et vicinis, connubia pastorum dedignantibus, virgines Sabinae rapiuntur; finitimisque populis armis subiectis, primum Italiae, et mox orbis, imperium quaesitum. Per ea adhuc tempora reges hastas pro 3
diademate habebant, quas Graeci sceptra dixere. Nam et ab origine rerum, pro Diis immortalibus veteres hastas coluere: ob cuius religionis memoriam adhuc Deorum simulacris hastae adduntur.

Temporibus Tarquinii regis, ex Asia Pho- 4
caeensium iuventus, ostio Tiberis invecta, amicitiam cum Romanis iunxit: inde in ultimos Gal- a. u.
liae sinus nauibus profecta, Massiliam inter Li- 208
gures et feras gentes Gallorum condidit: magnasque res, siue dum armis se adversus Gallicam feritatem tuentur, siue dum ultro lacessunt, a quibus fuerant ante lacessiti, gesserunt. Namque 5
Phocaeenses exiguitate ac macie terrae coacti, studiosius mare, quam terras, exercuere: piscando, mercando, plerumque etiam latrocinio maris, quod illis temporibus gloriae habebatur, vitam tolerabant. Itaque in ultimam Oceani oram 6
pro-

2. Cf. Liv. 1, 8. 7, qui idem adeundus de Sabinarum raptu c. 9.

3. Hasta, σκῆπτρον Homericum; διάδημα, *Kopfbinde*, Cf. de illo Gen. 38, 25. Ps. 110, 2. Ier. 48, 17. Herodt. 1, 184.

Hastae autem ipsae nunquam, certe non a Graecis pro diis sunt cultae: diis autem eaedem sunt additae, quippe *regibus:* quo nomine a poëtis insigniri solent ut terrarum domini. Tota autem haec Nostri nota h. l. est abrupta nec suo sane loco. Nec magis congruunt sequentia. Quantus enim saltus a Romulo ad Phocaeenses, qui ducentis annis post Romanis amici sunt facti!

4. Cf. Herodt 1, 165, qui latius hac de re exposuit. *Tarquinius* est Tarq. Priscus, rex Romanorum a. u. 137-175: quo regnante, nimirum ol. 45, 1, i. e. a. u. 154, 120 annis ante pugnam Salaminiam (a. u. 274) Scymnus Chius tradit Massiliam a Phocaeensibus conditam. Herodotus contra l. l. loquitur de emigratione Phocaeensium a. in margine notato, quo ab Harpago oppugnati variis itineribus vagi huc illuc sunt dispersi. Cf. supra 37, 1, 1.

5. *exig. ac macie terrae)* Contrarium terra ipsa satis hodie nota ostendit et referunt Herodot. 1, 142 et Liv. 37, 31. Confundit igitur hos cum Phocensibus, Phocidis incolis, quorum regio arida erat ac sterilis.

gloriae habebatur) vid. v. c. Hom. od. 3, 71.

6. *Oceani)* maris mediterranei.

procedere ausi, in sinum Gallicum ostio Rhodani amnis
7 devenere. Cuius loci amoenitate capti, reversi do-
mum, referentes, quae viderant, plures sollicitavere.
8 Duces classis Simos et Protis fuere. Itaque regem Se-
gobrigiorum, Nannum nomine, in cuius finibus ur-
bem condere gestiebant, amicitiam petentes, conveni-
9 unt. Forte eo die rex occupatus in apparatu nuptia-
rum Gyptis filiae erat: quam more gentis, electo inter
10 epulas genero, nuptum tradere illic parabat. Itaque
cum ad nuptias invitati omnes proci essent, rogantur
11 etiam Graeci hospites ad convivium. Introducta deinde
virgo, cum iuberetur a patre aquam porrigere ei, quem
virum eligeret, tunc omissis omnibus ad Graecos con-
versa, aquam Proti porrigit: qui factus ex hospite ge-
12 ner, locum condendae urbis a socero accepit. Condita
igitur Massilia est prope ostia Rhodani amnis, in remo-
13 to sinu, veluti in angulo maris. Sed Ligures incremen-
tis urbis invidentes, Graecos assiduis bellis fatigabant.
Qui pericula propulsando in tantum enituerunt, ut, vi-
ctis hostibus, in captivis agris multas colonias constitue-
rent.

Cap. IV. Ab his igitur Galli, et usum vitae cul-
tioris, deposità et mansuefactà barbarià, et agrorum
2 cultus, et urbes moenibus cingere didicerunt. Tunc et
legibus, non armis, vivere, tunc et vitem putare, tunc
olivam serere consueverunt: adeoque magnus et homi-
nibus et rebus impositus est nitor, ut non Graecia in
Galliam emigrasse, sed Gallia in Graeciam translata, vi-
3 deretur. Mortuo rege Nanno Segobrigiorum, a quo lo-
cus acceptus condendae urbis fuerat, cum regno filius
eius Comanus successisset, affirmat Ligur quidam, quan-
do-

8. Cf. Athen. 13.
9. *illic*) cur *illic?* Iunt. *ille*; unde Scheffer elicit *illico*.
10. *proci essent*) q. in Med., Par., Bong. et marg. Col. corruptum est in *processissent*.
rogantur) Graev. mavult *vocantur*, ut 12, 6. 1.
13. *captivis*) melius *captis* Iunt. et unus cod. De re cf. Tacit. Agric. 16, 2. Liv. 10, 1. 7. Curt. 7, 10. 16; 10, 2. 8.

C. IV.

1. *agrorum cultus*) in his vitem et oleam cognoverunt §. 2. Quanta rerum mutatio!
2. *nitor*) est in vità *cultà*, non *horridà* §. 1.
3. *aff. Lig. quid.*) ita Ald. et Iunt. Ceterae edd. 5. ant. exhibent *affirmante regulo quodam*, in quo cum nulla sit constructio, corrigi id volebat Gron. avus: *affirmare regulus quidam*.

doque Maſſiliam exitio finitimis populis futuram, opprimen-
damque in ipſo ortu, ne mox validior ipſum obrueret. Sub- 4
nectit et illam fabulam: *Canem aliquando partu gravidam*
locum a paſtore precario petiſſe, in quo pareret: quo ob-
tento, iterato petiſſe, ut ſibi educare eodem in loco catu-
los liceret: ad poſtremum adultis catulis, fultam dome-
ſtico praeſidio, proprietatem loci ſibi vindicaſſe. *Non* 5
aliter Maſſilienſes, qui nunc inquilini videantur, quando-
que dominos regionum futuros. His incitatus rex inſidias 6
Maſſilienſibus ſtruit. Itaque ſolenni Floraliorum die
multos fortes ac ſtrenuos viros hoſpitii iure in urbem
miſit: plures ſirpeis latentes, frondibusque ſupertectos
induci vehiculis, iubet; et ipſe cum exercitu in proxi- 7
mis montibus deliteſcit; ut, cum nocte a praedictis aper-
tae portae forent, tempeſtive ad inſidias adeſſet, urbemque
ſomno ac vino ſepultam armatis invaderet. Sed has inſidias 8
mulier quaedam, regis cognata, prodidit, quae adul-
terare cum Graeco adoleſcente ſolita, in amplexu iuve-
nis, miſerata formae eius, inſidias aperit, *periculumque*
declinare iubet. Ille rem ſtatim ad magiſtratus defert; 9
atque ita patefactis inſidiis, cuncti Ligures comprehen-
duntur, latenteſque de ſirpeis protrahuntur. Quibus 10
omnibus interfectis, inſidianti regi inſidiae praetendun-
tur. Caeſa ſunt cum ipſo rege hoſtium ſeptem millia.
Exinde Maſſilienſes feſtis diebus portas claudere, vigilias 11
agere, ſtationem in muris obſervare, peregrinos reco-
gnoſcere, curas habere, ac, veluti bellum habeant, ſic
urbem pacis temporibus cuſtodire. Adeo illic bene in- 12
ſtituta, non temporum neceſſitate, ſed recte faciendi
conſuetudine, ſervantur.

 Cap.

4. *fabulam*) Phaedr. 1, 19. cl. Thucyd. 2, 13. Liv. 4, 37.

6. *ſtruit*) dedi cum Gron. avo, q. in edd. et codd. mutatum eſt in *inſtruit*, *exſtruit*, *inſtruxit*, *inſtituit*.

ſirpeis) in ſirpeis. Eſt autem explicante Varrone de r. ruſt. 4, 31 ſirpea (corbis, *ein Binſenkorb*), quae virgis ſirpatur, i. e. colligando implicatur, in quâ ſtercus aliudve quid evehitur.

ſupertectos) Nic. Heinſius ad Ovid. faſt. 6, 680 mavult *ſuperiectis*, bene.

7. *a praedictis*) unus cod. *a praemiſſis* cl. 11, 11. 6; 6 edd. ant. ommittunt *a*. Hinc Gron. avus corrigit *praedictâ*, bene.

8. *formae*) Burm. cum edd. 5 ant. *formam*.

aperit) dedi ſequente *iubet* pro *aperuit*, q. habent edd. 4. ant.

11. *curas habere*) cum abſolute poſitum nihil ſit; Scheffer non inepte corrigit *curae habere*, a quo ceteri infinitivi dependeant. Pro *vigilias* Faber mavult *excubias*.

CAP. V. Post haec magna illis cum Liguribus, magna cum Gallis, fuere bella: quae res et urbis gloriam auxit et virtutem Graecorum, multiplicatâ victoriâ, celebrem inter finitimos reddidit.
2 Carthaginiensium quoque exercitus, cum bellum captis piscatorum nauibus ortum esset, saepe fuderunt, pacemque victis dederunt: cum
3 Hispanis amicitiam iunxerunt: cum Romanis prope ab initio conditae urbis foedus summâ fide custodierunt, auxiliisque in omnibus bellis industrie socios iuverunt. Quae res illis et virium fiduci-
4 am auxit, et pacem ab hostibus praestitit. Cum igitur Massilia famâ rerum gestarum, et abundantiâ opum, et virium gloriâ virente floreret, repente finitimi populi ad nomen Massiliensium delendum, veluti ad commune exstinguendum incendium,
5 concurrunt. Dux consensu omnium Catumandus regulus eligitur, qui, cum magno exercitu lectissimorum virorum urbem hostium obsideret, per quietem specie torvae mulieris, quae se Deam dicebat, exterritus ultro pacem cum Massiliensibus
6 fecit; petitoque, ut intrare illi urbem, et Deos eorum adorare liceret, cum in arcem Minervae venisset, conspecto in porticibus simulacro Deae, quam per quietem viderat, repente exclamat, *illam esse, quae se nocte exterruisset; illam, quae re-*
7 *cedere ab obsidione iussisset.* Gratulatusque Massiliensibus, quod animadverteret, eos ad curam Deorum immortalium pertinere, torque aureo donatâ Deâ, in perpetuum amicitiam cum Massiliensi-
8 bus iunxit. Partâ pace, et securitate fundatâ, revertentes a Delphis Massiliensium legati, quo missi
a. u. munera Apollini tulerant, audierunt urbem Ro-
365 9 manam a Gallis captam incensamque. Quam rem, domi nuntiatam, publico funere Massilienses pro-

c. v.

2. *Carthag.*) cf. Thucyd. 1, 3. Herodot. 1, 166.

4. *virente*) cum nihil aliud sit, nisi quod *florere*; Scheffer illud deleri vult, aut corrigi *nitente* (c. 4, 2).

6. *illi*, q. deest in edd. 5 ant. et uno cod., ex glossa videtur intrusum; latinitas certe postulat *sibi*.

7. *pertinent Massilienses ad curam deorum*, deorum curâ quasi tanguntur, a diis eorum cura habetur.

8. *urbem-incens.*) resp. ad 6, 6. 5.

9. *funere*) *luctu* coniicit Faber bene. Quid enim prosequi rem publico funere?

prosecuti sunt: aurumque et argentum publicum privatumque contulerunt, ad explendum pondus Gallis,
a quibus redemtam pacem cognoverant. Ob quod meri- 10
tum et immunitas illis decreta, et locus spectaculorum in senatu datus, et foedus aequo iure percussum.

In postremo libro Trogus maiores suos a Vocontiis ori- 11
ginem ducere, *avum* suum Trogum Pompeium, Sertoriano bello, civitatem a Cn. Pompeio percepisse dicit;
patruum Mithridatico bello turmas equitum sub eodem 12
Pompeio duxisse; *patrem* quoque sub Caio Caesare militasse, epistolarumque et legationum, simul et annuli curam habuisse.

10. *aequo iure)* resp. 23, 1. 5.

11. Trogi

avus a Pompeio M. bello Sertoriano (a. u. 675-81 gesto) civitate Romanâ donatus nomen patroni assumsit; (de bello ipso adi Flor. 3, 22. Vell. 2, 30. Plut. in v.)

patruus sub eodem imperatore bello Mithridatico (a. u. 687-92 equitum turmam duxit;

pater sub Caesare, Galliarum proconsule (695-705) militans eiusdem imperatoris epistolarum et legationum, simul et annuli curam habuit, *er war sein Geheim-schreiber Adiutant, expedirender Secretär.*

LIBER

LIBER QUADRAGESIMUS QUARTUS.

CAPUT. I.

Hispania ſicuti Europae terminos claudit, ita et hu-
2 ius operis finis ſutura eſt. Hanc veteres ab Ibero
amne primum *Iberiam*, poſtea ab Hiſpano *Hiſpaniam*,
3 cognominaverunt. Haec inter Africam et Galliam po-
ſita, Oceani freto, et Pyrenaeis montibus, clauditur.
4 Sicut minor utrâque terrâ, ita utrâque fertilior. Nam
neque, ut Africa, violento ſole torretur, neque, ut Gal-
lia, aſſiduis ventis fatigatur, ſed media inter utramque,
hinc temperato calore, inde felicibus et tempeſti-
vis imbribus, in omnia frugum genera foecunda eſt;
adeo ut non ipſis tantum incolis, verum etiam Ita-
liae urbique Romanae, cunctarum rerum abundantiam
5 ſufficiat. Hinc enim non frumenti tantum magna copia
eſt, verum et vini, mellis, oleique; nec ferri ſolum
materia praecipua eſt, ſed et equorum pernices greges;
6 nec ſummae tantum terrae laudanda bona, verum et
abſtruſorum metallorum felices divitiae. Iam lini, ſpar-
7 tique vis ingens: minii certe nulla feracior terra. In hac
cur-

LIB. XLIV. c. I.

1. *Hiſpania*) de quâ pluribus egerunt Strabo lib. 3; Mela 2, 6. Plin. 3, 1.

3. *freto* Gaditano maris mediterranei.

utrâque terrâ) Africâ et Galliâ.

4. *aſſiduis ventis*) non omnis Gallia, ſed orae eius.

6. *ſumma terra* eſt terrae ſuperficies, cuius *bona* ſunt fruges, quae naſcuntur in terrae ſuperficie. Recepi igitur *ſummae* ex edd. 5 ant. pro *ſumma*.

abſtruſorum) abſconditorum, abditorum.

ſparti) Plin. 19, 2. Gell. 17, 5. cl. Quintil. 8, 2. 2.

ftatuere fedes, caftra 18, 5. 11: 22, 6. 9; hinc tempus, diem, horam 16, 4. 9: 1, 10. 4 et 8: nec non regem, legem, pacem, conditiones, praemia, vectigal, exemplum, modum 42, 4. 16: 12, 4. 12: 9, 5. 1: 6, 1. 3: 12, 4. 8: 18, 5. 14: c. 7, 14: 21, 4. 5.
fternere maria pontibus (viam lapidibus) 2, 10. 24: *niederwerfen, niedermachen, niederhauen* 2, 11. 16 et 18.
ftimulus irae 9, 7. 8; ftimulans odio 30, 1. 4; ftimulat fuos in proelium 30, 4. 8.
ftrategemata 1, 6. 10. c. 8, 5 et 10: c. 5, 10: 2, 10. 14: 3, 4. 13: 2, 8. 2 et 4: 8, 2. 3: 3, 7. 8: 14, 1. 10: 32, 4. 8: 34, 1. 5: 42, 2. 13.
ftrenuus manu 22, 1. 9.
ftruere. ftructa eft Aegyptus tantis molibus adverfus aquas 2, 1. 20: transl. fraudem 24, 3. 3.
ftudere Perfis 6, 3. 4; ftudia in Perfas 11, 3. 9; ftudiofus apparatibus 2, 8. 9.
fub-eft fraus, dolus, bellum 24, 2. 10: 38, 3. 2: 5, 10. 15.
fub-igere fub iugum 30, 3. 9; et fimpl. 1, 1. 8: 1, 8. 1: 2, 1. 17: 7, 3. 1, armis, proeliis 2, 4. 2: 31, 3. 1. c. 5, 4.
fub-iicere quem cui, cuius imperio, libidini 1, 3. 3: 31, 2. 12: 9, 6 6.
fub-ire fervitutem 8, 1. 3; bellum, fortunam, difcrimen, maculam 1, 1. 4: 14, 2. 3: 41, 2. 9: 27, 1. 3.
fub-ornare, *anftiften* 12, 14. 6: 32, 2. 9.
fub-trahere fe pugnae, periculo 2, 12. 25: 5, 11. 9.
fub-vertere imperium, mores 6, 3. 8: 12, 5. 2.
fuf-ficere urbi abundantiam 44, 1. 4. *darreichen, verfchaffen*; novos reges in loca pulforum 11, 10. 7 *anfetzen*, fuffectus cui 5, 6. 1 *ftatt des andern gefetzt*.
fuf-figere patibulo 22, 7. 8; in crucem 18, 7. 15.
fumere arma, veftem, altare in manus 2, 4. 4: 12, 3. 9: 24, 2. 8; transl. confilium, audaciam 14, 1. 3: 27, 2. 7.
fumma belli, auxiliorum, propofitorum 1, 6. 8: 13, 6. 11: 9, 5. 5: 14, 4. 5.
fum-mittere barbam 36, 4. 2.
fuper-gredi rem 42, 2. 2: 44, 5. 6.
fuperior aetas 25, 5. 3: 37, 1. 7 cl. 27, 3. 2: 42, 3. 1; de ftatu, ut fortuna 19, 1. 4; hoftis 23, 3. 9.
fuperftitio 7, 2. 10: 9, 7. 11: 11, 4. 5; 39, 3. 9 templi, q. eft 39, 1. 8 religio templi. Cf. et 41, 3. 6.
fuper-vivere cui 28, 3. 3.
fup-plere exercitum iunioribus 12, 11. 4.
fus-cipere liberos, de patre 9, 7. 3: 9, 8. 3: 10, 1. 1: 2, 10, 1: de matre 37, 1. 4 cl. 11, 10. 3.
fymbolus 2, 12. 2 eft ftatua lapidea quadrata.

T.

tabella, *tabula* pueri 16, 4. 2 *Schreib- oder Rechentafel*; tabellae ligneae, in quibus fcribitur cerâ fuperinductâ 2, 10, 13: 21, 6. 6; tabulae novae 16, 4. 2 *neue Schuldbücher*.
tacet fcriptor de re, quam non narrat 43, 1. 1.

tacitus moeror, laetitia, conscientia 8, 5. 10; 9, 4. 1: 1, 7. 15; suffragia 22, 3. 6: 22, 7. 10, quae feruntur non sententiâ pronunciatâ, sed tabulis inscripta.
tali aurei 38, 9. 11.
tantum virorum, bellorum, animorum 1, 3, 3: 2, 3. 12: 11, 5 13.
taxare 5, 7. 11 aestimare.
tegere rem 21, 4. 2; secunda silentio 41, 3. 8.
temperamentum aquae 44, 3. 8; coeli 1, 1. 10; transl. temperantia, moderatio 2, 7. 5. cl. 32, 4. 14.
temperare (sibi) inter laetitiam et dolorem 9, 4. 8: propr. potum 12, 14. 9.
temperatum coelum, terra 38, 7. 6; 2, 1. 16; calor 44, 1. 1.
tempestas belli dicitur dux hostibus terribilis 6, 2. 16; 7, 4. 15 victoriae tempestas 29, 3. 1.
tendere (ut retia feris) insidias 43, 4. 10.
tenere palmam, imperium 12, 6. 3: 1, 2. 12; teneri religione 3, 9 9 i. e. retineri, *abgehalten werden nicht zu kommen*; in obsidione 3, 4. 3, *aufgehalten werden*; consuetudine mulieris 12, 4 2, *gefesselt werden*, sicuti proprie quis dicitur teneri clausus domi 28, 3. 11; et tenemus quem devinctum illecebris 30, 1. 3; tenet me desiderium rei 31, 8. 4 cl. 7, 2. 11: tenet me res anxium 43, 2. 10. Proprie et impr. 3, 3. 8.
tentare fortunam, imperium 21, 2. 6; 2, 17. 4; quem insidiis 38, 10. 7; seq. infin. 5, 3. 8.
terere exercitum 9, 1. 6.
tergiversari 1, 6. 10, tergum vertere, fugere.
terga dare, vertere 12, 1. 11; 11, 6. 5, i. e. fugere.
terminatur gloria oblivione 28, 5. 12; cupiditas, fortuna 21, 6. 4.
terror nominis 11, 6. 15; 12, 13. 2; 25, 2. 13; terror gentium Xerxes 3, 1. 1.
testari quem 18, 7. 7.
tiara 1, 2. 3.
titulus, nomen 12. 11. 2; praetextus 5, 1. 8: 15, 4. 13: 30, 3. 7; tituli 3, 5. 11 sunt 5, 10. tesserae.
tollere vestem 1, 6. 14 *aufheben*. filios 2, 10. 5: 7. 4, 5; suscipere, gignere; aemulos veneno, *aufheben*, *aus dem Wege räumen*, *morden* 13, 5. 15; 21, 2. 1: 39, 2. 10.
tonare bello 32. 4. 10; tonans procella (belli) 29, 3. 1.
torquere, *auf die Tortur bringen* 21, 3. 8: 32, 3. 2.
torrens calor solis 2, 1 16; fretum 4, 1. 9, i. e. aestuosum, cl. 44, 1. 1, ubi Africa sole torretur.
tractare lanam 1, 3. 3; vulnera (contrectare) 12, 6. 8; hinc rem 16, 4. 3; de re 31, 7. 7; 37, 3. 4: imperium, regna, bella 11, 2 1; 9, 8. 12:, 22, 5. 1; 2, 4. 20.
trajicere exercitum, copias 18, 2. 12; 1, 8. 4; neutr. transire 2, 13. 10: 8, 3. 6 ut nostrum *übersetzen*; pecora 8, 5. 7, i. e. traducere, *auf eine andre Weide bringen*; quem gladio, sagittâ 3, 1. 8: 12, 9. 12, i. e. transfigere, transverberare.
transferre signa 35, 2. 4; hinc vincula in se 2, 15. 20; populos alio 12, 5. 12; copias, arma, bellum alio 2, 14. 3; 5, 1. 8; 5, 4. 3; nec non regni administrationem ad quem 14, 5. 3; ultionem ad liberos 16, 1. 16; consilia ad insidias 39, 1. 9; se a bello terrestri in navale 4, 4. 10.

tribu-

trans-ire fines 38, 4. 10; in morem, leges alterius 12, 12. 1: c. 3, 8; ad ducem 14, 5. 10: 27, 2. 3 cl. 1, 5. 9: 26, 2. 10.
tribunatus castrorum 13, 4. 17: 30, 2. 5.
tributaria civitas 5, 2. 3. c. 7, 3: 22, 7. 3: 1, 7. 2; necessitas 32, 2. 1 inopia ex tributi pensione.
tripudians 11, 5. 10 cl. Liv. 1, 20. 8.
trivium 21, 5. 8.
triumphatus 2, 15. 12: 41, 1. 5, de quo triumphatum est, qui est devictus. Triumphum ipsum, Romanorum proprium 36, 4. 10: 38, 6. 6, aliis quoque populis Noster assignat, ut Carthag. 19, 1. 7; Athen. 5, 4. 9; Lacedaemoniis; 5, 7. 2; Messeniis 32, 1. 7 cl. 16, 5. 5.
trux feritas 18, 3. 8.
tumere transl. successu rerum 39, 2. 1; tumidum ingenium 41, 3. 7: tumor 11, 11. 12.
turba querelarum 32, 2. 3 *betäubende Klagen*.
turbare statum regni 14, 3. 8; populum proelio adverso 5, 1. 4.
tutus ab hoste 10, 1. 7.
tutela castrorum, classis, patriae, regni 31, 8. 6: 16, 3. 9: c. 4, 5: 25, 4. 7; 42, 1. 3; filii alterius 4, 2. 5. cl. 30, 3. 4: 28, 1. 1.
tympanum 30, 1. 9: 41, 2. 12.

U.

ubera materna 16, 1. 1: praebere infanti 1, 4. 10.
libera aeris regio 44, 3. 4: praeda 22, 5. 11 cl. 24, 7. 10; sylva 36, 3. 3.
ulcisci se 38, 5. 10, suos 2, 11. 3; 44, 2. 4; contra, hostem, crudelitatem cuius, bellum 3, 7. 4: 1, 6. 9: 2, 15. 13 est ulcisci se de hoste etc.
ultimus de loco 12, 5. 8: c. 6, 16. c. 7, 4. c. 13, 1; de tempore 12, 16. 3: 2, 1. 20: 5, 1. 9.
ultionem dare cui 12, 9. 6; ultionem cuius caesi consequi 2, 4. 8; ultionem cuius necati exigere 1, 4. 7.
ultra modum, morem 24, 3. 6: 17, 1. 4; ultra quam 20, 3. 8.
ululatus, *Angst- und Wehgeschrei* 19, 2. 8 et 11; *Bacchanten-Geheul* 12, 7. 9.
unicus, i. e. unus 1, 8. 9; 1, 4. 2: 18, 3. 9: 14, 2. 8. Cf. praec. pag. 8. nr. 1.
unitas mundi 2, 1. 14.
universi, non singuli 31, 4, 2; 15, 2. 15: 1, 10. 10; universae copiae, castra 2, 3. 4: 12, 5. 4.
unus ex 12, 5. 10. c. 6, 3: de 1, 10. 15: aetas una utrique 6, 2. 8, i. e. eadem.
uri frigore 2, 2. 9.
urbs, i. e. civitas 2, 12. 17.
urgere quem fame, bello, periculo 5, 3. 1: 7, 6. 3: 14, 6. 5: 38, 9. 1: 41, 1. 9.
in urnam sententiae coniectae 22, 3. 6.
usque (ad) locum, tempus 1, 1. 5: 2, 5. 8. c. 7, 7: 5, 11. 11: 7, 1. 4: 1, 1. 5: 17, 3. 21; eo usque 3, 5. 6.
usurpare libertatem, imperium 9, 4. 10: 14, 2. 12.
ut pro *quod*, praecedentibus verbis sperare, polliceri, iurare, dicere, 5, 3. 3: 9, 2. 18: 11, 3. 11; 12, 9. 8.

usus vitae cultioris 43, 4. 1, q. usus vitae cultior 44, 5. 7.
utrique, i. e. uterque 31, 8. 1: 41, 2. 3: 1, 9. 17: 9, 7. 8.
uterum implere 12, 3. 7.

V.

vacare a re 16, 5. 6: rei, i. e. studere 5, 2. 12.
vacatio militiae 1, 9. 12: 11, 1. 10; quinquennii 38, 3. 6, i. e. tributi in quinquennium.
vacuus (bello) et quietus 38, 5. 1; re 2, 12. 12.
vagandi arbitrium 39, 5. 4 cl. 38, 7. 5.
valetudo (adversa) 13, 2. 11: 14, 5. 2: 21, 2. 1: 41, 6. 9.
variat fortuna, victoria, dolor 10, 3. 8: 9, 1. 3: 26, 1. 2; variantur arbores, variatur responsum 8, 4. 12.
vectari (freq. verbi *vehi*) equis 41, 3. 4.
vectigalis cui, vectigal, s. tributum cui pendens 2, 3. 14 et 17.
vehens plaustro, i. e. vectus 11, 7. 13.
venditare operam cui 8, 4. 10: 5, 3. 1 cl. 17, 2. 12: 18, 4. 10, i. e. studere operâ suâ illius gratiam sibi conciliare; urbem hosti 21, 6. 7.
venia sepulturae, dilationis 11, 15. 12: 17, 2. 14 *Verstattung*; belli 8, 4. 11 *Erlassung*; dementiae 2, 7. 9 *Nachsicht anderer wegen seines Wahnsinnes.*
venire in potestatem cuius 11, 10. 3; venit imperium ad quem 1, 4. 7: in auxilium, in supplementum 2, 12. 1: 12, 9. 11: 3, 4. 5; in contemtum aliorum 39, 5. 9.
ver sacrum 24, 4. 1.
verecundia rei, *Schaam, Achtung vor etwas* 14, 4. 21: 32, 1. 6 et 9.
versari in cogitationibus 38, 1. 1.
vertere hoc in illud, i. e. convertere 2, 13. 6: 9, 2. 13: 11, 3. 4: 13, 6. 17. terga 11, 6. 11; iter 24, 6. 5; arma in quem 15, 4. 23; quem in fugam 8, 12. 26: 15, 4. 22: 39, 2. 7; hinc in timorem 26, 2. 2; poenitentiam, misericordiam, iram, furorem 12, 6. 7: 27, 2. 3: 34, 1. 8: 42, 4. 11.
vestigia moris, maiorum 20, 1. 6: 29, 1. 8.
vetare rem 2, 7. 11; te parare 8, 4. 11.
vexari terrae motu, seditionibus, bellis, discordiâ, contumeliis, peste 18, 3. 3: 20, 2. 4: 18, 2. 11: 28, 3. 7: 11, 4. 3.
victus cultior 18, 6. 2.
victima humana 18, 6. 12 not.
videre per somnum, quietem 1, 4. 1: 1, 9. 4: 44, 5. 6.
vigor ingenii 5, 5. 7; infantis 1, 4. 12.
vincere bella 41, 1. 8, i. e. in bellis.
transl. quem consilio 2, 13. 7, i. e. persuadere cui repugnanti; scelere 8, 3. 7, i. e. superare, sceleftiorem eo esse; gloriâ 12, 1. 10; votis 2, 3. 3: iure 2, 10. 8 *ein näheres Recht haben.*
vincula societatis 6, 5. 10.
vindicare caedem 3, 1. 10: 2, 6. 16: 21, 4. 4, ulcisci; se a re 4, 5. 10: 3, 1. 9: 11, 9. 7, se tueri contra rem; se eximere a re; sibi quid 2, 7. 8: 2, 10. 5; 3, 2. 5; quid in quem 37, 3. 8, convertere; gloriam 5, 4. 7, i. e. tueri, ut matrem 7, 5. 7, i. e. tueri, liberare a caede, cl. 11, 14. 11; se in libertatem 36, 1. 10.

vin-

cursus amnium non torrentes rapidique, ut noceant;
sed lenes, et vineis campisque irrigui, aestuariisque
Oceani affatim piscosi; plerique etiam divites auro, quod
in paludibus vehunt. Uno tantum Pyrenaei montis dorso 8
adhaeret Galliae, reliquis partibus undique in orbem mari
cingitur. Forma terrae prope quadrata, nisi quod ar- 9
tantibus freti litoribus in Pyrenaeum coit. Porro Pyrenaei
montis spatium sexcenta millia passuum efficit. Salubri- 10
tas coeli per omnem Hispaniam aequalis, quia aëris spi-
ritus nulla paludium gravi nebula inficitur. Huc acce- 11
dunt et marinae aurae undique versus assidui flatus, qui-
bus omnem provinciam penetrantibus, eventilato terre-
stri spiritu, praecipua hominibus sanitas redditur.

Cap. II. Corpora hominum ad inediam laborem-
que, animi ad mortem parati. Dura omnibus et adstri-
cta parcimonia. Bellum, quam otium, malunt; si ex- 2
traneus deest, domi hostem quaerunt. Saepe tormentis 3
pro silentio rerum creditarum immortui: adeo illis for-
tior taciturnitatis cura, quam vitae. Celebratur etiam 4
bello Punico servi illius patientia, qui ultus dominum in-
ter tormenta risu exsultavit; serenâque laetitiâ crudelita-
tem torquentium vicit. Velocitas genti pernix, inquies 5
animus: plurimis militares equi et arma sanguine ipso-
rum cariora. Nullus in festos dies epularum appara- 6
tus. Aquâ calidâ lauari post secundum bellum Punicum
a Romanis didicere. In tanta seculorum serie nullus 7
il-

7. *paludibus*) fluviis, quorum plures Hispaniae auriferi fuisse traduntur: quo eodem redit, quod ex correctione Salmasii rec. Graev. et Burm., *balucibus* cl. Plin. 33, 21: ubi: aurum, inquit, invenitur, fluminum ramentis, ut in Tago Hispaniae (4, 17: Tagus auriferis arenis celebratur); et: Hispani quod minutum est aurum, *balucem* vocant.

9. *sext. mill. pass.* efficiunt 600 milliaria Romana, siue 120 Germanica. Diodorus autem 4, 35 non nisi 3000 stadia extendi in longitudinem ait Pyrenaeos, i. e. 375 mill. Rom., siue 75 Germ.

11. *versus*) edd. 4 ant. *adversus*; unus cod. *adversi*, unde Bong. corrigit *adversi et* assidui fl. Illud explicandum esset: adversus (terram).

c. II.

3. *fortior*) *potior* mavult Gron. avus, quod idem deinde inventum in cod. Bodl.

4. *ultus dominum*) dominum vindicaturus Hasdrubalem occiderat c. 5, 5. Cf. Liv. 21, 2. 6. Valer. M. 3, 3. ext. 7. cl. Tacit. ann. 4, 45. Plin. 7, 23. Senec. epist. 47.

6. *in festos dies*) edd. antiq. septem aptius: *nisi festis diebus*.

a. u. 607-13 illis dux magnus, praeter Viriatum, fuit: qui annos decem Romanos variâ victoriâ fatigavit (adeo feris propiora, quam hominibus, ingenia gerunt); quem ipsum, non iudicio populi electum, sed ut cavendi scientem, declinandorum-
8 que periculorum peritum, secuti sunt. Cuius ea virtus continentiaque fuit, ut, cum consulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus gestis non armorum, non vestis cultum, non denique victum mutaverit: sed in eo habitu, quo primum bellare coepit, perseveraverit: ut quivis gregarius miles ipso imperatore opulentior videretur.

CAP. III. In Lusitanis iuxta fluvium Tagum vento equas foetus concipere, multi auctores prodidere: quae fabulae ex equarum foecunditate, et gregum multitudine, natae sunt: qui tanti in Gallaeciâ, et Lusitaniâ, ac tam pernices visuntur, ut non imme-
2 rito vento ipso concepti videantur. Gallaeci autem Graecam sibi originem asserunt: siquidem post finem Troiani belli, Teucrum, morte Aiacis fratris invisum patri Telamoni, cum non reciperetur in regnum, Cyprum concessisse, atque ibi urbem nomine antiquae
3 patriae Salaminam condidisse. Inde, acceptâ opinione paternae mortis, patriam repetisse. Sed cum ab Eurysace, Aiacis filio, accessu prohiberetur, Hispaniae litoribus appulsum, loca, ubi nunc est Carthago nova, occupasse: inde Gallaeciam transisse; et positis sedibus genti

7. De *Viriato*, qui per annos u. 607-13 sustinuit bella Romana, adi Aurel. Vict. vir. ill. 71. Diodr. 33, fr. 3, 11 et 22. Flor. 2, 17. 15-17.

annos) per annos. Melius igitur hoc, q. ex edd. 5 ant. recepi, quam *annis*.

C. III.

1. *Tagum*) Tago hodie est fl. Portugalliae, quae Romanis fuit pars Hispaniae.

auctores) cf. Varro de re rust. 2, 1. Colum. 6, 27. Plin. 8, 42. et Heyne ad Virgil. georg. 3, 273.

2. De Aiacis caede voluntariâ res nota ex Sophoclis Aiace flagellifero; Teucrum ipsum, qui huius caedem non ultus esset, patriâ pulsum omnes fere ceteri scriptores tradunt Salamina Cypri condidisse, de alterâ emigratione tacentes.

Salaminam) *Salamina* formâ Graecâ edd. Ald., Iunt., Par.

genti nomen dediſſe. Gallaeciae autem portio, Am- 4
philochi dicuntur. Regio cum aeris ac plumbi uber-
rima, tum et minio, quod etiam vicino flumini no-
men dedit. Auro quoque ditiſſima, adeo, ut etiam 5
aratro frequenter glebas aureas exſcindant. In huius 6
gentis finibus ſacer mons eſt, quem ſerro violari nefas
habetur: ſed ſi quando fulgure terra proſciſſa eſt,
quae in his locis aſſidua res eſt, detectum aurum,
velut Dei munus, colligere permittitur. Feminae res 7
domeſticas agrorumque culturas adminiſtrant: ipſi ar-
mis et rapinis ſerviunt. Praecipua his quidem ferri 8
materia, ſed aqua ipſo ferro violentior: quippe tem-
peramento eius ferrum acrius redditur: nec ullum
apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili fluvio,
aut Chalybe tingatur. Unde etiam Chalybes fluvii 9
huius finitimi appellati; ferroque ceteris praeſtare di-
cuntur.

CAP. IV. Saltus vero Tarteſiorum, in quibus
Titanas bellum adverſus Deos geſſiſſe proditur, inco-
luere Cunetes: quorum rex vetuſtiſſimus Gargoris,
mellis colligendi uſum primus invenit. Huic cum 2
ex filiae ſtupro nepos proveniſſet, pudore flagitii va-
riis generibus exſtingui parvulum voluit: ſed per om-
nes caſus fortunâ quâdam ſervatus ad poſtremum ad
regnum tot periculorum miſeratione pervenit. Pri- 3
mum omnium, cum eum exponi iuſſiſſet, et poſt dies
ad corpus expoſiti requirendum miſiſſet, inventus eſt
vario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum do- 4
mum, tramite anguſto, per quem armenta commeare
conſueverant, proiici iubet: crudelis prorſus, qui pro-
culcari nepotem, quam ſimplici morte interfici, ma-
luit. Ibi quoque cum inviolatus eſſet, nec alimentis 5
ege-

4. *vicino flumini*) Minio, hodie *Minbo* ſiue *Minno*; cf. c. 1, 6. Plin. 4, 20.

5. Idem tradit Plinius 33, 21.

7. *ipſi* (viri).

8. *Chalybe*) Anam inter et Tagum, qui Ptolemaeo et Martiano eſt Calipus, annotante If. Voſſio.

C. IV.

1. *Cunetes*, ſiue *Cynetes* correxi cum If. Voſſio, qui ſunt incolae promontorii Cunei proprie, qui poſtea fines ſuos protulerunt, pro *Curetes*, qui ſunt in Cretâ, nulli in Hiſpaniâ. Titanas autem conſtans veterum fama ponit in Theſſaliâ, non in Hiſpaniâ.

2. *ſtupro*) unus cod. cum habeat *aeſtu*, inde Graev. elicit *inceſtu*. *miſeratione*) Ald. et Iunt. *admiratione*, ut §. 10.

egeret, canibus primo ieiunis, et multorum dierum
6 abstinentia cruciatis, mox etiam suibus obiecit. Ita-
que cum non solum non noceretur, verum etiam
quarundam uberibus aleretur: ad ultimum in Ocea-
7 num abiici iussit. Tum plane manifestô quodam nu-
mine inter furentes aestus, ac reciprocantes undas,
velut naue, non fluctu, veheretur, leni salo in litore
exponitur: nec multo post cerva affuit, quae ubera
8 parvulo offerret. Inde denique, conversatione nutri-
cis, eximia puero pernicitas fuit; interque cervorum
greges diu montes saltusque, haud inferior velocitate,
9 peragravit. Ad postremum laqueo captus, regi dono
datus est. Tunc et lineamentorum similitudine et no-
tis corporis, quae inustae parvulo fuerant, nepos agni-
10 tus. Admiratione deinde tot casuum periculorum-
11 que, ab eodem successor regni destinatur. Nomen
illi impositum *Habidis:* qui ut regnum accepit, tantae
magnitudinis fuit, ut non frustra Deorum maiestate
tot periculis ereptus videretur: quippe barbarum po-
pulum legibus iunxit; et boves primus aratro domari;
frumentaque sulco quaerere docuit; et ex agresti ci-
bo mitiora vesci, odio eorum, quae ipse passus fue-
12 rat, homines coëgit. Huius casus fabulosi viderentur,
nisi et Romanorum conditores lupâ nutriti, et Cyrus,
13 rex Persarum, cane alitus proderetur. Ab hoc et
ministeria servilia populo interdicta, et plebs in sep-
tem urbes divisa. Mortuo Habide regnum per multa
14 secula a successoribus eius retentum est. In aliâ par-
te Hispaniae, et quae ex insulis constat, regnum penes
Geryonem fuit. In hac tanta pabuli laetitia est, ut
nisi abstinentiâ interpellata sagina fuerit, pecora rum-
15 pantur. Inde denique armenta Geryonis, quae illis
temporibus solae opes habebantur, tantae famae fue-
re, ut Herculem ex Asiâ praedae magnitudine illexe-
rint.

6. *noceretur*) supple *ei*; malim tamen cum Iunt. et Ald. *necaretur*, aut cum edd. 4. ant. *nocerent* (ei canes et sues).

11. *ex cibo*, post cibum agrestem, quo hucusque alti fuerant, *vesci mitiora*, mitioribus, q. habet unus cod., aut *melioribus*, q. exhibent edd. 5 ant.

12. *lupâ nutriti)* 43, 2. 5. Liv. 1, 4. Plutarch. in Rom. 5. Virg. aen. 8, 630. Plin. 8, 17.

Cyrus) 1, 4. 10 cl. Aelian. 12, 41. Herodot. 1, 110.

14. *Geryonem*) 42, 3. 4: 43, 1. 9. Diodor. 4, 17.

insulis) Balearibus, Maiorcâ, Minorcâ, Yvicâ et Formenterâ.

rint. Porro Geryonem ipsum non triplicis naturae, 16
ut fabulis proditur, fuisse ferunt; sed tres fratres
tantae concordiae exstitisse, ut uno animo omnes re-
gi viderentur: nec bellum Herculi suâ sponte intu-
lisse: sed cum armenta sua rapi vidissent, amissa bel-
lo repetisse.

Cap. V. Post regna deinde Hispaniae, pri-
mi Carthaginienses imperium provinciae occu-
pavere. Nam cum Gaditani a Tyro, unde et 2
Carthaginiensibus origo est, sacra Herculis, per
quietem iussi, in Hispaniam transtulissent, urbem-
que ibi condidissent, invidentibus incrementis
novae urbis finitimis Hispaniae populis, ac
propterea Gaditanos bello lacessentibus, auxi-
lium consanguineis Carthaginienses misere. Ibi 3
felici expeditione et Gaditanos ab iniuriâ vindi-
caverunt, et maiorem partem provinciae impe-
rio suo adiecerunt. Postea quoque hortantibus 4
primae expeditionis auspiciis, *Hamilcarem* im- *a. u.*
peratorem cum magnâ manu ad occupandam 516
provinciam misere: qui magnis rebus gestis,
dum fortunam inconsultius sequitur, in insidias
deductus, occiditur. In huius locum gener ip- 5
sius *Hasdrubal* mittitur; qui et ipse a servo Hi- 525
spani cuiusdam, ulciscente domini iniustam ne-
cem, interfectus est. Maior utroque *Hannibal* 6
imperator, Hamilcaris filius, succedit: siquidem 533
utriusque res gestas supergressus universam Hi-
spaniam domuit: inde Romanis illato bello, Ita-
liam

16. Aliter explicat Palaephatus c. 25, quod habitarit Tricareniae, dictus inde Tricarenus; et Servius ad Virg. aen. 7, 661, quod tribus insulis (Balearicae maiori et minori, et Ebusae) praefuerit.

c. v.

1. *post regna*, post haec regum imperia.

2. *unde — est)* resp. 18, 3. cl. Plin. 5, 19. Diodor. 25, 2. Strabo lib. 3.

per quietem iussi) somnio admoniti.

4 et seqq. cf. Cornel. in vitâ Hamilcaris et Hannibalis cl. supra 29, 1. 7.

5. Resp. c. 2, 4.

6. *Italiam — fatigavit)* bello Romano altero, de quo sat copiose exposuit Livius, cl. supra 38, 4. 6.

a. u. liam per annos sexdecim variis cladibus fatiga-
535- 7 vit: cum interea Romani missis in Hispaniam
550 Scipionibus, primo Poenos provinciâ expulerunt; postea cum ipsis Hispanis gravia bella gesserunt.
8 Nec prius [perdomitâ provinciâ] iugum Hispani accipere potuerunt, quam Caesar Augustus, perdomito orbe, victricia ad eos arma transtulit, populumque barbarum ac ferum, legibus ad
726 cultiorem vitae usum traductum, in formam provinciae redegit.

---

7. *Scipionibus)* P. et Cn. Corneliis Scipionibus, patre et patruo Africani maioris Liv. 25, 32—36. Flor. 2, 17. 6. Vell. 2, 90. 2, qui occiduntur à. 535.

8. Uncos apposui ex mente Fabri approbante Graevio.

De Augusto Hispaniarum victore cf. Vell. 2, 90. 4. Flor. 4, 12. 46—60. Horat. carm. 3, 14.

INDICES IN IUSTINUM

ET

NOMINUM ET VERBORUM.

VI. INDEX I. NOMINUM.

A.

Abdera, Thraciae urbs ad Nessi ostium. Hinc *Abderitae* a ranis expulsi 15, 2. 1.
Abdolonymus, hortulanus, rex ab Alexandro M. Sidoniae constitutus 11, 10. 8.
Abella, Campaniae urbs, Chalcidensium colonia 20, 1. 13. Cf. Serv. ad Virg. aen. 7, 740.
Aborigines, antiquissimi Italiae incolae 43, 1. 3: 38, 6. 7.
Abraham, Damasci rex 36, 2. 3. Sed vid. not.
Abydus, Phrygiae ad Bosporum urbs 2, 13. 5 et 8.
Acarnanes, Epiri populus, soli Graecorum adversus Troiam auxilia non miserunt 28, 1. 6: Alexandrum, Pyrrhi filium in regnum restituunt 26, 3. 1: Romanos implorant contra Aetolos 28, 1. 5.
Acerbas, Elissae avunculus et maritus, a Pygmalione Elissae fratre occisus 18, 4. 5-8.
Acesines, Indiae amnis 12, 9. 1.
Achaei, Archaiae incolae, Perusiam Italiae condunt 20, 1. 11: a Philippo ad Romanos descisćunt 29, 4. 5 et 11 cl. 25, 4. 4: bellum gerunt cum Nabide 31, 3. 3; cum Messeniis 32, 1. 5; cum Romanis 34, 2. 1: eorum foedus dirutâ Corintho dissolvitur 34, 1-2.
Achaia, Peloponesi regio 3, 6. 13.
Acheron, fl. in Brutiis 12, 2. 14; in Epiro 12, 2. 3.
Acilius (M? Acilius Glabrio) cs. Rom. a. 561 Antiochum Syriae regem vincit 31, 6. 5.
Adaspii, Caucasi populus, ab Alexandro subacti 12, 5. 9.
Adores, Damasci rex 36, 2 3.
Adrastia, urbs Mysiae 11, 6. 10.
Adrestae, Indiae populus, ab Alexandro subacti 12, 8. 9.
Aeacus, Iovis filius, Aeginae rex, Pelei pater, Achillis avus; hinc
Aeacidae, a quorum gente antiquissimâ genus ducit Olympias 12, 16. 3, cum Epiri reges genus referrent ad Pyrrhum Achillis filium 17, 3; ergo et Alexander, Olympiadis filius 12, 15. 1: 11, 3. 1. cl. not. ad 11, 4. 5, et 11, 3. 1.
Aeacidas, Molossorum rex, 14, 5. 9, Pyrrhi pater 17, 3. 16 cl. not. ad 8, 6. 4: 7, 6. 10, et Deidamiae 14, 6. 3.
Aeëtes, Colchorum rex, Medeae pater 32, 3. 13.
Aegeae, Macedoniae urbs, antea Edessa 7, 1. 10. Hinc *Aegeadae* ibid.

 Aegeus,

Aegeus, Athenarum rex, Thesei pater, 2, 6. 14: et Medi ex Medeâ 42, 2. 12: 2, 6. 14.
Aegialeus, Medeae frater 42, 3. 1.
Aegyptus, regnum Africae notissimum, antiquissimum, quippe Aegyptiis cum Scythis de generis antiquitate certantibus 2, 1. 5-21: eorum rex antiquissimus Sesostris 1, 1. 6: 2, 3. 18 (a. m. 300): Mosen ipsi terminis suis pellunt 36, 2. 12:
Aegyptus ipsa temperata et foecundissima 2, 1. 7-8; diligentissime exculta et munita 2, 1. 20, paludibus Scythas a se prohibens 2, 3. 14.
Aegyptiorum superstitiones et Apis 1, 9. 2; magicae artes 36, 2. 7; astronomia 20, 4. 3.
Aegyptii subiguntur a Cambyse Persarum rege 1, 9. 1. a. u. 225; eorum rex Hercynion Lacedaemonios contra Persas adiuvat 6, 2. 1. cl. c. 6, 3:
subiguntur ab Alexandro Magno, Macedonum rege a. u. 423. 11, 11: in cuius imperii divisione a. u. 431 cedunt
Ptolemaeo Lagi, de quo eiusque successoribus, Ptolemaeorum nomine omnibus insignitis vid. sub *Ptolem.*
ad Ptolemaeum usque Lathurum, ergo per a. 430-672.
De insequentibus regibus, Aulete filio et Cleopatrâ nepte vid. not. ad prol. 40, 4-5. per annos 673-723.
Aegyptium mare 2, 1, 19.
Aemilius (L. Aemilius Regillus) praetor a. 562 Hannibalem (sed vid. not.), Antiochi ducem vincit 31, 6. 7-9.
M. *Aemilius*, tribunus militum a. 562 in exercitu Scipionis Asiatici adversus Antiochum 31, 8. 6.
1. L. *Aemilius* Paulus, cs. a. 534 vincit Demetrium, Illyriorum regem 29, 2. 1.
2. L. *Aemilius Paulus*, cs. a. 584 vincit captumque in triumpho ducit Perseum 33, 1. 6 — c. 2, 1-7.
Aeneas, Troiâ eversâ in Italiam venit 43, 1. 10; fit Latinorum rex 20, 1. 12: 31, 8. 1: pugnans contra Mezentium occumbit 43, 1. 13.
Aeolides (Liparae, ita ab harum maximâ Lipari denominatae) insulae Siciliam inter et Lucaniam, ignem evomentes 4, 1. 11.
Aeolus 4, 2. 2 not.
Aëropus, rex Macedoniae, filius Philippi a. u. 145-87. 7, 2. 5.
Aethiopia, Africae regnum, a Semiramide subacta 1, 2. 8.
Aetna, Siciliae mons ignivomus 4, 1. 5 et 11.
Aetna, oppidum Aetnae monti impositum, Inessâ ante appellatum, unde Aetnaei 22, 1. 11.
Aetolia ad flumen Acheloum, ad oram maris Ionici in Graeciâ.
Hinc *Aetoli* Brundisium condunt 12, 2. 7: bellum in Graeciâ movent 13, 5. 1. a. 431; Spartanos caedunt 23, 1. 3 c. a. u. 470; Eliorum exules recipiunt 26, 1. 5. a. u. 482: Acarnaniae partem Epirotis eripere conantur 28, 1. 1. a. u. 535, legatisque Romanorum superbe respondent c. 2, 1; lacessuntur a Philippo Macedonum rege 29, 1. 11. a. u. 533; eumque vicissim lacessunt a Romanis impulsi 29, 4. 5. a. u. 538; quibus infensi a. 555 contra hos excitant Antiochum 30, 4. 18 cl. 32, 1. 1; victi autem a. 563 libertatem amittunt 32, 1. 2 cl. 33, 2. 8.
Aetolia (Aetulia) 14, 1. 6 not.

Afri sensu strictiore sunt Carthaginiensium vicini, qui in horum ditione considunt 19, 4. 3 cl. 18, 5. 14: 19, 2. 4; quibusque sunt infesti, Agathoclis amici 22, 6. 12. a. u. 444, sicuti ante iam stipendia fecerant sub Dionysio iuniore 23, 1. 11.
Africa, tertia mundi pars 30, 4. 9; vastae regionis 13, 7. 3; violento sole torretur 44, 1. 4: sensu strictiore regiones Carthaginiensibus vicinae 28, 5. 5.
Africanus vid. Scipio.
Agas (Magas), Cyrenarum rex 26, 3. 2.
1. *Agathocles*, Lysimachi filius, a patre occisus 17, 1. 4.
2. *Agathocles*, Siciliae tyrannus a. u. 437-65, de quo 22, 1-8 et 23, 1-2, quorum librorum consule argumentum.
3. *Agathocles*, Ptolemaei Philopatoris (a. 533-50) scortum 30, 2. 2, cuius soror *Agathoclia*, eiusdem regis meretrix §. 7.
Agenor, Pythonis pater 13, 4. 21.
Agesilaus, rex Spartae 354-93, altero pede claudus 6, 2. 5: eius res in Asiâ per a. 658-60 gestae 6, 2. 4-17. c. 4, 9: victor ad Coroneam a. 360. 6, 4. 13.
1. *Agis*, Agesilai frater, rex Spartae a. 329-54. 5, 2. 5.
2. *Agis*, Agesilai nepos, rex Spartae a. 416, cadit a. 424 contra Antipatrum fortissime pugnans 12, 1. 8-11.
Aiax, Telamonis filius, Teucri frater, Eurysacis pater 44, 2. 2-3.
Alba longa conditur ab Ascanio Aeneae filio 43, 1. 13. a. m. 2840.
Albani in Asiâ ab Hercule conditi 42, 3. 4.
Alcetas, Perdiccae frater 13, 6. 15, c. 4, 13 not.; fratre a. 432 occiso hostis iudicatur ab exercitu 13, 8. 9 et occiditur 15, 1. 1 not.
Alcibiades, Atheniensium dux in Siciliâ a. u. 339. 4, 4. 3. inde revocatur §. 4. Insequens huius vita ad necem usque a. 350 peracta enarratur 5, 1-5 et c. 8, 12-14, ex cuius libri argumento singula potes perspicere. Fuit autem vir formosissimus, eloquentissimus, simul vitiosissimus 5, 2. 6-7; bello felicissimus c. 4, 10.
1. *Alexander*, Amyntae I. filius, Macedonum rex a. u. 275-318, Persicorum legatorum iniurias ultus 7, 3. 4-7 cl. c. 2, 13, regnum egregie administrat et ampliat c. 4, 1-2.
2. *Alexander*, Amyntae II. filius, Maced. rex a. u. 384-85. 7, 4. 5, cum Illyriis infeliciter pugnat pacem ab his Philippo fratre obside dato redimens 7, 5. 1, matris scelere perit §. 4.
3. *Alexander* Magnus, Philippi filius, natus a. 398, Macedoniae rex a. 418-30. cf. not. ad 12, 16. 1.; cuius res gestae enarrantur lib. 11-12, e quorum argumentis singula perspici possunt. Ex quibus haec enotasse sufficiat:
discipulus Aristotelis 12, 6. 17. c. 16, 8.
filius Olympiadis, q. vid., genus retulit ad Aeacum, q. v. annos 20 natus 11, 1. 9 patri successit; decessit 33 annos natus 12, 16. 1.
Persarum rege Dario Codomanno tribus proeliis ad Granicum, Issum et Arbelam victo a. 420. 421 et 423 imperium Persarum ad Macedonas transtulit 10, 3. 7: 11, 14. 6; totius *Orientis* victor 14, 2. 9: 14, 4. 19: 24, 4. 9; 29, 3. 8: 18, 1. 2: 33, 1. 1:
animo fortissimo et pugnavit et mortem obiit 12, 15. 4: 14, 6. 11:

et

et vitiis et virtutibus maior patre 9, 8. 11 cl. 12, 16, ubi eximie laudatur. Cf. not. ad 9, 8. 11.
laudatur 12, 16. 1 2 vir supra humanam potentiam animo magno praeditus; §. 3. longe omnium clarissimus; §. 5. Europae Asiaeque dominus cl. §. 6 et 9; §. 11. invictus ipse omnium victor: hostium terror 12, 6. 1: maior sorte humanâ 14, 4. 12: consecutus gloriam immortalem, honores divinos 14, 4. 10: 14, 1. 8: 24, 5. 9: 13, 4. 4: 15, 2. 14: 13, 6. 12.
Vincit
Adaspios
Adrestas
Ambros
Chorasmos
Cuphites
Dahas
Darium, regem
Drancas
Euergetas
Gangaridas
Gesteanos
Hiacensanos
Hyrcanos
Mardos
Parapammenos
Parymas
Porum, Indiae regem
Praesidas
Sileos
Sygambros
Syros
Thebanos
Tyrios: de quibus singulis vide suo loco et 13, 4. 5, ubi ex literarum ordine in notâ digessi, quoscunque ibi regis mortui duces inter se sunt dispertiti.
Victor clemens parcit Darii victi matri, uxori et filiabus 11, 9. 12. c. 12, 6:
liberalis in duces et milites 12, 1. 1: c. 11, 1.
comis, literis Graecorum excultus 11, 11. 12; cl. 12, 12. 11.
Darium ulciscitur in Besso 12, 5. 10. cl. 11, 15. 15.
severus in seditiosos 12, 11. 8.
Contra vitiis indulget
saeviens in Thebanos 11, 4. 7:
luxurians more Persarum potitus horum opibus 11, 10. 1-2.
regum Persarum more vestiri solitus 12, 3. 8-11: 12, 12. 1 et 4.
insolens 11, 11. 12:
Iovis filius vult credi 11, 11 et in Iovis Hammonis templo condi 12, 15. 7 cl. 7, 2. 4: 13, 4. 6.
Persarum regum more adorari 11, 11. 11: 12, 7. 1.
occidit
Alexandrum Lyncestam 12, 14. 1.
Amyntam consobrinum 12, 6, 14.
Attalum 12, 6. 14.
Callisthenem, q. v.

Caranum fratrem 11, 2. 3.
Clitum, amicum senem 12, 6. 3.
Eurylochum 12, 6. 14.
fratres 11, 2. 3: 12, 6. 14.
novercam Cleopatram per Olympiadem matrem 9, 7. 12.
Parmenionem eiusque filium
Philotam 12, 5. 3: c. 6, 14.
Pausaniam 12, 6. 14.
saevit in Lysimachum 15, 3. 7.
concumbit
cum pellicibus Darii captivis 12, 3. 10.
cum Thalestri, Amazonum reginâ 12, 3. 5-7: 2, 4. 33.
cum Cleophide, Indorum reginâ 12, 7. 9.
diligit Barsinen, ex quâ suscepit Herculem 11, 10. 2-3.
Statiram, Darii filiam 12, 10. 9.
Roxanen, Bactrianorum regis filiam 12, 5. 9.
In eius matrem posterosque saevit Cassander 14, 6: 15, 2 ubi ex not. ad §. 3 vides, omnem Alexandri domum a. 445 fuisse extinctam; eiusdemque sororem, Cleopatram, Alexandri Epirotarum regis viduam a. 446 ab Antigono occisam refert Diod. 20, 37. Cf. Iustin. 16, 1. 15, ubi Demetrius: Cassander, inquit, extinctor regiae domus, non feminis, non pueris pepercit, nec cessavit, quoad omnem stirpem regiae sobolis deleret.
4. *Alexander*, Olympiadis frater, Alexandri M. avunculus, Epiri rex 8, 6. 7: 9, 7. 5 et 7; ducit in matrimonium Cleopatram, Philippi et Olympiadis filiam 9, 6. 1: 12, 2. 1: bellum gerit in Italiâ 12, 1. 4, c. 2, 1: 18, 1. 2; ibique perit 12, 2. 14: 23, 1. 15. a. 423.
5. *Alexander*, Alexandri M. filius ex Cleophide Indorum reginâ 12, 7. 10.
6. *Alexander*, Lyncesta 11, 2. 2, Antipatri gener 12, 14. 1, ob insidias Alexandro M. structas in vincula coniectus a. 423 occiditur a. 425. 11, 7. 1-2: 12, 14. 1.
7. *Alexander*, Cassandri filius, occiditur 16, 1. 2 et 5.
8. *Alexander*, Pyrrhi filius 18, 1. 3, caedem patris ulciscens Macedoniam occupatam amittit cum Epiro 26, 2. 9-12; restituitur tamen in regnum c. 3, 1: sororis maritus moritur 28, 1. 1.
9. *Alexander*, Persei filius cum patre capitur et in triumpho a Paulo ducitur 33, 2, 6. a. 584.
10. *Alexander* Bala, Demetrii I. Syriae regis adversarius hunc regno et vitâ privat 35, 1. 6 regnans 604-8, victus a Demetrio II. perit 35, 2. 4.
11. *Alexander*, Zebinna, antecedentis filium se ferens, a Ptolemaeo Physcone subornatus, eiusdem Demetrii adversarius a. 625-32. 39, 1. 4-5 perit c. 2, 6.
12. *Alexander*, Ptolemaei Physconis filius, Lathuri frater, matre Cleopatrâ occisâ pellitur 39, 4. 5. c. 5, 1.
13. *Alexandri* 13, 1. 15 i. e. reges similes Alexandri Magni.
1. *Alexandria*, urbs Aegypti, condita ab Alexandro M. a. 424. 11, 11. 13 operâ Cleomenis 13, 4. 11: Carthaginis aemula 2, 6. 3.
2. *Alexandria* ab eodem ad Tanaim condita 12, 5. 12.
Alpes Rhaeticae a Thuscis occupatae 20, 5. 9: post Herculem a Gallis superatae 24, 4. 4.

Ama-

Amadas, Alexandri dux exauctoratus remittitur in Macedoniam 12, 12. 8.
Amazones unde dictae 2, 4. 117 a Scythis ortae 2, 1. 3: 2, 3. 6. c. 4, 1 et 27, de quibus plura 2, 4: earum sedes in Cappadociâ 2, 4. 2, Albanis vicina 42, 3. 7: paulo post Alexandrum esse desierunt 2, 4. 33.
Ambiger, Indorum rex 12, 10. 2.
Ambri, Indiae populus, victi ab Alexandro 12, 9. 3.
Amphictyon, rex Athenarum 2, 6. 9: hinc
Amphictyones 8, 1. 4. not.
Amphipolis, urbs Thraciam inter et Macedoniam 14, 6. 13.
Amphilochi, Gallaeciae populus 44, 3. 4.
Amphistratus, Castoris auriga 42, 3. 3.
Amulius Numitorem fratrem regno pellit 43, 2. 2: occiditur ab huius nepote Romulo 43, 3. 1.
1. *Amyntas I.* rex Macedoniae a. 246-75. 7, 2. 13.
2. *Amyntas II.*, rex Maced. a. 363-84. 7, 4. 3: eius uxor Eurydice §. 5; altera Gygaea; filii ex illâ Alexander, Perdiccas et Philippus, ex hac Archelaus, Aridaeus et Menelaus ibid.
3. *Amyntas*, dux a Philippo in Asiam praemissus 9, 5. 8: consobrinus Alexandri, ab hoc occisus 12, 6. 14.
4. *Amyntas* Alexandro mortuo praeficitur Bactrianis (Barcanis) 13, 4. 23.
Anaxarchus, philosophus, Alexandri comes 12, 13. 5.
Anaxilaus, Siciliae tyrannus, iustissimus, mortuus circa a. 280. 4, 2. 4.
1. *Andragoras*, Persa, ab Alexandro Parthis praefectus a. 425. 12, 4. 12.
2. *Andragoras*, a Seleuco Syriae rege Parthis praefectus a. 511 ab Arsace oppressus 41, 4. 7.
Andromache Hectoris, et hoc occiso capta Pyrrhi, et hoc occiso Heleni uxor 17, 3. 6.
Antandrus, Agathoclis tyranni frater 22, 7. 2.
Antenor Troiâ eversâ Venetos condit 20, 1. 8.
Antigenes, Alexandri amicus, exauctoratus dimittitur in Macedoniam 12, 12. 8.
1. *Antigonus* Alexandro mortuo sortitur Phrygiam minorem 13, 4. 14: bellum cum Perdiccâ gerens vincit Eumenem 13, 6. 8: 14, 2. 2, quem iterum victum in custodiâ habet 14, 3. 2 et 11 c. 4, 11: arrogans in socios 15, 1. 2, primus regem se appellari iubet 15, 2. 10 a. 447, victusque a Lysimacho occiditur a. 453. 15, 4. 22: vir fortissimus, Demetrii pater 15, 4. 22: 16, 1. 12.
2. *Antigonus* Gonatas, superioris nepos, Demetrii filius 17, 2. 10: a Ptolemaeo Ceranno Macedoniâ pulsus 24, 1. 8: reversus Gallos caedit 25, 1. 1 c. 2, 10: pulsus a Pyrrho 25, 3. 5, Peloponesios subiugat 26, 1. 2, Gallos caedit 26, 2. 5 et Atheniensibus bellum infert 26, 2. 8: victus ab Alexandro, Pyrrhi filio Macedoniam amittit 26, 2. 10.
3. *Antigonus*, antecedentis nepos (vid. not. 28, 3. 10), Philippi, qui Demetrii filius est, tutor 28, 3. 10, rex Macedoniae §. 11-16. a. 520-32: Lacedaemoniis victis et Spartâ captâ 28, 4. 3 et 12 moritur §. 16. a. 533.
Antiochia, urbs Syriae princeps ad Orontem, a Seleuco ex nomine patris condita 15, 4. 8. Cf. 39, 3. 5: 35, 1. 2; c. 2, 3.

1. a. *Antiochus*, Philippi dux clarus, Seleuci pater 13, 4. 17: 15, 4. 3: unde tredecim reges Syriae sunt cognominati. Vid. *Syria*.

1. b. *Antiochus* Soter (σωτὴρ), Seleuci filius, rex 473-93. 17, 2. 10: pacem init cum Ptolemaeo Cerauno 24, 1. 8.

2. a. *Antiochus* deus (θεὸς) 27, 1. 1 cl. not. ad 26, 3. 8. rex 493-508.

2. b. *Antiochus* Hierax, dei filius, Seleuci II. frater et adversarius 27, 2. 6: ab Eumene Bithyniae rege victus interficitur a latronibus 27, 3. 2 et 11.

3. *Antiochus* Magnus, Seleuci II. filius, rex 531-67 adhuc impubes 29, 1. 3: aggreditur Ptolemaeum Philopatorem 30, 1. 4; eiusque filio Epiphani insidiatur 30, 2. 8, bellumque infert 31, 1. 1. His rebus cum Romanos offendisset 31, 1. 4; Hannibalemque patriâ profugum recepisset 31, 1 a. 556: ab Aetolis praeterea contra hos excitatus esset a. 555. 30, 4. 18: ab Acilio et Scipionibus victus a. 561 et 62 gravem sibi fuit pacem 31, 5-8: perit 32, 2. 2.

4. *Antiochus* Epiphanes, Magni filius, rex 578-90. Ptolemaei Philometoris adversarius a Popilio superbe tractatur a. 584. 34, 3. 1-4. cl. c. 2, 7.

5. *Antiochus* Eupator, Epiphanis filius, rex 590-92, Nostro non commemoratur.

6. *Antiochus* deus, filius Alexandri Balae (vid. supra Alexander nr. 10), Demetrii II. adversarius, a Tryphone occisus 36, 1. 7, cum regnasset 610-12.

7. *Antiochus* Euergetes, sive Sidetes, Demetrii II. frater, Tryphonem (nr. 6) pellit 36, 1. 7-8; Iudaeos subigit §. 10: Parthis bellum inferens Babylonem occupat 38, 10. 1-6: occiditur a. 624. §. 10. cl. 39, 1. 6.

8. *Antiochus* Grypus, Demetrii II. filius, rex 629-58, operâ matris, fratre occiso 39, 1. 9, vincit Alexandrum Zebennam 39, 2. 1-6 cl. c. 1, 4-5: adversarium habet fratrem patruelem 39, 2. 10 hunc, qui sequitur:

9. *Antiochus* Cyzicenus, filius Antiochi Euergetae (nr. 7), rex 644-59. 39, 2. 10 et c. 3.

10. *Antiochus XIII.* Asiaticus (in Asiâ educatus), Cyziceni nepos, rex Syriae a. 686 a Lucullo constitutus regno privatur a. 691 a Pompeio 40, 2. 2-4.

Antiope, Amazonum regina, soror Orithyae, Menalippes et Hippolytes 2, 4. 20-25.

1. *Antipater*, Philippi amicus et dux 9, 4. 5: Macedoniae ab Alexandro in bellum proficiscente praefectus 11, 7. 1 Spartanos Agide duce vincit 12, 1. 6-11 a. 424; evocaturque in Asiam a. 428 c. 12, 9: auctor necis Alexandri a. 430 esse arguitur 12, 14, 1: tutor filio regis nascendo constituitur 13, 2. 13: Graeciae et Macedoniae praepositus 13, 4. 5 et 5, 8 bellum gerit Lamiacum 13, 5. 8-17 a. 431: Antigoni et Eumenis socius bellum gerit cum Perdiccâ 13, 6. 9: 14, 2. 4: amarior regni minister, quam reges ipsi fuisse arguitur a Demetrio 16, 1. 14.

Huius filii sunt Cassander, Philippus et Iollas 12, 14. 6; 13, 4. 18.

2. *Anti-*

a. u. liam per annos sexdecim variis cladibus fatiga-
535. 7 vit: cum interea Romani missis in Hispaniam
550 Scipionibus, primo Poenos provinciâ expulerunt; postea cum ipsis Hispanis gravia bella gesserunt.
8 Nec prius [perdomitâ provinciâ] iugum Hispani accipere potuerunt, quam Caesar Augustus, perdomito orbe, victricia ad eos arma transtulit, populumque barbarum ac ferum, legibus ad
726 cultiorem vitae usum traductum, in formam provinciae redegit.

7. *Scipionibus)* P. et Cn. Corneliis Scipionibus, patre et patruo Africani maioris Liv. 25, 32—36. Flor. 2, 17. 6. Vell. 2, 90. 2, qui occiduntur a. 535.

8. Uncos apposui ex mente Fabri approbante Graevio.

De Augusto Hispaniarum victore cf. Vell. 2, 90. 4. Flor. 4, 12. 46—60. Horat. carm. 3, 14.

INDICES IN IUSTINUM

ET

NOMINUM ET VERBORUM.

VI. INDEX I. NOMINUM.

A.

Abdera, Thraciae urbs ad Nessi ostium. Hinc *Abderitae* a ranis expulsi 15, 2. 1.

Abdolonymus, hortulanus, rex ab Alexandro M. Sidoniae constitutus 11, 10. 8.

Abella, Campaniae urbs, Chalcidensium colonia 20, 1. 13. Cf. Serv. ad Virg. aen. 7, 740.

Aborigines, antiquissimi Italiae incolae 43, 1. 3: 38, 6. 7.

Abraham, Damasci rex 36, 2. 3. Sed vid. not.

Abydus, Phrygiae ad Bosporum urbs 2, 13. 5 et 8.

Acarnanes, Epiri populus, soli Graecorum adversus Troiam auxilia non miserunt 28, 1. 6: Alexandrum, Pyrrhi filium in regnum restituunt 26, 3. 1: Romanos implorant contra Aetolos 28, 1. 5.

Acerbas, Elissae avunculus et maritus, a Pygmalione Elissae fratre occisus 18, 4. 5-8.

Acesines, Indiae amnis 12, 9. 1.

Achaei, Archaiae incolae, Perusiam Italiae condunt 20, 1. 11: a Philippo ad Romanos descisceunt 29, 4. 5 et 11 cl. 25, 4. 4: bellum gerunt cum Nabide 31, 3. 3; cum Messeniis 32, 1. 5; cum Romanis 34, 2. 1: eorum foedus diruta Corintho dissolvitur 34, 1-2.

Achaia, Peloponesi regio 3, 6. 13.

Acheron, fl. in Brutiis 12, 2. 14; in Epiro 12, 2. 3.

Acilius (M? Acilius Glabrio) cs. Rom. a. 561 Antiochum Syriae regem vincit 31, 6. 5.

Adaspii, Caucasi populus, ab Alexandro subacti 12, 5. 9.

Adores, Damasci rex 36, 2 3.

Adrastia, urbs Mysiae 11, 6. 10.

Adrestae, Indiae populus, ab Alexandro subacti 12, 8. 9.

Aeacus, Iovis filius, Aeginae rex, Pelei pater, Achillis avus; hinc

Aeacidae, a quorum gente antiquissimâ genus ducit Olympias 12, 16. 3, cum Epiri reges genus referrent ad Pyrrhum Achillis filium 17, 3; ergo et Alexander, Olympiadis filius 12, 15. 1: 11, 3. 1. cl. not. ad 11, 4. 5, et 11, 3. 1.

Aeacidas, Molossorum rex, 14, 5. 9, Pyrrhi pater 17, 3. 16 cl. not. ad 8, 6. 4: 7, 6. 10, et Deidamiae 14, 6. 3.

Aeëtes, Colchorum rex, Medeae pater 32, 3. 13.

Aegeae, Macedoniae urbs, antea Edessa 7, 1. 10. Hinc *Aegeadae* ibid.

Aegeus, Athenarum rex, Thesei pater, 2, 6. 14: et Medi ex Medeâ 42, 2. 12: 2, 6. 14.
Aegialeus, Medeae frater 42, 3. 1.
Aegyptus, regnum Africae notissimum, antiquissimum, quippe Aegyptiis cum Scythis de generis antiquitate certantibus 2, 1. 5-21: eorum rex antiquissimus Sesostris 1, 1. 6: 2, 3. 18 (a. m. 300): Mosen ipsi terminis suis pellunt 36, 2. 12:
Aegyptus ipsa temperata et foecundissima 2, 1. 7-8; diligentissime exculta et munita 2, 1. 20, paludibus Scythas a se prohibens 2, 3. 14.
Aegyptiorum superstitiones et Apis 1, 9. 2; magicae artes 36, 2. 7: astronomia 20, 4. 3.
Aegyptii subiguntur a Cambyse Persarum rege 1, 9. 1. a. u. 225; eorum rex Hercynion Lacedaemonios contra Persas adiuvat 6, 2. 1. cl. c. 6, 3:
subiguntur ab Alexandro Magno, Macedonum rege a. u. 423. 11, 11: in cuius imperii divisione a. u. 431 cedunt
Ptolemaeo Lagi, de quo eiusque successoribus, Ptolemaeorum nomine omnibus insignitis vid. sub *Ptolem.*
ad Ptolemaeum usque Lathurum, ergo per a. 430-672.
De insequentibus regibus, Aulete filio et Cleopatrâ nepte vid. not. ad prol. 40, 4-5. per annos 673-723.
Aegyptium mare 2, 1. 19.
Aemilius (L. Aemilius Regillus) praetor a. 562 Hannibalem (sed vid. not.), Antiochi ducem vincit 31, 6. 7-9.
M. *Aemilius*, tribunus militum a. 562 in exercitu Scipionis Asiatici adversus Antiochum 31, 8. 6.
1. L. *Aemilius* Paulus, cs. a. 534 vincit Demetrium, Illyriorum regem 29, 2. 1.
2. L. *Aemilius Paulus*, cs. a. 584 vincit captumque in triumpho ducit Perseum 33, 1. 6 — c. 2, 1-7.
Aeneas, Troiâ eversâ in Italiam venit 43, 1. 10; fit Latinorum rex 20, 1. 12: 31, 8. 1: pugnans contra Mezentium occumbit 43, 1. 13.
Aeolides (Liparae, ita ab harum maximâ Lipari denominatae) insulae Siciliam inter et Lucaniam, ignem evomentes 4, 1. 11.
Aeolus 4, 2. 2 not.
Aëropus, rex Macedoniae, filius Philippi a. u. 145-187. 7, 2. 5.
Aethiopia, Africae regnum, a Semiramide subacta 1, 2. 8.
Aetna, Siciliae mons ignivomus 4, 1. 5 et 11.
Aetna, oppidum Aetnae monti impositum, Inessa ante appellatum, unde Aetnaei 22, 1. 11.
Aetolia ad flumen Acheloum, ad oram maris Ionici in Graeciâ.
Hinc *Aetoli* Brundisium condunt 12, 2. 7: bellum in Graeciâ movent 13, 5. 1. a. 431; Spartanos caedunt 23, 1. 3 c. a. u. 470; Eliorum exules recipiunt 26, 1. 5. a. u. 482; Acarnaniae partem Epirotis eripere conantur 28, 1. 1. a. u. 535, legatisque Romanorum superbe respondent c. 2, 1; lacessuntur a Philippo Macedonum rege 29, 1. 11. a. u. 533; eumque vicissim lacessunt a Romanis impulsi 29, 4. 5. a. u. 538; quibus infensi a. 555 contra hos excitant Antiochum 30, 4. 18 cl. 32, 1. 1; victi autem a. 563 libertatem amittunt 32, 1. 2 cl. 33, 2. 8.
Aetolia (Aetulia) 14, 1. 6 not.

Afri

C.

Cadusii, Asiae populus, mare Caspium inter et Pontum Euxinum 10, 3. 2.
Caepio, cs. a. 647. 32, 3. 10-11.
Caesar, procs. Galliarum (a. 695-704) 43, 5. 11, bellum gerit cum Pompeio a. 704-5. 42, 4. 6.
ab hoc Imperatores dicti Caesares 41, 5. 8.
Callimander, Demetrii amicus fidus 38, 9. 5 et 8.
Callisthenes, philosophus, Aristotelis discipulus, Alexandri comes, ab hoc interfectus 12, 6. 17: 12, 7. 2: 15, 3. 3-6.
1. *Cambyses*, Persarum rex, maritus Mandanes, Cyri pater, Astyagis Medorum regis gener 1, 4. 4.
2. *Cambyses*, Cyri filius et successor 1, 9. 1-8.
Campani (in Terra di Lavoro) a Graecis conditi 20, 1. 14 bellum gerunt cum Syracusanis 22, 1. 12.
Candaules, Lydorum rex 1, 7. 14.
Capitolium Romae, Iovis templum 43, 1. 5.
Cappadoces, Armeniis vicini 42, 2. 9 (in Asiâ minore, inter Pontum et Ciliciam, hodie Tarabosan), quorum oram possederunt Amazones 2, 4. 2, a Perdiccâ victi et Eumeni attributi 13, 6. 2. cl. c. 4, 16: a Mithridate occupati 37, 3. 3 et 38, 1; a Romanis libertate donati regem expetunt et accipiunt 38, 2. 6-8.
1. *Caranus*, primus Macedoniae rex 7, 1. 7-12: 33, 2. 6.
2. *Caranus*, Philippi filius, ex Cleopatrâ susceptus, ab Alexandro fratre interficitur 11, 2. 3.
Caria, regio Asiae minoris, mortuo Alexandro evenit Cassandro 13, 4. 15, deinde Eumeni c. 6, 14.
Cartalo, Carthaginiensis sacerdos, a Maleo patre in crucem tollitur 18, 7. 7-15.
Carthaginienses, quorum historia enarratur 18, 3-7 et 19, 1-3, occupant quoque maiorem partem libb. 20-23, ubi *Siciliae* fata enarrantur, cuius quidem insulae imperium affectant 4, 2. 6: 5, 4. 5: 18, 2. 11: 18, 7. 1: 20, 5. 10, bellum inde cum Pyrrho gerentes 23, 3. 4. Non minus inhiant imperio *Sardiniae* 18, 7. 1: 19, 1. 3; inprimisque *Hispaniae* 44, 5. 1-6.
Persarum regi auxilia contra Graecos denegant 19, 1. 10-13: a *Massiliensibus* vincuntur 43, 5. 2:
Italiam duce Hannibale per 16 annos vastant 44, 5. 6. ad *Alexandrum* legatos mittunt 12, 13. 1; 21, 6. 1.
crudeles in imperatores suos Hannonem 21, 4. 1; Hamilcarem 22, 3. 6; Bomilcarem 22, 7. 8; Hamilcarem 21, 6. 7;
homines immolant 18, 6. 12: 19, 1. 10.
caninâ carne vescuntur 19, 1. 10.
consules habent 31, 2. 6: *dictatorem* 19, 1. 7: *regem* 22, 7. 7.
triumphant 19, 1. 7.
astutiâ famosi 18, 2. 4. c. 6, 2.
Carthago nova in Hispaniâ 44, 3. 3.
Caspium mare vid. infra mare.
Cassander, Antipatri filius 13, 4. 18; veneno necat Alexandrum 12, 14. 6; eiusque matrem Olympiadem 14, 6. 12, et in omnem eiusdem familiam saevit 15, 2. 3: 16, 1. 15: Alexandro mortuo praeficitur satellitibus et sortitur Cariam 13, 4. 5 et 18, regnique fit administrator, i. e. Macedoniam, regni sedem, accipit

14, 5, 3, et exemplo Antigoni, quicum bellum gerit 15, 1. 4, rex appellatur 15, 2. 12, moritur 15, 4. 25 a. 456.
uxor eius Thessalonice 16, 1. 1: 14, 6. 13.
filii eius Philippus, Antipater et Alexander 16, 1. 1-2. omnis eius domus crudeli morte exstincta 16, 2. 5.
Cassandrea, olim Potidaea, a Cassandro restituta novis ibi colonis positis, ab eoque denominata, iuxta mare in Pallene peninsula 24, 2. 1: 24, 3. 3 cl. Liv. 44, 11.
C. *Cassius*, quaestor Crassi a. 700 a Parthis caesi 42, 4. 5, caedit Parthos a. 702 ibid.; ipse cum Bruto bellum gerit a. 711 contra Triumviros a Parthis adiutus 42, 4. 7.
Castor et *Pollux* 20, 2. 12.
Catinienses (Catina siue Catana, hodie Catania), siue, ut habent edd. Med., Par., Ald., *Catanenses* in Sicilia a Syracusanis infestati Atheniensium auxilium implorant 4, 3 4. c. 4, 1.
M. Porcius *Cato*, Censorius, cs. a. 557, otii quoque sui rationem reddendam putat. praef. §. 5.
M. Porcius *Cato*, Censorii filius fortissime pugnat contra Macedonas a. 584. 33, 2. 1.
Catumandus rex Massiliam obsidet 43, 5. 5.
Caucasus mons Asiae amplissimus, Parthorum regni limes 41, 6. 8: eius accolae ab Alexandro subacti 12, 5. 9 hoc mortuo cedunt Extarchae 13, 4. 21.
Cecrops, Athenarum conditor et rex 2, 6. 7.
Ceraunus (Κεραυνός, *Donner*, *Donnerer*, Iupiter Tonans) Clearchi tyranni filius 16, 5. 11: Ptolemaeus Cer. vid. in Ptol.
Cere, Italiae urbs, a Graecis condita 20, 1. 12.
Ceres vid. Eleusinia.
Chalcis (Euboeae, hodie *Negropont*). Chalcidensium coloni sunt Falisci, Nola, Abella 20, 1. 13.
Chalybs, Hispaniae fl. 44, 3. 8: hinc Chalybes §. 9.
Chaones, Epiri populus 17, 3. 6 cl. Virg. aen. 3, 334-5.
Charilaus, Lycurgi ex fratre nepos 3, 2. 5.
Charoeades, dux Athen. in Sicilia 4, 3. 6. a. 328.
Charybdis, rupes acuta litoris Calabriae 4, 1. 13.
Chersonesus (Thraciae, hodie *Hellespont*) a Philippo expugnata 9, 1. 7: terrae motu concussa 17, 1. 1: Peloponesus 25, 4. 4.
Chion et Leonides, Platonis discipuli, Clearchum Heracleae tyrannum occidunt, et ipsi occiduntur 16, 5. 12-16.
Chorasmi ad Oxum fl. ab Alexandro subacti 12, 6. 18.
Chrestus, Bithyniae rex 38, 5. 8.
Cilicia ab Alexandro occupata 11, 11. 1, hoc mortuo cessit Philotae, et deinde Philoxeno 13, 4. 12. c. 6, 16.
Cimbri, Germani 38, 4. 14, gerunt bellum cum Romanis 32, 3. 11, et contra eosdem socii Mithridatis 38, 3. 6.
Cimon Athen. dux 2, 15. 18.
Cineas, Pyrrhi ad Romanos legatus 18, 2. 7.
Cirrha, secundum sinum Corinthium urbs et simul Delphicorum portus 24, 1. 4.
Cleadas Thebanus pro patria dicit ad Alexandrum 11, 4.
Clearchus, tyrannus Heracleae saevissimus 16, 4 occiditur c. 5, 15.
Cleophis, Indorum regina, mater Alexandri ex Alexandro 12, 7. 9-11.
1. *Cleomenes*, Spartae rex 28, 4. 7.
2. *Cleomenes* Alexandriam aedificat iussu Alexandri 13, 4. 11.

Catanum fratrem 11, 2. 3.
Clitum, amicum senem 12, 6. 3.
Eurylochum 12, 6. 14.
fratres 11, 2. 3: 12, 6. 14.
novercam Cleopatram per Olympiadem matrem 9, 7. 12.
Parmenionem eiusque filium
Philotam 12, 5. 3: c. 6, 14.
Pausaniam 12, 6. 14.
saevit in Lysimachum 15, 3. 7.
concumbit
cum pellicibus Darii captivis 12, 3. 10.
cum Thalestri, Amazonum reginâ 12, 3. 5-7: 2, 4. 33.
cum Cleophide, Indorum reginâ 12, 7. 9.
diligit Barsinen, ex quâ suscepit Herculem 11, 10. 2-3.
Statiram, Darii filiam 12, 10. 9.
Roxanen, Bactrianorum regis filiam 12, 5. 9.
In eius matrem posterosque saevit Cassander 14, 6: 15, 2 ubi ex not. ad §. 3 vides, omnem Alexandri domum a. 445 fuisse extinctam; eiusdemque sororem, Cleopatram, Alexandri Epirotarum regis viduam a. 446 ab Antigono occisam refert Diod. 20, 37. Cf. Iustin. 16, 1. 15, ubi Demetrius: Cassander, inquit, extinctor regiae domus, non feminis, non pueris pepercit, nec cessavit, quoad omnem stirpem regiae sobolis deleret.
4. *Alexander*, Olympiadis frater, Alexandri M. avunculus, Epiri rex 8, 6. 7: 9, 7. 5 et 7; ducit in matrimonium Cleopatram, Philippi et Olympiadis filiam 9, 6, 1: 12, 2. 1: bellum gerit in Italiâ 12, 1. 4. c. 2, 1: 18, 1. 2; ibique perit 12, 2. 14: 23, 1. 15. a. 423.
5. *Alexander*, Alexandri M. filius ex Cleophide Indorum reginâ 12, 7. 10.
6. *Alexander*, Lyncesta 11, 2. 2, Antipatri gener 12, 14. 1, ob insidias Alexandro M. structas in vincula coniectus a. 423 occiditur a. 425. 11, 7. 1-2: 12, 14. 1.
7. *Alexander*, Cassandri filius, occiditur 16, 1. 2 et 5.
8. *Alexander*, Pyrrhi filius 18, 1. 3, caedem patris ulciscens Macedoniam occupatam amittit cum Epiro 26, 2. 9-12; restituitur tamen in regnum c. 3, 1: sororis maritus moritur 28, 1. 1.
9. *Alexander*, Persei filius cum patre capitur et in triumpho a Paulo ducitur 33, 2, 6. a. 584.
10. *Alexander* Bala, Demetrii I. Syriae regis adversarius huno regno et vitâ privat 35, 1. 6 regnans 604-8, victus a Demetrio II. perit 35, 2. 4.
11. *Alexander*, Zebinna, antecedentis filium se ferens, a Ptolemaeo Physcone subornatus, eiusdem Demetrii adversarius a. 625-32. 39, 1. 4-5 perit c. 2, 6.
12. *Alexander*, Ptolemaei Physconis filius, Lathuri frater, matre Cleopatrâ occisâ pellitur 39, 4. 5. c. 5, 1.
13. *Alexandri* 13, 1. 15 i. e. reges similes Alexandri Magni.
1. *Alexandria*, urbs Aegypti, condita ab Alexandro M. a. 421. 11, 11. 13 operâ Cleomenis 13, 4. 11: Carthaginis aemula 2, 6. 3.
2. *Alexandria* ab eodem ad Tanaim condita 12, 5. 12.
Alpes Rhaeticae a Thuscis occupatae 20, 5. 9: post Herculem a Gallis superatae 24, 4. 4.

Amadas, Alexandri dux exauctoratus remittitur in Macedoniam 12, 12. 8.
Amazones unde dictae 2, 4. 11? a Scythis ortae 2, 1. 3: 2, 3. 6. c. 4, 1 et 27, de quibus plura 2, 4: earum sedes in Cappadocia 2, 4. 2, Albanis vicina 42, 3. 7: paulo post Alexandrum esse desierunt 2, 4. 33.
Ambiger, Indorum rex 12, 10. 8.
Ambri, Indiae populus, victi ab Alexandro 12, 9. 3.
Amphictyon, rex Athenarum 2, 6. 9: hinc
Amphictyones 8, 1. 4. not.
Amphipolis, urbs Thraciam inter et Macedoniam 14, 6. 13.
Amphilochi, Gallaeciae populus 44, 3. 4.
Amphistratus, Castoris auriga 42, 3. 3.
Amulius Numitorem fratrem regno pellit 43, 2. 2: occiditur ab huius nepote Romulo 43, 3. 1.
1. *Amyntas I.* rex Macedoniae a. 246-75. 7, 2. 13.
2. *Amyntas II.*, rex Maced. a. 363-84. 7, 4. 3: eius uxor Eurydice §. 5: altera Gygaea: filii ex illa Alexander, Perdiccas et Philippus, ex hac Archelaus, Aridaeus et Menelaus ibid.
3. *Amyntas*, dux a Philippo in Asiam praemissus 9, 5. 8: consobrinus Alexandri, ab hoc occisus 12, 6. 14.
4. *Amyntas* Alexandro mortuo praeficitur Bactrianis (Barcanis) 13, 4. 23.
Anaxarchus, philosophus, Alexandri comes 12, 13. 5.
Anaxilaus, Siciliae tyrannus, iustissimus, mortuus circa a. 280. 4, 2. 4.
1. *Andragoras*, Persa, ab Alexandro Parthis praefectus a. 425. 12, 4. 12.
2. *Andragoras*, a Seleuco Syriae rege Parthis praefectus a. 511 ab Arsace oppressus 41, 4. 7.
Andromache Hectoris, et hoc occiso capta Pyrrhi, et hoc occiso Heleni uxor 17, 3. 6.
Antandrus, Agathoclis tyranni frater 22, 7. 2.
Antenor Troia eversa Venetos condit 20, 1. 8.
Antigenes, Alexandri amicus, exauctoratus dimittitur in Macedoniam 12, 12. 8.
1. *Antigonus* Alexandro mortuo sortitur Phrygiam minorem 13, 4. 14: bellum cum Perdicca gerens vincit Eumenem 13, 6. 8: 14, 2. 2, quem iterum victum in custodia habet 14, 3. 2 et 11 c. 4, 11: arrogans in socios 15, 1. 2, primus regem se appellari iubet 15, 2. 10 a. 447, victusque a Lysimacho occiditur a. 453. 15, 4. 22: vir fortissimus, Demetrii pater 15, 4. 22: 16, 1. 12.
2. *Antigonus* Gonatas, superioris nepos, Demetrii filius 17, 2. 10: a Ptolemaeo Ceraumo Macedonia pulsus 24, 1. 8: reversus Gallos caedit 25, 1. 1 c. 2, 10: pulsus a Pyrrho 25, 3. 5, Peloponesios subiugat 26, 1. 2, Gallos caedit 26, 2. 5 et Atheniensibus bellum infert 26, 2. 8; victus ab Alexandro, Pyrrhi filio Macedoniam amittit 26, 2. 10.
3. *Antigonus*, antecedentis nepos (vid. not. 28, 3. 10), Philippi, qui Demetrii filius est, tutor 28, 3. 10, rex Macedoniae §. 11-16. a. 520-32: Lacedaemoniis victis et Sparta capta 28, 4. 3 et 12 moritur §. 16. a. 533.
Antiochia, urbs Syriae princeps ad Orontem, a Seleuco ex nomine patris condita 15, 4. 8. Cf. 39, 3. 5: 35, 1. 2; c. 2, 3. 1. 2.

Babylonem 1, 10. 15: obit 2, 10. 1: eius ad Carthaginienses legatio 19, 1. 10.
2. *Darius*, Xerxis filius, ergo antecedentis nepos, interficitur 3, 1. 3-4.
3. *Darius* Nothus, Artaxerxis Longimani filius, rex a. 330-49, Spartanorum socius contra Athenienses 5, 1. 7: moritur 5, 8. 7: c. 11, 1.
eius *filii* Artaxerxes Mnemon et Cyrus iunior 5, 11. 1: c. 5, 1.
4. *Darius*, Artaxerxis Mnemonis filius, ergo antecedentis nepos 10, 1. 1.
5. *Darius* Codomannus, ultimus Persarum rex a. 418-24. 10, 3. 3-7, tribus proeliis
ad Granicum a. 420. 11, 6. 10.
ad Issum a. 421. 11, 9. 9.
ad Arbelam a. 423. 11, 14. 1
ab Alexandro victus, a Besso interfectus 11, 15. a. 424, sepelitur ab Alexandro §. 14, eiusque mors vindicatur 12, 5. 10: quo facto totum Persarum imperium cedit Alexandro 11, 14. 6: 10, 3. 7. Ipse rex fortis magnaeque industriae 11, 6. 8: c. 9, 8: dux ingentium copiarum 11, 6. 11, c. 9, 1. c. 12, 5: dominus magnarum opum 11, 10. 1.
mater eius capta 11, 9. 12, Alexandri obitu audito moritur 13, 1. 5.
uxor eius capta 11, 9. 12, moritur 11, 12. 6.
frater 12, 5. 11.
filius 11, 9. 12 not.
filia Alexandro nubit 12, 10. 9.
Deidamia, Aeacidae Epirotarum regis filia 14, 6. 3, Pyrrhi soror, Demetrii uxor.
Delos, Aegaei maris insula, aerarium Graecorum 3, 6. 4.
Delphi, Phocidis urbs celeberrima
Apollinis oraculo 2, 12. 13: c. 11, 8: 3, 3. 10: 3, 4. 14: 6, 2. 4: 8, 2. 11: cl. c. 1, 8: 12, 2. 3: 13, 7. 2: 16, 3. 4: 20, 2. 5. c. 3, 1:
templum monti inaedificatum 24, 6. 6,
diripitur a Xerxe 2, 12. 8: a Phocensibus 8, 1. 8: tentatur a Gallis 24, 6. 5: donis ornatur a Massiliensibus 43, 5. 8.
1. *Demaratus*, rex Spartae exsul apud Xerxem huius consilia suis detegit 2, 10. 13.
2. *Demaratus*, Pythagorae pater 20, 4. 3.
Demetrius
1. Antigoni filius, Poliorcetes 15, 1. 6, vincitur a Ptolemaeo Lagi a. 442; rex cum patre appellatur 15, 2. 10. a. 447; amittit patrem 15, 4. 22. a. 453; Alexandro Cassandri filio occiso 16, 1. 8, rex fit Macedoniae 16, 1. 9. a. 460: Seleuco se dedit 16, 2. 6, cuius hostis fuerat 15, 4. 1; deinde socius 15, 4. 24; iterum hostis 16, 2. 1.
2. antecedentis filius, Antigoni Gonatae frater, a sponsa sua interficitur 26, 3. 7.
3. Antigoni Gonatae filius, primi nepos, Macedoniae rex per a. 512-22. 26, 2. 11, neptem Pyrrhi ducit, uxorem iam habens 28, 1. 2, moritur 28, 3. 9.
4. Philippi filius, Persei frater, a patre occisus 32, 2. 3-10.

2. *Antipater*, Antipatri (nr. 1) nepos, Cassandri filius, matrem occidit 16, 1. 1, regnoque privatus §. 19 a Lysimacho socero occiditur c. 2, 4.
M. *Antonius*, Triumvir, a Parthis vincitur a. 718. 42, 5. 3: 41, 2. 6.
Apamea, urbs Coelesyriae. Hinc Apamenii 39, 1. 3.
Apion vid. not. ad 39, 5. 2.
Apis, Aegyptiorum bos, divinis honoribus cultus 1, 9. 2.
Apollo, deus Delphis oracula edit. vid. Delphi. Hoc templum spoliatur a Xerxe 2, 12. 8; a Phocensibus 8, 1. 8; a Gallis 24, 6. 4. — c. 8, 9: quo munera populi mittunt remotissimi, in his Massilienses 43, 5. 8. Deus cum sit sapientissimus, hunc legum suarum auctorem facit Lycurgus 3, 3. 10. Ex Cyrene virgine Thessalâ raptâ genuit quatuor filios 13, 7. 7: Seleuci pater creditur 15, 4. 3; nec non Alexandri 12, 16. 1 cl. 11, 11. 3.
Apollonia, Thraciae urbs 15, 2. 1; hinc Apollonienses 9, 2. 1.
Appius Claudius dissuadet pacem cum Pyrrho 18, 2. 10.
Apuli 12, 2. 5-11.
Aquileia, Fori Iulii, i. e. regionis, hodie Friaul et Carniae dictae 32, 3. 15.
M.? *Aquilius*, cs. a. 624. contra Aristonicum missus 36, 4. 10.
M.? *Aquilius*, legatus ad Mithridatem a. 662. 38, 3. 4, et a. 665 ab eo caesus §. 8.
Arabia Alexandro mortuo cessit Ptolemaeo 13, 4. 10: Arabes nobilitati virtute Erotimi 39, 5. 5-6 circa a. 650.
Aracossi, ad Indum flumen, Alexandro mortuo cedunt Sibyrtio 13, 4. 22.
Arathis, regina Damascena 36, 2. 2.
Aratus, Phalanti pater 3, 4. 8.
Araxes, fluvius Armeniae maioris, hodie Turcomanniae 1, 8. 2.
Arbaces Mediae praefectus Sardanapalo occiso creatur rex 1, 3.
Arbela 11, 14. 1 not.
Arcadia, Peloponesi regio, ubi Aristaeus mellis usum invenit 13, 7. 10. Arcades Spartanorum victores 6, 6. 6 a. 368.
1. *Arcesilaus* Alexandro mortuo Mesopotamiam sortitur 13, 4. 23.
2. *Arcesilaus*, Agathoclis amicus, huius filium Archagathum occidit 22, 8. 14.
Archagathus (Diodoro et Polybio *Agatharchus*), Agathoclis filius, ab Arcesilao patris amico occisus a. 447. 22, 5. 1 c. 8, 14.
Archelaus, Amyntae filius 7, 4. 5, a Philippo fratre occisus 8, 3. 10.
Archidamus, Laconum dux 6, 6. 8. a. 369.
Archon Alexandro mortuo sortitur Babylonios 13, 4. 23.
Areas, Spartanorum dux contra Aetolos, Antigoni Gonatae socios 24, 1. 5.
Arei Alexandro mortuo cedunt Stasanori 13, 4. 22 cl. 41, 1. 10.
Argaeus, Perdiccae filius, rex Macedonum a. 78-110. 7, 2. 2 et 5.
Argaeus Apollinis ex Cyrene filius 13, 7. 7.
Argos, Peloponesi civitas antiquissima, recipit Atheniensium exules a 30 tyrannis eiectos a. 350. 5, 9. 4: iungit se Atheniensibus contra Antipatrum a. 431. 13, 5. 10: ibi perit Pyrrhus 25, 5. 1. a. 482.

Argonautae, Iasonis comites, vellus arietis aureum Colchis auferunt a. m. 2721. 42, 2. 11: 32, 3. 13-15.
Argyraspides, Alexandri corporis custodes superbientes 12, 7. 5: Eumenis socii et proditores 14, 2. 6 — c. 3 et 4.
1. *Ariarathes*, filius Artaxerxis Mnemonis 10, 1. 1.
2. *Ariarathes*, rex Cappadociae, a Perdiccâ regno pulsus 13, 6. 1. a. 431.
3. *Ariarathes*, Artamenis filius, puer adhuc, rex Capp. circa a. 530: 29, 1. 4.
4. *Ariarathes*, Capp. rex, Orophernem fratrem regno pellit a. 596. 35, 1. 2: adiuvat Balam Demetrii adversarium 35, 1. 6. a. 604-8; nec non Romanos contra Aristonicum 37, 1, ubi §. 2 ante a. 624 mortuus dicitur.
5. *Ariarathes*, Capp. rex, Mithridatis sororis maritus, ab hoc circa a. 665 occisus 38, 1. 1.
6. *Ariarathes*, antecedentis filius, ab eodem Mithridate avunculo occisus 38, 1. 10.
7. *Ariarathes*, antecedentis frater, Capp. rex 38, 2. 1, a Mithridate pulsus moritur §. 2.
8. *Ariarathes*, Mithridatis filius, Cappadociae rex impositus 38, 1. 10.
1. *Aridaeus* (gr. Ἀρριδαῖος), Amyntae filius, a Philippo fratre occisus 7, 4. 5: 8, 3. 10.
2. *Aridaeus*, Philippi ex saltatrice Larissaeâ filius 13, 2. 11: 9, 8. 2; morbo laborans comitiali 13, 2. 11: 14, 5. 2: Alexandri mortui successor nominatur a Meleagro, nec non a peditibus et equitibus 13, 2. 8 et c. 3, 1 et c. 4, 2, quamvis ab Alexandro ipso praeteritus 12, 15. 9, et a Ptolemaeo recusatus 13, 2. 11; *Philippi* patris nomine insignitus 13, 3. 1; occisus una cum Eurydice uxore ab Olympiade 14, 5. 10. a. 437.
3. *Aridaeus*, unus ex Alexandri ducibus 13, 4. 6 not.
Ariobarzanes, Cappadociae rex a Romanis constitutus a. 661. 38, 2. 8. a Tigrane pellitur 38, 3. 3. cl. Cic. Manil. 5.
1. *Aristaeus*, Grini filius, Cyrenen condit 13, 7. 1.
2. *Aristaeus*, Apollinis ex Cyrene filius 13, 7. 7, mellis usum invenit, lactis coagula et astronomiam §. 10.
Aristides, Atheniensium imperator, Pausaniae Spartani proditionem detegit 2, 15. 13-16.
Aristonicus, Eumenis, Bithyniae regis filius naturalis, a Romanis victus captusque a. 624. 36, 4. 6-9: 38, 5. 3 et c. 6, 4.
Aristoteles, Alexandri et Callisthenis praeceptor 12, 6. 17. c. 16, 8.
Aristotimus, Eliorum tyrannus 26, 1. 4.
Armenius, Iasonis comes, nomen dedit regioni 42, 2. 10 et c. 3, 8.
Armenia, Asiae superioris regio, hodie Turcomania, sub ditione Persarum 10, 3. 4, Alexandro mortuo cedit Phratapherni 13, 4. 23: describitur 42, 2. 7 — c. 3; eius rex Ortoadistes 42, 2. 6 et Tygranes, q. v.
Arpi, Apuliae oppidum, a Diomede conditum 20, 1. 10 cl. 12, 2. 7.
Arrybas, rex Epiri, frater Neoptolemi, hinc patruus Olympiadis, regno a Philippo privatus 7, 6. 10-12: 8, 6. 7; legislator prudentissimus 17, 3. 9-13.
Arsaces, conditor Parthorum regni 41, 4. 6; hinc nomen omnium Parthiae regum c. 5, 6.

Arsacides (Arsaces), Demetrii victor 38, 9. 3. cl. 36, 1. 3.

1. *Arsinoë*, Ptolemaei Lagi filia, Lysimachi uxor, Agathoclem privignum veneno tollit 17, 1. 4: a fratre Ptolemaeo Ceranno in matrimonium petitur 17, 2. 4-7: 24, 2. 1 et in exsilium pellitur 24, 3. 1-9: eius ex Lysimacho filii, Lysimachus et Philippus a matris fratre occisi 24, 3. 5.

2. *Arsinoë*, uxor Agae Cyrenarum regis, mater Berenices, soror Antigoni Gonatae 26, 3. 2-8.

1. *Artabanus*, Xerxem obtruncat 3, 1. 2, et ipse ab Artaxerxe obtruncatur §. 8.

2. *Artabanus*, Parthorum rex 42, 2. 1.

Artamenes, Cappadociae rex 27, 3. 7.

Artaphernes, Darii frater, Xerxis patruus 2, 10. 9.

1. *Artaxerxes*, Longimanus, rex Persarum, Xerxis filius, regnans per a. 281-329. 3, 1. 3.

2. *Artaxerxes*, Mnemon, Darii II. Nothi filius, Cyri iunioris frater, regn. 350-88. 5, 8. 13. c. 5, 1 et c. 11, 1: bellum gerit cum fratre a. 353. 5, 11: classi praeficit Conona Atheniensem contra Spartanos a. 355. 6, 1. 9: pacem conciliat Antalcidae a. 367. 6, 6: filios 115 habet, ex quibus plures sibi insidiantes interficit 10, 1-2.

Artemenes, Darii filius, Xerxis frater 2, 10. 2.

Artemisia, Halicarnassi regina, Xerxis in pugnâ Salaminiâ socia fortissima 2, 12. 23.

Aruas, Mosis filius (Iosua, Mosis frater) 36, 2. 16.

Ascalon, urbs Idumaeae 18, 3. 5.

Ascanius, Aeneae filius et successor, Albae longae conditor 43, 1. 13.

Asia maior 15, 4. 1. a Cyro subacta 1, 8. 1; a Scythis 1, 8. 1 et 18: per annos 1300 ab Assyriis possessa 1, 2. 13.

Asia minor, intra Taurum 27, 2. 6, Persarum sub ditione inde a Cyro Croesi victore 9, 5. 8, affectatur a Spartanis 6, 1. 1, c. 2, 7; vastatur ab Alcibiade 5, 4. 6; a Gallis occupata 25, 2. 8; a Syris et Aegyptiis appetita 27, 3. 3; Asia (Pergamus) Romanorum facta corrumpit eos opibus suis 36, 4. 12; milites enim Asiani sunt molles nec Romanis pares 31, 6. 9: 38, 3. 8: Asiae coelum temperatissimum, solum fertilissimum, urbium multitudine amoenissimum 38, 7. 6 cl. 31, 8. 9.

Aspasia, Cyri iunioris pellex, a fratre eius Artaxerxe in matrimonium recepta, eademque ab huius filio Dario appetita 10, 2. 2.

Asphaltites lacus, s. mare mortuum in Iudaeâ 36, 3. 6.

Assyrii, quorum imperium fuit Asiae antiquissimum, quorumque rex primus Ninus, ultimus Sardanapalus, regnarunt per annos 1300. 1, 1-3.

Assyrium stagnum 18, 3. 3, q. in N. T. est mare Galilaeae.

Asteropaeus, Pelegonis filius, Paeonius, pugnat pro Troianis 7, 1. 5.

Astyages, ultimus Medorum rex per a. 168-203, Mandanes pater, regno privatur a Cyro nepote 1, 4-6.

Atheas, Scytharum rex, astu a Philippo victus 9, 2.

Athenae urbs Atheniensium, quorum historia enarratur 2, 6-9 a Cecrope inde ad Miltiadem: in iisdem potissimum versatur auctor 2, 10-15: 3, 6-7: 4, 3-5: 5, 3-10, et in Conone 6, 1-5.

Iam a Philippo Macedone a. 416 victi 8, 3-4
deficiunt ab Alexandro 11, 2. 7. a. 419, et cum eo reconciliati 11, 3. 3 iterum 11, 4. 9-12: bellumque gerunt cum eius duce Antipatro Lamiacum ab a. inde 428: 13, 5. 1.
cum Antigono Gonatâ 26, 2. 8.
Laudantur ob studium literarum 2, 6. 6: 8, 2. 12: eloquentiae 5, 9. 9: 2, 6. 6. cl. 5, 2. 6: rei nauticae peritiam 6, 1. 8. Cf. 5, 8. 4.
vituperantur superbi 5, 3. 6 et Epaminondâ extincto (391) languescentes 6, 9. 1.
urbs eorum Minervae sacra 2, 6. 9 a Xerxe incensa 2, 12. 11. c. 14, 2-3: 6, 5. 10 restituitur 2, 15. 1.
capta a Spartanis, muris portuque privata 5, 8. 1-5 restituitur ornata a Conone 6, 5.
Athos, Macedoniae mons, a Xerxe perfossus 2, 10. 24 not.
Atropatus Alexandro mortuo sortitur Mediam maiorem 13, 4. 13.
1. *Attalus*, dux Philippi in Asiam praemissus 9, 5. 8; Pausaniam in se et Philippum irritat 9, 6. 5-8: eius soror, aut potius sororis filia Cleopatra fit Philippi uxor 9, 5. 9: ipse ab Alexandro interficitur 12, 6. 14.
2. *Attalus*, alius Alexandri dux 13, 3. 2.
3. *Attalus*, Pergami rex 29, 4. 7 cl. 30, 3. 5: moriens populum Romanum instituit heredem 36, 4. 1 not. a. 621.
Atthis, Cranai filia, Atticae nomen dedit 2, 6. 8.
M. *Attilius* Regulus, cs. Rom. a. 503. 41, 4. 3.
Augustus cum Antonio (et Lepido) triumvir bellum gerit contra Brutum et Cassium a. 711. 42, 4. 7: perdomuit Hispanos 44, 5. 8 cl. 42, 5. 6. a. 726-29: ei signa capta a Parthis remittuntur 42, 5. 6-11. a. 733.
Augusti ab illo dicti omnes Romanorum imperatores 41, 5. 8.
Authocus, Apollinis et Cyrenes filius 13, 7. 7.
Azelus, Damasci rex 36, 2. 3.

B.

Babylon, urbs Chaldaeorum princeps, condita a Semiramide 1, 2. 7: capta a Cyro 1, 7. 3-4: a Dario Zopyri dolo 1, 10. 15; a Seleuco 15, 4. 11: ubi moritur Alexander 12, 13-15.
Babylonia, regio et regnum Babyloniorum 20, 4. 3 apud Nostrum saepissime pro Babylone urbe, ut 1, 10. 15 et 16: 1, 2. 7: 12, 10. 1: 12, 13. 4 et 6: 11, 12. 1.
Alexandro mortuo cessit Peucestâ 13, 4. 23; inde a Seleuco sub ditionem Syrorum redacta 15, 4. 11.
Babylonii colunt studium astronomiae 20, 4. 3.
Bacabasus, Artabani consilia prodit Artaxerxi 3, 1. 5.
Bacasis Mediae a Mithridate Parthorum rege a. 591 praefectus 41, 6. 7.
Bactriani (siue Bactri 41, 6. 1 et 6), hodie Chorasan, ad Oxum flumen, orti a Scythis 2, 1. 3: 2, 3. 6.
antiquissimus horum rex Zoroaster occisus a Nino 1, 1. 9: sunt sub ditione Alexandri 13, 4. 19 cl. not. ad §. 23 et Diod. 17, 78: deficiunt a Syris, sub quorum ditionem eos redegerat Seleu-

Seleucus 15, 4. 11, circa a. 450, duce Theodoto a. 499. 41, 4. 5: oppressi post a. 573 a Parthis 41, 6. 3.
Bala vid. supra Alexander Bala nr. 10.
Barce, ab Alexandro in India condita 12, 10. 6.
Barene, urbs prope Ecbatana, Croeso a Cyro victore donata 1, 7. 7.
Barsine, quae Porphyrio apud Eusebium filia est *Pharnabazi*, Plutarcho in Alex. et Eumene *Artabazi*, Arriano 7, 1 *Darii*; Alexandri coniux, unde suscepit Herculem 11, 10. 2: 13, 2. 7: occisa a Cassandro 15, 2. 3 (aut potius a Polyperchonte. vid. not.) a. 445.
Bastarnae, incolae regionum, quae hodie sunt *Podolien* et *Volhinien*, vincunt Getas 32, 3. 16: Mithridatis socii 38, 3. 6.
Battus Aristaei muti cognomen 13, 7. 1.
Belgius, Gallorum dux 24, 5. 1.
Bergomum, a Gallis in Gallia Cisalpina conditum 20, 5. 8.
Beroë, uxor Glauciae, Illyriorum regis, nutrix Pyrrhi 17, 3. 19.
1. *Berenice*, Cyrenaica, Demetrium sponsum, matris adulterum interficit 26, 3. 6-8.
2. *Berenice*, Ptolemaei Philadelphi filia, Euergetae soror, Antiochi II. uxor altera, a Seleuco privigno occiditur 27, 1. 2.
3. *Berenice*, Attali sponsa 36, 4. 1.
Bessus, Darii amicus, praefectus, interfector 32, 5. 10-11. cl. 11, 15. 1.
Bilbilis, Hispaniae fl. 44, 3. 8.
Bithynia, Asiae minoris provincia, passim obvia.
Boeotia, Atticam inter et Thessaliam 2, 14. 3, cuius imperium amiserunt Thebani 3, 6. 10.
Boeotii Heracleam Ponti urbem condunt 16, 3. 4-7.
Bomilcar, Carthaginiensium dux, Hamilcaris III. filius, cruci suffigitur 22, 7. 7-11. a. u. 446.
Bospŏrus Cimmerius, inter Tanain (Don) et Pontum Euxinum (mare nigrum) ad paludem Maeotidem 38, 7. 10 cl. Ammian. 22, 13.
Borsippa, urbs Babyloni vicina 12, 13. 4.
Brennus, Gallorum dux, mortem ipse sibi consciscit 24, 6. 1: c. 8, 11.
Brixia in Gallia Cisalpina a Gallis condita 20, 5. 8, hodie Brescia.
Brundisium (hodie Brindisi), Calabriae urbs, 3, 4. 12, a Diomede Aetolorum duce condita 12, 2. 7.
Brutii, Calabriae populus, dicti a Brutia muliere 23, 1. 12, bella gerunt cum Tarentinis 12, 2. 1; Alexandrum Epiri regem caedunt 12, 2. 12-14, orti a Lucanis 23, 1. 5: 20, 1. 14: res ab his gestae 23, 1. 3-16.
Brutus et Cassius a Parthis adiuti contra Triumviros 42, 4. 7.
Bubares, a Dario in Macedoniam missus, Amyntae Macedonum regis filiam ducit 7, 3. 7-8.
Bucephale, urbs Indiae ab Alexandro condita, ex equo suo Bucephalo denominata 12, 8. 8.
Byrsa unde dicta 18, 5. 9.
Byzantium (hodie Constantinopolis) a Philippo obsidetur 9, 1. 2, at frustra 9, 2. 10.

C.

C.

Cadusii, Asiae populus, mare Caspium inter et Pontum Euxinum 10, 3. 2.
Caepio, cs. a. 647. 32, 3. 10-11.
Caesar, procs. Galliarum (a. 695-704) 43, 5. 11, bellum gerit cum Pompeio a. 704-5. 42, 4. 6.
ab hoc Imperatores dicti Caesares 41, 5. 8.
Callimander, Demetrii amicus fidus 38, 9. 5 et 8.
Callisthenes, philosophus, Aristotelis discipulus, Alexandri comes, ab hoc interfectus 12, 6. 17: 12, 7. 2: 15, 3. 3-6.
1. *Cambyses*, Persarum rex, maritus Mandanes, Cyri pater, Astyagis Medorum regis gener 1, 4. 4.
2. *Cambyses*, Cyri filius et successor 1, 9. 1-8.
Campani (in Terra di Lavoro) a Graecis conditi 20, 1. 14 bellum gerunt cum Syracusanis 22, 1. 12.
Candaules, Lydorum rex 1, 7. 14.
Capitolium Romae, Iovis templum 43, 1. 5.
Cappadoces, Armeniis vicini 42, 2. 9 (in Asiâ minore, inter Pontum et Ciliciam, hodie Tarabosan), quorum oram possederunt Amazones 2, 4. 2, a Perdiccâ victi et Eumeni attributi 13, 6. 2. cl. c. 4, 16: a Mithridate occupati 37, 3. 3 et 38, 1; a Romanis libertate donati regem expetunt et accipiunt 38, 2. 6-8.
1. *Caranus*, primus Macedoniae rex 7, 1. 7-12: 33, 2. 6.
2. *Caranus*, Philippi filius, ex Cleopatrâ susceptus, ab Alexandro fratre interficitur 11, 2. 3.
Caria, regio Asiae minoris, mortuo Alexandro evenit Cassandro 13, 4. 15, deinde Eumeni c. 6, 14.
Cartalo, Carthaginiensis sacerdos, a Maleo patre in crucem tollitur 18, 7. 7-15.
Carthaginienses, quorum historia enarratur 18, 3-7 et 19, 1-3, occupant quoque maiorem partem libb. 20-23, ubi *Siciliae* fata enarrantur, cuius quidem insulae imperium affectant 4, 2. 6: 5, 4. 5: 18, 2. 11: 18, 7. 1: 20, 5. 10, bellum inde cum Pyrrho gerentes 23, 3. 4. Non minus inhiant imperio *Sardiniae* 18, 7. 1: 19, 1. 3; inprimisque *Hispaniae* 44, 5. 1-6.
Persarum regi auxilia contra Graecos denegant 19, 1. 10-13: a *Massiliensibus* vincuntur 43, 5. 2:
Italiam duce Hannibale per 16 annos vastant 44, 5. 6. ad *Alexandrum* legatos mittunt 12, 13. 1; 21, 6. 1.
crudeles in imperatores suos Hannonem 21, 4. 1; Hamilcarem 22, 3. 6; Bomilcarem 22, 7. 8; Hamilcarem 21, 6. 7;
homines immolant 18, 6. 12: 19, 1. 10.
caninâ carne vescuntur 19, 1. 10.
consules habent 31, 2. 6: *dictatorem* 19, 1. 7: *regem* 22, 7. 7.
triumphant 19, 1. 7.
astutiâ famosi 18, 2. 4. c. 6, 2.
Carthago nova in Hispaniâ 44, 3. 3.
Caspium mare vid. infra mare.
Cassander, Antipatri filius 13, 4. 18; veneno necat Alexandrum 12, 14. 6; eiusque matrem Olympiadem 14, 6. 12, et in omnem eiusdem familiam saevit 15, 2. 3: 16, 1. 15: Alexandro mortuo praeficitur satellitibus et sortitur Cariam 13, 4. 5 et 18, regnique fit administrator, i. e. Macedoniam, regni sedem, accipit

14, 5. 3, et exemplo Antigoni, quicum bellum gerit 15, 1. 4, rex appellatur 15, 2. 12, moritur 15, 4. 25 a. 456.
uxor eius Thessalonice 16, 1. 1: 14, 6. 13.
filii eius Philippus, Antipater et Alexander 16, 1. 1-2. omnis eius domus crudeli morte exstincta 16, 2. 5.
Cassandrea, olim Potidaea, a Cassandro restituta novis ibi colonis positis, ab eoque denominata, iuxta mare in Pallene peninsula 24, 2. 1: 24, 3. 3 cl. Liv. 44, 11.
C. *Cassius*, quaestor Crassi a. 700 a Parthis caesi 42, 4. 5, caedit Parthos a. 702 ibid.; ipse cum Bruto bellum gerit a. 711 contra Triumviros a Parthis adiutus 42, 4. 7.
Castor et *Pollux* 20, 2. 12.
Catinienses (Catina siue Catana, hodie Catania), siue, ut habent edd. Med., Par., Ald., *Catanenses* in Sicilia a Syracusanis infestati Atheniensium auxilium implorant 4, 3 4. c. 4, 1.
M. Porcius *Cato*, Censorius, cs. a. 557, otii quoque sui rationem reddendam putat. praef. §. 5.
M. Porcius *Cato*, Censorii filius fortissime pugnat contra Macedonas a. 584. 33, 2. 1.
Catumandus rex Massiliam obsidet 43, 5. 5.
Caucasus mons Asiae amplissimus, Parthorum regni limes 41, 6. 8: eius accolae ab Alexandro subacti 12, 5. 9 hoc mortuo cedunt Extarchae 13, 4. 21.
Cecrops, Athenarum conditor et rex 2, 6. 7.
Ceraunus (Κεραυνος, *Donner*, *Donnerer*, Iupiter Tonans) Clearchi tyranni filius 16, 5. 11: Ptolemaeus Cer. vid. in Ptol.
Cere, Italiae urbs, a Graecis condita 20, 1. 12.
Ceres vid. Eleusinia.
Chalcis (Euboeae, hodie *Negropont*). Chalcidensium coloni sunt Falisci, Nola, Abella 20, 1. 13.
Chalybs, Hispaniae fl. 44, 3. 8: hinc Chalybes §. 9.
Chaones, Epiri populus 17, 3. 6 cl. Virg. aen. 3, 334-5.
Charilaus, Lycurgi ex fratre nepos 3, 2. 5.
Charoeades, dux Athen. in Sicilia 4, 3. 6. a. 328.
Charybdis, rupes acuta litoris Calabriae 4, 1. 13.
Chersonesus (Thraciae, hodie *Hellespont*) a Philippo expugnata 9, 1. 7: terrae motu concussa 17, 1. 1: Peloponesus 25, 4. 4.
Chion et Leonides, Platonis discipuli, Clearchum Heracleae tyrannum occidunt, et ipsi occiduntur 16, 5. 12-16.
Chorasmi ad Oxum fl. ab Alexandro subacti 12, 6. 18.
Chrestus, Bithyniae rex 38, 5. 8.
Cilicia ab Alexandro occupata 11, 11. 1, hoc mortuo cessit Philotae, et deinde Philoxeno 13, 4. 12. c. 6, 16.
Cimbri, Germani 38, 4. 14, gerunt bellum cum Romanis 32, 3. 11, et contra eosdem socii Mithridatis 38, 3. 6.
Cimon Athen. dux 2, 15. 18.
Cineas, Pyrrhi ad Romanos legatus 18, 2. 7.
Cirrha, secundum sinum Corinthium urbs et simul Delphicorum portus 24, 1. 4.
Cleadas Thebanus pro patria dicit ad Alexandrum 11, 4.
Clearchus, tyrannus Heracleae saevissimus 16, 4 occiditur c. 5, 15.
Cleophis, Indorum regina, mater Alexandri ex Alexandro 12, 7. 9-11.
1. *Cleomenes*, Spartae rex 28, 4. 7.
2. *Cleomenes* Alexandriam aedificat iussu Alexandri 13, 4. 11.

Cleopatra
1. Attali soror, Philippi coniux 9, 7. 2 cl. c. 5, 9, ab Olympiade necatur 9, 7. 12.
2. Philippi ex Olympiade filia, Alexandri M. soror, Alexandri Epirotae uxor 9, 6. 1: a Perdiccâ in matrimonium petitur 13, 6. 4 ob magnam eius apud Macedonas auctoritatem 14, 1. 7.
3. Demetrii Nicanoris, deinde huius fratris coniux 36, 1. 9.
4. Mithridatis filia, Tigranis uxor 38, 3. 3.
5. Ptolemaeorum Philometoris et Physconis uxor 38, 8. 2, a Physcone repudiata confugit ad Demetrium Syriae regem, generum suum 38, 8. 5: 39, 1. 4.
6. antecedentis filia, matris pellex 38, 8. 5, Aegypto praeposita 39, 3. 1 filiorum maiorem, Lathurum pellit c. 4, 1, a minore Alexandro pellitur et necatur §. 5.
7. antecedentis filia, fratris Lathuri uxor, ab hoc dimissa, Cyziceno Syriae regi nubit 39, 3. 2-3, sororis iussu interficitur §. 5-11.
1. *Clitus*, Alexandri amicus et dux inter pocula ab hoc occiditur 12, 6. 3.
2. *Clitus*, Alexandri amicus et dux exauctoratus in Macedoniam remittitur 12, 12. 8; hoc mortuo a Perdiccâ classi praeficitur 13, 6. 15.
Cocalus, Siciliae rex 4, 2. 2.
Codomannus vid. Darius nr. 5.
Codrus, rex Atheniensium ultimus 2, 6. 19-21 c. 7, 1.
Colchi, (hodie Mingrelia), conditores Istrorum 32, 3. 13 cl. 42, 2. 10.
Comanus, Nanni filius, Segobrigiorum rex 43, 4. 3.
Comum in Galliâ Cisalpinâ a Gallis conditum 20, 5. 8.
Conon, Athen. dux a. 346. 5, 5. 4, victus a Lysandro a. 348 Dec. exsulat Cypri 5, 6. 10: 6, 1. 7: regem Persarum Artaxerxem Mnemonem adorare noluit 6, 2. 13, ab hoc tamen classi praeficitur a. 355. 6, 1. 9, patriam urbem restituit c. 5, 9.
Corcyra, insula maris Ionici, hodie *Corfu* est 25, 4. 8 huius insulae urbs princeps.
Corinthii Lacedaemoniis irati 5, 10. 13. a. 351, Atheniensibus se iungunt, Demosthenis eloquentiâ excitati 13, 5. 10. a. 431.
Corinthus, urbs Peloponesi antiquissima, celeberrima; huc Graeciae concilium convocat Philippus 9, 5. 1. a. 417, et Alexander 11, 2. 5. a. 419: hic exsulat Dionysius, Siciliae tyrannus, a Timoleonte Corinthio victus et huc missus 21, 5. 2. a. 411: diruitur a Mummio 34, 2. 6. a. 607.
Cranaus, rex Athen. 2, 6. 8.
M. Licinius *Crassus* cum omni exercitu et filio deletur a Parthis 42, 4. 4. a. 700.
P. Licinius *Crassus*, cs. a. 622 victus ab Aristonico 36, 4. 7-8.
Craterus, Alexandri dux, in Antipatri locum Macedoniae praeficitur 12, 12. 9: Alexandro mortuo tutor constituitur regi nascendo 13, 2. 13: regiae pecuniae custos 13, 4. 5: Antigoni socius 13, 6. 9, occiditur c. 8, 6 not.
Creta, insula illustrissima, hodie *Candia* 3, 3. 12, fit a. 686 provincia Romana 39, 5. 3: leges accipit a Minoë 20, 4. 4: adiuvat Demetrium 35, 2. 2.

Critias, tyr. Athen. saevissimus perit 5, 9. 15.
Croesus, rex Lydorum, a Cyro capitur 1, 7. 2-10.
Crotona, Graeciae magnae urbs, Graecorum colonia 20, 2. 3: Crotonienses vincuntur a Locrensibus 20, 3; torpor eorum inde ortus per Pythagoram est pulsus c. 4: vincunt Dionysium c. 5, 1-3.
Cuphites, Indorum gens 12, 8. 10.
Cunetes, Hispanorum gens 44, 4. 1.
Cyclopes, Siciliae incolae 4, 2. 2.
Cydnus, Ciliciae fluvius 11, 8. 3; Assyriae fl. 11, 14. 3.
Cynaegirus Athen. fortissime pugnans 2, 9. 16.
Cynus 13, 4. 14 not.
Cyprus, maris mediterranei insula: eius virginum mos 18, 5. 4: eius urbs Salamis a Teucro condita 44, 3. 2: ipsa paret Ptolemaeo Lagi 15, 1. 5: ibi exsulat Conon 6, 1. 7.
Cyras, Africae mons 13, 7. 5.
Cyrene, Hypsaei, Thessaliae regis filia, ab Apolline compressa quatuor filios peperit 13, 7. 7-8.
Cyrene, regio Aegypto confinis; eius origo et historia 13, 7: ipsa acquiritur a Ptolemaeo Lagi 18, 6. 20 et c. 8, 1; legatur Romanis 39, 5. 2. a. 658.
1. *Cyrus*, Persarum regni conditor, Cambysis et Mandanes filius, Astyagis nepos; eius historia 1, 4-8.
eius *filii* Cambyses et Smerdis, de quibus suo loco;
eius *filiae*, Darii uxores 1, 10. 14 not.
2. *Cyrus*, iunior, Lydiae a. 346 praeficitur a patre Dario Notho 5, 5. 1; bellum cum fratre Artaxerxe Mnemone gerens a. 353 interficitur 5, 11.
Cyzicenus vid. supra Antiochus nr. 9.

D.

Dacia, hodie fere *Siebenbürgen*, *Moldau*, *Walachei*, cuius incolae Daci sunt Getarum soboles 32, 3. 16.
Daedali montes Indiae 12, 7. 9.
Dahae ad Oxum fl., subacti ab Alexandro 12, 6. 18.
Damascon, Syracusanorum dux 22, 1. 12.
Damascus, urbs Syriae antiquissima, a rege Damasco denominata 36, 2. 2.
Danubius fl., *Donau* 32, 3. 8.
Daphne, Antiochiae suburbium 27, 1. 4. cl. 15, 4. 8.
Dara, Parthiae urbs 41, 5. 2.
Dardania Moesiae superioris (hodie *Servien*) regio, cuius incolae Dardani expugnantur a Philippo 8, 6. 3. cl. 11, 1. 6; non tamen fideles 11, 1. 6: nam quamvis offerrent Ptolemaeo Ceranno auxilium contra Gallos a. 473. 24, 4. 9, tamen Antigono a. 522 sunt compescendi 28, 3. 14, quippe assidui Macedonum hostes, Philippum quoque inde ab a. 533 lacessentes 29, 1. 10 et a. 544 Macedoniae finibus vastatis 20,000 millia captivorum abducunt 29, 4. 6.
1. *Darius*, Hystaspis (filius), tertius Persarum rex a. 232-68. 1, 10. 6, a Scythis fugatus 1, 10. 23: 2, 3. 2: 7, 3. 1: 2, 5. 9-11: Macedoniam et Asiam (minorem) domat 2, 5. 12: 7, 3. 1. vincitur in campo Marathonio a Miltiade 2, 9. 7-21; capit Baby-

Insequens historia huius regni quaerenda sub
Antipatro I.
Cassandro et Antipatro II.
Demetrio, Lysimacho, Pyrrho, Seleuco,
Ptolemaeo Cerauno,
Antigono Gonatâ et Antigono Dosone,
Philippo et Perseo. De initio et fine regni Macedonici cf. not. ad 33, 2. 6. Macedoniae regnum 16, 2. 1, siue Macedonicum regnum 16, 1. 6; 15, 4. 10; 30, 3. 9: 33, 1. 7.
Est autem Macedonia hodie Albania, suprema Graeciae pars, ab Aegaeo inde mari pertinens ad Ionium, infra ab hac parte attingens Epirum, ab alterâ Thessaliam.
Maeotis 2, 1. 19 cl. Herodot. 4, 86.
Magi Babyloniorum 12, 1. 3; Persarum 1, 9. 9; Aegyptiorum 36, 2. 7; Bactrianorum 1, 1. 9.
1. *Mago*, Carthag. imperator magnus 18, 7. 19: 19, 1. 1.
2. *Mago*, Carthag. imperator, Romanis contra Pyrrhum auxilium laturus 18, 2. 1-5.
Maleus, Carthag. imperator exsul vi se restituit, scelestus in filium, occiditur 18, 7.
L. *Manlius* Vulso, cs. a. 503. 41, 4. 3.
Manlius Maltinus (si lectio vera), legatus ad Mithridatem a. 662, et deinde cum exercitu contra eundem missus a. 665 vincitur ab hoc 38, 3. 4 et 8. c. 4, 6.
Marathon, campus haud procul Athenis 2, 9. 9. c. 15, 18. c. 11, 2. c. 12, 12.
Mardi in Armeniâ maiore inter Susianam et Hyrcaniam, subiguntur ab Alexandro 12, 3. 4: a Phraate, Parthorum rege 41, 5. 5.
Mardonius, cum exercitu in Graeciâ a Xerxe relictus, Olyntho expugnatâ victus ad Plataeas fugatur 2, 13-14.
Mare
Aegyptium 2, 2. 19.
Caspium 42, 2. 9.
Hadriaticum 20, 1. 9, siue superum 4, 1. 1: 20, 1. 8.
Tyrrhenum, siue inferum, siue occidentale 20, 1. 7.
mortuum 36, 2. 6.
Ponticum 2, 1. 19.
Mare (Hellespontus) pontibus a Xerxe stratum 2, 10. 24.
Margiani 41, 1. 10.
Marpesia, Amazonum regina perit 2, 4. 12-16.
Mars, deus belli antistes, hinc pater Amazonum 2, 4. 13, et Romuli Remique 43, 2. 4. Hinc pro *bello* 3, 6. 9.
Marsi, unde bellum Marsicum 38, 4. 13.
Masinissa, Numidiae rex, Romanorum socius 33, 1. 2: 38, 6. 5: eius nepos Iugurtha §. 6.
Massilia (Marseille), a Phocaeensibus condita 43, 3. 4. cl. 37, 1. 1, adversarios habet vicinos Gallos c. 4-5, nec non Ligures c. 5, 1, et Carthaginienses c. 5, 2; Romanos pecuniâ sublevant 43, 5. 9. a. 365.
Mauri, incolae Mauritaniae (*Marocco*), Carthaginis hostes 19, 2. 4: 21, 4. 7.
Maxitani in Africâ vicini Carthaginiensibus 18, 6. 1.
Medea, Aeëtae, Colchorum regis filia, uxor Iasonis, et ab hoc dimissa Aegei 42, 2. 12: 2, 6. 14, ex hoc mater Medi, redit cum illo in patriam 42, 2. 12; 2, 6. 14.

Hi quidem in Macedoniâ; qui sequuntur in Syriâ:
5. Seleuci IV. filius, Antiochi M. nepos, Soter, rex Syriae per a. 592-604. 34, 3. 6; occiditur 35, 1. 11.
6. Soteris filius, Nicanor, rex per a. 608-28; Alexandro Balâ victo 35, 2. 4, capitur a Parthis 36, 1. 5: 38, 9. 2, et fugâ frustra tentatâ §. 9, dimittitur 38, 10. 8, et occiditur 39, 1. 8.
7. Illyriorum rex 29, 2. 1, a. 534.
8. Indorum rex 41, 6. 4.
Demophoon, Thesei filius 2, 6. 15.
1. *Demosthenes*, Athen. dux in Siciliâ 4, 4. 11. a. 340: perit 4, 5. 10.
2. *Demosthenes*, Athen. orator et demagogus, corruptus a Persis 11, 2. 7, exul revocatur 13, 5. 9-11.
Dercyllidas, Spartanorum dux in Asiâ contra Persas 6, 1. 2. a. 355.
Deucalion, generis humani conditor 2, 6. 7 et 11.
Diana aedes habet in templo Apollinis fratris 24, 8. 5.
Diocles (Hipparchus), Pisistrati, Athen. tyranni filius, patrique successor, occiditur 2, 9. 1.
Diomedes, Argivus, Troiâ eversâ conditor Brundisii 12, 2. 7. et Arporum 20, 1. 10.
Dion, Arsinoës ad fratrem Ptolemaeum Ceraunum legatus 24, 2. 7.
1. *Dionysius*, pater, Siciliae tyrannus a. 348-86, bellum in Italiâ gerit 20, 1. 3. c. 5, 1: Gallorum ad hunc legati 20, 5. 4: perit 20, 5. 14.
2. *Dionysius*, filius, patris successor a. 386-411. 21, 1-3, exsulat Corinthi 5, 8. 7 not. 21, 5. 2.
Dodona, urbs Epiri, ubi oraculum Iovis 12, 2. 3: 17, 3, 4.
Doricetes, Thraciae rex, Lysimachi adversarius 16, 1. 19.
Dorienses (Heraclidae) bellum inferunt Athenis 2, 6. 16.
Drancae, populus Caucasius, ab Alexandro subactus 12, 5. 9. Alexandro mortuo traduntur Stasanori 13, 4. 22.
Drangiani, ab Alexandro subacti (Diodor. 17, 78), Bactrianorum hostes 41, 6. 3.

E.

Ecbatana, urbs Mediae princeps, condita, auctore Herodoto I, 98, a Deioce, primo Medorum rege 12, 1. 3.
Edessa, Macedoniae urbs, haud procul Pellâ, eadem et Aegeae 7, 1. 7 et 10.
Eleusis, Atticae urbs 2, 6. 13, ubi
Eleusinia sacra celebrabantur Cereri 2, 8. 1 cl. 2, 6. 13: 5, 1. 1.
Elis, Peloponesi regio et urbs 5, 1. 2. Cf. not. ad 26, 1. 4.
Elissa, Tyria, Carthaginem condit 18, 4-6 cl. 11, 10. 13: post mortem voluntariam pro deâ culta 18, 6. 7-8.
Elymais, Persidis pars, cuius incolae
Elymaei, victi a Mithridate, Parthorum rege 41, 6. 8. a. 592, hostesque Parthorum societate cum Demetrio Syriae rege iunctâ 36, 1. 4. a. 615.
Elymaei Iovis templum 32, 2. 1.
Emanus, Gallorum dux 24, 7. 2.

Em-

Emathia, postea Macedonia 7, 1. 1 et 7, denominata ab Emathione rege ibid.
Epaminondas, Thebanorum imperator summus et philosophus 6, 8. 2: 7, 5. 3; 6, 4. 4, Spartam tentat 6, 7. 1. a. 385; moritur 6, 8. 1. a. 391.
Epeus, equi Troiani fabricator, Metapontum condit 20, 2. 1.
Ephesus, Ioniae urbs, ab Amazonibus condita 2, 4. 15.
Epigoni qui dicti 12, 4. 11.
Epii 26, 1 - 4.
Epiri historia 17, 3.
Erechtheus, Athen. rex 2, 6. 12.
Erotimus, Arabum rex 39, 5. 6.
Etrusci bellum cum Aeneâ gerunt 43, 1. 13.
Euagoras, Cypri rex 5, 6. 10. a. 348.
Euander in Italiam venit 43, 1. 6.
Eucratides, Bactrianorum rex 41, 6. a. 573 - 607.
Euergetae, populus Caucasius, ab Alexandro subactus 12, 5. 9.
1. *Eumenes* Alexandro mortuo accipit Cappadociam et Paphlagoniam 13, 4. 16; deinde Cariam quoque, Lyciam et Phrygiam 13, 6. 14: Neoptolemum hostem perfidum occidit 13, 8. 8; hostisque iudicatus 13, 8. 9, vincitur ab Antigono 14, 2. 2, iterumque c. 3, 1 a suis victori traditus in custodia tenetur c. 3 - 4: imperator prudens 14, 1: 13, 8. 6.
2. *Eumenes I.*, Bithyniae (aut potius Pergami) rex, Antiochum Hieracem et Gallos vincit 27, 3, maioremque Asiae (minoris) partem occupat §. 6.
3. *Eumenes II.*, Romanis auxiliatur contra Antiochum 31, 8. 5: 38, 6. 3; contra Perseum 33, 1. 2. cl. 38, 6. 3: bellum gerit cum Prusiâ 32, 4. 2: ingrati in hunc Romani, de quibus optime erat meritus 38, 6. 3 et 4.
4. *Eumenes*, Demetrii filius 17, 2. 10. Sed vid. not.
Euphrates, fluvius, Tigrim recipiens 42, 3. 8, Parthici regni limes 41, 6. 13. Cf. 1, 12. 10: 12, 13 - 4: 11, 12. 10.
Europae terminus Hispania 44, 1. 1.
Europus regnum tenet in Europiâ 7, 1. 6.
1. *Eurydice*, uxor Amyntae II., mater Alexandri, Perdiccae, Philippi et Euryoës 7, 4. 5; maritum insidiis petit §. 7: filios Alexandrum et Perdiccam per insidias occidit 7, 5. 4 et 6.
2. *Eurydice*, Aridaei uxor, ab Olympiade occisa 14, 5. 1 et 10.
3. *Eurydice*, Lysimachi filia 16, 2. 4, Antipatri II. uxor ibid.
4. *Eurydice*, Ptolemaei Philopatoris soror et uxor, ab eo occisa 30, 1. 7.
Eurylochus, ab Alexandro interfectus 12, 6. 14.
Eurymedon, Athen. in Siciliâ dux 4, 4. 11. a. 340, perit c. 5, 7. a. 341.
Euryoë, Amyntae filia 7, 4. 5.
Eurysaces, Aiacis filius 44, 3. 3.
Eurystheus 2, 4. 18 not.
Extarches Alexandro mortuo sortitur Paropamisios 13, 4. 21.

F.

Fabricius Luscinus 18, 2. 6.
Falisci in Etruriâ, Chalcidensium colonia 20, 1. 13. Cf. Serv. ad Virg. aen. 7, 695.

Fatua, Fauni uxor 43, 1, 8.
Faunus, rex Latii, Latini avus 43, 1. 6-9.
Faustulus, pastor, Romuli nutritor 43, 2. 6.
Flamininus, cs. a. 554. bellum administrat contra Nabidem 30, 4. 8: 31, 1. 6. c. 3, 1.
Flora, dea, cui celebrantur
Floralia 43, 4. 6. Cf. Ovid. fast. 5, 195 seqq. Lactant. 1, 20.
Furiae 26, 2. 5.

G.

Gades (Cadix), quarum incolae
Gaditani Carthaginiensium consanguinei, quippe orti a Tyriis 44, 5. 2.
Galatia 37, 4. 6, quae est Gallograecia 25, 2. 11.
Gallaecia, hodie Gallicia Hispaniae, ferax equorum 44, 3. 1, Graecae originis §. 2.
Galli patriâ relictâ transeunt Alpes, capiunt Romam 6, 6. 5: 20, 5. 4. 24, 4. 2: 28, 2. 4: 38, 4. 7: 43, 5. 8. a. 365: multas in Italiâ (superiore, Galliâ Cisalpinâ) urbes condunt 20, 5. 8: 28, 2. 6: 38, 4. 7.
insequenti tempore ducibus Brenno et Belgio Macedoniam, Thraciam et Graeciam vastantes occupant 24, 4. 6 — c. 8. a. 473 et seqq. nec non
Asiam, ubi considunt in *Gallograeciâ* 25, 2. 11: 38, 3. 6. a. 478, mercenarii Antiochi Hieracis 27, 2. 10. a. 512: non minus enim aviditate sunt famosi, quam virtute clari 25, 2. 1: 27, 2. 12; multitudine rebusque gestis terribiles 25, 2. 8 et 10: 24, 4. 7. et feri 43, 3. 4, a Phocaeensibus exculti 43, 3. 4. c. 4, 1: augurandi studio noti 24, 4. 3.
caedunt Ptolemaeum Cerannum 24, 5. 6. a. 475:
plures contra pereunt apud Delphos 24, 6. 8. a. 475,
caeduntur que ab Antigono Gonatâ 25, 2. 6. a. 476, et 26, 2. a. 480,
nec non ab Eumene 27, 3. 2, circa a. 512, et
a Romanis 38, 6. 3. a. 564, socii Mithridatis 38, 3. 6. a. 662.
gentes Gallorum sunt Scordisci et Tectosagi 32, 3. 5 et 9.
Gallia, ab Hispaniâ Pyrenaeis montibus divisa, assiduis ventis inquieta 44, 1. 3 et 4.
Gangaridae, Indiae populus, ab Alexandro expugnatus 12, 8. 9.
Gargoris, Cunetum rex 44, 4. 1.
Gedrosi (sive Cedrosi. Nam ap. Diodor. 18, 3 variant codd. in Κεδρωσια et Γεδρωσια, ut alibi in Gnidus et Cnidus, aliisque nominibus similibus), Persidis populus 13, 4. 22.
1. *Gelo*, Siciliae tyrannus 23, 4. 4 per a. 269-75.
2. *Gelo*, Hieronis filius, uxorem ducit Nereidem, Pyrrhi neptem 28, 3. 4.
Geryon 42, 3. 4: 43, 1. 9: 44, 4. 14-16.
Gesteani, Indiae populus, ab Alexandro expugnatus 12, 8. 9.
Getae ad Pontum Euxinum et Danubii ostium, superati a Gallis 25, 1. 3, Dacos condiderunt 32, 3. 16.
1. *Gisco*, Hamilcaris I. filius 19, 2. 1. cuius pater moritur a. 274.

2. *Gisco*,

2. *Gisco*, in exsilium pellitur 22, 7. 10:
3. *Gisco*, pater Hamilcaris, florentis c. a. 440. 22, 3. 6 et 9.
Glaucia, Illyriorum rex 17, 3. 19.
Gnidus, Cariae urbs 35, 2. 1.
Gobryas, Persa nobilis, unus e septem contra Pseudo-Smerdin coniuratis 1, 9. 22.
Gordium, Phrygiae urbs 11, 7. 3.
1. *Gordius*, Phrygiae rex, Midae pater 11, 7. 5-14.
2. *Gordius*, Cappadox 38, 1. 1.
Gorgias, Alexandri amicus, exauctoratus dimittitur in Macedoniam 12, 12. 8.
Granicus, Mysiae flumen 11, 6. 10 not.
Graeci, Graeciae incolae, in quibus nobilissimi sunt Athenienses et Spartani, de quibus suo loco.
doctrinâ maxime exculti 2, 2. 14; 11, 11. 12.
possident Italiam (inferiorem, Graeciam magnam) 20, 1. 3-16 et c. 2, 1-2.
inter se invicem dissident 3, 2. 1; a maioribus suis degeneri adulantur Philippo 8, 4. 7, et hunc eiusque filium Alexandrum sibi imponunt dominum 9, 4. 2: 11, 2. 5.
Grinus, Therae rex, Aristaei pater 13, 7. 2.
Grypus vid. supra Antiochus nr. 8.
Gygaea (alii scribunt Cygnaea, Cygnea) Amyntae uxor altera 7, 4. 5.
Gyges, Lydiae rex 1, 7. 17-19.
Gylippus, Spartanorum dux in Siciliâ 4, 4. 7 et c. 5.
Gyptis, Segobrigiorum regis filia 43, 3. 9.

H.

Habis, Hispaniae rex 44, 4. 1-13.
Hadria, urbs Italiae superioris, graecae originis, nomen dedit mari Hadriatico 20, 1. 9
Haemus, Thraciae mons 7, 4. 1.
Halicarnassus, Cariae urbs 2, 12. 23.
Hamilcar, Carthaginiensis
1. Magonis filius 19, 1. 1. perit in Siciliâ cum omni exercitu 19, 2. 1: 4, 2. 7. a. 274. Huius filius Gisco I. 19, 2. 1.
2. cogn. Rhodanus, ad Alexandrum legatus huius consilia explorat 21, 6. 1-7. c. a. 429-31.
3. cum Agathocle societatem init 22, 2. 6: unde tacito suffragio a suis damnatur, opportune autem moritur 22, 3. 6-7. c. a. 442: Bomilcaris pater 22, 7. 10.
4. Gisconis III. filius 22, 3. 6; Agathoclis victor 22, 3. 9-10. a. 443. Syracusas obsidet 22, 4. 1, ubi occiditur c. 7, 1: 22, 8. 2.
5. Hannibalis pater, dux in Hispaniâ a. 516-25, ubi occiditur 44, 5. 4.
Hammon Iupiter, cuius filius credi vult Alexander 11, 11. 2-12: 12, 11. 6, habet templum et oraculum in Marmaricâ Africae 1, 9. 3, quod Alexander adit, et ubi vult sepeliri 12, 15. 7: 7, 2. 4: 13, 4. 6.
1. *Hannibal*, Hasdrubalis filius 19, 2. 2.

2. *Hannibal* Magnus, Hamilcaris V. filius, dux in Hispaniâ a. 533. 44, 5. 6: inde ab a. 535-50, bello Romano altero Romanos in Italiâ fatigavit ibid. cl. 29, 2. 7 et c. 4, 1, nec non 38, 4. 6, dux summus nec Alexandro postponendus 32, 4. 10-12: 30, 4. 9, idemque callidissimus 31, 2. 2.

Patriâ profugus a. 556 confert se ad Antiochum, Syriae regem 31, 2-6; inde a. 563 ad Prusiam, Bithyniae regem, ubi Eumenem vincit dolo 32, 4, peritque a. 569 veneno sumto 32, 4. 8.

eius de Romanis opprimendis sententia 31, 3. 7 et c. 5, 3-10.

Hanno

1. Hamilcaris I. filius 19, 2. 1.
2. dux contra Dionysium 20, 5. 11; tyrannidis affectatae reus cum totâ domo interficitur 21, 4 cl. 22, 7. 10.
3. dux contra Agathoolem perit 22, 6. 5-6.

Harpagus, Astyagis amicus, Cyrum servat 1, 4. 6-7. c. 5, 6; illiusque crudelitatem expertus hunc contra illum excitat 1, 5. 6-10, exercitumque ei prodit c. 6, 8-9.

Harpalus, fur Alexandrum fugiens Athenas se confert 13, 5. 9.

Hasdrubal

1. Magonis filius, imperator magnus 19, 1. 1-2, perit in Sardiniâ §. 6: tres eius filii 19, 2. 2.
2. antecedentis filius 19, 2. 2.
3. Hamilcaris V. gener, dux in Hispaniâ, soceri successor 44, 5. 5, per a. 525-33.

1. *Helenus*, Priami, ultimi Troum regis filius, Troiâ eversâ captus, fit Pyrrhi servus, mox Chaonum rex et Andromaches maritus 17, 3. 6.

2. *Helenus*, Pyrrhi ex Agathoclis filiâ filius 18, 1. 3: 23, 3. 3, quem pater ex Italiâ abiens custodem Tarenti relinquit 25, 3. 4, mox arcessit §. 6; patreque necato Antigonus Gonatas, cui fuerat deditus, in regnum remittit 25, 5. 2.

Hellanicus opprimit Aristotimum, Epiorum tyrannum 26, 1. 8-10.

Helles-pontus 5, 4. 17: 17, 1. 1.

Hephaestion, Alexandri familiaris intimus moritur 12, 12. 11.

Heraclea (Lamia) 13, 5. 8.

Heraclea, Ponti urbs 16, 3-5.

Heraclides, Agathoclis filius 22, 5. 1, in Africâ a Poenis occisus c. 8, 13.

1. *Hercules*, laboribus exantlatis rebusque gestis longe omnium illustrissimus, in his

expeditione contra Amazonas 2, 4. 18-25.

itinere in Indiam suscepto 12, 7. 12, ubi Hiacensanas Sileosque condit 12, 9. 2, nec non Albanos, Iberis, Hyrcanis ac Medis confines 42, 3. 4.

Geryonis Hispani armentis abductis 42, 3. 4: 43, 1. 9: 44, 4. 15.

Alpibus superatis 24, 4. 4: unde cum in Italiam devenisset, ex Fauni filiâ suscipit Latinum 43, 1. 9.

Huius res gestas superare voluit Alexander 14, 2. 9: 12, 7. 13. eidem statuam vovit Philippus 9, 2. 11, ab eo ortus 11, 4. 5: 7, 1. 7.

Thebis est natus 11, 4. 5.

huius

4-5, ab ipso continuato c. 4, 1, victus a Romanis capitur 33, 1-2. a. 584.
Perusia, urbs Italiae propriae, ab Achaeis condita 20, 1. 11; Appiano autem autore a Tyrrhenis. Cf. Serv. ad Virg. aen. 10, 198.
Peucestes, Alexandro mortuo sortitur Babyloniam 13, 4. 23.
Phalanthus, Spartanus, Partheniarum dux, Tarenti conditor 3, 4. 8.
1. *Pharnabazus*, Darii Nothi satrapa 5, 4. 1. a. 344.
2. *Pharnabazus*, Artaxerxis Mnemonis satrapa 6, 1. 8. a. 355.
Pharnaces, Mithridatis avus 38, 6. 2.
Phasis, fl., terminus Scythiae 2, 2. 1.
Philippus
1. Argaei filius, Macedoniae rex 7, 2. 5. a. 110-45.
2. Amyntae et Eurydices filius 7, 4. 5.
rex Macedoniae a. 395-418.
Olympiadis maritus, q. v.
pater *Alexandri* M., Cleopatrae et Aridaei, quos sub suo quemque quaere nomine.
frater Alexandri, Perdiccae, Archelai, Aridaei, Menelai 7, 4. 5.
obses Thebis 7, 5. 2: 11, 4. 5: 6, 9. 7. a. 384-94.
De hoc agit lib. 7, 6 – lib. 8-9, quorum argumentum consule res huius singulas perspecturus.
eius aetas 9, 8. 1:
eius apud Graecos existimatio 8, 2. 5;
etiam post mortem favor apud suos 13, 2. 8. c. 6, 6: 12, 6. 3: 24, 5. 9.
simul et odium 11, 1. 2-3.
3. Antigoni pater 13, 4. 14.
4. Antipatri filius 12, 14. 6 et 9.
5. Aridaeus nr. 1 supra, filius spurius Philippi nr. 2.
6. Cassandri filius et successor 15, 4. 24; 16, 1. 1.
7. Demetrii filius, rex a. 533-76. ab a. inde aetatis 14. vid. 29, 1. 2: 28, 4. 16.
De hoc agit 29, 2-4: 30, 3-4: 32, 2-3.
Persei pater, penultimus Macedoniae rex.
8. Persei filius 33, 2. 5 una cum patre captus.
9. Alexandri dux hoc mortuo Hyrcaniam sortitur 13, 4. 23.
10. Lysimachi frater 15, 3. 12.
11. Lysimachi filius, ab avunculo Ptolemaeo Ceranno occisus 24, 3. 5.
12. Alexandri medicus 11, 8. 5.
Philo Alexandro mortuo accipit Illyrios 13, 4. 12.
Philoctetes sagittis Herculis expugnat Troiam 20, 1. 16, condit Thurios ibid.
Philomelus, Phocensium dux, Delphico templo spoliato et Thebanis fugatis perit 8, 1. 8-13.
Philopator vid. infra Ptolemaeus nr. 4.
Philopoemen, Achaeorum dux, instar Flaminini magnus 31, 3. 4: 32, 4. 9. insidiis a Philippo Macedone petitus 29, 4. 10, captusque a Messeniis perit veneno 32, 1. 6-9.
1. *Philotas* una cum patre Parmenione occisus ab Alexandro 12, 5. 3.

mortuo cedunt Philoni 13, 4. 12: occupatum a Gallis 32, 3. 12: mare Illyricum 20, 1. 9.
India, in quam penetrarant olim Hercules et Bacchus 12, 7. 12 et 6. c. 9, 2 cl. 14, 2. 9, ab Alexandro intrata et partim subacta 12, 7. 4 — c. 12. hoc mortuo priores praefectos retinet 13, 4. 19; et cum iugum Macedonicum excussisset, recipitur a Seleuco, Syriae rege 15, 4. 12: occupatur ab Eucratide 41, 6. 4.
Coloniae ab Alexandro in Indiâ conditae cedunt hoc mortuo Pythoni 13, 4. 21
Indus, Indiae fluvius 12, 10. 5: 13, 4. 20.
Iollas, Antipatri filius, veneno necat Alexandrum 12, 14. 6 et 9.
Iones (Ionii 2, 5. 13, ubi tamen Aldina habet *Ionibus;* nec non 5, 2. 9, ubi tamen pro *Ionios* Mſ. Bong. exhibet *Iônes*, Ald. et Iunt. *Ionas*) victi a Dario 2, 5. 12, deſciſcunt a Xerxe in pugnâ Salaminiâ 2, 12. 15: iterum tamen ſubacti parent Perſis 5, 5. 1.
Ioſeph, Iſraëlis filius 36, 2. 6.
Iphicrates, Ath. imperator egregius 6, 5. 2.
Iſmenias, Thebanorum princeps 5, 9. 8.
Iſraël (Iacob), Damaſci rex 36, 2. 3.
Iſſus, Ciliciae oppidum 11, 9. 1 not.
Iſter, Scythiae flumen 2, 5. 10: 9, 2. 11: 32, 3. 16, unde *Iſtri* appellati 32, 3. 15 et 13.
Iſtriani Moeſiae inferioris, hodie *Bulgarei* 9, 2. 1.
Italia Aboriginibus inhabitata 43, 1. 3: Italia (*Latium*) paret Saturno 43, 1. 8: (inferior, *magna Graecia*) Graecis occupata 20, 1. 3: (ſuperior, *Gallia Ciſalpina*) Gallis occupata 24, 2. 6; (inferior) inſurgit contra Romanos 38, 4. 14; frumentum petit ex Hiſpaniâ 44, 1. 4.
Iudaei. eorum hiſtoria 36, 2-3, denominati a Iudâ c. 2, 5.
Iugurtha, rex Numidiae 38, 6. 6 not.
Iupiter Dodonaeus vid. in Dodona: Elymaeus 32, 2. 1: Hammon vid. in Hammon.
Iovis ſimulacrum aureum Antiochiae auferre conatur Alexander Zebenna 39, 2. 6: Iovis Hammonis templum expugnare vult Cambyſes 1, 9. 3: Iovis Elymaei templum ſpolians Antiochus M. occiditur 32, 2.

L.

Labienus contra Triumviros cum Parthis ſocietatem init 42, 4. 7.
Lacedaemon muris cincta 14, 5. 6 cl. 6, 7. 3. capta ab Antigono Doſone 28, 4. 14. At cf. 25, 4. 9.
Lacedaemonii, quorum hiſtoria 3, 2-5,
leges accipiunt a Lycurgo 3, 2. 4 — c. 3.
gerunt tria bella cum Meſſeniis 3, 4-6.
pugnant ad Thermopylas cum Perſis 2, 11. a. 274.
certant cum Athen. ab a. inde 293. vid. not. 3, 6. 5.
cum iisdem bello Peloponeſiaco 323-50. vid. not. 3, 7. 1.
Inſequens horum hiſtoria per a. 356-91, conſpicitur in argum. lib. 6.

Phi-

Philippi et Alexandri imperium contemnunt 9, 5. 3: 28, 4. 1: 11, 2. 7: 12, 1. 6.
condunt Byzantium 9, 1. 3. ht vid. not.
et Tarentum 20, 1. 15: 3, 4. 8.
Laches, Athen. dux in Siciliâ a. 328. 4, 3. 6.
P. Valerius *Laevinus*, cs. a. 473 vincitur a Pyrrho 18, 1. 4-6.
M. Valerius *Laevinus*, praetor a. 538 mittitur contra Philippum 29, 4. 4.
Lagus, Ptolemaei I. pater 13, 4. 10 not.
1. *Lamachus*, Athen. dux contra Heracleotas circa a. 280. 16, 3. 10-12.
2. *Lamachus*, Athen. dux in Siciliâ 4, 4. 3. a. 339, perit 5. 9. a. 340.
Lampedo, Amazonum regina 2, 4. 12.
Lamponius, Athen. dux in Siciliâ 4, 3. 5. circa a. 326.
Lanassa, neptis (proneptis) Herculis, uxor Pyrrhi 17, 3. 4.
Laodamia, Pyrrhi II. filiâ, occiditur 28, 3. 5.
Laodice.
1. Seleuci Nicanoris mater 15, 4. 3.
2. Seleuci Callinici mater 27, 1. 1.
3. Mithridatis soror et coniux venefica perit 37, 3. 6-8.
4. Ariarathis uxor in quinque filios scelesta occiditur 37, 1. 4-5.
5. Mithridatis soror, uxor Ariarathis, et hoc occiso Nicomedis 38, 1. 1 et 4. c. 2, 4 ibique not.
Laomedon, dux Alexandri, quo mortuo Syriam accipit 13, 4. 12.
Larissa, Thessaliae urbs ad Peneum fl., a Philippo capitur 7, 6. 7; inde Larissaeus 9, 8. 2: 13, 2. 11.
Latini, Latii incolae, quorum rex Latinus, eiusque gener Aeneas 20. 1. 12 cl. 43, 1. 9-10.
Latinus, Herculis filius, Fauni ex filiâ nepos, Aeneae gener 43, 1. 9-10.
Lauinia, Latini filia, Aeneae coniux 43, 1. 10.
Lauinium, urbs ex Lauiniae nomine condita ab Aeneâ 43, 1. 12.
Leonatus, Euni filius, Pellâ ortus (Arrian. Ind. 3, 12), tutor regi nascendo constitutus Alexandro mortuo sortitur Phrygiam minorem 13, 2. 13. c. 4, 16. perit c. 5, 14.
1. *Leonidas*, Spartae rex 2, 10. 16, Thermopylas contra Persas fortissime defendens perit 2, 11. a. 274.
2. *Leonidas*, Spartanorum regis frater, Siculis auxiliatur adversus Carthaginienses 19, 1. 9.
Leonides, Heracleensis, Platonis auditor, Clearchum tyrannum occidit 16, 5. 12.
Leontini, Siciliae urbs Catanam inter et Syracusas 22, 2. 2.
Leontiscus, Ptolemaei Lagi filius 15, 2. 7.
Leophron, Rhegii tyrannus 21, 3. 2.
Leosthenes, Athen. dux a. 431. 13, 5. 12.
Lepidus, legatus a Romanis Alexandriam missus 30, 3. 4. a. 551.
Liber pater 12, 7. 6 cl. 14, 4. 9: 42, 3. 2. Indiae domitor, Orientis rex.
Libya, cuius fines attingit Ninus 1, 1. 5.
Ligures (Genua) condunt Pisas 20, 1. 11, Massiliensium hostes assidui 43, 3. 4. c. 4, 9. c. 5, 1.

Livius,

Livius, historiarum scriptor, a Trogo reprehensus 38, 3. 11.
Locri, Brutiorum urbs, cuius incolae
Crotoniensium exercitum ingentem caedunt 20, 3. 6.
a Dionysio maiore expugnantur 20, 5. 1.
a Dionysio minore subiguntur et spoliantur 21, 2. 9 — c. 3,
eumque ipsi pellunt c. 3, 9. a. 408.
Pyrrho auxiliantur contra Romanos 18, 1-9.
Lucani, duri 23, 1. 8,
bellum gerunt cum Locrensibus 21, 3. 3. c. a. 399.
cum Alexandro, Epiri rege 12, 2. 12. a. 423.
Pyrrhum in Italiam vocant 18, 1. 1. a. 473.
vincuntur a Brutiis, progenie suâ 23, 1. 5.
L. *Lucullus*, imperator summus, vincit Mithridatem 37, 1. 8, et Tigranem 40, 2. 2.
Lupercus, cui celebrantur
Lupercalia 43, 1. 7.
Lusitania, hodie Portugallia 44, 3. 1.
Lyceus, idem qui Lupercus 43, 1. 7.
Lycaonia, Asiae minoris regio, Syriae ademta a Romanis attribuitur Cappadociae 37, 1. 2.
Lycia, Asiae minoris regio, Alexandro mortuo evenit Nearcho 13, 4. 15.
Lycortas, Achaeorum dux 32, 1. 9.
1. *Lycurgus*, Spartanorum legislator 3, 2. 4 — c. 3: 20, 4. 4
2. *Lycurgus*, Spartanorum rex 29, 1. 6. a. 534.
Lydi, in Asiâ minore a Cyro victi serviunt Persis 1, 7: et his victis subiguntur ab Alexandro, quo mortuo eveniunt Menandro 13, 4. 15.
Condiderunt Thuscos 20, 1. 7.
Lyncistae 11, 2. 2. c. 7, 1: 12, 14. 1.
Lysander, Spartanorum dux, vincit Alcibiadem (Antiochum) 5, 5. 2. a. 346; Cononem 5, 6. 4 (a. 348); Athenas capit 5, 7-8. a. 350; perit 6, 4. 6. a. 360.
Lysias, orator et exsul a. 350 Athenienses stipendio splendido adiuvat 5, 9. 9.
Lysimachia, Thraciae urbs, a Lysimacho condita, terrae motu evertitur 7, 1. 2.
1. *Lysimachus*, de quo 15, 3, Alexandro mortuo praeficitur Thraciae et Ponto 13, 4 16; bellum parat adversus Antigonum 15, 1. 4. a. 439 cl. c. 2, 17. a. 447; Pyrrhum Macedonia pellit 16, 3. 2; perit cum Seleuco pugnans 17, 1. 8. c. 2, 1. a. 472, a. aet. 74. 17, 1. 10.
uxor eius altera Arsinoë, Ptolemaei Lagi filia, Cerauni soror 17, 1. 4. c. 2, 4.
filius Agathocles, quem ipse occidit 17, 1. 4.
filia Eurydice, cuius maritum Antipatrum II. occidit 16, 2. 4.
2. *Lysimachus*, antecedentis filius, a Ptolemaeo Ceranno, avunculo occiditur 24, 3. 5.

M.

Macedonia. Huius historia lib. 7-9 et 11-12 a gentis origine ad Alexandrum usque.

Insc-

quaeruntque caussas bellorum 30, 3. 1: 34, 1. 3, cum sint imperandi cupidi 24, 2. 2, nec quidquam nisi bello quaesitum habeant 38, 5. 7. Hinc facile de alieno largiuntur 36, 3. 9.
Victi sunt a
Samnitibus 38, 4. 12.
a Pyrrho 18, 1. 6 et 11 cl. 38, 4. 5.
ab Hannibale, q. v.
Victores contra ad postremum totius terrarum orbis 41, 1. 1. quamquam non Scytharum 2, 3. 5.
bellum gerunt cum
Pyrrho, Tarentinis, Hannibale, Aetolis, Achaeis, Antiocho Magno et Epiphane, Philippo, Perseo, Mithridate, Parthis, Hispanis: quos sub suo quemque nomine quaere.
Victores Asiae Asiatico luxu corrumpuntur 36, 4. 12.
Laudantur contra continentes 18, 2. 7 et 9: munera regum spernentes 18, 2. 7-9.
foris invicti, quamquam domi fragiles 31, 5. 7-8.
in secundis moderati, in adversis constantes 31, 8. 8.
Romulus, filius Rheae et Martis, nepos Numitoris, frater Remi 43, 2. 1-7: iussu Amulii expositus, a Faustulo pastore educatus, Amulio occiso Romam condit 43, 2. 4-10. c. 3, 1. cl. 44, 4. 12.
Roxane Alexandro peperit filium posthumum (Alexandrum Aegum) 12, 15. 9: 13, 2. 5: fugit cum filio et Olympiade Pydnam 13, 6. 3: Amphipoli custodita interficitur 15, 2. 5. a. u. 443.
Rutuli, populus Italiae, et quidem Latii 43, 1. 11.

S.

Sabini, Romanis vicini, a Graecis orti 20, 1. 14: eorum virgines a Romanis rapiuntur 43, 3. 3.
Sagillus, Scytharum rex 2, 4. 27. tempore Thesei.
Salamis, insula haud procul Athenis et Megarâ, Teucri patria 44, 3. 2: unde Salaminium fretum 2, 12. 18, ubi pugna Salaminia. De insulâ certant Athenae et Megara 2, 7. 7.
Salamis, siue Salamina, Cypri urbs, a Teucro condita 44, 3. 2.
Sallustius, a Trogo reprehensus 38, 3. 11.
Samnites, hodie *Abruzzo*, a Graecis orti 20, 1. 14, evocant Pyrrhum contra Romanos 18, 1. 1.
Samothracia, siue Samothrace in Chersoneso Thraciae 24, 3. 9: 33, 2. 6.
Samus, Icarii maris insula 20, 4. 3.
Sandrocottus, Indorum rex 15. 4. 13-21.
Sappho (Psapho), Hasdrubalis I. filius 19, 2. 2.
Sardanapalus, Assyriorum rex ultimus, occisus ab Arbace Medo 1, 3.
Sardinia, insula, a Poenis appetita 18, 7. 1: 19, 1. 3: legatos mittit ad Alexandrum 12, 13. 1.
Sardes, Lydiae urbs princeps 14, 1. 7.
Sarmatae 38, 3. 6, incolae Hungariae superioris, maioris Poloniae partis, Lituaniae et Moscoviae.

Satur-

Medea urbs a Medo Medeae filio condita 42, 3. 6.
Medi, conditi a Medo, Medeae filio 42, 3. 6, subiecti Assyriis, ab his descifcunt duce Arbace et ad se imperium transferunt, quod tenent ab a. ante u. c. 122 ad a. usque u. c 203, quo Astyages, horum rex ultimus, a Cyro nepote privatur regno 1, 3-6. Ab hoc inde tempore *Persis* parent, quorum imperio destructo per Alexandrum, hoc mortuo cedunt Atropato et Alcetae 13, 4. 13: deinde subiguntur a *Syris* 15, 4. 11 not; quibus horum imperium eripit *Parthorum* rex Mithridates 41, 6. 6.
Mediolanum, hodie *Mailand*, a Gallis conditum 20, 5. 8. cf. Liv. 5, 34. 9.
Medius, Thessalus, Alexandri comes 12, 13. 7.
Medus, Medeae et Aegei filius 42, 2. 12: 2, 6. 14, condit Medeam urbem, Medorumque regnum constituit 42, 3. 6.
Megabazus, a Dario ad Thraciam subigendam missus 7, 3. 1. a. 241, Macedoniam tentat ibid.
Megarenses cum Athen. de Salamine certantes ab his vincuntur 2, 8.
Meleager, dux Alexandri; eius de successore Alexandri constituendo sententia 13, 2. 6: legatus equitum consentit peditibus seditiosis 13, 3. 2: rerum summae, siue bello gerendo praeficitur cum Perdicca 13, 4. 5.
Menalippe, Amazonum reginae soror, ab Hercule capta redimitur a sorore 2, 4. 23-25.
Menander, Alexandro mortuo sortitur Lydiam 13, 4. 15.
1. *Menelaus*, Amyntae pater 7, 4. 3. Sed vid. not.
2. *Menelaus*, Philippi frater 7, 4. 5, ab eodem occisus 8, 3. 10.
3. *Menelaus*, Ptolemaei Lagi frater 15, 2. 7.
Meso-potamia inter Tigrim et Euphratem, Alexandro mortuo cedit Arcesilao 13, 4. 23.
Messene, urbs Peloponesi, cuius incolae
Messenii tria bella gerunt cum Spartanis gravissima 3, 4-6: legatos ad Pyrrhum mittunt 25, 4. 4: Achaeorum victores 32, 1. 4-9, vincuntur paulo post ab iisdem §. 10.
Metapontum, Lucaniae urbs ad sinum Tarentinum, conditum a Graecis duce Epeo 20, 2. 1, Alexandro Epirotae se adiungit 12, 2. 12.
L. *Metellus*, Romanorum legatus ad Ptolemaeum Physconem 38, 8. 8. a. 610.
Methona, Peloponesi urbs 7, 6. 14.
Mezentius, Etruscorum rex, Aeneae hostis 43, 1. 13.
Micythus, Anaxilai Siculorum tyranni servus, et huius liberorum tutor 4, 2. 5.
Midas, Gordii filius et successor, Orphei discipulus, Macedoniae, hinc pulsus Phrygiae rex 7, 1. 11: 11, 7. 14.
Milo, a Pyrrho Tarenti custos relictus 25, 3. 4.
Milo, Laodamiae, quae Pyrrhi neptis erat, percussor misere perit 28, 3. 8.
Miltiades, Athenienfium imperator summus, Darii victor 2, 9. 10, moritur in carcere 2, 15. 19.
Mindarus, Spartanorum dux vincitur ab Athen. 5, 4. 1. a. 344.
Minerva colitur inprimis Athenis 2, 6. 9; nec non Metaponti 20, 2. 1-7; Massiliae 43, 5. 6; Delphis 24, 8. 5.
Minithya, Amazonum regina, Alexandri tempore 2, 3. 5: c. 4. 33: 42, 3, 7. cl. 12, 3. 5.

Minos, Cretensium legislator celeberrimus 20, 4. 4.
Mithridates, Ponti reges,
1. Clearchi socius 16, 4. 6. circa a. 394.
2. Romanorum socius 37, 1. 2, ab his Phrygiâ maiore donatus a. 624.
3. antecedentis filius, Romanorum hostis acerrimus 37, 1-4, et 38, 1-7. cl. not. ad 38, 8. 1.
Mithridates, Parthorum reges,
4. 41, 6. 1. cl. c. 5, 10. per a. 580-617.
5. 42, 2. 3. per a. 630-67, quem confundit Noster
6. cum *Mithridate III.*, qui per a. 693-700. rex a suis pulsus a fratre interficitur 42, 4. 1-4.
Mitylene, Lesbi insulae urbs princeps 13, 4. 12.
Molossi, Epiri gens 17, 3. 2: 7, 6. 10-11: 14, 5. 9.
Moses, Israëlitarum dux 36, 2. 11-15 Falso hunc Iosephi filium facit §. 11, cuius proavus fuerat Levi, Iosephi frater: nec magis vere §. 16. Arvam (Aronem) huius filium fingit, cum frater sit.
Sp. *Mummius*, cs. Rom. vincit Achaeos 34, 2. 5. a. 607; legatus ad Ptolemaeum Physconem 38, 8. 8. a. 610.
Murgantium, Siciliae urbs ad mare, Syracusarum hostis 22, 2. 1.
Mycale, promontorium (non mons) Ioniae, Samo insulae adversum 2, 14. 7.
Myrtale nomen Olympiadis 9, 7. 13.

N.

Nabis, Spartae tyrannus a. 548-62. 30, 4. 5, multas Graeciae civitates occupat 31, 1. 5; victus a Flaminino 31, 3. 1. a. 557 bellum repetit cum Achaeis c. 3, 3.
Nannus, Segobrigiorum rex 43, 3. 4.
Nearchus, Alexandro mortuo sortitur Lyciam et Pamphyliam, 13, 4. 15.
1. *Neoptolemus*, Eumenis socius et proditor perit 13, 6. 15. c. 8, 5 et 7. a. 432.
2. *Neoptolemus*, Arrybae filius (frater), Olympiadis pater 7, 6. 10: 17, 3. 14.
Nereis, Pyrrhi II. filia, Gelonis uxor 28, 3. 4.
Nicaea, Indiae urbs, ab Alexandro condita 12, 8. 8.
Nicanor, Alexandro mortuo sortitur Parthos 13, 4. 23.
Nicias, Athen. dux in Siciliâ 4, 4. 3. a. 339, Syracusanos duobus proeliis victos obsidet §. 4 et 5; victus autem captusque interficitur c. 5, 11. a. 341.
1. *Nicomedes*, Prusiae Bithynorum regis filius patrem sibi insidiantem interficit 34, 4. 4.
2. *Nicomedes*, antecedentis filius, inita cum Mithridate societate a. 662 Paphlagoniam invadit 37, 4. 3, Cappadociâ a socio pellitur 38, 1. 5; illius possessione a Romanis privatur c. 2, 9.
3. *Nicomedes*, antecedentis ex saltatrice filius 38, 5. 10, a Mithridate pulsus Romam confugit c. 3, 4.
Nilus, Aegypti fl. 2, 1. 20.
Ninus, Assyriorum rex primus, Orientis victor, Semiramidis maritus, Ninyae pater 1, 1: 2, 3. 18.
Ninyas, Nini filius 1, 1. 10, post matrem regnavit 1, 2. 10-11.

Nola,

Nola, Campaniae urbs, a *Chalcidensibus* condita 20, 1. 13 cl. Sil Ital. 12, 116; Solino autem autore a *Thuriis;* Velleio (1, 7. 5) referente a *Tuscis*.
Nomius, Apollinis et Cyrenes filius 13, 7. 7.
Numidae (Algirer) 19, 2. 4: 22, 8. 10: 33, 1. 2.
Numitor, Amulii, a quo pellitur, frater, Rheae Sylviae pater, Romuli Remique avus 43, 2-3.
Nysa, Indiae urbs, a Libero condita 12, 7. 6.

O.

Oceanus, mare Indicum 12, 10. 4: c, 13, 1; mediterraneum 43, 3. 6: 44, 1. 3.
Ochus (Artaxerxes), Artaxerxis Mnemonis filius et successor per a. 389-414, crudelissimus 10, 3. 1-5.
Cn. *Octavius*, praetor a. 584 capit Perseum 33, 2. 5.
Oenanthe, Agathoclis et Agathocliae mater 30, 2. 3.
1. *Olympias*, filia Neoptolemi, Epirotarum regis 7, 3. 10: 17, 3. 14: uxor Philippi 7, 6. 10, a quo repudiatur 9, 5. 9: 11, 11. 3-5; hinc eius caedis conscia fuisse creditur 9, 7: Alexandri et Cleopatrae mater 9, 5. 9. c. 7, 1; criminatur Antipatrum Macedoniae praefectum apud Alexandrum filium absentem 12, 14. 3: interficit Aridaeum et Eurydicen 14, 5. 10. a. 437; ipsa interficitur a Cassandro 14, 6. 11. cl. 15, 1. 3. a. 438.
2. *Olympias*, Pyrrhi filia, Alexandri fratris uxor 28, 1. 1.
Olympia Elidis, ubi
Olympium certamen, ludi Olympici 7, 2. 14: 12, 16. 6. et
Olympiacus mercatus 13, 5. 3.
Olympus, mons in confinio Thessaliae et Macedoniae 7, 4. 1.
Olynthus, Macedoniae urbs maritima, Macedonibus infesta 7, 4. 6, antea a Mardonio expugnata 2, 14. 1, a Philippo excinditur 8, 3. 11.
Onomarchus, Phocensium dux 8, 1. 14.
Ophellas, Cyrenarum rex, Agathoclis Siculi socius 22, 7. 4.
Orchomenus, Boeotiae urbs, Thebanis inimica 11, 3. 8.
Orestes, Agamemnonis filius, Pyrrhum Achillis filium occidit 17, 3. 7.
Oriens subactus a Nino 1, 1. 8; ab Hercule et Baccho 42, 3. 2; a Cyro 1, 8. 1; ab Alexandro, q. v.: immoderate calidus 2, 1. 16; barbarus 12, 3. 3.
Orithya, Amazonum regina 2, 4. 17-20, bellum infert Atheniensibus §. 26.
Orodes, Mithridatis frater, hoc occiso Parthorum rex Crassi exercitum delet 42, 4. 4.
Orophernes, Cappadociae rex pulsus, a Demetrio Syriae rege receptus huic insidias struit 35, 1. 2-3.
Oroles, Getarum rex milites ignavos apta poena afficit 32, 3. 16.
Oropasta, magus, Persarum rex subiectitius 1, 9. 9.
Orpheus, sacris initiat Midam Phrygiae regem 11, 7. 14.
Ortoadistes, Armeniorum rex 42, 2. 6.
Otanes, Persa, fraudem Magorum detegit 1, 9. 14.

P.

Pacorus, Orodis filius, pugnans cum Romanis perit, lugeturque immodice a patre 42, 4. a. 715.
Paeonia 7, 1. 3 et 5.
Palatium, mons Romae 43, 1. 6.
Pallanteum, Arcadiae urbs 43, 1. 6.
Pamphylia, Alexandro mortuo evenit Nearcho 13, 4. 15.
Pan, Arcadum deus 43, 1. 7.
Panasogoras, Scytharum regis filius 2, 4. 28.
Pandosia urbs a) Epiri 12, 2. 3; b) Italiae in finibus Lucanorum et Brutiorum 8, 24. 5.
Pannonia, hodie fere Hungaria, occupatur a Gallis 24, 4. 3: 32, 3. 12.
Paphlagonia, Alexandro mortuo datur Eumeni 13, 4. 16: occupatur a Mithridate et Nicomede, Ponti et Bithyniae regibus 37, 4. 3: regum nomen Pylaemenes 37, 4. 8. libertate donatur a Romanis 38, 2. 7.
Parapamneni, siue Paropamisii, Caucasi populus, ab Alexandro subactus 12, 5. 9, hoc mortuo traditur Extarchi 13, 4. 21.
Parmenio, Philippi dux in Asiam praemissus 9, 5. 8. cl. 11, 8. 5: occupat Persicam classem 11, 10. 4; Iasonis templa diruit 42, 3. 5; pecuniae praeficitur 12, 1. 3: interficitur ab Alexandro 12, 5. 3.
Parnassus, mons in finibus Locridis et Phocidis 24, 6. 6.
Partheniae Laconum duce Phalantho condunt Tarentum 3, 4. 7.
Parthia, quae describitur 41, 1. 11, hodie *Chorosan*, in qua est Persarum urbs princeps *Ispahan*. Huius incolae
Parthi, quorum historia enarratur lib. 41.-42.
Parthici imperii fines 41, 6 extr.
ipsi orti sunt a Scythis 2, 1. 3: 2, 3. 6: eorum reges ab Andragorâ 12, 4. 12 orti, *Arsacidae* dicti 41, 5. 5-6. succedunt in imperio Persis 11, 15. 2, quibus parebant, ut horum imperio destructo Macedonibus, quorum rege Alexandro mortuo cedunt Nicanori 13, 4. 23. cl. 12, 4. 12.
Varia bella gerunt cum
Syriae regibus 36, 1. 2-6: 38, 9. 10 et c. 10;
cum Romanis, caedentes Crassum, q. v.;
adiuvantes Pompeium, Brutum et Cassium 42, 4. 6-7, nec non Labienum §. 7. contra bellum inferentes Ventidio, Antonii imperatori et huic ipsi §. 7-13. c. 5, 3.
Parymae, populus Caucasius, ab Alexandro subactus 12, 5. 9.
Paulus vid. supra *Aemilius*.
1. *Pausanias*, dux Spartanorum, Byzantii conditor 9, 1. 3, proditionis damnatur 2, 15. 14-16.
2. *Pausanias*, rex Spartanorum, motus Atheniensium componit 5, 10. 6. a. 351: proditionis damnatur 6, 4. 7. a. 360.
3. *Pausanias*, Macedo, iuvenis nobilis, occidit Philippum 9, 6. 4. cl. c. 7, 8-11.
Pediculi, Brundisio vicini 12, 2. 12.
Pelasgi, inter Thessaliam et Achaiam, dicti Macedones 7, 1. 3. Cf. et not. ad 13, 4. 23.
Pelegonus (Pelegon), rex Paeoniae, tempore belli Troiani 7, 1. 5.
Pelias, Thessalorum (*Iolci*) rex, Iasonis patruus 42, 2. 10.

Thespiae, Boeotiae urbs, a Xerxe incensa 2, 12. 11, Thebis inimica 11, 3. 8.

Thessalia, cuius auraria 8, 3. 12, a Philippo subigitur 7, 6. 8, hostis Phocensium 8, 2. 1. c. 4, 5, compescitur ab Antigono Dosone 28, 3. 14: nobilis equitatu 7, 6. 8.

Thessalonica, Macedoniae urbs 25, 3. 7, denominata a Thessalonice, Cassandri uxore, antea Therma, unde sinus, iuxta quem sita erat, Thermaicus.

Thessalonice, Aridaei filia 14, 6. 3, Cassandri uxor, Antipatri, a quo occiditur, et Alexandri mater 14, 6. 13. 16, 1. 1. Vid. not. ad 14, 6. 13.

Thessalorus, Brenni dux 24, 7. 2.

Thogarii, Scytharum gens, Parthorum hostis 42, 2. 2.

Thracia, hodie *Romania*, subigitur a Dario Persarum rege 7, 3. 1; a Philippo Macedonum rege 8, 3. 12-15, hostili semper antea in Macedonas animo 7, 2. 6: hinc sub ditione Macedonum 11, 1. 6. c. 9, 4: Alexandro mortuo cedit Lysimacho 13, 4. 16. cl. 15, 3. 15: nobilis bello 15, 3. 15, et argentifodinis 8, 3. 15.

Thrasimenus lacus Etruriae 29, 2. 7.

Thrasybulus patriam liberat a 30 tyrannis 5, 9-10.

Thurii, Italiae inferioris urbs, antea Sybaris 12, 2. 15. Cf. not. ad 20, 1. 16.

Thusci, conditi a Lydis 20, 1. 7: a Gallis pulsi condunt Rhaetos in Alpibus 20, 5. 9: Thuscorum urbs, Tarquinii, condita a Thessalis 20, 1. 11.

Tiberis 43, 3. 4.

Tigranes, Armeniae rex 38, 3. 4, societatem et affinitatem init cum Mithridate contra Romanos 38, 3. 1 et 5; eligitur rex Syriae 40, 1. 3-4. a. 671; a Lucullo victus regno Syriae exuitur c. 2, 2.

Tigris, flumen, oritur in Armenia 42, 3. 8.

Timotheus, Athen. dux 16, 4. 3.

Tiridates, Parthorum rex, Phrahatis aemulus, ab hoc pulsus confugit ad Augustum 42, 5. 6-9.

1. *Tissaphernes*, Persarum satrapa, Lydiae praefectus, a Lacedaemoniis per Alcibiadem retrahitur ad Athenienses 5, 1. 7. c. 2, 5-14; hinc amovetur praefectura c. 5, 1.

2. *Tissaphernes*, Artaxerxis Mnemonis praefectus revocatur 6, 1. 2 et 7.

Titanes bellum gerunt cum diis 44, 4. 1.

Tleptolemus Alexandro mortuo sortitur Persidem 13, 4. 23.

Tolosa, hodie *Toulouse*, Tectosagorum patria 32, 3. 9.

Tomyris, Scytharum regina, Cyrum victum necat 1, 8.

Trans-

Trans-Alpina Gallia 38, 4. 7.

Triballi, Moesiae inferioris populus, hodie *Bulgaren*, Philippum vulnerant 9, 3. 1-2; rebellasse dicuntur contra Alexandrum ab initio huius regni 11, 2. 8: superantur a Gallis 25, 1. 3.

Tridentum (hodie *Trient*), Italiae urbs, a Gallis condita 20, 5. 8.

Trinacria Siciliae nomen antiquum 4, 2. 1.

Triptolemus frugum repertor 2, 6. 13.

Troas, Olympiadis soror, Arrybae coniux 7, 6. 11.

Trogus Pompeius, de quo Praecognita nr. I.

Troia a Graecis capta 43, 1. 10, ope Herculis sagittarum 20, 1. 16, et equi lignei 20, 2. 1, inde orti Romani 31, 8. 1-4: 28, 1. 6: 43, 1. 10, et Veneti, q. v.

Troianum bellum 2, 4. 31: 2, 6. 15: 7, 1. 5: 44, 3. 2.

Tryphaena, Ptolemaei Physconis filia, Grypi uxor 39, 2. 3, sororem occidit c. 3, 5-11, ab eius marito, Cyziceno vicissim occiditur §. 12.

Tryphon regnum Syriae scelere occupatum cum vitâ amittit 36, 1. 7-8: 38, 9. 3: 39, 1. 3.

Turnus, Rutulorum rex, Aeneae hostis 43, 1. 11.

Tyrtaeus, poëta, pede claudus, Spartanorum dux fugat Messenios 3, 5. 5-15.

Tyrus, condita a Phoenicibus 18, 3. 2, urbs antiquissima §. 5, condit Carthaginem 18, 5. 14: 21, 6. 2, occupatur ab Alexandro 11, 10. 10-14: colit Herculem deum tutelarem, de quo supra Hercules nr. 2.

U.

Utica, Africae urbs, 60 fere stadia Carthagine distans, a Tyriis condita 18, 4. 2.

V.

Veneti a Troianis conditi 20, 1. 8.

Venus. eius templum Locris 21, 3. 2.

Ventidius, Antonii triumviri legatus, vincit Parthos 42, 4. 7.

Verona, a Gallis condita 20, 5. 8.

Vicentia, a Gallis condita 20, 5. 8. cl. Liv. 5, 35. 1: Plinius contra 3, 19 a Rhaetis Euganeisque conditam refert.

Victoria, dea 5, 4. 10: 39, 2. 5.

Viriatus, Hispanus, vir virtute insignis 44, 2. 7-8.

Vulso vid. Manlius.

2. *Philotas* Alexandro mortuo Ciliciam accipit 13, 4. 12, et amittit c. 6, 16.
Philoxenus Ciliciam Philotae ademtam accipit 13, 6. 16.
Phocis, Helladis s. Graeciae pars, cuius incolae
Phocenses bellum gerunt sacrum 8, 1-5 per a. 399-408. vid. not. ad 8, 1. 4.
horum et Thebanorum odium 8, 4. 5: 11, 3. 8.
Phocaeenses, incolae Phocaeae, quae est Ioniae urbs in Asiâ minore, condunt Massiliam 37, 1. 1: 43, 3. 4.
Phoenice Alexandro mortuo cedit Ptolemaeo Lagi 15, 1. 5.
Phoenices condunt Tyrum 18, 3. 2.
Phrahates, Parthorum reges
1. per a. 560-80. 41, 5. 9.
2. - - 617-26. 42, 1.
3. - - 717-57 saevissimus 42, 5. 1, Antonii victor §. 3.
Phrataphernes Alexandro mortuo accipit Armeniam 13, 4. 23.
Phrygia maior, Asiae minoris regio, mortuo Alexandro cedit Antigono 13, 4. 14; minor Leonato §. 16: tota deinde Eumeni c. 6, 14.
Phthia, Pyrrhi neptis, Demetrii (nr. 3) uxor 28, 1. 2.
Phyle, Atticae castellum 5, 9. 6.
Pielus, Pyrrhi filius, Achillis nepos 17, 3. 8.
Piraeeus, Πειραιευς, Athenarum portus 5, 8. 5.
Pisae, Ligurum urbs a Graecis condita 20, 1. 11.
Pisandrus, Spartanorum dux 6, 3. 1.
Pisistratus, Megarae victor, Athen. tyrannus 2, 8.
Platonis discipuli Chion et Leonides 16, 5. 12.
Plataeae, Boeotiae urbs, incensa a Xerxe 2, 12. 11. cl. c. 9, 9, cuius incolae Alexandrum incitant contra Thebas 11, 3. 8.
Pollux vid. Castor.
Polydamas, Alexandri amicus, exauctoratus dimittitur in Macedoniam 12, 12. 8.
Polydectes, Spartae rex, Charilai pater, Lycurgi frater 3, 2. 5.
Polyperchon, Alexandri dux, dimittitur Babylonem ex Indiâ 12, 10. 1: inde exauctoratus in Macedoniam c. 12, 8: ab Antipatro a. 431 praeficitur Macedoniae 13, 6. 9, Olympiadi favet 14, 5. 1: occiditur 13, 8. 7. Sed vid. not.
Cn. *Pompeius* Magnus, Sertorii victor 43, 5. 11, et Mithridatis 37, 1. 8. cl. 42, 3. 4: c. 4, 6. 43, 5. 12. Syriam Antiocho ademtam in provinciae formam redigit 40, 2. 3-4: bellum civile gerit cum Caesare 42, 4. 6.
Pontus, hodie *Bulgarei*, regio Scythis propinqua, 2, 2. 1: 12, 2. 16; quippe ab Haly inde fluvio ad Pontum usque Euxinum pertinens, cuius fines attigit Sesostris 1, 1. 6: cuiusque finus ab Amazonibus edomitus est 2, 4. 26: Alexandro mortuo datur Lysimacho 13, 4. 16.
Popilius, Romanorum ad Antiochum Epiphanem legatus 34, 3. 1.
Porus, Indiae rex 12, 8.
Praesidae, Indiae populus, ab Alexandro subactus 12, 8. 9.
Prexaspes, Persa, Cambysis amicus 1, 9. 7.
Priamus, Troiae rex ultimus, Heleni pater 17, 3. 6.
Priapatius, Parthorum rex 41, 5. 8.

VI. INDEX II. LATINITATIS.

A.

a, *ab* denotans 1) locum: a tergo ponere exercitum 1, 6. 10, q. §. 11. *post* terga, cui opp. a frontibus. Sic a Siciliâ abire, a castris profugere 23, 3. 9: 22, 8. 8; transl. a loco: tutus ab hostibus 10, 1. 7; a fastigio maiestatis in servitutem redactus 13, 1. 5; denotans 2) tempus: a principio 4, 2. 2.
abditae insulae 2, 12. 16, i. e. in intimo sinus recessu sitae.
ab-ducere, *wegführen* 17, 2. 15: 22, 4. 6; *entführen* 21, 2. 10; in secretum, *auf die Seite führen* 18, 7. 9. Cf. not. ad 18, 1. 3.
ab-esse ab aliquo 2, 5. 1 *abwesend sein*; hinc abs-ens; transl. paulum abesse ab urbe capiendâ 2, 8. 4; abest metus 2, 10. 23, i. e. nihil est timendum.
ab-iicere ossa in mare 2, 3. 12: arma 8, 2. 4; corpus insepultum 41, 6 5; epistolas castris 14, 1. 9; partum 11, 12. 6, i. e. abortum facere.
ab-ire a loco 23, 3. 9, in locum, in regnum 2, 13. 2; in exsilium 6, 4. 7; abeunt hostes in diversa 42, 4. 8, i. e. fugati dispergantur.
ab-legari in Persas 1, 5. 8, i. e. in Persidem.
ab-nuere totum 9, 2. 8 *es ganz abschlagen, gar nichts geben.* Sic collationem abn. 16, 3. 9, i. e. nolle conferre, *seinen Beitrag verweigern;* munus libertatis 38, 2. 8, i. e. libertatem donatam nolle accipere.
ab-olere maculam 36, 1. 2; transl. famam 8, 3. 7, cladem, iniuriam 31, 6. 8: 42, 3. 1.
ab-rupte, *hitzig*, *unbesonnen* 2, 15. 4, quod Livio est 23, 20, raptim et temere, Lucae in act. ap. 19, 36 προπετες. Abrupta loca 4, 1. 7. sunt promontoria; montis portio abrupta terrae motu 24, 8. 9.
ab-scindere aures 15, 3. 4.
abs-condere 11, 7. 15.
ab-solutio 9, 4. 10; 32, 2. 7. cl. §. 5.
ab-sorbet urbem terrae motus 30, 4. 3.
abs-tinere manus a re 8, 6. 4; intransitive (manum, se, animum, mentem) re, a re 30, 3. 3: 31, 1. 2: 1, 1. 7: 12, 2. 11.
abs-tinentia alieni 2, 2. 11; (cibi) *Hunger* 44, 4. 5 et 14.
abs-trusa metalla 44, 1. 6.
ab-sumere duces, exercitum armis 14, 4. 14: 2, 4. 32; aquarum illuvies absumit terram 2, 6. 10; nauigia absumuntur (voragine)

gine) 4, 1. 16; tempestas (grando et frigus) absumit sancios 24, 8. 10.
ab-undare re aliquâ 18, 4. 2: 25, 1. 10; multitudo abundans 2, 5. 11: 24, 4. 1; servi multitudine abundantes 18, 3. 6.
ab-undantia proprie aquarum 41, 5. 4; transl. omnium rerum 44, 1. 4: 29, 7. 7: 43, 5. 4.
ab-uti 14, 5. 2.
ac-cedere ad locum 12, 7. 8; hinc accedunt vires, opes populo 41, 2. 4: 4, 3. 5; accedit hic viribus alterius 8, 3. 14: 11, 4. 12. cl 17, 2. 11; transl. accedit ardor animis, animus exercitui 31, 3. 6: 1, 6. 8: accedit labori fames 2, 13. 12. cl. 9, 6. 5: 12, 8. 10: 16, 5. 7: 17, 2. 1: 22, 7. 1.
ac-cendere transl. de omnibus animi motibus, quos Latini comparare solent cum igni, ut irâ, odio, in invidiam alicuius 14, 6. 7: 15, 2. 8: 2, 8. 9: 22, 3. 6: cupiditate 11, 9. 4. cl. 11, 5. 4: favore alicuius 35, 2. 3; aemulatione virtutis 42, 2. 3; in spem 13, 7. 6.
ac-ceptus, *willkommen*, *angenehm* 13, 2. 8: 18, 3. 9.
ac-cipere in manus puerum, *in die Hand*, *auf den Arm nehmen* 1, 4. 12; hinc vulnus, cladem, iugum 1, 8. 10: 2, 11. 19: 5, 5. 5: 31, 6. 8: 11, 14. 8; et transl. ignominiam 32, 3. 16. *erhalten*, *erlangen*, *erreichen*, ut pacem, veniam 5, 4. 4: 12, 8. 6; provinciam, exercitum 13, 4. 12: 1, 6. 9: 1, 10. 21: nuntium 1, 9. 9; hinc simpliciter (auribus) pro audire 7, 1. 5. cl. 12, 2. 8: 12, 6. 6: 15, 3. 6; 13, 7. 7. cl. §. 11; in deditionem aliquem 12, 6. 18: 12, 7. 13; in matrimonium aliquam 28, 3. 10; hostem in regnum, i. e. admittere, opp. regni finibus arcere 11, 6. 9; herbam in potu 12, 10. 3; transl. munus grate (grato animo) 11, 10. 10; aliquid pro omine 18, 5. 3.
accipiter 27, 2. 8.
ac-cire auxilia 5, 9. 14: 33, 1. 2; aliquo, in regnum 12, 6. 17: 34, 4. 3: 40, 1. 4.
ac-clamare, *laut rufen* 24, 5. 4, *zurufen*, *zujauchzen* 1, 6. 6.
ac-clinis parieti 28, 4. 9.
ac-cusare (ad-causare) quem rei, ut proditionis, regni affectati 6, 4. 7: 18, 7. 18: 21, 5. 11; tarditatem, crudelitatem alicuius 2, 15, 6: 14, 6. 6, i. e. aliquem tarditatis.
acer, gr. ἀκρος, ergo proprie, *spitzig*, hinc gladii instar et militis pugnantis, *heftig*, *hitzig*, ut bellum acriter ciere 2, 12 23. *hitzig fechten*, pugnare 11, 14. 5, recusare 12, 7. 9: acerrima literarum studia 12, 16. 7: acrior ventus 4, 1. 6.
acerbus cruciatus 8, 4. 14. i. e. crudelis, caedes 38, 8. 14.
acies proprie teli 6, 8. 2, hinc *Schlachtordnung*, *ein in Schlachtordnung gestelltes Heer*, ut in aciem procedere, descendere 14, 2. 1: 14, 3. 1: acie dimicare, decernere 4, 5. 7: 6, 7. 10; aciem ordinare, sustinere, rumpere 11, 9. 8: 6, 7. 7: 1, 6. 12; producere 11, 13. 1: inter duas acies 2, 9. 11; q. utraque acies 11, 13. 4: prima acies, i. e. primus aciei ordo 4, 5. 7.
ac-quirere regni terminos, incrementa, regionem, classes 1, 2. 8: 7, 6. 10: 17, 2. 2: 5, 4. 17; hinc hostes, periculum alicui 3, 6. 11: 3, 7. 8; auctoritatem viribus 13, 6. 4; viribus suis regnum 39, 7. 2: 38, 7. 10. Cf. not. ad 4, 4. 1.
acuere transl. (cf. supra acer) vires militum labore 20, 1. 2; animos militum 3, 5. 4: 24, 7. 10.

aculei

quaeruntque caussas bellorum 30, 3. 1: 34, 1. 3, cum sint imperandi cupidi 24, 2. 2, nec quidquam nisi bello quaesitum habeant 38, 5. 7. Hinc facile de alieno largiuntur 36, 3. 9.
Victi sunt a
Samnitibus 38, 4. 12.
a Pyrrho 18, 1. 6 et 11 cl. 38, 4. 5.
ab Hannibale, q. v.
Victores contra ad postremum totius terrarum orbis 41, 1. 1. quamquam non Scytharum 2, 3. 5.
bellum gerunt cum
Pyrrho, Tarentinis, Hannibale, Aetolis, Achaeis, Antiocho Magno et Epiphane, Philippo, Perseo, Mithridate, Parthis, Hispanis: quos sub suo quemque nomine quaere.
Victores Asiae Asiatico luxu corrumpuntur 36, 4. 12.
Laudantur contra continentes 18, 2. 7 et 9; munera regum spernentes 18, 2. 7-9.
foris invicti, quamquam domi fragiles 31, 5. 7-8.
in secundis moderati, in adversis constantes 31, 8. 8.
Romulus, filius Rheae et Martis, nepos Numitoris, frater Remi 43, 2. 1-7; iussu Amulii expositus, a Faustulo pastore educatus, Amulio occiso Romam condit 43, 2. 4-10. c. 3, 1. cl. 44, 4. 12.
Roxane Alexandro peperit filium posthumum (Alexandrum Aegum) 12, 15. 9: 13, 2. 5: fugit cum filio et Olympiade Pydnam 13, 6. 3; Amphipoli custodita interficitur 15, 2. 5. a. u. 443.
Rutuli, populus Italiae, et quidem Latii 43, 1. 11.

S.

Sabini, Romanis vicini, a Graecis orti 20, 1. 14: eorum virgines a Romanis rapiuntur 43, 3. 3.
Sagillus, Scytharum rex 2, 4. 27. tempore Thesei.
Salamis, insula haud procul Athenis et Megarâ, Teucri patria 44, 3. 2: unde Salaminium fretum 2, 12. 18, ubi pugna Salaminia. De insulâ certant Athenae et Megara 2, 7. 7.
Salamis, siue Salamina, Cypri urbs, a Teucro condita 44, 3. 2.
Sallustius, a Trogo reprehensus 38, 3. 11.
Samnites, hodie *Abruzzo*, a Graecis orti 20, 1. 14, evocant Pyrrhum contra Romanos 18, 1. 1.
Samothracia, siue Samothrace in Chersoneso Thraciae 24, 3. 9: 33, 2. 6.
Samus, Icarii maris insula 20, 4. 3.
Sandrocottus, Indorum rex 15. 4. 13-21.
Sappho (Psapho), Hasdrubalis I. filius 19, 2. 2.
Sardanapalus, Assyriorum rex ultimus, occisus ab Arbace Medo 1, 3.
Sardinia, insula, a Poenis appetita 18, 7. 1: 19, 1. 3: legatos mittit ad Alexandrum 12, 13. 1.
Sardes, Lydiae urbs princeps 14, 1. 7.
Sarmatae 38, 3. 6, incolae Hungariae superioris, maioris Poloniae partis, Lituaniae et Moscoviae.

Saturnus, Aboriginum rex 43, 1. 3: unde dicta
Saturnia Italia 43, 1. 5, et
Saturnius mons 43, 1 5: in cuius memoriam celebrantur
Saturnalia 43, 1. 4.
Satyrus, Heracleae tyrannus 16, 5. 18.
Sauus, Hungariae fl. 32, 3. 8 et 16.
1. *Scipiones* 44, 5. 7. bellum administrant in Hispaniâ contra Poenos, occisi a. 535.
2. Scipio *Africanus* maior, cuius antecedentes sunt pater et patruus, fratris nr. 3 est legatus 31, 7. 2, cui Antiochus M. filium captum remittit 31, 7. 4: summus imperator moritur 32, 4. 9 a. 569.
3. Scipio *Asiaticus*, antecedentis frater, ca. a. 562 vincit Antiochum M. 31, 8. 9. c. 7, 2.
4. Scipio *Africanus* minor, maioris nepos adoptiuus, legatus ad Ptolemaeum Physconem 38, 8. 8-11. a. 610.
Scolopitus, Scytha exsul Cappadociâ occupatâ occiditur 2, 4.
Scordisci, Gallorum gens, in Galliâ Narbonensi (*Languedoc*) 32, 3. 5.
Scylla, vortex maris Siculi 4, 1. 13.
Scynus Alexandro mortuo accipit Susianam 13, 4. 14. At vid. not.
Scythaeus Alexandro mortuo sortitur Sogdianos 13, 4. 23.
Scythae, Asiae septemtrionalis incolae, Tatari, 2, 1. 19. c. 2, 1-2.
I. antiquissimi 2, 1. 5, de quorum historiâ et origine exponitur ad Darium usque 2, 1-5:
α. Sesostrim a. m. 300 ad Aegyptum usque persequuntur 2, 3. 8-14: inde
β. Asiam domant, vectigalem hanc tenentes per a. 1500 ad Ninum usque a. m. 1800. 2, 3. 8-18. cl. 1, 1. 6.
II. bellicosissimi 2, 3. 1-7, ad Mithridatem usque invicti 37, 3. 2 (at quid 9, 2. 14?): bello petunt *Theseum* 2, 4. 27; *Cyrum* cum omni exercitu delent 1, 8. 11: 37, 3. 2: *Darium* fugant 2, 5; a *Philippo* contra vincuntur dolo 9, 2. 14; et a *Mithridate* 37, 3. 2: vincunt *Alexandri* ducem 2, 3. 4: 12, 1. 4. c. 2, 16: 37, 3. 2: *Parthos* 42, 1. 5. cl. c. 5, 5.
III. gentes Scytharum sunt Massagetae 1, 8. 1. not.
Parthi 2, 3. 6. c. 1, 3.
Bactriani 2, 1. 3. c. 5, 6.
Amazones 2, 4.
IV. Ipsi sunt moribus simplices, incorrupti, pauperes 2, 2. 3-9: 9, 2. 7 et 16: 2, 3. 10.
Segobrigii 43, 3. 8 gens Gallorum.
Selene, Ptolemaeo Lathuro in matrimonium data 39, 3. 2, mox a matre ablata Grypo nubit 39, 4. 1-4.
Seleucia, Syriae urbs 35, 1. 4. Cf. Plin. 5, 19: 6, 30.
Seleucus
1. *Nicanor*, Alexandri dux, hoc mortuo accipit summum castrorum tribunatum 13, 4. 17. cl. 15, 4, ubi plura de hoc; inde Syriae rex et totius fere Orientis dominus, ut conditor regni Macedonici dici possit 38, 7. 1: bella gerit cum Antigono et huius filio Demetrio, quem ca. it

15,

15, 1. 41 16, 2. 7: Lysimacho occiso solus superest a. 472 ex Alexandri ducibus 17, 1. 10-12: occiditur a Ptolemaeo Cerauno a. 473. 17, 2. 4. a. aet. 77. c. 1, 10.
2. *Callinicus*, antecedentis pronepos, rex Syriae a. 508-28, vincitur a Parthis 41, 4. 9; a Ptolemaeo Euergetâ 27, 2. 5; a fratre Hierace 27, 2. 6-12; obit 27, 3. 12: 29, 1, 3 not.
3. Demetrii Nicanoris filius, rex Syriae 628-29 a matre interficitur 39, 1. 9.
Semiramis, uxor Nini; cui succedit 1, 1. 10. c. 2, 1-10, Damasco orta 36, 2. 1.
Cn. *Servilius* legatus Romanorum a. 556 Carthaginem missus 31, 2. 1.
Sesostris, antiquissimus Aegypti rex a. m. 300. 1, 1. 6: 2, 3. 8-18.
Sestus, Chersonesi Thraciae urbs, 5, 4. 1.
Sibyrtius Alexandro mortuo sortitur Aracossos et Gedrosios 13, 4. 22.
Sicania, Siciliae nomen antiquum 4, 2. 1.
Sicilia, cuius historia 4, 1-5. et lib. 19-23.
Siculi legatos ad Alexandrum mittunt 12, 13. 1; Pyrrho insulae suae imperium tradunt 18, 2. 11; auxilium a Spartanis petunt contra Carthag. 19, 1. 9.
Sicyon, Peloponesi urbs 13, 5. 10.
Sidon, Phoenicum colonia 18, 3. 4: huius rex Abdolonymus 11, 10. 8.
Silei, Indiae populus, ab Hercule conditi, Alexandro se dedunt 12, 9. 2.
Simos, Phocaeensium dux 43, 3. 8.
Sina, mons Arabiae 36, 2. 14.
Siris, Italiae inferioris urbs, a Crotoniensibus capta 20, 2. 4.
Smerdis, Cambysis frater, huius iussu interfectus 1, 9. 4 et 9.
Soebares, Cyri in expeditione comes 1, 6. 2, Persis praeficitur c. 7, 1.
Sogdiani Alexandro mortuo cedunt Scythaeo 13, 4. 23; in quibus Bactrianisque ille 12 urbes condiderat 12, 5. 13: bellum gerunt cum Bactrianis 41, 6. 3.
Solon, Athen. legislator 2, 7. 4-5: 3, 2. 4.
Sophene, Armeniae regio 42, 3. 8.
Sophocles, tragoediarum scriptor, Athen. dux et Periclis collega 3, 6. 12.
Sosthenes, dux egregius Macedoniâ pellit Gallos 24, 5. 12.
Spacos, Cyri nutrix 1, 4. 14.
Sparta vid. Lacedaemon.
Spina in Umbris, a Graecis condita 20, 1. 11.
Stasanor Alexandro mortuo sortitur Drancas et Areos 13, 4. 22.
Statira, Darii filia, Alexandri uxor 12, 10. 9.
Straton Tyriorum rex a servis constituitur 18, 3. 6-19.
Sulpicius consul contra Perseum 33, 1. 5. Sed vid. not.
Suniatus, Carthaginiensis, Hannonis inimicus, proditionis damnatur 20, 5. 12.
Susa, Persidis urbs princeps 11, 14. 9.
Susiana, hodie *Susistan*, Alexandro mortuo assignatur Scyno 13, 4. 14.
Sybaris in Graeciâ magnâ 20, 2. 3.

Sy-

Thespiae, Boeotiae urbs, a Xerxe incensa 2, 12. 11, Thebis inimica 11, 3. 8.

Thessalia, cuius auraria 8, 3. 12, a Philippo subigitur 7, 6. 8, hostis Phocensium 8, 2. 1. c. 4, 5, compescitur ab Antiogono Dosone 28, 3. 14: nobilis equitatu 7, 6. 8.

Thessalonica, Macedoniae urbs 25, 3. 7, denominata a Thessalonice, Cassandri uxore, antea Therma, unde sinus, iuxta quem sita erat, Thermaicus.

Thessalonice, Aridaei filia 14, 6. 3, Cassandri uxor, Antipatri, a quo occiditur, et Alexandri mater 14, 6. 13. 16, 1. 1. Vid. not. ad 14, 6. 13.

Thessalorus, Brenni dux 24, 7. 2.

Thogarii, Scytharum gens, Parthorum hostis 42, 2. 2.

Thracia, hodie *Romania*, subigitur a Dario Persarum rege 7, 3. 1; a Philippo Macedonum rege 8, 3. 12-15, hostili semper antea in Macedonas animo 7, 2. 6: hinc sub ditione Macedonum 11, 1. 6. c. 9, 4: Alexandro mortuo cedit Lysimacho 13, 4. 16. cl. 15, 3. 15: nobilis bello 15, 3. 15, et argentifodinis 8, 3. 15.

Thrasimenus lacus Etruriae 29, 2. 7.

Thrasybulus patriam liberat a 30 tyrannis 5, 9-10.

Thurii, Italiae inferioris urbs, antea Sybaris 12, 2. 15. Cf. not. ad 20, 1. 16.

Thusci, conditi a Lydis 20, 1. 7: a Gallis pulsi condunt Rhaetos in Alpibus 20, 5. 9: Thuscorum urbs, Tarquinii, condita a Thessalis 20, 1. 11.

Tiberis 43, 3. 4.

Tigranes, Armeniae rex 38, 3. 4, societatem et affinitatem init cum Mithridate contra Romanos 38, 3. 1 et 5; eligitur rex Syriae 40, 1. 3-4. a. 671; a Lucullo victus regno Syriae exuitur c. 2, 2.

Tigris, flumen, oritur in Armeniâ 42, 3. 8.

Timotheus, Athen. dux 16, 4. 3.

Tiridates, Parthorum rex, Phrahatis aemulus, ab hoc pulsus confugit ad Augustum 42, 5. 6-9.

1. *Tissaphernes*, Persarum satrapa, Lydiae praefectus, a Lacedaemoniis per Alcibiadem retrahitur ad Athenienses 5, 1. 7. c. 2, 5-14; hinc amovetur praefecturâ c. 5, 1.

2. *Tissaphernes*, Artaxerxis Mnemonis praefectus revocatur 6, 1. 2 et 7.

Titanes bellum gerunt cum diis 44, 4. 1.

Tleptolemus Alexandro mortuo sortitur Persidem 13, 4. 23.

Tolosa, hodie *Toulouse*, Tectosagorum patria 32, 3. 9.

Tomyris, Scytharum regina, Cyrum victum necat 1, 8.

Trans-

Trans-Alpina Gallia 38, 4. 7.

Triballi, Moesiae inferioris populus, hodie *Bulgaren*, Philippum vulnerant 9, 3. 1-2; rebellasse dicuntur contra Alexandrum ab initio huius regni 11, 2. 8: superantur a Gallis 25, 1. 3.

Tridentum (hodie *Trient*), Italiae urbs, a Gallis condita 20, 5. 8.

Trinacria Siciliae nomen antiquum 4, 2. 1.

Triptolemus frugum repertor 2, 6. 13.

Troas, Olympiadis soror, Arrybae coniux 7, 6. 11.

Trogus Pompeius, de quo Praecognita nr. I.

Troia a Graecis capta 43, 1. 10, ope Herculis sagittarum 20, 1. 16, et equi lignei 20, 2. 1, inde orti Romani 31, 8. 1-4: 28, 1. 6: 43, 1. 10, et Veneti, q. v.

Troianum bellum 2, 4. 31: 2, 6. 15: 7, 1. 5: 44, 3. 2.

Tryphaena, Ptolemaei Physconis filia, Grypi uxor 39, 2. 3, sororem occidit c. 3, 5-11, ab eius marito, Cyziceno vicissim occiditur §. 12.

Tryphon regnum Syriae scelere occupatum cum vitâ amittit 36, 1. 7-8: 38, 9. 3: 39, 1. 3.

Turnus, Rutulorum rex, Aeneae hostis 43, 1. 11.

Tyrtaeus, poëta, pede claudus, Spartanorum dux fugat Messenios 3, 5. 5-15.

Tyrus, condita a Phoenicibus 18, 3. 2, urbs antiquissima §. 5, condit Carthaginem 18, 5. 14: 21, 6. 2, occupatur ab Alexandro 11, 10. 10-14: colit Herculem deum tutelarem, de quo supra Hercules nr. 2.

U.

Utica, Africae urbs, 60 fere stadia Carthagine distans, a Tyriis condita 18, 4. 2.

V.

Veneti a Troianis conditi 20, 1. 8.

Venus. eius templum Locris 21, 3. 2.

Ventidius, Antonii triumviri legatus, vincit Parthos 42, 4. 7.

Verona, a Gallis condita 20, 5. 8.

Vicentia, a Gallis condita 20, 5. 8. cl. Liv. 5, 35. 1: Plinius contra 3, 19 a Rhaetis Euganeisque conditam refert.

Victoria, dea 5, 4. 10: 39, 2. 5.

Viriatus, Hispanus, vir virtute insignis 44, 2. 7-8.

Vulso vid. Manlius.

ap-petere aurum 2, 2. 7 opp. aspernari; insidiis, veneno quem 7, 5. 4: 37, 2. 5.
ap-plicare se trunco 12, 9. 9; (nauim) ad litus 2, 4. 21: 2, 12. 2. *landen, anlanden.* Cf. not. ad 11, 15. 6.
apricitas loci 36, 3. 5.
apud hunc nulla ratio est turpis, cupiditas non terminatur; 9, 8. 7; 21, 6. 4.
aqua calida, frigida 44, 2. 6: 12, 14. 9; 30, 4. 2; aquarum moles, eluvies 31, 6. 7: 2, 1. 14.
aquila in auspiciis 23, 4. 11: 12, 16. 2; 20, 3. 7; in signis 16, 5. 9.
aram tangit iurans 24, 2. 8.
arare inventum ab Atheniensibus 2, 6. 5 et 13.
arbiter pacis et belli 5, 2. 11; iurisiurandi 24, 2. 5; sine arbitris, i. e. sine testibus 21, 4. 3.
arbitria principum 1, 1. 2, q. 2, 7. 3 libido regum; arbitria pacis suscipere inter aliquos 22, 2. 5, i. e. interponere se pro mediatore.
arcanorum regis particeps 1, 4. 6.
arctare regnum 39, 5. 4; arctant litora (terram) 44, 1. 9.
arcta custodia 28, 3. 10; societatis vincula 6, 5. 11, cognatio 8, 6. 4.
ardere, ardent terrae fervore solis 2, 1. 6 cl. 36, 3, 5; transl. ardere odio alicuius 8, 4. 5.
ardor solis 2, 1. 6; transl. animus vehemens 20, 3. 5. 26, 2. 8; 31, 2. 6; 3, 5. 10: 11, 5. 4.
arduus mons 41, 1. 11; transl. labor praef. 2.
argenti metalla 8, 3. 12.
argumentum, *Zeichen*, *Anzeige* 12, 15. 3: 15, 4. 9: 16, 5. 19; *Beweis* 2, 1. 21: 43, 2. 7.
arma, non pretium 6, 1. 6; arma, non muri 14, 5. 6: arma movere 2, 8. 1; convertere in aliquem 3, 2. 1; transferre in quem 42, 1. 5.
armare 13, 1. 15; sagittas veneno 12, 10. 2, i. e. tingere, cl. Virg. aen. 9, 773; 10, 140: *armari*, i. e. armare se 43, 2. 10.
ar-ripere linguam 15, 3. 8; hinc arripit me somnus 11, 13. 1; adversa valetudo 41, 6. 13; arripio materiam quietis 30, 1. 7, occasionem 27, 2. 7.
ar-rogantia 13, 8. 2: 16, 5. 6.
arti-fex in seria et iocos 9, 8. 8.
asperum coelum 2, 1 13; gens aspera laboribus et bellis 24, 4. 14; 34, 2. 4: 2, 3. 7: proelium 5, 9. 10.
as-scendere torum sororis 38, 8. 4.
as-sentari 12, 6. 2; 31, 6. 3.
as-sequi, ut 2, 4. 27.
as-serere cui quid 38, 2. 5: 44, 3. 2. Cf. praec. pag. 8 Nr. 1.
as-severatio 24, 8. 1.
as-signare cui provinciam, castrorum curam, agros; 15, 4. 14: 15, 2. 15: 43, 1. 6; 13, 4. 5; copias ducibus, vinctum custodibus 2, 13. 11; 14, 4. 21; virtutem, vitium cui 41, 3. 7.
as-solet 39, 1. 3.
as-suetus rei 31, 1. 8; 36, 1. 3; fugare 37, 2. 8.
as-sumere socium 1, 6. 1; in societatem 3, 1. 6: 10, 1. 5; in matrimonium 2, 4. 24; ducem, comitem 5, 4. 8: 1, 6. 5; habitum Persarum 12, 3. 8 cl. § 9; inde transl. mores 12, 4. 1.

VI. INDEX II. LATINITATIS.

A.

a, ab denotans 1) locum: a tergo ponere exercitum 1, 6. 10, q. §. 11. *post* terga, cui opp. a frontibus. Sic a Siciliâ abire, a castris profugere 23, 3. 9: 22, 8. 8; transl. a loco: tutus ab hostibus 10, 1. 7; a fastigio maiestatis in servitutem redactus 13, 1. 5; denotans 2) tempus: a principio 4, 2. 2.
abditae insulae 2, 12. 16, i. e. in intimo sinus recessu sitae.
ab-ducere, wegführen 17, 2. 15: 22, 4. 6; *entführen* 21, 2. 10; in secretum, *auf die Seite führen* 18, 7. 9. Cf. not. ad 18, 1. 3.
ab-esse ab aliquo 2, 5. 1 *abwesend sein*; hinc abs-ens; transl. paulum abesse ab urbe capiendâ 2, 8. 4; abest metus 2, 10. 23, i. e. nihil est timendum.
ab-iicere ossa in mare 2, 3. 12: arma 8, 2. 4; corpus insepultum 41, 6 5; epistolas castris 14, 1. 9; partum 11, 12. 6, i. e. abortum facere.
ab-ire a loco 23, 3. 9, in locum, in regnum 2, 13. 2; in exsilium 6, 4. 7; abeunt hostes in diversa 42, 4. 8, i. e. fugati dispergantur.
ab-legari in Persas 1, 5. 8, i. e. in Persidem.
ab-nuere totum 9, 2. 8 *es ganz abschlagen, gar nichts geben.* Sic collationem abn. 16, 3. 9, i. e. nolle conferre, *seinen Beitrag verweigern*; munus libertatis 38, 2. 8, i. e. libertatem donatam nolle accipere.
ab-olere maculam 36, 1. 2; transl. famam 8, 3. 7, cladem, iniuriam 31, 6. 8: 42, 3. 1.
ab-rupte, hitzig, unbesonnen 2, 15. 4, quod Livio est 23, 20, raptim et temere, Lucae in act. ap. 19, 36 προπετες. Abrupta loca 4, 1. 7. sunt promontoria; montis portio abrupta terrae motu 24, 8. 9.
ab-scindere aures 15, 3. 4.
abs-condere 11, 7. 15.
ab-solutio 9, 4. 10; 32, 2. 7. cl. §. 5.
ab-sorbet urbem terrae motus 30, 4. 3.
abs-tinere manus a re 8, 6. 4; intransitive (manum, se, animum, mentem) re, a re 30, 3. 3: 31, 1. 2: 1, 1. 7: 12, 2. 11.
abs-tinentia alieni 2, 2. 11; (cibi) *Hunger* 44, 4. 5 et 14.
abs-trusa metalla 44, 1. 6.
ab-sumere duces, exercitum armis 14, 4. 14: 2, 4. 32; aquarum illuvies absumit terram 2, 6. 10; nauigia absumuntur (voragine)

gine) 4, 1. 16: tempestas (grando et frigus) absumit sancios 24, 8. 10.
ab-undare re aliquâ 18, 4. 2: 25, 1. 10; multitudo abundans 2, 5. 11: 24, 4. 1; servi multitudine abundantes 18, 3. 6.
ab-undantia proprie aquarum 41, 5. 4; transl. omnium rerum 44, 1. 4: 21, 7. 7: 43, 5. 4.
ab-uti 14, 5. 2.
ac-cedere ad locum 12, 7. 8; hinc accedunt vires, opes populo 41, 2. 4: 4, 3. 5; accedit hic viribus alterius 8, 3. 14: 11, 4. 12. cl 17, 2. 11; transl. accedit ardor animis, animus exercitui 31, 3. 6: 1, 6. 4: accedit labori fames 2, 13. 12. cl. 9, 6. 5: 12, 8. 10: 16, 5. 7: 17, 2. 1: 22, 7. 1.
ac-cendere transl. de omnibus animi motibus, quos Latini comparare solent cum igni, ut irâ, odio, in invidiam alicuius 14, 6. 7: 15, 2. 8: 2, 8. 9: 22, 3. 6: cupiditate 11, 9. 4. cl. 11, 5.4: favore alicuius 35, 2. 3; aemulatione virtutis 42, 2. 3; in spem 13, 7. 6.
ac-ceptus, *willkommen*, *angenehm* 13, 2. 8: 18, 3. 9.
ac-cipere in manus puerum, *in die Hand*, *auf den Arm nehmen* 1, 4. 12; hinc vulnus, cladem, iugum 1, 8. 10: 2, 11. 19: 5, 5. 5: 31, 6. 8: 11, 14. 8; et transl. ignominiam 32, 3. 16. *erhalten*, *erlangen*, *erreichen*, ut pacem, veniam 5, 4. 4: 12, 8. 6: provinciam, exercitum 13, 4. 12: 1, 6. 9: 1, 10. 21: nuntium 1, 9. 9: hinc simpliciter (auribus) pro audire 7, 1. 5. cl. 12, 2. 8: 12, 6. 6: 15, 3. 6: 13, 7. 7. cl. §. 11; in deditionem aliquem 12, 6. 18: 12, 7. 13; in matrimonium aliquam 28, 3. 10: hostem in regnum, i. e. admittere, opp. regni finibus arcere 11, 6. 9: herbam in potu 12, 10. 3; transl. munus grate (grato animo) 11, 10. 10: aliquid pro omine 18, 5. 3.
accipiter 27, 2. 8.
ac-cire auxilia 5, 9. 14: 33, 1. 2; aliquo, in regnum 12, 6. 17: 34, 4. 3: 40, 1. 4.
ac-clamare, *laut rufen* 24, 9. 4, *zurufen*, *zujauchzen* 2, 6. 6.
ac-clinis parieti 28, 4. 9.
ac-cusare (ad-causare) quem rei, ut proditionis, regni affectati 6, 4. 7: 18, 7. 18: 21, 5. 11; tarditatem, crudelitatem alicuius 2, 15, 6: 14, 6. 6, i. e. aliquem tarditatis.
acer, gr. ακρος, ergo proprie, *spitzig*, hinc gladii instar et militis pugnantis, *heftig*, *hitzig*, ut bellum acriter ciere 2, 12 23. *hitzig fechten*, pugnare 11, 14. 5, recusare 12, 7. 9: acerrima literarum studia 12, 16. 7: acrior ventus 4, 1. 6.
acerbus cruciatus 8, 4. 14. i. e. crudelis; caedes 38, 8. 14.
acies proprie teli 6, 8. 2, hinc *Schlachtordnung*, *ein in Schlachtordnung gestelltes Heer*, ut in aciem procedere, descendere 14, 2. 1: 14, 3. 1: acie dimicare, decernere 4, 5. 7: 6, 7. 10; aciem ordinare, sustinere, rumpere 11, 9. 8: 6, 7. 7: 1, 6. 12; producere 11, 13. 1: inter duas acies 2, 9. 11; q. utraque acies 11, 13. 4: prima acies, i. e. primus aciei ordo 4, 5. 7.
ac-quirere regni terminos, incrementa, regionem, classes 1, 2. 8; 7, 6. 12: 17, 2. 2: 5, 4. 17; hinc hostes, periculum alicui 3, 6. 11: 3, 7. 8; auctoritatem viribus 13, 6. 4; viribus suis regnum 39, 7. 2: 38, 7. 10. Cf. not. ad 4, 4. 1.
acuere transl. (cf. supra acer) vires militum labore 20, 1. 2; animos militum 3, 5. 4: 24, 7. 10.

cervix. cervicibus iugum servitutis excutere 19, 4. 12; hinc in cervicibus (alicui) esse 29, 3. 7, et Macedoniae regnum Graeciae cervicibus imponitur 6, 9. 7.
cessare. non cessavit, quoad deleret 16, 1. 15: cessat res 13, 1. 6: 42, 5. 1: 3, 4. 9: non cessatum est, quin 3, 7. 12.
cessim ire, i. e. cedere 2, 12. 7.
cetera aetas 6, 7. 3.
ciere bellum 2, 12. 23, 9. 11, 14. 5 est pugnare: instruere, comparare 22, 7. 6.
cingere urbem obsidione 9, 1. 2: 13, 5. 8: 14, 6. 22: 14, 4. 1: moenibus 43, 4. 1: mons rupibus cinctus 41, 5. 3.
circa quem esse 31, 4. 6: circa (erga, adversus, in) quem animatus 14, 1. 3.
circum-dare murum urbi, sylvam viae 1, 2. 7: 1, 6. 4; obsidionem, munitionem 5, 8. 1: 4, 4. 5.
circum-scribere 39, 2. 5. *bemänteln, beschönigen.*
circum-spicere fugam, latebras, auxilia externa, reges peregrinos 2, 12. 26: 1, 3. 4: 22, 5. 4: 40, 1. 1; transl. omnia, consilia 14, 2. 6: 21, 5. 10, causas 31, 1. 8.
circum-stantia mala 39, 1. 7.
circum-strepit formido 6, 5. 7.
circum-venire quem exercitu 16, 2. 6; hinc periculo, dolo, insidiis 26, 1. 10: 32, 4. 7: 27, 1. 7: 10, 1. 7: 32, 3. 2: 1, 8. 9.
citare. citatum agmen 24, 8. 12; iter, gradus, cursus, impetus 5, 8. 13: 11, 2. 5: 2, 9. 11: 11, 15. 3: 14, 6. 5: 4, 1. 9.
civitas a civis, ut *Bürgerschaft* a *Bürger*: est igitur, ut autor ipse dicit 2, 12. 14, posita in civibus, non aedificiis. Verte igitur *Staat*, quo sensu occurrit ap. Nostrum 3, 3. 11: 3, 4. 1: 3, 5. 8: 3, 6. 13: 4, 2. 3: 8, 1. 1: 32, 1. 2: 41, 4. 10: 42, 5. 5: prave contra utitur pro *urbe* 2, 15. 2: 5, 4. 6: 24, 6. 6 et 7: 30, 4. 3: 32, 1. 7: percipere civitatem 43, 5. 13, i. e. ius civitatis.
clarere 2, 1. 2; *claritas* 25, 5. 6.
claudere portam, domum, templum 9, 1. 2: 19, 2. 6 et 9; obsidere 6, 5. 7.
claudicat homo incessu, regnum imperio 6, 2. 6.
clementia est victoris 1, 7. 8: 18, 9. 10.
cludere sanguinem 15, 3. 13, i. e. sistere.
coagulum lactis 13, 7. 10.
coccineus 26, 3. 8.
coepta 1, 6. 1: 7, 2. 9; bella 38, 4. 3.
cogitare rem, *bedenken*, *daran denken* 42, 4. 4: 31, 2. 2: 38, 6. 1: 21, 4. 4. Cf. 19, 2. 6.
co-gnoscere aliquam adulterio 5, 2. 5: 22, 1. 13. *Cognito*, absolute positum 2, 5. 13: 16, 5. 1: 27, 3. 8: 32, 3. 14. Cf. praecogn. p. 8. Nr. 2. not.
co-ire: coeunt auxilia 9, 6. 1: 5, 7. 6. cl. 4, 1. 16: 22, 5. 6; hinc res mirae in hunc locum 4, 1. 7; cum aliquo 5, 1. 8, i. e. societatem inire.
colere agrum 12, 7. 7, deos, templum 43, 3. 3: 36, 2. 2; amicitiam et iustitiam 2, 2. 5: 9, 8. 9. hinc vita, mores, victus culti 43, 4. 1: 44, 5. 8: 2, 2. 14: 17, 3. 13: 18, 6. 2.
col-ligere vocem et spiritum, inde corpus 6, 8. 11; 33, 2. 2; infirmitatem, inde infamiam 38, 2. 2: 3, 4. 10.
colluvies populi, *colluvio* 2, 6. 41 5, 6. 6.

comes

ad-monere quem rei 5, 10. 3: 11, 3. 1; admoneri virtute, exemplo alicuius 2, 9. 6; 4, 5. 11; dolore orbitatis 1, 5. 8.
ad-movere quem loco 18, 6. 12.
ad-olesco 1, 5. 8; hinc
adolescens 1, 8. 6: 3, 1. 3: 9, 7. 4 et
adolescentia 36, 1. 1: 43, 2. 10.
ad-optare 9, 2. 1: 22, 7. 5.
ad-optio dei 11, 11. 8 active; contra liberorum 17, 2. 8. passive; testamenti 38, 5. 4, i. e. testamento facta.
ad-orare deos 11, 4. 6: 43, 5. 6; adorari soliti Persarum reges 6, 2. 13; hinc et Alexander adorari vult 12, 7. 1. cl. 6, 2. 13.
ad-sciscere in matrimonium aliquam 38, 8. 5: in civitatem 22, 1. 6.
ad-spectus et colloquium regis Persarum 6, 2. 13.
ad-spicere solem 18, 3. 12.
ad-spergi sanguine 14, 4. 11; 28, 2. 10.
ad-stricta parcimonia 44, 2. 1.
ad-struere rem rei 23, 3. 12, i. e. addere.
ad-vehere 5, 8. 2: 20, 2. 14.
ad-vena 2, 1. 6: 2, 5. 3: 6, 1. 4.
ad-ventare 11, 1. 8: 31, 6. 7: 32, 1. 7: 18, 3. 12.
ad-versarius 9, 6. 8.
ad-versus praep. aliquem iracundus, mitis, melioris fidei 7, 6. 16; 8, 2, 3: adv. aliquem portas aperire 27, 2. 2.
ad-versus partic. proelium, bellum 2, 13. 2: 5, 1. 4: 3, 5. 11; vulnera 9, 3. 10: ex adverso stare 2, 14. 8. Cf. not. ad 18, 7. 1.
ad-ulari quem 8, 4. 8, ubi vid. not.
ad-ulatio alicuius pass. 11, 12. 12: 13, 3. 2: 30, 4. 18; humilis 22, 7. 5; adulationum assentationes 31, 6. 7.
adulter 1, 7. 18: 7, 4. 7, hinc
adulterare 43, 4. 8.
adulterium 41, 3. 1: 5, 2. 5.
ad-ultus (ad-olesco) filius 42, 5. 2: 22, 5. 1: 37, 1-4: 43, 2. 8; adulta aetas 2, 6. 14: 3, 2. 5: 17, 3. 21.
ad-unare, ut nostrum *ver-einen*, *vereinigen* 2, 12. 18: 7, 1. 12: 15, 4. 22: 16, 2. 1: 5, 9. 6: 11, 5. 4: 12, 2. 16: 24, 1. 5: 24, 6. 2. Cf. Praecogn. pag. 8 Nr. 1.
ad-vocare concionem 2, 8. 8.
ad-volare, celeriter accurrere 26, 3. 4: 27, 1. 6.
aegre, *mit Mühe* 2, 4. 32: 12, 8. 6: 18, 5. 6: 1, 3. 2.
aegritudo transl. animi 32, 3. 4: 32, 2. 8: 38, 2. 2.
aemulus regni, imperii 9, 7, 3: 8, 4. 9: 11, 2. 3. Hinc
aemulari cui 6, 9. 2; unde
aemulator 6, 3. 8 et
aemulatio virium, virtutis et animorum, gloriae 3, 2. 4: 6, 3. 3: 3, 5. 31: 17, 1. 8.
aequalis, eiusdem aetatis 9, 6. 6: 37, 4. 1; aequaliter 3, 3. 4.
aequalitas patrimoniorum apud Spartanos 3, 3. 3. Cf. 1, 10. 1: 13, 2. 3.
aequare proprie convexa vallium 8, 10. 24; transl. patrimonia 3, 3. 3.
aequus, aequo Marte utrimque disceditur 3, 6. 9: aequis conditionibus, legibus, aequo iure pacem facere 22, 8. 5: 23, 1. 5 et § 14 cl. 43, 5. 10; aequo animo 15, 2. 14: 31, 1. 8.
aequor 2, 13. 10.

ae-

aër 36, 3. 5: 44, 1. 10.
aeraria ars 36, 4. 3.
aerumna 18, 7. 11: 22, 7. 1.
aes 9, 2. 13: 44, 3. 4. Hinc
aestimare (aes τιμῶ) *schaetzen*, aliquem famâ et viribus 30, 4. 10; *schaetzen*, *obwägen*, *überlegen* 8, 4. 10.
aestimatio, *Schaetzung des Werts* 2, 14. 10; *Hochschaetzung* 12, 8. 5 *Ueberlegung* 12, 6. 5.
aestus Hitze 12, 1. 2, transl. de mari 4, 1. 10. 12, 10. 6; hinc transl. periculorum 22, 3. 8 et animi 11, 13. 3.
aesturae transl. angi, dubitatione torqueri 1, 10. 15.
aestuaria 44, 1. 7.
aetas, cuius gradus 3, 3. 9, ut parvula 14, 4. 9. cl. 6, 5. 3: 26, 2. 3; imbellis 11, 10. 14: 5, 6. 4: 39, 5. 5; 6, 7. 3; senior, effoeta 29, 1. 8: 6, 7. 4. cl. 2, 10. 2: militaris 5, 6. 5: 22, 4. 5.
aeternus, *aeternitas*, perpetuus, perpetuitas 3, 4. 17 cl. 16: 3, 3. 11.
aevum, *αἰών*, tempus 36, 8. 14; 14, 4. 14; aetas, vita 2, 4. 17.
af-fatim vini 1, 8. 4: 44, 1. 7.
af-fectare regnum, imperium, tyrannidem 2, 15. 14: 6, 1. 1: 21, 5. 11.
af-ficere quem verberibus 1, 5. 2: 2, 8. 7: affectus (animo) 12, 1. 5.
af-ferre malum cui 22, 3. 5; odium, favorem 27, 1. 10; vim. 18, 7. 8, i. e. inferre.
af-finitas 7, 3. 9: plur. 12, 12. 2.
af-firmare 2, 8. 10. Hinc
affirmatio maiestatis 24, 6. 6. *Befestigung*; de verbis *Versicherung* 1, 7. 17.
af-fligere transl. ut nostrum *beugen*, *stürzen*, *erniedrigen* 13, 8. 9: 4, 5. 3; *beugen*, *betrüben* 28, 3. 5.
af-fluit alicui novus hostis 26, 2. 1.
ager opp. urbs, ergo *Land*, *Dörfer* 3, 3. 6; *Land*, *Akker* 8, 2. 8: 16, 4. 2; agrorum vastorum cultus, cultura, sterilitas 23, 6. 9: 43, 4. 1: 44, 3. 7: 36, 2. 8. Hinc
agrestis vita 43, 2. 6, cibus 44, 4. 11: agrestes 24, 7. 6. *Landleute*.
agere, *treiben*, in fugam 16, 2. 3, in exsilium 9, 4. 9: 2, 9. 6; ad naues fugientem hostem 2, 9, 17 cl. 1, 6. 9; currum circa metam 12, 10. 5; praedas 22, 6. 8 (co-agere, cogere); transl. animum alicuius praecipitem 18, 1. 2. Iam cum vitam nostram comparare Latini soleant cum viâ, transfertur ad vitam, quam agimus 1, 6. 6, ut annos in te 3, 3. 6: 45, 5. 9; pueritiam 11, 4. 5; exsilium 5, 9. 5: 3, 3 12; conventum populorum 12, 13. 3 *eine Versamlung halten*. Idem est neutraliter adhibitum, ut compos. *degere*, i. e. vivere, esse 11, 5. 2: 34, 4. 5. Inde ut gerere constructum cum concreto est *vorstellen*, *es sein*, ut tutorem, propugnatorem, nepotem 7, 5. 9: 8, 2. 10: 1, 6. 14. Hinc agitur res male 4, 5. 4; agitur de re 2, 14. 10; agitur bene cum republicâ 9, 4. 9; nil agitur, nil actum est, *es ist nichts gethan*, *nichts ausgerichtet* 12, 3. 3: 38, 1. 1: acta (res gestae) alicuius 12, 6. 17 cl. 18, 7. 13, ut actus pro actio 31, 2. 1.
actor, acteur, histrio 6, 9. 4.

contentus seq. infin. 7, 6. 23: 1, 2. 8.
con-tingere neutr. 5, 9. 14: 12, 2. 2.
con-tinui montes 36, 3. 2; hinc a loco transl. in tempus belli, proelia, frigora dicuntur continua 7, 6. 3: 31, 3. 1: 2, 2. 9.
con-trahere milites, exercitum, auxilia 12, 1. 9: 13, 3. 8: 1, 6. 10; senatum, amicos 22, 2. 10: 26, 1. 8; inde matrimonium 26. 3. 3: transl. morbum, pestem 10, 2. 7: 2, 13. 11; saginam corporis 21, 2. 1; hinc odium, offensam, contemtum, invidiam, gratiam, 5, 1. 6: 17, 3. 16: 39, 1. 1: 5, 2. 4; periurium, nefas 3, 7. 15: 24, 3. 8.
con-trectare sentinas petulanter 7, 3. 4.
con-tremere quem 32, 4. 14.
con-tribuere milites in cohortem 12, 5. 8.
controversiam referre cui, i. e. movere 37, 4. 5, de re 2, 10. 3.
con-valescere ex vulnere 5, 3. 5 *wieder stark werden, zu Kräften kommen; stark, gross, mächtig werden*, de infante et civitate 3. 2. 7: 3, 4. 1: 18, 4. 1: 36, 2. 16, ubi vid. not.
convenit pax 9, 5. 3, ubi vid. not.; convenit mihi tecum de re 15, 4. 23. 21, 2. 6; conveniunt duae res 2, 5. 4 *treffen zusammen, stimmen miteinander.*
con-vertere exercitum in locum 11, 3. 6; auxilium in exitium 16, 4. 18; hinc oculos, ora aliorum in se 5, 4. 10; transl. animum in rem 24, 6. 4, q. est converti ad facinus 21, 1. 6; convertere vires in rem 39, 5. 4. – Neutr. hoc convertit in rem 36, 2. 15.
con-viciis agitare quem 14, 3. 8.
con-vivari 3, 3. 4.
copia colligendi 2, 12. 2: 34, 2. 1 est facultas; copiae plur. ut facultates, sunt bona 13, 6. 2: 38, 10. 8, ubi ut 5, 8. 2 sunt commeatus; in concreto copiae sunt exercitus 12, 2. 17: 15, 2. 17.
coquere lateres 1, 2. 5.
coronae sunt praemium meritorum et virtutis 9, 7. 10; inde donantur legatis 18, 2. 9, offeruntur Alexandro victori 11, 10. 10. cl. 9, 4. 1: 18, 7. 13: de phrasi sub coronâ vendere adi Gell. 7, 4 cl. Nostr. 8, 3. 3: 11, 4. 7: 34, 2. 6.
corpus, *Staatskörper* 3, 2. 2: 5, 10 11: 7, 1. 12: 7, 6. 9: 34, 1. 2. cl. 14, 2. 11: 18, 3. 9.
cor-rigere vitia, offensam 21, 4. 5: 35, 2. 3.
cothurnus 16, 5. 11.
creare ducem, regem, consulem, praetorem, magistratum, sacerdotem 22, 2. 1: 36, 2. 16: 31, 7. 2: 3, 3. 2; sibi odium apud quem 31, 4. 8.
credere cui quid, *anvertrauen* 18, 4. 6, se alicuius fidei 11, 8. 5; corporis custodiam alicui 12, 12. 3.
credulus 2, 10. 10, ubi vid. not.
crepundia 30. 1. 9, a verbo crepare, ergo *klappernde Instrumente.*
criminari rem apud aliquem 6, 1. 4: 32, 2. 8.
cruci affigi 18, 3. 18; in crucem suffigi 18, 7. 15; in cruce figi 21, 4. 7; crucibus supplicia luere 2, 5. 6.
cruciat eum solicitudo 6, 3. 9; crucior dolore, scelere 12, 13. 9: 32, 3. 3.
crudescit ira 8, 4. 4.

amplecti spe regnum 22, 7. 4: 29, 2. 2: *amplexari* corpora puerorum 24, 3. 8.
amplus circulus 34, 3. 4; sonus 24, 6. 8; hinc amplae res 2, 1. 1; urbs opibus ampla 22, 5. 6. *Amplius* de numero 13, 3. 5: 6, 7. 4: 17, 2. 14.
amplitudo rerum 1, 2. 5.
ampliare regnum, terminos, fines regni, imperii 7, 4. 1: 35, 1. 1; 13, 6. 20.
am-putare dextram, caput 2, 9. 18: 1, 8. 13; transl. moras 24, 7. 2.
an-ceps certamen 2, 3. 11: 11, 9. 9, i. e. dubium: proelium 12, 9. 11: 21, 2. 8; periculum 26, 1. 10.
anfractus rupis 24, 6. 9.
angulus Ciliciae, maris 40, 2. 3; 43, 3. 12.
angustiae Thermopylarum 2, 11. 2: 8, 4. 12; Salaminii freti 2, 12. 18. Cf. not. ad 17, 1. 12.
angustus trames, terminus, fauces, nec non patria (i. e. parva) 44, 4. 4: 6, 1. 12: 4, 1. 1: 25, 5. 6.
anhelare de inopiâ 9, 1. 6.
animus Gesinnung 11, 10. 9: 9, 8. 13: *Seele* 8, 3. 12: 9, 1. 1: *Lust* 2, 4. 5: 1, 9. 20: *Muth* 13, 5. 13: 2, 11, 9: 1, 6. 12: imbecillus 8, 1. 4; luporum 38, 6. 6.
plur. pro sing. 31, 3, 6: 11, 5. 13: 11, 6. 1.
animosus, *muthig* 11, 10. 12.
animatus, *gesint* 3, 5. 12: 14, 1. 3.
an-niti 22, 8. 6.
annus. Nota hanc constructionem 38, 8. 1 post annos 23 sumti regni, pro: 23 annis post regnum sumtum; 18, 5. 5; ante annum Troianae cladis, pro: anno ante cladem Troianam. Cf. not. ad 14, 3. 8.
ante-cedere aliquem aetate, nobilitate 34, 3. 7: 33, 1. 1.
ante-ire feminas mollitiâ, viros virtute 1, 3. 2: 1, 2. 6.
ante-lucanum tempus 1, 6. 2.
ante-ponere rem rei 14, 1. 10: 39, 4. 3.
ante-signanus 24, 8. 7.
anti-dotum 37, 2. 6.
antiquitas ut omnis, sic Siciliae est fabulosa 2, 6. 7: 4, 1. 8. cl. 6, 1. 17.
antiquus, i. e. carus 39, 3. 5.
anti-stes templi, i. e. sacerdos 11, 11. 9: 24, 8. 3.
anulus regis 12, 15. 12 cl. 15, 4. 5; anuli, i. e. sigilli curam habere 43, 5. 12.
aperire portas 11, 4. 9: 28, 2. 2; transl. mandata, consilium 18, 6. 4: 28, 5. 1.
ap-paratus, diligenter, cum curâ comparatus, exquisitus 1, 6. 5.
ap-paratus armorum, belli, conviviorum, ludorum 9, 8. 4 cl. 9, 6. 2: 2, 3. 13: 12, 3. 11: 6, 2. 10: 6, 9. 3: regius 21, 2. 8.
ap-parere. apparuerunt prodigia 12, 16. 4.
ap-pellare urbem, gentem a piscium ubertate, ex nomine 18, 3. 4: 36, 2. 5: 12, 7. 5; regem, hostem, *ernennen*, *erklären* 13, 3. 1: 13, 8. 10.
ap-pelli litoribus 44, 3. 3: 18, 3. 5; *appulsus* (subst.) terrae 18, 5. 1, i. e. ad terram.

ap-

ap-petere aurum 2, 2. 7 opp. aspernari; insidiis, veneno quem 7, 5. 4: 37, 2. 5.
ap-plicare se trunco 12, 9. 9; (nauim) ad litus 2, 4. 21: 2, 12. 2, *landen*, *anlanden*. Cf. not. ad 11, 15. 6.
apricitas loci 36, 3. 5.
apud hunc nulla ratio est turpis, cupiditas non terminatur, 9, 8. 7: 21, 6. 4.
aqua calida, frigida 44, 2. 6: 12, 14. 9: 30, 4. 2; aquarum moles, eluvies 31, 6. 7: 2, 1. 14.
aquila in auspiciis 23, 4. 11: 12, 16. 2: 20, 3. 7: in signis 16, 5. 9.
aram tangit iurans 24, 2. 8.
arare inventum ab Atheniensibus 2, 6. 5 et 13.
arbiter pacis et belli 5, 2. 11; iurisiurandi 24, 2. 5; sine arbitris, i. e. sine testibus 21, 4. 3.
arbitria principum 1, 1. 2, q. 2, 7. 3 libido regum; arbitria pacis suscipere inter aliquos 22, 2. 5, i. e. interponere se pro mediatore.
arcanorum regis particeps 1, 4. 6.
arctare regnum 39, 5. 4; arctant litora (terram) 44, 1. 9.
arcta custodia 28, 3. 10; societatis vincula 6, 5. 11, cognatio 8, 6. 4.
ardere, ardent terrae fervore solis 2, 1. 6 cl. 36, 3, 5; transl. ardere odio alicuius 8, 4. 5.
ardor solis 2, 1. 6; transl. animus vehemens 20, 3. 5. 26, 2. 8: 31, 2. 6: 3, 5. 10: 11, 5. 4.
arduus mons 41, 1. 11; transl. labor praef. 2.
argenti metalla 8, 3. 12.
argumentum, *Zeichen*, *Anzeige* 12, 15. 3: 15, 4. 9: 16, 5. 19: *Beweis* 2, 1. 21: 43, 2. 7.
arma, non pretium 6, 1. 6; arma, non muri 14, 5. 6: arma movere 2, 8. 1; convertere in aliquem 3, 2. 1; transferre in quem 42, 1. 5.
armare 13, 1. 15; sagittas veneno 12, 10. 2, i. e. tingere, cl. Virg. aen. 9, 773: 10, 140: *armari*, i. e. armare se 43, 2. 10.
ar-ripere linguam 15, 3. 8; hinc arripit me somnus 11, 13. 1; adversa valetudo 41, 6. 13; arripio materiam quietis 30, 1. 7, occasionem 27, 2. 7.
ar-rogantia 13, 8. 2: 16, 5. 6.
arti-fex in seria et iocos 9, 8. 8.
asperum coelum 2, 1 13; gens aspera laboribus et bellis 24, 4. 14; 34, 3. 4: 2, 3. 7: proelium 5, 9. 10.
as-scendere torum sororis 38, 8. 4.
as-sentari 12, 6. 2; 31, 6. 3.
as-sequi, ut 2, 4. 27.
as-ferere cui quid 38, 2. 5: 44, 3. 2. Cf. praec. pag. 8 Nr. 1.
as-severatio 24, 8. 1.
as-signare cui provinciam, castrorum curam, agros, 15, 4. 14: 15, 2. 15: 43, 1. 6: 13, 4. 5: copias ducibus, vinctum custodibus 8, 13, 11: 14, 4. 21: virtutem, vitium cui 41, 3. 7.
as-solet 39, 1. 3.
as-suetus rei 31, 1. 8: 36, 1. 3; fugare 37, 2. 8.
as-sumere socium 1, 6. 1; in societatem 3, 1. 6: 10, 1. 5; in matrimonium 2, 4. 24; ducem, comitem 5. 4. 8: 1, 6. 5: habitum Persarum 12, 3. 8 cl. § 9; inde transl. mores 12, 4. 1.

astu

de-portare i. e. deducere 34, 2. 1: 17, 2. 13: 36, 4. 9; pass. deportari, i. e. deduci, devenire.
de-praedari urbem, agros 3, 7. 5: 24, 6. 3.
de-precatus pass. 8, 5. 4; deprecari bellum 8, 4. 6 *abbitten, verbitten*; pacem 7, 6. 16 *erbitten, erflehen;* auxilium 20, 2. 11. cl. c. 3, 1.
de-scendere. descendit (devenit, pervenit) regnum ad aliquem per successionem 1, 4. 1; descendunt duces in bellum 15. 1. 2: 38, 8. 1; in periculum belli 15, 1. 2; in proelium 21, 2. 5; in aciem 14, 3. 1.
de-scribere, verzeichnen, bestimmen 16, 3. 9.
de-serere castra, urbem 25, 2. 3: 12, 9. 5; salutem 22, 8. 9; bellum 2, 8. 1: 9. 2. 5.
de-sertor exercitus sui 22 8. 12.
de-ses 35, 2. 2: 25, 1. 2; *de-sidere* 21, 5. 4; *desidia* 30, 2. 3: 20, 1. 1.
de-sperare rem 8, 1. 8. Desperatio parit victoriam 20, 3. 5—6.
de-stituere quem 2, 12. 5, q. est 4, 1. 4 alicuius spem. dest.; destitui auxilio 5, 4. 6 cl. 5. cl. 26, 2. 10 et Liv. 1, 51: 26, 18, ubi est spem et exspectationem destituere.
de-struere regnum 29, 2. 2, q. comparatur cum domo; hinc destrui fortunae impetu 35, 2. 4. Cf. not. ad 12, 3. 11.
de-tegere aurum 44, 3. 6; hinc consilium 2, 10. 17.
de-vincere gentem, nationem 12, 6. 12: 12, 14. 4; Orientem, regna 29, 3. 8: 30, 4. 11: 25, 4. 3.
de-vincire aliquem beneficiis, obsequiis, illecebris 13, 6. 19: 14, 5. 4: 30, 2. 3.
de-vorare oculis cibum 21, 5. 6.
de-vovere quem diris, exsecrationibus 5, 1. 3: 5, 4. 14; devota terra 9, 3. 4, capita (homines) 14, 4. 10.
dextera fidei pignus 1, 5. 13; comp. 2, 4. 11 mamma dexterior, i. e. dextra.
dia-dema, δια-δημα 12, 3. 8: 43, 3. 5: 24, 3. 2.
dicere cui legem, leges 2, 3. 8: 30, 3. 9; cui diras 14, 4. 13.
dictatura Carthag. 19, 1. 7; ibique not.
di-duci in factiones, bellum civile 15, 4. 23: 41, 4. 2.
dies statuta 1, 10. 4, q. §. 7. constituta, ut §. 8. hora statuta.
dif-ferre, aufschieben, verschieben, aufsparen 3, 7. 4; differri 9, 6. 8 *hingehalten werden.*
dif-fidere rei 4, 3. 4, desperare de re; *dif-fidentia* 1, 8. 10, desperatio.
di-gerere, serie rerum narrationem praef. 3.
dignari rem 41, 4. 1. *würdigen, seiner würdig halten.*
dignatio, *Würdigung, Werthschätzung.* 28, 4. 10.
di-labuntur milites 2, 12. 19 et 27: 16, 4. 19: 13, 5. 1; bella 6, 2. 14, i. e. dissolvuntur.
di-mittere exercitum, socios 14, 2. 3; 3, 6. 3; victos 7. 6 6; carcere 5, 1. 1: 29, 4. 2; uxorem repudio, divortio 11, 11. 5: 39, 3. 3.
dirus. dira portendere 17, 1. 3; diris devovere 5, 1. 3 cl. 14, 4. 13.
di-rimere. diremta mari terra 4, 7. 1; transl. dirimit mors contentionem 36, 4. 11.
di-ripere templum, naves, civitates, divitias 2, 12. 8: 25, 2. 6: 8, 3. 2; 9. 1. 1; virgines ad stuprum 26, 1. 7.

dis-

bona terrae, naturalia 44, 1. 6: 12, 7. 7: 8, 5. 9.
brachia muri 5, 8. 5: 5, 9: 12, cf. Liv. 31, 26. 8.

C.

cadere. cadit dimicans 35, 1. 11; regnum cadit 24, 4. 11; reip. vires cadunt 6, 8. 1: 27, 2. 11.
caedem edere, peragere 2, 11. 3: 22, 2. 12; caedibus fatigatus 2, 9. 19; caede animus satiatus 12, 8. 5.
caedi occidione 22, 7. 2: 26, 2. 5: 28, 2. 1. c. 4, 12.
calcare gentem 12, 16. 11.
calidâ (aquâ) lauari 44, 2. 7: calidae aquae 30, 4. 2.
calor temperatus 44, 1. 4: calor et frigus 2, 1. 11 et 6.
calumnia, *Schikane* 42, 1. 3; calumniae litium 38, 7. 8.
canere. canit Apollo 3, 4. 14; vates, haruspices 43, 4. 8; 30, 4. 4; 18, 5. 7: oracula, fata canunt 11, 7. 4: 7, 6. 2.
capere arma 2, 11. 15: 5, 10. 8; hinc somnum 32, 3. 16; inde transl. animum, impetum 7, 2. 10. spem, fiduciam, gaudium, consilium, exempl., tristitiam, laetitiam 6, 7. 1: 10, 1. 3: 34, 4. 1: 1, 10. 18: 6, 5. 8; eodemque modo capit me amor, ardor, cupido, metus, fiducia, luxuria 18, 5. 13: 20, 3. 4: 11, 7. 4: 11, 1. 5: 2, 9. 10: 2, 14. 6; nec non capi fraude, dolo, somno, amoeno loco, admiratione 8, 5. 1: 18, 6. 5: 15, 4. 17: 11, 8, 3: 11, 10, 1: aequor, terra me non capit (mihi non sufficit) 2, 13. 10: 20, 5. 14. Proprie, ut supra, arma, sic capere praedam, urbes, naues, hostes 5, 4. 8: 5, 4. 6: 5, 4. 2: 5, 6. 10 et 4.
capessere pugnam, proelium, fugam 2, 11. 2: 2, 12. 21: 6, 3. 11: 8, 2. 4.
capitale (facinus) 2, 7. 8.
captare latebras 25, 3. 8; transl. risum, spem 21, 5. 5: 25, 3. 8.
caput, urbs princeps 11, 11. 13: 11, 14. 10: 43, 1. 3 et 23. cf. 13, 6. 11; homo princeps, dux 12, 9. 6: 1, 3. 3; homo 18, 7. 10: 14, 4. 10: 12, 9. 6.
carpi ab hoste 15, 2. 15; suorum sermonibus 12, 5. 2.
carum rei pretium 16, 4. 19.
castigare, increpare 2, 15. 11: 12, 11. 7: 18, 6. 4: 1, 6. 15.
castra metari, ponere, statuere 1, 8. 4: 14, 2. 1: 22, 6. 9; castrorum lustratio, cura, tribunatus 13, 4. 8: 13, 4. 5 et 17.
cavere rem 31, 2. 2: 29, 2. 5; a re 11, 8. 6; cavetur, prohibetur 43, 1. 4: cautus consilio 23, 4. 11.
caussari rem 9, 2. 7.
cedere rem cui 10, 2. 3: 22, 7. 4: 32, 4. 7; latinius re cui 29, 2. 6: 1, 10. 12: 21, 5. 7; cedit (evenit, datur) hoc mihi 13, 4. 17; cedit regnum in ditionem victoris 33, 2. 7; inde admiratio cedit in satisfactionem 15, 3. 9.
celebrare locum 6, 5. 4. i. e. frequentare.
censere de sententia senatoris et ducis 2, 7, 9: 4, 5. 2: 13, 2. 5. cf. 6, 7. 6. censeor patre 11, 11. 8, i. e. patrem habeo, patrisque filius talis tractor; eodemque modo opibus, animo 9, 2. 9.
ceras fingere 36, 4. 4; inducere, superinducere 21, 6. 6: 2, 10. 15.
certamen i. e. proelium 22, 7. 7: i. e. bellum 7, 2. 6: 7, 6. 6: 29, 3. 5.

cervix,

rvix. cervicibus iugum servitutis excutere 19, 4. 12; hinc in cervicibus (alicui) esse 29, 3. 7, et Macedoniae regnum Graeciae cervicibus imponitur 6, 9. 7.
ssare. non cessavit, quoad deleret 16, 1. 15: cessat res 13, 1. 6: 42, 5. 1: 3, 4. 9; non cessatum est, quin 3, 7. 12.
ssum ire, i. e. cedere 2, 12. 7.
tera aetas 6, 7. 3.
ire bellum 2, 12. 23, q. 11, 14. 5 est pugnare: instruere, comparare 22, 7. 6.
ngere urbem obsidione 9, 1. 2: 13, 5. 8: 14, 6. 22: 14, 4. 1; moenibus 43, 4. 1: mons rupibus cinctus 41, 5. 3.
rca quem esse 31, 4. 6: circa (erga, adversus, in) quem animatus 14, 1. 3.
rcum-dare murum urbi, sylvam viae 1, 2. 7: 1, 6. 4; obsidionem, munitionem 5, 8. 1: 4, 4. 5.
rcum-scribere 39, 2. 5. *bemänteln, beschönigen.*
rcum-spicere fugam, latebras, auxilia externa, reges peregrinos 2, 12. 26: 1, 3. 4: 22, 5. 4: 40, 1. 1; transl. omnia, consilia 14, 2. 6: 21, 5. 10, causas 31, 1. 8.
rcum-stantia mala 39, 1. 7.
rcum-strepit formido 6, 5. 7.
rcum-venire quem exercitu 16, 2, 6; hinc periculo, dolo, insidiis 26, 1. 10: 32, 4. 7: 27, 1. 7: 10, 1. 7: 32, 3. 2: 1, 8. 9.
tare. citatum agmen 24, 8. 12; iter, gradus, cursus, impetus 5, 8. 13: 11, 2. 5: 2, 9. 11: 11, 15. 3: 14, 6. 5: 4, 1. 9.
vitas a civis, ut *Bürgerschaft* a *Bürger*: est igitur, ut autor ipse dicit 2, 12. 14, posita in civibus, non aedificiis. Verte igitur *Staat*, quo sensu occurrit ap. Nostrum 3, 3. 11: 3, 4. 1: 3, 5. 8: 3, 6. 13: 4, 2. 3: 8, 1. 1: 32, 1. 2: 41, 4. 10: 42, 5. 5: prave contra utitur pro *urbe* 2, 15. 2: 5, 4. 6: 24, 6. 6 et 7: 30, 4. 3: 32, 1. 7: percipere civitatem 43, 5. 13, i. e. ius civitatis.
larere 2, 1. 2; *claritas* 25, 5. 6.
audere portam, domum, templum 9, 1. 2: 19, 2. 6 et 9; obsidere 6, 5. 7.
audicat homo incessu, regnum imperio 6, 2. 6.
ementia est victoris 1, 7. 8: 18, 9. 10.
udere sanguinem 15, 3. 13, i. e. sistere.
agulum lactis 13, 7. 10.
occineus 26, 3. 8.
epta 1, 6. 1: 7, 2. 9; bella 38, 4. 3.
ogitare rem, *bedenken, daran denken* 42, 4. 4: 31, 2. 2: 31, 6. 1: 21, 4. 4. Cf. 19, 2. 6.
o-gnoscere aliquam adulterio 5, 2. 5: 22, 1. 13. *Cognito*, absolute positum 2, 5. 13: 16, 5. 1: 27, 3. 8: 32, 3. 14. Cf. praecogn. p. 8. Nr. 2. not.
o-ire: coeunt auxilia 9, 6. 1: 5, 7. 6. cl. 4, 1. 16: 22, 5. 6; hinc res mirae in hunc locum 4, 1. 7; cum aliquo 5, 1. 8, i. e. societatem inire.
olere agrum 12, 7. 7, deos, templum 43, 3. 3: 36, 2. 2; amicitiam et iustitiam 2, 2. 5: 9, 8. 9. hinc vita, mores, victus culti 43, 4. 1: 44, 5. 8: 2, 2. 14: 17, 3. 13: 18, 6. 2.
ol-ligere vocem et spiritum, inde corpus 6, 8. 11; 33, 2. 2; infirmitatem, inde infamiam 38, 2. 2: 3, 4. 10.
olluvies populi, *colluvio* 2, 6. 4: 5, 6. 6.

comes

fata, oracula 11, 7. 4: 7, 6. 2: 12, 2. 11: 14, 5. 6: 16, 3. 7; mors naturalis 22, 3. 7: 2, 2. 13: 9, 8. 2: 39, 4. 5 cl. 20, 1. 16.
fatigare quem bellis, cladibus, victoriâ 18, 3. 6: 43, 3. 13: 44, 5. 6: 44, 2. 7; querelis, osculis, precibus, legationibus, per epistolas 23, 1. 11: 23, 2. 9: 1, 4. 10: 24, 3. 6: 9, 3. 6: 18, 1. 1: 6, 2. 12: fatigatus caedibus 2, 9. 19.
fatuari 43, 1. 8.
ferus equus 37, 2. 4; animus 26, 2. 2; *feritas* animorum 23, 1. 6.
ferre quid animo imbecillo, magno 8, 1. 4: 15, 3. 10: 22, 7. 9: 28, 4. 3; graviter 3, 6. 3: 19, 3. 8.
figere quem in cruce 21, 4. 17; caput lanceâ 24, 5. 6; caligas auro 38, 10. 3.
finiri 27, 3. 12 est mori.
firmare regnum, dominationem 1, 10. 14: 1, 1. 7; aliquem 2, 11. 9; alicuius animum 7, 6. 5; suum animum 22, 4. 3.
fistulae terrae 4, 1. 2.
flagrare bello dicitur regio 31, 3. 10; cupiditate rei homo 38, 1. 1.
flere quem, i. e. deflere 23, 2. 9.
florere proventu virorum 13, 1. 12; abundantiâ, gloriâ, famâ 43, 5. 4; successu rerum, imperio terrarum 18, 6. 1: 28, 3. 12: florentes opes, tempora 5, 1. 8: 41, 1. 7.
flos aetatis, pueritiae 5, 2. 6: 42, 1. 5.
fluunt res supra vota 23, 3. 12.
foedare regnum caedibus 36, 4. 1; foede vexare hostes 22, 3. 2.
formae veneratio 5, 2. 6, forma veneranda.
formare regnum, rerum statum, urbem 41, 5. 1; 9, 5. 1; 13, 4. 4: 5, 8. 6; consilium 1, 10. 16; aliquem, ingenium alicuius 3, 2. 9: 8, 2. 12; 12, 12. 4.
fors 5, 11. 8: 35, 2. 1.
fragilitas humana 17, 2. 3.
frangere hostem bello, malis (belli) 30, 4. 17: 3, 7. 1: 5, 8. 3; urbem 34, 1. 5; opes alicuius 6, 1. 8; animos hostium 2, 12. 25: 22, 6. 7; 34, 3. 4.
fraudare quem stipendio, praedâ, mercede 6, 2. 11: 8, 5. 6: 42, 1. 2; nuptias 43, 1. 19, h. e. fraude intercipere.
frustrari quem 23, 2. 2; pass. 8, 3. 9 cl. 9, 6. 8.
fundamenta iacere, constituere 15, 4. 20: 7, 1. 12.
fundere sanguinem 11, 14. 2: 11, 13. 9: 12, 15. 6; exercitum hostem 1, 7. 5: 3, 5. 6; magnâ caede 7, 2. 12.
fungi imperio, voto 2, 4. 25: 9, 2. 12 *den Befehl ausrichten, sein Gelübde erfüllen;* periculis 7, 4. 8 *überstehen;* hinc diem 19, 1. 1 *den letzten Termin bestehen, sterben.*
furari regna aliena nominibus falsis 38, 2. 6.
furtum apud Scythas scelus gravissimum 2, 2. 6.
furtiva victoria 11, 6. 8, i. e. dolo parta.

G.

gaudere (de) re 9, 8. 12: 19, 3. 4.
gener 18, 4. 8 *Schwager, Schwester-mann.*
generat terra homines, animalia 2, 1. 6 et 18; mulier sobolem ex viro 2, 4. 33.

, 3. 12; naturalis fatorum c. 2, 2. 13 est mors naturalis; *Be-ingung* 1, 6. 6: 6, 1. 3: 8, 4. 2: 18, 5. 4: 30, 3. 8.
ditor imperii, gentis 2, 10. 7: 2, 12. 3: 44, 4. 12: 37, 1. 17: 8, 7. 1.
-*ducere* exercitum, manum, militem 30, 1. 6: 25, 3. 7: 9, 9: boves conducti 11, 7. 5: *ein Gespann Ochsen*.
-*ferre* pecuniam, tributum 3, 6. 4: 16, 3. 9; hinc conferre ires 2, 12. 21; regnum in quem 1, 10, 11 cl. 10, 1. 3.
-*ficere* iter, bellum 12, 3. 5: 2, 14. 10: 32, 1. 7: quem curis 1, 13. 1.
-*firmare* regnum 1, 9. 23, i. e. se in regno cl. 1, 10. 14: aliuem, se invicem 14, 11. 7: 15, 2. 16.
-*fluunt* auxilia 1, 7. 9; bella 7, 6. 4; *confluens* subst. 32, 3. 8.
-*gredi* proelio 4, 4, 9: 15, 2. 6: 38, 4. 3; cum hoste 12, 16. 1.
-*gressio* belli, proelii, certaminis 15, 1. 6: 31, 6. 7: 2, 12. : 4, 5. 1.
-*iurationem* facere 10, 1. 5.
-*iux Gatte* 38, 4. 4: *Gattin* 10, 2. 6.
-*quiescit* animus 12, 6. 5.
-*scendere* naues 2, 8. 1: 3, 7. 5; pyram, equum 18, 6. 6: 31, 3.
-*scius* sibi male 2, 5. 7.
-*scientia* delictorum 8, 2. 4; — am purgare 31, 4. 3.
-*sectari* quem gladio 9, 7. 4; civitates (bello) 2, 12. 20.
-*sentire* cui 13, 3. 2.
-*sequi* gloriam, ultionem 6, 3. 6: 2, 4. 8.
-*serere* manum, proelium 9, 8. 15: 7, 2. 12.
-*solatus* pass. 27, 6. 4. Cf. praecogn. pag. 8. nr. 1.
-*spectum* ingenium 11, 5. 3, h. e. insigne, illustre, conspicuum.
-*spirare* in mortem, necem 20, 3. 4: 16, 5. 12.
-*spiratio* 34, 1. 1, h. e. concordia.
-*spiratius* 3, 5. 3, aut cum Ald. *conspirantius*, h. e. eo maore conspiratione.
-*stituere* sedes, templum 2, 4. 11: 43, 1. 12: 42, 3. 6; regnum, liem 41, 5. 6: 1, 10. 7; regem, senatum, tutorem 1, 10. 10 et 11: 33, 2. 7: 43, 3. 2: 17, 3. 10.
-*suescere* cui 3, 3. 10, i. e. assuescere.
-*sulere* oracula 3, 3. 11: 3, 5. 4: 11, 11. 2: 12, 6. 16; alicui, 7. 9: 4, 5. 11: 6, 6. 2: 11, 14. 4; hinc multa crudeliter 42, 4, h. e. consilia crudelia capere; crudeliter, graviter in uem 1, 7. 10: 5, 3. 6: 2, 15. 8 cl. §. 10, ubi idem est crudeiter de quo statuere; sapienter in rem 2, 15. 16: cum aliquo, e. consilium capere. deliberare 2, 15. 4. cl. 34, 3. 3.
sulto 1, 10. 22.
-*summare* opus, murum 2, 15. 6: 12, 5. 12; gloriam 9, 8. 1.
-*templatio* liberorum, iustitiae 7, 5. 7: 8, 3. 14.
-*tendere* (vires) in locum, i. e. ire, proficisci 2, 8. 3: 2, 13. : 5, 2. 2: 11, 2. 5: 1, 2. 6; cum aliquo, i. e. pugnare, v. c. rmis 24, 2. 4, equo, cursu, viribus, ludicris 37, 4. 2: 7, 2. 4; adversus hostem 11, 12. 13; eodemque modo seq. infin. t ne 4, 5. 4: 6, 3. 8; (verbis) *fest behaupten* 9, 4. 9.

con-

comes cursus, fugae, naufragii 15, 5. 3: 18, 4. 5: 34, 3. 8: 27, 2. 2,
comitari pass. 30, 2. 4: 27, 2. 7.
comitas officii 5, 2. 5.
com-meatus, *Proviant* 4, 4. 5: 5, 2. 14; *Urlaub.* 18, 7. 9.
com-mentum, *Erfindung* 22, 4. 3; *Anschlag* 21, 4. 2; *List* 23, 3. 1: 22, 3. 8; 32, 4. 6.
com-mittere proelium, bellum 2, 14. 9: 5, 4. 1; hinc sacrilegium 32, 2. 15 *anvertrauen*, cui quid 1, 6. 8: 1, 10. 3: 2, 12. 15: 4, 2. 5.
com-municare cum quo neutr. i. e. conversari 36, 2. 13.
com-parare rem rei 38, 7. 1: 1, 7. 14: 4, 3 1, q. ceteri latinius rem cum re, *vergleichen*: *zusammen — aufbringen*, exercitum, classem 42, 2. 11: 37, 1. 8: in malam partem c. odium, insidias cui 32, 2. 6: 26, 3. 6.
com-pellere in fugam 4, 4. 9; ad defectionem, ad necessitatem 5, 2. 2: 8, 1. 10; seq. infin. 30, 3. 7: 9, 7. 6: 12, 13. 5: 14, 3. 1: 16, 5. 2: 17, 1. 8.
compendium viae 2, 10. 24 cl. Cic. off. 2, 12. 8. et compendiosi tramites 38, 9. 6.
com-pertus stupri 11, 11. 5.
com-pescere petulantiam ferro 7, 3. 6.
com-petere 13, 2. 1.
com-pingere in vincula 16, 4. 17.
com-ponere res regni, leges, senatum, reip. formam 8, 6. 3: 17, 3. 12; pacem cum quo 18, 2. 6: insidias in monte 1, 8. 11.
com-prehendi morbo, lue 23, 2. 4: 32, 3. 9.
con-cedere, ut supra cedere, cui quid 15, 2. 6; in imperium, matrimonium, lectum alicuius 4, 2. 3: 24, 2. 10: 26, 3. 7, i. e. venire, pervenire, ut dicatur aliquis concedere aliquo 3, 4 12: 5, 6 10: 12, 13. 4: 32, 3. 15.
con-ciliari alicui 42, 1. 3: conciliare cui favorem, amicitiam 1, 9. 12: 5, 2. 7.
concio, coetus 22, 7. 1; locus, ubi coetus convenit 14, 1. 10: 16, 1. 9, ubi est vocare ad, in concionem: oratio ibi habita 38, 3. 11: auditores, ut apud nos *die Versammlung* pro *die versammelten Zuhörer* 2, 8. 8: 2, 15. 9: 4, 4. 1: 11, 2. 8: 12, 11. 8.
con-cipere in utero 15, 4. 3: 11, 11. 3; inde iram 5, 10. 13.
con-cors 2, 10. 9. Hinc
con-cordare 1, 10. 1: 27, 3. 7.
con-creta nix, aqua 24, 8. 14: 31, 5. 7.
con-cubia nox 22, 8. 9.
con-cubitus feminarum promiscui 3, 4. 5.
con-currere proelio 30, 4. 15; ad arma 3, 5. 3: 12, 1. 6 cl. 5, 1. 9: 5, 1. 5; inter se 13, 1. 15.
con-dere urbem, moenia 2, 15, 1: 2, 12. 4: 2, 4. 14; hinc regna, civitatem legibus 2, 1. 3: 2, 7. 4; coloniam, imperium 16, 3. 7: 19, 1. 1: 2, 3. 6; 9, 1. 3: 20, 1. 12; genus hominum 2, 6. 11: 18, 3, 19 cl. 18, 4. 1; eodemque modo c. intelligentiam somniorum 36, 2. 8; *zusammenlegen*, *weglegen*, *verbergen* 24, 6. 4: 7, 2. 7 et 3; 12, 15. 7.
conditio, *Lage*, ut regionis 2, 1. 12; *Lage*, *Zustand*, *Lebensart* 6, 3.

in-gerere imperium recusanti, ciuibus frugalitatem 6, 8. 7: 20, 4. 10; se in locum 11, 14. 5; aliorum oculis 18, 7. 9.
in-gredi viam, fines, urbem, templum, regiam 1, 5. 9: 9, 2. 12: 19, 3. 11: 11, 1. 7: 3, 1. 2; ad penates 8, 3. 14; Parthos (Parthorum fines) 41, 5. 7; hinc bellum, imperium 38, 7. 4: 7, 6. 1.
in-hiare regioni 27, 3. 4.
in-hibere remis 2, 12. 7 not.
in-iicere cui ardorem, metum, stuporem 3, 5. 10: 6, 7. 12: 25, 1. 7.
in-ire bellum, societatem 8, 2. 11: 37, 4. 3.
initiari 11, 7. 14.
in-quies 44, 2. 6, *unruhig*.
in-quinare verecundiam 22, 1. 7.
in-serere, rui, rtum, *einflechten*, lepori epistolam, conciones operi 1, 5. 10: 38, 3. 11.
in-sidias facere, parare, struere, tendere 16, 1. 10: 16, 4. 8: 43, 4. 6 et 10; componere 1, 8. 11.
in-signis annus re 5, 8. 7: 6, 6. 5: 6, 8. 3: 11, 10. 8; insignia Apollinis 8, 1. 4 cl. §. 3. laurus; maiestatis 10, 1. 3 sunt ornamenta regia.
in-sinuare se cui 5, 2. 5.
in-spirari 43, 1. 8; 18, 5. 7.
in-stituere leges 3, 2. 7; hinc *instituta* §. 4. sunt leges.
in-struere classem, exercitum, naues, insidias, bellum 6, 3. 1: 6, 6. 7: 5, 4. 1: 24, 2. 1: 2, 10. 12; hinc odium 9, 8. 9: quem stipendio, frumento, militibus, opibus, viribus 22, 6. 12: 17, 2. 13: 39, 2. 4: 5, 4. 1.
insulares 32, 2. 2 not.
in-tactus ager, munimentum 3, 7. 8: 25, 2. 5; ab aliis gentibus, ab alieno imperio 2, 3. 30 et 1.
intel-ligere, *bemerken* 2, 8. 2; *verstehen* 11, 5. 6. Cf. praec. pag. 8. nr. 1.
intel-ligentia somniorum 36, 2. 8.
in-tendere vulnera cui 24, 3. 8; opes ad rem 21, 4. 1; hinc oculos, animum in, ad rem 11, 8. 8: 20, 1. 4: simpl. 1, 8. 9: 13, 6. 4.
in-tentus rei 30, 1. 1: 36, 4. 8; in rem 2, 12. 18: 20, 5. 5: 29, 1. 8.
inter-dicere cui quid 41, 3. 2: 16, 4. 5: 5, 4. 15.
inter-nuncius 1, 2. 12: 6, 2. 14. cl. 1, 9. 15 et Herodt. 1, 99.
inter-pellare, prohibere, interrumpere 15, 3. 3: 18, 5. 7: 27, 2. 10: 44, 4. 20.
in-tractabilis locus 24, 4. 2.
in-vadit animum solicitudo, rabies 42, 4. 14: 26, 2. 3.
in-vehi ostio, alveo fluminis 12, 10. 6; 32, 3. 14.
in-victae opinionis exercitus 33, 1. 3. Cf. opinio.
in-vidiosa oratio 2, 8. 9 act. ad invidiam alteri movendam comparata; pass. 12, 7. 1.
in-ultus pass. 39, 5. 1: 24, 3. 10: 20, 3. 5. Cf. praecogn. pag. 8. nr. 1.
irritare gentem, animum 12, 6. 16: 9, 2. 14.
iterare 5, 7. 6: 18, 1. 1: 21, 5. 1; 29, 4. 1, i. e. repetere.
iudicare hostem aliquem 14, 1. 1.

iudi-

contentus seq. infin. 7, 6. 13: 1, c. 8.
con-tingere neutr. 5, 9. 14: 12, 2. 1.
con-tinui montes 36, 3. 2; hinc a loco transl. in tempus belli, proelia, frigora dicuntur continua 7, 6. 3: 31, 3. 1: 2, 2. 9.
con-trahere milites, exercitum, auxilia 12, 1. 9: 13, 3. 8: 1, 6. 10; senatum, amicos 22, 2. 10: 26, 1. 8; inde matrimonium 26, 3. 3; transl. morbum, pestem 10, 2. 7: 2, 13. 11; saginam corporis 21, 2. 1; hinc odium, offensam, contemtum, invidiam, gratiam 5, 1. 6: 17, 3. 16: 39, 1. 1: 5, 2. 4; periurium, nefas 3, 7. 15: 24, 3. 8.
con-trectare feminas petulanter 7, 3. 4.
con-tremere quem 32, 4. 14.
con-tribuere milites in cohortem 12, 5. 8.
controversiam referre cui, i. e. movere 37, 4. 5, de re 2, 10. 3.
con-valescere ex vulnere 5, 3. 5 *wieder stark werden, zu Kräften kommen; stark, gross, mächtig werden*, de infante et civitate 3. 2. 7: 3, 4. 1: 18, 4. 1: 36, 2. 16, ubi vid. not.
convenit pax 9, 5. 3, ubi vid. not.; convenit mihi tecum de re 15, 4. 23. 21, 2. 6; conveniunt duae res 2, 5. 4 *treffen zusammen, stimmen miteinander.*
con-vertere exercitum in locum 11, 3. 6; auxilium in exitium 16, 4. 18; hinc oculos, ora aliorum in se 5, 4. 10; transl. animum in rem 24, 6. 4, q. est converti ad facinus 21, 1. 6; convertere vires in rem 39, 5. 4. Neutr. hoc convertit in rem 36, 2. 15.
con-viciis agitare quem 14, 3. 8.
con-vivari 3, 3. 4.
copia colligendi 8, 12. 2: 34. 2. 1 est facultas; copiae plur. ut facultates, sunt bona 13, 6. 2: 38, 10. 8, ubi ut 5. 8. 2 sunt commeatus; in concreto copiae sunt exercitus 12, 2. 17: 15, 2. 17.
coquere lateres 1, 2. 5.
coronae sunt praemium meritorum et virtutis 9, 7. 10; inde donantur legatis 18, 2. 9, offeruntur Alexandro victori 11, 10. 10. cl. 9, 4. 1: 18, 7. 13: de phrasi sub coronâ vendere adi Gell. 7, 4 cl. Nostr. 8, 3. 3: 11, 4. 7: 34, 2. 6.
corpus, *Staatskörper* 3, 2. 2: 5, 10 11: 7, 1. 12: 7, 6. 9: 34, 1. 2. cl. 14, 2. 11: 18, 3. 9.
cor-rigere vitia, offensam 21, 4. 5: 35, 2. 3.
cothurnus 16, 5. 11.
creare ducem, regem, consulem, praetorem, magistratum, sacerdotem 22, 2. 1: 36, 2. 16: 31, 7. 2: 3, 3. 2; sibi odium apud quem 31, 4. 8.
credere cui quid, *anvertrauen* 18, 4. 6, se alicuius fidei 11, 8. 5; corporis custodiam alicui 12, 12. 3.
credulus 2, 10. 10, ubi vid. not.
crepundia 30. 1. 9, a verbo crepare, ergo *klappernde Instrumente.*
criminari rem apud aliquem 6, 1. 4: 32, 2. 8.
cruci affigi 18, 3. 18; in crucem suffigi 18, 7. 15; in cruce figi 21, 4. 7; crucibus supplicia luere 2, 5. 6.
cruciat eum solicitudo 6, 3. 9; crucior dolore, scelere 12, 13. 9: 32, 3. 3.
crudescit ira 8, 4. 4.

cruen-

maiestas deorum 8, 2. 7 et 11; regia 1, 7. 7: 1, 9. 11; Africani 31, 7. 9.
manes placare 20, 2. 6 cl. §. 7; manibus parentare, poenas pendere 39, 3. 12: 36, 4. 2.
manipulus 13, 4. 8 de Macedonum exercitu Noster adhibet suo more a Romanis translatum.
mansiones, castra 13, 8. 5.
marcere otio, desidiâ 30, 1. 3: marcet luxuria 34, 2. 7.
materia, ut nostr. *Stoff*, transl. rerum (gerendarum) 12, 2. 2 cl. 31, 5. 4; quietis, seditionis 30, 1. 7: 11, 5. 3; incrementorum 13, 4. 23.
maturare fugam, opus 2, 13. 7: 2, 15. 5 et 7.
meditari bellum, fugam 25, 4. 1: 38, 9. 4: meditabundus bellum 38, 3. 8. Cf. de formâ 6, 8. 13, ubi est *gratulabundus* patriae.
mel 13, 7. 10: 44, 4. 2.
membra civitatis 34, 1. 2: 30, 4. 17: 5, 10. 10.
mentis ardor, impetus, vecordia. 11, 5. 4: 12, 7. 8: 24, 6. 9; mens infida, tristis 11, 1. 6: 12, 15. 3.
mentiri rem 1, 2. 4: 35, 2. 4, *erlügen*, *fälschlich vorgeben*.
mereri pacem 24, 4. 7 cl. 6; 1, 4.
mercatus Olympiacus 13, 5. 3. cl. Cic. Tusc. 5, 3.
merere quid a quo 27, 3. 9.
minium 44, 1. 6: c. 3, 4.
minuere vires 2, 12. 19; animos 42, 1. 4: 31, 8. 8.
miserabiles lacrymae 23, 2. 2.
miserari rem 12, 5. 4: 8, 5. 13; 27, 1. 5: 28, 4. 12; *miseratio* tui tenet me 7, 4. 11.
misereri rei 15, 3. 6.
mitigare quem 16, 1. 18; animum cuius 13, 3. 2; quem cui 31, 4. 4; 9, 7. 6.
mitis cibus 44, 4. 12; transl. victor, clementia, ingenium 1, 7. 6; 38, 9. 10: 18, 3. 8.
moderatio (animi) 15, 1. 7: 2, 10. 11: 4, 2. 4: 7, 2. 5: 2, 2. 12: 1, 10. 9: 1, 1. 1 cl. §. 4 et 6, 8. 7: 5, 1. 6 et Liv. 5, 18. 1.
moderatus 7, 6. 16: 23, 4. 14.
modulari nervos 30, 1. 9.
moenia urbis 2, 12. 14: 5, 7. 12.
moles arenarum, aquarum 1, 9. 3: 4, 1. 6: 31, 5. 7; aggeres 2, 1. 20.
moliri seq. infin. 2, 15. 1.
mollitia corporis, *mollities* effeminata 1, 3. 2: 1, 7. 13.
monstrare cui arare 2, 6. 5.
morari neutr. 12, 5. 9: act. rem 1, 10. 6: 2, 2. 13: 31, 2. 4.
movere arma, bellum, seditionem 2, 8. 1: 22, 3. 8: 2, 13. 1: moveri precibus, pietate, pudore 12, 8. 16: 11, 9. 15: 28, 3. 16.
murinae pelles 2, 2. 9.
munitio 4, 4. 5, i. e. munimentum.

N.

narrare rem 1, 9. 10; pauca de re 17, 3. 1.
nascitur discordia, bellum 5, 10. 11: 15, 1. 1: 15, 4. 25: 19, 1. 9: nascendi auctor 5, 4. 9.

natio. gentes nationesque 1, 1. 18 8, 6. 21 24, 8. 15; populi nationesque 7, 1. 4; praef. 2.
natura loci 4, 1. 18.
necesse habere, h. e. cogi 4, 3. 3: 16, 1. 10: 25, 3. 2: 40, 1. 6.
necessitas, *Naturzwang*, *Nothwendigkeit*, calamitatum 16, 4. 5: animum, virtutem auget 1, 6. 13: 3, 3. 13.
necessitudo, consanguinitas 12, 15. 9: 39, 3. 10; amicitia 11, 3. 1.
nefandus homo 16, 7. 10: factum tyranni 16, 4. 11; lues 19, 2. 10.
neg-ligens in patrem 32, 3. 1.
negligentia, *Sorglosigkeit* 25, 1. 8 cl. 42, 5. 6, ubi est negligentius custodire, et 34, 2. 2: neglecta omnia et soluta apud hos.
negligere causam, consilium 11, 15. 12: 31, 6. 6.
negotiari 9, 1. 9 *Handel treiben*, *Kaufmann seyn*.
nervi 30, 1. 9. fides, *Saiten*.
nexus, vinctus 21, 1. 4. c. 2, 2; transl. sacramento 10, 4. 14.
nexus, subst. nodus 11, 7. 4.
niti in vestigia maiorum 29, 2. 8.
nitor agrorum et incolarum 43, 4. 2, i. e. cultus.
nodi linguae 13, 7. 6.
non modo, i. e. non modo non 2, 1. 6: 9, 2. 6: 11, 8. 4.
nota pudoris materni 3, 4. 7.
novercalis 17, 1. 4: 34, 4. 1.
noxa, *Verbrechen* 22, 7. 8.
nubes belli 29, 3. 1. cf. *tempestas*.
numen, *Gottheit* 3, 4. 10: 8, 2. 11: 39, 3. 11; *göttlicher* Schutz 18, 3. 15: 44, 4. 7.
nuncupare, *nennen*, *benennen* 41, 5. 6; *ernennen* 18, 15. 9 et 12: 24, 2. 9.

O.

ob-iectare cui quid 12, 6. 4: 32, 2. 8.
ob-iectus, subst. 1, 8. 3.
ob-ire bella, officia, convivia 41, 3. 4.
ob-ligare quem iureiurando 3, 3. 11; se obsecrationibus 24, 1. 5.
ob-ligatio linguae 13, 7. 1. cf. *nodus*.
obliqua oratio, opp. *directa* 38, 3. 11.
ob-livisci rem 30, 1. 8 cl. 16, 5. 8; rei 18, 4. 8.
ob-sequia cuius, i. e. cui praestita, praestanda 3, 2. 9: 13, 1. 13; maiora in quo obsequia habere 8, 6. 6., i. e. magis quem obsequentem habere.
ob-servare quid (legem) 21, 4. 5; religiose 7, 1. 9; diem solemnem 41, 4. 10; regem 11, 7. 11.
ob-sidere urbem, praesidia, populum 12, 16. 11: 11, 2. 9: 22, 2. 11; hinc animum cuius 42, 4. 21; et obsideri rebus 39, 4. 9.
ob-sidione circumdare hostem, cingere urbem 5, 8. 1: 9, 1. 2.
ob-stringere quem iureiurando, sacramento; se exsecratione 5, 10. 11: 11, 3. 10: 14, 4. 3: 1, 9. 18: 3, 4. 1; fidem cuius beneficio 2, 15. 14.
ob-tentus, *Vorwand*, 5, 8. 12: 13, 6. 5.
ob-tinere aditum 21, 6. 5, q. est 1, 3. 2 admitti.
ob-versari in oculis, ante oculos hominum 31, 2. 3: 26, 2. 5.
oc-culere 1, 9. 11; occultae insidiae, occulta consilia 39, 4. 5: 11, 6. 8.

oc-cupare i. e. praeoccupare 12, 14. 6: 16, 1. 10: 34, 4. 2: 39, 4. 7: 2, 3. 10: 38, 10. 1: 1, 9, 9: 2, 13. 7: 9, 7. 7: 2, 12: 21.
oc-currere, einfallen, beifallen, von Sachen, deren man sich erinnert 12, 6. 14: 40, 1. 2: 14, 6. 10.
of-ferre cui quid. 14, 1. 14: 25, 1. 3: 27, 2. 3: 31, 5. 8: 34, 3. 2; se militem, ducem, victorem 18, 5. 2: 21, 6. 5: 2, 9. 7: 13, 1. 3; se pugnae, periculis, morti 5, 11. 8: 9, 8. 15: 2, 6. 22.
oleum 2, 6. 5.
omen faustum 20, 2. 14; *ominari* 31, 2. 7.
o-mittere quem, i. e. negligere 17, 4. 11: 29, 2. 7: 43, 3. 11; hostem 3, 6. 8 i. e. non amplius debellare.
onerare naues exercitu, se vino, quem vinculis 11, 5. 5: 1, 8. 7: 40, 2. 4; transl. quem gravi tributo 28, 4. 8; honoribus 5, 4. 13; nimis fortunam suam 12, 8. 15.
opinari de quo 12, 5. 8, i. e. sentire.
opinio, i. e. fama 8, 3. 8: 12, 5. 5: 12, 8. 2: 18, 5. 17: 23, 1. 12, c. 2, 1: 25, 8. 10: 31, 6. 14: 41, 4. 7: 42, 2. 11: 44, 3. 5; *Wahn, Vorstellung*, exercitus invictae opinionis 33, 1. 3, i. e. invictus opinione hominum; opinio victoriae 25, 2. 7 est existimatio, gloria ex victoria parta.
opobalsamum 36, 3. 1.
op-portunus locus 4, 4. 9: 18, 10. 7.
op-primere, überraschen, überfallen 2, 8. 1: 2, 10. 13: 5, 5. 2: 11, 2. 10; *unterdrücken* 11, 1. 1: 12, 1. 9.
optimates, ἀριστεῖ 5, 3. 8: 42, 5. 2: 2, 4. 1.
opus, opera 2, 6. 1. i. e. res gestae.
opulentus populus, vita, imperium 2, 3. 8: 38, 9. 4: 41, 1. 8.
ordinare rem, disciplinam militarem, tribunatum 8, 6. 3; 18, 1. 1: 30, 2. 5; aciem 11, 9. 8: quem in successionem regni 17, 1. 4.
oriri, oritur sol, vindex 18, 3. 9: 43, 2. 2; hinc motus, seditio, mentio 11, 7. 2: 11, 2. 4: 11, 7. 9: 12, 6. 2. cl. 12, 1. 9.
ornamenta matronarum 20, 4. 11-12: 21, 3. 7 cl. §. 4 et 6.
ostento, soleo ostendere 20, 1. 6: c. 2, 1; iacto 19, 3. 6. cl. 11, 9. 4.
ostentum 10, 1. 6: 33, 1. 7: 38, 2. 1: 17, 1. 4.
otium exercitus 20, 1. 1: 2, 15. 13: 1, 7. 13: 6, 9. 6. Cf. et 3, 6. 10, ubi *otiosum* tempus est id, quo non geritur bellum.

P.

pactus pass. 7, 5. 1: 8, 5. 3: 20, 5. 6: 14, 6. 5: 16, 2. 1. Cf. praecogn. pag. 8. nr. 1.
pactionem facere, inire 22, 8. 3: 35, 1. 5.
palmae et laureae bellorum (cf. *laurea*) 14, 4. 17; hinc palmam ferre, tenere 15, 3. 16: 12, 6. 3.
pangere pacem 3, 7. 1.
panificia 20, 2. 7.
par ducum 6, 2. 7: 17, 1. 9.
parare seq. infin. 2, 13. 4.
parcus pecuniae, in cibum 6, 8. 6, cl. §. 7: 41, 3. 13.
parcimonia, *Sparsamkeit* 3, 2. 10: 18, 4. 1: 23, 1. 9.
parentare cui mortuo, cuius manibus 12, 15. 6: 13, 8. 10: 29, 3. 12: 9, 7. 11: 11, 5. 12.

parere

parare pacem, securitatem, praemia, victoriam 43, 5. 8: 39, 2, 9: 14, 3. 3: 25, 25, 2. 11.
parri-cidialis 27, 1. 10: 37, 1. 4: 39, 3. 1: *parricidium* non solum patris caedes 10, 1. 5: 10, 2. 1, sed etiam fratris 1, 9. 5: 3, 1. 3; filii 18, 7. 18; matris (patriae) 18, 7. 18: et parricida 26, 2. 6, qui mulieres et liberos occidit.
participare quid cum quo 34, 2. 8.
patere, *offen stehen*, *ausgesetzt sein* 2, 4. 26: 4, 1. 2: 18, 2. 7: 22, 5. 9.
patibulo suffigere 30, 2. 7: 32, 7. 8.
pedestre proelium, opp. navale, ergo in terrâ commissum 4, 4. 4.
pellere regno, matrimonio 2, 9. 6: 9, 7. 12.
pendere tributa, vectigal 5, 2. 9: 2, 3. 18: 18, 5. 14: 19, 1. 5; hinc poenas, supplicia 8, 2. 4: 11, 4. 2.
penes te est imperium, victoria 1, 1. 1: 41, 6. 6: 21, 1. 2.
pensare rem re, partum cum amisso 25, 3. 6: 5, 2. 9.
per absentiam cuius, i. e. absente quo 17, 3. 3: 37, 3. 6: 38, 9. 3: 39, 1. 3.
per-agere facinus, caedem, reliquias belli, ultionem 12, 6. 8: 22, 2. 11: 22, 8. 5: 11, 11. 9: 32, 3. 3.
per-celli aemulatione, metu 14, 5. 2: 31, 2. 1; fortunâ (adversâ) proelii, clade, nuncio 1, 7. 5: 2, 13. 1 et 8.
per-ferre in montem 13, 7. 3; epistolam 2, 10. 14; hinc quid (nuncium) cui 11, 15. 7.
per-ficere bellum 5, 2. 11.
periculum quaerere, acquirere 3, 7. 10 et 8; declinare 42, 2. 7: 43, 4. 8: 12, 3. 4; propulsare 34, 1. 2; 43, 3. 13; in periculum belli descendere 15, 1. 2.
per-lucida vestis 38, 8. 10: 41, 2. 4.
per-miscere rem re 36, 4. 3: c. 2. 16.
per-mulcere verbis 22, 8. 5.
per-munire urbem 2, 15. 9, i. e. totam munire.
per-osus act. 17, 1. 4. cf. *exosus*.
per-pendere abwägen, transl. vires 29, 3. 6.
perpes. perpeti (totâ) nocte 5, 7. 6; perpetes aquilae totâ die sederunt 12, 16. 5.
per-petrare (patrare) facinus, sacrilegium, bellum 27, 1. 3: 1, 9. 8: 12, 3. 2.
per-rogare omnes 31, 5. 2.
per-sequi (bello) quem 16, 1. 13: 36, 2. 9; belli reliquias 22, 8. 15.
perseverare re, in re 38, 4. 11: 16, 4. 12; rem 12, 6. 15; perseverantia belli 3, 4. 4, i. e. in bello.
per-stringere rem, de historico breviter narrante 43, 1. 2.
per-suaderi 2, 11. 14.
per-taesus rem 38, 9. 4.
pertinet hoc ad emolumentum illius 9, 1. 2; hic ad curam deorum 43, 5. 7.
per-tractare caput, ventrem 1. 9. 17: 38, 1. 9. cl. 12, 6. 8.
per-vigil nox 12, 13. 7: *pervigilium* noctis 13, 8. 6.
petere quem insidiis, apparatibus (belli) 32, 4. 11: 9, 5. 5 cl. 2, 18. 15 et 4, 3. 6. *Petito* absolute positum 43, 5. 6. Cf. praecogn. pag. 8. nr. 2. not.

philo-

philosophi Graecorum 2, 2. 14; in his Pythagoras, Plato, Aristoteles, Callisthenes 20, 4. 2: 16, 5. 13: 12, 16. 8: 12, 6. 17; Epaminondas, philosophus et imperator summus 7, 5. 3.
piacula exigere 8, 2. 6, i. e. poenas, quibus piaculum expietur, *eine Sühnung, Sühnopfer verlangen*.
pietas filii in patrem et matrem 2, 15. 18: 13, 1. 6; patris in filium 16, 2. 9: 10, 2. 4; mulierum (uxoris, matris, filiarum) in maritos, filios, patres 11, 9. 15; fratris in fratrem fratrisque filium 3, 2. 6; 27, 2. 7; uxoris in maritum 23, 2. 8; servi in dominum 18; 9. 8.
plenus sudoris 11, 9. 3; transl. irae, solertiae 14. 4. 15: 9, 8. 10.
poculum veneni, veneno infectum 39, 2. 7: 21, 4. 8.
poenas luere 8, 1. 13: 1, 9. 8; pendere 8, 2. 4: 15, 3. 6: 32, 1. 14; 36, 4. 2; dare 10, 2. 5; repetere (ab aliquo) 2, 9. 21.
ponere sedes, castra, urbem, templum 44, 3. 3: 14, 2. 11: 22, 5, 5: 24, 6. 6; hinc spem in re 8, 4. 7: *niederlegen, niederbeugen*, genu 12, 9. 12; *ablegen*, tirocinia 12, 4. 6.
populares, i. e. populus 39, 1. 6: 7, 2. 5.
por-rigere (pro-regere) *vorstrecken; hinreichen*, manum, aquam 12, 15. 2: 43, 3. 11; se, *sich erstrecken, sich ausdehnen* 39, 5. 3. 9. et porrigi 42, 2. 9.
portentum hoc *portendit* ei dira 27, 1. 3.
portus consiliorum 23, 3. 8.
pos-sidere, besetzen 38, 4. 9: 2, 1. 14; populum 41, 4. 3 *eines Volkes Land besetzen, es besiegen, besitzen*.
postulare seq. infin. 7, 3. 2: 10, 2. 3.
potestas discedendi, redimendi captivos, pugnae, bellorum 22, 4. 3: 11, 12. 1: 2, 5. 10: 3, 3. 2, *die Vollmacht, die Erlaubniss Krieg zu führen, die Gelegenheit eine Schlacht zu liefern*.
potiri rem 9, 2. 12 cl. 11, 7. 4; re 1, 2, 10: 12, 7. 13: 6, 4. 8; rei 32, 3. 8.
praebere quid alicui, *einem es hinreichen, geben* 5, 4. 4: 1, 4. 10: 41, 2. 6: 42, 5. 9; se infanti nutricem 43, 2. 5 *sich einem Kinde als Amme hingeben, es säugen*; speciem, risum, admirationem 2, 8. 2: 21, 5. 5; 43, 1. 10.
prae-cidere aures, manus 1, 9. 17: 39, 3. 11.
prae-dicare, dicere 11, 11. 4: 2, 1. 6.
prae-fectus, satrapa 1, 3. 1: 13, 4. 25: 12, 4. 11: 41, 4. 7; *praefectura*, satrapia 13, 4. 25: 30, 2. 5.
prae-ferre omen 12, 16. 5 *vorhersagen*; hoc illi, *dis jenem vorziehen* 2, 14. 10: 24, 6. 5.
prae-gredi quem 24, 3. 4.
prae-optare rem et seq. infin. est malle 16, 1. 5: 8, 4. 5: 21, 14. 1.
prae-ponere, vorsetzen, zum Vorsteher machen 1, 6. 14: 41, 6. 7: 5, 9. 11: 1, 7. 1: 6, 2. 4: 1, 3. 3; *vorziehen, höher schätzen* 2, 10. 9: 24, 5. 13: 31, 7. 5.
prae-stare re, *voranstehn, übertreffen* 2, 1. 14: 9, 3. 9; cui quid, *einem davor stehen, es ihm sichern, geben* 5, 4. 4: 7, 4. 1: 25, 2. 7: 43, 5. 3; *geben, machen*, bella praestant invictos 1, 7. 13.
prae-sumere (animo) 6, 2. 11. *ahnden*, quo sensu praesumtio animorum 11, 5. 8: 3, 4. 3.
praeter ceteros 21, 6. 1, i. e. prae ceteris cl. 23, 2. 6; adverb. 13, 5. 2.

praeter-

fata, oracula 11, 7. 4: 7, 6. 2: 12, 2. 11; 14, 5. 6: 16, 3. 7; mors naturalis 22, 3. 7: 2, 2. 13: 9, 8. 2: 39, 4. 5 cl. 20, 1. 16.
fatigare quem bellis, cladibus, victoriâ 18, 3. 6: 43, 3. 13: 44, 5. 6: 44, 2. 7; querelis, osculis, precibus, legationibus, per epistolas 23, 1. 11: 23, 2. 9; 1, 4. 10: 24, 3. 6: 9, 3. 6: 18, 1. 1: 6, 2. 12: fatigatus caedibus 2, 9. 19.
fatuari 43, 1. 8.
ferus equus 37, 2. 4; animus 26, 2. 2; *feritas* animorum 23, 1. 6.
ferre quid animo imbecillo, magno 8, 1. 4: 15, 3. 10: 22, 7. 9: 28, 4. 3; graviter 3, 6. 3: 19, 3. 8.
figere quem in cruce 21, 4. 17; caput lanceâ 24, 5. 6; caligas auro 38, 10. 3.
finiri 27, 3. 12 est mori.
firmare regnum, dominationem 1, 10. 14: 1, 1. 7; aliquem 1, 11. 9; alicuius animum 7, 6. 5; suum animum 22, 4. 3.
fistulae terrae 4, 1. 2.
flagrare bello dicitur regio 31, 3. 10; cupiditate rei homo 38, 1. 1.
flere quem, i. e. deflere 23, 2. 9.
florere proventu virorum 13, 1. 12; abundantiâ, gloriâ, famâ 43, 5. 4; successu rerum, imperio terrarum 18, 6. 1: 28, 3. 12: florentes opes, tempora 5, 1. 8: 41, 1. 7.
flos aetatis, pueritiae 5, 2. 6: 42, 1. 5.
fluunt res supra vota 23, 3. 12.
foedare regnum caedibus 36, 4. 1; foede vexare hostes 22, 3. 2.
formae veneratio 5, 2. 6, forma veneranda.
formare regnum, rerum statum, urbem 41, 5. 1; 9, 5. 1; 13, 2. 4: 5, 8. 6; consilium 1, 10. 16; aliquem, ingenium alicuius 3, 2. 9: 8, 2. 12; 12, 12. 4.
fors 5, 11. 8: 35, 2. 1.
fragilitas humana 17, 2. 3.
frangere hostem bello, malis (belli) 30, 4. 17: 3, 7. 1: 5, 8. 3; urbem 34, 1. 5; opes alicuius 6, 1. 8; animos hostium 2, 12. 25: 22, 6. 7; 34, 3. 4.
fraudare quem stipendio, praedâ, mercede 6, 2. 11: 8, 5. 6: 42, 1. 2; nuptias 43, 1. 19, h. e. fraude intercipere.
frustrari quem 23, 2. 2; pass. 8, 3. 9 cl. 9, 6. 8.
fundamenta iacere, constituere 15, 4. 20: 7, 1. 12.
fundere sanguinem 11, 14. 2: 11, 13. 9: 12, 15. 6; exercitum hostem 1, 7. 5: 3, 5. 6; magnâ caede 7, 2. 12.
fungi imperio, voto 2, 4. 25: 9, 2. 12 *den Befehl ausrichten, sein Gelübde erfüllen;* periculis 7, 4. 8 *überstehen;* hinc diem 19, 1. 1 *den letzten Termin bestehen, sterben.*
furari regna aliena nominibus falsis 38, 2. 6.
furtum apud Scythas scelus gravissimum 2, 2. 6.
furtiva victoria 11, 6. 8, i. e. dolo parta.

G.

gaudere (de) re 9, 8. 12: 19, 3. 4.
gener 18, 4. 8 *Schwager, Schwester-mann.*
generat terra homines, animalia 2, 1. 6 et 18; mulier sobolem ex viro 2, 4. 33.

Q.

quaerere liberos ex aliquo 12, 3. 5: 2, 3. 16; seq. infin. 2, 11. 2: 20, 3. 6. *Quaesito* absolute positum 32, 1. 9. Cf. praecogn. pag. 8. nr. 2. not.
qualitas lineamentorum 1, 2. 2.
queri rem 1, 10. 17; 18, 7. 16; de re 9, 7. 8: 32, 2. 3, ubi sunt. habet *iniurias*.

R.

rapit (abripit) ferrum homines 2, 2. 13: rapi morte immaturà 7, 2. 5; rapitur spiritus in imum 4, 1. 15; rapere incrementa virium 38, 5. 1, i. e. arripere, celeriter comparare.
rapidus amnium cursus 44, 1. 7.
reatus, causa reo dicenda 4, 4. 4.
recens cera, terra, incendium, beneficium 2, 10. 14; 2, 1. 20: 28, 2. 6: 5, 5. 5; hinc miles, victoria, ira 6, 4. 13: 1, 8. 9: 1, 10. 19.
recipere dominationem, sanitatem, spem 5, 10. 9: 11, 8. 9: 5, 9. 5; aliquem in societatem, aliquam in matrimonium 11, 10. 7: 1, 10. 14.
reciperare idem q. praeced., ut regnum, patriam, libertatem, sanitatem 36, 1. 1: 3, 4. 14: 12, 1. 6: 32, 3. 6; vires 23, 2. 6; proprie gladium 33, 2. 4. Hinc
reciperatio urbium amissarum 30, 1. 7.
reciprocantes undae 44, 4. 7.
recognoscere milites, peregrinos, praedam, *genau untersuchen* 3, 1. 8: 43, 4. 15: 11, 14. 9.
recolligere multitudinem, captivos 41, 2. 8: 42, 5. 11; at minus apte gladium, puerum expositum 33, 2. 4: 23, 4. 8.
reconciliare gratiam cum quo 7, 5. 1: 31, 4. 9: *reconciliatio* (gratiae) 16, 1. 8 cl. §. 7.
recordari ruinam *futuram* 5, 7. 10.
recreare inopiam 9, 1. 8.
rectores (civitatis) triginta Athenis 5, 8. 9 (tyranni); trecenti Thebis 9, 4. 8; apud Parthos 41, 2. 2; regum puerorum 29, 1. 8: 38, 1. 10.
recumbere in convivio 43, 1. 4.
redigere in ditionem, potestatem 41, 6. 8: 1, 8. 1; in captivitatem, servitutem 13, 1. 5: 6, 5. 1; in exsilium 9, 4. 7; ad inopiam 5, 6. 5; hinc ad desperationem 6, 5. 7; eo, ut 8, 4. 8.
redimere bellum, pacem, *loskaufen, erkaufen* 6, 1. 6: 7, 5. 1: 7, 6. 4; 43, 5. 9; se a quo 27, 2. 12.
re-ferre maiores (genus) a Cyro 38, 7. 1 *ableiten*; victoriam, pacem 31, 3. 9 *zurückbringen, erhalten*; hinc nuntium, caput, 31, 2. 8: 25, 5. 2 *überbringen*; quo eodem fere modo consultationem, nihil ad aliquem 34, 3. 3; 31, 4. 9, *es einem überbringen, überlassen, vorlegen*. Cf. 2, 10. 3; controversiam cui 37, 4. 5, i. e. movere.
refertus re 11, 14. 10; 24, 7. 4; rei 2, 14. 6.
re-ficere lassos 28, 4. 5; impensas belli 9, 1. 11.
regere equum; hinc exercitum 37, 2. 5: 32, 4. 11; regnum, remp. 37, 3. 1: 5, 10. 4; fortuna ita regit (rem dirigit) 1, 9. 23.

reli-

illuvies 2, 1. 14 not.
imbutus odio 29, 1. 7.
immanitas frigoris 2, 1. 6; sceleſti patricidae 10, 1. 6.
im-mergere ſe in hoſtes, inter hoſtium mucrones 11, 14. 5: 33, 2. 4; manum in os 15, 3. 8.
im-minet hyems 37, 4. 1; bellum, periculum 29, 4. 10: 5, 4. 4: 7, 5. 9.
im-pellere ad, in rem 1, 9. 18; 9, 7. 8: 13, 5. 9: 28. 1. 4: 15, 4. 18; ſeq. infin. 5, 1. 4: 3, 1. 3.
im-pendens rupes, ruina 24, 6. 6: 17, 2. 5.
impenſe humare, exornare 11, 6. 13: 21, 3. 7.
im-plere domum, regionem fletu, religione 23, 2. 11: 11, 7. 14; quem ſpe, ſpiritu divino 11, 1. 8: 43, 1. 8.
im-plicare ſe bello 27, 2. 1: 3, 6. 11.
im-ponere cui iugum, tributum 6, 9. 7: 2. 3. 15: praeſidium 6, 6. 6; neceſſitatem 5, 2. 14: 31, 4. 9; finem, nomen 2, 3. 18: 23, 2. 12: 44, 4. 9; metum 34, 2. 6.
im-poſſibile 2, 4. 18.
im-potentia tyrannidis 5, 3. 6; *impotens* cui 26, 3. 4 *frech, zügellos gegen einen.*
im-preſſionem (impetum) facere 1, 6. 16.
im-putare cui quid boni 38, 6. 5; mali 38, 5. 8.
in-auditus, unerhört, ſchrecklich 24, 2. 8; *unverhört, ohne Vertheidigung* 22, 3. 7.
in-cedit hunc admiratio 22, 6. 11.
incendere domum luctu 38, 8. 14; gloriâ, ſtudio, re (rei cupiditate) 6, 7. 10: 29, 3. 8: 18, 4. 8.
in-clinare ſe 5, 1. 11 cl. 5, 4. 12; aciem 44, 1. 5; animum 18, 1. 2.
in-compoſitus 1, 3. 5, non compoſitus, non praeparatus.
in-creſcit tumor animo 11, 11. 12.
in-cunabula maiorum 31, 8. 4.
in-cutere cui metum, odium, ſuperſtitionem 42, 5. 11: 38, 7. 8: 9, 7. 11.
in-dicere, anſagen, ankündigen 2, 3. 8; *anſagen, befehlen* 12, 3. 1: 24, 3. 4.
in-doleſcere rem 12, 13. 9, cum dolore ſentire.
in-duratus armis, bellis, expeditionibus, periculis, laboribus 7, 2. 6; 9, 3. 10: 6, 4. 13: 12, 4. 10; ad labores 23, 1. 9.
induſtria mercatoris 1, 7. 13; militis 3, 1. 7; imperatoris 18, 7. 19.
in-ers bellum 5, 1. 9.
in-explebilis rei 38, 6. 10 cl. 31, 8. 4.
in-expugnabilis exercitus 37, 4. 2.
inferior velocitate, virtute, felicitate 44, 4. 8: 12, 1. 10: 2, 15. 20.
in-ferre rem loco 11, 15. 15; hinc bellum 1, 1. 4; et invidiam, deſperationem 8, 1. 10: 22, 7. 7: 5, 4. 5.
in-ficere veneno pocula, nebulâ aërem 21, 4. 3: 36, 4. 3: 4, 1. 10.
in-flatus transl. 2, 10. 23: 33, 1. 3.
in-fligere detrimenta cui 3, 5. 8.
infulae, inſigne ſupplicum 11, 10. 6: 24, 8. 3; regum 11, 10. 6; ſacerdotum 18, 7. 9.
in-fuſcare gloriam maculâ 12, 5. 5; 12, 11. 7.
ingenuus opp. ſervilis 18, 3. 14: homo, pudor 1, 5. 2: 16, 5. 4.

in-ge-

ruere in bellum, ferrum, mutuum exitium 5, 2. 4: 11, 14. 1: 8, 1. 2; opes populi ruunt (corruunt) 5, 1. 8.
ruina urbis, regni 2, 15. 2: 30, 4. 3: 5, 7. 10; 17, 1. 7; populi 29, 3. 3.
rumpuntur pecora (pinguedine) 44, 4. 14 *sie bersten*, *zerplatzen*; rumpere aciem 1, 6. 12, i. e. perrumpere; transl. foedus, inducias 3, 7. 2: 32, 4. 2: 3, 7. 14.
rursum, *rursus* pleonast. adiectum verbis *re*-*dire*, *re*-*cipere* 5, 4. 12 cl. Flor. 1, 3. 14.

S.

sabbatum Iudaicum 36, 2. 14.
sacra Eleusinia, Herculis 2, 8. 1: 18, 4. 15: 44, 5. 2; sacrorum solemnia 11, 7. 14: cruenta sacrorum religio 18, 6. 11 sunt victimae humanae.
sacerdos idem et rex 36, 2. 16; *sacerdotii* honos 18, 5. 2.
sacramento solvi 12, 11. 5; eius religio 35, 2. 3.
sacrare urbem, campum deo, equos Soli 2, 6. 9: 24, 1. 4: 1, 10. 5.
saevus freti impetus 4, 1. 9; i. e. vehementissimus, pugnantium instar §. 10.
sagax rei 36, 2. 8; in re 1, 9. 14.
sagina corporis, ventris 21, 2. 1; 38, 8. 9. cl. 44, 4. 14: 34, 4. 7.
sagitta veneno armata 12, 10. 2.
saltatrix regis concubina 9, 8. 2: 13, 2. 11: 38, 5. 15.
saltus 8, 5. 7.
salutatio regum Persica 15, 3. 3.
sancire quid lege 3, 2. 8.
sanctum templum, sancta religio, vita 24, 2. 8: 36, 2. 2: 25, 5. 3.
satiare se sanguine, animum caede, 1, 8. 13: 12, 6. 5.
satio frumenti 2, 6. 13. cl. §. 5.
saturare se suppliciis 12, 12, 6.
saucius mero 24, 8. 1 cl. not. ad 1, 8. 8.
scabies 36, 2. 12.
sceptra 43, 3. 5.
sciens rei 44, 2. 10; *scientia* rei 2, 4. 17: 25, 5. 4.
sciscitari quem 5, 7. 4: 2, 11. 8.
scortum masculinum 9, 6. 6: 30, 2. 2.
secretus sermo 38, 1. 10.
sectari vitam, convivia et epulas 27, 2. 9; 11, 10. 1.
secundus ab aliquo scientiâ 32, 1. 9.
se-*curus* de re 3, 1. 3.
sedare pestem, dissensionem 20, 2. 8: 12, 15. 12.
sepulcris paternis reliquias reddere, ad sepulcra maiorum deferre funerum reliquias 12, 8. 14: 9, 4. 4.
serere frumentum, olivam 2, 6. 5: 43, 4. 2; transl. opinionem (famam) 8, 3. 8.
seria et ioci 9, 8. 8.
sermo, lingua 41, 2. 3: praef. 1.
serpit pestis, malum ad quem 36, 2. 13: 31, 3. 3.

serva-

iudicium moribundi 5, 11. 3: 12, 15: 13 est testamentum; voluntas extrema.
iugum plaustri 11, 7. 15; hinc servitutis 11, 14. 8: 44, 5. 8; montis 13, 7. 7, i. e. cacumen.
iungere quem matrimonio cui 2, 6. 7; hinc amicitiam 9, 4. 5: 43, 5. 3; societatem, affinitatem, consortium 22, 2. 6: 24, 2. 8 et 4: se cui 9, 5. 5, iungi cui 15, 4. 24; vinculis societatis, cognatione 6, 5. 10: 8, 6. 4.
iurare in nomen, obsequia ducis 24, 5. 14: 13, 2. 3: *iurati* 21, 3. 4.
ius belli 31, 1. 3; gentium et naturae 2, 10. 2 ibique not.
iuxta rem 1, 7. 1: 2, 12. 25: 36, 1. 6; 12, 3. 11. Cf. praecogn. pag. 8. nr. 1.

L.

labare 14, 1. 13.
labores 6, 6. 1 calamitates; *laborare* seq. infin. 21, 7. 10.
lacer 38, 8. 15; laceratur verberibus quis corpore 1, 10. 15. 9. 2, 8. 7 est: laceratur corpus.
lanam tractare 1, 3. 3; *lanificium* 2, 4. 10: 2, 6. 5.
lapis 22. 6. 9 milliare.
lascivire otio 16, 4. 3; *lascivia* oculorum 1, 3. 2 de viro effeminato; pueri 1, 5. 2 *Muthwille*.
lavari calidâ 44, 2. 7.
laurea 14, 4. 17 victoriae insigne.
laxare vincula 14, 4. 1; transl. vocem 42, 4. 13.
lene salum, *lenes* amnium cursus 44, 4. 8. c. 1, 7; transl. lenia verba 12, 11. 7.
leno 2, 3. 8 legatus hostem conciliaturus. Cf. 11, 12. 12.
libido, *Willkühr* 1, 1. 2: 2, 7. 3: 8, 5. 7.
licentia militum immoderata 31, 1. 8.
lineamenta corporis 1, 2. 9: 1, 9. 10: 3, 5. 11: 43, 2. 10: 44, 4. 9.
linguae obligatio, nodi 13, 7. 1 et 6.
linum 44, 1. 6.
lorica 3, 1. 8: 41, 2. 14.
lustratio castrorum 13, 4. 8.
luxuria opum, divitiarum 2, 14. 7: 31, 8. 9; in luxuriam labi, revolvi 1, 7. 13: 30, 1. 7.

M.

machinari exitium 39, 4. 7 et 10.
macies terrae 43, 3. 10.
macula segnitiae, saevitiae 36, 1. 1: 12, 5. 5.
magi, *magia* Zoroastris 1, 1. 9; Aegyptiorum 36, 2. 7; Babyloniorum 12, 1. 3; Persarum 1, 9. 9.
magistratus Athen. sunt archontes 2, 7. 2: 2, 15. 12; Spartanorum sunt ephori 2, 10. 13 et 14: 3, 3. 2.
magnificae res 2, 1. 1; castra, ludi 12, 8. 16: 9, 6. 3; animus 9, 8. 13.

iestas deorum 8, 2. 7 et 11; regia 1, 7. 7: 1, 9. 11; Africani 31, 7. 9.
nes placare 20, 2. 6 cl. §. 7; manibus parentare, poenas pendere 39, 3. 12: 36, 4. 2.
nipulus 13, 4. 8 de Macedonum exercitu Noster adhibet suo more a Romanis translatum.
nsiones, castra 13, 8. 5.
rcere otio, desidiâ 30, 1. 3: marcet luxuria 34, 2. 7.
teria, ut nostr. *Stoff*, transl. rerum (gerendarum) 12, 2. 2 cl. 31, 5. 4; quietis, seditionis 30, 1. 7: 11, 5. 5; incrementorum 13, 4. 23.
turare fugam, opus 2, 13. 7: 2, 15. 5 et 7.
editari bellum, fugam 25, 4. 1: 38, 9. 4: meditabundus bellum 38, 3. 8. Cf. de formâ 6, 8. 13, ubi est *gratulabundus* patriae.
el 13, 7. 10: 44, 4. 2.
embra civitatis 34, 1. 2: 30, 4. 17: 5, 10. 10.
entis ardor, impetus, vecordia. 11, 5. 4: 12, 7. 8: 24, 6. 9; mens infida, tristis 11, 1. 6: 12, 15. 3.
entiri rem 1, 2. 4: 35, 2. 4, *erlügen*, *fälschlich vorgeben*.
ereari pacem 24, 4. 7 cl. 6, 1. 4.
ercatus Olympiacus 13, 5. 3. cl. Cic. Tusc. 5, 3.
erere quid a quo 27, 3. 9.
inium 44, 1. 6: c. 3, 4.
inuere vires 2, 12. 19; animos 42, 1. 4: 31, 8. 8.
iserabiles lacrymae 23, 2. 8.
iserari rem 12, 5. 4: 8, 5. 13; 27, 1. 5: 28, 4. 12; *miseratio* tui tenet me 7, 4. 11.
isereri rei 15, 3. 6.
itigare quem 16, 1. 18; animum cuius 13, 3. 2; quem cui 31, 4. 4: 9, 7. 6.
itis cibus 44, 4. 12; transl. victor, clementia, ingenium 1, 7. 6: 38, 9. 10: 18, 3. 8.
oderatio (animi) 15, 1. 7: 2, 10. 11: 4, 2. 4: 7, 2. 5: 2, 2. 12: 1, 10. 9: 1, 1. 1 cl. §. 4 et 6, 8. 7: 5, 1. 6 et Liv. 5, 18. 1.
oderatus 7, 6. 16: 23, 4. 14.
odulari nervos 30, 1. 9.
oenia urbis 2, 12. 14: 5, 7. 12.
oles arenarum, aquarum 1, 9. 3: 4, 1. 6: 31, 5. 7; aggeres 2, 1. 20.
oliri seq. infin. 2, 15. 1.
ollitia corporis, *mollities* effeminata 1, 3. 2: 1, 7. 13.
onstrare cui arare 2, 6. 5.
orari neutr. 12, 5. 9: act. rem 1, 10. 6: 2, 2. 13: 31, 2. 4.
overe arma, bellum, seditionem 2, 8. 1: 22, 3. 8: 2, 13. 1: moveri precibus, pietate, pudore 12, 8. 16: 11, 9. 15: 28, 3. 16.
urinae pelles 2, 2. 9.
unitio 4, 4. 5, i. e. munimentum.

N.

narrare rem 1, 9. 10; pauca de re 17, 3. 1.
nascitur discordia, bellum 5, 10. 11: 15, 1. 1: 15, 4. 25: 19, 1. 9: nascendi auctor 5, 4. 9.

natio,

p. 69 §. 2. lin. 5 *potissimis.*
p. 80 §. 4. lin. 2 *qui* pro *qua.*
p. 92 §. 9. *superbum victorem.*
p. 101 §. 11. poscentes.
p. 132 §. 6. *redemtos.*
p. 175 §. 11. *regnandi.*
p. 181 inde a nr. 13. columnae secundae: *Laomedon* verba ita sunt transponenda, ut numeri primae lineae denotent sphaeras capitis 4ti, secundae nr. 2.
p. 183 §. 23. *adfuerit.*
p. 205 §. 24. *ostendit.*
p. 224 §. 9. *computatione.*
p. 259 lin. 3 *Hiceta.*
p. 275 lin. 1 *eum.*
p. 288 lin. 9 *formaturus.*
p. 333 lin. 1. lege 2 in pro n.
p. 336 §. 2. *donata.*

In indice.

p. 3. lin. 17 *Achaiae.*

ilosophi Graecorum 2, 2. 14; in his Pythagoras, Plato, Aristoteles, Callisthenes 20, 4. 2: 16, 5. 13: 12, 16. 8: 12, 6. 17; Epaminondas, philosophus et imperator summus 7, 5. 3.
acula exigere 8, 2. 6, i. e. poenas, quibus piaculum expietur, *eine Sühnung, Sühnopfer verlangen.*
etas filii in patrem et matrem 2, 15. 18: 13, 1. 6; patris in filium 16, 2. 9: 10, 1. 4; mulierum (uxoris, matris, filiarum) in maritos, filios, patres 11, 9. 15; fratris in fratrem fratrisque filium 3, 2. 6; 27, 2. 7; uxoris in maritum 23, 2. 8; servi in dominum 18; 9. 8.
lenus sudoris 11, 9. 3; transl. irae, solertiae 14, 4. 15: 9, 8. 10.
oculum veneni, veneno infectum 39, 2. 7: 21, 4. 8.
oenas luere 8, 1. 13: 1, 9. 8; pendere 8, 2. 4: 15, 3. 6: 32, 1. 14; 36, 4. 2; dare 10, 2. 5; repetere (ab aliquo) 2, 9. 21.
onere sedes, castra, urbem, templum 44, 3. 3: 14, 2. 11: 22, 5, 5: 24, 6. 6; hinc spem in re 8, 4. 7: *niederlegen, niederbeugen,* genu 12, 9. 12; *ablegen,* tirocinia 12, 4. 6.
opulares, i. e. populus 39, 1. 6: 7, 2. 5.
or-rigere (pro regere) *vorstrecken; hinreichen,* manum, aquam 12, 15. 2: 43, 3. 11; se, *sich erstrecken, sich ausdehnen* 39, 5. 3, 9. est porrigi 42, 2. 9.
portentum hoc *portendit* ei dira 27, 1. 3.
portus consiliorum 23, 3. 8.
pos-sidere, besetzen 38, 4. 9: 2, 1. 14: populum 41, 4. 3 *eines Volkes Land besetzen, es besiegen, besitzen.*
postulare seq. infin. 7, 3. 2: 10, 2. 3.
potestas discedendi, redimendi captivos, pugnae, bellorum 22, 4. 3: 11, 12. 1: 2, 5. 10: 3, 3. 2, *die Vollmacht, die Erlaubniss Krieg zu führen, die Gelegenheit eine Schlacht zu liefern.*
potiri rem 9, 4. 12. cl. 11, 7. 4: re 1, 2, 10: 12, 7. 13: 6, 4. 8; rei 32, 3. 8.
praebere quidpiam, *einem es hinreichen, geben* 5, 4. 4: 1, 4. 10: 41, 2. 6: 42, 5. 9; se infanti nutricem 43, 2. 5 *sich einem Kinde als Amme hingeben, es säugen*; speciem, risum, admirationem 2, 8. 2: 21, 5. 5; 43, 1. 10.
prae-cidere aures, manus 1, 9. 17: 39, 3. 11.
prae-dicare, dicere 11, 11. 4: 2, 1. 6.
prae-fectus, satrapa 1, 3. 1: 13, 4. 25: 12, 4. 11: 41, 4. 7; *praefectura*, satrapia 13, 4. 25: 30, 2. 5.
prae-ferre omen 12, 16. 5 *vorhersagen*; hoc illi, *dis jenem vorziehen* 2, 14. 10: 24, 6. 5.
prae-gredi quem 24, 3. 4.
prae-optare rem et seq. infin. est malle 16, 3. 5: 8, 4. 5: 21, 14. 1.
prae-ponere, vorsetzen, zum Vorsteher machen 1, 6. 14: 41, 6, 7: 5, 9. 11: 1, 7. 1: 6, 2. 4: 1, 3. 3; *vorziehen, höher schätzen* 2, 10. 9: 24, 5. 13: 31, 7. 5.
prae-stare re, *voranstehn, übertreffen* 2, 1. 14: 9, 3. 9: cui quid, *einem davor stehen, es ihm sichern, geben* 5, 4. 4: 7, 4. 1: 25, 2. 7: 43, 5. 3: *geben, machen,* bella praestant invictos 1, 7. 13.
prae-sumere (animo) 6, 2. 11. *ahnden,* quo sensu praesumtio animorum 11, 5. 8: 3, 4. 3.
praeter ceteros 21, 6. 1, i. e. prae ceteris cl. 23, 2. 6; adverb. 13, 5. 2.

ruere in bellum, ferrum, mutuum exitium 5, 2. 4: 11, 14. 1: 8, 1. 2; opes populi ruunt (corruunt) 5, 1. 8.
ruina urbis, regni 2, 15. 2: 30, 4. 3: 5, 7. 10; 17, 1. 3; populi 29, 3. 3.
rumpuntur pecora (pinguedine) 44, 4. 14 *sie bersten, zerplatzen*; rumpere aciem 1, 6. 12, i. e. perrumpere; transl. foedus, inducias 3, 7. 2: 32, 4. 2: 3, 7. 14.
rursum, rursus pleonast. adiectum verbis *re*-dire, *re*-cipere 5, 4. 12 cl. Flor. 1, 3. 14.

S.

sabbatum Iudaicum 36, 2. 14.
sacra Eleusinia, Herculis 2, 8. 1: 18, 4. 15: 44, 5. 2; sacrorum solemnia 11, 7. 14: cruenta sacrorum religio 18, 6. 11 sunt victimae humanae.
sacerdos idem et rex 36, 2. 16; *sacerdotii* honos 18, 5. 2.
sacramento solvi 12, 11. 5; eius religio 35, 2. 3.
sacrare urbem, campum deo, equos Soli 2, 6. 9: 24, 1. 4: 1, 10. 5.
saevus freti impetus 4, 1. 9; i. e. vehementissimus, pugnantium instar §. 10.
sagax rei 36, 2. 8; in re 1, 9. 14.
sagina corporis, ventris 21, 2. 1; 38, 8. 9. cl. 44, 4. 14: 34, 4. 7.
sagitta veneno armata 12, 10. 2.
saltatrix regis concubina 9, 8. 2: 13, 2. 11: 38, 5. 15.
saltus 8, 5. 7.
salutatio regum Persica 15, 3. 3.
sancire quid lege 3, 2. 8.
sanctum templum, sancta religio, vita 24, 2. 8: 36, 2. 2: 25, 5. 3.
satiare se sanguine, animum caede, 1, 8. 13: 12, 6. 5.
satio frumenti 2, 6. 13. cl. §. 5.
saturare se suppliciis 12, 12. 6.
saucius mero 24, 8. 1 cl. not. ad 1, 8. 8.
scabies 36, 2. 12.
sceptra 43, 3. 5.
sciens rei 44, 2. 10; *scientia* rei 2, 4. 17: 25, 5. 4.
sciscitari quem 5, 7. 4: 2, 11. 8.
scortum masculinum 9, 6. 6: 30, 2. 2.
secretus sermo 38, 1. 10.
sectari vitam, convivia et epulas 27, 2. 9: 11, 10. 1.
secundus ab aliquo scientiâ 32, 1. 9.
se-curus de re 3, 1. 3.
sedare pestem, dissensionem 20, 2. 8: 12, 15. 12.
sepulcris paternis reliquias reddere, ad sepulcra maiorum deferre funerum reliquias 12, 8. 14: 9, 4. 4.
serere frumentum, olivam 2, 6. 5: 43, 4. 2; transl. opinionem (famam) 8, 3. 8.
seria et ioci 9, 8. 8.
sermo, lingua 41, 2. 3: praef. 1.
serpit pestis, malum ad quem 36, 2. 13: 31, 3. 8.

serva-

servare virginitatem 2, 4. 17; pacem, fidem, ius, instituta, dignitatem 3, 7. 13: 4, 4. 1: 8, 6. 8: 43, 4. 12.
servilia ingenia inferiora ingenuis 18, 3. 4 et 13. 14.
servitia, i. e. servi 13, 6. 3: 21, 4. 6. cl. not. ad 41, 2. 5.
servitutis iugum 11, 14. 8.
silere rem 10, 1. 6.
singularis, eximius 2, 4. 17: 13, 4. 1: 17, 3. 6.
sitire sanguinem 1, 8. 13.
solem Persae adorant 1, 10. 5: 10, 2. 4: sol ardens, violentus 36, 3. 5: 44, 1. 1; solis defectio 22, 6. 2.
solatium fortunae, ultionis 11, 15. 6: 1, 8. 9 *gegen das Unglück durch Rache.*
solers ingenium 36, 2. 7; industria, custodia 13, 6. 18: 9, 8. 5: oratio 9, 8. 10.
solicitare quem quâ re 2, 13. 12: 16, 4. 16: 20, 1. 5: 31, 3. 2: 32, 2. 1; in partes suas 2, 12. 1, in societatem, amicitiam, favorem sui 13, 5. 10: 2, 14. 2: 13, 6. 19: 18, 5. 8: 42, 4. 1; ad colloquium 38, 1. 9; in adulterium 1, 7. 18.
solicitus de re 32, 4. 5; ne 2, 7. 9; *solicitudo* 6, 3. 9: 42, 4. 14.
solidum aurum 24, 7. 10 cl. 39, 2. 5.
solitudo, *das Alleinsein, die Einsamkeit, Zustand eines Verlassenen* 23, 2. 10; *Wüste, Einöde* 2, 2, 3: 38, 7. 8.
solvere sacramento, iureiurando 12, 11. 5; 14, 4. 6; 3, 3. 12; voto 21, 3. 5; metu 14, 2. 5: 9, 2. 2; matrimonium (dis-solvere) 26, 3. 3: hinc libamenta deo 18, 5. 4: pro *dissolvere*, ut pon solutus 2, 13. 9; hinc transl. libertas, mores 13, 2. 2: 31, , to cl. 34, 2. 2: apud hos omnia neglecta et soluta sunt.
solutio pecuniae, stipendiorum 19, 1. 5: 22, 8. 4.
somnia Astyagis, Cyri, Cambysis, Alexandri, Olympiadis aliorum 1, 4. 2: c. 6, 1. c. 9, 4: 12, 10, 3. c. 16, 2: 43, 5. 6: 44, 5. 2: 15, 4. 3. Cf. 36, 2. 8.
sordent (viliora sunt) terrena 24, 6. 4.
sordes, vilior, humilis origo 13, 2. 11: 35, 1. 9. cl. 22, 1, 6. ubi est sordidum genus, et 2, 6, 2, ubi sunt sordida civitatum itia; nec non 6, 9. 6.
spargere se per agros 24, 7. 4, q. est spargi 5, 5. 2: 24, 2. 6: 27, 3. 1.
specie 34, 3. 8 et sub specie, *unterm Schein* 1, 5. 10: 27, 3. 4.
speciosus, pulchrae speciei 24, 6. 3: splendidus, gloriosus 6, 3. 6.
speculari, explorare 6, 6. 6: 18, 2. 4: 21, 6. 1: 25, 3. 7: 31, 4. 4 *specula* 8, 1. 3 not.
spectata, i. e. probata fides, virtus, moderatio 4, 2. 5: 3, 12: 1, 1. 1.
spes vincit metum 11, 9. 3.
spiramenta, *Luftlöcher* 4, 1. 6 et 15.
spiritus i. e. ventus 4, 1. 4; transl. animus hominis inflati, nost. *Aufgeblasenheit, Stolz* 6, 7. 5: spiritum colligere 6, 8. 11, i. respirare.
splendor lucis 21, 2. 1; transl. gloriae 6, 3. 8.
squaloris habitus 4, 4. 1; squalidus et pannosus incedit 21, 5. 5 squalida vestis reorum 36, 4. 2.
stagnatur aqua 36, 3. 7; stagnare (munire) se adversus insidi. 37, 2. 6.

vindex urbis, regni, i. e. defensor, propugnator 7, 1. 5: 14, 2. 15, 143, 1. 2.
violare quem 34, 1. 8; numina, religionem 39, 3. 11: 8, 2. 4.
vis lini 44, 1. 6.
viscera Graeciae, Macedoniae 3, 2. 1: 13, 6. 17.
vir, i. e. maritus 1, 7. 18: 3, 4. 4: 14, 5. 8: 18, 6. 5 et 12.
vitiligo 36, 2. 12.
vacare quem in portionem muneris 5, 2. 9; in auxilium, convivium 4, 3. 1: 12, 6. 1; ad concionem 14, 1. 10.
vociferari, *vociferatio* 34, 6. 11: 22, 7. 11: 19, 3. 11.
volutari cum serpente 12, 16. 2.
vulnus, clades 1, 8. 10: 30, 3. 2, 11. 18.

Corrigenda.

Praef. p. 3 lin. 4 ult. insere *loca* ante *sunt*.
p. 6 lin. 1 *excerptiones*.
Praecogn. p. X B. 1 *ductarum*.
p. XIX lin. 8 extr. *Diomedes*.
p. XXXXV lin. 9 extr. *non minus*.
p. XXXXVII lin. 8 *Pyrrho*.
p. XXXXVIII lin. 9 *Euergeten*.

In textu

unci [ ] loco parentheseos ( ) sunt ponendi;
p. 22 l. 6.
p. 29 §. 12.
p. 38 §. 14.
p. 79 §. 15 et 16.
p. 102 §. 3.
p. 142 §. 7.
p. 161 §. 5.
p. 176 §. 8.
p. 177 §. 7.
p. 197 §. 2.
p. 211 §. 13 et 14.
p. 263 §. 5.
p. 286 c. 3. §. 3.
p. 314 §. 4.
p. 344 §. 10.

In textu corrigenda.

p. 25 §. 4. dele *esse* post *puer*.
p. 21 lin. 2 *et* pro *ei*.
p. 41 §. 14. *illuvies aquarum*.
p. 33 §. 9. *cognito*.
—— §. 14. *Candauli*.
p. 48 §. 4. *paranda*.
p. 51 §. 14. *Medea*.
p. 66 §. 18. *duce*.
p. 78 §. 4. insere *ex* ante *compl*.
p. 116 §. 5. *Eurynoen*.
p. 137 §. 15. *vitia*.
p. 160 § 17. *luit* pro *fuit*.
p. 164 §. 3. *e* pro *a*.
p. 181 §. 5. *castrorum*.
p. 198 lin. 1 *more* pro *morte*.
p. 217 §. 19. *est* pro *et*.
p. 219 §. 7. *pars*.
p. 223 §. 10. *se* pro *sed*.
p. 269 §. 9. *ex* pro *et*.
p. 292 c. 3. lin 2 dele colon post *videre*.
p. 317 §. 5. *portabat*.
p. 351 numerus 608 in margine apponendus §pho 2.

In notis.

p. 33 §. 7. *donatam*.
—— §. 9. *falso*.
p. 37 lin. 1 *militiam*.
p. 41 lin. 4 *fame*.
p. 51 §. 14. lin. 5 *Iasone*.
p. 54 §. 10. *Megaclis*.
—— §. 1. lin. 4 *deinde*.
p. 68 §. 2. lin. 2 *iisdem*.
—— — lin. 3 *simultatis*.
p. 69 §. 9. lin. 3 *numero*.

p. 69 §. 2. lin. 9 *potissimis.*
p. 80 §. 4. lin. 2 *qui* pro *qua.*
p. 92 §. 9. *superbum victorem.*
p. 101 §. 11. poscentes.
p. 132 §. 6. *redemtos.*
p. 175 §. 11. *regnandi.*
p. 181 inde a nr. 13. columnae secundae: *Laomedon* verba ita sunt transponenda, ut numeri primae lineae denotent sphum capitis 4ti, secundae nr. 2.
p. 183 §. 25. *adfuerit.*
p. 205 §. 24. *ostendit.*
p. 224 §. 9. *computationi.*
p. 259 lin. 3 *Hiceta.*
p. 275 lin. 1 *eum.*
p. 288 lin. 9 *formaturus.*
p. 333 lin. 1. lege a *ins* pro *u.*
p. 336 §. 2. *donata.*

In indice.

p. 3. lin. 17 *Achaiae.*

